AETII AMIDENI

QVEM ALII ANTIOCHENVM VOCANT

MEDICI CLARISSIMI LIBRI XVI. IN TRES TOMOS diuisi, quorum primus & ultimus Ioanne Baptista Montano Veronensi medico, secũdus Iano Cornario Zuiccauiensi, & ipso medicinæ professore, interpretibus latinitate donati sunt. In quo opere cuncta quæ ad curandi artem pertinent congesta sunt, ex omnibus qui usq; ad eius tempora scri/pserant, diligentissime excerpta.

Additus est index in omneis Tomos copiosissimus.

BASILEAE IN OFFICINA FROB. M. D. XXXV

ILLVSTRISSIMO SVMMAQVE REVEREN- TIA DIGNISSIMO D. D. HIPPOLYTO MEDICI. TT. Sancti Laurentij in Damaso. S. R. E. Diacono Cardi/ nali, Vicecancellario, Perusij Vmbriæq́ legato, Ioan. Baptista Montanus medicus Vero/ nensis, Felicitatem.

Haud eram profecto nescius Illustrissime summaq́ ueneratio/ne dignissime præsul Hippolyte, quantum hoc interpretandi munus secum afferat calumniæ, & difficultatis. præterq́ enim q in utraq́ lingua, latina inquam & græca, frequenter uerbo/rum uires & proprietates nõ satis compertæ sint, rerũ etiam mutationes, & temporũ uicissitudines effecere, ut dum priscis obsoletis noua successerint, sæpe uaticinari magis, quid autores antiqui senserint, quàm recte interpre/tari possimus. Quod si in ulla unq́ arte aut scriptore obtigit, incredibile di/ctu est, quantũ id medicorũ disciplina perpessa sit: in qua nõ plurima tantũ rerũ uocabula ita ab antiquis dissident, ut huius temporis medici nulla in re frequentius peccent, quàm cũ immensa uarietate confusi, eadem diuersa, & quæ diuersa sunt eadem esse opinantur: sed & uia ratioq́ medendi tam in diætetico, quàm pharmaceutico, & chirurgico genere adeo à ueteri reces/sit, ut iam utilissima quæq́, & maxime necessaria maiorũ præsidia cũ mini/me intelligantur, etiam negligi soleant. Atq́ inde est, ut toties uocibus oc/curramus, quæ cũ res nobis ignotas indicent, ipsæ quoq́ interciderũt. ergo neq́ eas latinas cõmode facere, neq́ græcas dimittere nisi inepte & obscu/re possumus. sæpe etiam præsertim in iunioribus græcis medicis parũ ido/neæ loquendi figuræ, & plane solœcismi reperiuntur: qui sicut semper eui/tari facile nequeunt, ita, si etiam euitentur, confestim insurgunt, qui nos insi di interpretis crimine accusent. Illa quoq́ ineuitabilis calumnia est, quã me dicorum factiones pepererunt: alij enim nõ minus à Medico, quàm à Rhe/tore puram exquisitamq́ uerborũ electionem requirunt, à qua qui tantillũ diuerterit, eum protinus, ueluti imperitũ explodunt, tanq́ qui eloquentiam à disciplinis separari non posse omnino arbitrentur: alij eos sciolos, græcu/los, grammaticulosq́ per ludibrium appellant, qui rem medicam alio stilo explicare conant̃, quàm quo à prioribus Hippocratis, Galeni, & Auicennæ interpretibus tradita sit. aiunt enim res serias simplici & parato, nõ accura/to, & florido sermone tractari oportere: quibus tam diuersis iudicijs quo/modo interpres satisfaciat, haud facile inueniet. Quid illud uulgatissimũ? q quæ feliciter dicta sunt, semper autori, quæ infeliciter semper interpreti adscribi soleant, ut nunq́ illi locus laudi, calumniæ perpetuo reliquatur. Hæc, & multa alia huiuscemodi incõmoda, me semper à græcis autoribus uertendis deterruerunt, cum tamen iugiter ab amicis ab hoc onus subeun/

dum impellerer:sed simulac tu Princeps Illustrissime,cui non parere neque possum,neq; debeo, me ad hac prouinciam hortari cœpisti,tantum adhortationes mandataq; tua ualuere,ut pristino mutato consilio nihil magis cogitauerim,quàm omni conatu ex græcis latina facere,quę tu mihi facienda præceperas.Nam cum in Aetium Amidenum clarissimũ medicum incidisses,diuinoq; illo ingenio tuo ad omnes bonas artes nato facile percæpisses quàm docte,quàm perfecte, quàm distincte totam medendi artem græce nobis exponeret, ea animi liberalitate,& beneuolentia erga humanum genus qua in reliquis omnibus soles,illico adiecisti animũ, ut optimus autor, qui mendosissimus squalidissimusq; in tenebris publico dispendio latitaret, purissimus nitidissimusq; in lucem prodiret, & ut tanta utilitas magis uulgaretur, etiam latine loqui disceret: quod onus mihi potius, quàm tot alijs doctissimis uiris imponere maluisti, quorum copia celeberrimam domum tuam adeo præstare constat,ut nulli in tota Europa sit comparanda. Ego uero id illo ardore,atque animi obsequio suscæpi,ut octimestri spacio decem eius autoris libros,septem inquam priores & tres ultimos, latinos fecerim,alioqui nõ tantum medendi studio, & negocijs familiaribus, sed curis quoq; forensibus, & litigijs propulsandis haud mediocriter impeditus, sex autem intermedios(sunt enim omnes sexdecim) prætermisi, quoniam cũ septem primos perfecissem ex Germania allati sunt, qui deinceps sequebantur,ab octauo usque ad tertiumdecimum latinitate donati, & impressi. Hanc ego commoditatem mihi diuinitus oblatam putaui,uidebatur enim diuinitus factum,quòd nullo humano consilio ita cecidisset, ac si ego & ille Germanus interpres cõuenissemus,ut maturandæ publicæ utilitatis gratia alter septem primos, alter interim sex subsequentes uerteret. fortuitum igitur collegam nõ aspernatus,partem,quam ille ediderat,meæ interpretationi subnectens ad tres ultimos libros transgressus summam editioni manũ imposui, ut simul & tam diu desideratus autor maturius publicaretur, & ego tanto onere subleuatus paululum respirarem. Si ergo hoc meum munus,utilitatem,uoluptatemq; legentibus afferet,quod Aetij doctrina & diligentia futurum auguror, id totum tibi clarissime Princeps accæptum referent:tuo enim ductu & auspicijs prodiuit in lucem:ut tibi quoq; obiter Aetij manes non minus debeant,quem tu primus tanquam ab orco suscitaueris, quo facile ostendis te à clarissimis progenitoribus tuis nihil degenerasse:neq; enim tantum græcam & latinam linguam per eos reuixisse constat, sed nullum disciplinarũ genus est,quod non ab illis illustratũ exauctumq; sit. Si quis enim ab clarissimo patriæ suæ patre Cosmo Medice incipiat & per felicem aureamq; successionem usq; ad Clementem septimum Pontificem maximũ progrediatur, uix enumerabit doctissimos uiros ab illis tanquam à nouis Mœcenatibus quæsitos,amplexatos,summisq; muneribus

exornatos

exornatos, qui sub ea tutela, & patrocinio felici ocio fruentes splendidissi-
mis laboribus suis totam Europam illustrauere: deficiet me dies si memo-
rare uoluerim quot, quamq; grauissimi autores, qui prius in multo situ &
squalore iacebant Medicææ familię sumptu pristinum nitorem compara-
uerint. Quanq; si uerũ fateri uelim, ego te semper unum habuerim, quem
omnibus maioribus tuis præferendum censuerim. illos enim ad eas insi-
gnes animi dotes maturæ ætates, optima patrię instituta, felicissima & quie
tissima tempora prouexere: tibi in hoc primo ætatis flore morum peruerso
rum tempora bellorumq; turbulentias maximas nacto, multæ causæ non
deerant, quæ in deteriorem partem allicerent, præcipue cũ tot opibus tan-
tisq; fortunæ bonis afflueres, quæ reliquis ea ætate florentibus libidinis
omniumq; uitiorum maxima irritamenta esse solent. ac nihilominus tantũ
abest, ut ijs cõmodis abutaris, ut potius suspicari possimus in te unum tot
bona cœlitus esse collata, quo in hoc ruenti sæculo præclara Italiæ ingenia
foueres, & amplecereris. id autem tam strenue facis, tantoq; exequeris stu
dio, ut nemo ferè sit in quacunque egregia arte præcipuus, qui in amplissi-
mam istam domum tanquam in cognatam sibi sedem non confluat, qui
munificentiam tuam atq; liberalitatem non sentiat. Neq; uero illud mino-
ri laude dignum existimo, q; haud tantum ęgregias artes alas, sed ita te om
nibus idoneum præstas ut ad singulas natus esse uidearis, nec ullus est è ce-
lebertimis istis uiris, qui non fateatur, nõ prædicet, te suas singulorum disci-
plinas acerrimo iudicio penetrare. Taceo mores animi, prudentiam, forti-
tudinem, æquitatem, & miram erga omnes mansuetudinem: nam liberali-
tatem nemo est, qui non experiatur. merito igitur ab omnibus celebraris,
atque ad amplissimos honores, summasq; potestates optaris. Ac si modo
deus, qui cætera hucusq; uberrime cõtulit, etiam annos largiatur, nihil uere-
or, quin maximis uirtutibus tuis digna præmia consequaris. obsecro te ta-
men clarissime Princeps, ut quòd hoc loco in partem laudum tuarum inci-
derim, boni consulas: series enim orationis, & ueritas ipsa, qua nihil potest
esse efficacius, huc me præter institutũ allexit. His igitur omissis quantũ ad
Aetium attinet, neminem admirari uelim si ego Amidenũ dixerim, quem
alius interpres Antiochenum uocat. Amidenum enim fuisse omnium codi
cum inscriptiones, quos ego perquàm plures & Romæ & Venetijs legi, pa
làm ubiq; testantur. Est autem Amida Mesopotamiæ oppidum, quod Iu-
stiniani Imperatoris tempore à Persis direptũ Procopius tradit. fuit quidẽ
& alius Antiochenus Aetius sophista sub Constantini imperio, ut Eunapi
us & Sudas prodidere, qui sacris ordinibus initiatus, tandem in Arrianam
hęresim incidit, sed eum nemo unquam idoneus autor medicum fuisse, uel
medicinæ libros scripsisse meminit, licet his tẽporibus Volaterranus chro-
nographus eiusdem nominis similitudine deceptus duos Aetios confun-

AA 3 dat, qui

dat:qui tamen adeo ætatum ratione differunt,ut alter Antiochenus,ueluti
paulo antea dicebamus,ſub Conſtantino uixerit, alterum Amidenũ Ori/
baſio Iuliani Imperatoris Archiatro longe poſteriorem fuiſſe conſtet,ſicut
ipſemet Aetius ubiq; demonſtrat. quodq; magis eius uiri diligentiam mi/
reris, cum Aetium Antiochenum medicum faciat ſtatim ſubdit, cerni Ro/
mæ eius de re medica libros in Bibliotheca uaticana,neq; id profecto falſò
Sunt enim ibi duo Aetij uetuſtiſſimi codices,quorum alter nunc penes me
eſt,alter fuit: ſed ſi,quemadmodum cerni eos Romæ teſtatur,ita etiam titu
los ſaltem legiſſet,Aetium Amidenum paſſim, Antiochenũ nuſquam ſcri/
ptum comperiſſet, & inde facile duos Aetios fuiſſe intellexiſſet,alterũ An/
tiochenum hæreticum, alterum Amidenum medicum, præſertim cum al/
ter eiuſdem bibliothecæ uetuſtior codex hunc noſtrum Amidenum Opſi
cij comitem faciat, cuius dignitatis nomen præterquam quod recens eſt, &
non niſi poſt Gotthicam illuuiem recæptum, etiam oſtendit hunc huma/
nis honoribus,non ſacris ut Antiochenum ornatum fuiſſe. Quo uero ſæcu
lo uixerit ego quod affirmem nihil habeo,cum neq; ipſe in ſuis libris quic/
quam de ſe memorauerit,neq; alibi ſcriptum legerim. Eum tamen uel eiuſ/
dem temporis cũ Paulo Aegineta, uel nõ multo poſteriorem crediderim.
cum enim uterq; eandem in re medica diſciplinam eodem ferè ordine tra/
diderit, amboq; Oribaſij ita ſtudioſi fuerint, ut ab eo integra capita paſ/
ſim excerpant,neuter tamẽ eorum alterius meminit, ut inde appareat tem/
porum propinquitate alterum cum altero ſtudiorum æmulatione certaſſe.
& cum longe copioſior ſit Aetius, ueriſimile eſt,ipſum tanquam poſterio/
rem nimiam Pauli breuitatẽ emendare uoluiſſe, ſcilicet ut neq; huius com/
pendium, neq; redundantem Oribaſij copiam, ſed medium docendi mo/
dum aſſequeretur. cæterum temporum iniquitate, & medicorum negligen
tia ſcriptor hic diligentiſſimus dum penè obrutus eſſet, & in paucis admo/
dum locis potius ueluti ἀνάθημα quoddam, quàm ad humanum uſum re/
periretur adeo ubiq; mendoſus,mutiluſq; deprehenditur,ut ambigã quo/
nam magis beneficio tibi Princeps illuſtriſſime, medicorum reſpublica de/
beat, an ꝙ Aetius emendatus erroribuſq; expurgatus, an ꝙ latinitate do/
natus ſit: nam utrunq; pari penè labore à me ſubeundum fuit. cum enim
quàm plura exemplaria & omnia corrupta haberem, oportuit me iudicio
ac diligentia ſeligere,quod magis ueritati conſonũ uideretur: ad quam rem
illud mihi maximo adiumento fuit, ꝙ raro admodum eueniret, ut omnes
codices ſimul in eodem loco mendoſi legerentur, ita, ut tandem ex græcis
malis latina fecerim meliora: nam non tantum peruerſa uerba emendaui,
imò & totas ſententias,ſæpe & capita integra quæ deerant, ex multorũ col/
latione reſtitui,neq; ideo tamẽ ſordem adhuc omnem tanquam ab Augeę
ſtabulis expurgaſſe profiteor. cum enim in diuerſis codicibus ſummam ua

rietatem

rietatem perſpexerim, fieri poſſe arbitror, ut alius meliorem codicem na/
ctus, quem ego non uiderim, multa immutet, & ſuppleat, quod ut fiat, ſum
mopere exopto: nam nihil in re tam ſeria, quod publicæ utilitati conſulat,
præteriri debet. interim æquis iudicijs me ſatisfacturum exiſtimo, qui quæ
cunque recta inueni, ſumma fide, & integritate reddiderim, meliora longe
alacriori animo redditurus, ſi potuiſſem. neq; uelim quempiam nonnullas
uoces, quibus in interpretatione mea non temere utor, parum latinas dice/
re. haud enim ignorabam rigorē exempli cauſa, me aliter intelligere, quàm
priores latini intellexerint: ſed qui certas artes pertractant, optime norunt,
quot oporteat uſurpare uocabula & in proprios uſus mutuari: proinde hoc
mihi quoque eo libentius concedent, quod nihil ego uel ſolus uel primus
uſurpauerim. imò quæcunq; delicatis auribus duriora, uel impropria uide/
buntur, à multis ante me ad hunc uſum tranſlata ſunt. inueni etiam quæ/
dam, licet per pauca loca, in quibus uel aliquid omnino abſonum legeba/
tur, uel deerat quod integro ſenſui neceſſarium uideretur, quæ potius aſte/
riſco notare uolui, ut legentes admonerentur, quàm quidpiam commenti/
tium mihi ipſe confingere. Quæ uero ſuperſtitioſa, & fortaſſe adulterina
inueni, ſupprimere nolui: fieri enim potuit ut Aetius in ſuperſtitioſiſſima
gente poſterioribus ſæculis ortus, ea uel crediderit, uel tanquam ab alijs cre
dita & recæpta poſuerit. Interlegentur præterea nouæ quædam barbaræq;
dictiones ſicut Lacca, Caſamus, Caphura, Sarua, Sandali, & huiuſmodi,
quæ omnia ſcriptoris potius nouitatem, quam interpretis imperitiam, uel li
centiam teſtari debent: nihil enim à me redditum eſt, quod in græcis exem
plaribus non inuenerim. Deniq; ſi dicendi ſeries, totaq; interpretatio defor
mis inutiliſq; uidebitur, illud mihi confugium patrociniumq; ſeruabitur,
nō ſponte, ſed iuſſu tuo Hippolyte Princeps clariſſime hanc prouin
ciam ſuſcepiſſe, cuius tutelam apud homines tanti momenti fu
turam arbitror, ut omnes ſtatim contumeliæ opprimen/
dæ ſint, ubi nulgetur me in hoc immenſo labore,
nihil aliud cogitaſſe, quàm tanto Prin/
cipi obtemperare.

ARGVMENTA SEXDECIM LIBRORVM AETII AMIDENI.

IN primo & secundo libro compendium simplicium medicinarũ ex Galeno & alimentorum uires continentur, de plantis, de metallicis, de terrarũ lapidumq́ generibus, de animalibus tum quadrupedibus, tum uolatilibus tum in aqua degentibus, de uniuersis quæ alunt & quæ non alunt, de his quæ facile distribuuntur, quæ facile cõcoquuntur, quæ stomacho conferunt, quæ flatum non gignunt quę prompte corrumpuntur, de abstergentibus, de incidentibus, & de appositis.

In tertio, de uarijs exercitijs, de concubitu, de sanguinis missione, de purgantibus medicinis tam simplicibus, quàm cõpositis, de glandibus, de clysteribus reliquisq́ priuatis inanitionibus, de cataplasmatis, dropacibus, sinapismis, rubificantibus, de aëris diuersitate, de uentis, de aquis, de balneis tam naturalibus, q̃ arte paratis.

In quarto, de alendis infantibus, de uictu sano sequentiũ ætatum usq; ad senectutem, de lassitudinibus tam à labore quàm spontaneis, de dignotione temperaturarum tam uniuersalium quàm particularium, & de intemperamenti correctione.

In quinto iudicatio, prænotio, curatio febrium ephemerarum, synocharum & putridarum, & de accidentibus quę continuas febres sequuntur: in quibus agitur, de deliquio animi, de syncopa, de uigilijs, de siti, & reliquis huiusmodi, & de dulcibus potionibus ægro exhiberi solitis.

In sexto quicunq; in cerebro, & capite cõsistũt affectus, de delirijs omnibus, de resolutione uniuersali, & particulari, de alopecijs quæ in supercie capitis fiũt, de caluitie, de uarijs pustulis, de ægritudinibus nasi & aurium.

In septimo, de uniuersis oculorum ægritudinibus.

In octauo, de superciliorum ornatu, de linimentis ad hypopia & liuores, de præseruantibus faciem, & smegmata diuersa & pasmata, id est, puluisculi odorem corpori inferentes, de ephelidibus, id est, maculis quasi à sole contractis, de lentigine, ac reliquis circa faciem affectibus, de impetiginibus, de oris ac tonsillarũ morbis, de asperæ arteriæ, thoracis, pulmonis, cordis, & laterum affectibus.

In nono, de oris uentriculi, deq; ipsius uentriculi ægritudinibus, de colicis, cœliacis, dysentericis, tinesmis & uermibus.

In decimo de hepaticis, splenicis, regio morbo, cachexia, hydrope.

In undecimo, de diabeta, de renum ac uesicæ morbis, & de uenereis.

In duodecimo, de coxendicibus, de morbo articulari in quo acopa ad plurimos usus describuntur & malagmata, id est, mollientia linimenta ad resolutionem.

In tertiodecimo de morsionibus animalium & feris quæ morsu uenenũ iniciunt, de uenenosis medicamentis, de antidotis plurimi usus, de elephantiasi, de prurituu, & scabie, de cicatricibus nigris, de utraq; uitiligine, de lepra.

In quartodecimo, de sedis, pudendorũ, ac scroti uitijs, de thymis formicis & huiusmodi, & de simplicibus medicinis quę imponunt emplastris, de uulnerib. sanguinolentis, de neruis uulneratis, de inflãmationibus, de abscessibus, de ulceribus recentibus, de diuturnis, de malignis, de cancerosis, de carbunculis, de erysipelatib. de ulceribus quæ serpũt, de ampullis quas phlyctęnas appellãt, de intertrigine, de cõtusionibus, de attritionibus, de plantarum digitorum & unguium affectibus, de uaricibus, de uena indica quam dracontion seu uermiculum uocant.

In quintodecimo, de œdematibus, scirrhis, strumis, meliceride, steatomate, atheromate, & ganglijs, & de emplastris uarijs plurimorumq; usuum.

In sextodecimo, de mulierum affectibus, de suffumigijs, & quorundam unguentorum confectiones foliatorum spicatorum, & de œnantharijs.

QVAE IN PRIMO LIBRO AETII AMIDENI CONTINENTVR.

Præfatio ex Galeno de quatuor ordinibus uniuſcuiuſq; ſimplicium medicamentorum generis, & quomodo ex guſtu odoratu & colore ſingulorum quis dignoſcatur.

Ebenus

Oleum

FINIS

AETII AMIDENI MEDICI CLARISSIMI LIBER PRIMVS, IOANNE Baptiſta Montano medico Veronenſe interprete.

De ſimplicium medicinarum facultatibus ex Galeno. Cap. I

PECVLIARIVM actionum uniuſcuiuſq; medicamenti differentiæ pro gradu caliditatis, aut frigiditatis, ſiccitatis, aut humiditatis, tenuitatis partiũ, aut craſſitudinis ſingulorum ſumuntur, qui tamen gradus exquiſitiſsima ueritate attingi uel explicari nõ poteſt: ſed nos eũ claris diſtinctionibus, & ad uſum artis idoneis, complecti conabimur, unum eſſe medicinarum genus indicãtes, quod ad ſimilem humanis corporibus temperaturam accedit, ubi ab ipſorum calore initium quodpiam tranſmutationis ſuſceperit, aliud hominis caliditatem excedere, cuius ordines quatuor ſeriatim ponendos cenſui. Primũ ſenſui adhuc latentem, qui ratione indiget ut deprehendatur. Secundũ qui iam ſenſu percipitur. Tertium acriter calefacientem, nondum tamẽ incendentem. Quartum planè iam exurentem. ita & refrigerantium. Primus ordo ſola ratione diſcernitur. Secundus ſenſu iudicatur. Tertius citra extinctionem refrigerat. Quartus uero extinguit. eademq; omnino ratio eſt humectantium atq; exiccantium. Diſponantur ergo inſignioris doctrinæ gratia ordines iſti, & ſub ſingulis ordinibus peculiares medicinæ conſtituantur, ut ſub primo inſrigidandi ordine, roſaceum oleum aut roſa ipſa collocetur, ſub ſecũdo eiuſdem roſæ ſuccus, deſcripto deinde tertio ac quarto, pergamus uſq; ad frigidiſſima, qualia ſunt cicuta, papaueris lachryma, ſuccus mandragoræ, hyoſcyamus. In calidis quoq; anethum, aut fœnogræcum ſub primo ordine collocabimus. Sub ſecundo quæ talia eſſe iudicabuntur. Deinde per tertiũ ac quartum ad ea quæ incendũt, progrediemur. Eodem prorſus modo in humectantibus atq; exiccantibus incipiẽdo à temperatis per medios ordines extremum attingemus. talis enim cognitio ad medendi diſciplinam non mediocriter confert. præexerceri tamen guſtum oportet, & ſingulorum ſaporum differẽtias memoriæ commendare, ut quamprimum linguæ occurrat corpus quod uehementer exiccet, contrahat, aſperitatemq; inducat uſq; in profundum penetrando, ſicut pira agreſtia immatura, aut corni baccæ, & huiuſmodi, ſciamus quicquid tale eſt acerbum nominari, quod eſt uehementer auſterum. Quæcunq; uero in attactu linguæ, nõ contrahunt, neq; conſtipant, ueluti adſtringentia faciunt, ſed cõtra potius abſtergũt abluuntq;, hæc omnia ſalſa eſſe. At quæ magis adhuc abſtergunt, & tanquam abradunt, amara appellari. Quæ mordent, & cum ingenti caliditate erodunt, acria. Quæ abſq; caliditate mordicant, acida quidem dici, adeſſe uero & his quiddam, quod effuſis in terram ferueat. Quæ autem ueluti ungunt, opplent, ſcabritiem teprimunt, & linguæ partes tanquã eroſas multa iocunditate pertingunt, ſcire oportet hæc dulcia nuncupari. Si uero eadem abſq; certa iucunditate ſiant, pinguia dici. ſi ergo certam acrimoniã ſcire uolueris ab alliis & cepis aſſidue guſtando, plurimumq; mandendo, exquiſita experientia petẽda eſt: ſi adſtringendi uim, quam ſtypſin uocant, à galla, & rhu, ac ſimilibus querito: ſi amaritudinem, nitrum, ac fel deguſtabis: dulcedinem à ſapa & melle explorato: ſi horum ſaporum mediũ quod

ἄποιον quasi omnium qualitatum expers uocatur, nosse malueris, aquam assumi-to præsertim quę sincerissima sit: in hac enim nullum omnino dictarũ qualitatum sensum percipies, neq; dulcedinis, neq; acrimoniæ, neq; aciditatis, neq; amaritudi nis, sed nec ullius excedentis caloris aut frigoris. Hinc auspicatus facilius ad debi-lium saporum dignotionem peruenies, quos ego quidem appellare soleo medio-criter dulces. Alij uero quidam, aquosos uocare malunt, qualis est uiridium arun-dinum, aut graminis succus, frumentorumq; & hordei, aliorumq; multorum leni-tèr dulcium. Quæ uero cum nullius certi saporis sint, qualis est aqua pura, inter ca lidam & frigidam media, aut modice ad frigus declinans, habuerint simul non hũ midam substantiam, sed siccam, hæc esse terrestria oportet, immordaciterq; exic-care, taliaq; appellantur emplastica, sicut amylum, & pleraq; metalla quæ exquisi tissime lota fuerint, ut pompholyx, cerussa, cadmia, cimolia, stella samia, & huius-modi. Quædam eorum nõ terrestris tantum, sed aquosæ quoq; naturæ sunt. Quę dam & aereæ nõnihil habent, uiscida tamẽ omnia, & ideo emplastica. Nempe em plasticarum medicinarum duplex natura est, altera terrestris exquisite & acida, al tera uiscida penitus tanquam quę ex aqua & terra & plerunq; ex aëre constet, ue luti oleum dulce. huic albumen oui simile est, nisi quod terrestrius: pars quoq; la-ctis intra casei speciem contenta, emplastica, & suillus adeps: nam tauri, & hirci se-uum acre est, & suillo adipe terrestrius. anseris & galli pinguedo calidior quidem ac siccior suilla, subtilium tamen partium & minime terrestris est. Adipes ergo nĩ si acrimoniam habuerint, emplastici omnes sunt, & meatibus impinguntur: præ-sertim qui aridiores terrestrioresq; fuerint. His etiam cera lota annumeratur. Ta-les sunt emplasticæ medicinæ. At quæ adstringunt terrestres sunt frigidæ, & cras-sioris substantiæ, acidæ tenues partes habent, sed in frigiditate adstringentibus si-milantur. Quæ uero terrestri sapore colliquant, cogunt exiccantq; solidas linguæ partes, si asperiores fuerint, acerbæ uocantur, sin mitiores, austeræ. Atq; horũ qui-dem saporum qualitatem frigidam recte dicimus. Quoniam uero inæqualiter ex-siccant (id enim exasperare est) propterea terrestres iudicandi sunt: nam quicquid aqueũ est, corpora æqualiter penetrat, & diuulsum, rursus facile cogitur. Terreũ cõtra, diuulsum ægre coit. comprobabit hæc sensus, si obseruabis acidum quidem saporem, sensibilia membra uelociter penetrare, tarde autem qui acerbus est. aci-da in profundo corporis agunt proficiuntq;, acerba in superficie magis pollẽt. ubi uero sinceræ acerbitatis actionem experiri uolueris, occurratq; gustanti tibi acer-bum simul & mordax, hac protinus specie omissa acerbum sine mordacitate per-quirito: sed ab aciditate quoq; & dulcedine & amaritudine, reliquisq; omnino li-berum esset oportet, & quàm maxime fieri potest, nullã qualitatẽ uirtutem ue ad-strinctioni commixtam præseferre. uanum enim ac superuacuum talem medici-nam ad experimentum producere, in qua non constet utrum adstrictione, an alia qualitate sibi permixta, an utraq; simul oblatum corpus afficiat. chalcitis ergo, mi sy, atramentum sutorium, æris squamma, sori, & ad hæc pictorũ armeniacum, & argentum uiuum, milleq; huiuscemodi adstringentia simul & mordicantia, utran que qualitatem occurrentibus corporibus imprimunt: incompertum tamen relin quunt utrum ob adstrictionẽ ardor ille inuehatur, an ob acrimoniam. nam si hæc medicamenta intra corpus sumantur cum crassiorum partium sint ac uirtute cali-diora, transmutatione interius facta sensim ignescunt, ut in morem candentis fer-ri, aut lapidis ulcerent incendantq; uentriculi partes, ita ut ob insitam grauitatem ne digeri quidem possint. Præstat igitur alia, atq; subinde alia multa degustando adstringentem saporem sincerũ, & a reliquis omnibus quàm maxime separatum inuestigare: quem ubi inueneris his quas audiuisti uijs & rationibus medicamen-

tum

tum mature iudicato: ut si gustanti tibi occurrat balaustiũ, aut galla, aut mali puníci flos, aut hypocystis, aut acacia, aut rhu, seu tale quidpiam exquisite acerbum, nullam aliam manifestam qualitatem præseferens, recenseto in istis experitorq; diligenter adstrictionis operationem. acerbum itaq; corpus terrestre & frigidũ est exoluetur q; necessario tripliciter, uel calefactum uel humefactum, uel simul utroque modo. si igitur tantum incaluerit non erit humidius aut mollius, sed durũ quidem persistet, dulcedinem tamẽ acquiret, quemadmodũ quercuum glandes, præsertim quæ castaneæ nuncupantur. sin humescat tantũ, crassiorisq; simul & aquosæ substantiæ humiditas fuerit, austerus gignitur sapor. ex acerbo enim dissoluto austerus fit: nam omnem saporis uim aqueus humor obtundit. At ubi tenuis substantia & aërea himiditas sit, aciditatẽ producit: nempe aciditas à frigido tenuem substantiam habente originem trahit: sin humectetur simul atque incalescat, cum aqueo humore in dulcedinem desinit, cum aëreo sapor, quem pinguem appellauerim, generatur. Omnes enim fructus qui maturescendo dulces euadunt, recenter nati acerbi aridæq; substantiæ sunt, penes singuli cuiusq; naturam, progressu temporis magis humescunt. & quidam eorum aciditatem cum acerbitate asciscunt, quã postea sensim exuendo acquisita maturitate dulces efficiuntur: quidam ne in arboribus quidem maturantur, sed diuulsi à matre post tempus dulcescunt. nonnulli nec per mediam aciditatem, sed extemplo ab acerbitate ad dulcedinem transeunt, ut oliuæ. omnes tamen calore maturantur, qui natura duplex est, peculiaris innatusq; singulorum, atq; extrinsecus à sole comparatus. At qui initio acerbiores, postea in maturitate dulces fiũt, illis à caliditate dulcedo, à frigiditate aciditas & acerbitas inest. Iam ergo constat quemadmodũ fructus cum primo omnes acerbi sint, procedente tempore, quidam dulces, quidam acidi, quidam austeri fiant, nonnulli in acerbitate persistant, nonnulli ad pinguem saporem uertantur. sed harum quoq; qualitatum permixtione, infinita propè uarietas oritur. Acerbæ usq; in finem perdurãt, ilicis, arbuti, & corni baccę aliaq; huiuscemodi, quod scilicet frigidæ ac siccæ, quales ab initio fuerant, perseuerent reliquarum omnium mutationum, præter incrementi, expertes. Acerba simul & dulcia sunt agrestia pira, myrti baccæ, quercea glans: austera tantũ amineæ uuæ earundemq; uinum, & quæcunque his assimilantur, Austera cum dulcedine palmula est, & uinum surrentinum, & quæcunq; mixtam habent adstrictioni dulcedinem. dulce tantum theræum uinum est, & scybelite & siræum quod sapam uocant, & his similia. Pinguẽ seu fructum, seu succũ exquisitissime ab oliua perpendes, & à cæteris, ex quibus oleum conficitur. Quemadmodum uero acerbus succus primo dulcior fit, deinde acrior quoq; & amarior, & tandẽ planè amarescit, ita & refrigescẽs succus primo acidior euadit, postea si exquisite frigescat, confestim acescit. Demũ fructus qui reponuntur, si humore redundant, aut aliunde aquam excæperint, à quacunq; parua occasione facile acescunt. uua ante maturitatem acerba, dulcedinem cũ maturitate acquirit. constat igitur omnium fructuum maturitatem à solis caliditate proficisci, ut semper imperfectior frigidiorq; acescat, perfectior calidiorq; dulcescat. Ideo ubi uinum refrigeratũ acescit, nemini dubium est ad eandem saporis naturam reuerti, unde profectum fuerat, ad aciditatem inquam quam in uua immatura possederat. hoc enim tantum differt acetum ab uuæ acerbæ succo, quod illi ex putredinis calore acumẽ accesserit, qualem calorem succus uuæ acerbę non habet, propterea & aceti acrimonia caret. eadem causa acetum succo uuæ acerbæ subtiliores partes habet, ut sensus quoq; rationi attestatur. Acrimonia tamen aceti frigiditatem ab aciditate remouere nõ potest, licet penetrandi facultatem augeat. Quanto enim calidum frigido penetrabilius, tanto acris aceti sapor sensibilium corporũ

 meatus

meatus facilius pertransit, ut acre quidem præueniat iter, frigidum uero nō multo postea subsequatur. hinc confusus sensus & male explicabilis, acetum absolute frigidum pronunciari non sinit. percipimus enim in eo quandam acrimoniam calorem inducentem, quam subsequēs aciditas statim obscurat, extinguitq;: quamobrem longe magis frigiditas, quàm calor deprehenditur. Nempe æstatis tempore poscam bibentes aliqui extemplo refrigerantur, ac sine siti perstitēt. Cum uero sitis duobus modis contingat, uel ob humiditatis indigentiam, uel ob caloris exuberantiā, ei quæ fit à calore, nō ei quæ à siccitate posca succurrit. humectare enim acetum nō potest, sed egregie refrigerare. Haud ergo in sicca dispositione, neq; in calida & sicca simul, potum acetum sitim extinguit. Vbi uero caliditas cum humiditate conuenerint, haud facile inuenies præsidium aceto compar quod talem reprimat sitim. cæterorum autē sitientium siue ob ardentes febres, siue ob alios aduenientes morbos, siue ob æstiuum feruorem, dispositio composita est ex caliditate, & ariditate. Propterea & illis haud iniuria composito auxilio succurritur. Acetū itaque eximie refrigerat, & facillime partium subtilitate pertransit. Aqua præter quod infrigidat omnium quoq; humidissima est, nihil enim aqua humidius. In ardentibus tamen hypocondrijs uuæ acerbæ succus extra illitus, acceto præstat, tum quod neq; uiolentam, neq; obtundentē frigiditatem, tum quod caliditatem permixtam non habet. Indigent enim hypocondriorum ardore affecti exterius refrigerari his, quæ nulla prorsus mordaci acrimonia infestare queant. uuæ ergo acerbæ succus nō acidus tantum est, sed acerbus quoq;. omnes enim ferè arborei fructus, ut paulo supra dixi, primo ortu acerbi fiunt. Acidum uero, acerbum, & austerum, omnia frigida sunt, quamuis in reliquis differāt. Nam si quis cotonia aut myrti baccas, aut mespila gustauerit, clare percipiet, alium sensum in lingua ab acidis fieri, alium ab acerbis, alium ab austeris. Acerba enim retropellere membrum uidentur, quod ex quacunq; parte æqualiter tangunt, tanquam exprimentia inculcantia, & cogentia. Austera profundum ingredi uidentur, & asperum quendam inæqualemq; sensum inuehere, atq; exiccando omnē sensibiliū partiū humiditatem extrudere, ut omnino diuersa sit affectuū proprietas, nobis impressa ab acerbis & austeris saporibus, quę nō facile explicari queat. Quicūq; tamē ab his quę supra docui exorsus fuerit, haud ægre rem totam percipiet. ego sanè omne acerbum corpus à reliquis qualitatibus immune, semper frigidum inueni, sicut omne dulce, calidū, quamuis humanū calorem immoderate nō excedat. sed quemadmodum calidæ aquæ occursantes præsertim algore affecti gaudemus, donec corporis membra à frigore contracta explicentur, at ubi iam dissoluit & corporis continuitatem separat, nō illud amplius iucundum uel utile est: ita & omne dulce edulium, calidum quidem existit: nō ad id tamē caliditatis accessit, ut offendat, sed intra fines diffundentis, adæquantis, mollientisq; sistitur. omnia enim alimenta cognata totisq; substantijs familiaria his sunt quæ aluntur, quod esse nequit absque temperata caloris proportione, ad id quod nutritur. hac ratione euenit ut uniuersis hominibus eduliorum medicinarumq; species una nō sit, cū iuxta peculiarem singulorū substantiam & affectū delectent, ac proficiant. Quæ cū ita se habeant, quæ minus dulcia sunt minus quoq; calida erūt. Quod uero magis dulce, tanto calidius, quanto dulcius: quod si ad excessum caliditatis peruenerit, iam nō dulce tale, sed amarū euadet, sicuti mel uel antiquatū, uel plus æquo decoctum, & reliqua dulcia. Quæ enim nutritorū temperaturis assimilantur, absq; decoctione & condimento planè dulcia offeruntur. Quæ discrepant, omnia quidem ante conditura̅ ingrata, quorū quæ calidiora sunt frigidis corriguntur, quæ frigidiora igne & calidorum mixtione temperantur. Eadem ratione humores castigantur quæcunq; terrestria

restria sunt & sicca, siccitate uero humidiora & aquosa. porrò sicut dulci magis aut minus caloris inest, ita necessario plus minus ue humoris inerit. Quod autem assationis nimietate in calcis aut cineris morem amarescit, necesse est calidum & siccũ euadere. Ideo amara uniuersa apta sunt ad abstergendos, pertundendos, incidendosq; uiscidos ac crassos humores, quemadmodũ cinis aut nitrũ. Et quoniam amarus sapor calidus siccus terrestrisq; est, propterea amara minime omniũ putrescunt, neq; prorsus uermes, aut alia id genus animalia producũt. Qualia multa in radicibus, herbis, ac fructibus passim nascuntur. Hinc ratiocinari licet, cũ in humidis corporibus præcipue uideamus uermes & putredines fieri, omniaq; exquisite amara, ita appello quæ nullam aliam habent qualitatẽ, ab cunctis animalibus, non ab homine tantum in cibo abhorreri: omne quidem animal humidum magis aut minus existere, arida uero esse amara uniuersa cineri ac calci similia. Quemadmodum igitur omne exquisite dulce alit, nullumq; pure amarũ alit, ita quæ media sunt extremorum propinquitate iudicantur. At salsedo amaritudini proxime accedit. utraq; enim terrestris & calida, nõ obscura tamen differentia separantur. nam amarum tenues partes habet, magisq; à caliditate & siccitate confectum est. Ita & salis genera quanto duriora densiora ac magis terrestria fuerint (ferè autem tale uniuersum fossile est) tanto minus calidæ & subtilis substantiæ sunt. sed friabile & laxum tenuiorũ partium & uirtute calidius est, imò & quandoq; subamarũ ancipitis quodammodo naturæ inter durum salis genus & aphronitrum. Nam si quod salsum est ulterius calefeceris protinus amarescet. ita asphaltidis paludis aqua quod mare mortuum uocant, in conualli & feruenti loco cohibita, solaribus perusta radijs amarescit. Qua ratione amarior fit æstate quàm hieme: & si haustã aliquis æstiuo tempore in concauo uase solis feruori opposuerit, amarior illico se ipsa reddetur. Ergo in ea aqua neq; ullum nascitur animal, neq; planta, imò cũ amnes in ipsam fluentes plurimos ac maximos pisces alant, præsertim propinquus Hiericon quem Iordanem appellant, nullus omnino piscis fluuiorum hostia egreditur. Quos si quispiam uenatus in stagnum proiecerit, confestim uidebit extinctos, propterea mortuam paludem, seu mare mortuũ uocãt. Adeo exquisite amarum cunctis animalibus & plantis infestum est, squalidũ & exarescens natura ueluti fuligo adustione generata. Hactenus de succorum amarorum uiribus satis diximus, asserendo uim illis inesse abstergendi, incidendi, attenuandiq;, & eo usque calidos existere, ut adhuc nõ incendant. Ad acres ergo orationem uertamus, quos primo exquisite calidos esse affirmamus, mox erodentes exurentesq;, & extra cuti illitos, crustam inferentes, & colliquantes. Qui uero intra sumuntur quicunque totam substantiam certis quibusdam animalibus infestissimam habent, corrumpere eos dicimus illa animalia atq; interficere. quemadmodũ cantharis & buprestis hominem perimunt. At qui sola caloris nimietate pollent, si crassiores terrestresq; sunt, ueluti auripigmentum & sandaracha & huiusmodi, ulcerant uniuersi, si interius sumantur: sed si tenuioris substantiæ fuerint qualia sunt cõsueta semina, daucus, anisum & similia, urinam ac sudorem prouocant: utq; summatim dicam, incidendi discutiendiq; uim habent. conferunt & quidam eorum excretionibus pectoris, & mensium fluoribus. Præterea omnes succi acres, nõ solum ualido calore ab amaris distingui uidentur, sed quòd amari haud tantũ calidæ temperaturæ sunt, uerũ etiam siccæ cineri similes: sed acribus, qui modo non simul amari fuerint, plurima interdum humiditas commiscetur, propterea acria non pauca comedimus. Cæterum quoniam de saporibus quod sufficit disputauimus, reliquum est ut de uaporibus quoque dicatur. Plerique enim uapores saporum modo nos afficiunt. nam & acida omnia, ipsumq; acetum odoratũ, & gustũ similiter excitant.

or exquisite dulce alit

or mare mortuum

Item acria ſicut cepe, allia, & huiuſmodi, nõ minus naſum quàm palatum irritant. Ita & ſigillatim reliqua penè omnia guſtandi & odorandi ſimiles ſenſus inuehũt, ut quorundam corporum quæ nunquam guſtarimus, ueluti ſimi qualitatem nouiſſe arbitremur, & ab hoc principio auſpicati non aliter guſtu attentamus, quod ſatis ab odoratu compertũ credimus. ſic & bene olentes dapes, ſi forte putruerint, odore ſat indicante, ſine alio guſtus periculo confeſtim abijcimus. denicꝫ in omnibus propè conueniunt odoratus & guſtus. & cum ſub duas appellationes pleracꝫ odorabiliũ cõcludamus, aut odorata, aut fœtida nuncupando, odorata dulcibus, quæ à lingua percipiuntur proportione reſpondẽt, fœtida uero his quę dulcedine carent. cæterum ueriſimile eſt ab his corporibus quæ nihil olent aut omnino perexiguum quid effluere, aut mole ipſa inconcinnum: ueluti ſalſis, magiſcꝫ acerbis euenit. craſſior enim & frigida ſubſtantia acerborũ eſt, ut nil mirum ſit, exiguum, craſſum, & terreæ molis eſſe quicquid ab illis defluit, ideo necꝫ in reſpirationibus cerebro occurrere: qua ratione nec tutum eſt ex odore de ipſorum temperamento quippiam conijcere, ueluti ex guſtu licet. Quæ enim inodora ſunt, craſſas quidem ſubſtantias habent: at nondum liquet quid de caliditate aut frigiditate iudicetur. odorata uero tenuis ſubſtantię & calida eſſe conſtat: quantum uero tenuia, aut calida ſint, nõ amplius ab odore deprehenditur, ſed à guſtu. cauſa autẽ, cur nihil certi de temperatura ab odore indicetur, ſubſtantiæ inæqualitas eſt. ſicut in roſa nõ omnes ipſius qualitates ex odore conijci poſſunt: in guſtu uero omnes ſimul partes linguæ offeruntur, & ſingulæ ſeorſum iuxta peculiarem cuiuſcꝫ naturam ſenſum mouent. ut acerbum ſeparatim percipiatur, craſſum terreſtre & frigidum, deinde amarum tenue & calidum, & cũ his aquea pars quæ neceſſario frigida eſt. Non igitur tuto ueluti diximus, de ſimplicium medicinarum facultatibus ab odore conijcctamus, & à colore multo minus. In ſingulis enim coloribus calida & frigida, humida & ſicca inuenies: fieri tamen poteſt, ut in ſingulo quocꝫ ſeminum, radicum, & ſuccorũ genere quippiam etiam à colore indicetur. ut cepe, ſcilla, uinũ, quæ quanto candidiora tanto minus calida ſunt. ſubruſſa uero & fulua magis caleſcunt. Triticum etiam, ochri, phaſeli, cicer, iris, aſphodeli, & multorum huiuſmodi radices, idem omnino patiuntur. Atcꝫ in omni penitus genere quæcuncꝫ fulua, ruſſa, aut rubea ſunt, albis magis calefaciunt. Quapropter ſi quippiam hinc quocꝫ ad medicinarum uim perdiſcendam mutuari poteſt, reliquæ orationi annectendũ puto. Optimũ quidẽ eſt ut ſæpe diximus, demonſtramuſcꝫ, à diſtincto experimento ſingulorũ uirtutes inueſtigare: necꝫ enim ab hoc falli potes. Ante experimentũ tamen quocꝫ plurima indicabit guſtus, nonnihil ſimul adiuuante odoratu. Horũ uero omnium ſicut & aliorũ quorundam utiliſſimorũ ſummatim compendiũ faciam, numerando pro uirili ſpecies, & cõmunes ſingulorũ uirtutes actioneſcꝫ explicando. & quoniam medicinarum quædam ex animalibus ſumuntur, quædam ex plantarum ſeminibus, liquoribus aut ſuccis, quædam ex metallicis, ſatius mihi uiſum eſt de plantis prius diſputare, nõ de uniuerſis totius terrarũ orbis, ſed de his tantum quas experimento compertas habemus, quarũ ingens copia, & uirtus potẽtiſſima eſt: inde de metallicis dicemus, poſtea & ad partes animaliũ accedemus.

A

calidu et sicc: 3

Abrotonum uirtute calidum & ſiccũ eſt, tertio ordine à temperamento excedens, guſtu amariſſimum: quem ſaporem oſtendimus, quoniam ex terreſtri ſubſtantia plurimo calore attenuata generaſ, egregie calefacere & exiccare. ideo oleo in quo herbæ coma cum floribus decocta fuerit, ante acceſſionem illito in febribus per circuitus algorem inferentibus, minus algoris fieri. eiuſdem decoctum bibitũ aut per clyſterẽ infuſum uermes potentius abſinthio interimit: minimæ

adſtrictionis

adstrictionis abrotonum particeps est, propterea stomacho nocet. huius species duæ mas & fœmina.

Abrotonum ustum calefacit & exiccat longe magis colocynthide arida & anethi radice exustis: hæ enim ulceribus humidis simul & absq; inflammatione callū obducentibus, cōgruunt: ideo ulceratæ uirilīū glandi maxime opitulantur. usti uero abrotoni cinis mordacitatē ulceribus uniuersis infert; quapropter oleo cōmuni antiquo, aut ricinino, aut raphanino, madefactum alopecijs medetur.

Anchusæ quatuor non eiusdem omnes facultatis sunt. Quę enim onoclea nuncupatur adstringentem simul & amaram radicem habet, ut condensare corpora & moderate attenuare & abstergere, & abluere biliosos salsosq; humores possit. Vnde regio morbo, lienis renumq; uitio laborantibus confert, nec parum refrigerat, ideo cum polenta illita erysipelati medetur. Posita exterius abstergit, ut uitiligines & lepras cum aceto emendet. folia herbæ radice quidem debiliora sunt, non omnino tamen exiccandi, adstringendiq; uiribus carent: quapropter uentris profluuia è uino bibita sistunt. Quæ uero lycapsus dicitur, erysipelati congruit, habetq; adstringentem radicem magis quàm onoclea. At quæ alcibiadica uocatur medicamentosior est, & ad uiperæ morsus uehementer facit & illita, & comesta. Quarta propè sine nomine alcibiadicæ similis est, amarior tantum & adhuc magis medicamentosa: propterea uermes interficit, acetabuli mensura cum hyssopo & nasturtio pota.

Agaricum calefacit & incidit ac uiscerū obstructiones expurgat. Ideo regio morbo ob hepatis obstructionem laborantes sanat, confert & epilepticis, ac algoribus febrium, quæ ob crassos lentosq; humores fiunt. Item morsui ac puncturæ ferarum letali frigiditate lædentium, siue extra loco affecto applicetur, siue intra sumatur: sed & drach. I. pondere è uino bibitum corpus euacuat.

Aegilops quam quidam Auenam putant, discutiendi uim habet. Ideo induratas inflammationes, ægilopas & alopecias curat.

Acacia tertij ordinis est exiccantium, secundi uero refrigerantium, si tamen lauetur. Illota enim primum ordinem nō excedit. nam cum dissimilarium partium sit, partes quasdam dispersas habet tenuiores & calidas, quæ lotione auferunt.

Acanthi, quem etiam melanphyllon, & pæderota appellant, folia mediocrē discutiendi uim habēt. Radix exiccatoria & leniter incisoria tenuisq; substantiæ est.

Acori radix tertij ordinis calefacientium est, substantiæ tenuis: propterea urinam cit & spleni indurato confert. huius succus tunicæ oculorū quam corneam uocant antiqua ulcera abstergit expurgatq;.

Aconitum seu pardalianches agresti cichorio simile corrumpentis delibutoriæq; facultatis est, ideo obseruandum, ne cibis aut potui misceatur. ad putredinem tamen inducendam, siue in sede siue in alia quadam corporis parte utiliter adhibetur. Ad quem usum radix excellit. Huius herbæ succo pilorum ortum prohiberi ferunt.

Aloe inter exiccantes medicinas connumeratur, in calore autem secundi ordinis intensi est, aut tertij remissi. in gustu moderate adstringit sed ingenter amarescit: uentrem subducit, estq; una è medicinis quas encoproticas quasi fimi expultrices uocant. stomacho egregie confert, sinus cōglutinat, & ulcera quæ uix ad cicatricem ducuntur sanat, præsertim quæ in sede, ac pudendis fuerint, quoniam sine erosione exiccat. confert & earundem partium inflammationibus, si aqua diluatur, eodemq; pacto uulnera obducit, atq; oris & nasi, & oculorū inflammationes compescit. utq; summatim dicam, reprimit simul ac discutit, & nonnihil abstergit, ita tamen ut ne pura quidē ulcera offendat. Præterea oculis

iugiter humeſcentibus, præſertim puerorū mirifice opitulatur, ſi modica aqua ad craſſiorem ſubſtantiam ſoluatur & nucleo ſpicilli angulis imponatur.

Amaracus haud ignaue quidem calefacit, ſed non multū exiccat: eius calor tertij ordinis eſt, ſiccitas ſecundi.

Alyſon eſſe aiunt quam heracleam ſideritim uocant, quæ ubiꝗ prope ſemitas uiarum purpureo flore naſcitur, folio craſſo, ita uocatam quod rabidi canis morſibus mirum immodum cōferat. uim habet mediocriter exiccandi diſcutiendiꝗ quadantenus etiam abſtergens, ut uitiligines & maculas quaſi à ſole contractas emendet.

Ameos ſemen plurimo uſui eſt, tertio ordine calefacit & exiccat, tenuis ſubſtantię guſtantibus ſubamarum & acre, propterea urinam prouocat & per halitum digerit.

Amarantus attenuandi incidendiꝗ uim habet, ergo ipſius coma è uino pota menſes ducit, ſanguinis etiam grumos liquare creditur, non in uentre tantū ſed etiā in ueſica, è uino mulſo bibita, omnes defluxus exiccat, ſtomacho tamen nocet.

Amurca olei ſeu fex ſecundi ordinis eſt intenſe calefacientium, atꝗ exiccantium, propterea ulceribus medetur eorum corporum quæ à prima origine ſicca fuerint. reliqua omnia irritat.

Ampeloproſum mediæ quodammodo uirtutis inter allium porrumꝗ eſt. magis tamen ſtomacho nocet quàm porrum hortenſe, magisꝗ tenuium humorū inciſiuum, & obſtructorum inſtrumentorum aperitiuum: quapropter urinas ac menſes ſæpe prouocauit: ubi à lentis craſſisꝗ humoribus detinentur.

Amigdala amara manifeſtam attenuandi uirtutem habent, ut ephelidas abſtergant, & ad craſſos uiſcidosꝗ humores è pectore & pulmone excreandos haud mediocriter conferant: imò & hepar, lienem, colon, renes, aperiūt & expurgāt. dolores laterum ſedant, totaꝗ ipſa arbor conſimiles uires poſſidet. ut illius quoque radices decoctæ, & illitæ ephelidas detergant. amigdala dulcia omnino imbecilliora ſunt amaris.

Ammoniacum thymiama uehementer mollientis facultatis eſt, ut etiam articulorum callos, quos poros uocant, & induratos lienes & ſtrumas diſcutiat.

Amomum uiribus acoro aſſimilatur, hoc tantum differunt quòd acorus magis exſiccat, amomum magis maturat.

Anagallis utraꝗ & quæ purpureo, & quæ rubeo flore eſt, abſtergendi ui pollent, habentes quidpiam ſubcalidi, & attractorij, ut ſurculos impactos auellant. ſuccus ipſarum è naribus caput eadem ratione purgat. utꝗ ſummatim dicam, immordacem exiccandi uirtutem habent: unde uulnera glutinant, & putridis ulceribus conferunt.

Anemonæ omnes acris attractoriæ abſterſoriæꝗ facultatis ſunt, unde radix commanducata pituitam prouocat, & ſuccus è naribus purgat, & oculorum cicatrices attenuat. prorſusꝗ ſordida ulcera detergunt anemonæ, & lepras ſiſtunt. & appoſitæ menſes eliciunt, & lac prouocant.

Anethum tantum calefacit, ut ſecundum ordinem attingat, aut primum integre occupet. ſimiliter & exiccando aut ſecundi gradus eſt inchoantis, aut primi deſinentis. ſi oleo decoquatur diſcutit, dolores ſedat, & ſomnum conciliat. maturatꝗ crudos, & maturationi renitentes tumores. uſtum tertio ordine calefacit & exiccat. propterea ulceribus flaccido humore madentibus cōfert, præſertim in pudendis. nam quæ in præputio ſunt, ad cicatricem perducit. humidius omnino, & minus calidū quod uiride eſt, boniꝗ ſucci exiſtens, ideo magis quàm ſiccum maturat, & ſomnum conciliat. ſed minus diſcutit.

Anisi semen plurimo usui est acre & subamarum existens, ut propè iam ad caustica, id est, adurentia accedat: tertio enim ordine calefacit & exiccat, ideo urinam prouocat, & per halitum discutit, flatusq́ uentris compescit.

Aparine quam & philanthropon uocant, moderate abstergit exiccatq́, habet & tenuis substantiæ quidpiam.

Aristolochiæ radix ad medicamentorũ usum celeberrima, amara & subacris est, tenuissimæ uero substantiæ rotunda existit, & prorsus potentior reliquis: propterea ad crassos humores uehementer attenuandos rotundam quærimus, ad doloresq́ remouendos, qui ob obstructionẽ uel crudi flatus crassitiem infestent. surculos etiã infixos euocat, & putredines curat, sordidaq́ ulcera extergit, dentes & oculorũ cicatrices exterit. bibita ex aqua confert suspiriosis, singultientibus, epilepticis, podagricis: nam ad rupturas & cõuulsiones insigni præ cæteris remedio est. Reliquarũ duarum altera clematitis quasi farmentosa uocata, odoratior, ab unguentarijs expetitur, ad usum medicinæ imbecillis: altera longa minus quidem quàm rotunda tenuis substantiæ est, nõ omnino tamen inefficax: habet enim & abstergendi & calefaciendi uim, ideo ulcera incarnat, & ad uterorum fomenta experitur utilior.

Aracus semen est cicerculæ usu & uirtute simile, durior tantum, & ad conficiendum stomacho magis resistens.

Ari radix primi ordinis est calefacientium & exiccantium, uirtutem abstergendi habet non tamen dracontio æqualem, quæ comesta humores crassos mediocriter incidit, propterea excreationes thoracis adiuuat. paratur dracontij more elixata, ad quemuis tamen usum illo imbecillior.

Artemisiæ utræq́ secundo ordine calefaciunt & primo exiccant, aut secundo inchoante, tenuisq́ substantiæ sunt: quapropter ad renum calculos congruunt & ad fomenta uterorum.

Assari quam nonnulli perpensam uocant radices usui sunt acoro uirtute similes, potentiores tamen: ergo quæ de illo diximus, ad istas referri oportet.

Aspalathus ex diuersis uiribus constat acribus & adstringentibus, acribus calefacit, acerbis refrigerat, utrisq́ exiccat: ideo ad putredines, & fluxiones, utilis est, ac decocto eius ex uino putrescentes gingiuæ congrue abluuntur.

Asparagus saxatilis uel myacantha quasi soricalis spina, abstergendi ui pollet, neque tamen manifeste calefacit, uel refrigerat: propterea renũ, & hepatis obstructionibus conuenit, radices præsertim ac semen: cumq́ sine calore exiccet, constat doloribus dentium mederi.

Asphodeli radice, quem etiam albucum uocant, utimur quemadmodum aro & dracunculo. abstergendi discutiendiq́ uires habet. ergo si uino albo antiquo elixetur huiusq́ uini cyathus ieiunis post balneũ bibat, detentos mẽses illico prouocat. eiusdẽ adustę cinis, cũ calidior tenuiorisq́ substãtię sit, alopecijs meder.

Absinthium primo gradu calefacit, tertio exiccat. succus herba multo calidior. particeps quoq́ absinthium est pręcipue ponticum adstrictionis minime obscurę: ideo abstergit, roborat, exiccat, atque è uentriculo biliosos humores per secessum, ac per urinas ducit, magisq́ quod biliosum intra uenas fuerit expurgat à toto. propterea si pituita intra uentriculi tunicas continetur, exhibitũ nihil proficiet: uis enim in ipso adstringens amaram excedit, sed quoniam acrimoniam quoq́ cõmixtam habet, maior portio caloris in eo, quàm frigoris est.

Atriplex quæ & aureum olus appellatur, secundo ordine humectat ac primo refrigerat, nullius adstrictionis particeps: sed aquea ueluti malua est, & facile secedit aluo, hortensis siluestri humidior frigidiorq́: ideo inflammationibus &

furunculis

furunculis quos phygethlas uocant,& inchoantibus, & crescentibus hortensis adhibetur, uigentibus uero & declinantibus agrestis: semen cum abstergentis facultatis sit, regio morbo, & hepatis obstructionibus conuenit.

Acini uuæ quos gigarta uocant secundo ordine exiccant, primo refrigerant, gustuq; acerbi sunt, ideo uentris profluuia potenter cohibent.

Althæa quam & euiscum uocant, agrestis malua est, discutiendi extinguendi mitigandiq; uiribus pollens, maturandiq; panos coctioni rebelles. radix ac semen cætera herbæ uiridi assimilantur, tenuioris tantũ substantiæ sunt, ac magis exiccant, imò & magis abstergunt: ut semẽ renum calculos dissipet. radicis uero decoctum ad dysenteriam, alui profluuia & sanguinis eruptiones confert, tanquam quidpiam habeat adstrictionis.

Arundo uallaris quam phragmitem uocant non mediocriter abstergit, cum exigua acrimonia. folia uirentia moderate refrigerant, cortex exutus ad attenuandum discutiendumq; potentissimus, cum quadam leni abstersione, ut tertio ordine calefaciat & exiccet: superat tamen calorem ariditas.

Auellana quæ & nux pontica nuncupať, quod in Euxino ponto frequens sit, præter quod frigidior austerior terrestriorq; est, in reliquis iuglandi assimilatur, comesta dolorem capitis inuehit.

Arbuti fructus quem memecylũ uocant, stomacho nocet, ac caput tentat: adstringendi ui pollet arbor simul cum fructu.

Armeniacæ mali quam præcocem nominant fructus, cum maturuit secundo ordine refrigerat, & humectat, persico præstat, quod nec tam facile in uentriculo putrescat, neq; acescat, imò & iucundior à multis iudicatur, ac propterea stomacho aptior.

Acetum & calefaciendi & refrigerandi uires cõmixtas habet, atq; utrinq; tenuibus constat partibus: imperat tamen in eo sicuti in libri principio diximus, frigida temperatura. insigni exiccandi facultate præstat, ut tertium ordinem perficiat, si modo meracius fuerit.

Apium ita calidum est, ut urinas ac menses ducat: habet etiam discutiendi facultatem, præcipue semen.

Allium quarto ordine calefacit & exiccat, comestum flatus discutit, sitim reprimit, crassos ac lentos humores incidit: habet tamen quidpiam uirosum, & mali succi, quod amittit, si aqua elixetur. ab eius assiduo usu præsertim calidas temperaturas cauere oportet.

Alga maris quam bryon, & phycum uocant, uirens adhuc decerpta, secundo gradu refrigerat, & exiccat, moderateq; adstringit.

B

Balsamũ secundo ordine calefacit, & exiccat, tenuisq; substantię est, sed tenuitate liquor eius longe præcellit, non tantum tamen, ut quidam putarunt partium tenuitate decæpti. Huius fructus, quem carpobalsamum uocant, congeneres quidem facultates habet, tenuitate uero multum superatur.

Balaustium gustũ potenter adstringit habetq; exiccandi ac refrigerandi facultatem: unde si arefactum contritissimumq; intertriginibus reliquisq; ulceribus obliueris, celerrime cõspicies absq; erosione aliqua ad cicatricem perduci. quo præsidio ad screatus quoq; sanguinis & ad dysenterias, id est, intestinorũ difficultates, ad profluuiaq; uentris ac uteri, nemo fere medicus est qui iugiter non utatur.

Bdellium scythicum appellatum quod etiam magis nigricat, resinosiusq; est, insigni molliendi facultate prępollet: alterum arabicum quod magis splendet, plus

ariditatis

ariditatis habet,quàm mollientibus congruat.utuntur nonnulli præſertim arabico ad gutturoſorum tumores quos bronchocelos uocant, atq; ad aquoſos ramices ieiuni hominis ſaliua diluentes ad glutinis cõſiſtentiam.peculiariter arabicum bibitum, renum calculos frangere exiſtimatur: urinam certe cit, & flatuum excurſiones compeſcit,laterumq; dolori ac rupturis opitulatur.

Blitum olus edendo eſt ſecundo ordine refrigerandi,ac humectandi poteſtate.

Bulbus cibo aſſumptus frigidiorem craſſiorem ac tenacem humorem gignit. eſt enim concoctu contumax,flatuoſus, & uenerem excitans, illitus agglutinandi exiccandiq; uires habet.

Bugloſſum calidi & humidi temperamenti eſt,ideo uino iniectum lętitiam iucunditatemq; animi inducit:congruit etiam mulſa decoctum ob faucium aſperitatem tuſſientibus.

Bouis oculus quẽ buphthalmũ uocant,ita appellatur,quod eius flores oculi bouis formam præſeferant, cætera chamæmalo ſimilis herba eſt, longe tamen maior & acrior,propterea multo magis diſcutit,ut etiã cerato admixta durities ſoluat.

Bromus,ad mediocrẽ frigiditatẽ tendit adſtringẽdi ui ut aluí profluuia cõpeſcat.

Bryonia de hac dicemus in uite alba.

Betonica quã ceſtron & pſychotrophon uocant, incidendi uirtutẽ habere ex acrimonia & amaritudine arguitur:ergo renũ calculos diſſipat, pulmonem,thoracem & hepar purgat,menſes ducit,epilepticos iuuat,rupturas ac conuulſiones ſanat,bibita acide eructantibus & coxendicis uitio laborantibus prodeſt.

Braſſica quæ edendo eſt tam comeſta quàm extra illita exiccat,nõ tamen cum inſigni acrimonia, ſed qualis ad glutinanda uulnera ac maligna ulcera ſananda expedit. eryſipelata, inflammationesq; induratas, & ad digerendum difficiles,herpetas,id eſt,ſerpentia ulcera,& epinyctidas curat. Ineſt eidem abſterſio, qua lepras exterit,habet ſuccus quiddam quod uentrem ducat:reliquum terreſtre corpus,quod potius ſiſtat.propterea ubi aluũ compeſcere eſt animus, poſt mediocrem decoctionem effuſa priori aqua, illico in aliam feruentem infundimus ac decoquimus,donec flacceſcat:ſi enim uel frigidam aquam,uel etiam aẽrem attingeret,nunq; poſtea flacceſceret,etiam ſi diutiſſime decoqueretur.contra ubi aluus ſiſtenda ſit, in priori tantum aqua leuiter elixamus. Braſſica ergo quemadmodũ & lenticula exiccat, ideo uiſum hebetat, & melancholicũ ſuccũ gignit.huius pululantia germina, quę etiam aſparagi uocant,minus exiccant, ſed magis urinam cient.ſemẽ bibitũ uermes enecat,maculas uelut à ſole contractas,lentigines & quæcunq; moderata abſterſione indigent,emendat.Ab exuſtis braſſicę caulibus cinis colligitũ exiccando efficaciſſimus,ut propè iam adurat.hunc nonnulli adiecto ueteri adipe ad diuturnos laterũ dolores,ultra omne medicamentũ extollunt,tanquam quod diſcutiendi uiribus maxime polleat.

Braſſica agreſtis hortenſi longe ſiccior calidiorq; eſt, quemadmodũ reliqua agreſtia hortenſibus robuſtiora ferè uiſuntur: ideo neq; impune comeditur,diſcutiendo etiam & abſtergendo domeſticæ præſtat.

Braſſica marina uentri laxando efficax,guſtu ſalſa,ac ſubamara, extra illita uſum corpori præſtabit, ſuis qualitatibus congruum.

Batis quem & olus chordum, & chretmum uocant, guſtu quadantenus ſalſus ac ſubamarus: ideo abſtergendi & exiccandi facultatem habet,ad utrunq; tamen rebus amaris imbecillior.

Beta nitroſæ cuiuſdam poteſtatis particeps eſt, qua abſtergit ac diſcutit, ideo per nares purgat: elixata tamen acre ac nitroſum deponit, fitq; ad mitigandos ardores & leniter diſcutiendum efficax. candida abſtergendo ac diſcutiendo

potentior

potentior nigra. habet & quidpiam adstrictionis præcipue radix, succus uero abstergit,ideo aluum irritat,& stomachum quandoq; erodit, præsertim qui ue geti sensu pollet:propterea inter edulia stomacho infesta connumeratur,sed ad hepatis obstructiones aperiendas maluæ præfertur,maxime si cum sinapi aut anetho edatur.splenicis etiam eodem modo comesta confert.

C

Chamæmalum,quam anthemin quoq; appellant,primo ordine calefacit,& exiccat tenuisq; substantiæ est, propterea ui discutiendi rarefaciendiq; pollet. id si uiride habueris oleo decoquito,ubi scilicet oleo carueris,in quo flores madefacti de more insolati fuerint.sin solum aridi copia sit,modico aceto præhumectabis, mox oleo decoques. confert ubi nondum desinit materia ad caput attolli. nam & præsentem discutit, & nouam non attrahit, quod in alio medicamento haud facile inuenies. Nechepson autem Aegyptius florem ipsum chamæmali sincerum maximeq; uigentem colligi iubet & in pila contundi,deinde in mortariolo exquisitissime subigi, formariq; in mediocres pastillos, & in umbra diligentissime exiccari ac reponi, usus tempore pastillum unum antiquo oleo dissolui,illiniq; uniuersum corpus à capite usque ad pedes,in quacunque febri,& opertum fouere:sudor enim,inquit,statim prouocabitur his qui salutem adepturi sunt,& febris soluetur,quod plurima experientia compertum habeo.conuenit id præcipue peregrinantibus præparatũ haberi,ob transferendi commoditatem. iubet idem febricitantes huius pastilli drach. I. bibere ex aqua calida.

Centunculus quem gnaphalion uocãt, adstringendi uim habet, ideo dysentericis è uino austero exhibetur.

Coria uetera combusta exiccantẽ cinerem reddũt,qui attritioni oppressu calceorum remota inflammatione medet,adustionesq; ignis, & intertrigines sedat.

Cicer legumen flatuosum, alimentosum, uentri accommodatum,urinam ac menses ciens, feminis lactisq; copiam præstans, huius decoctũ præsertim nigri calculos renum frangit. Alterum cicerum genus quod orobinũ uocatur,attrahendi,discutiendi,incidendi abstergendiq; facultatibus pollet, propterea lienem,iecur,ac renes mundificat,scabiem,& impetigines exterit,parotidas,ac testiculorum duricies discutit,affertq; ad ulcera maligna præsidiũ nõ pœnitendum.

Cauda equina quam hippurim uocant,cum amaritudine adstringit. Ideo efficaciter sine erosione exiccat:maxima ergo uulnera illita agglutinabit,etiam si nerui dissecti fuerint. Ramices intestinorũ cohibet,reiectionem sanguinis & muliebrem fluxum præsertim rubeum sistit, dysenterias ac reliquas alui fluxiones cum aqua aut uino pota egregie compescit. sunt qui tradunt uesicæ quoq; ac gracilium intestinorũ ulceribus conuenire. sanguinis è naribus eruptiones supprimit. datur è uino his qui nõ febricitant, ex aqua uero si febris affuerit.

Calamentum tenuis substantiæ est,tertioq; ordine calefacit & exiccat,id arefactũ & priuatim cum mulsa potum,calorẽ auget, sudoresq; cit ac per halitũ digerit, uniuersumq; corpus attenuat, ut eo nõnulli ad circuitũ algores utantur, oleo decoquentes,atq; exterius totam superficiem inungentes,uehementi frictionẽ adhibita, interiusq; ueluti diximus propinantes. Vertebris quidam in coxendicum morbis,tanquam insigne remedium illinunt. trahit enim à profundo ad superficiem, calefacitq; totum articulum ac manifeste cutim incendit. menses prǽterea efficaciter ducit,potum & applicatum elephantiasim patientes iuuat, non tantum quod tenues humores egregie discutiat,sed etiam quod crassos pǫtenter attenuet, à quibus id ægritudinis genus producitur.ita & nigras cicatrices exterit, & liuores sub oculis discutit. in huiusmodi morbis, uiride in uino

decoctũ illinere oportet. nam arefactum facile adurit. Applicatur etiam ad uenenosos ictus: lumbricos & ascaridas iniecto per clysterem eius succo aut bibito, propter amaritudinem perimit. Item uermiculos qui in auribus, aut ulceribus fieri solent, enecat. Ad omnia quæ dicta sunt efficacius montanũ est. Asserit Orpheus succum eius addita æqua rosacei portione cum cerussa tritum ad glutinis consistentiam & illitum adustiones ignis sanare, quodq; admiratione dignum sit, cicatricem non apparere, & loco pilos enasci. Cum cimolia & aloe succus idem contritus confestim dolorem capitis sedat.

Calamus aromaticus modicę adstrictiõis, minimæq; acrimoniæ particeps est, cuius maxima pars ex terrestri aereaq; substantia constat. ergo urinam moderate ducit, miscetur q; compositis medicamentis ad hepar & stomachum: ad fomenta etiam uterorum qui inflammationibus infestantur, menses prouocando utiliter adhibetur, ut iure quis eum ponat in secundo calefacientium exiccantiũq; ordine, ita tamen ut magis exiccare possit, quàm calefacere.

Cannabis semen concoctu difficile maliq; succi est, & caput tentat, quod uitium ne à torrefacto quidem amoueri potest: sua enim immodica caliditate uaporem ad caput eleuat, fragrantem simul & uirosum: exiccando uero temperatũ ram, ac nullum prorsus flatum gignendo, genitale semen compescit.

Capparis radicis cortex habet eminentem amaritudinẽ, deinde acrimoniam, postea acerbitatẽ, ob quæ patet ex uarijs pugnantibusq; facultatibus cõsistere. abstergere enim expurgare atq; incidere amaritudine potest: calefacere discutere & attenuare acrimonia, cogere constipare atq; impingere acerbitate. ideo spleni indurato, si qua usquam alia, hæc medicina summopere opitulatur, tum exterius congruis linimentis permixta tum interius sumpta, aceto uel oxymelite, uel cõsimilibus decocta, aut arefacta & trita ijsdemq; admixta. Ita enim ex bibita lentos ac crassos humores manifeste euacuat, siue per urinas, siue per aluum, sæpe etiam sanguinolentas egestiones trahit, à quibus lienes & coxendicum dolores non parum iuuantur. Item menses cit, ac per nares pituitam purgat. illius radicis cortex ulceribus malignis magno adiumento est abstergendi exiccandiq; magnitudine, dentium dolores cum uino aut aceto decoctus mitigat, strumas tumoresq; induratos discutit, congruis medicamentis commixtus. folia præterea caulis ac semen cortici facultate assimilantur, imbecilliora tantum. Noui equidem intra paucos admodum dies strumas durissimas folis folijs applicatis per halitum digestas esse. miscendũ tamen eis quidpiam, quod uires effrenes reprimat. neq; igitur mirum fuerit, si succus aurium uermiculos ob amaritudinem perimat. At fructus sale confectus ablutus madefactusq; donec exacte salsedinem exuerit, commodum medicamentũ est, ad languentem appetendi uim excitandam, ad exterendamq; ac subducendam alui pituitam, & ad iecinoris lienisq; obstructiones expurgandas. condiendus ad hæc oxymelite, uel oleo & aceto, ac præ reliquis cibis offerendus.

Cardamomũ exquisita calefaciendi ui pollet, ut illitum exulceret: imbecillius tamen nasturcio est, habet simul quidpiam amaritudinis qua uermes interimat, scabiemq; uehementer exterat cum aceto.

Carduum quod careon uocant, tertio ordine calefacit & exiccat, inestq; illi mediocris acrimonia, propterea minime flatuosum est. urinam egregie cit nõ semen tantum, sed planta uniuersa.

Casia attenuandi uim habet: tertiumq; calefaciendi & exiccãdi gradum attingit. in gustu plurima acrimonia pollet cum leni adstrictione. Incidit igitur ac discutit quod redũdat in corpore, roburq; subinde instrumentis addit: cõfert ad men

ſium retentiones,ubi præ copia excrementorum ac craſſitie exinaniri commo/de nequeunt.

Cedri ſpecies duæ, utraque tertio calefaciendi exiccandiq; ordine ponitur:cedria uero quæ inde emanat, iam ordini quarto accedit,eſtq; in primo gradu eorum quæ ſeptica,id eſt, putredinem inducentia appellantur.ob eximiam enim cale/faciendi attenuandiq; uim teneras quidem carnes facile & indolenter corrum/pit,ab innata membrorum caliditate feruore eius ad actum excitato. In durio/ribus uero corporibus longiori tempore indiget, & cum difficultate agit. ideo cadauera incorrupta cuſtodit,humorem ſuperuacaneū depaſcendo, ſed ſolida mēbra nō attingendo, quod ſcilicet non æque polleat, ac reliqua quæ corrum/punt.neq; admirari oportet,ſi quod talem facultatem habet,pediculos,lendes, aurium uermiculos, et recti inteſtini aſcaridas enecet, appoſitūq; fœtus uiuos interimat, mortuos extrudat.cedria item in concubitu pudendis illita ſterilita/tem facit,nulli medicamento poſtponenda.Eadem in os inſtillata dentium do/lores mitigat,denteſq; ipſos infringit,oculorum cicatrices exterit,& hebetudi/nes ob humorum craſſitiem emendat.

Cedrinū oleum appellatur, quod ubi cedria decoquitur, ſuſpenſis ſupra lebetem lanis à conglobato fumo colligitur, exquiſitiſsime oleaginū. id tenuiores qui/dem partes habet q̃ cedria,minus tamē acre mordaxq; eſt,at nihilo ſegnius nè dicam impenſius agit q̃ cedria: unde hoc potiſſime utuntur ruſtici ad uulnera quæ in tondendis gregibus forcipes fecerint,& ad ſcabiem crabronūq; ictus.

Cedri baccæ uires temperatiores habent,ut etiam edendo ſint:ſi quis tamen ube/rius ingeſſerit,caput tentant incēduntq;,& os uentriculi erodunt.

Caſtaneæ,dicemus de his ubi de quercu agemus.

Centaurij magni radix ex oppoſitis uiribus conſtat. nam guſtui quidem acris ſi/mul & acerba occurrit,cum breui quadā dulcedine.at ſecundū proprias actio/nes cōſiderata, calida ſimul ac terreſtris frigida eſt. acrimonia igitur quæ calo/rem atteſtatur,menſes prouocat,fœtus mortuos extrudit,uiuos interficit:acer bitate,quę craſſiorē terreſtrēq; frigiditatē arguit,uulnera glutinat,ac ſanguinē excreātes iuuat. exhibere his oportet drachmas undecim,febriētibus cū aqua; non febrientibus cum uino. omnibus uero ſimul qualitatibus,rupturis,cōuul/ſionibus,anhelitus difficultati,tuſsibus diuturnis opitulatur: neq; enim in his euacuare tantum oportet quæ præter naturam ſunt,ſed lenire quoq; ac firma/re expurgata membra. Hæc omnia radix poteſt ac ſuccus,etiam quo nonnulli pro lycio utuntur,cum lycio caruerint.

Centaurij minoris radix omnino inutilis eſt, ſurculi flores & folia efficaciſsima; Imperat in eis amaritudo cum leui quadam adſtrictione, propterea abſq; ero/ſione ualide exiccat:magna quoq; ac recentia uulnera glutinat,herba uiridis il lita: antiqua uero,& quæ ægre coaleſcunt ad cicatricem perducit.Eadem are/facta agglutinantibus exiccantibuſq; medicamentis miſcetur,quæcunq; ad ſi/nus & fiſtulas conficiuntur:antiquas etiam duritiés mollire creditur, & ulceri/bus malignis mederi, ac uentris fluxiones per clyſterē iniecta cōpeſcere. Qui/dam eiuſdem decoctū ad coxendicū uitia uentrē abluunt, ita biliosum ac craſ/ſum humorem expurgādo: ſi ſanguinolenta eduxerit,fœlicius iuuabit. ſuccus cōſimili facultate pollet, exiccandi inquam & abſtergēdi, ac cætera quæ dicta ſunt agendi:cum melle oculis illinitur,appoſitus menſes ac fœtus ducit. Qui/dam ipſum propinant affectis neruis, euacuātem exiccantemq; ſine moleſtia, quæ impacta fuerint. Idem ad hepatis obſtructiones maximo adiumento eſt. cōfert etiam lieni indurato extra quidem illitus, ſed nihil ſegnius bibitus.expri

mendus

mendus succus quando herba maxime uigeat ac flores emiserit, cuius hemina una cũ calida & modico aceto exhibita succũ melancholicũ purgat: ex coma uero cõtusa & melle collyria formanť, qbus usus tẽpore dissolutis fistulas purgamus, & callos abscindimus. in coxendicibus corymbos tundito & cribrato: datoq; cochleariũ singulis diebus cũ aqua calida per tres aut plures dies, & effectum miraberis. ad polypos quoq; eorundem puluerem in nares insufflato.

Cerasa mediocriter cum dulcedine adstringunt: matura ergo ac dulcia sicut magis secedunt, ita minus stomacho conferunt: contrà quę immatura sunt & acerba. Scribunt aliqui ipsius arboris gummi cum uino potum calculosis cõferre.

Ceratonia exiccandi abstergendiq; uiribus pollet, quemadmodũ & illius fructus quod ceratiũ uocãt, alicuius dulcedinis particeps. habet & hoc cerasis quidpiã simile. ceratia cum humida fuerint, aluum subducũt, cum arida potius sistunt.

Cera in medio quodammodo calefacientiũ refrigerantium humectantiũ & exiccantium existit, ex partibus crassis atq; emplasticis constans: ideo non exiccare tantum, sed ex accidenti quoq; difflationes inhibendo humectare uidetur: propterea ad reliqua medicamenta tanquam subiacens materia adhibetur. Ipsa uero separatim extra illita imbecilliter maturat. Habet enim paululum quidpiam quod per halitum digerat, cuius plurimam partem mel sibi assumpsit.

Ciborium Aegyptiæ fabæ fructus est, ad caput ergo de fabis referri oportet.

Cinara uitiosum succum gignit, præsertim ubi indurueril: tunc enim maxime biliosus est. à substantia uero lignosa qua plurimũ abundat, atram bilim: à tenui flauam producit. Præstat igitur decoctum comedere.

Caries lignorum eorum præsertim quibus adstrictio simul inest cum abstersione ueluti ulmo, humida ulcera efficacissime implet & exterit.

Cucumer hortensis sicuti & pepon urinam cit: non adeo tamen potenter. nam & minus humectat, neq; ideo tamẽ minus peponibus putrescit in stomacho. sunt qui quadam naturæ proprietate cucumeres probe cõcoquant. Qua confidentia securi affatim ingerendo progressu temporis deprauatos humores, ac quadamtenus crassos in uenis collectos percipiũt. Qui si deinde putruerint, febres maleficas inuehunt: ab omnibus igitur edulijs uitiosi succi abstinendum consulo, etiamsi recte concoqui uideantur.

Cucumeris agrestis succus seu liquor quem elateriũ uocãt, non à fructu tantum, sed à folijs quoq; & radice expressus medicinæ utilis est. Is menses ducit ac fœtus appositum necat: summe amarescit, secundo ordine calefacit, ac discutiendi uires habet, propterea nõnulli eum melle mixtum anginis imponũt. Prodest regio morbo naribus cum lacte muliebri infusus. Dolori capitis medetur: succus tamen fructus ad cuncta efficacior quàm radicis, aut caulium. Ipsa etiam radix haud dissimiles uires habet, cortex radicis exiccando præstat.

Cepa incidendi uirtute excellit, non tamen uehementer calefacit, sed ordinem secundum non egreditur.

Cardui radix fœtentis urinæ copiam ducit, è uino bibita, ideo alarum totiusq; corporis fœtorem emendat. tertio ergo ordine calefacit: secundo exiccat.

Cicerbita quam sonchum & dipsacon uocant, recens ac tenella reliquorum agrestium olerum modo comeditur: commiscetur ex aquea & terrestri substantia utraque frigida, nec adstrictione caret. stomacho igitur applicata, aut comesta manifeste refrigerat.

Cinis crematorum lignorũ uel cuiuscunq; adustæ rei reliquiæ appellantur, ex oppositis substantijs ac qualitatibus cõstans. inest enim illi quiddã terrestre, quiddam ueluti caliginosum aut fuliginosum, atq; hæ quidẽ partes tenues existũt:

quæ madefacto cinere & excolato transmigrant. Quod uero relinquitur terrestre, imbecillū ac minime mordax est toto calore in aquam reiecto, neq; uero cinis omnis easdē penitus uires habet, sed ab crematæ materiæ natura distinguitur. Adstringentiū enim lignorū ueluti quercus, ac similiū cinis, in terrestri parte non modicæ adstrictionis particeps est, qua sanguinis fluorē cōpescit. At cineri ficulneæ in fuliginosa substātia plurimū acrimoniæ feruorisq; inest, in terrestri plurimum absterſionis, cui assimilatur is qui ex tithymalis conficitur.

Calx quoq; cineris species est, ex tenuiori tamen substantia cōstans. hæc si ter aut quater aqua exquisite lauetur indeq; effundatur aqua, sine erosione exiccat: quod si abluens aqua marina fuerit, etiam discutiendi uires habebit.

Chalbana plantæ ferulaceæ lachryma est, molliendi ac discutiendi uiribus, tertio ordine calefacit, secundo exiccat.

Chamædrys quam quidam trixaginem uocant, amaritudine excellit non sine leui acrimonia, itaq; lienem dissoluit, urinas ac menses ducit, humorū crassiciem incidit, uiscerumq; obstructiones aperit, tertio ordine calefacit & exiccat. cremor eius exquisite decoctus ac bibitus quartanas febres depellit.

Chamelæa insigni amaritudine pollet, propterea maximas crustas ulcerum cum melle exterit. bibita ex his est quæ corpus purgant.

Chamæleuce tertio ordine calefacit, primo exiccat, unde si suppositis carbonibus torrefiat, ac spirandi difficultate affecti, uaporem eius per idoneā fistulam exceperint, manifeste iuuantur.

Chamæleontis nigri radix ueneni particeps est, exterius igitur tantum admoueri oportet, ad scabiem, impetigines, uitiligines, & quæcunq; absterſione indigēt. habet etiā molliendi discutiendiq; uires, tertio ordine exiccat, & secūdo exacte calefacit. candidi uero chamæleontis radix è uino austero pota acetabuli mēsura lumbricos latos expellit, daturq; utiliter aquam intercutem patientibus.

Chamæpitys quam multi aiugam uocant, tertio gradu exiccat, secundo calefacit insigni amaritudine, uiscera magis abstergit quàm calefaciat, ideo regiū morbum patientibus exhibetur, & prorsus quibus facile iecur obstruit̄. pota etiam aut cum melle apposita menses ac urinam ducit. nonnulli decoctum eius cum mulsa, coxendicū morbo affectis propinant. uirens herba ampla uulnera glutinat, putrida ulcera sanat, ac mamillarum durities discutit.

Chelidonia efficaciter abstergit calefacitq;. succus eius oculos in quorum pupillis crassum quidpiā colligitur, exterendo discutiendoq; sanat. sunt qui radicem eiusdem ad regium morbum & ad iecinoris obstructionem è uino cum aniso exhibeant. Chelidonia minor maiore acrior est, unde cutim exulcerat, ac unguium lepras exterit. huius succus per nares ualide purgat, estq; calida ac sicca quarto ordine, sicut maior in tertio tantum.

Chondrilla, dicetur de hac ubi de seride agetur, est enim seridis species.

Capillus ueneris quem adiantum uocant, attenuat & discutit, unde alopecias capillis induit, strumas abscessusq; digerit, & ad extrudēdos è thorace ac pulmone uiscidos crassosq; humores non parum confert. uentris etiam profluuia sistit, temperatura illi inter caliditatem frigiditatemq; media est.

Cistarus uel cistus, frutex adeo acerbus est, ut folia ipsius illita uulnera glutinēt. flores efficaciores sunt, ut è uino poti dysenterias & uentris imbecillitates, fluxiones & humiditates compescant. putridis ulceribus cōueniunt, ob eximiam exiccandi uim quæ ferè usq; ad secundū ordinē accedit: fruticis uero acerbitas cuiusdam tepiditatis particeps est.

Cistus qui & ladon dicitur, à quo ladanum fit in calidis regionibus oritur, nihil ge

nere differens ab eo qui alibi quoq; producitur, ſed ratione loci exuta frigidita-
te,proprium quendam ac digerentem calorem comparauit, reliqua ciſto prio-
ri ſimilis. ex hoc ladanum medicamentum conficitur, primo ordine ita exacte
calidum ut ſecundum attingat: habetq; ſimul breuem quandam acerbitatem,
atq; è tenuibus conſtat partibus, quapropter mediocriter molliendi,diſcutien-
di & maturandi uiribus pollet.nec mirum ſi peculiariter utero magis conuenit
ob lenem illam adſtrictionem, qua ratione etiam fluentes capillos ſiſtit. præter
enim quod uitioſos ſuccos capillorū radicibus inhærentes abſumit, adſtrictio-
nè cogit,& conſtipat meatus quibus impacti fuerant.

Cnici ſemen ad purganda corpora idoneum tertio ordine calefacientiū eſt,ſi quis
extrinſecus adhibere uoluerit.

Cnidium granum efficaciter purgat,acerrimum acerbumq; eſt: granum uero in-
fectorium,adſtringit amareſcitq;,& utriuſq; iſtorum ratione,abſq; eroſione e-
xiccat,ideo ad uulnera ampla præcipue conuenit,& ad neruorum ſectiones tri-
tum cum aceto aut oxymelite.

Colocaſij radix ſimilis uirtute eſt rapis aut cepis,ſubſtantia illi uiſcida,abſtergen-
di uiribus pollet ac uentriculo congruit.

Cucurbita in ſecundo humectandi infrigidādiq; ordine ponitur,unde ramenta &
ſuccus ipſius dolentibus,inflammatisq; auribus cum roſaceo conuenit.tota illi-
ta inflāmationes calidas moderate refrigerat . comeſta redundanti humore re-
plet,& ſitim extinguit,alimentum frigidum atq; humidum corpori præbet, ac
propterea modicū.non improbe in ſtomacho conficitur, niſi eam putredo præ-
ueniat: id continget uel quod male condiatur, uel quod in uentriculo uitioſus
humor collectus ſit,uel quod plus æquo moretur in ſtomacho. gaudet origani
condimento ob aquoſam humiditatē:quæcunq; enim huiuſce naturæ fuerint,
acribus aut acidis, aut ſalſis, aut auſteris,miſceri oportet,ut neq; guſtu iniucun
da ſint,neq; nauſeam comedentibus excitent.

Colocynthis guſtu quidē amara eſt,bibita tamen tanq; medicamentū,amaritudi
ne ſua nihil efficit quod ſit manifeſtū , ſcilicet ob ingentem purgandi uim, qua
maxime pollet:egreditur enim cum his quæ attraxit, priuſquam amaritudinis
effectus emergant.huius recentis ſuccus illitus coxendicibus confert.

Conyza maior ac minor conſimiles temperaturas ac uires habent , guſtu ambæ
acres & amaræ, egregie calefaciunt atq; exiccant, ut in tertio utriuſq; qualita-
tis ordine collocentur.oleo igitur decoctæ febrium algores mitigāt:flores ipſa-
rum cum folijs terentes, nonnulli cum uino ad eliciendos menſes partuſq; edu
cendos propinant.eſt & tertia conyzæ ſpecies humidioribus locis naſcens, his
quas diximur fœtidior atq; imbecillior.

Coriandrum quod & corium uocant,ex oppoſitis uiribus conſtat,copioſæ quidē
amaritudinis particeps, quæ in tenui ſimul ac terreſtri ſubſtantia fundatur, ſed
aquoſæ quoque humiditatis tepidæ eidem non parum ineſt . habet etiam ad-
ſtrictionis nonnihil , ex quibus omnibus diuerſa efficit quæcunq; Dioſcorides
ſcripſit,neq; ſolum refrigerat.

Cornicis pedis quæ coronopus uocat̄ , radix comeſta cœliacis conferre creditur.

Coſtus paucæ quidem amaritudinis, ſed acrimoniæ plurimæ,ac caliditatis parti-
ceps eſt,ut etiam ulceret,propterea ad febrium rigorem hoc ſimul cum oleo an
te acceſſionem perfricant membra . ad coxendices etiam & reſolutiones con-
fert:& ut ſummatim dicam quæ calefactione indiguerint, aut extractione hu-
moris à profundo ad ſuperficiem,omnibus his utiliter adhibetur. urinam præ-
terea ac mēſes mouet:ruptis,cōuulſis,laterum doloribus medet̄ . amaritudinis

ratione uermes enecat, ephelidas, id est maculas uelut à sole cõtractas cum aqua aut melle exterit. inest & illius temperamento quidpiam flatuosum, ideo è uino potum uenerem excitat.

Crocodilij herbæ semen acre odoratumq́ est, urinam ac menses ducit, ideo calefaciendi discutiendi exiccandiq́ uires habet. simili potestate caulis & seminis succus renibus prodest. radix ad thoracis excreationes ualide confert, semine quidẽ minus acris, nõ tamen minus amara. sanguinẽ prӕterea è naribus ducit.

Crocus habet et acerbitatis quidpiã, quã frigidã terrestrẽq́ ostẽdimus: in eo tamẽ caliditas imperat, ut in secũdo ordine calefacientiũ sit, exiccãtiũ primo: propterea aliqua maturandi uirtute pollet, leui illa adstrictione nõnihil adiuuante.

Cepa quarto calefacientium ordine est, & substantia crassa, ideo imposita hæmorrhoidas aperit, & cum aceto sub sole illita uitiligines exterit: confricataq́ alopecijs citius quàm halcyonium capillos gignit. cibo assumpta suo quidem acumine corpus calefacit, crassosq́ ac lentos humores attenuat, ob substantiæ tamen crassitiem flatus in uentriculo generat.

Cyclamini uaria facultas est, abstergit enim, incidit, aperit, euocat, discutit. succus eius hæmorrhoidas cit, aluumq́ uiolenter irritat: appositus panos, strumas, reliquasq́ durities discutit, omninoq́ medicamentis discutientibus admiscet. conuenit & adustis cũ melle illitus, egregie per nares purgat. inest ei adeo efficax purgandi uis, ut fumini applicatus aluum citet, & fœtum interimat, quod efficit etiã pessario impositus. radix succo quidem imbecillior, nec ipsa tamẽ ignaua est, nam bibita & apposita menses ducit, & regio morbo medetur: non hepar tantum purgando, sed bilim è toto corpore per sudorem eliciendo. Post potionem igitur omni conatu sudoris excretio adiuuanda est, plurimis operimentis corporisq́ frictione. potantur drach. iij. aut quatuor ex passo, aut mulsa. cutim prӕterea abstergit, ut ephelidas alopecias, similiaq́ exterat. Prodest et spleni indurato aut arida, aut recens illita: nonnulli arefactam radicem suspiriosis exhibent. trita eadem & subtilissimo cribro excussa cum caryophyllis, ut sit radicis drach. I. caryophyllorum gra. xxi. ac per nares insufflata à capite crassos lẽtosq́ humores euocat. Propterea diuturnos capitis dolores sanat, & morbo comitiali mirum in modum prodest.

Cymini præcipuus usus in semine, tertio ordine calefacit, urinam mouet, ac flatum discutit.

Cupressi folia, germina ac pilulæ recẽtes & teneræ ampla uulnera in duris corporibus glutinant, ut inde constet exiccandi uires habere, absq́ insigni acrimonia uel caliditate. Plurima inest toti plantæ amaritudo, ac multo maior acerbitas, tantum uero caloris, quãtum sufficit adstrictoriam uim ad profundum perducere, nullum penitus uel feruoris, uel erosionis sensum inferendo: ideo humiditates flaccidorum putrescentiumq́ membrorum, sine noxa & tuto deficcat nouum humorem non attrahendo, ita & intestinales ramices illita curat: omnino enim penetrante interius acerbitate arefacit, roburq́ inuehit partibus humoris copia languentibus. sunt qui ad carbunculos quoq́ & serpentia ulcera mixta polenta adhibeant.

Cyperi usus in radice præcipuus, absq́ erosione calefacit & exiccat. Ideo ulcera quæ nimio humore non coalescunt, mirum in modum iuuat: habet acerbitatis quidpiam quo ulceribus oris conferat. habet & incidendi uires, quibus calculos dissipet, urinas ac menses moueat.

Cicutam nouere omnes summam habere refrigerandi uim.

Cytisi folia discutiendi uires habent, tepido humore permixto ueluti & maluæ.

Coni

Coni fructus quem quidam ſtrobilũ, quidam cocalũ uocãt, integer quidem dum adhuc uiret, habet cum aquoſa humiditate quidpiam acrimoniæ. Ideo ad ſuppurationes pectoris & ad ſcreatus pulmonis tuſſi facile euocãdos idoneus eſt: nucleus uero interior cibo quæſitus alimentũ corpori cõcoctu difficile, ualidũ, & cum oleaginum ſit, etiam craſſum præbet: lenit tamen aſperitates, præcipue qui aqua madefactus totam acrimoniam depoſuerit.

Cicercula ſimilem ochris ac phaſelis ſubſtantiam habet, & eiuſdem naturæ ſuccum, craſſiorem tantum atq; ideo quadamtenus ſcabriorem.

D

Damaſonij radix, ut nos experti ſumus, ſi aqua elixeť & decoctũ poteť, calculos renũ frangit.

Dictamnum tenuioris ſubſtantiæ, q̃ puleiũ eſt, & reliqua ſimile.

Dorycnion ſimile eſt temperamento papaueri & mandragoræ, reliquiſq; uiolenter refrigerantibus: quod ſi parce ſumatur, improbum ſoporem inducit, ſi paulo uberius interficit.

Dolichi quære lobos

Dracunculus aro acrior, amarior, calidior tenuioriſq; ſubſtantiæ eſt, habetq; acrimoniæ & amaritudini adſtrictionẽ quandam permixtam, ut iure medicamentum efficaciſſimũ ſit. radix enim omnia uiſcera expurgat, craſſos lentoſq; humores attenuando, ulceribus malignis ſummo præſidio eſt, ſtrenue purgando exterendoq;, ac reliquis omnibus quæcunq; abſterſione indigent ut uitiliginibus cum aceto illita. ſolia uero ulceribus uulneribuſq; recentibus cõgruunt: & quo minus ſicca fuerint, eo magis agglutinãt: aridiora enim acriora ſunt quàm uulnera poſtulent. creduntur & caſeum à putredine conſeruare, ſi extra applicentur. ſemen uero radice efficacius cancros & polypos deſtruere proditur, ſuccus ſeminis morbos oculorum exterit.

E

Ebenus abſtergendi attenuãdiq; uires habet, ut pupillarum tenebras credatur exterere, ocularijs certe medicamẽtis miſceri conſtat, ulceribus etiam antiquis & fluxionibus phlyctæniſq; opitulatur.

Elaphoboſcũ quaſi ceruí pabulũ, attenuandi uirtute pollet, ideo ſecũdo quoq; ordine exiccat, cõgruit uenenoſorũ animalium morſibus bibitum & comeſtum.

Eleborus albus & niger, abſtergendi calefaciendiq; uiribus præſtat, propterea uitiligines impetigines ac ſcabiem exterit. Imò fiſtulę callum, nigri elebori uirga impoſita intra duos aut tres ad ſummum dies compeſcit. in tertio calefacientiũ exiccantiumq; ordine uterq; ponendus eſt: niger humorem melancholicũ magis per ſeceſſum trahit, albus per ſuperiorem uentriculum ubi craſſos lentoſq; humores purgari oporteat, ducit tamen etiam inferius.

Empetrum aut epipetrum ad ſolas purgationes utiliter adhibetur, bilim enim ac pituitam ducit, ſalſum guſtui eſt, ut muriæ uicem præſtare poſſit, dicitur quoque praſoides quaſi porri ſpeciem gerens.

Epithymum omnifariam thymo efficacius, tertio ordine calefacit & exiccat, purgatq; humores atros.

Eupatorium attenuandi, incidendi abſtergendiq; facultatem habet, abſq; inſigni calefactione, propterea obſtructiones hepatis exterit, & cum modicæ quoque adſtrictionis particeps ſit, iecur confirmat.

Eruca manifeſte calefacit, creditur ſeminis copiam producere & ueneris impetũ excitare, caput tamen tentat, præſertim ſi quis eam ſeorſum comederit: ergo cum folijs lactucæ offerenda eſt.

Eryngium aut exiguum quidpiam ab temperamento, aut nihil excedit: ſiccitatis

uero tenuitatisq; substantiæ non parum particeps est. Potum igitur radicis decoctum colicis medetur. mulso addito, calculos, stillicidia, urinæ difficultates & renum uitia sanat, quod per quindecim iugiter dies, uel post cœnam hora dormiendi ieiunos bibere oportet: ac si in eodem cibaria quoq; decoxeris, magis proficies. Affirmabat quidam assiduo eryngij usu, nunquam postea minxisse calculos, cum prius eo morbo frequentissime uexaretur.

Ebulus uide in sambuco.

F

Fusus agrestis quem attractilidem cnicũ syluestrem & androsæmon uocant, exiccandi & moderate calefaciendi ui pollet.

Fuligo de hac dicetur loco de thure.

Fermentum, attenuandi calefaciendiq; potestatem habet, sine molestia ergo ac sine mordacitate ex profundo attrahit simul ac discutit. ex uiribus oppositis cõmiscetur: frigida inquam aciditate, putrido calore, salis ac farinæ qualitatibus.

Fumus terræ quem capnion uocant, acris amarusq; est, non omnino ab acerbitate alienus, urinæ biliosæ multitudinem prouocat, obstructiones hepatis & imbecillitates emendat. succus lachrymas ciendo uisum exacuit: arida herba trita illita uentrem mollit, uino admixta stomachum firmat, quouis modo febricitantibus bona spe illius decoctum propinato.

Faba refrigerando & exiccando ad mediam temperaturam propinquissime accedit. huius caro quemadmodũ & cortex modicam quandam abstersionem habet. Propterea quidam medici integras cum cortice fabas in posca decoquentes, dysentericis, cœliacis ac uomentibus tradunt. si cibi ratione sumatur, concoquẽdi difficultate ac flatuum copia nulli posterior est, quæ uitia neq; quauis longa coctione, neq; aliquo cõdimenti genere corrigi queunt. pectoris tamen ac pulmonis excreationibus cõfert. uiridis faba magis quidem secedit aluo, minus uero alit quàm arida. torrefacta sicut minus flatuosa est, ita concoctu difficilior, tardioris transitus, crassiorisq; succi fit. medicamenti ratione extra illita sine molestia exiccat. Hanc nos sæpe in aqua elixantes, adipe suillo adiecto podagricis adhibuimus. ad neruorum cõtusiones, & ulcera ex oxymelite & rosaceo lomentum adiecimus: quod si etiam ex percussione inflammentur nerui, polentam addidimus. Idem linimentũ ad testium mammillarumq; inflammationes præstantissimũ est: his enim partibus inflammatis refrigeratio moderata requiritur. maxime uero confert ubi lac in mammillis coaguletur, quoniam à linimento lac illico extinguitur. Præterea puerorum pubi lomentum illitum plurimo tempore impuberes seruat.

Fuligo uniuersa cum terrestris substantiæ sit, exiccandi quoq; uires habet, permanentibus ignis reliquijs qui materiam adussit, cum tamen hæ sint perquàm modicæ, tota uis eius in exiccando attenuandoq; sita est: proprias uero singularũ differentias materiæ crematæ natura distinguit, ut altera calidior, altera frigidior immordaciorue sit. thuris fuligo præ cæteris insignis, ocularibus medicamentis miscetur, præsertim ad ulcera, exterit enim & carnem inducit. terebenthinæ quoq; & myrrhæ innocua est, thureæ non dissimilis: styracis, istis potentior. quæ uero ex liquida pice fit, ac magis quæ ex cedria, acumine excellũt. his utuntur ad defluas palpebras, qui morbus ptilosis dicitur: & ad erosos oculorũ angulos, humentibus sine inflammatione oculis.

Fœniculum potenter calefacit, ut in tertio ordine iam collocetur: in primo uero tantum exiccat, ideo lactis copiam gignit, ac suffusionibus oculorum eadem ratione opitulatur, urinas etiam ac menses ducit.

Fungi

Fūgi ingētis frigiditatis humiditatisq; participes sunt, ita ut propè ad delibutoriā facultatem accedant, immo eorum nonnulli interficiunt.

Ferulæ semen attenuat & calefacit, medulla uero caulis interior adstrictionis cuiusdam particeps est, ideo sanguinem excreantibus, & cœliacis congruit.

Filicis radix lumbricos latos interficit, pota drach. IIII quātitate, fœtus uiuos interficit, mortuos extrudit, ulceribus illita sine erosione exiccat.

Ficus, quod autumnalibus æstiuisq; fructibus quos horarios uocant, cōmune est, succi malitiam ne ipsæ quidem effugiunt. quod uero probatur in ficubus, uelox est è uentriculo transitus, & in singulas corporis partes facilis distributio, habent quoque abstergendi uim effatu dignam, comestæq; plurima arenosa è renibus trahunt. alimentum uero minime solidum corpori præbent, sed sublaxum & flatuosum, transitus tamen celeritate flatus illi quamprimū discutiuntur. ideo minimi nocumenti inter reliquos fructus sunt, & si exacte maturuerint, propè euadunt omnino innocuæ. aridæ ficus calidiores recentibus sunt, ut initium secūdi ordinis attingant, attenuādiq; uires habent, & plurima ad usum idonea, unico uitio damnatæ. nam si uberius comedantur, improbum sanguinem gignunt, eoq; magis deprauatos succos augent, ubi corrumpūtur, neque infrà secedunt. incidendi ui qua pollent, aluum ad excretionem proritant, ac renes exterunt: iocinori tamen ac lieni inflammatis infestæ sunt, quemadmodum & recentes, communi omnium dulcium ratione: eas tamen obstructis induratisq; uisceribus cum thymo aut puleio, aut thymbra, aut calamentho, aut origano, aut pipere, aut zingibere diu ante cibum medici præbent: qui enim cum crassioribus cibis ficus caricas ue permiscent, non parum læduntur. contrà, si cum tenuioribus comeduntur, cōferunt. induratos uero tumores caricæ discutiunt, uel ipsæmet appositæ uel earum decoctū: oportetq; ubi maturare est animus triticeam farinam miscere, ubi discutere hordeaceam. sed & pinguiores magis tumores maturant, sed gustu acriores magis abstergunt, ac per halitum digerunt. quod uero ipsas percoquendo melleæ substantiæ conficitur, uiribus melli assimilatur.

Fœnogrecum secundo gradu calefacit, primo exiccat. habet & abstergendi uires, propterea feruidas quidem inflāmationes irritat, mitiores uero, & ad duritiem propensas discutit. uarijs modis comeditur fœnogræcum, sed copiosius sumptum caput tentat, præsertim si absque pane offeratur, nonnullis stomachum quoq; euertit. At cremor decocti fœnogræci cum modico melle exhibitus, omnes deprauatos intestinorum humores educit. permodicū esse oportet, quod permiscetur mel, ne erodat. in diuturnis uero doloribus qui sine febri thoracem infestant, pingues simul palmulæ elixantur: inde succo expresso melleq; admixto suppositis carbonibus rursus decoquūtur usq; ad congruam consistentiā. datur id diu ante cibum, obseruariq; oportet, ne ijs exhibeatur quibus facile caput dolet. palmulæ enim capiti infestæ sunt.

G

Graminis radix moderate frigida est & sicca. Ideo sanguinolentis ulceribus confert, herba uero illita leniter refrigerat inter humiditatem siccitatemq; media. mordacitatis tenuitatisq; substantiæ modicum quidpiam in radice deprehenditur, ut quandoque potum eius decoctum calculos conterat. huius semen ubiq; locorum imbecillum est, in Parnaso tantum inuentum urinam prouocat, profluuia uentris ac stomachi exiccat. omnino uis illi exiccandi est, attenuandi, ac mediocriter adstringendi.

Glans unguentaria quam myrobalanum uocant, abstergēdi incidendiq; uiribus pollet

pollet cum adstrictione quadã, quo fit ut abstergat & incidat, simulq; detineat & compingat. hac ratione uaros, lentigines, discoloratam ueluti à sole cutim, pruritum, scabiem ac lepram exterit: manantia ulcera, quæ achores uocantur, & pustulas ulcerosas carnisq; omnino excrescentias reprimit, præsertim cum aceto. Item cicatrices emendat, iocinori indurato illita confert, lienem soluit, additа præcipue exiccantium farinarum aliqua, ueluti loliacea aut orobina. cortex tamẽ omnino efficacior est ubi maiori adstrictione indigebimus, ideo ipse eligendus. huius glandis caro drach. unius pondere è mulso pota uomitũ facilem præstat, sæpe & inferius per aluum copiose ducit. quando igitur hepar, aut splenem purgare decreueris, hoc medicamentum cum posca ne stomacho noceat exhibebis: aceto enim gaudet tã extra illita quàm intus assumpta. de querceа glande ubi de quercu agetur suo loco dicemus.

Gentianæ radix usui est ad ea quæ attenuari, exteri, expurgari apeririq; oporteat.

Gingidium quantum in gustu amaritudinis acerbitatisq; particeps est, tantum etiam in temperamento caloris ac frigoris: habet uero ab utraq; qualitate quod exiccet. stomacho egregie conuenit, quoniam non modice adstringit, magisq; adhuc conueniet si elixetur & cum aceto comedatur. caloris quidem non adeo manifesti est, sed ordine secundo exiccat.

Glaucium uiolentæ acerbitatis est, sed tam aperte quoq; refrigerat, ut erysipelata mitiora compescat.

Glycyrrhizę succus dulcedine excellit cum adstrictione quadam leni. Ideo asperitates leuigat, non cannę tantum, sed uesicæ quoq; scabiosæ. qui uero non adeo dulcis est humiditatem annexam habet, cuius ratione sitim reprimit.

Galla quæ adhuc acerba est omphacitis uocata efficacissime adstringit, plurimæ terrestris substãtiæ particeps, ob quam exiccat, & fluxiones repellit, cogit constipatq; imbecillas partes, atq; omnibus fluidis morbis resistit. Hanc ego in tertio exiccandi ordine & secũdo refrigerandi ponendam censeo: altera uero galla flaua laxa ampla, exiccat quidem & ipsa, sed eo minus, quo minus etiã acerbitatis habet. cocta hæc priuatim, deinde contusa & apposita, inter insignia cataplasmata numeratur, quæ ad sedis inflammationes & procidentiam fieri solent: atq; ubi mediocri adstrictione opus fuerit, in aqua decoquimus, ubi uehementiori, tum uinum præcipue austerum eligimus. gallæ exustæ sistendi sanguinem facultate pollent: ab ustione mutuantur caliditatem, acrimoniã, tenuioremq; substantiam ac maiorem exiccandi uim: oportet prægnitas in carbonibus uino aut aceto extingui.

Gummi uim habet exiccandi & emplasticam, propterea asperitates lenit.

Gluten quo ad libros utuntur ex simila aut farina conficitur, emplasticum est ac maturandi uires habet. de tauri uero glutine ac similibus dicetur ubi de animalibus agemus.

Gladioli radix superior euocandi discutiendi ac exiccandi uiribus præstat.

Genistæ qua uites apud nos necti solent semen, & uirgarum succus attrahendi uiribus plurimum pollent.

H

Halimi germina quidam edunt condiuntq; ac reseruant. uis illi est lac & semen generandi. habet in gustu salsedinis acerbitatisq; quidpiam, constatq; dissimilare esse, plurimum tamen substantiæ eius moderati caloris existit, cum incocta humiditate, & leniter flatuosa. radicis decoctum cum mulsa conuulsiones, rupturas ac tormina mitigat, lactisq; copiam facit.

Helenij radicis p̃cipuus usus est, quæ quidem calefaciẽdi exiccandiq; uires piperi proximas

proximas habet, cum plurima tamen excrementosaq; humiditate. qua propter eclegmatis ad crassos lentosq; humores è pectore ac pulmone per screatū ducendos utiliter adhibetur.

Helxina (quidam hanc parthenium, quidam perdiciū appellant) uirtutem habet abstergendi & leniter constipandi, cū subfrigida humiditate. propterea inflammationes uniuersas sed præcipue calidas, in principio & augmento compescit, inchoantibus etiā furunculis illinitur. eiusdē succus cū rosaceo ad auriū dolores mediocriter inflammatos confert: nonnulli etiam ad tonsillas inflammatas utuntur. sunt qui ob nō mediocrem abstersionem ad tusses antiquas exhibeāt. exterit alopecias & impetigines priuatim assidue illita, sedis hæmorrhoidas aperit, fistulis medetur, & sinus cohibet, trita & cum modico sale applicata.

Hedysarum quod etiam pelecinum seu securinū uocant, semen habet colore rufum, aut flauum, acie in securis speciem ancipiti, gustu amarum & subacerbū, propterea stomacho confert, & obstructiones uiscerum purgat, quæ omnia rami eiusdem fruticis possunt

Hemerocallis radix, liliaceæ specie ac uirtute similis est: cōfert igitur quemadmodum & illa adustionibus ignis, habet enim quippiam latentis discussionis ac repulsionis nonnihil.

Hypocistis, quæ & cistos appellatur, folijs cistari multo acerbior est, medicamentumq; omnino ad fluida cuncta efficacius, ueluti sanguinis eiectiones, fluxum muliebrem, cœliacos dysentericosq; affectus. Quod si membrum firmare uelimus, plurimo humore languidum, id egregie fiet ab hypocistide antidotis & linimentis adhibita.

Hedera ex oppositis uiribus cōstat, habet enim quippiā adstringentis substantiæ quam frigidā terrestrēq; dicimus, habet et acrimoniā quā calidā esse uel gustus ipse attestaē. Aquosi etiā tepidiq; succi particeps est. folia ergo è uino decocta magna uulnera glutināt. ulcera ab adustione ignis ad cicatricem ducunt, cocta in aceto splenicos iuuant. flores cū cerato triti adustionibus cōgruunt, succus è naribus purgat, auriūq; diuturnæ distillatiōi medeē, ulceribusq; antiquis auriū ac nasi. Quod si acrior uidebiē, rosaceo aut oleo dulci admisceē: lachryma eiusdem pediculos enecat, pilos destruit: uirtutis adeo feruidæ ut leniter incendat.

Hordeū primo ordine refrigerat & exiccat, nōnihil etiam abstergit, ad exiccandū lomento decorticato aliquantulo efficacius est. in reliquis extra illiū consimiles uires habet. si comedaē, eo fabis præstat, quòd inflandi uim decoctione omnino deponit, quam fabæ perpetuo seruant. inest enim fabæ crassior solidiorq; substātia, hordeo uero tenuior: ideo illa plurimū, hoc modice nutrit. Nullo conditur æ genere hordeū corpori calorē addit, sed exiccando aut humectando uaria conditura disponitur. quæ enim ex torrefacto hordeo farina molitur manifeste exiccat. Prissana autem humectat, si apte præparetur. panis hordeaceus prorsus triticeo minus nutrit, aluumq; impensius citat.

Hyacinthi radix bulbosa primo ordine exiccat, secūdo refrigerat: creditur è uino pubi applicata pueros impubes diutius custodire. semen temperate adstringit abstergitq;, unde ad regium morbum è uino exhibetur: id tertio ordine exiccat inter caliditatem frigiditatemq; medium.

Hydropiper herbula est in aquosis nascens, ramusculis ac folijs mēthæ similis, maior tantum, gustu acerrima ut piper, perexigua semina singulis folijs ferens. calida quidem est, non tamen accedens piperi, quæ recens illita liuores sub oculis ac duricies sanat. hanc nonnulli condimentis piperis loco addunt.

Hyoscyamus in medicina utilissimus, albi semen tertio ordine refrigerat, reliquæ species uenenosæ sunt. Hype-

Hypericum calefacit & exiccat, tenuisq; substãtiæ est, itaq; menses ac urinam ducit, ad quæ non semen tantum, sed folia quoq; adhibentur. uirens illitum ulcera, præsertim quæ ab igne fiunt, ad cicatricem perducit: aridum tritum & applicatũ putrida & humore marcentia corrigit. nonnulli & ad coxendices bibunt.

Hyssopus tertio ordine calefacit & exiccat cum tenuitate substantiæ.

I

Iuniperus tertio ordine calefacit & exiccat, fructus acriter quidẽ calefacit, sed primo tantum ordine exiccat.

Irionis semẽ quemadmodum gustu, ita & uiribus nasturcio assimilatur, igneum enim fragransq; est, ad eclegmata conficienda. Præstat præmadefactum aqua elixari, cõfert ad crassos lentosq; humores è pectore ac pulmone per screatum eliciendos: sed & parotidas induratas, mammillarumq; ac testium duricies dissoluit. scribit Dioscorides illitum cum aqua & melle latentibus cancris mederi.

Intubum similem lactucis facultatem habet, ab eis tamen cibi iucunditate longe relinquitur, quibusdamq; alijs dotibus, quas loco suo de lactuca docebimus.

Isatis infectoria domestica, qua infectores utũtur, efficaciter quidem exiccat, mordicationem tamen non attingit: amarescit eadem simulq; adstringit, propterea ampla solidorum corporum uulnera glutinat, præsertim quæ in musculorum capitibus fuerint. Ad sanguinis eiectiones utiliter illinitur. Aquosos tumores mirum in modum discutit cõtrahitq;, & omnibus malignis ulceribus efficacissime opitulatur, siue putrida sint, siue erodentia. Quod si ualidior ægri uirtute apparebit, folijs eius cõtusis panem aut hordeaceam farinam, aut triticeam, uel polentam permisceto, pro dominante in singulo quoq; dispositione.

Isatis agrestis habet in gustu quippiam manifestæ acrimoniæ, ideo cum magis exiccet, quàm domestica humidæ putredini efficacius resistit, in cæteris omnibus inutilior est. effrenius enim etiam erodendo arefacit, ideo ob potestatis uehementiam splenicis confert, quibus domestica non contulerit.

Iuncus frutex ex aquosa substantia leniter calida & pauca terrestri frigida componitur, ob quam moderate adstringit. tertio igitur gradu inchoãte exiccat, inter caliditatem frigiditatemq; ambigit, suasq; singulas partes inter se consimiles habet. bibitur & seorsum & cum alijs medicamẽtis ad cœliacos affectus, dysenterias, sanguinis eiectiones, profluuia prolapsusq; uteri, ac sedis exitum, atque hypocisthidi utiliter admiscetur.

Iunci flos temperate calefacit, & temperatius adstringit, cuiusdam tenuitatis particeps urinas ac menses ducit seu potus seu fomentis ac linimentis adhibitis: confert & iocinoris, uentris, ac stomachi inflammationibus.

Iunci quem leuem uocant, quidam oxyschinus, quidam oloschinus dicitur: oxyschinus durior graciliorq; est, oloschinus crassior. huius semen somnum conciliat. oxyschini species duæ, quædam sterilis medicinæ inutilis, quædam frugifera, cuius semen (quamuis non æque ac alterius) tamen & ipsum soporiferum est, doloremq; capitis facit: utraque species torrefacta & è uino bibita, uentris fluores rubrasq; mulierum excretiones compescit. Atq; hinc colligitur temperatura leniter frigida cum aquosa caliditate, ob quæ inferiorem uentrem exiccat, & sensim eleuatur ad caput, atq; opprimit somnolentia.

L

Lauri folia & baccæ uehementer exiccant & calefaciunt, baccæ tamen excellunt. radicis cortex minus quidem acris & calidus est, sed amarior cum adstrictione quadam, propterea calculos frangit, & hepaticis cõfert. bibitur è uino odorato triobolus.

Labri

Labri ueneris quod dipsacon uocant, radix secundo ordine exiccat, habet & abstersorij quippiam.

Lobi qui nunc passim uocantur, apud omnes antiquos dolichi & phasioli appellati de genere pisorum sunt, similes illis quantum ad minimam flatus generationem, quantum uero ad iucunditatem cibi & egestionem peiores. peculiariter autem lobi dicuntur, quoniam ferè isti tantum, eorum omnium quæ siliqua uestiuntur, cum siliquis suis comeduntur.

Lupini, quibus dulcedinem decoctione paraueris cibo assumpti uix concoquuntur, & crassioris succi alimentum corpori præbent, crudosq; humores gignunt, aluum nec ducunt, nec cohibent. Ratione medicinæ cõsiderati, quos dulces effeceris emplasticas uires habent. quibus uero insita adhuc amaritudo inest, abstergunt, discutiuntq; & uermes interficiunt, si cum melle lambantur, aut cum posca bibantur, sed eorum decoctum bibitum aut per clysterem iniectum eosdem educit. Idem potest farina cũ taurino felle exterius umbilico illita. præterea uitiligines, manantia capitis ulcuscula, efflorationes cutis, scabiem, gangrenas, ulcera maligna, sine erosione exiccando compescit: lienem & iecur, cũ ruta & pipere expurgat, quæ iucunditatis gratia commiscentur. lupinorum farina egregie discutiẽdi ui pollet, neq; enim tantũ cutis liuores, sed strumas quoq; & panos induratos sanat. accto ipsam aut oxymelite aut posca elixare oportet, differentias determinando penes ægrorum temperaturas, aut morborum uarietatem. Estq; simul cum decocto applicanda. Illinunt nonnulli eandem ad coxendices.

Lupinus erraticus amarior efficaciorq; in cunctis domestico est, eiusdem generis facultatis.

Lactuca frigidum & humidum olus est, non tamen extreme, sed eam recte quispiam fontanarum aquarum frigiditati comparabit, ideo ad inflammationes confert, & ad parua leuiaq; erysipelata. in cibo sitim reprimit, somnũ conciliat, præsertim quæ ferbuerit, si cum posca tantum comedatur. sed neq; ægre cõficitur, sicut reliqua olera, neq; uentrem sistit, neq; ducit, propterea neq; uitiosum sanguinem generat, neq; exquisite probum. semen eius bibitum genituræ fluxum compescit, ideo pollutioni quæ fit in somnis occurrit. liquor agrestis lactucæ cũ muliebri lacte illitus ulcera oculorum quæ argema uocantur, & nebulas exterit, & aliud exulcerationis genus in oculis quod epicauma appellatur.

Lixiuium ablutio est cuiusq; materiæ, quæ in cinerem sit redacta. abstersione & exiccatione reliquis omnibus præstat, quod ex cinere ficus aut tithymalli fit, ut propè iam putrefaciendi uires attingat. tenues partes lixiuium habet, atque indolenter urit.

Lilij flos mixtarum facultatum est: ex tenui enim quadam & terrestri substantia cõstat, cuius qualitates gustanti offert, & ex aquosa temperata, unde eius oleũ sine mordacitate mollit, ac discutit, uteriq; duritiies soluit. radix & folia seorsum trita exiccant, exterũt, discutiuntq; moderate. est enim radix in primo abstergentium ordine, ideo adustionibus congruit, si assata cum rosaceo teratur, & usq; ad perfectam cicatricem apponatur. namq; ad cicatricem inducendam uniuersis ulceribus peculiare medicamentũ est: uterũ præterea mollit, ac menses ducit, sed folia quoq; elixata ad cicatricem adustionum reliquarumq; ulcerum congruit. sunt qui foliorum succum cum melle & aceto ad mellis cõsistentiam decoquant, sumendo succi partes quinq;, mellis & aceti singulorũ partem unam, insigni remedio ad ea quæ uehementi exiccatione absq; erosione indiguerint, quemadmodum diuturna nimioq; humore languida, & quæ male coalescunt ulcera sunt.

Libanotides tres eandem omnes facultatem habent, molliendi ac discutiendi, succus tam herbæ quàm radicis hebetudines oculorum emendat. quæ ob crassos humores fiunt, possunt enim libanotides abstergere atque incidere.

Ligustici radix ac semen adeo calefaciunt, ut menses & urinas prouocent ac flatus discutiant.

Lini semen flatuosum est, etiam si torrefiat. ita ergo excrementosum erit, primoque ordine calefaciens, inter humiditatē siccitatemque medium, stomacho noxium, concoctu difficile, sed urinam mouet.

Lichen herba muscus est petris adnascens, hæc abstergendi simul ac moderate refrigerandi uires habet, & utraque ratione exiccat, impetiginibusque medetur.

Lolium quod æram uocant iride magis calefacit, & exiccat, ut iam acribus appropinquet: non tamen partium subtilitate iridi æquandum est, à qua longe superatur. merito igitur ponetur in principio tertij ordinis calefacientium, & in fine secundi exiccantium.

Ligustri arboris folia, rami, & flores usui sunt, mixtarum facultatum ac temperaturę. nam ab aquosa substantia moderate calida discutiūt, à terrestri frigida adstringunt: unde adustiones ignis eorum decocto utiliter fouentur, ad igneas etiam inflammationes & carbunculos conferunt, impune enim & absque erosione exiccant. spontinis oris ulceribus & pręcipue pertinacibus commanducata medentur. ligustri folia in umbra arefacta inde trita & cribrata, mox in aqua calido cinere elixata, addito Rhu obsoniorum, & modico aceto, podagricis, chiragricisque, ac maximis inflammationibus utiliter illinuntur, fluxionem repellendo, ac quod in loco collectum est per cæcos meatus discutiendo, ueluti fit in sudore. officiunt tamen colori ac præcipue unguium, propterea prælinenda sunt loca cerato rosaio humido, aut carpaso.

Lathyridē nōnulli inter tithymalos ponūt, huius semen purgandi facultate pollet.

Lapsana comesta, mali succi est, illita abstergit, ac discutit.

Limonij, quod & cynoglossum quasi canis linguam uocant, semen, quod austerum est cœliacis ac dysentericis exhibent. sputo etiam sanguinis ac muliebri profluuio confert.

Leontopodij siue leontopetali, radice præcipue utimur, quæ per halitum digerit, atque ordine tertio calefacit.

Lanceola quam lonchitin uocant, triquetrum semē habens lanceæ simile urinam cit. quæ uero folijs scolopendriæ assimilatur ad glutinanda uulnera eligitur, ac cum aceto pota induratos lienes soluit.

Lycium seu buxea spina, quā Pyxacantham appellant, planta aculeata est, ex qua quod lycium appellant, conficitur, quo ad oculorum hypopia utimur, & ad inflammationes ulceraque oris ac sedis, ad serpigines, putridaque ac malefica ulcera, ad intertrigines, ad unguiū abscessum, quem paronychiam uocant: habet enim exiccandi uires, ex partibus natura diuersis cōsistens, Alia quidem tenui, & ad discutiendum parata, alia ad secundū ordinem calida, alia terrestri frigida, quā moderata adstrictio consequitur. ideo ad uarias ægritudines idoneum medicamentum est. Qua enim abstergit ad tenebrosas pupillas adhibet, Qua adstringit ad cœliacos, dysenteriacosque & ad muliebres fluxiones accōmodatur. eiusdem uero gummi ad cuncta efficacius inuenies.

Lysimachiū insigni adstringendi uirtute pollet. cuius ratione uulnera glutinat, & sanguinis fluxum è naribus illitum sistit, ad cæterasque sanguinolentas fluxiones peculiare medicamentum est. succus tamen eius pręstantior, qui potus, aut clysteri iniectus dysenterias ac sanguinis eiectiones, muliebreque profluuium compescit.

Lotus domeſtica,quam nonnulli trifolium uocant, abſtergendi ac exiccandi uiribus pollet,in caliditate ac frigiditate temperata.

Lotus agreſtis frequentiſſima in aphrica eſt, ſemen eius ſecundo ordine calefacit cum quadam ſimul abſterſione, Aegyptiæ ſemen ad panificium aſſumitur.

Lotus arbor exiccat attenuatq;,moderatę adſtrictionis particeps. Ligni igitur ramenta muliebrem fluxum,dyſenterias ac cœliacos affectus compeſcūt.coquitur in aqua nonnunquam & in uino quemadmodum uſus poſtulat, neq; tantū per clyſterem iniicitur ſed bibitur quoq;,præterea moderate exiccando adſtringendoq; fluentes capillos retinet.

Liquor cyrenaicus omnibus calidior eſt ſubſtantiaq; tenuior, ac propterea magis diſcutit. Veruntamen alij quoq; liquores calidi ſunt ac flatuoſi, ſicut medicus & ſyriacus quem laſerem uocant.

Laſerpicij quod ſilphion uocant,liquor calidior quidē eſt, nō tamē folia, caulis & radix parū calefaciūt: omniū uero perq; flatuoſa,aëreaq; ſubſtantia eſt,propterea concoctu difficilis,ſed ſi exterius applicant̄ efficacius agunt,præſertim expreſſus ſingulorū ſuccus attrahendi, expurgandi ac diſſoluendi uiribus pollēs.

Lentes impenſe adſtringūt,inter calorem ac frigus mediæ,ſed ſecundo ordine exſiccant:earum quidem corpus arefacit ſiſtitq; aluum,ius uero irritat. Prior igitur aqua effundenda eſt ubi retentionis gratia ſumuntur.

Lenticula paluſtris ſecundo ordine frigidi ac humidi temperamenti eſt.

M

Muris auricula quā alſinen uocant,helxinæ herbæ uim ſimilem habet refrigerandi & humectandi.Eſt enim aqueę ſubſtantiæ propterea abſq; adſtrictione infrigidat,ergo ad feruentes inflammationes & moderata eryſipelata congruit.

Muſcus marinus ſeu fucus adſtringit,& frigefacit,unde quæcunq; calidiora ſunt manifeſte refrigerat.

Moſchus quem aliqui ſplachnon,& hipnum appellant ita moderate adſtringit & refrigerat, ut prope temperata accedat : unde etiam molliendi diſcutiendiq; facultatem habet præſertim qui in lignis cedrinis inuenitur.

Mentha calefacit quidem , ſed ob hortenſes delicias excrementoſam humiditatem permixtam habet,ideo uenerem temperate excitat: ob eandem temperaturam abſceſſibus cum polenta illinitur, uermes propter amaritudinem perimit: potum eius decoctū tribus ſeriatim diebus colicos omnino ſanat: recentes ſanguinis eiectiones cum poſca bibita propter acerbitatem ſiſtit.tenuis ſubſtantię herba,ſi qua alia eſt.

Milium primo ordine refrigerat,tertio remiſſe exiccat uel ſecundo intenſe, partiū ſubtilitatis quadantenus particeps,comeſtum pauciſſimum omnium propè ciborum alimentum corpori præbet, abſq; eo quod aluum exiccat. exterius fomentis utiliter adhibetur,ubi ſine eroſione exiccari oporteat.

Maza ex polenta hordeacea cum melle aut ſapa aut conſimili liquore conficitur. quæ ſiue cruda comedatur,ſiue quouis alio modo condiatur,minus hordeaceo pane concoquitur,magiſq; uentrem flatu replet,& ſi diutius immoratur turbulentias excitat:furfur enim quo maxime abundat maza alioqui natura durus durior ex torrefactione redditur. nec ipſe tantum, ſed hordei quoq; ſubſtantia in nutrimentū corporis tranſire ſolita,ſimili modo torrefacta durior ſeipſa efficitur.nam quantū furfur ſuapte natura tranſmutationi reſiſtat,facile deprehenditur,aqua madefactus.Qualis enim à principio fuerat,perſiſtit.nec unq; diſſoluitur,ut hinc colligi poſſit,idem in uentriculo efficere.cū ergo neq; concoquatur neq; in uenas diſtribuatur,aluo ſecedit, hordei præſertim abſterſione incita

tus:ſeceditq; uelocius,tuſus,& plurimū madefactus.quòd ſi mel quoq; admix-tum fuerit,tunc nihil planè ad celerem excretionem omittitur.

Malobathri folium uiribus ſimile eſt ſpicæ nardi.

Mercuriali ad ciendam aluum paſſim utimur, ſi quis tamen & extra illinet,expe-rietur non ignaue diſcutere.

Maceris cortex ab india defertur cum leui acrimonia adſtringens,ideo etiam exic-cat.tenuis ſubſtantiæ eſſe argumento eſt odoris iucūditas,cœliacis ergo ac dy-ſentericis medicamentis utiliter admiſcetur.in tertio ordine exiccantium eſt,in calore & frigiditate temperatus.

Malua agreſtis quidem leniter mollit ac diſcutit, hortenſis uero quo magis aque-um humorem ſortita eſt,eo imbecillior efficitur,facile tamen ſecedit aluo,haud ob humiditatem tantū, ſed ob lentorem quoq; , præſertim ſi cum oleo aut garo offeratur, ſub ipſum edendi tempus modico uino aſperſa. ſemen eius eo aridi-us,quo ualentius eſt.congener ijs eſt arboreſcens malua quam dendromalachē uocant,niſi quod magis diſcutit.hanc altheam quoq; appellant.

Mandragora egregia refrigerandi ui pollet,ita tamē ut nonnullius etiam calidita-tis particeps ſit. ineſt & pomis eius humiditas , propterea improbum ſoporem inducunt.Radicis cortex efficacior exiſtens,non refrigerat tantum,uerum eti-am exiccat, reliquæ partes imbecillæ ſunt.

Maſticha candida quidem & chia ex oppoſitis uiribus conſtat, adſtringente inq; & molliente.Ideo oris ſtomachi,uentriculi,inteſtinorum,& hepatis inflamma-tionibus cōuenit,ordine ſecundo calefaciens.Nigra uero quæ Aegyptia appel latur, quàm alba magis deſiccat, & minus adſtringit,propterea aptior eſt ad ea quæ uehementius diſcuti oportet.

Melilotum mixtas habet facultates:adſtringit enim,diſcutit,& maturat:plus ergo ineſt illi calidæ ſubſtantiæ quàm frigidæ.

Mel ſecundo ordine calefacit, maximaq; abſtergendi ui pollet, tenuiſſimæq; ſub-ſtantiæ eſt præſertim collectum ubi thymi copia reperitur: à quo ſi tenuitatem ſubſtantiæ acquirit,neceſſario quoq; quippiam acrimoniæ comparabit,quæ al uum ad excernendum proritat.Diximus mel abſtergere,hanc ergo abſtergen-di uim ſi quo pacto opprimemus, medicinam habebimus tum ad urinam pro-uocandam, tum ad diſtributionem nutritionemq; commodiſſimam. exactiſſi-me uero opprimet, ſi quàm plurima aqua admixta decoquetur,donec ſpuma-re deſierit,aſſidue ſcilicet dum feruet ſpumam auferendo . Aqua autem mulſa non decocta prius aluo ſecedit quàm in ſtomacho conficiatur.Senioribus uero frigidiſq; temperaturis mel peridoneum eſt,ſicut uigentibus ætate, & calidis, ante concoctionem in bilim conuertitur.Priuatim tamē decoctum minus acre, mordaxq; efficitur, propterea magis nutrit, & ad glutinandos ſinus utiliſſime adhibetur.

Meliſſophyllum quod apiaſtrum & citraginem uocant, marrubio conſimiles ui-res habet: plurimum tamen ab eo derelinquitur ut nullus meliſſophylli uſus ſit tanquam omnino ſuperuacui,copia marrubij ubiq; terrarum exiſtente. Quod ſi forte marrubium deſuerit,tunc ad iſtud confugiemus, ſuæ ſemper imbecilli-tatis non immemores.

Meſpili arboris fructus acerbiſſimus eſt, atq; aluum ſiſtit.

Medicæ mali ſeu citrij fructus in medulla quidem acido ſapore & exiccandi uiri-bus pollet,ut ad tertium refrigerandi exiccandiq; ordinem accedat:cortex uero & ipſe quidem ſecundum exiccandi gradum attingit, non tamen infrigidat,ut ab iucundo odore indicatur.Caro autē ob frigiditatem dura ac craſſæ ſubſtan-

tiæ

tiæ est, semenq; ob amaritudinem nõ comeditur, quod constat discutiendi uim habere, atq; ordine secundo exiccare. folia præterea exiccant & discutiunt.

Mei radices usui sunt, tertio gradu calidæ, secundo siccæ. Quibus excrementosa humiditas inest. Propterea potæ urinam ac menses cient, uberiusq; sumptæ nimia humiditate inflant & caput tentant.

Mori arboris fructus, qui sycamina, & sycomora uocari consueuerunt, si maturi puro uentriculo occurrant, atque ante cibum sumantur, celerrime per intestina secedunt, atque iter cæteris alimentis præparant: si uero in secunda mensa offerantur, aut uitiosum humorẽ in stomacho inueniãt, extraneam quandam, quæ satis explicari nequeat, putredinem inducunt, haud absimilem ei quæ à cucurbitis, & peponibus fit, quando non concoquuntur. Exhibendorum mororum occasio quæ & peponum & ficuum est, ubi præ ariditate ac calore os uentriculi squaleat, quæ molestia necessario etiam iecur attinget. eo enim duntaxat tempore his omnibus impune quispiam utetur, ut quando longo itinere uehementer defatigatus, aut feruido æstu penè exhaustus, irrigare ac refrigerare squalorem corporis quærit. Mora uero immatura, & acerba, sub sole exquisite arefacta, & reposita, dysenterijs, cœliacis affectibus diuturnis, reliquisq; fluxionibus ex aqua aut uino pota efficacissime medentur, tunduntur etiam atq; obsonijs tanquam Rhu cõmiscentur. Radicis arboris cortex quadantenus amarescens, purgandi uiribus pollet. Propterea in uino decoctus lumbricos latos interimit. Item cum meri calidi cyatho bibitus menses retentos ducit.

Muris auricula secundo ordine exiccat, nullius manifestæ caliditatis particeps. Succi huius cyathus unus cũ zytho potus latos lũbricos absq; dubio depellet.

Myrica seu tamarix absq; exiccatione manifesta abstergendi facultatẽ habet non sine aliqua acerbitate. Propterea duratos lienes efficaciter iuuat, radicibus aut folijs, aut ramis in aceto aut uino decoctis. semen & cortex cum eo quod abstergunt attenuantq;, non paucam simul adstrictionem habent.

Myrtus ipsa quoq; ex oppositis partibus constat. Imperat tamẽ in ea frigiditas terrea, neq; omnino caret tenui substantia calida, ideo plurimũ exiccando pollet: nulla uero pars illius est, q̃ nõ adstringat, tã exterius illita, q̃ interius sumpta.

Moly, quidam rutam syluestrẽ, quidam armelam, Syrij besasan uocant, tenuis substantiæ est ac tertio ordine calida. Vnde crassos ac lentos humores discutit, & incidit, urinamq; prouocat. ea ad diuturnos dolores capitis agrestes utuntur, in aqua decoquentes, caputq; irrigantes. facit & ad reliquas corporis partes refrigeratas.

Marrubiũ secundo ordine exacte calefacit, & exiccat, obstructiones hepatis ac lienis aperit, thoracemq; & pulmonẽ mundificat, menses ducit, regiũ morbũ per nares purgat, diuturnos aurium dolores mitigat: illitũ abstergit, ac discutit.

Myrrha secundo gradu calefacit & exiccat, ut ad capitis uulnera glutinanda efficax sit. Amaritudine etiam qua pollet, lumbricos, ac fœtus enecat, & extrudit, nec uero abstersione caret, cuius ratione ocularibus medicamentis miscetur, quę ad ulcera crassasq; cicatrices componuntur. additur etiam remedijs arteriacis, quæ ad asthmata & tusses conficiuntur, neq; enim cannam exasperat.

Nasturcij semen, quemadmodum sinapi adurendi uirtutem habet, propterea coxendices ad capitisq; dolores & quęcunq; rubificatione indiguerint, nihil ignauius sinapi incendit, remedijs etiam ad asthmaticos, id est, suspiriosos utiliter adhibetur, tanq; qd' lentos crassosq; humores incidat. herba semini uiribus similis est, imbecillior tantũ, quę cibo assumpta inflãmat ac capitis dolorẽ inducit.

Nux arbor habet quidem & in ramis ac folijs nõnullam acerbitatẽ, insignem uero

& copiosam in extimo fructus operimento, tam uirenti quàm arido præfefert, ut eo infectores utantur, nos uero fuccum exprimentes mororũ ruborumq; ritu & cum melle coquentes medicamentũ conficimus, ex his quæ ftomatica, id eft, ad oris morbos confecta appellantur, quod etiam his omnibus accõmodamus, ad quæ adhiberi folent reliqui adftringentes fucci. ipfius uero iuglandis pars quæ comeditur oleagina, imbecilliumq; partiũ eft, & modicam quandam acerbitatem habet, quæ tempore euanefcit, tota fubftantia ad pinguem faporẽ conuerfa, ut oleo antiquo fimilis uideatur, ideo cibo tandem inepta efficitur. uirens autẽ humefcensq; adhuc neq; acerbum, neq; oleagineum faporem præfefert, propterea ad alui ductionẽ aridæ præftat, præcipue fi (quod quidã faciunt) cũ garo offeratur. fi tamẽ aridæ iuglandes aqua præmaduerint uirentibus fimiles erunt, & fi cum caricis comedantur facilius concoquuntur, & ftomacho magis conferunt. creditur qui caricas, iuglandes, ac rutam ante cibum comederit, ab perniciofis medicamentis nõ multũ uiolari. expreffum ab antiqua iuglande oleum efficaciter difcutit, ut eo nonnulli gangrænas, carbones, & ægilopas curent. eiufdem putamẽ aridum & exuftum plurimæ tenuitatis eft, ac fine erofione aliqua exiccat.

Nigella quã melanthion uocãt tertio ordine calefacit & exiccat, deprehenditur & tenuis fubftantiæ exiftere, ideo linteolo inuoluta & calefacta affiduo odoratu diftillationibus medetur, pota flatus egregie difcutit. Idem facit & externus uentri illita amaritudinis ratione. exufta & cũ oleo trita, & appofita alopecias curat, lepras exterit, clauos ac formicas deftruit, mẽfes, puocat, q ob craffitiẽ humorũ ac lentorẽ retẽti fuerint, nõ nifi recta ceruice fpirantes iuuat: utq; fummatim dicã, ubi incidere, abftergere, exiccare, aut calefacere oportet, utiliffima eft.

Nardi fpica primo gradu calefacit, fecundo exquifite exiccat, cõponitur ex multa adftringenti fubftantia, acri uero nõ multa, neq; prorfus caret amaritudine. iure igitur & bibita & extra illita, iocinori ac uentriculo cõgruit, urinas cit, erofiones ftomachi fedat, & fluxiões uẽtris, inteftinorũq; cõpefcit, nec minus capitis ac pectoris diftillatiões exiccat. indica efficacior eft fyriaca, nigrior q̃q; exiftẽs.

Nardus celtica uires prædictæ congeneres habet, ad cuncta tamen imbecillior nifi ad ciendam urinam. eft etiam calidior, fed minus adftringit.

Narcifi radix tantum exiccat, ut ampla uulnera glutinet, etiam fi chordæ diffectæ fint, habet & abftergendi, euocandiq; quidpiam.

Nerium aut rhododaphne frutex eft omnibus notus, extra corpori illitus difcutiendi uires habet, at fi intra fumatur perniciofus, exitialisq;, non hominibus tantum fed pecorum quoq; plerifq;.

Nymphææ radix & femen, abfq; erofione exiccant, fiftuntq; alui profluuia, & pollutiones nocturnas, quæ fiunt in fomnis, ac quæcunq; alio modo immoderate deferuntur. profunt etiam dyfentericis. nymphea uero cuius candida radix eft, muliebrem fluxum potentius compefcit. bibitur utraq; nigra inquam & candida è uino nigro auftero, quibus nõnihil quoq; abfterfionis ineft, ut aqua maceratæ uitiligines exterant, & capitis areas, cũ liquida pice illitæ. ad hæc tamen nigram eligito, ad reliqua uero candidam.

O

Oleæ frondes tantam frigiditatem, quantam acerbitatem habent. fructus exquifite maturus temperate calefacit, immaturus acerbior frigidiorq; eft. oliuæ drupæ pinguem habentes fuccum exiguum alimentum corpori præbent, falfæ uero quas colymbadas uocant, cum adftringentis faporis participes fint, ftomachum firmant, uimq; appetendi excitant, optimæ omnium quæ aceto condiuntur. facilius enim concoquitur quidquid guftu iucundius.

Oleæ æthiopicæ lachryma ammoniaco tenui assimilatur, abstergendi ui pollet, ideo ad oculorum cicatrices, albugines, & hebetudines confert. sedat & dentiū dolores cauis eorum indita. sunt qui hanc oleastrum putent.

Oleum ex oliuæ bacca expressum, quod proprie uocamus oleū, humectat & temperate calefacit, tale dulcissimum est, potissime ex drupa, sicuti sabinū temperate calidum medij temperamenti existit, ideo immaturo magis discutit: immaturum uero quod & omphacinū appellatur, pro acerbitatis ratione refrigerat. oleū antiquum si à principio maturū fuerat, calidius est ac magis discutit: sin immaturum, donec acerbitatē seruauerit mixtæ uirtutis erit, ubi hanc exacte relique rit priori assimilatur. lucernę oleū tantū à medio & temperato, à dulci inquam, ad caliditatem inclinat, quantū omphacinum ad frigiditatem. omphacino utimur ubi caput plus æquo incaluerit, lucernario ubi caput refrixerit, dulci & temperato ubi humefactum fuerit. illud constat, omphacinū uel frigidū quandoq; applicari oportere, reliqua omnia semper calida. atq; hactenus quidem de capite. cæterum corpus ubi arefactum sit, dulci perfunditur, quod & utilissimū est, ubi densetur cutis, uel ab frigore, uel ab adstrictione medicamenti, siue erosione, siue acrimonia, uel ab humore pruritum inducente, idq; in balneo præcipue uel etiam post balneum. at stomacho & hepate inflammatis, omphacini fomentum ob adstrictionem maxime conuenit, in reliquis membris dulce pręferendum.

Oleum ricininum quod cicinum appellant, in Aegypto fit ex ricini fruticis semine crotone appellato, quod cōtunditur, premiturq; & in aquam feruentē conijcitur, deinde fluitans pingue colligitur, attenuandi, discutiendiq; facultate pollens ueluti antiquum oleum. simile & raphaninū est, propterea si ricinini copia non adsit, uel hoc, uel antiquo uteris.

Oleum quoq; è semine lini conficitur, quo nostra ætate pro ricinino utimur, neq; enim ad nos amplius ricininum defertur.

Oleum raphaninon cætera ricinino simile, calidius tantum.

Oleum è populo nigra uere conficitur, quo tempore semē resina abundat. sumuntur granorum paululum contusorum unc. IIII. olei dulcis sextarium Italicum, insolanturq; diebus quadraginta, deinde oleum ita confectū reponitur, habetq; attenuandi, calefaciendi, molliendiq; facultatem, iucundiq; odoris est.

Oleum amigdalinum ex amaris amigdalis fit, quod partium tenuitate & caliditate dulce & commune oleum integro gradu excedit. confert præcipue auribus crasso spiritu obturatis, & auditus difficultati, ac tinnitui ob algorem cōtracto, aurium q; uermiculos perimit. experimento compertum est auribus peculiariter, magisquam reliquis partibus conuenire.

Oleum è iuglandibus sicut amigdalinum conficitur, aut contusis nucibus expressisq;, aut post contusionem feruefactis: nec uirtute dissimile est. supereminentē uero præstat utilitatē deaurantibus inurentibusq; : exiccatur enim & plurimo tempore deaurationes, atq; inustiones conseruat.

Oleum ex unguentaria glande, quam myrobalanum uocant, faciei maculas, lentigines, uaros, omnemq; nigritiem exterit, & uentriculi humores purgat. conuenit & aurium doloribus, ac tinnitibus cū anserino adipe infusum. molitur glans unguentaria, inde oleum, sicut amygdalinum conficitur.

Oleū laurinū ex lauri baccis ueluti de reliquis diximus, præparatur. at compositū ita cōficitur: sextarijs quinq; oliuarū maturarū sextariū baccarū lauri pinguiū ac recentium adijcimus, postea sicut oleum commune tundimus atq; exprimimus. quod sincerū est egregie calefacit mollitq;, ut scabiem, cutis asperitatem,

 impetigines

impetigines, cæterasq́ scabrities, in balneo illitum exterat, à quo tamen cauere oportet in inflammata impetigine, aut scabie, & in reliquis calidioribus biliosisq́ temperaturis. humidis enim ac pituitosis confert, & his quorum articuli pre algore uexantur & coxendicibus, uermes etiam & pediculos tam agrestes, quàm domesticos, ac lendes interimit, furfures capitis & capillorum defluuia tam quæ alopecia, quàm quæ ophiasis nominatur emendat. ad hos usus in balneo illiniendum est, inde ouo cum melle & fœnugræci farina detergendũ, obseruando ne applicetur capiti calido.

Oleum sesaminum ex sesamo conficitur tuso, & in feruentem aquam proiecto. huius facultas non multũ ab oleo dulci recedit, caliditate temperata, & omnino absq́ adstrictione aliqua, edendo aptũ, gustuiq́ iucundũ facile concoquitur, & aluũ ducit. extra illitum ob crassitiem emplasticũ est, ad oleorum redolentium confectionem oleo cõmuni præfertur, quod perduret, neq́ facile rancescat.

Oleum lentiscinũ ex lentisci bacca, reliquorũ more conficitur, fieri etiam compositum solet, quemadmodũ de laurino docuimus, lentisci baccas oliuis cõmiscendo. sincerum distillationi oris, & gingiuis inflammatis congruit, si calidũ & in balneo, & extra balneum instilletur: repellit enim ac sine aliqua asperitate corroborat, propterea ad stomachi quoq́ & iocinoris fomenta utiliter adhibetur.

Oleum labruscæ quod œnanthinum uocant, idem potest quod rosaceũ, & oleum è citonijs præter quod aluum mollit, ita uero conficitur, Labruscæ flores odoratos ubi aliquantulum intabuerint, cum oleo omphacino in uas nouum conijcito, & quotidie agitato usque ad dies quadraginta, deinde excolato & utitor. sint florum labruscæ unc. II. cum olei sextario.

Oleum è citonijs quod melinum uocant, è pomis citonijs conficitur, quamuis ex alijs etiam pomis confici possit quæ acerbiora odorationaq́ fuerint. Abscindito quicquid lignosum prope pediculũ hæserit intimamq́ medullã cũ acinis exteriori recæpto cortice: inest enim illi odor simul cũ adstrictione. tũ ubi in frustula parua dissecueris, horũ frustulorũ unc. II. sextario olei omphacini admisceto, ac diebus quadraginta insolato, postea reponito. melini facultas ad frigiditatem inclinat, modice tamen, ob citonij uinositatẽ, sed efficaciter ueluti lentiscinum adstringit, magisq́ stomacho familiare est, quod ex duobus alimentis conficiatur, oleo inquam & citonijs. haud ab re igitur stomacho inflammato & debili opitulatur irrigatum aut fomentis illitum. bibitur utilius quàm rosaceũ ob citonij familiaritatem, stomachũ enim firmat, & insidentes humores uehementius pellit. injcitur per sedem quibus colon & crassa intestina ab acrimonia bilis eroduntur. obseruandum ne ijs adhibeatur, qui ob frigiditatem afficiuntur, nanq́ illis magis congruit, quod ex decocto absinthio conficitur.

Oleum rosaceũ ita conficitur: sumito rosarũ rubearũ exectis unguibus & quę per diem ac noctem intabuerint unc. III. olei omphacini sextariũ Italicũ, ac simul in doliũ cõijcito, cuius os interius quidẽ tomento, exterius uero membrana ad repentinos imbres obstipabis. deinde ubi diebus quadraginta insolaueris, in tabulato ædiũ temperatarũ deponito. scio nonnullos quędam alia rosis adijcere, optimus tamẽ apparatus est qui ex rosis tantũ & oleo cõstat. prodest capiti uel ab feruore solis, uel ab febribus uel ab alia quadã causa calefacto arefactoq́, humectat enim mitigat ac somnũ cõciliat. fragrantibus etiã ob febrim uisceribus ceratũ eiusdem confert, quod habet ceræ unc. I. rosacei unc. IIII. in æneo uase cera cũ modico rosaceo liquatur, dein frigida injcitur, & ubi refrixerit iterũ liquatur, tunc rursus frigida infunditur, attrectandoq́ manibus, cera diligenter lauatur, inde tertio liquatur ac simili modo abluit, mox reliquo rosaceo adiecto

liquatur

liquatur, agitatur, tollitur, refrigeratur: postremo in mortarium coniecta subigitur paulatim instillando aquam quousq; imbiberit, deinde frigida immutata reponitur. quod si in mortario acetum aquæ loco instilletur, ad erysipelata & carbunculos utile medicamentum cõficitur. scribetur libro sexto proprium caput de huiuscemodi cerato, & quomodo æstate lauetur, aquã sæpissime immutando, & quomodo uisceribus applicetur. optimum rosaceum cum frigida uel calida potũ stomachi erosiones leuat quæ ob acrem bilim contigerint, aduersus etiam ascaridas & lumbricos magno adiumento est: aduersus tamen lumbricos præcipue infantium longe magis probatur sapæ admixtum cum tertia uini parte cõfectum & bibitum, eos enim celerrime extrudit. in colum quoq; ab ijsdem caußis erosum utiliter inijcitur. usu uero eius illum abstinere oportet cui copia caloris non ad sit, & corpus excrementis non caruerit.

Oleum chamæmalinum ita conficitur: olei dulcis sextarium Italicum, florum chamæmali electorum unc. II. qui integram diem tabuerint in uas conijcito, quod linteo rariori operiri oportet ut facile transpiret oleum, deinde diebus quadraginta insolato. nisi enim transpirauerit ingratum odorem reddet. obseruandum uero ut post insolationem in tabulato temperatarum ædium collocetur. usus eius ad caput mediocriter cõstipatum, aut dolore affectum remissiori febre affligente: rarefacit enim meatus uaporesq; discutit, & acrimoniam contemperat, omninoq; ad sedandum rosaceo efficacius est, ubi febres nõ admodum feruidæ fuerint.

Oleum anethinum ex anethi umbellis adhuc uirentibus conficitur, quę decerpuntur priusquam semen firmetur arescatq;: tunc enim amißis floribus inutile est. harum ergo umbellarum, abscißis tantum pediculis quibus flosculorum calathi adhærent, uncias duas sextario Italico olei dulcis admisceto, obturatoq; exquisitißime os uasis ac diebus quadraginta insolato. calidius chamæmalino anethinũ est, quod in hyeme ad laßitudines utilißime illinitur. mollit enim humectatq;, congruit & à craßa pituita febricitantibus, omninoq; ad frigidos affectus adhibetur, chordarum præsertim & musculorum.

Oleum liliaceũ uel susinon ita conficitur. sume liliorum alborum folia exectis unguibus, detractisq; croceis filamentis unc. II. quibus olei optimi sextariũ adijcito, ubi tamen folia prius diem ac noctem in umbra tabuerint: tum in uas recondito, & os exquisitißime obturato, ac diebus quadraginta insolato: postea alias duas foliorum uncias adijcito, & tribus diebus insolato, inde tertio duas adhuc liliorum uncias superaddito. ideo uero foliorum paßorum partes seiunctim sunt imponendæ, quoniam si statim à prinpicio, sex omnes unciæ cõmiscerentur, putrescerent, & oleo fœtorem inducerent. utile est hoc oleũ ad muliebres affectus, soluit enim duricies & acrimoniæ mordicationes obtundit, uterosq; confirmat. Susini profitent̃ dare se illud prægnantibus ad facile eijciendos partus: illitũ inter acopa annumeratur, mollientibus medicamentis additum egregie mollit: utq; summatim dicam cõtemperandi, mitigandi molliendiq; facultate pollet, odore iucundum, parturientibusq; propitium.

Oleum fœnugræci, molliendi abstergendiq; potestate furfures manantiaq; capitis ulcera, ac faciei maculas, ueluti à sole contractas exterit, cutim in facie candidam, nitentem, iuuenilemq; reddit. confert & ad durities absceßusq; uteri, partus difficiles iuuat, intestinorũ aniq; inflammationes compescit, infusum tinesmos mitigat, ac pernionibus medetur, quod ita cõficitur. fœnugræci lib. I. olei sextaria sex, alibi octo, cyperi lib. II. calami odorati lib. I. in oleo septem diebus madefacito ter quotidie agitando, inde exprimito, excolato, & reponito.

Oleum

Oleum narcissinum ex albis narcissi floribus apparatur, qui diem ac noctem præ-tabuerint, quorum unc. II. in sextarium Italicum olei dulcissimi conijcito, obturatoq; diligenter os uasis, & diebus quadraginta insolato, floresq; eodē modo immutabis, quem in lilijs docuimus. Ita enim oleum odoratius fit, præsertim si moderate insoletur. nam si uel hoc uel liliaceum uel uiolaceum, uel quodcunq; imbecillum defluumq; odorem habet, plus æquo insolaueris inodoratū redde-tur. Narcissinum anethino calidius est, propterea in reliquis partibus corporis, præterq; in capite idem efficit: odor enim narcissini acrior, quàm caput ferat.

Oleum uiolaceum ex purpureis candidisq; uiolis conficitur, quarum unciæ tres in sextarium Italicum olei dulcissimi injiciuntur, terq; ueluti lilia immutantur. huius facultas paulo calidior rosaceo est, ideo æstate defatigatis & sole arefa-ctis opitulatur, præsertim quod ex purpureis præparatur in balneo illitum: ad curandam enim lassitudinem odoris iucunditate, animi squallorem ad uoluptatem tranquillitatemq; allicit, somnumq; minime turbulentum conciliat.

Oleum uero quod à Persis Iasma appellatur ex candidis uiolarum floribus & sesamino oleo præparatur, florum unc. II. in olei sextarium injiciendo, immutan-doq; sicut de lilijs diximus. usus eius apud Persas ad uestimentorum odorem præcipuus. prodest & totum corpus in balneo inungi ad caliditatem excitan-dam habitumq; relaxandum: tanta illi uis in odore est, ut multi separatim non tolerent, sed mitioribus contemperent.

Oleum myrthinum ita conficitur: foliorū myrthi uiridium unc. II. in omphacini sextarium conijcito, & uini odorati adstringentis quartam sextarij partem ad-dito, lentoq; igne decoquito ad uini consumptionem, quousq; folia torrefacta infringantur. mox purum oleum excolatum, in uitreum uas recondito, ac foliorum uiridium myrthi postquam diem ac noctem tabuerint, unc. I. adijcito, atq; ita reponito. habet hoc oleum magisquam lentiscinum, uel melinum refrigerandi uim. Propterea neq; stomacho, neq; iocinori, neq; reliquis uisceribus cōfert: longo uero usu compertum est ceratis & emplasticis medicamentis utiliter ad-hiberi, ubi membrum adstrictione densandum, uel ubi defluens materia repellenda sit, aut ubi ulcera manantia ad cicatricem ducere oporteat, aut capillorū defluuia in mulieribus cohibere: nam præter reliqua etiam odore delectat.

Oleum mastichinum ita paratur: mastichæ drachm. I. olei ualde acerbi sextario adijcimus atq; in diplomate uase decoquimus, quod mediocriter calefaciendi ac constringendi uirtute pollet: proinde membris utiliter illinetur, quæ firmari condensari & moderate calefieri oportet.

Oleum styracinum ita conficitur: olei dulcis optimi sextarium unum, styracisq; pinguis unc. II. in diplomate uase decoquito. id aliquantulo calidius anethino est, molliensq; uehementer, propterea indurata corpora egregie soluit.

Oleum sycionium habet, olei dulcis sexta. X. fœnugræci sexta. unū, libanotidis, polij, sampsuchi, tedæ sing. unc. III. aristolochiæ longę lib. I. meliloti unc. VI. agrestis cucumeris lib. ij. aquę qđ sufficit. decoquito quantū expedit, & utitor.

Oleum metopium in Aegypto paratur à chalbanæ ligno metopiū uocatū. conficitur ex omphacino oleo, amaris amigdalis, cardamomo, iunco & calamo odoratis, melle, uino, carpobalsamo, chalbana, resina. habet calefaciendi, aperiendi, attrahendi, expurgandiq; uim, confertq; musculis ac neruorū lassitudini. facit & ad aquosos ramices, omninoq; molliendi uirtute pollet.

Oleum mendesiū summa molliendi facultate præstat, relaxandiq; corpora, proinde suppurationes accelerat. conficitur ex unguentarię glandis oleo, myrtho, casia, resina: nonnulli adstrictionis gratia cinnamomum quoq; adijciunt.

Oleum

Oleum quod megalium uocatur iam pridem fieri destitit. confectio eius amaraci no similis est, nisi quod huic resina adijcitur, confertq; ad eosdem affectus.

Oleum amaracinum habet, sauinæ, xylobalsami, calami aromatici, floris odorati iunci, nardi celticæ, costi sing. lib. V. amomi, casiæ, carpobalsami sing. lib. III. myrrhæ lib. I. seminis amaraci lib. I. olei omphacini, uini odorati antiqui, sing. sext. quinq;. decoquitur sicut nardinum. inest huic oleo quemadmodum nardi no calefaciendi uis: cum tamen subtiliorũ partium sit, nõ adeo, sicut nardinum firmat, sed magis mitigat, ac delinit, cum opobalsamo careat. mulieribus inie-ctum menses ducit, omninoq; amaracinũ calefaciendi molliendi aperiendi uirtute pollet. confert ad fistulas, ad aquosos ramices post chirurgiam: facit & ad efferata ulcera, ad crustas ignis, ad urinæ difficultatem illita sede, ad uteri duri-ties, & inflammationes: aperit etiam hæmorrhoidas.

Oleum ligustrinum quod etiam cyprinum uocant, habet olei sext. XXV. cyperi, helenij, iridis, sing. lib. I. samsuci hyssopi seminum uiticis, saluiæ singu. unc. III. florum ligustri lib. I. conficitur hoc quoq; duabus decoctionibus. Ac reliqua quidem omnia præter ligustrum, sex horis in uino decoquuntur, postridie uero assumpto oleo & aqua usq; ad tertiam aheni partem ligustri flos cũ suis ramusculis integer conijcitur. & si aridus fuerit, cõtunditur atq; ita horę unius spacio decoquitur. calefacit ligustrinum non ignaue, tenuibusq; partibus constat ad uteros præsertim refrigeratos efficacissimum: humores enim eorũ crassiores attenuat. ubi uero herbarum uiridium copia affuerit, ita ligustrinum conficitur: olei sext. XV. cyperi helenij, iridis, sing. unc. VI. sampsuchi, hyssopi, saluiæ sing. unc. II. foliorum uiticis uiridium unc. IIII. florum ligustri unc. X. foliorum lauri, foliorum citri sing. unc. V. liquoris florum balsami drach. VI.

Oleum irinum habet iridis, aspalathi, cyperi, helenij, sing. lib. V. opopanacis unc. VI. uel ut quidam malunt unc. III. anchusæ unc. II. olei sext. I. aquæ sext. V. tundito singula crassiuscule, & duobus diebus madefacito, deinde finito ut bulliant horis sex, postea opopanacem uino dilutum inijcito. prędictis nonnun quam addimus, florum iunci odorati unc. V. casiæ unc. III. xylobalsami, nardi celticæ, sing. unc. VI. inest huic calefaciendi uis, nõ acris tamen, ideo refrigeratis partibus utiliter adhibetur: habet & quidpiam, quod firmet, ac molliat.

Oleum nardinum cyzicenũ quod Alexandriæ conficitur ualde egregium habet olei omphacini sextaria XII. aspalathi, cyperi, helenij, xylobalsami, iridis, aristolochiæ longæ, seminum cardamomi, xylocasiæ, sing. lib. I. floris odorati iunci, casiæ, costi, sing. uncias VI. amomi folij, spicæ nardi, arnabonis, styracis, carpobalsami, opobalsami sing. unc. III. sabinæ unc. I. confice sic: aspalathum, helenium, xylobalsamum, irin, aristolochiam demptis corticibus crassius tundito ac tribus integris diebus calida madefacito: inde tribus horis, uel si uidetur pluribus, finito ut bulliant: mox ubi refrixerint, operito, & ita dimittito pernoctare. postridie quæ decocta sunt amoueto, oleoq; ab aqua seiuncto, aliã sinceram aquam & uini modicum infundito, & rursus decoquito. ubi efferbuerint, conijcito, primo cardamomum, inde iuncum ac xylocasiam singula contusa, patiareq; ut horis duabus bulliant, & iterum pernoctare finito. postridie his amotis, puraq; iniecta aqua simili modo decoquito, & post ebullitionẽ conijce casiam & costum, ac reliqua, ubi singula seorsum contriueris. postremo spicam nardi, folium ac styracem in tenues partes dissecta imponito ac colliquari permittito: statimq; postea ab igne amouebis, opobalsamumq; instillabis. quæ ubi diligenter peregeris cooperies optime & obturabis, atq; ita post duos dies in conchula excipies. Quod uero secundum appellatur ita conficitur. ijs quæ à tertia de-

coctione

coctione relicta sunt, adijcito olei sexta. sex. finitoq; ut horis duabus bulliãt, inde adijcito casiæ tritissimæ, nardi celticæ, sing. unc. II. sabinæ, styracis sing. unciam unam, opobalsami unc. II. habet hoc oleum calefaciendi, firmandi ac mitigandi uim. refrigerato igitur stomacho ac imbecillo uentri, iecinoriq; ijsdem affectibus laboranti utilissimum est, in intestina uero atq; uterum frigore affectum, utilissime inijcitur.

Alia confectio nardini uiolati odorati. Costi uncias. XII. folij uncias. IIII. casiæ, myrrhæ, caryophyllorum, carpobalsami sing. unc. VI. spicæ nardi uncias IIII. calami odorati, unc. X. iridis, styracis pinguis unc. VIII. croci drach. IIII, olei sexta. sex.

Confectio falca appellata, quæ Alexandriæ conficitur. aspalati unc. VI. xylobalsami. unc. IX. cyperi unc. quatuor, helenij unc. VI. calami aromatici scrupu. XVIII. floris iunci odorati unciam I. S. caryophyllorũ, arnabonis sing. unc. I. S. amomi unc. X. casiæ uncias II. costi, myrrhæ sing. unc. I. hipni, xylocasiæ sing. unc. III. olei sexta. X. conficitur eodem modo quem in nardino diximus. In prima decoctione conijcimus xylobalsamum, irim, cyperum, helenium, xylocasiam demptis corticibus crassius cõtusa, duobus aut tribus diebus in aqua madefacta. In secunda addimus calamum, iuncum odoratum, hipnum, præmadefacta uino antiquo odorifero. In tertia reliqua adijciuntur. At quod secundũ uocatur ita paratur: ijs quæ à tertia decoctione derelicta sunt, adduntur olei sextaria sex, coquuntur quantum expedit, inde apponuntur myrrhæ quæ stacte appellatur electæ, & candidæ unc. III. siromatis, id est, aquæ opobalsami, mastichæ, sing. unc. VI. styracis optimi unc. I. falca utuntur delicatæ mulieres inungendo capiti, estq; is modus conficiendi optimus.

Oleum foliatum quod & malobathrinum uocant, sic optime fit. aspalathi lib. I. S. xylobalsami lib. II. cyperi, helenij, sing. lib. I. S. folij unc. IIII. amomi, xylocasiæ singu. unc. VI. zingiberis unc. III. costi. unc. nouem, styracis optimi lib. I. calami siue carpobalsami drach. VI. calami aromatici lib. I. S. spicæ nardi unc. II. caryophyllorũ unc. IIII. siromatis quod est aquosa pars opobalsami, arnabonis, cardamomi sing. uncias VI. iridis lib. I. olei sext. XX. uini odorati quod sufficit. coquito sicut nardinum.

Quibus conueniant unguenta odorata.

Vnguenta odorata frigidioribus capitibus magis conueniunt, aut his quæ mediæ temperaturæ fuerint, hiemis tempore, calidioribus enim officiũt. Quod si quis ista odoris tantum gratia perquisiuerit, rosacei par pondus cõmisceat, ita enim eorum noxius calor contemperabitur. sed quoniam multis mulieribus talis cerebri caliditas inest ut unguentorum fragrantiam minime ferant, propterea solo omphacino ijs ego utendum consulerem, uel interdum rosaceo, suntq; illarũ aliquæ, quæ nullum prorsus olei genus admittant: illico enim percipiunt capita humectari & in stillationes incidere. quibus recte agentibus renitendũ non est, quin potius hortandæ sunt ut opportunos puluisculos capiti inspergant, exiccatione enim non humectatione indigent.

Oleum quod capniston quasi suffumigatum dicitur, ita conficitur. unguium aromaticorum nigrescentiũ, thuris masculi, styracis optimi, bdellij puri, costi, sing. drachm. V. olei dulcis optimi sextar. quinq;, hipni quod sufficit. costo in crassiusculas partes dissecto, atq; itidem styrace & bdellio, posteaq; simul cõmixtis in uas aliquod fictile ansulas non habente conijcies, cuius orificium hipno obturabis exteriusq; aspalathi surculis, aut quapiam re odorata, apte circummunibis, ne quid è fictili excidat. inde uas aliud fictile sine ansulis quærito, collo procero

cero, quod orificiū habeat alterius uasis aromata continentis orificio apte conueniens, in quod conijcies olei dulcis sext. quinq;, postea defosso solo fictile oleum continens usq; ad collum obrues, ne futuro igne excandescat: inde alterum aromatum uas in caput resupinabis, & ita utriusq; orificia coaptabis ut exquisitissime cohæreant. deinde uas totum luto circumlinies, undecunq; qua parte orificia conglutinantur, mox circa fictile subiectis carbonibus ignem uentilando accendes. Quo accenso finito aromata tabefieri, ut sensim ignita per fictilis osculum in subiectū oleum euaporent, cuius rei caussa capniston, id est suffumigatum uocatur. postridie oleum amoueto, et in uitreo uase reponito. utuntur hoc mulieres, quibus menses detinentur, lumen ac lumbos illinentes. conuenit etiam his quæ à puerperio male purgantur similiter illitum: utile etiam est ad thoracem refrigeratū, medeturq; tinesmo si excæptum lana complicata femini & lumbis apponatur.

De alijs unctionibus

Ex his de reliquis oleis cōiectari licebit, quæcunq; ad unguenta dicuntur æqui uoce: singulum enim oleum uariatur, prout singulorum quæ imponuntur naturæ sunt. De quibus in hoc ipso libro singillatim tractabimus. De cæteris uero relaxantibus resoluentibusq; linimentis agemus loco de medicinarum compositione, post enumerata articularis morbi remedia, quale oleum gleucinū est, & similia.

Origani tertium genus, incidendi, exiccandi calefaciendiq; usq; ad tertium ordinem uires habet. tragoriganū uero cuiuspiā etiam adstrictionis particeps est.

Orizæ nonnihil adstrictionis inest qua uentrem moderate compescit. est tamen & ipsa edulium concoctu difficile.

Orobus secūdo gradu ualide exiccat, primo calefacit. Quatenus uero amarescit, eatenus incidit abstergit & aperit: quod si uberius sumatur, per urinas sanguinem ducit.

Orobancha quasi angina orobi primo ordine exiccat. habet & quidpiā quod adstringat, ideo aluum leniter cohibet, edulīumq; est concoctioni resistens.

Ocymum secundo ordine calefacit, excrementoso humore redundans, ideo neq; utiliter intra corpus admittitur: extra uero illitū discutiendo maturandoq; idoneum est. eius decoctū his qui ob crassioris materiæ copiam uexantur, sed præcipue lippientibus, si calidum irrigetur, mirifice confert, infantibusq; maxime accommodatur.

Osyris siue osyrias herba est ex qua medicamenta ad pupillas fiunt, atq; huius sapor quidem amarus est. facultas uero aperiendi proinde obstructionibus hepatis cōuenit. Alius codex ita habet. Osyris est herbula subfruticosa tenuibus uirgulis, fractioni renitentibus, folijs lino similibus nigris primo, postea subrubescentibus, gustu amaris, unde regio morbo conferunt.

P

Populi nigræ quam ægirum uocant, flores in primo calefaciendi ordine sunt, exiccantq; mediocriter, ac tenuem substantiam habent. eiusdem resina calidior floribus est.

Portulaca refrigerādo tertij ordinis est, humectādo secundi. habet & austeri quidpiam, propterea fluxiones reprimit: præcipue biliosas & calidas, earum qualitatem transmutando, conuertendo & uehementer refrigerando: quo fit ut stomacho, uentri, totisq; hypocondrijs illita febri ardenti mirum in modum conferat. immo si exquisitissime trita addito oui albumine simul cum uitello, & rosacei quantitate commensurata toti corpori illinatur, protinus febrium ardorem mitigat

tigat,& sæpe prorsus extinguit, ut accessio non ultra redeat. dentium quoque stuporem sanat. uires easdem succus habet, ut non solum extra illitus, sed bibitus etiam refrigeret. Si tamen tota herba comeditur, nō sine succo accipitur. ob suam uero adstrictionē dysentericorū cibus utilis est, muliebriq; fluxui & sanguinis eruptioni medetur, sed ad hæc omnia succus herbæ prælertur.

Piri arboris folia & rami austeri quidem sunt, sed fructus habet etiam quippiam dulcedinis aqueæ. Quibus indicijs cōstat eorum temperaturā propter inæquales partes esse inæqualem. ideo si comedanť, stomacho conferunt, & sitim reprimunt: si illinantur exiccant, ut ego interdum cum illis uulnera glutinauerim.

Pira uero agrestia adstringunt exiccantq; magis domesticis, ut iam maiora glutinent uulnera, fluxionesq; illita repellant, quemadmodum loco de pomis exactissime declarabimus.

Plantago gradu secundo refrigerat & exiccat, habet & austeri quippiam, propterea ulceribus malignis & fluxionibus ac putredini congruit: ergo & dysenterias & sanguinis profluuia compescit, ardores mitigat, sinus agglutinat: estq; reliquorum ulcerum recentiū & antiquorum medicamentum: desiccat enim erosione, habetq; frigiditatē citra stuporem. Huius radices & semina iisdē uiribus pollent. Quę si mādāť, aut os eorū decocto abluať, dentiū dolores sedanť. eiusdē folia multoq; magis semen ad renū hepatisq; obstructiōes adhibentur.

Passulæ maturandi simul & adstringendi discutiendiq; temperatis uiribus pollēt, eandemq; proportionē habent passulæ ad uuam, quam caricæ ad ficus. calidioresq; quo dulciores, & quo austeriores eo quoq; frigidiores sunt, sed acerbæ austeras frigiditate excedunt. stomachum igitur roborant quidem austeræ, uentremq; sistunt. acerbæ autem efficacius utrunq; possunt. dulces neq; plane stomachum exoluendo, neq; aluum laxando ambiguas uires habent. Nunq; tamen à cōtēperandi abstergendiq; facultate dulces separanť, propterea exiguas oris uentriculi erosiones obtundunt. nam maiores auxilijs potentioribus indigēt. eligito passulas pinguiores & quæ tenui mēbrana integāť. passulæ minus quidē q̃ caricę, uentrē mouēt abstergūtq;, stomacho tamē magis accōmodāť.

Puleium uehementer calefacit & attenuat, unde ex thorace & pulmone crassos lentosq; humores excreationi faciles reddit: uino albo albo decoctum menses ducit, uinumq; illud merum potari oportet. exterius uero illitum ad coxendicū uitia, reliquosq; morbos ab algore cōtractos ruborem inducit.

Pæoniæ quam & glycysidan, pentorobon & elephantiā uocant, radix attenuādi exiccandi & moderate calefaciendi potestatem habet. leniter enim cum quadā dulcedine adstringit, quæ si diutius mandať, subamari quoq; acuminis sensum reddit. Propterea contusa ad unius amygdali magnitudinem, & cum mulsa bibita menses ducit. iecur obstructum, lienem & renes expurgat. Adstrictione etiam qua pollet uentris fluxiones sistit, austero uino elixata & pota, atq; omnino potentissime exiccat, ut non abnuerim iure creditū pueris appensam comitialem morbum sanare, equidem infanti octimestri comitiali morbo laboranti magnam huiusce radicis portionem collo suspendi, neq; amplius amoueri iussi, posteaq; infans exacte sanus p̄māsit, nō ultra morbo correpť siue cōuulsus.

Pastinaca quam daucum & staphylinū appellāt, erratica minus edendo est quàm hortensis, in cunctis tamen efficacior, contrà hortensis imbecillior, sed cibo gratior. Acris utraq; & calida existit, atq; ideo attenuandi facultatem habet. radix flatuosa est, ita ut uenerē excitet. At semen hortensis quidē ueneris irritamento nō caret. erraticæ uero minime flatuosum est, ideo urinā & mēses prouocat.

Phasioli quære lobos.

Pelles

Pelles ouium nuperrime excoriatarum cum adhuc incalescunt, flagellatis applicatæ mirum in modum conferunt.

Panicus qui & meline uocatur, inter legumina milio & potestate et forma similis est, desiccat, paucum affert alimentū, & alui fluxiones ueluti milium sistit, extra illitus refrigerat & exiccat.

Pruna recentia uentrē magis ducunt, arida minus, damascena acerbiora sunt, hispana dulciora, ideo aluum potentius citant. folijs arboris manifesta acerbitas inest, unde ex his decoctis collutiò fit ad gutturis & tonsillarū inflāmationes.

Pruna agrestia acerbiora sunt, ac uentrem sistunt. afferunt nonnulli omnium prunorum gummi bibitum calculos frangere, ac puerorum impetigines cum aceto exterere.

Polenta hordeacea quā alphiton uocant, hordeo multo magis exiccat, exiguūq; nutrimentum corpori præbet quouis modo decocta. è uino austero polenta bibita uentrē sistit. puls seu crimnus ita uocaē crassior pars farinæ tritici & zeæ, magis quidem polenta nutriens, concoctu uero difficilior. sistit uentrem puls quæ ex zea conficitur, præsertim si torreatur, iusculum quoq; ex ijsdem farinis confectum puls appellatur.

Populus alba ex aquosa substantia tepida, & terrestri subtili temperatur, ideo abstergendi ui pollet, subamaraq; gustui est.

Papauer omne refrigerat, sed hortensis q̄ thylacite uocant, semen moderate somniferum est. quod uero à Rhœade colligitur, lōge magis infrigidat, ut ne impune quidem eo solo quemadmodum hortensi utamur. agrestis autem præsertim thebani semen atrum existens iam medicamentosum est, exquisite frigidū: huius lachryma usq; ad soporem & mortificationem refrigerat. Est enim extremi & quarti infrigidantium ordinis.

Papauer cornutum quod & paralion uocant, quoniam plerunq; secundum maris littora nascitur, abstergendi incidēdiq; uiribus pollet. Ideo radix in aqua usque ad dimidiam decocta, iocinoris affectibus prodest. flores ac folia sordidis ac maleficis ulceribus non leuiter conferunt: à quorum usu abstinere oportet, ubi ulcera pura fuerint. tanta enim efficacia abstergunt, ut puras etiam carnes eliquent, ideo ab ulceribus crustas exterunt.

Persicę mali quam & rhodacinon uocant, folia & germina amaritudine excellūt: ideo contusa & umbilico apposita uermes enecant: eadem discutiendi uiribus pollent. fructus quem persicum appellāt, frigidæ & humidæ temperaturæ est, cuius caro comesta facile corrumpitur, omninoq; noxā infert, propterea haud in secunda mensa, sicut nōnulli faciunt, sed ante reliquos cibos offerri oportet, fluitat enim ac statim putrescit. Illud obseruandū quod perpetuo uerū est: cuncta uitiosi succi quæ liquida ac lubrica sunt, & quæ prompte secedunt, præ cunctis obsonijs comedenda esse. ita enim & ipsa citò egeruntur, & cæteris iter parant. Quod si posterius sumantur, facile corrupta integris alimentis contactu suo putredinem inferent.

Pomorū differentiæ plures. Acerba enim frigidū terrestremq; succum habent: acida uero & ipsa frigidum quidem, sed tenuem: in medio ambigunt dulcia ad calorem inclinantia. austeris igitur pomis utendum, ubi ob caliditatem seu nimiū humorem uentriculus langueat: acerbis ubi hæc eadem increbuerint, quantū enim in seipsis est acerba omnino cohibent, quæ inferius deijciuntur. Acida autem eligito ubi crassum humorem non adeo frigidum in uentriculo collectum suspexeris: nam illum incidendo per aluum ducunt, atq; ideo excremēta humectant, at si purum inuenerint stomachum potius adstringunt.

d 2 Pancra-

Pancratij quod etiam Scillã uocant, radix gustu & uirtute scillæ assimilatur, ut ea quidam pro scilla utantur, ubi scilla caruerint. est tamen longe imbecillior, habet bulbi amplioris effigiem, gustãti amara ac feruida occurrit. folijs lilio similibus, procerioribus tantum, ad eosdem morbos ad quos etiam scilla accommodatur, omnino tamen mitior est. Ex hac radice succus expressus, atque erui farinę admixtus, in pastillosque redactus, lienosis & hydropicis cum mulsa exhibetur.

Paliuri folia & radix adstrictionem habent non obscuram, qua alui fluores sistũt: ita uero discutiunt, ut panis, quos phymata uocant, mederi possint, si modo nimium inflammati, aut perquàm calidi sint. habent & incidendi uires, ideo bibita tussi prosunt, uesicæque calculos dissipant, & serpentium ictibus occurrũt. eorundem decoctum cœliacos iuuat, urinam cit, atque è pectore & pulmone screatus elicit, facit & ad omnia uenenosa.

Panax herculeus herba est, ex qua fit opopanax. Qui quidẽ succus tertio ordine calefacit discutitque, & secundo desiccat. cortex uero radicis & ipse quidẽ calefacit & desiccat, non æque tamen ac liquor, uerum abstergit, propterea cõfert ad impura & malefica ulcera. cũque id sine erosione efficiat, etiam incarnat: semen uero calore excellens, menses elicit.

Peplium quod quidam sicen, quidam spumeum papauer appellãt, frutex est albo liquore plenus exiguis folijs, rutæ similibus, latioribus tantum, tota eius coma orbiculata, amplitudine dodrantali in solum declinat. semine rotundo, paruo, minori quàm papaueris albi, sed copioso, unica radice inutili, à qua totus frutex emergit, in hortis ac uinetis nascitur. colligitur in messe, & in umbra uersatu assiduo desiccatur. seruatur semen tusum & feruida aqua conspersum. Pituitam ac bilim ducit acetabuli mensura cum mulsæ cyatho bibitum. sale etiã herba maceratur, flatusque discutit, ut Hippocrates asserit.

Pepon maturus quidem tenuioris substantiæ est, immaturus uero crassioris, abstergendi incidendique uires habens: ideo urinam ducit, totumque corpus abstergit, præsertim si quispiam exiccato semine, trito ac cribrato pro smegmate utatur ad ephelidas, id est, maculas ueluti à sole contractas, ad lentigines & ad faciei uitiligines in cutis superficie existentes. dominatur in eo temperatura frigida & humida, ut sit in secundo gradu utriusque. semen ac radix arefacta in secundo quidem & ipsa gradu, sed uix inchoante ponuntur: abstergendi uis in radice plusquàm in carne deprehenditur. Caro aũt cibo assumpta magis quàm cucurbitę urinã ducit, magisque abstergit, ac citius uentriculo excedit: in abstergendo tamen semẽ præcellit, unde renum calculos frãgit. pepon uero uitiosum succũ corpori præbet, præsertim si male concoquatur, tunc enim etiam cholericũ affectum inducit: nam priusquàm putrescat, facillime ad uomitum inclinat: immo si uberius sumatur, neque quippiam quod stomacho conferat simul comedatur, proculdubio uomitum excitabit.

Piper quod nuper pululat, longũ uocatur, ideo & humidius est. Quod uero tanquam fructus quidã acerbus est, piper albũ dicitur nigro acrius. nigrũ enim uires habet nimia torrefactione ueluti exhaustas. utrunque efficacissime calefacit & exiccat.

Perseæ folia adstringẽdi uiribus pollent, ut emanationi sanguinis cuiuslibet membri utiliter applicentur. arida etiam trita & fricata, scabiem exterunt.

Perdicium quære in octauo elemento ubi de helxine agitur.

Petroselini præcipuus usus in semine, herba ipsa imbecillior est. semen tertio ordine calefacit & exiccat: menses & urinas copiose ducit, ac flatus discutit.

Peucedani radice liquore ac succo præcipue utimur, quæ omnia eiusdem uirtutis sunt. liquor tamen potentior est, egregie calefaciens ac discutiẽs: propterea neruorum

uorum uitijs accommodatur, atque ægritudinibus pectoris & pulmonis, & quæcunque ob tenaces crassosque humores fiunt: interius sumptus imò & odoratus duratos lienes soluit. radix ad eadem utilis est, ac præterea ossium squamulas celerrime abscindit, ulceribusque maleficis arida imposita summe confert. exterit enim, incarnat & usque ad cicatricem perducit: secundo quidem ordine calefaciens, tertio uero inchoante exiccans.

Pix arida secūdo ordine calefacit & exiccat, superat tamen exiccatio caliditatem. contrà in liquida, calor siccitati præstat. habet & attenuandi uires: ideo suspiriosis, quos asthmaticos uocant, & suppurationibus pectoris confert. lambitur cum melle cyathi unius mensura. insunt uero ambabus abstergendi maturandique uires, quibus scabros ungues & impetigines exterant, crudosque & induratos tumores linimentis additæ concoquant. Ad hæc tamen omnia liquida efficacior est. arida autem ad glutinanda uulnera utilior.

Picis fuligo ita cōficitur: in nouam lucernam liquidam picem indito, accensamque lucernam fictili uase operito, & quemadmodum in thuris fuligine docturi sumus, comburi sinito, absumptoque priore humore alium infundito, donec fuliginis satis collegeris. postea utitor ad superciliorū ornatum, & ad palpebrarū defluuia cum tumore ac marcore, quem morbum mydesin uocant, & omnino ad pilos firmandos, item ad imbecillos lachrymosos ulcerososque oculos.

Piceæ fructus quos pityidas appellant. (Quamuis & pityides pinei nuclei nuncupentur) mixtæ facultatis sunt, tanquam acerbitatis, acrimoniæ amaritudinisque participes. Ideo thoracis ac pulmonis abscessibus conferunt.

Piceæ cortex ita adstringēdi facultate excellit, ut intertrigines illitus efficacissime curet, adustionesque ignis ad cicatricē ducat, & alui fluorē bibitus sistat. pini uero cortex huic assimilat, præter quod imbecillior est. inest utriusque arboris folijs uis quædā uulnerū glutinatoria. horū fuligo ad fluētes palpebras & marcētes oculorū angulos, cū fluxu & tumore, uel corrosos, uel lacrymātes utiliter adhibet.

Pistacium tenuis substantiæ est, subamarum ac subodoratum, ad aperiendas expurgandasque iocinoris obstructiones singulare præsidium: confert quoque thoraci ac pulmoni.

Platanus non multo frigidior humidiorque temperatis est, ideo folia uirentia trita genuum inflammationibus nō obscure prosunt. cortex & pilulæ aliquāto magis exiccant, ut cortex quidem aceto decoctus, ad dentiū dolores adhibeat. pilulæ uero cum seuo ad ulcera ignis. quidam adusto cortice pro abstergenti medicamento utuntur, quo aqua cōsperso lepras exterunt, cineremque seorsum applicantes ulcera sordida & humoris nimietate perdurantia compescunt.

Polygonum habet aqueam frigiditatem imperantem, ita ut secundum gradū refrigerando perficiat, aut tertium incipiat, propterea feruentes stomachos extra illitum iuuat. quemadmodum & calidas omnes inflammationes mitigat, fluxiones enim repellit, ideo herpetum reliquorumque ulcerum præsertim inflammatorum & fluidorum optimum medicamentū est, atque auribus pus exiccando confert. Præterea muliebrem fluxum, dysenterias ac sanguinis eiectiones compescit, excellitque in omnibus quod mas appellatur.

Polemoniam quidam philetærium, quidam chyliodynamim uocant. tenuis substantiæ est, exiccandique uires habet: ideo nōnulli ad coxendices, dysenterias, & induratos lienes radicem eius è uino propinant.

Poliū amarū ac quadamtenus acre omniū uiscerū obstructiones aperit, urinas ac mēses ducit, uirens ulcera glutinat, aridū malefica ulcera emēdat, præsertim minus quo utimur ad antidota: maiori enim amarius acriusque est, ut tertio gradu exiccet, secūdo exacte calefaciat.

Potamogiton adſtringendo exiccandoq́ polygono ſimilis eſt, craſſiorem tantum
ſubſtantiam habens.

Polypodiũ dulce quidem eſt, imperat tamen in eo ſapor auſterus, tantumq́ exic/
candi uiribus pollet, quantum nondum erodit.

Porri capitati acris ſaporis ueluti & cepe ſunt, cuius ratione corpus calefaciunt,
craſſosq́ humores attenuant, ac lentos incidunt, urinam prouocãt, ſanguinem
purgant. præſtantiſſimus eorum uſus qui bis coquunt̃, ita enim acrimoniam
deponunt: neq́ amplius deprauatum ſuccum retinent. ab aſſiduo tamen acriũ
uſu cauere oportet, præcipue ubi qui alitur natura biliosior ſit: nã id genus edu
lia, pituitoſis tantũ ac craſſo, lento crudoq́ humore redundantibus congruunt.

Propolis leniter abſtergendi, ſed efficaciter exiccãdi facultate præſtat. tenuis ſub/
ſtantiæ eſt, ac ſecundo ordine calefacit uel inchoante tertio.

Pyrethri præcipuus in radice uſus quæ guſtu feruida eſt, propterea refrigerato/
rum dentium dolores ſedat, & in algoribus febrium quæ per circuitus ueniunt
ante acceſſionem ex oleo illinitur: ſtupidos etiam ac reſolutos iuuat.

Punica mala adſtringunt quidẽ, ſed non omnino in illis adſtringendi uis imperat.
quædam eorum acida ſunt, quędam auſtera, quædã dulcia. ex quorum ſaporũ
natura ratiocinari licet quæcunq́ de reliquis pomis diximus: uberiori ſucci co
pia abundant, q̃ mala aut pyra, ac guſtui gratiora ſunt. cumq́ plurimis alijs do
tibus præſtent, ea præcipue excellũt, quod maximo ſtomachi ardori ob depra/
uatorũ humorũ multitudinẽ mirifice cõferãt: ſi ſuccus eorũ cũ polẽta offerat̃.
quẽadmodũ in cardiacis pręcepit Hippocrates. punicorũ acini ſucco magis ad
ſtringũt exiccãtq́. cortex utraq́ ſupat: cui cytinus, q̃ punici flos eſt, aſſimilat̃.

Palma arbor per ſingulas partes ſuas adſtringẽdi uirtute pollet. ramorũ enim ſuc/
cus auſterus, ſimili modo quod cerebrũ uocatur edendo idoneũ: fructus uero
præcipue dulcis nõ parũ calefacit, cibo quęſitus, & ad plurima utilis, tam extra
poſitus q̃ intra admiſſus, ubi firmare, exiccare, cogere, denſare, obſtruere opor/
teat: omnes tamen palmulæ concoctu difficiles ſunt, ac caput tentant uberius
comeſtæ. quædã & eroſionis ſenſum ori uentriculi inferunt, quæ etiam magis
infeſtant caput. ſuccus ex eis corpori diſtributus craſſus omnino eſt, nõ ſine te/
nacitate, ſi palmula pinguior fuerit: ubi uero craſſitiei ac tenacitati dulcedo iun
gatur, celerrime ijs alimentis iecur obſtruit̃. Quod ſi inflãmatũ quoq́ indura/
tum ue ſit, ſumma pernicie comedunt̃. poſt iecur lien oppletur uiolaturq́. pal/
mulæ recentes multo impenſius lædunt, uel parcius ſumptæ, flatuq́ implent al
uum cruduq́ humorẽ congerunt, algoremq́ corpori inducũt, qui uix emen
dari poteſt. tenerũ uero germẽ quod elaten uocant, cerebro uiribus ſimile eſt.
at q̃d ipſius ueluti tegumẽtũ eſt, adſtringit quidẽ, ſed exiccãdo magis p̃dictis
pollet. radix inſup arboris ſine eroſione exiccat, adſtrictionis & ipſa particeps.

Phaſeli & ochri inter edulia boni & uitioſi ſucci quæ probe concoquuntur, quæ
improbe, quæ citò digeruntur, quæ tarde, quæ flatum gignunt, quæ minime,
quæ multum nutriunt, quæ parum, ambigui quodammodo ſunt. (efficax.

Phu radix nardo uirtute ſimilis eſt, ad reliqua imbecillior: ad urinas uero ciendas

Pſyllij ſemen plurimo uſui eſt, ſecũdo ordine refrigerat, exiccando humectãdoq́
anceps.

Q

Quercus uniuerſę quidẽ partes adſtringendi ui pollent: omnibus uero longe ma
gis membranoſa cuticula ſub ſtipitis cortice inuenta, & quæ ſub glandis puta/
mine carnem ipſius fructus ambit, propterea ad muliebrem fluxum ad ſcreatũ
ſanguinis, ad dyſenterias diuturnaq́ uentris profluuia mirum in modũ confe/
runt. Potiſſime uero earum decocto utimur: at inter omnia quercus genera

Ilex & phagus adstringẽdi uirtute præstant. Cuiusq; tamen quercus folia uulnera agglutinant, ut nos in agro experti sumus. glandes cibo assumptæ plurimum quidem alimentũ corpori præbent: sed quod tarde distribuatur crassiq; succi sit, & cõcoctu difficile. optimæ aũt glandiũ castaneæ sunt, & quæ lopimi uocant. Hæ em̃ solę inter agrestes fructus effatu dignũ exhibẽt nutrimentum. dolorẽ quidẽ & istæ capiti inferũt: nõ æque tamen ac illæ quas prius diximus.
Quinquefolij radix tertio ordine exiccat, minime acris, ideo plurimo usui est.

R

Rubi folia præcipue tenera & germina moderate adstringunt, ideo si mandãtur aphthas reliquaq; oris ulcera cohibent, immo & uulnera glutinãt. fructus maturus quidem habet aliquid temperatæ caliditatis. Immaturus uero frigidæ terreæq; substantiæ, ideo ui exiccãdi præpollet, arefactus reponi solet. qui recenti lõge magis exiccat. flos eandẽ habet cũ acerbo fructu facultatẽ. ad dysenterias igit & uentris profluuia, imbecillitatemq; ac sanguinis screatũ cõgruit. radix præter adstrictionem etiam subtilium partium est, ideo calculos in renibus frangit.

Ranunculus quem batrachion uocant, quatuor specie differentias habet. Acerrimæ facultatis omnes, ut cum dolore exulcerent. his si quis consulto uti sciuerit, scabiem & lepras exteret, unguium scabritiem compescet, abscessus discutiet, uerrucas, formicas atq; alopecias sanabit, sed applicatũ non diu permitti oportet. si enim diutius perstiterit, non tantum deterit cutim, sed perurit quoque & crustam inducit. hæc folia quidẽ uiridia cum coliculis illita faciunt. radix uero arefacta sternutatoriũ medicamentũ est, sicut reliqua omnia quæ potẽter exiccant, dentes etiam perfringendo dolores eorum sedat.

Rapæ semen uenerem excitat, flatuoso enim redundat spiritu. radix uero ęgre in stomacho coquitur, ac flatuosa seminis generatrix crassioris.q; succi est. si quis ergo illam diutius frequentauerit, præsertim affatim ingerẽdo, humorẽ in uentre colliget, quem crudum appellant. Quod si etiam semicocta comedatur, tũc planè stomacho infesta est, maleq; conficitur, & in flatum conuertitur, ut interdum mordicationes uentriculo inferat, ideo bis cocta utilior existit: plurimam enim decoctionem requirit. ad alui uero ductionem, neq; proficit, neq; officit.

Rubiæ uel erithrodani qua infectores utunt, radix gustu acerbo ac subamaro lienem ac iecur expurgat, urinas crassas copiosas ac interdũ sanguinolẽtas ducit, menses prouocat, abstergitq; moderate quęcunq; abstersione indigent. paruas igitur uitiligines cum aceto illita exterit. sunt qui hanc exhibeant cum melicrato coxendicum uitio laborantibus ac resolutis.

Ricini fructus quem etiam crotonem uocant, corpus euacuat, abstergendi discutiendi.q; ui pollet: folia imbecilliora sunt, oleũ fructus calidius subtiliusq; communi, propterea magis discutit.

Rumex tanquã caloris particeps discutiendi uim habet, qua renum calculos frangit, ex aceto illitus scabiem & asperitates exterit. rumex acidus mixtæ uirtutis est, nam prǽter quod discutit etiam repellit. utriusq; semen palàm adstringit, ut dysenterijs atque alui profluuijs cõferat: præstat tamen quod ab acido legitur. at rumex magnus quem hippolapathon uocant, in paludibus nascens, ijsdem facultatibus pollet, sed imbecillius. agrestis rumicis radix quam mylen appellant, in aceto aut uino decocta dentes confirmat ac eorum dolores sedat.

Ruta agrestis quarto ordine calefacit & exiccat, hortensis in tertio tantũ, neq; solum acris est, sed amara ꝗq;: ideo crassos lẽtosq; humores incidit & discutit, ac per urinas ducit. habet & substantiã tenuẽ, ac minime flatuosam, qua flatus ex

trudit,& ueneris impetũ cohibet. Estq; omnino inter efficacissime exiccantia medicamenta. tradit Ruffus agrestis rutæ uires igneas esse, quibus exulceret præcipue uesicam,propterea podagricis qui agrestem rutam biberint,uitiosas uesicas esse.egregie tamen iuuantur,nam ad articulares morbos id genus rutæ maxime cõuenit:minus læduntũ si hortensem admisceãt,neq; uero hortẽsis uesicę nõ obest,sed mitius.utimur agresti ubi quippiã refrigeratũ insignius calefacere uelimus,ut in aqua intercute flatuosa,& ad ea quã anasarca appellãt,& in his q ab uipera aut mure araneo morsi fuerint,pcipue si mus araneus fœta momorderit.pdest & illis q papaueris lachrymã aut aconitũ hauserint è uino

Ruta hortensis bibita ante accessionẽ,febriũ algores mitigat:colicis etiam (pota. doloribus pota & per clysterẽ iniecta,atq; uteri suffocationibus prodest. comesta uisum exacuit:adeo pictores eam assidue comedentes acutius uident. si succum melli admiscueris,tutum medicamentũ cõficies ad oculorũ acumen. oleo decocta ac uesicę illita urinę difficultates sanat,lumborũ dolores & spirãdi difficultatẽ,ex oxymelite pota protinus sedat.bibita itẽ lethargicis aut per clysterem infusa,aut trita & ex aceto rosaceoq; capiti illita mirifice prodest. coxendicum dolores apposita, & per clysterem iniecta compescit, podagras,& genuũ tumores resoluit,doloresq; mitigat, crustas ab igne illita cum melle, aut uua taminia uelocissime abscindit.

Rhamnus secundo gradu exiccat.primo exacte refrigerat, aut secundo inchoãte, unde quæ serpunt ulcera & mitiora erysipelata curat.

Raphanus tertio gradu calefacit, secũdo exiccat, discutiendi uires habet, quibus diuturnos liuores sub oculis siue in quacũq; corporis parte fuerint illita emendat.inest & illi cũ calore attenuãdi facultas, nec satis mirari queo crudã à nonnullis post cœnã comedi cõcoctionis iuuãdę gratia:id se quidẽ illi experimẽto cõperisse cõtendunt, quorũ tamẽ exemplũ nemo adhuc impune imitatus est.

Rhu ponticũ siue rheon,adstringẽdi,calefaciẽdi,attenuãdiq; facultates cõmixtas habet,unde ad cõuulsiones,rupta, spirandi difficultatẽ utiliter bibitũ. sanguinẽ expuentibus ac cœliacis prodest. liuores ac impetigines ex aceto illitũ exterit.

Resinę omnes inter quas & masticha numeratur,calefaciunt,maioris tantum aut minoris ratione à se inuicem distantes,ac semper quo quæq; acrior,eo calidior est.neque aliter reliquarum qualitatum uarietate inuicem distinguuntur. Præstat tamen cæteris lentiscina quæ masticha nuncupatur. Præter adstrictionem enim quam moderatam habet,ut stomachi uentriculi ac iocinoris imbecillitati conueniat, tuto etiam exiccat, nempe subtilium partium est, ac minime acris. Post hãc terebenthina excellit: adstringendo quidẽ masticha inferior,sed discutiendo efficacior,eatenus abstergit,quatenus scabiem exterit.in euocando uero à profunditate nulla ei resina cõparãda est,sed et molliẽdo masticã superat. reliquę resinæ impensius aut mitius,acriores omnes ac ipsa sunt.aridissima omniũ emanãs è picea quam physema uocant.urit resina liquida in aheno quadruplæ amplitudinis ad humorẽ qui infundit: ac libræ quidẽ decem resinæ infunduntũ,duę uero pluuialis aquę,quę simul in aheno subiectis mitibus prunis assidue agitando decoquunt,donec resina sine odore friabilis atq; arida fiat,ut digitis conteratur:mox refrigerata in fictili reponitur.ut uero etiam candidissimam facias resinam, comburendam diligenter colato, tum simul cum aqua in ahenum iniectam semper uersato, consumpta aqua rursus excolato, inde ad prunas sensim decoquito tota die, sicuti diximus agitando, donec friari possit,atque ita recondito.fit quoque è resina fuligo, eodem modo quem in thure docebimus: confertq; ad supercilliorum ornatum, ad lachrymantes erososq; oculorum

oculorum angulos, & ad tumentes saniemq́; distillantes palpebras. torrefacta uero resina utilis est ad mollientia odorata,& ad ea quæ acopa nuncupantur.

Rosarum uis ex tribus qualitatibus,aquea calida,acerba & amara componitˀ:flos suo adhuc frutice acerbior est,ideo exiccando pollet.

Rhododaphne iam de hac diximus in litera N.

Rhu adstringit & exiccat,ac tota quidem planta coriarij cerdones utũtur.fructus uero ac succus à medicis magis exquiruntur tanq̃ austeritate præstantes: exiccant tertio ordine,secundo refrigerant.

S

Sedum utrunq; seu semperuiuum magnum ac paruum modice quidem exiccat, quoniam mediocriter quoq; adstringit,sed nõ mediocriter infrigidat.est enim in tertio refrigerantium ordine,ideo ad erysipelata & serpentia ulcera, & ad inflammationes ob defluxum genitas confert.

Spinæ albæ radix moderate exiccat adstringitq́;, ideo cœliacis & stomachicis , id est uentris ac stomachi imbecillitate laborantibus confert,excretiones sanguinis compescit, œdemata illita reprimit , dentium dolores tollit, si eius decocto abluantur.semen tenuis calidæq́; substãtiæ est,propterea potũ cõuulsis cõfert.

Spina ęgyptia ex qua acacia conficitur,adstringendi exiccandiq́; uim habet,ideo muliebres menses compescit,inflataq́; sedis ulcera ad cicatricem cogit.

Sambucus quædam magna arborescensq́; est, quædam parua & terrestris quam nos ebulum dicimus. exiccandi utraq; facultatem habet, agglutinandi & moderate discutiendi.potum radicis decoctum hydropicis confert.

Sauina tertio ordine calefacit & exiccat,tenuisq́; substantiæ est, propterea discutit, & si quid aliud menses potenter ducit, perq́; urinas sanguinem citat, uiuos foetus interficit,mortuos extrudit. confert ad putredines præsertim quæ maligniores diuturnioresq́; fuerint:nam diuturnæ uim medicinæ facile ferunt.ulcera inquinata & sordida cum melle exterit , & carbones resoluit.quidã duplum pondus istius pro cinnamomo accipiunt.

Strigmentum balnei mediocriter mollit.

Saluia manifeste calefacit, & leniter adstringit. tradunt quidam suffitam saluiam menses immoderate fluentes,& omnino muliebre profluuiũ cõpescere.Agrippa sacram herbam uocauit,quam prægnãtes mulieres si fluidæ laxæq́; fuerint, utilissime comedunt.continet enim conceptum uitalemq́; reddit, ac si succi huius heminam cum modico sale quarto à secubitu die mulier potauerit , deinde uiro misceatur,proculdubio cõcipiet.aiunt in quodam ægypti loco post sęuas pestilentias ab his qui supersunt,ad eum succum bibendum mulieres cogi, plurimosq́; inde produci foetus.dato, inquit Orpheus,sanguinẽ expuentibus succi saluię cyathos duos,ieiunis cum melle bibendos,& sanguis illico cohibetur. tabidis pilulæ in hunc modum parantur:spicæ nardi, zingiberis singul. drach. ij. seminis saluiæ assati triti & cribrati drach. viij. piperis longi drach. xij.cum succo saluiæ pilulas conficito,& mane ieiunis drach. i. exhibeto, eodemq́; modo in uespere,ac posteą aquæ puræ quippiam propinato.

Serpillum ita calefacit,ut menses & urinã ducat,gustu acre.huius genus duplex, alterum hortense sampsuchi odore,agreste alterũ ꝙ zysim uocant,uirgulis minime repentibus solo,sed fruticosis,folio complicato , subangusto, rutæ simili, longiore tantũ ac duriore,gustu acri,odore iucundo,radice inutili, in petris nascitur,efficacius calidiusq́; hortẽsi,atq; omnino usus eius in medicina præfert. prodest tormínib.cõuulsionibus,rupturis,inflãmationibus hepatis, serpẽtibus ulceribus,quę herpetas appellãt.potũ ac illitũ capitis dolores sedat,madefactũ

aceto ac decoctum admixto rosaceo lethargicis & diutinam phrenesim patien tibus summopere congruit. præterea drach. unius pondere ex aceto bibitum sanguinis eiectiones compescit.

Senecio quem herigeronta uocant, uires cõmixtas habet, tum refrigerandi, tum moderate discutiendi, ergo medicamentis ad sedem utiliter adhibetur. huius succus epotus sanguinis reiectiones compescit, uermes interficit, & hepaticis confert, inflammationibus etiam manifestis illinitur.

Salicis folijs recte quidem uteris ad sanguinolenta uulnera glutinanda, florem tamen præcipue omnes prope medici exiccantibus emplastris admiscent, nam sine erosione arefacit leniter adstringendo. nonnulli succo eius expresso medicamentum exiccans, ac minime mordax plurimis morbis idoneum parant. arboris quoq; cortex folijs ac floribus consimiles uires habet, aridioris tantum temperaturæ, quemadmodum reliqui cortices sunt. hunc quidam adurũt, cinereq; utuntur ad ea quæ efficaciorem desiccationẽ requirunt, ut illo simul cum acri aceto clauos, callos & formicas depellant. alij circa ortum florum à cortice abscisso liquorem colligunt, quo utpote abstergenti simul & attenuanti medicamento ad tenebras pupillarum utuntur.

Sinapi quarto ordine calefacit & exiccat.

Sordes quæ à statuis gymnasiorũ colligitur, crudos furunculos quos phymata appellant, mollit ac discutit: quæ uero à palæstritis detergitur, inflammationibus mammillarũ summo præsidio est: nam & earum feruorem extinguit, & quod defluit, repellit, quod uero defluxit, discutit.

Sagapenũ calidus liquor est, tenuisq; substãtiæ, queãdmodũ reliqui liquores. habet & quippiã quod abstergat, quo cicatrices oculorũ exterit & attenuat: nec minus suffusionibus atq; hebetudini cõfert, quæ ob crassos humores cõtingat.

Sampsucus discutit, attenuat, tertio gradu calefacit & exiccat.

Sarcocolla lachryma persicæ cuiusdam arboris est, mixtis uiribus: amara enim & emplastica est, exiccat absq; erosione, propterea uulnera glutinat.

Satyrium (quidam & hoc trifoliũ uocãt) calefacit & humectat, ideo gustu iucundum: excrementoso tamẽ flatuosoq; humore abundat, quo ad uenerem stimulat. idem & radix potest. sunt qui putẽt distensiones posteriorum neruorũ colli, quem morbũ opisthotonon uocant, hac radice è uino pota curari.

Seris ceu cichoriũ subamarum olus est, præsertim agreste, quod à quibusdam picris appellatur, ab alijs priuatim cichoriũ. est hoc agreste frigidum & humidũ primo gradu: hortense quod proprie seris dicitur, multæ humiditatis admixtione magis refrigerat, quemadmodũ chondrilla, quæ & ipsa seridis species est.

Seselis radix & semen tantũ calefaciunt, ut urinã mouere possint. tenuis quoque substantię sunt, ut morbo comitiali & nõ nisi recta ceruice spirantibus cõferãt.

Sesamum lentore ac pinguedine non parum abundat, propterea mollit, temperate calefacit, & emplasticas uires habet, cuius quoq; potestatis est oleum, quod ex ipso conficitur.

Sideritis abstersione quidem non caret, sed quod in eo redundat humidum est, & mediocriter frigidum. inest & illi quædam adstrictio lenis, ideo inflãmationes sedat, & uulnera glutinat.

Sium seu sinum gustu subamarescit, unde urinam cit, maturat, & omnium uiscerum obstructiones aperit. id quatenus iucundo odore gustanti offertur, eatenus calefacit. discutiendi etiã uires habet, calculos dissoluendi ac mẽses ciendi.

Sisimbrium attenuat, discutit, ac tertio ordine calefacit & exiccat. præstat semen attenuando calefaciendoq;, propterea id nonnulli singultientibus ac tormina patientibus è uino propinant.

Scordium

Scordiũ multiformes potestates habet, est enim simul amarũ, acerbũ & acre. expurgat ergo ac calefacit uiscera: menses ac urinam ducit, cõuulsionibus, ruptis, laterum doloribus qui ab obstructione cõtigerint, bibitũ cõfert. uirens illitũ ampla uulnera glutinat. aridum sordida & malefica ulcera ad cicatricẽ perducit.

Scandix agreste olus est, gingidio similis, acris ac subamara, ut tertio ordine minime tamẽ intẽso calefaciat & exiccet. urinã ducit ac uiscerũ obstructiões aperit.

Smirnion quod & hipposelinon quasi equapium uocant, eiusdem generis cum apio & petroselino est. semen tamen eius maius ac nigrius, apio quidem efficacius, petroselino uero imbecillius, calefacit & exiccat secundo ordine, menses ducit ac urinam cit.

Stœchas amaro atq; acerbo sapore constat, substantiæ tenuitas iucunditate odoris arguit: ergo aperire, attenuare, ac firmare uiscera omnia ac uniuersum animalis habitum potest.

Struthij quam nonnulli herbam lanariam uocant, radix usui est, quarto gradu calefacit & exiccat. habet uim abstergẽdi atq; iritãdi, ideo sternutamẽta excitat.

Styrax mollit, calefacit, maturat, ideo ad tusses, distillationes, grauedines raucedinesq; adhibetur. menses ducit bibitus & appositus. ex eo fuligo quemadmodũ à thure conficitur, easdemq; uires habet.

Symphytũ petræum ex oppositis uiribus cõstat: partim enim incidit ut pus in pectore ac pulmone contentũ expurget: partim cõstipat, ut sanguinis eiectiones compescat. ob humiditatem quoq; sitim reprimit, & cannæ asperitates lenit. ramici præterea intestinorum conuulsionibus ac rupturis utiliter applicatur.

Sycomori fructus ficui forma similis est, sine ulla penitus acrimonia languidã tantum dulcedinem præ se ferens, moris humidior frigidiorq;. deniq; ancipitis cuiusdam naturæ inter mora & ficus ponendus est, unde & nomen inuenit.

Solanum hortense quidem adstringit, ac secũdo ordine refrigerat: sed eius quem alicacabum uocant, folia quidem hortensi uires similes habẽt. semen uero urinam ciere potest: at cortex radicis solani soporiferi refrigerando papaueris lachrymæ æqualis est, ut in tertio ordine frigidorum collocetur. huius quoq; semen urinam cit, sed ultra duodecim corymbos sumptum furorem facit.

T

Tæda quam dada uocant, habet quiddam acre maturans & abstergens, unde aceto decocta, dentium dolori medetur, si eo aceto os colluatur. Quod si mel addideris, conferet quoq; collutio ad pituitam educendam: miscetur & eclegmatis ad screatus è pectore eliciendos.

Thapsia acris fragrantisq; facultatis est, ex profundo igitur uiolente attrahit, & quod attraxit discutit: tardiuscule tamen agit ob superuacuum humorem quo plurimum redundat, ob quem etiam celerrime exhalat.

Thlaspis semen id quoque acerrimum est, ut intrinsecos abscessus bibitum frangat, menses ducat, fœtus interimat, ac per sedem iniectũ coxendices curet sanguinolenta educẽdo. inest præterea thlaspi tam superius quàm inferius purgatoria uis. biliosos enim humores ducit acetabuli mensura potum.

Thymum incidit ac manifeste calefacit, ut in tertio calidorum ordine sit, ideo urinam & mẽses ducit, fœtũ expellit, potũ uiscera expurgat, thoracis & pulmonis excretionibus confert. Hactenus quidẽ Galenus. hæc uero experimentis comperta sunt. dato ieiunis articulari morbo laborantibus, thymi aridi minutissimi drach. iiij. cũ oxymelitis cyatho. bilim enim reliquosq; humores atq; acrẽ saniẽ euacuat. facit & ad uesicæ affectus, uentre etiã tumescente, ubi scilicet inflari inchoat; exhibeto drach. I. cũ oxymelite tẽperato. dato itẽ ieiunis, & ante cœnã

aduersus

aduersus lippitudinem,& uehementem oculorum dolorem. præterea cõtra pô dagram, etiam quæ motum omnino interceperit, cum uino utilissime propina tur. postremo ad tumefactos testes ieiunis, trium drachmarũ pondere exhibea tur: uerum ab atro thymo abstinere oportet, corrumpit enim temperamẽtum, bilimq; gignit: eligendum quod purpureo flore est, præstãtius tamen qđ albo.

Thymbra præsertim hortensis thymo facultate similis est, multo tamen debilior.

Thus secundo gradu calefacit, primo exiccat. habet simul adstrictionem quandã quæ uix in albo percipitur, at in cortice adstrictio manifesta est, propterea gene rose exiccat, ut secundum gradum perficiat. inest & illi crassa substantia mini mæ acrimoniæ particeps, ob quas facultates eo medici utuntur ad sputum san guinis, ad stomachicos, cœliacos & dysentericos exterius quidem applicando, nonnũquam tamen interius quoq; exhibendo.

Thuris fuligo ita præparatur: thuris grumum forcipicula apprehendens ex lucer na accendito, & in fictile nouum profundum apte locato, inde æneum opercu lum cõuexum exquisite detersum supra obducito, suppositis circa operculi la bia lapillis quatuor digitorum altitudine, ut quatenus uidebitur, copia perpe tuo sit noui semper grumi imponẽdi antequam prior omnino extinguatur: in terim tamen extimam operculi superficiẽ frigida assidue madefacito. ita enim si æs ignitum non fuerit, tota fuligo considebit, quam deinceps penna derades, idem sæpius repetendo, donec quãtumlibet fuliginis collectum putabis: serua to etiam ad eosdem usus ex thure cremato cinerem, quamuis fuligo cineri con ferenda non sit. potest fuligo thuris oculorum inflammationes sedare, ac carci nomata sistere. eodem modo ex myrrha ex styrace reliquisq; lachrymis fuligo conficitur, haud absimilis facultatis.

Testiculi herbæ quam & canis testiculum uocant, radices duę sunt bulbo similes, calidæ & humidæ, ac propterea gustu dulces. harũ quæ maior est ob copiam humiditatis pota ad uenerem stimulat. minor cum ad ariditatẽ declinet, coeun di ardorem compescit.

Testiculus alter qui serapias appellatur, in primo gradu exiccat, ideo non æquis uiribus ad concubitum trahit, sed illitus œdemata discutit, sordidaq; ulcera ex terit, & ea quæ serpunt. arefactus uero etiam putrida ac malefica ulcera cu rat. habet enim adstringendi uires quibus & aluum bibitus sistit.

Triticum extra illitum primo gradu calefacit, nulla exiccandi aut humectandi in signi potestate. amylum quod ex ipso conficitur, frigidioris siccioris q; naturæ est. cataplasma quod è pane fit impensius discutit, pro salis ac fermẽti ratione. discutiendi enim atq; è profundo euocandi in fermento uis est.

Terebinthi cortex, folia ac fructus, quamuis etiam adstringant, secundo tamẽ or dine calefaciunt, ac priuatim fructus ad tertium exiccandi gradum accedit, un de urinam ducit ac lieni confert.

Tithymali omnes acrimonia ac calore non absq; amaritudine excellunt. horum liquor efficacissimus, deinde semen ac folia. radix quidem & ipsa earundẽ qua litatum particeps est, sed longe imbecillior: quæ tamẽ in aceto decocta, dolores dentium præcipue erosorum sedat. liquor quarto ordine calefacit, quem iam adurere indicauimus, ideo pilos illitus erodit, ac sæpe ad uires suas effreniores reprimendas oleum admisceri oportet. Quod si frequenter illinatur, pilorũ ra dices exacte abolentur, ac corpus glabrescit. callos etiam ac thymos absumit, scabiemq; & impetigines exterit. eius uero qui characias dicitur, cortex in um bra exiccatus, tritus, cribratus ac bibitus, egregie purgat. uespere pendere opor tet scrupu. I. ac uino dulci madefacere. mane autem setaceo cribro excolatum ac te-

ac tepefactum uinum propinare.

Fragacantha aculeatæ plantæ lachryma est gummi uirtute similis, emplastica enim est acrimoniam obtundens, atq; desiccans.

Tribulus ex humida substantia moderate frigida & sicca constat. imperat in campestri frigiditas terrea: propterea magis adstringit. in palustri potius aquositas, ideo feruidis inflammationibus cõgruit. campestris fructus bibitus renum calculos soluit.

Trifolium quod quidam asphaltium uocant tertio ordine calefacit & exiccat, ratione bituminis, ideo potum laterum dolores sedat, qui ab obstructione contingunt, ac urinam mensesq; ducit.

Tuber terræ terrestris substantiæ est, exigua quadam tenuitate permixta.

V

Verbenaca recta, quã & herbam sacram appellant, ad capitis dolores summo præsidio esse testatur Archigenes. si ea coronetur patiens: aut si teratur cũ aceto & rosaceo, & illinatur, aut oleo decoquatur ac foueatur caput. nec tantum capitis dolores sedat, sed capillos quoq; fluentes compescit: radicis decoctum calidum ore retentum dentium dolores mitigat ac mobiles firmat, orisq; ulceribus medetur: ad colicos radices semicontusas in aqua ad dimidiam decoquito, & diebus quinq; decoctum potandum dato: efficacissimum id esse experientia compertum est. facit & ad calculos atq; ad inchoantem elephantiasim, si cum melle propinetur. utere iisdem ad epilepticos, & ad quotidiana, quartana ue febri laborantes: ad podagricos uero & coxendicum morbo affectos uino decocta exhibetur. succi è radice expressi collutio ad fistulas cõmodissima est, & si mororum liquori ac melli mixtus exuratur, & aridus illinatur fistulas sanat: potest etiam melle assumi & fistulæ tanquam collyriũ iniici, ac mirũ in modũ prodest.

Vua cæteris uniuersis fructibus quos horarios uocant præter ficus uberius alit, præsertim si exquisite concoquitur. dos illi præcipua est quàm celerrime secedere. nam si diutius immoretur, nõ paruo nocumento afficit: detenta enim præter quod male concoquitur, ad hepar etiam ac uenas delata crudum humorem gignit, cum haud facile uertatur in sanguinem, tum propter ambientem corticem, tum propter acinos arentes acerbosq;, ut probè faciant, qui hæc tanquam inutilia expuentes, totam intimam carnem cum liquore exugunt, nanq; ita uelocius descendit. seruatur uua in hiemem uariis modis. quædam in olla reconditur obturato exquisitissime orificio & picato ne prorsus transpiret, cuius usus præcipuus ad stomachos imbecillos firmandos, & uim appetendi excitandam, sed ægre secedit aluo, & si uberius sumatur, caput tentat. Impensius tamen caput offendit quæ musto conditur, minime omnium quæ suspenditur: hæc neq; aluum detinet neq; prouocat, sicut nec debilem appetitum erigit, nec robustum deiicit. Vuæ dulces calidiorem succũ habent, propterea siticulosæ sunt ac uentrem ducunt, præcipue humidiores calefaciendo ac refrigerando medię: at quę acidæ austeræq; fuerint & extimũ corticẽ crassiorem habuerint, præter hæc nocumenta etiam coctioni quæ fit in uentriculo & distributioni, & nutritioni, resistunt. Illud omnibus commune fructibus qui edendo sunt animaduertere oportet: humidos quidem humidum ac tenue nutrimentum reddere, quod facile transeat, celerrimeq; in uniuersum corpus distribuatur, quodq; citissime per urinam ac cutim excernatur. contrà solidioris substantiæ fructus crassum alimentum reddunt, quod uix in uenas digeratur, præcipue si succi crassioris, tenacis acerbiq; fuerint.

Viticis uirgultum quem agnon uocant, folia, flores, & semen, tertio excessuum

ordine calefaciunt & exiccant: substantia insigniter tenui, fructus eius edendo est manifeste calefaciens, ut inde dolorem capitis inferat: qui si assetur mitius quidem caput tentat, corpori uero exiguum alimentum & illud siccum affert & frigidum, minime omnium flatuosum. Qua ratione ueneris impetum sedat, crediturque non tantum cibo assumptus, aut bibitus, sed substratus quoque castitatem iuuare: hepati certe & lieni induratis aut obstructis uiticis semen magis quàm ruta confert.

Vrticæ folia & semen discutiendi uires habēt absque uehementi calefactione, ideo panis quos phimata appellant, & inflammationibus post aures medentur, humoresque crassos ac lentos ex thorace, & pulmone educunt. habet & quippiam flatuosi, quo uenerem excitant. Item cancerosis & gangrænosis ulceribus, & quæcunque absque mordicatione exiccatione indigent, congrue applicantur.

Vitis albæ, quā etiam bryoniam & psilothrum uocant, prima germina uerno tempore propè ab omnibus comedi cōsueuere, obsonium stomacho acerbitate sua conferens: illi tamen subamara & leniter subacris acerbitas inest, propterea urinam cit: radix uero abstergendi exiccandi attenuandique uires habet, & moderate calefaciendi. Ideo bibita aut extra cum ficubus illita splenes induratos soluit, scabiemque & lepram exterit.

Vitis nigra similis omnino albæ est, imbecillior tantum.

Vua taminia quā etiam pediculariam & staphidagrian appellant, insigni acrimonia pollet ut pituatam à capite ualide trahat: habet & abstergendi uim qua scabiem purgat, neque sine caustica, id est, adurente facultate est.

Viscum ex plurima aërea aquosaque substantia calida cōstat, perexigua uero terrestri: multum igitur illi acrimoniæ inest, ut humores ex profundo efficaciter trahat, nō tenues modo, sed crassiores quoque quos diffundit ac discutit. est autem inter medicamenta quæ nō illico primo occursu calefaciunt, sed temporis processu quemadmodum thapsia.

Violæ folia aquosa frigidaque substantia redundanti pollent, ideo seorsum ac cum polenta illita inflammationes mitigant: applicantur quoque fragranti ori uentriculi, atque oculis inflammatis.

Vmbilicus ueneris mixtam habet humectandi ac refrigerandi facultatem cū subobscura quadam adstrictione, & modica amaritudine, unde infrigidat, repellit, abstergit ac discutit. Inflammationes ergo cū erysipelate, aut cōtrà erysipelata cum inflammatione mitigat, ardentemque stomachum recreat: creditum est folia cum radice comesta calculos frangere ac urinam ciere.

Violæ albæ frutex uniuersus abstergit tenuisque substantiæ est, sed flores præsertim aridi excellunt, ut oculorum cicatrices attenuent, eorumdemque decoctum menses ducat, secundinas ac mortuos fœtus eliciat, imò & uiuū interficit si bibatur, effrenis uero impetus plurima aquæ admixtione reprimetur. præterea inflammationibus præcipue uteri, ac priuatim induratis mirum in modū confert. Item cerato admixtum ulceribus quæ male coalescunt medetur. semen ijsdem uiribus pollens duarum drachmarum quantitate utilissime bibitur, & appositū cū melle menses prouocat, fœtus uiuos interimit, mortuos euocat. radices cum aceto illitæ induratos lienes iuuant, & articulorum inflammationes.

Vinum secundo ordine calefacit, quod uero peruetustum est, etiam ad tertium accedit, quemadmodum nouum dulce primum non excedit. diuersitates tamen quæ plurimæ reperiuntur in uino distinguere oportet. ex omnibus enim quæ rubra ac crassa sunt, ad sanguinem generandū cæteris præstant, tanquam quæ perexigua indigeant transmutatione ad sanguinis formam imbuendam. hæc

subsequuntu

r

subsequuntur nigra dulcia ac crassa. Deinde quæ nigra quidem aut rubra sunt, sed in liquore cum crassitie acerbitatem permixtam habent, minime omnium nutriunt, colore alba, liquore subtilia, aquæ speciem imitantia. dulcia tanquam uirtute calidiora, melius quàm austera in uentriculo coquuntur, & in uenas distribuuntur, uentremq; magis subducunt. at quæ ingenti crassitie excellunt, sicut tardius conficiuntur, ac transeunt, ita si robustũ uentriculũ nacta fuerint, ut concoqui queant, maius alimentũ corpori præbent. constat hæc eadem uentrem sistere, & ad urinam ducendam inepta esse, atq; in plerisq; humorem crassum producere. quin & ipsorũ quædam lienem, hepar, ac renes obstruunt, ut nimio usu quidam in hydropem, quidam in calculos inciderint, præsertim seniores. præstantissimum uinum sanisq; & ex morbo conualescentibus commodissimum est colore rubrum, liquore tenue, cum leui quadam acerbitate.

Vlmi folijs recentia uulnera glutinamus, adstringunt enim & abstergunt, cortex ueluti amarior etiam magis abstergit, ut lepram cum aceto exterat. eadem uis & radici inest, cuius decocto nonnulli fracturas fouent, quę tofacea substantia, quam porum uocant, indigeant.

Verbasci tres species sunt, duarũ radices adstringunt, unde fluidis affectibus conferunt. harum decocto nonnulli ad dentes qui dolent colluendos utuntur, folia omniũ abstergendi discutiendiq; uiribus pollent. tertia ad lucernarum lumina admittitur, quam priuatim thriallida appellant.

X

Xanthium quidam phasganiũ, quidam philanthropon, quidam chœradolethron quasi strumarum perniciem, latini lappam nuncupant. huius semen discutiendi uires habet: corticis radicis decoctum ac bibitum lienem soluit, dentes mobiles firmat, si in uino coquatur.

Z

Zea media quodammodo est inter triticum & hordeũ ut ex illis cognosci possit.

Zingiberis radix uehementer calefacit, sed nõ statim occursu primo ueluti piper: nam præter quod crassioris substantiæ est, habet etiam aquosam excrementosamq; humiditatem, ideo facillime teredinem sentit.

Zythus acrior hordeo est, flatuosus, stomacho infestus tanq̃ qui ex putredine fiat.

Aetij Amideni liber primus explicit Ioanne Baptista Montano medico Veronense interprete.

QVAE IN SECVNDO LIBRO CONTINENTVR.

De reni-

AETII AMIDENI MEDICI CLARISSIMI LIBER SECVNDVS IOANNE Baptista Montano medico Veronense interprete.

De terrarum differentijs ex Galeno. Caput. I

TERRAM communi appellatione eam dumtaxat substantiam mortales uocāt, quæ humore cōspersa limus efficitur: nam quę inter metalla reperitur nō madescit, madescere intelligo partibus uniuersis humectari, sicut rigari tantum superficie tenus non ad intimos recessus humorem imbibere. terra omnis quoniam corpore cōstat natura sicco, exiccādi uiribus pollet, quod quidem nisi partibus igneis mixta sit absq; erosione facit: partes igneæ si adsint lotione amoueri queūt: ac nō unica interdum lotio sufficiet, sed erunt sæpe duæ ac tres etiam necessariæ: quod si gustum exercitatum habueris nunquid lauari oporteat, tuipse iudicabis, id uidelicet ex acrimonia, siue acerbitate deprehendens. cum uero substantia exquisite simplex inueniri non possit, mixtionum differentias cū grauitate ac leuitate, tum maxime gustu percipies: unumquodq; enim quantum acerbitatis, tantum & frigiditatis particeps erit, sicuti contra acrimoniæ semper æqualem caliditatem inuenies. Pro leuitatis uero ratione aëreæ substantiæ quantitatem toti temperamento immixtā dignosces. At quanto grauior fuerit tanto purior absolutiorq; terra censenda est. Constat igitur potestate calidam calefacere, sicut frigidam acerbamq; frigesacere ac repellere, quæ sine aperto calore abstergit, absq; erosione exiccare, cui plus glutinosi inerit, iam non abstergere: glutinosum enim cui nihil acrimoniæ permixtū sit, quod in uisco uidemus, meatus potius opplet, quàm exterat, & abstergat. hæc omnia in quacunq; medicina diligentissime spectare perquam necessariū duco. Nam plurimos uidere est qui cremata omnia seipsis frigidiora fieri putent, plurimos contra calidiora, quorū utriq; longe à ueritate aberrarunt: nam quæcunq; acrius adurunt, nō parum propriæ caliditatis suo in cinere derelinquunt: quæ uero talia nō fuerint si cremantur alienū tamen calorem recipiunt, ut nihil crematū exacte frigidum inueniri queat. quoniam semper ab incendio tenue quiddam & acre tanquam partus ignis relinquitur, atq; hoc illud est, quod lotione remouetur: illo enim in aquam migrante residuū substantia tantum terrestris ac frigida est, quæ sine erosione exiccat. Aqua uero qua medicamentū abluimus calefaciendi attenuandiq; uires habet. His ita declaratis iam docendi tempus est, quonam pacto terram quæ lotione indiguerit, lauari oporteat. Nam quædam sicut prædiximus lotione non eget.

Quomodo terra lauanda sit. Cap. II

TErram lauandam aqua conspergito, nullius uirosæ qualitatis participe: ubi limus consederit fluitantem aquam abijcito, deinde subsidentes lapillos atque arenulas remoueto.

Medicinæ ab exculto solo. Cap. III

CVlti soli quodcunq; pingue est ad membra quæ exiccatione indiguerint utiliter adhibetur, quo medicamento Alexandria totaq; Aegyptus utitur. noui ego Alexandriæ quosdam aqua intercute, quosdam lienum uitio laborantes, Aegyptiæ telluris limo sanatos: permultos etiam tibias, femora, ulnas, brachia, hume

ros,latera,pectus,eodem limo illinentes mirum immodum iuuari,sed & antiquis inflammationibus, laxisq; œdematibus confert. uidi etiam quendam nimio hæmorrhoidum fluore exhaustū,cū toto habitu deprauatus esset,hoc præsidio summopere adiutum, alios diuturno dolore quibusdam membris pertinaciter inserto ad hoc idem confugiendo penitus curatos: hactenus Galenus. Straton uero ita de terra tradit. Ad capitis dolorem diuturnū, sordem balnei aut fontium calidorum terræ atræ ablutæ admisceto, ac utere, aut capitulorū rosarum decocto terram conspergito, aut sextarioli acetarij testulam tritam cū lauri decocto terræ connectito. Idem efficies clibani testa cū sampsuci iure terræ nigræ permixta. Item ad scabiosas impetiginosasq; pustulas, iure amigdalarū amararū terram atram irrigato & utere, aut acetarij uasis testam tundito, ac cum rutæ decocto terræ adiungito, aut salis frustula in fictilis fundo reperta quod garūm seruauerit, cum tellure terito & applica, aut columbarū fimum cū cremore solani uesicarij terræ admisceto. Item ad diuturnam tussim cū deprauato habitu iure ossiū uitulorū terram conspergito & illine thoraci, aut lagenæ mellariæ testam cū tellure contundito, ac similiter cōspergito & utere. Poterit tamē & ad idem conspergi cymini cremore aut nigellæ, aut sampsuci. Præterea ad lienosos cinerem clematitis herbæ & grumū fecis aceti cū cremore foliorū capparis rigato & terræ admisceto, & applica, aut argenti excrementum contritissimū limo adiungito, aut terram serapiadis herbæ decocto irrigato, aut testas contritas terræ admixtas aceto aspergito & utere. ad hydropem testam cū muria antiqua tritam, uel cū garo ex carnibus uitulorū aut porcellorū terræ annecte & applica, uel sampsucū marina aqua decoquito, ac terram inspergito, aut cum lupinorū amarorū decocto salsamentū subigito, & terræ admisceto, aut alumen exustum, uel pulei exusti cinerem, uel fimū bubulū arefactū cum oxy melite terræ complicato. ad coxendices cæterasq; neruosas partes quæ algore affectæ fuerint, in iure ossium uitulorum sampsucum decoquito, candidæq; terræ admisceto, & utere, aut iure anguillæ cū sale ac nitro terram madefacito, aut sordes ac calcem uiuam cum cremore porri, aut allij terræ cōnectito, aut costum, casiam, iuncum odoratum, aspalathum, xylobalsamum, sampsucum trita in oleo & aqua decoquito, & limo admisceto, aut bubulum caprarum ue fimum arefactū & cum sorde confectum cerato raphanino limo cōmisceas. Ad podagram, illinantur à capite quidem usq; ad inguina aliquo eorum quæ proxime dicta sunt, ab inguinibus uero usq; ad infimos ungues cum his quæ statim dicentur: posteriores uituli pedes simul cum ungulis cremato, terito, ac terræ annectito, aut lapidem quem leucographida appellant, cum aqua in qua sæpius candens ferrū extinctum sit subigito, & aluminis unc. I. limo admisceto, aut gallas decoquito, seu ligustri folia, donec flaccescāt, & terram madefacito. Aliud: aluminis scissilis, ac liquidi, singulorū unc. I. gummi tantundem, cerussæ unc. I X. melantherij unc. V. misyos unc. V I. foliórum salicis unc. I X. olei myrthini aut ricinini unc. X X I I I I. aceti sextaria sex contundito ac terræ admisceto. Aliud: cerussæ, spumæ argenti, singul. drach. X X I I I I. olei myrthini lib. I I I I. aquæ quod sufficit, terito singula ac terræ commisceto. aliud quo Philinus præses sanatus est: succi rosarū, aluminis scissilis, cyperi, uiticis, gallarum, croci, baccarum myrthi, thuris, singulorum partes æquales: terito singula, ac reponito, & usus tempore in aqua diluito ac terræ admisceto, & applica. quod si adhuc morbus persistat foueto persicorum acerborum decocto. atq; hæc quidem de culta tellure satis.

De lemnio sigillo. Cap. IIII

Lemniam terram, quā & lemniū sigillū uocant, satis paratam habemus: nam cum in sua regione lota fuerit, noua lotione nō indiget, sed uarijs soluta liquo

ribus uarios usus præstat. Ego si aliquando ad malefica putridaq́ ulcera lemniam adhibui nō parum profeci, modus tamen utendi pro deprauati ulceris ratione uariatur. fœtidum enim nimioq́ humore marcescēs, antiquū ac sordidum, lemniam tolerabit acerrimo aceto solutam ad limi consistentiam. at uino diluta ad uulnera recentia glutinanda magis conuenit. bibita ad sanguinis eiectiones confert, ad perniciosa medicamenta, & ad uenenosorum animaliū morsus. per clysterem iniecta cū plantaginis succo dysentericis mirifice prodest, prius tamen ulcera intestinorū muria purgari oportet. facit & ad sanguinem expuentes, cum oxycrato pota.

Rubrica Cap. V

RVbrica adstringendi exiccandiq́ uiribus pollet, propterea uulnerarijs emplastris, pastillisq́ qui arefaciunt & constipant, utiliter admiscetur. aluum etiam sistit, si cū ouis frictis comedatur, aut per clysterem inijciatur, pota lumbricos expellit. præstantissima omniū quæ sinopica dicitur, è cappadocia delata, grauis, densa, iocinoris colore uniformis, & cum diluitur plurimi succi.

Terra samia Cap. VI

TErra samia lotione non indiget. ea species reliquis præfertur quam samiam stellam uocamus, ad sputū sanguinis, siue undecunq́ emanauerit, pota, uel apposita mirifice cōfert. ad dysenterica ulcera & quæ pascendo serpūt, utiliter adhibetur: plantaginis succo diluta ulceribus inflammatis, q̃ acriora medicamēta nō tolerant, ac tenellis carnibus maxime congruit. Humidiora enim laxioraq́ membra efficacissime confirmat, ideo ad mamillarum testiculorumq́ uitia cum aqua subacta summopere accommodatur adiecto rosaceo, quantum non sinat medicamentum exiccari. eodē modo præparata calidis inflammationibus, inguinibusq́ incohantibus, & podagricis fluoribus confert, ac prorsus ad omnia congruit, quæ demulcendo refrigerare cogitamus, ut hinc satis constet, samiam terram natura frigidam esse. insunt & illi aëreæ glutinosæq́ partes, differt tamen samia stella ab terra eiusdem nominis, quod magis emplastica glutinosiorq́ sit.

De terris selinusia & chia. Cap. VII

TErra selinusia & chia abstergendi uires habent, sed perquam moderatas, ideo eis nonnullæ mulieres ad extergendas facies utuntur. præterquam uero quod sine erosione exiccant absterguntq́, nullius insignis uel caliditatis, uel frigiditatis participes sunt: propterea ulceribus quæ in superficie fuerint, accommodantur, ut sunt ea quæ ob adustionem contingunt. Quarū tamen substantia emplastica est, non abstergunt, neq́ enim id glutinositas patitur.

Cymolia. Cap. VIII

CYmolia mixtis facultatibus cōstat: partim enim refrigerat ac repellit, partim leniter discutit, sed lota discutiendi uires amittit, & pro eorū quæ sibi admiscentur natura aperte ad alterutram facultatem inclinat: nam refrigerantibus ac repellentibus mixta pariter refrigerat, ac repellit, cum discutientibus uero discutit, atque ita adustionibus congruit, aceto diluta & illita. Mementoq́ id cuicunq́ leui terræ cōmune esse, protinus post inustionem illitam uesicas prohibere.

Terra ampelitis uel pharmacitis. Cap. IX

TErra ampelitis quam & pharmacitin uocant, ob insitam sibi insignem præ cæteris uirtutem, & quod agricolæ erumpente uere uitium germina oblinant aduersus insectorum iniurias, cum uero etiam culices perimat ostendit quantum medicamentosis uiribus polleat, erosione tamen non caret, neq́ sicut cæteræ mitigandi potestatem habet, sed magis exiccat. ideo his medicinis adiunctam inuenies, à quibus quippiam exiccari ac discuti oporteat.

Cretica

Cretica terra Cap. X

CRetica terra famiæ similis est,ac reliquis eiusmodi,multo tamen imbecillior, plurimum illi aëreæ substantiæ inest,ideo sine erosione magis abstergit, unde & argento exterendo quæritur.

De omni cremata terra. Cap. XI

QVoniam medicorum nonnulli haud absq; ratione tellurem cremant ad ulcerum usum quæ sine erosione exiccanda sunt,scire oportet crematam terram tenuioris acriorisq; substantiæ esse,ut iam ad discutiendi facultatem perueniat.Quod si exusta lauetur,mordacitas quidem in aquam demigrat, tenuitas uero ab ustione comparata persistens,eam magis exiccatoriam reddit.merito igitur cũ omnis nõ cremata terra ulceribus idonea sit,cremata & lota ad ulcera quæ uix incarnantur, & quæ male ad cicatricem ducuntur utilissima est.

De bolo armenico. Cap. XII

DElata nobis est in hoc ingentis pestilentiæ tempore, ab Armenia finitima Cappadociæ alia quædam tellus summa exiccandi ui,colore pallida, friabilis ueluti calx, aut stella famia, stellæ tamen leuitate inferior, ut inde constet hanc spissiorem & minus aëream esse, ideo nisi accurate spectetur facile lapis putabit: cumq; ut diximus summe exiccet, dysentericis aluiq; fluoribus, sputo sanguinis, distillationi,ac putridis oris ulceribus cõuenit,præcipue tamen capitis fluorem ad pectus mirũ in modũ cohibet. Qua ratiõe difficulter spirãtes efficacissime iuuat, nec minus tabe laborantibus prodest. ita enim eorũ ulcus exiccat ut nõ amplius tussiant.Quod si sublato iam morbo ob uiuendi incuriam reciderit æger,hũc quoque errorẽ Armenica gleba emendabit. tusses præterea diuturnas compescit,certe in hac insigni pestilentia, plurimi hac epota confestim sanabantur. Quibus nihil profecerat,interibãt omnes,reliquis medicamentis frustra tentatis, ut facile apparerer nullo præterea sanabiles,qui hoc auxilio nõ curarentur.danda è uino substantia tenui parce temperato si uel nulla prorsus uel leuis admodum febris affuerit:febri grauiori infestante danda è uino longe dilutiori,raro tamen pestilentes febres insigni calore efferuescunt.Quid uero de exiccandis ulceribus dixerim?qua si ad id facultate bolus armeniacus cæteris præstet: Hunc patria lingua armeni zarinaca appellant, Syri zarnacha:nascitur in monte prope Gangana oppidum.Regio uero ubi mons est, Agaraca nuncupatur.

De hæmatite lapide. Cap. XIII

HAematitis lapis à coloris similitudine nomẽ accępit,in cote enim uel in mortario tritus sanguineum colorem reddit.is tantum frigiditatis, quantum adstrictionis particeps est:quo ego priuatim usus sum ad genarum asperitates,ubi simul inflammatio adesset,ouo diluens,aut fœnugræci decocto: inflammatione uero non existente, sola aqua diluebam. ab initio liquorem adeo tenuem esse oportet,ut in locũ specillo fundatur. at ubi patiens iam tolerare uim poterit, crassitiem subinde augebis, donec nucleo specilli subter palpebram posito commode illinere possis,uel inuersa palpebra summis digitis medicamentum distendere. idem lapis ad cotem tritus ac bibitus,screatum sanguinis reprimit,omnibusq; ulceribus prodest. Aridus ad speciem farinæ tritus carnis excrescentias compescit.nemo tamen eo separatim utitur, sed ego ueluti dixi gustu qualitatẽ eius deprehendens ad oculorum ulcera adhibui,nouiq; priuatim contritũ cicatricem inducere,uel infusum, uel illitum, utrunq; enim expertus sum.

De lapidibus schisto,galactite,& melitite. Cap. XIIII

HAematitæ lapidi schistus similis est, nisi quòd imbecillior. is ad cotem tritus colorem pallidũ reddit,galactites lacteũ liquorem dilutus pręstat.Melitites iam

iam & caliditatis particeps est, i:a à gustus similitudine nuncupatus. uterq; horũ ab hæmatite uiribus parum differt, pariterq; ad oculorum medicinas accommodatur, mitiores tantum sunt. sed scire oportet mitiora medicamenta inflammatis membris semper esse magis idonea, cessante uero inflammatione eadem iam nõ posse ad integram sanitatem perducere.

Omnium lapidum doctrina communis. Cap XV

VNiuersis lapidibus exiccatio communis est, ac quicunq; in liquorem soluti siue triti, nullam insignem qualitatem afferũt gustui, debilissimi omnes, mitissimi immordacissimiq; sunt iudicandi. qui uero apertam qualitatem gustantibus inuehunt pro eius qualitatis ratione facultates habent. nam si adstringunt cogendo stipandoq; pollent: sin mordent calefaciendo discutiendo ac liquando. inter hæc medij neq; palam adstringentes, neq; mordentes abstergunt.

De leucographide aut moroxo. Cap. XVI

INter hos qui in liquorem soluuntur cõnumeratur Aegyptius lapis cuius ad lintea lustranda usus est, moroxus aut leucographis appellatus subuirens ipse, sed ubi cote uel asperiore indumento teritur, aperte candicat, expers omnium qualitatum, magis quàm prædicti sint. neq; eñ adstringit, neq; mordicat, neq; abstergit: propterea eo tantũ utimur, ubi sine erosione exiccari oportet, ceratoq; admiscentes mollioribus corporibus adhibemus atq; ocularibus medicinis. Quanto enim mollior & à qualitatibus remotior, tanto submissior ignauiorq; est.

De galactite lapide. Cap. XVII

GAlactites lapis leucographidis more subuiret, liquorem tamen magis candidum reddit. is si à balneo, uel ex aqua uel passo potetur, lactis copiam facere proditur, miscetur quoq; ocularibus medicinis: sunt qui afferant collo infantium suspensum, dentitionem facilem reddere.

De iaspide. Cap. XVIII

OMnium quos hactenus diximus efficacissimus, subuiridis ab æthiopia delatus iaspis est: solutus liquorem reddit, colore lacteũ, gustu mordacem, ideo solus purgandis exterendisq; pupillis sufficit, quæ sine inflammatione obscuratę sint: nec minus delendis recentibus oculorum cicatricibus congruit, pterygiaq; duriora detergit, proprietate quadam ueluti alia multa sunt, collo suspensus stomachum & os uentriculi iuuat. anulis quoq; quadam imagine insculptus alligatur, sicut Nechepson Aegyptiorum rex prodidit: ego autem experientia compertum habeo, amuletum ex eo collo alligatũ ut os uentriculi attingat, nihil segnius agere, ac si imaginem sculptam habeat, quam tradit Nechepson.

De tecolytho seu syriaco lapide. Cap. XIX

EST & alius facultate insignis à syria palestinæ delatus forma conspicuus, lineis tanq; tornatilibus interfectus, Iudaicus uel tecolythus appellatus, ad calculos renum efficax tritus, & è calida potus: nec segnior est ad uesicæ calculos. tradit Nechepson tecolythum cum aqua subactum ad glutinis consistentiam & abrasis pilis fumini ac pubi applicatum uesicæ calculos frangere, ut merito canatur:

Salue Arabum mare, tecolythum mortalibus ægris
Largitum ad morbos nobile præsidium.

Ex oleo etiam myrthino illitum podagricis confert.

De pyrite lapide. Cap. XX

EST & inter insignes lapides pyrites uocatus, colore argenteo. hunc discutientibus emplastris miscemus addito sæpe & eo qui sclustus appellatur: quo medicamento frequenter pus ac grumosam substantiam intra musculos latentem discutiendo euocamus. lapides omnes minutissime teri oportet ut efficaciores sint haud secus quàm quę ocularibus medicinis miscentur.

De phrygio lapide. Cap. XXI

PHrygius lapis potenter exiccat, habēs simul & adstrictionis quippiam & erosionis: unde repellit, ac discutit, neq; eo nisi cremato utimur, ad putrida ulcera, interdū solo, interdū ex aceto aut posca, aut uino mulso exiccans medicamentum conficientes, de quo suo loco dicetur, ubi de compositis medicinis agetur.

De agerato lapide. Cap. XXII

Ageratus lapis quo coriarij fabri utuntur, inflammatas fauces aperte iuuat.

De Asio lapide. Cap. XXIII

LApis ab Asia delatus quem asium uocant, colore igneo, substantia laxa ac friabili: huic quiddam adnascitur puluisculo farinæ pistrinorum parietibus insidenti simile, quod florem asiæ petræ uocant, attenuandi uiribus pollens, ut flaccescentes marcore carnes sine insigni erosione eliquet, atq; arefaciat. inest & illi in gustu salsedinis quippiam ut sapore asperginem maris imitetur, quæ petræ assidens solis feruore exaruerit. huius quidē floris ac lapidis sui consimiles uires sunt, agendi tamen efficacia lapis inferior est.

De gagate lapide. Cap. XXIIII

ESt alius lapis colore niger, odore bituminis si incendatur, quem in Lycia inueniri tradunt circa gagem amnem à quo nomen accæpit. ego sanè crustaceos lapides nigros, imbecillam flammam emittentes ubi cremabantur, detuli ex uallibus syriæ quæ est propè hiericum circa mare mortuum uersus orientem, ubi & bitumen gignitur, à quo odorem sibi compararunt: adhibuiq; tumoribus diuturnis qui genua pertinaciter obsiderent, cōmiscendo medicamenta quæ ad hanc ægritudinem probata nouissem: ac comperi apertissime profecisse. nec raro addidi linimentum quod barbarum appellatur, palamq; medicina efficiebatur longe magis exiccans, ut iam sinus contraheret, nec tantum sanguinolenta uulnera, quibus barbarum conuenire maxime constat. aiunt gagaten aqua decoctum ac bibitū lumbricos extrudere, alligatum uero diuturnos capitis dolores sedare, manu præterea parturientis retentum, partum maturare.

De magnete lapide. Cap. XXV

MAgnes siue herculeus lapis hæmatitę similes uires habet, sed attrahēdi quoque facultate pollet. tradunt hunc manibus detentum chiragræ podagræq; dolores compescere.

De smiride, pumice, testa clibani, & huiusmodi. Cap. XXVI

SMiris sua abstergendi ui dentes exterit, quemadmodum nos sæpe experti sumus: sed & pumex abstergit, ac testæ fictilium, præcipue clibani. smiris tamen acrimoniæ quoq; particeps est, propterea exiccantibus adurentibusq; medicinis miscetur, atq; his quæ gingiuas marcore flaccescentes curant. at pumex nō ui abstergendi solum, sed etiam asperitate dentes exterit. crematus smiridi ad eosdem usus postponendus non est: post ustionem lotus ulcera efficacissime incarnat. testa clibani præter abstergendi facultatē, etiam exiccat, propterea emplastrū quod ephestiada & magum uocant, ex hac ipsa confectum optimum præsidium ad cicatricem inducendam traditur.

De lapidibus spongiæ. Cap. XXVII

LApides in spongijs reperti abstergendi ui pollent, non adeo tamen efficaci ut etiam uesicæ calculos frangere possint, sicuti renum.

De naxia cote. Cap. XXVIII

NAxiæ cotis scobs refrigerandi potestate podagricos iuuat, rosaceo cerato admixta.

De ophite

De ophite. Cap. XXIX

OPhites lapis ustus abstergendi infringendiq́ uires habet, potus è uino albo, tenui uesicæ calculos soluit. prodest & alligatus morsibus uiperæ.

De hieracite & indico. Cap. XXX

HIeracites lapis & indicus dextro femori alligati hæmorroidas sistunt, ut nos experti sumus. Diogenes libro de lapidibus hieracites inquit, lapis subuiridis est, ad nigredinē uergens, alijs subinde coloribus uarie distinctus, insigni exiccandi potestate, femori dextro suspensus hæmorroidas cōpescit. eius syncera probitas indicatur, si quandiu manu prius illita melle detinetur, tandiu non accedunt muscæ. indicus uero colore quidem subflauus est: at ubi diluitur, purpureum liquorem reddit, substantiam habens inter densitatem raritatemq́ mediam. potus è uino mero sanguinis excretiones sistit. subalbidus autem & ad cineris speciē inclinans, cæteras quoq́ emanationes sanguinis cohibet.

De uitro. Cap. XXXI

Vitrum minutissimum è uino albo tenui uesicæ calculos efficaciter frangit.

Ex Demosthenis libro de lapidibus, de aetite. Cap. XXXII

AEtites lapis agitatus sonitum reddit tanquam alium lapidem utero gerens, ad fœtus in lubricis uuluis cohercendos, efficax sinistro brachio alligatus. pariendi tempore à brachio ad femur trāsferto, & prægnans citra dolorem pariet. ualet & in furto deprehendendo: panem enim cum huius puluere confectum, si fur comederit, deglutire non poterit. idem quoque asserunt cum obsonijs decoctum, intercepta furis deglutione. tritus præterea ac calefacienti cerato admixtus, qualia sunt è ligustrino oleo, aut gleucino confecta, articulari morbo laborantes ac resolutos mirifice iuuat.

De lapide alabandico seu alabandino. Cap. XXXIII

LApis Alabandicus seu alabandinus, subnigricat cum fuluore intersplendentibus quibusdam ueluti scissuris ac lineis, is tritus candidorum superficiē ad nigredinem mutat.

De gagate. Cap. XXXIIII

GAgatis uirtus admiranda est, si enim igne inflammetur, & uino restinguatꝰ, exhibeaturq́ uinum cardiacis, confestim leuantꝰ represso sudore, pulsibusq́ excitatis. Nonnulli gagatem ad pollinis formā terunt, septemq́ continuis diebus è uino colicis propinant, drachmæ unius pondere, & integram restituunt ualetudinem, poculum interim quo patientes bibunt, eiusdem uapore suffientes. idem quoq́ potum bitumen efficit ac proculdubio sanat. præterea gagatis uaporē uenenosa animalia pelluntur, menses prouocantur: deprehenduntur q́ morbo comitiali laborantes. mixtus præterea idoneis medicamentis strumas discutit: prodest & ad sedis affectus contritissimus, & in uuæ acerbæ succo ad tertias decoctus. denique ad omnes fluxiones cohercendas efficax est.

De electro succino uel lyngurio. Cap. XXXV

ELectrum seu succinum seu lyngurium urinæ difficultatem, stomachi imbecillitatem ac corporis pallorem emendat, cum masticha potum stomachi dolores sedat.

De subuiridi iaspide. Cap. XXXVI

IAspis subuirens collo suspensus stomachi affectibus medetur, resolutionibus conuenit, doloresq́ mitigat. qui uero capnias appellatꝰ uiridis, colore turbulento efficacissime fœtus detinet, qui cum difficultate gestantur, & ad aquam intercutem utiliter alligatur, amplissimaq́ uulnera ab inflammationibus prohibet, ac gestantes à doloribus immunes conseruat.

De iaspachate. Cap. XXXVII

IAspachates inter iaspidem qui smaragdo assimilatur & achatem medius, uires habet sitim extinguendi, confertq; potus hydropicis, iocinorosis, pulmonis inflammatione laborantibus & pleuriticis, corpusq; floridum reddit.

De saphiro. Cap. XXXVIII

SAphirus è lacte potus omnibus interioribus ulceribus cõuenit, ac sudores cõpescit: extra etiam ex eodem lacte illitus ulcera scissurasq; linguæ sanat. omnino enim exiccandi uiribus pollet.

De smaragdo. Cap. XXXIX.

SMaragdus ustus tritus, atq; attico melli mixtus oculorum hebetudines curat. item ex aqua & gummi illitus, elephantiasi utilissimus est, ac si ex aqua bibatur omnino liberat. idem alligatus sanguinem sistit, quacunq; parte emanauerit.

De metallicis & his quæ ex aqua fiunt. Cap. XL.

MEtallica appellare medici consueuerunt, quæcunq; à metallis proueniunt seu sponte nascantur, seu fornacibus excoquantur. Tertiumq; genus est, quæcunq; ex his humano ingenio conficiuntur, ueluti cerussa, ærugo, sandix, & huiusmodi, quorum singula literarum serie explicabuntur.

Adarca Cap. XLI

ADarca acerrima calidissimaq; est, ideo his semper miscetur, quę uiolentiam eius obtundant, atque ita exterius tantum admota plurimos usus præstat, quodcunq; membrum calefieri oporteat.

Armenicum. Cap. XLII.

ARmenicum quo pictores utuntur ex armenia defertur, ueluti & de bolo armenico diximus, abstergendi uiribus, leniter acre, propterea ocularibus medicamentis admiscetur. teritur etiam seorsum minutissime, quo arido utuntur ad pilorum in palpebris ortum, ubi ob humorum acrimoniam partim excidunt, partim tabescunt, ac non aluntur: id enim acumen retundendo membrum ad habitũ naturæ reducit, nã remotis humoribus deprauatis, insita uirtus ad actus proprios excitatur, quæ prius ab infesta mole opprimebatur. Nechepson uero armenium, inquit, pictorum quantum est unciæ pars duodecima, datur utiliter melancholicis, ac sanguinem crassum habentibus. datur & infantibus thoracum uitio uexatis ad uomitũ excitandum (est enim id illi peculiare.) Morbo etiam comitiali laborantibus ac furentibus in hũc modum exhibet: centaurij manipulos tres in hemina marinæ aquæ decoquito, decocto adde armuthei lapidis, quem græci armenium appellant, quantũ est unciæ pars tertia. dato securus, dari enim tuto potest.

Auripigmentum. Cap. XLIII

AVripigmentum adurendi uires habet, seu crematũ seu crudum fuerit. constat uero crematum subtilius reddi.

Aphronitrum. Cap. XLIIII.

APhronitrum à spuma nitri differt, nam spuma nitri exiccatoriũ medicamentum est, triticeæ farinæ etiam candore simile. aphronitrum uero nihil habet farinaceũ, neq; liquidum, sed compactum est. à sale etiam distinguitur: in aphronitro enim unum tantum amaritudinis saporem dominari manifeste percipimus, discutiendiq; uires habet sine ulla penitus adstrictione, qualẽ in sale deprehendimus. ita uero abstergit aphronitrum, ut non tantum sordes, sed scabiem nõ minus exterat. spuma nitri eiusdem facultatis est, imbecillior tamen.

Aerugo rasilis. Cap. XLV.

AErugo rasilis acris est, discutiendi, purgãdi, carnemq; omnem excidendi uiribus pollens, cerato plurimo admixta cicatricem inducit.

Aerugo uermicularis. Cap. XLVI

Aeruginem uermicularem ita cōficies. in mortarium ex aere cyprio cum aeneo pistillo, aceti albi acerrimi heminae semissem infundito, teritoq; in sole ad glutinis consistentiam. Inde addito aluminis rotundi, salis fossilis sing. drachmas quatuor. lapidis translucidi candidi ac solidi, quem specularem uocant, tantundem: si is non affuerit, nitri portiones aequas. tum rursus sub sole terito, donec totum colore aeruginosum, substantia feculentum reddatur. Postea in uermiculorum formam redactam seruato; efficacior est quae sumit aceti partem unam, urinae antiquae partes duas.

Argenti spuma. Cap. XLVII

ARgenti spuma exiccat quemadmodum huius generis omnia, sed abstergit quoq;, ac partim calefacit partim refrigerat, singulaq; istorum mode rate: ideo illam reliquis medicamentis tanquam materiam commiscemus, uel uti & ceram solemus.

Atramentum scriptorium. Cap. XLVIII

ATramentum scriptorium, & ipsum aqua aut posca dilutū uehementer exiccat, adustionibusq; ignis illitum confert.

Alumen omne. Cap. XLIX

ALumen omne uehemētissime adstringit: quadamtenus tamen subtilius scissile est, deinde rotundum, crassius liquidum & crustaceum, & quod plinthite appellatur.

Atramentum sutorium. Cap. L

MIrari licet quomodo hoc medicamentum potentissime adstringat, quando etiam non leuiter calefaciat. constat igitur maxime omnium carnes humidas arefacere calore humorem absumens, adstrictione cogens constipansq; substantiam. nascitur & hoc in cypro eodem in loco ubi inueniuntur misy, chalcitis & sori, ut intelligi posit pluuialem aquam ab eo colle delabentem totum id solum irrigare & abluere. nam hanc quoq; aduerti, in subiacens quoddam stagnum singulis diebus paulatim colligi, tepidam, uirentem, aeruginis chalcitidisq; odore, quam haurientes nonnulli in fictilia quadrata conijciunt: ubi post plurimos dies concreta atramentum sutorium fit, quod deinde progressu temporis in chalcitim mutatur.

Aes ustum. Cap. LI

AEs ustum adstrictionis particeps est, non sine acrimonia, ideo lotū commodissimum medicamentum efficitur ad cicatrices inducendas, non solum durioribus corporibus conuenit.

Aeris flos Cap. LII

AEris flos aere usto & squama tenuior est, non sine abstergendi uiribus, unde ad magnas palpebrarum asperitates, quas sycoses uocant, utiliter adhibetur.

Bitumen. Cap. LIII

BItumen ipsum quoque ex ijs est, quae in marina aqua uel consimili salis more concrescunt. optimum uero in mari mortuo nascitur, quod est prope ierichontem. omne bitumen secundo ordine calefacit & exiccat: recte igitur eo utimur ad sanguinolenta uulnera glutinanda, & ad reliqua quae absque aperta calefactione, exiccatione indiguerint. Propterea ad tinesmi irritamenta quae ob lentam pituitam impactam nec facile extirpabilem fiunt, utiliter suffitur. ualet & ad dysentericos, quorum intestina ab eadem causa ulcerentur. po-

tur. potum etiam bitumen cum uino subactum ad ponticæ nucis aut fabæ magnitudinem, cardiacis & ijs qui syncopa dissoluuntur, efficacissimum est: confertq; præcipue fœminis, pueris, ac molliora corpora habentibus. Idem simili modo potum quartanas corripit. compertum est bitumen ex aqua bibitũ præseruare morsos à cane rabido, ne ad aquæ terrorem perueniant, immo & eos quos iam occupauerit, liberare.

Cadmia. Cap. LIIII

CAdmia optima est, quam botrytem quasi racemosam uocant. habet cadmia omnis exiccandi uires non sine abstersione, in caliditate ac frigiditate prope æqualitatem accedens. cremata ac lota medicamẽtum sine erosione exiccans efficitur, ad replenda oculorum & totius corporis ulcera.

Cyanus. Cap. LV.

Cyanus sapore acris est, purgandi, discutiendi, adstringendiq; uiribus.

Chalcitis. Cap. LVI

CHalcitis de qua nonnihil dicetur, paulo infrà ubi de mysi agemus, acris acerbaq; est, longe tamen excellit acrimonia, ut etiam carnes adurat, crustamq; inducat, quam escharam uocant. cremata chalcitis minus quidem erodit, sed non minus exiccat, nec parum acerbitatis ob adustionem amittit, ut omnino cremata crudæ sit præferenda: nam & subtilior redditur, sicut omnia adusta redduntur, & acrimoniam relinquit. ita enim natura comparatum est, ut quæ acria sunt, adustione mitiora fiant, reliqua omnia acria efficiãtur. quod si etiam lauetur adusta chalcitis, adhuc mitior reddetur.

Calx. Cap. LVII

CAlx uiua uehementer incendit, ut crustã inducat ac carnes eliquet. quæ uero nuperrime extincta est, crustam quidem & ipsa inuehit. post duos autem aut tres dies languescit minusq; incendit, mox omnino inualida efficitur. at si lauetur, excolatur inde quod lixiuium uocatur: ipsa uero sine multa erosione exiccat. quod si bis, aut sæpius laueris, nullius prorsus erosionis particeps, exiccabit.

Chrysocolla. Cap. LVIII

CHrysocolla ex ijs est, quæ carnem eliquant sine plurima tamen mordicatione. discutiendo uero exiccandoq; longe pollet: quidam metallicã tantum ita nuncupauerũt, sed quæ arte paratur efficacior est. in mortariũ æneum cum pistillo similiter æneo urinam infantis conijcito, sub feruentiq; sole assatim subigito, quod enim inde exteritur arefactum, utilius medicamentum efficitur ad malefica ulcera, tum ipsum priuatim tum alijs congruis remedijs admixtum.

Cerussa. Cap. LIX

CErussa ex plumbo fit, quod ab acerrimo aceto diluitur, minime tamen acris, aut mordax est, uel discutiendo potens: magis uero meatus obstruit ac refrigerat. syncera cerussa si crematur, in syricum transmutatur, quod medici uocant, sandicem, quód subtilius quidem cerussa cremata redditur, nõ adeò tamen ut calefaciat. qui uero fucus dicitur, reseruata cerussæ frigiditate tenuitatem acquisiuit, ut ob hanc possit ad intimas corporis partes penetrare.

Diphryges. Cap. LX

DIphryges acerbum simul acreq; est, ideo ad malefica ulcera atq; ad oris putredines utilius adhibetur: tum ipsum priuatim, tum melli despumato admixtum. confert & anginæ, ubi iam fluxus desierit. Ad gurgulionem uero in-

to incisum sæpe hoc tantum usq; ad cicatricem contenti fuimus, immo & reli quis ulceribus hoc ipso solo medicamento exactam cicatricem induximus.

Fucus. Cap. LXI

Fucus diximus de hoc proxime in cerussa.

Gypsus. Cap. LXII

GYpsus cum exiccatione habet & emplasticæ facultatis quidpiã, is made factus lapidescit: ideo si triticeæ farinæ puluisculo è parietibus pistrinorum collecto cum albumine oui complicaueris, ad sanguinis eiectiones sistendas efficacissimum medicamentum conficies.

Halcyonium Cap. LXIII

HAlcyonij genus omne discutit & abstergit, sapore acri, magis tamen aut minus, pro singulorum ratione: quod uero asperum uocatur, exterius leue est, interius scabrũ, ut uel pilos exurat: propterea ad lepram, uitiligines, scabiem, impetigines, adhibemus, ubi reliqua mitiora tentauerimus: halcyoniũ enim nõ exterit tantum, sed abradit & ulcerat. At milesium forma uermiculo simile, colore purpureum, substãtia molle, omnium tenuissimum est, ideo crematum è uino tenui & fuluo illitum capitis areas sanat.

Melanterium. Cap. LXIIII

Melanteriũ inter medicamenta est, quæ pariter adstringunt & attenuant.

Mysi sori & chalcitis. Cap. LXV

IN Cypri montibus quos Solos uocant, amplus specus intra saxum defossus est, à cuius quidem latere dextro, nobis uero ingredientibus sinistro, ad metallum ducens ingressus patet, in quo uidimus tres sibi inuicem succedentes quàmlongissime extensas zonas, infimã soreos, mediam chalcitidis, supremam mysios, ac temporis progressũ chalcitim in mysi paulatim immutari deprehendimus, ut non aliter post longius subinde tempus potuerit sori in chalcitim uerti. nihil igitur mirum est, si tria hæc ijsdem uiribus constent, tenuitate tantum ac crassitie differentia, crassissimumq; sit sori, tenuissimum mysi, media chalcitis. cremata uero tenuiora quidem redduntur, sed minus adstringũt.

Nitrum. Cap. LXVI

NItrum inter aphronitri ac salis naturam ambigit: ustum uero aphronitro propius accedit. habet id exiccandi discutiendiq; potestatem, atq; interius sumptum præ cæteris crassos lentosq; humores attenuat & incidit. nam aphronitrum nisi magna urgente necessitate nemo deglutit: tanquam stomacho infestum. rusticus tamen quidam ad fungos uenenosos hoc medicamento iugiter utendo, laudem consequebatur.

Psoricum. Cap. LXVII

PSoricum conficies si argenti spumæ duplã chalcitim addideris, atq; utran que acerrimo aceto solutam in ollam nouam conieceris, & in æstatis feruore quadraginta diebus obrutam fimo permiseris. hoc medicamẽtum exiccando attenuandoq; chalcitim excedit, neq; adeo mordax est.

Plumbago. Cap. LXVIII

PLumbago quam molybdenam uocant, spumæ argenti cõsimiles uires habet, ad frigiditatem declinans abstergendiq; particeps.

Plumbum. Cap. LXIX

PLumbum refrigerantis uirtutis est, quod humidam substantiam frigiditate concretam habeat, propterea in subterraneis humentibusq; locis recon ditum mole & pondere augetur. mortarium itaq; plumbeum cum suo pistillo

conficito: tenueq; uinum cum rosaceo aut myrthino, aut melino conijcito, teritoq; in sole aut prope ignem, donec liquor quidã è plumbo exudauerit, optimumq; medicamẽtum habebis ad sedis inflammationes ulceratas, & ad quæcunque in testibus, aut pudendis, aut mammillis, inguinibus, pedibus, aut alijs articulis decubuerint. Item ad malefica cancerosaq; ulcera, si quẽpiam refrigerantem adstringentemq; succum addideris, qualis seridis est, umbilici ueneris, sedi, portulacæ, psyllij, uuæ acerbæ. quod si horum quæpiam parum succi reddiderit, ueluti portulaca, uberior illi succus sicuti uuæ acerbæ miscendus est. cataplasma è plumbo lumbis illitum eorum qui exercendi sunt, ueneris ardorem compescit. plumbum ustum ac lotum ad malefica chironia cãcerosaq; ulcera efficacissimum est, cicatricem inducens tum priuatim tum alijs medicamentis adiectum.

Pompholyx. Cap. LXX

POmpholyx lota omnibus ferè præstat quæ sine erosione exiccãt, ideo cancerosis reliquisq; maleficis ulceribus corrosisq; gingiuis utilissima est.

Rhoidarium. Cap. LXXI

RHoidarium est hæc quoq; insignis confectio. lacham in aqua madefacito: inde lapidem qui cupholithus appellatur, tritum ea aqua conspergito, & postea exiccari sinito, mox anchusę radicem oleo decoquito, donec oleũ rufescat. tum huius olei modicum instillato, arefieriq; quindecim diebus permittito. rursusq; eiusdem áquæ quidpiam conijcito quæ lacham madefecerat, pariterq; exiccari sinito. postremo in fictile, aut lapideum uas recondito, & obturatum asfato, eritq; rhoidarium probum. defertur cupholithus à cęsarea palæstinæ, quo qui carent inextinctam calcem illius uice assumunt.

Recrementum ferri. Cap. LXXII

REcrementum ferri sicut & omne recrementum exiccandi uires habet: id si minutissime triueris, inq; acerrimo aceto decoxeris, suppuratis auribus medicamentum idoneum conficies. recrementum argenti priuatim helcysma nuncupatur, exiccandi uiribus constans.

Sal omne. Cap. LXXIII

SAl omne tum marinum, tum fossile easdem genere facultates habet: differunt tantum, quod fossile compactioris substantiæ sit: ideo crassius quoq; est, ac magis adstringit. inter fossiles omnes cappadox & ammoniacũ præferuntur. marinis cõgeneres sunt, qui é stagnis quibusdam fiunt. omnibus commune est calefacere, discutere, adstringere, exiccare, cogere, stipareq; substantiam eorum corporum quibus adhæserint: nam totum humorem depascunt quencunq; inuenerint, reliquam solidiorem substantiam adstringendo compingunt: propterea arefaciunt, imputrescibiliaq; custodiunt, quæ ob humoris redundantiam putredini sunt parata.

Sal crematum. Cap. LXXIIII

SAl crematum crudo magis discutit, quod ab adustione tenuitatem comparauerit: non tamen crudo æquale est, cogendo solidamq; substantiam constipando.

Salis flos. Cap. LXXV

SAlis flos substantia liquidus, colore croceus, sapore acris, uel sale cremato tenuior est, discutiendi uiribus: colligitur sub caloris æstu, ueluti flos quidam super aquis fluitans.

Salis

Salis ſpuma. Cap. LXXVI

SAlis ſpuma ſpumoſa quædam ſalis efflorеſcentia eſt, petris inhærens, ſale longe ſubtilior: propterea attenuando diſcutiendoq; longe efficacior, in re liquis ſali ſimilis.

Sandaracha. Cap. LXXVII

SAndaracha ſicuti auripigmentum adurendi uires habet, ideo diſcutienti-bus abſtergentibusq; medicamentis miſcetur.

Sandix & ſyricum. Cap. LXXVIII

De his egimus in capite de ceruſſa.

Squama. Cap. LXXIX

SQuama quædam æris, quædam ferri, quædam helitis quaſi claualis uoca-tur. claualis igitur tanquam tenuior, ac cuiuſdam æruginis particeps cæte ris præſtat. magis tamen adſtringit ferri ſquamma, magisq; adhuc quæ ſtomo ma appellatur, ideo ad malefica ulcera æreæ præfertur. ærea uero expurgat, ac carnes eliquat. habent omnes ſquammæ inſignem mordacitatem.

Stibium. Cap. LXXX

STibium ſicuti & omnia metalla exiccandi adſtringendiq; uiribus pollet, ideo ocularibus medicamentis miſcetur.

Spongia. Cap. LXXXI

SPongia pice liquida, & bitumine madefacta & cremata exacuit, diſcutit ac ſanguinem ſiſtit. ſpongia noua ex aqua, aut poſca, aut uino pro tempe-raturarum ratione expreſſa, inter idonea medicamenta quæ uulnera glutinãt, annumeratur.

De medica materia ab animalibus ſumpta. Cap. LXXXII

CVm plantarum naturam, non quidem omnem quæcunq; in toto terra-rum orbe inuenitur, ſed eam tantum quam experientia compertam ha-bemus, ac præterea terreſtria lapideaq; corpora recenſuerimus, quæ ad uſum medicinæ transferri ſolent: reliquum eſt animalium quoq; partes conſiderare, tum in arida, tum in aquis degentium. ac quemadmodum in plantis de ſuccis etiam illarum tractauimus, ita & nunc nõ de ſolidis tantum animalis partibus doctrinam trademus, ſed de ijs quoq; quæ in ipſis continentur: ſanguine, inq, bili, urina, ſimo, & ſimilibus, prætermittẽtes abominanda & præſtigioſa quæ-dam, interdictaq; legibus. De quibus præter multos alios etiam Zenocrates ſcripſit, humanum ſtercus comedendum, urinam menſesq; muliebres, & con-ſimilia bibenda, non etiam docere ueritus uenenoſa medicamenta, & quæ cer tas morborum ſpecies inducant. digni profecto ut humano commertio explo dantur, non ſolum qui iſta fecerint, ſed multo magis qui ſcripſerint: ſicut mul-to turpius eſt plurima ſcelera quàm unum tantum perpetrauiſſe. cum actore enim flagitioſæ ſolertiæ experimenta commoriuntur: ſcribentis uero immor-tale nocumentum eſt, improbis malitię fomitem perpetuo ſubminiſtrans. iam igitur de ijs dicamus quæ ad uſum humanum experiendo comperta ſunt: pri-moq; de humoribus animalium tractemus.

De ſanguine. Cap. LXXXIII

QVi os capitis fractum perforant, columbæ ſanguinẽ in duriorem mem-branam fundere conſueuerunt: nec minus ſi columba non adſit, palum bi aut turturis ſanguine uti licebit. eundem & ad hypoſphagmata oculorum nonnulli calidũ inſtillant, aut iugulato animali, aut alis diſectis. ego uero ſex-centies iam uidi oſſa capitis perforata roſacei inſtillatione ſemper iuuari, abſ-

que columbarum sanguine, immo & ad hyposphagmata quàplurima medicorum collyria fiunt, & præsertim dia smyrnium Democratis dialibanum, & dia crocum, ad quem usum succus quoque fœnugræci, columbæ sanguine longe præstantior est. quidam sanguinem capræ cum melle hydropicis dederũt, eundemque assatum ad alui fluxiones & dysenterias transtulerunt. sunt qui sanguinem hirci arefactum alijs ad id conferentibus commiscendo calculosis propinent. possumus his medicamentis tutum experimentum præstantibus nonnunquam in agro cæteris indigentes uti, sicut & hædino sanguine, de quo ita Zenocrates scripsit: hædi sanguis, sanguinem expuentibus perquam utilis est, quem concretum esse non oportet. huius semissem heminæ cum acris aceti tantundem decoquito. mox tripartitum singulis diebus dato partem unam. sanguinem noctuarũ, ranarum ac crotonũ, pilos delere, falsum experientia deprehendi: neq; experturus eram cum alia plurima haberem cum utiliora, tum magis parata, sed studebam præstigiatorum opiniones euertere.

Ex Ruffo & Galeno de lacte. Cap. LXXXIIII

LAc nobis & cibi & medicinæ pariter usum præstat. salubre ac sincerũ plerumq; est, nullius omnino amaritudinis uel aciditatis uel salsedinis uel acrimoniæ, uel fœtoris particeps, sed ut ita dixerim, bene olens, uel saltem odore carens, quod si ei quidpiam iucundi odoris inerit, constat & idem nonnihil dulcedinis habiturum: primo ergo differentias eius inquirere oportet.

De lactis differentijs. Cap. LXXXV

QVanto bos, equus, reliquaq; animalia inter se differunt, tanto & singulorum lac uariatur. bubulum quidem pinguissimũ crassissimumq;, nutriendo & moderate penetrando idoneum. camelinum liquidissimum tenuissimum ac minime pingue, licetq; plurimo sero abundet, tardius tamen secedere longa experientia compertum est. equinum uero ocyus descendit, similiq; modo asininum quod & paucissimæ pinguedinis particeps est, propterea raro in alicuius uentriculo transit in caseum. caprinum, substantia temperatum, purgando quidem bubulo imbecillius. ad reliqua uero satis idoneum, & nutriendo non parum efficax. crassius isto ouinum est, sed eius frequens usus cuti uitiligines albas inducit. suillum pinguissimum omnium ut ad concretionem coagulo non indigeat, ac perquam modicum seri excernat, decoctumq; ocyssime coaguletur. Ideo neque facile secedit, neque uentriculo congruit, sed nauseam gustantibus excitat.

De lactis differentia ab habitu animalium sumpta. Cap. LXXXVI

ILlud sanè constat à saniori animali salubrius semper exugi lac. pecorũ morbi deprehenduntur cutis gracilitate, glabritie, panis, impetiginibus, scabie, innutritione. nigriora uero pecora robustiora fere sunt, quod etiam carniũ sua sapiditate dignoscit: sed cãdidiora, eadẽ quoq; imbecilliora deprehẽdimus.

De differentijs ab anni temporibus. Cap. LXXXVII

VErnum lac liquidissimum tenuissimumq; est, tanquam à partu recens. paulatim deinde crassescit, donec æstate media siccius crassiusq; reddatur. probatur maxime æstiuum, ueluti concoctu facile & odoratum.

De differentia à pascuis. Cap. LXXXVIII

PAscuorum uarietate lac plurimũ uariari deprehenditur. diuersa enim animalia diuersas herbas depascunt. uirens igitur herba ac prope aquas nascens, liquidius pauciusq; lac suggerit. solidior uero ac montana ad lactis probitatem copiamq; parãdam cõmodissima est. pabula adstringentia lac gignũt

quod

quod adstringit, sicut acria & præcipue cathartica, ut scamonia elleborus uel tithymali, quod aluum euertit, à cythiso uero dulce ac pingue producitur.

Ab ætatum differentijs. Cap. LXXXIX

Vigentium animaliũ lac optimum, iuniorũ liquidius, seniorũ aridius est.

Quibus competat lac. Cap. XC

PLurimi succi, plurimiq; alimenti omnium prope quæ cibo assumuntur, lac esse iudicatur, quod optimum sit. Quoniam uero ex oppositis substantijs & facultatibus componitur, deijcientibus inquam & sistentibus, obstruentibus & attenuantibus, debent eius qualitates ab utentis natura non discrepare: qui enim lac assumpturus est, apertos uiscerum meatus uenasq; latas & amplas habere oportet, ut integram utilitatẽ percipiat. lactis quidem commoditates à priscis quoq; medicis recẽsentur. moderata inquam alui deiectio boniq; succi generatio, cumq; per uenas digestum sit, bonam quidem carnem longe meliorem reddit. mordaces autem humores expurgat, quoscunque inuenerit: qua de causa urinæ difficultate & acri uentris fluore laborantibus nõ tantum bibitum, sed inferius quoque per clysterem iniectum cõfert. Ad acres uero & erodentes defluxus utilissimum est: haud solum quod eos à membris affectis abluat, humiditate abstergente quam in parte serosa continet, sed etiã quod membris illitum crassitie & pinguedine sua non sinat nudis humores acres influentes occurrere. Ergo ad pulmonis, intestinorum, renum, uesicæ, uteriq; ulcera, ad exanthemata, dothienas, cæterasq; cutis asperitates, efficacissimum medicamentum est. ad cantharidas etiam & buprestem epotam: denique aduersus quæcunq; putrefaciunt & exulcerant. Nam contra hyoscyamum peculiare præsidium est. illico enim prudẽtiores patientes reddit. ad faucium quoque ulcera à quacunq; causa euenerint, sed præcipue ab angina, aut ab ephemeri sumptione gargarissatum cõfert. potum his qui non aluntur, are factis, & qui post morbum non reparantur, summopere opitulatur. ad acres oculorum fluxiones & hyposphagmata utiliter adhibetur. extra uero genas illitum hora somni cum ouo & rosaceo, inflammationes ipsarum mitigat. idem facit & in sedis, pudendorumq; ulceribus, prorsusq; ad omnia quæ mitigatione indiguerint, ob inflãmationem aut erosionem aut quampiam deprauationem efficacissime adhibetur: ideo & medicamentis quę anodina appellantur, admixtum cancris illinitur. Quale illud est quod diapompholygos dicitur. omnino enim lac sedandi uirtute pollet, præcipue si decoctione, aut alio artificio copia serosi humoris exhausta sit.

De modo mensura ac tempore utendi. Cap. XCI

QVi lac ebiberit, summe cauere debet, ut interim à reliquis cibis abstineat, donec illud exacte concoctum sit atque aluo secesserit. nam si eo nondum confecto nouum alimentum ingesseris prętęr quod ipsum putrescet etiam quicquid adieceris, simul ad putredinem trahet. mane ergo bibendum nuperrime mulctum, atque interim magno labori parcendum, sensim que deambulandum interiectis quietibus, quæ tamen citra somnum sint. His enim conditionibus potum facile secedit, educens secum quæ superuacua fuerint. Illud enim præ cæteris maxime obseruari oportet, ut primum semper secedat: quod ubi secesserit, nouum bibendum est. In principio igitur secedit quidem commode, purgans non quæ in tota corporis mole sunt, sed quæ in uentriculo, intestinis proximisq; membris cõtinentur. postea uero iam per uenas distribuitur atque optime nutrit, neque amplius deijcit

aluum

aluum,sed potius sistit. Mensuram autem sumendi omnibus cõmunem præfigi,unum eorum est quæ fieri nequeunt: sicut & reliquis alimentis non alius modus imponitur,nisi quatenus facile tolerentur. idem contra erodentes humores,& præsertim qui impacti sint,simul cum modico melle utiliter exhibetur. Ita enim felicius sumit,magisq; & abstergit & aluum deijcit. potest & sapæ,aut passi quippiam admisceri,ut stomacho magis conferat. addito sale magis aluum citat,sed iniocundius est.

Quibus lac obsit.ex Galeno. Cap. XCII.

QVod quidem plurimo sero abundauerit,tutissimũ est,licet temere quis utatur. cui uero modicum serosæ humiditatis insit,& casei plurimũ,frequens eius usus nõ omnibus tutus est,renibus enim officit ad calculum generãdum paratis, obstructionesq; & morbos hepatis illis affert,quos aptos inuenerit. tales sunt qui uasorum ab simis ad gibba hepatis alimentum distribuentium fines angustos habent. sed neq; capiti cõmodum est,nisi cui ualde robustum fuerit: sicut neq; hypochondrijs quæ facile intumescũt: plurimis uero inflatur,ut perpauci sunt qui hoc uitiũ euadãt. eiusdem usus assiduus dentes lædit,adiacẽtesq; carnes,quas gingiuas appellant, flaccidas marcentesq; reddit, ac dentes ipsos putredini erosioniq; exponit,inestq; id crassiori maxime lacti. Nam asininum lac ob tenuitatẽ,nedum dentibus nocet, sed etiam abstergendo prodest. abluendi igitur sunt eo lacte & uino mulso cum aqua temperato. unumquodq; enim istorum ab dentibus gingiuisq; exterit quod sordidum in hæserit: & si in robustum caput incideris,pręstat uino mulso meraco abluere.

De lactis decoctione. Cap. XCIII.

QVod si quis lac decoxerit,absumpto sero nullatenus aluum ducit: exhibetur quibus uenter ab acribus excrementis eroditur, & his qui dysenteria,aut biliosa fluxione à ieiuno intestino erumpente infestant. Modus conficiendi duplex. aut enim lac decoquitur quousq; pars serosa exhalauerit, aut feruidi lapilli inijciuntur,sed quod per lapillos paratur crassius est, ideo inutilius. sunt qui crematorum lapillorum cinerem in lac conijciant,quod ad putrescentia ulcera efficacius medicamentum est: his ergo omnino offerendũ quod per lapillos conficitur, reliquis quod decoquitur. rectius decoquetur assiduo agitatu,ne secernatur, ac si quid ori lebetis insederit, spongia pura extergendum est: sæpe enim reliquo decocto commiscetur,ac totum corrumpit. ita uero per lapillos conficitur. lac prius excoquito, donec plurimum humoris exhalet. inde tot durissimos lapillos incensos in lac conijcito,quot serum prorsus absumant. nec segnius lapillis immo & potẽtius laminæ ferreæ ignitæ in lac conjectæ idem efficiunt. inest enim ferro uis adstringendi, ideo quàmplures ferreas rotulas mucrone uirgulæ infixas præparamus,ut commode ueluti capulo ferrum candens tollatur, haud secus quàm in cauterijs facere cõsueuimus. lac tamen ita confectum in stomacho ad casei formam facile permutatur,propterea tutius quippiam aquæ admiscetur, quod plures medici factitant, totũ prius serum absumendo,mox sinceram aquam infundẽdo: neq; enim seri humiditatem sed acrimoniam uitant,qua stimulatur aluus.

De lactis sero,ex Galeno. Cap. XCIIII.

SErũ,ueluti diximus,ob suas abstergẽdi uires ad alui deiectiones,tum potũ tum per clysterem iniectum assumitur. absq; erosione enim abluit,extergitq;

gitq; ab intestinis acrimonias, ut optime quispiam sero uice aquæ ulcera acri sanie manantia lauare possit. immo & medicinæ quarum uis est discutiendi enchymomata & melasmata, sero rectius quàm aqua è cute abluuntur: eodem ad liuores oculorum & hosposphagmata idoneis medicamētis commixto utimur, quod ita præparatur. lac excepto suillo aut ouino, utrūq; enim sero reddendo ineptum, uegetiori igne decoquito assidue æqualiterq; uersando: quo efferbescente, tantisper cessato, & si adhuc magis efferbuerit, in profundum uas ad hos usus paratum frigidæ plenum, repente ollam imponito. illico enim considebit. quiescente feruore, rursus decoquito: cum q; satis bullierit, bis aut ter oxymelite aut posca consper gito, nanq; ita statim ab caseo serum secernitur. secretum cribro setaceo excolabis, atq; ubi crassa ac pituitosa excremēta redundare opinaberis, oxymeliti admisceb is: ubi uero acria & biliosa, tum poscam potius adijcies. seri usus ad imbecillos est, & inedia grauiter affectos, primoq; serum cum sale exhiberi oportet: ubi uero purgatio inceperit, tunc sal remoueri, idemq; per interualla alternatim repe ti, donec satis materiæ purgatum sit: copia pro uirium ratione expendēda est. Ac licet non multum peccaueris si plus etiam exhibueris, certa tamen mensura ad heminas quinque accedit. talis igitur sit præparationis modus, tametsi Cares secus conficiant. trito enim cnici semine lac coagulantes, postea excolantes, adiecto sale aut marina aqua rursus decoquunt, atq; ita propinant. Quod quidem sicuti efficacius, ita longe insuauius est, omninoq; prolixæ decoctiones medicamentosius serum efficiunt. si uero quispiam uehementiori euacuatione indiguerit, thymi tri ti admisceto drachmas tres aut quatuor, quam si adhuc augeri uelis, pro thymo epithymi tantundem adijcies: medicamenta tamen uitari oportet, nisi magna necessitas urgeat. serum simplicissimum mollioribus corporibus præcipue conuenit, quorum uentres tantum & intestina abluere purgareq; cogitamus. Item his quorum intestinum à quacunq; medicina facillime ulceratur, & quorum uentres biliosa intemperies uexat, & quos angunt inania egerendi desideria, quæ tinesmi uocantur, & quorum renes, uesica, & uterus ulceris periculum subeunt, & gracilibus qui non aluntur, ac purgatione nihilominus indigent, his omnibus serum exhibendum, nec sale, nec quopiam medicamento adiecto. pueris, mulieribus, senibus, tutissime datur hæc medicina uel sub ipso canis feruore, quo præcipue tempore reliqua omnia medicamenta suspecta sunt. efficaciori sero utetur aliquis ad corpora & morbos quæ ualidioribus præsidijs indiguerint, præsertim ad diuturna exanthemata, liuentesq; uaros, ad omnesq; humorum deprauationes in cutim tendentes, ut lepram & consimilia, ad antiqua serinaq; ulcera, ad capitis achores & huiusmodi. item ad oculos assidue fluentes, ad palpebrarū scabiē, ad faciei maculas, immo & ad diuturnas febrium periodos, & ad hos qui ab aduersa ualetudine in hydropem pergunt. ac de sero quidem ista sufficiant.

De his quæ uoluptatis gratia in lacte coquuntur, ex Galeno. Cap. XCV

LAc cum aliquo crassioris succi edulio quàm maxime decoctum abijcit quicquid ei flatuosum inerat, ac magis nutrit, aluiq; fluxionibus & tenuibus à capite ad pectus distillationibus congruit. Aduertendum tamen ne quodpiam uiscerum latenter offendat. diuersa enim multorum natura est, neque uero satis tuta huiusmodi alimenta sunt, nam hepar facillime obstruunt, & renum calculos gignunt. quæ in lacte decoqui solent, amylum est, simila, chondrus, tragus, oriza, olera, panes quidam, neque probe cocti, neque rite parati, fermenti ac salis expertes.

De acido lacte ex Galeno. Cap. XCVI.

ACidum lac quod oxygala uocatur, dentes quidem secundum naturam se habentes nō lædit. qui uero plus æquo frigidiores imbecilliores& sunt, ab hoc sicut à reliquis refrigerantibus affici solent, ut nonnunquam obstupescant. frigidus uentriculus acidum lac non probe concoquit: temperatus difficulter quidem, sed tamen conficit. at calidior præter quod non prorsus læditur, etiam hoc alimenti genere non parum iuuatur, ut acidum lac uel sub niue refrigeratum impune ferat, nisi thoracis aut capitis alteriusue membri frigiditas obstet: neq; enim acrem calidamq; seri qualitatem acescens lac habet: neq; calidam ac pinguem butyri, sed sola casei natura relinquitur. quæ frigida crassiq; succi est, ad crudos humores in frigidioribus uentriculis, & ad calculos generandos idonea.

De protogalacte ex Galeno. Cap. XCVII.

PRotogala appellatur lac, quod illico à partu mulgetur: id calido cinere paulatim feruefactum absq; coagulo statim concrescit, prisciq; hoc pyriate aut pyriephthon uocauere, quod & ipsum cum melle comeditur, nam sine melle concoctu difficilius, crassius, tardiorisq; transitus est.

De lacte concreto. Cap. XCVIII.

OFferunt nōnulli lac, coagulo concretum, sero remoto & melle adiecto. sunt tamen qui id quoq; cum plurimo sero deuorent, quod magis aut minus aluum deijcit pro seri epoti quantitate.

De caseo ex Galeno. Cap. XCIX.

CAseum quem probem nullum habeo, præter qui oxygalactinus dicitur, quoniam ex acido lacte fiat. omnes enim concoctu difficiles sunt ructus acidos excitantes, uentriculūq; flatu replentes. pro cōditurę uero ratione ab coagulo acrimoniam comparāt, humoremq; penitus, præsertim ueterascentes amittunt: quando etiam seipsis acriores, calidiores, ardentiores, siticulosiores, concoctu difficiliores, peiorisq; succi fiunt: ut ne id quidem ad noxam tollendam sufficiat, quod alioqui conferre solet, miscere inquam cum crassioris succi cibarijs quod attenuare possit. in caseo enim antiquo longe maius à succi prauitate, & ab incendente humiditate nocumentum acquiritur, quàm quod attenuandi uis corrigere ualeat. fugiendus igitur huiuscemodi caseus, nullius omnino particeps boni. recentiorē uero omnibus præferendū censeo, quem oxygalactinum uocari diximus. cibo enim iucundus, & stomacho præ reliquis cunctis innoxius, neq; ita difficulter cōcoquitur, difficulter ue distribuitur, neq; adeo crasso succo constat, quæ omnium caseorum communis infamia est. è cæteris recens, semper antiquo pręstat, mollis duro, rarus laxusq; ualde denso & compacto, quiq; dulcissimus est, ei qui plurima salsedine offendit: sicut moderate salsus, ei qui aut nimium aut nihil salis habuerit, gustu iucundus, ingrato, assatus crudo præfertur. caseus uero elixatus longe solidior est, omnes tamen reprobandi.

Medicamentum Galeni ex caseo antiquo ad callosos nodos podagrarum. Cap. C

CVm arthreticus quidam, callosos nodos articulis habens ad me in curru delatus esset, occurrit animo crus suis sale maceratum ac peruetustū decoquere, & eius decocto uetustissimum caseum madefacere, quem deinde in mortario exquisite subactū callosis nodis applicarem. re ita peracta cum sine incisione effracta esset quotidie nodorum partes replebantur, quam utilitatem uir ille expertus, reliquum casei flagitans secum detulit, non alio in posterum medicamento usus. cumq; exacte profecisset, amicos hoc ipso morbo laborantes ad idem peragendum hortatus est.

De ui

De ui recentis casei extra applicati, ex Galeno Cap. CI

CAseus recentissimus humescensq; adhuc creditur maximo his esse adiumento, qui spumam argenti biberint, si assidue pro cibo offerat. potest & illitus sanguinolenta simpliciaq; uulnera glutinare, additis uitis, aut lactucæ, aut betæ folijs. caseus uero oxygalactinus ampla etiam uulnera glutinat, cum discutiendi facultate polleat.

De butyro ex Galeno. Cap. CII

BVtyrum ex lactis præsertim bubuli pinguissima parte fit, maturandi uiribus, cũ aliqua simul discutiendi facultate, quę tantũ facere potest adhibitũ medijs inter duritiem mollitiemq; corporibus: horũ enim inflammationes maturat, ac facile discutit, ut parotidas & inguina, in pueris & mulieribus, sæpe hoc solo præsidio sanauerimus. nam duriorum corporũ tumores præter naturam butyrum nunquam discutiet. screatibus uero thoracis ac pulmonis, & laterum morbis cum melle mirifice confert: ac si solum quidem lambatur efficacius maturat, sin cum melle & amaris amygdalis minus quidem maturat, sed magis screatus euocat.

De coagulo ex Galeno Cap. CIII

COagulum omne acre est attenuandi discutiendi & proinde exiccandi uiribus, leporinum uero cæteris præstat. potest quodcunq; coagulum cum idoneis medicamentis bibitum, concretum in uentriculo sanguinem soluere. cætera quæ ab alijs de coagulo scribuntur, dictu superuacua iudicaui.

De bile Cap. CIIII

HVmorem qui in felleo uase colligitur, bilem nunc appello, nõ quidem atram nanq; hęc potius flaua appellatur, estq; humor omnium qui in animali sunt feruidissimus, cuius differentię pro cuiusq; natura & uictu plurimæ inueniuntur. bilis enim colore pallida moderate calefacit, subcandida uero quantũ à colore, tantum à calore relinquit: at flaua eo pallida calidior, quo & crassior, & flauior. nam si ulterius ferueſcat pallida in flauam mutatur. Quod si adhuc incendi nõ desistat, in atrum colorem uergit, interdum æruginosum, interdum cœruleum, quandoq; & qui isatidi herbæ assimiletur. bilis igitur colorem perpendito ubi medicamentũ parabis in quo quippiam fellis cõtinetur. neq; uero corporis cui applicandum fel sit naturam contemnes, sentiendo ac patiendo facile ne sit, an difficile. porcorũ fel omnium humidissimum est, & proinde imbecillum, præterquam agrestium. cicurum porcorũ felle ad aurium ulcera tanq; medicina minime inepta utuntur, quo tu etiam uteris si cõposita medicamenta defecerint. ouinũ suillo aliquanto acrius est, ouino caprinum cui bubulum ursinumq; assimilantur. efficacissimũ taurinũ, quod tamen ab hyænæ felle superatur, sed huic quoq; præferuntur quæ à callionymo pisce, & scorpione marino, & testudine extrahuntur. Auium præterea uniuersarum fel acrius aridiusq; est, quàm quadrupedum, atq; inter ipsas aues quod à gallinis & perdicibus sumitur ad usum medicinæ reliquis antecellit. at accipitrũ & aquilarum fel acrimonia excedit ut iam erodat. Has uarietates si animaduerteris ac subinde singulos cuiusq; effectus nõ ignoraueris, qui nam maiori minoriue exiccatione indigeant, recte curabis.

De sudore. Cap. CV

DE sudore nonnulli scripserunt superuacua, cum non desint medicamenta ad singulos usus magis parata. sudor uero exercitatorum in palæstris substrato pulueri admixtus, quem patum uocant, discutiendi uiribus præstat, ideo inflammatis mammillis illitus efficacissimus est. Qui si aridior fuerit ligustrino aut rosaceo mollitur. Idem inunctus lac in mammillis exuberans ualide per halitum digerit. ego quidem hoc medicamento usus ad inguina breui tempore tumorem discussum percæpi.

De urinis. Cap. CVI

VRina humana omnium propè urinarum imbecillissima est, præterquam ciCurum suum castratorum. Hæc igitur, si quid usquam aliud abstergendi uiribus pollet, quod quidem fullones indicant, proinde medici ad scabiem & lepras adhibent, ad ulceraq; plurimo humore ac sordibus redundantia, præsertim si quid putridi habuerint. Item manantia capitis ulcera, quæ achores uocantur, & porrigines hac eadem fouentur, quæ quidem omnia nos facere abhorremus, cum alia nō deficiant: ulcera tamen digitorum, præcipue quæ extrinsecο offensu illata sunt, si modo absq; inflammatione fuerint, ego quoq; in peregrinationibus sæpe curaui, linteum urina madefaciens, & ulceri applicans exteriusq; fasciola circunnectens: iubebam deinceps ut quoties meiere uellent digitum defluenti lotio subijcerent, neq; prius soluerent quàm integram sanitatē adepti essent. concessi etiam in agro cum medicus non adesset, ulcera lotio lauari, quæcunq; infra pectus usq; ad imos pedes inuenirentur. urinam uero potandam ueluti quidam tradidere in cis spirandi difficultatibus quas orthopnœas uocant, minime necessarium puto, tanta existente medicamentorū copia quæ id morbi genus curare possint, præsertim cum uiderim qui urinam potauerit, nec propterea tamen sanatum.

De saliua Cap. CVII

SCire oportet saliuæ uires distingui, pro uarijs animalium naturis, pro singulorum ualetudinibus, pro cibo & potu, ac pro utriusq; abstinentia. quemadmodum enim urinæ, biles, & sudores, ita & saliua imbecillior eorum est qui biberint aut comederint, efficacissima uero & acerrima eorum qui ingenti siti ac fame confecti fuerint, qua maxime nutrices utuntur ad infantiū impetigines, auriculari digito madefacto locum iugiter perfricantes. sunt quoq; rusticorum nōnulli qui triticū mandentes pustulis durioribus apponant, quas dothienas uocant. ipsas enim ita discutiunt & confestim maturant. Porrò humana saliua totius substantiæ ratione uenenosis reptilibus aduersatur, equidem noui absq; alia incantatione sola ieiuni hominis saliua scorpionem interemptum.

De fimo. Cap. CVIII

FImus summa discutiendi ui pollet. humanus nimio fetore abominabilis est: bubulus, caprinus, & caninus, eorum saltem canū qui ossa comederint, minime fetent. caninus uero præ cæteris plurima experimenta non nobis tantum, sed medicis quoq; antiquioribus præstitit. ego autem in humano & canino stercore admirandam uirtutem deprehendi.

De canino fimo Cap. CIX

DE canino uero tibi primum narrare est animus, quo aliquis è præceptoribus nostris frequentissime utebatū. dabat hic biduo antea ossa cani comedenda, tertio die excretum fimum colligens arefactum seruabat, quem usus tempore tritum ad anginam quidem cōgruis medicinis admixtū exhibebat. Ad dysenteriam autem dilutum cum lacte accensis lapillis decocto clam propinabat. ad hos priuatim morbos canini stercoris tanquam admirandi medicamenti certam experientiam profitebatur: sed & ulceribus summe maleficis eundē idoneis remedijs contemperatum utilissime applicabat, cum discussorijs etiam desiccantibusq; medicinis ad discutiendum, & desiccandum felicissime copulabat.

De humano fimo. Cap. CX

HVmani fimi hoc ego experimentū habeo. quidam assidua faucium inflammatione uexabatur, ut sæpe suffocationis discrimen subiret, ac periculi euitandi gratia ad sanguinis missionē confugeret. huic forte oblatus est qui pollicere tur, expertam sibi medicinam præstiturum, si ante uenæ sectionem in ipso statim

inflamma-

inflammationis principio uocaretur, uocatus illico quodam medicamento confe-stim sanauit hominem, quod quidem erat stercus humanum arefactum cum melle attico inunctum. certam hic uiuendi rationem puero præfigebat, cuius fimum sumpturus esset, quemadmodum ipsemet postea curator edocuit. lupinos enim cum pane optimo offerebat, uinumq; antiquum potui dabat, moderata quantitate unumquodq; ut puer exquisite concoqueret. tertio die excretum fimum sumebat, & arefacto utebatur, sicuti de canino stercore paulo ante diximus.

De lupino stercore — Cap. CXI.

LVporum stercus colicis quidam propinabat nõ tantum in accessionibus, sed in ipsis quoq; interuallis, ubi tamẽ nõ adesset inflammatio: uidiq; ego quosdam eo morbo non ultra correptos, & qui corriperentur haud uehementer amplius, neq; assidue corripi. eligebat & ille candidum luporum stercus quod post ossa comesta excerneretur, neq; uero sumebat quod solo iaceret, plerunque enim id simi genus frondibus herbisq; odoratis adhærens reperitur. illud autem summopere admiratus sum quod tantum exterius suspensum sæpe proficeret. inueniuntur nonnunquam in eodem stercore frustula ossium deuorati animalis quæ & manducationem & coctionem effugerunt, quæ pariter tundens ac cõterens colicis postanda exhibebat, salis aut piperis, aut cuiuspiam talis nonnihil, iucunditatis gratia permiscens, dabatq; è uino tenui, interdum etiam ex aqua. suspendi uero stercus lumbis ægri iubebat, lana inuolutũ, decerpta ab oue quam lupus comedisset, quæ si haberi non posset corio ceruino inuoluebat, lorum etiam quod lumbos necteret ex eadem materia fieri oportere affirmabat. nos uero in argenteum uasculum stercus ad fabę quantitatem experiendi gratia reclusum suspendimus, admratiq; fuimus, cum adeo insignem utilitatem conspicaremur.

De caprino stercore — Cap. CXII

CAprini fimi creberrimus usus est ob acrimoniam discutiendiq; facultatem, prodest induratis tumoribus nõ lienis tantũ sed cæterarum quoq; partium. ego sanè tumori genu diuturno quod dissolui nõ poterat, linimentum applicaui, ex hoc stercore & farina hordeacea posca solutis, ac mirifice homo leuatus est. hic uero qui curabãr rusticus erat. nam molliora corpora nimiam eius acrimoniã nõ tolerarẽt. crematũ id stercus subtilius redditur, propterea capitis areis cõuenit, & quęcunq; abstergentibus indigent medicinis, ut lepræ, impetigini & similibus, mixtum linimentis ad parotidas, & inguina per halitum digerit. eodem ad uiperarum morsum, ac multo magis reliquorum reptilium quidam rusticanus medicus ex aceto utebatur, ac quamplures sanabat, tresq; ex eo confectas pilulas è uino deuorandas ad regium morbum præbebat. Ad muliebrem uero fluxum cum thure offerebat.

De stercore bubulo — Cap. CXIII

ITa uero & bubulum stercus parum ab isto differt ijsdem exiccandi uiribus non sine attrahendi potestate. medicus quidam remediorum usu probatus, hydropicos stercore bubulo illitos insolabat, ac plurimis conferebat, eligebat id humidum uere potissimum quo boues herbam depascunt, atq; arefactũ seruabat, quo etiam ad strumas utebatur & ad induratos omnes tumores illinens ex aceto

De ouino stercore — Cap. CXIIII

VTebatur & idẽ ouino stercore aceto madefaciens ad uerrucas, formicas, callos, clauos, & huiusmodi. Atq; ulcera ignis ad cicatricem ducebat, cerato rosaceo admiscens.

De fimo columbarum. — Cap. CXV

EGo uero altilium columbarũ fimo cũ semine cardamomi tanq; calorifica medicina frequentissime utor, suppletq; mihi sinapismi uicẽ ad diuturnos mor-

bos, qui rubificationem requirunt. Quales sunt coxendix, hemicrania, cephalæa, uertigines, antiqui dolores notharum costarum, humerorũ, ceruicis, ac lumborũ; imò & renum, pedumq; & articulorum, quos nondum callosus nodus obsederit.

De gallinarum stercore Cap. CXVI

SEd & gallinarum fimum ipse quoq; exhibui aduersus inutilium fungorũ suffocationem, tritum admiscens tribus aut quatuor cyathis poscæ uel oxymelitis, ac confestim profeci, suffocati enim haud multo postea crassissimam pituitam uomebant, deinde illico quiescebant: medicus uero qui me id docuerat, etiam coticis è uino mulso propinabat. nec desunt qui angina laborantibus præbeant. est gallinarum stercus columbino imbecillius, eligi oportet à gallinis libere in agro degentibus, non quæ intra septum reclusæ sint.

De stercore anserũ, accipitris, gruũ & terrestriũ crocodilorũ Cap. CXVII

ANseris, accipitris, gruum & similium stercora de quibus multa nugaces quidam fabulantur, inutilia esse experimento compertum est: nam terrestrium crocodilorum stercus etiam inuentu difficile est.

Ouium sordes ex qua œsypus conficitur Cap. CXVIII

SOrdes lanis ouium implicata ex qua œsypum paramus maturandi uires habet, sicut butyrum non sine aliqua discutiendi facultate. ita uero œsypum confici Dioscorides tradit. sordidas lanas sub axillis ouium repertas densas ac molles calida lauato, sorditiẽ omnẽ exprimendo, quarũ loturam in uas ampli orificij coniectam feruenti aqua superinfusa agitato, aquam poculo excipiẽs aut alio instrumento, & ab sublimi præcipitans, donec tota spumescat: tum marina aqua si affuerit, si nõ affuerit frigida inspergito, finitoq; ut consistat. ubi refrixerit, quod fluitabit, rudicula eximito, atq; in aliud uas cõijcito, inde modica aqua iniecta manibus uersato, mox aqua illa effusa nouam feruentem infundito, ac similiter sicut proxime dictum exagitato, atque deinceps aqua marina aut frigida inspergito, sinitoq; ut cõsistat: rursusq; post refrigerationẽ rudicula eximito quod fluitabit, ac itidem manu uersato, denuoq; calidam infundito, idemq; omnino repetito, quod nuper docuimus, donec candidus pinguisq; œsypus reddatur, nihil non syncerum continens, tum in fictili conditum per aliquot dies insolato, & seruato: suntq; hæc omnia sub calido sole facienda, ita enim efficacior candidiorq; nec durus asper ue redditur, ueluti qui cerato aut fermento adulteratur. facit ad sedis uteriq; uitia, cũ meliloto, & butyro, ad aliaq; plurima. œsypus uero crematus utilissimam fuliginem reddit, ad angulos oculorum erosos scabiososq; & ad palpebrarum callos, earundemq; depilationem. crematur interdum in noua testa, donec exustus pinguedinem omnem amiserit. ponatur testa super carbonibus: deinde quod ustum est colligatur, teraturq; & ad usum seruetur.

De carnibus Cap. CXIX

NOn omes animaliũ carnes hominem alunt, imò quædam etiam perniciem afferunt, quædam præter alimentum uicem quoque medicamenti gerunt. neque uero earum quæ alunt eadem omnium facultas est. inter omnia enim edulia suilla caro maxime nutrit bonum succum præstans, concoctioniq; aptissimum, multorum quidem ratione sed præcipue humanæ carnis similitudine. bubulæ carnes nutrimentum quidem & ipsæ nõ paruum exhibent, neq; facile resolubile, sanguinem tamẽ nimis crassum producunt, & si quis suapte natura ad atram bilem declinet frequenti huius alimenti esu facile in melancholicum morbum labetur, quales sunt cancer, elephas, impetigines, scabies, quartanæ febres, & quæ proprie melancholia nuncupatur. quibusdam & lien tali succo intumescit, quẽ sæpe deprauati corporis habitus, & hydropes consequuntur. sue enim calidior fiet

ciorq; bos est. uitulorum uero carnes quàm uigentium boum præstantiores con/
coctu sunt,tanquam temperamento humidiores,nec secus hædi capris præferen/
di.ac capra quidem boue minus arida est, sed homini ac sui comparata, longo in/
teruallo distat.humidissima pituitosaq; caro agnorũ est,ouium excrementosa ma
liq; succi, sed præter succi uitium etiam acrimonia inest caprarum carni. hircina
tum ad probi succi generationem, tum ad concoctionem aduersissima est. sequi/
tur hanc arietina,deinceps taurina. Illud in omnibus obseruandũ, castratorũ car/
nem semper præferendam esse, uetustorũ semper reprobandam, & concoctioni,
& bono succo generando,& nutritioni,ut sues quoq; quamuis temperamēto hu/
midiores sint,cum inueterauerint, fibrosam,duram,aridam,concoctuq; difficilem
carnem possideant.leporina sanguinem quidem crassiorem generat,ad probitatē
tamen succi præstantior est,quàm bubula aut ouina,nec minus uitiosum succum
ceruina reddit,dura ac concoctu difficilis.agrestes uero asini (nam & hos nõnul/
li comedunt,sicut Alexandriæ etiam domestici comeduntur) pessimi succi conco
ctuq; difficillimi sunt, ac stomacho infesti, præter q gustu ingratissimi, sicut equi
& cameli, quoniam & hos comedunt animo & corpore camelini asininiq; homi/
nes:imò & ursorum carnibus sunt qui uescantur,ac peioribus quoq; ueluti pardo
rum,& leonum:nam quid dixerim de canibus, quàm libenter catulos pinguiuscu
los plurimi comedant? sunt cuncta huiusmodi animalia temperamento aridissi/
ma & corpori acre alimentum præstantia, habentq; singula à conditurís quo ma/
gis uel minus concoquantur & nutriant. quæcunq; enim assantur aut friguntur
aridius alimentum corpori præbent: quæ uero elixantur, aut iusculis decoquun/
tur, inter hæc ambigunt,quamuis & ista non parum inter se differant, pro iusculo
rum ratione.propterea qui corpus desiccare cogitat aridiorum animalium carnes
cibo præbendas eligit, qui calefacere calidiorum, qui frigefacere aut humectare,
congruas intentioni carnes exquirit.

De terrestrium animalium extremis partibus Cap. CXX

Hæc tibi sat erunt de terrestrium animalium carnibus percæpisse, percipe de/
inceps de singulis eorundem partibus quæ dicantur. extrema membra ap/
pellare homines consueuerunt pedes,rostra,auriculas: minimum singula hæc ha/
bent pinguedinis,minimum carneæ substantiæ, redundatq; in illis neruosa coria/
ceaq; natura,& cum assiduę motioni subiecta sint etiam uiscidiora redduntur.iu/
re igitur parcius nutrimentum corpori præbent atq; ob lentorem ocyus aluo de/
scendunt.suilli pedes rostris præcellunt,sicut rostrum auribus.laxior exanguiorq;
peculiaris linguæ caro ideo flaccidior est,& concoctu facilior, si à connexis parti/
bus secreta offeratur.

De glandulis quas uocant adenas Cap. CXXI

Omnibus glandulis illud commune est suauitatem in edendo ac teneritatem
præstare:nam quæ in lactentibus mamillis sunt, habent & a lacte compara/
tam dulcedinem,inter quas sumptæ à fœtis suibus reliquis omnibus præstant.ha/
rum alimentum si bene concoquatur ad carnium naturam proxime accedit: at si
exacte confici nequeat,aut crudum,aut pituitosum humorem gignit, ab humidis
glandulis pituitosum,ab durioribus crudum.

De testibus Cap. CXXII

Inter glandulosas carnes testes quoq; connumerantur. suilli, arietini, hircíniq;
concoctu difficiles,uitiosiq; succi sunt,uirosi odoris ratione:quanto tamen suil/
la caro reliquis pręstat,tanto & testes minus reprobandi,ac si bene concoquantur
multum afferunt alimenti. soli gallorum testiculi optimi prorsus ac suauissimi uti
le alimentum corpori præbent,ac maxime altilium.

De renibus Cap. CXXIII

Renes concoctu difficiles praviq́ue succi apertissime sunt, atq́ue inter cætera gustui qualitatem urinæ offerentes.

De cerebro Cap. CXXIIII

Pituitosior cibus cerebrũ est, crassi succi, tardi transitus, ac concoctu difficilis, sed præcipue stomacho infestus, cuius mollitie nonnulli decæpti imbecillibus obtulerunt, ignari præter reliqua etiam nauseam excitare. si ergo aliquem uomere decreueris, cerebrũ postremum ciborũ dato pinguissimo iure conditum, cauendo ne fastiditis detur, præstatq́ue condimento addi quæ incidant & calefaciant.

De uisceribus Cap. CXXV

Iecur omnium animalium crassi succi tardi transitus concoctuq́ue difficile est, neque uero iucunditatis tantum gratia sed aliorum quoq́ue ratione porcorũ iecur reliquis præferri decet, eorũ præcipue quos ficubus aridis saginaueris, quod propterea ficatũ appellant. lien praui succi esse credit̃ ac melancholici sanguinis propagator: utrisq́ue eo facilior concoctu pulmo quo laxior est, alit tamẽ multo minus iocinore. Atq́ue id quidem alimentum pituita redundat, ob asperæ cannæ carthilaginosam substantiam: cor item concoctu difficile tardiq́ue transitus est, si tamẽ concoquatur haud exiguum, neq́ue prauum alimentum corpori præbet.

De uentriculo intestinis & utero Cap. CXXVI

Singula istorũ carnibus duriora sunt, ideo & si probe concoquuntur, nõ tamen exquisitũ inculpatumúe sanguinẽ gignunt, sed frigidiorem, ac crudiorem.

De carne agrestium animalium Cap. CXXVII

Horum quoq́ue durior caro est ac paucissimæ pinguedinis particeps, ideo minus excrementosa est, quàm domesticorum.

De alimento ab auibus sumpto Cap. CXXVIII

Volucrum omne genus si quadrupedibus ac præsertim suibus comparetur pauciotis nutrimenti est, eorum tamen caro facilius concoquitur præcipue perdicis, attagenis, columbæ, pulli gallinacei, gallinæq́ue. at turdorum, merularum, passerculorumq́ue, & auium quæ in turribus degunt durior est, multoq́ue magis turturis, palumbi & anatis. sed phasianus concoquendo & nutriendo similis est gallinaceis, edendo tamen iucundior, pauo autem durior, fibrosior concoctuq́ue difficilior. hic uero quod etiam ad quadrupedes spectat, animaduertere oportet, nouellarum auium carnem quàm ueterascentiũ multo præstantiorem esse, uigentiũ inter utrasq́ue mediam, reprobandam planè uetularũ ac recenter natarum, caro enim eorũ animalium quæ nuperrime nata sint, uiscida, humecta, excrementosaq́ue est, facileq́ue secedit aluo: decrepitorum autem dura, præarida ac neruosa, ideo concoctioni resistens. ista mihi de cunctis animalibus memoriæ commendato. neq́ue uero exigua differentia est, in lacubus aut paludibus, aut stagnantibus aquis degentium cum his quæ apricas arentesq́ue regiones incolunt: pro locorum enim ratione carnes animalium distinguntur, num solidæ, sine excrementis, concoctuq́ue faciles sint, an laxæ, excrementosæ, ac concoctioni renitentes.

De anseribus & struthocamelis Cap. CXXIX

Horum excrementosa caro est & prædictis auibus concoctu difficilior, alæ tamen nihil peius prædictis habent.

De gruibus Cap. CXXX

Gruum caro tota dura fibrosaq́ue est, sed carne multo magis duriores alæ.

De membrorum differentia in auibus Cap. CXXXI

Viscera auium eandem proportionem ad carnes habent, quam in quadrupedibus diximus. intestina omniũ ferè edendo inepta, at uentriculi idonei alimentosiq́ue

mentosiq; sunt, quidam etiam gustu suaues, sicuti anserum, deinceps gallinarum, nonnulli struthocameli uentriculum probant, tanquam medicamentũ concoctionem iuuans, mergorũ alij multo magis admirantur, sed neq; ipsi facile cõcoquuntur, neq; aliorum ciborum coctioni conferunt. alæ pinguium iuniorumq; uolucrũ optimæ sunt, graciliũ inueteratorumq; pessimę, testes probatissimi præcipue gallinaceorum altilium, atq; eorũ maxime qui sero lactis aliti fuerint: bono succo tales plurimoq; alimento abundant, concoctu facillimi, secessumq; neque proritant, neq; compescunt. cerebella longe meliora uolucrum quàm quadrupedum, ueluti aridiora, præsertim montanarum auium.

De ouis Cap. CXXXXII

OVa gallinarum & phasianorum probiora, anserum & struthocamelorum peiora sunt, optima nutriendo corpori quæ tremula nuncupantur, sorbilia minus quidem nutriunt, sed facilius secedũt. hæc faucium asperitates ob absonos clamores, aut humoris acrimoniam leniunt, affectis locis illita, & ueluti cataplasma inhærentia, imò substantia sua minime mordaci penitus sanant. eadem ratione stomachi, uentris, ac uesicæ, scabritiem remouent. ouum autẽ aceto decoctum, fluxiones alui compescit: & si quidpiam addideris quod ad dysenteriam, & cœliacũm affectum fecerit, & super prunis assaueris atq; ita ægro comedendum obtuleris, non parum proficies. quæ congrue adduntur sunt sicut succus uuæ acerbæ, rhu obsoniorum tritum, cochlearum adustarum cinis, uuæ acini, myrthi baccæ, & huiusmodi. oua elixata cõcoctu difficilia, tardiq; transitus sunt, crassumq; alimentum corpori præbent, longeq; peiora sunt, quæ sub feruenti cinere assantur, fricta ómnino pessime alunt: namq; inter concoquendum putrescunt, nidorosaq; fiunt, & crassum, deprauatũ, excrementosumq; succum gignunt. elixatis assatisq; præstantiora sunt, quæ suffocata appellantur, oleo, & garo, & modico uino aspersa, atque in olla ad moderatam consistentiam decocta. quæ enim crassiora euadunt, assatis elixatisq; assimilantur, neq; aliter cũ oua in aqua elixantur, ab igne tollenda sunt, dum adhuc humescunt, neq; consistunt.

De ouis medicamentorum ratione sumptis Cap. CXXXXIII

AD dysentericos cœliacosq; affectus modo quem supra diximus ouum exhibitum efficacissime confert. albumen recentiũ ouorum nullius penitus mordacitatis particeps, non oculis tantum, sed cæteris quoq; partibus quæ mordicationem non tolerant, utiliter applicatur. ad sedis pudendorumq; ulcera, & maleficia omnia, mixtum cũ his quæ sine erosione exiccant, qualis est pompholyx lota, & similia, mirum in modũ confert. eiusdem facultatis uitellus est, ideo ceratis immordacibus admiscetur, assatis aut elixatis ouis, quæ quanto aridiora fiunt, tanto sedandi uires amittunt, testæ ouorum crematæ sistendo sanguini adhibentur.

De nutrimento animalium in aquis degentium. Cap. CXXXXIIII

ANimalium in aquis degentiũ genera propè infinita, species, ac differentiæ. Nos uero ex his referemus, sicut & de reliquis superius fecimus, quæ ad cõseruandam sanitatem usu recæpta sunt. Illud cõmunissimũ præcognoscere oportet, optimam piscium carnem esse syncero mari degentium, præsertim ubi regionem uenti perflauerint, neq; limosa litora sint paludibus ue permixta, sed arenosa, aspera, ac lapidosa. φ si borealem quoq; flatum excæperint, longe pręstantius est. nec mare parum ab mari distat, quatenus uel purũ syncerumq; fuerit, uel multos amplosq; amnes susceperit. omnino enim puro cedit, quod dulcium aquarũ permixtione paludis naturam sapit. Pisces quoq; circumuallati maris fluctibusq; carentis sunt reprobandi. At qui in maritimis stagnis capiunt medij inter marinos fluuialesq; sunt. prorsus uero excrementosa uiscidaq; caro illorũ est, qui sordidas

 limosasq;

limosasq; aquas incolunt, deterior tamen lacus incolentium præsertim si lacus exigui sint, qui neq; ullum amplum amnem recipiant, neq; largorum fontium scaturigines pariant. q si etiam nihil inde effluat sed perpetuo stabilis consistat aqua, plane lacus illi deterrimi sunt. his autem qui paludes, stagna, huiusmodiq; loca incolunt, præstant qui in fluuio celeri ac præcipiti degunt. eorũ etiam caro probanda non est, qui stagnantes habitant amnes, pessimi omnium qui in fluuiorum riuulis captantur, ad quos cloacarum, balneorũ ac coquinarum colluuies delabuntur, in quibus uestium, & linteorum sordes, cæteraq; omnia urbium inquinamenta expurgantur, præsertim si incolarum frequentissima ciuitas inerit. pro nutrimentorum etiam ratione piscium natura uariatur. nacti enim herbarum radicumq; utilium copiam meliores euadunt: herbas uero cœnosas, improbasq; radices depastos & in amnibus prope magnas ciuitates excrementa hominum prædictamq; illuuiem comedentes deterrimos iudicabis, qui post capturam si plusculum moræ traxerint illico putrescũt, fetoremq; abominabilem reddunt. iidem omnes gustu ingratissimi, & concoctu difficiles, & quamuis perquam exiguum præbeant alimentum non exigui sunt excrementi, ac frequenti eorum usu corpora uitioso succo replentur.

De cephalo quem nonnulli mugilem uocant Cap. CXXXV

CEphalus præ cæteris maxime piscibus tam in mari quàm in fluuijs uersatur. Qui in mari degit paruas, & plurimas spinas habet, gustu iucundus: fluuialis spinosus admodum est sapore pingui, esu & concoctu ineptior, stomacho infestus, mali succi, ac uirosus, sale tamen maceratus longe melior seipso efficitur.

De lupo quem lauraca appellant Cap. CXXXVI

LVpus piscis marinus est, eorum qui profundos maris recessus quæritant: huius caro quemadmodum & reliquorum pelago degentiũ tenuem sanguinem gignit, sed si ad amnes ascenderit similis cephalo redditur.

De mulo quem triglam uocant Cap. CXXXVII

EST & mulus è piscibus pelagus incolẽtibus sicuti edendi iucunditate cæteris præstans, ita duriori carne præ reliquis sui generis, fragilisq; ac minime adiposa: ideo si bene concoquatur maxime nutrit. eius hepar nõnulli & cerebrum ad cibi suauitatem mirifice extollunt. muli qui carcinadas comedunt fetidi, ingrati, concoctu difficiles maliq; succi sunt: deprehenduntur odore & gustu, sed & dissectio uentriculo carcinades inueniuntur.

De piscibus saxatilibus Cap. CXXXVIII

SAxatiles pisces uocantur qui locis saxosis & litoribus degunt. cæteris ad cibi uoluptatem præfertur scarus, deinde merulæ, ac turdi, postea iuliæ, phuci, & percæ. horum nutrimentum nõ tantum concoctu facile, sed & saluberrimum est, sanguinem gignens substantia temperatum.

De Gobione Cap. CXXXIX

GObio piscis litoralis est perpetuo pusillus, sicut & alij plures sunt, q arenosa saxosaue loca incolunt, uoluptati, cõcoctioni, digestioni, bonoq; succo generando aptissimus. Qui uero in hostijs fluuiorũ, aut stagnis uersatur, neq; ita cibo gratus, neq; concoctu facilis, neq; boni succi est: q si aqua etiam fuerit deprauata, omnino pessimus redditur. si gobio in iure albo decoquatur donec flaccescat, deinde ius bibatur, aluum ducit: crudus uero sine sale sumptus inania egerendi desideria compescit.

De piscibus mollẽ carnẽ habentibus, quos malacosarcas uocant Cap. CXL

INter hos qui molles carnes habent, aselli numerantur, murænæ, buglossæ, passeres, quorum quidam amnes ac stagna incolunt, quidam mare, propterea interdum

dum suauissimi alimentosiq; sunt, interdum ingrati, ac deprauati succi.

De duras carnes habentibus quos sclerosarcas uocant Cap. CXLI

EX dura carne cōstantibus sunt dracones, cuculi, scorpiones, orphi, glauci, con gri, phangri, amiæ, pusilli thunni & pelamydes, omnes concoctu difficiles ac crassi succi, ideo ad coctionem ualidiori uentriculo indigent.

De piscibus testa intectis. Cap. CXLII

BVccinæ purpuræ, pusilla ostrea, & q̄ chamæ appellanť, testacei generis sunt, quibus omnibus commune est, carnes sapore salsas habere, atq; aluum duce re, quod tamen magis aut minus singulis inest. ostreorum enim carnes cæterarū, mollissimæ impensius uentrem citant, quibus nōnulli crudis uescuntur: paruæ ue ro chamulæ, buccinæ, purpuræ ac huiusmodi duram concoctuq; difficilem carnē habent, nec facile putrescibilē. ideo his sæpe offeruntur, quibus ob deprauatos hu mores in uentriculo alimentum putrescit, bis aut ter decoctæ effusa semper priori aqua, donec salsedinem omnem exuerint, quo modo præparatæ etiam uentrem sistunt. φ si decoxeris non effusa priori aqua, deinde sale aut potius garo condie ris, iusculumq; ebiberis, aluum tibi non leuiter citabunt.

De crustaceis Cap. CXLIII

ASTaci quos quidam gammaros interpretantur, paguri, cancri, locustæ, squil læ, & quicunq; crusta integuntur, minus quidem testaceis, sed ipsi quoque non parum salsedinis habent, omnes durioris carnis, si elixentur, concoctu diffici les, & alimentosi. horum caro sicuti & ostreorum uentrem sistit, si prçelixata salse dinem exuerit, ac simili modo difficulter putrescit.

De piscibus mollibus Cap. CXLIIII

MOlles appellantur pisces quibus neq; adiposum, neq; asperum, neq; testa ceum corium inerit, sed molle, quales sunt polypi, sepię, lolligines, & huius modi. durum est id genus, concoctu difficile, modicæq; salsedinis particeps, sed si recte concoquantur non paucum alimentum corpori præbent, crudum tamen hu morem gignunt.

De chartilagineis quos selachios uocant Cap. CXLV

ASperum splendidumq; noctu corium huiuscemodi animalium est: ideo nō nulli selachios uocari putant φ nocte σέλας, id est, iubar emittant. mollioris carnis sunt, sicut torpedo, & turtur: aluum moderate ducunt, neq; difficulter con coquuntur, multumq; alimenti præbent.

De echinis marinis Cap. CXLVI

NOnnulli echinos marinos cum uino mulso & garo elixantes ad aluum du cendam comedunt. afferūt echini exigui alimenti succum neq; planè cras sum, neq; tenuem.

De salsamentis omnium animalium quadrupedum, uolucrum & aquatilium Cap. CXLVII

NOn parua carnium uarietas fit si sale macerentur, adeo enim immutantur ut sæpissime animal natura humidum salis ui reddatur aridius, quàm aliud animal quod siccum natura sit. salsamentis aptissima animalia sunt, quæ solidio res simul & excrementosas carnes habuerint: nam quæ uel planè sicca sint, uel ni hil habeant superuacui, sali inepta censeri debent. aridiora enim animalia sale ma cerata corijs simillima fiunt, ab humidioribus uero totum exuberans effluit, ac sa le tabescit. cōstat igitur dura omnino, neruosa, ac ueluti coriacea, sale exiccata dif ficilia concoctu reddi: at contrà quæ sali recipiendo idonea fuerint salsedine accæ pta subtilium partium euadunt, ut comesta crassos, glutinososq; humores attenu ent. salsamenta omnia inueterata uitiosa sunt.

De garo

De garo Cap. CXLVIII.

GArum plurimũ calefacit & exiccat, propterea à nõnullis medicis ad putrida ulcera adhibet̃, clysteri etiam inijcit̃ ad dysentericos & coxendicũ dolores.

De muria Cap. CXLIX

MVria salsamentorum piscium more gari putridis ulceribus congruit, dysentericisq́; ac coxendicum doloribus iniecta medetur, sui enim acrimonia humores coxendicem uexantes trahit, ac per intestina educit, putrida uero ulcera in dysenterijs abluit & exiccat. præcipue tamen silurorum mænularumq́; muria quidam medici ad huiusmodi morbos utuntur, quam nos interdũ ad putrida oris ulcera accommodauimus. salsarum uero oliuarũ muria ad dysentericos iugiter utimur iniijcientes expurgandorum ulcerum gratia, horæ spatio anteaquam clyster pro crusta inducenda infundatur.

De adipe & seuo Cap. CL

ADipes uniuersi humana corpora uel humectare, uel exiccare possunt, singulorum differentiæ maioris aut minoris rationem habent. differt adeps à seuo crassitie, ideo siccioribus natura animalibus seuum inest, quemadmodum humidioribus adeps. eadem ratione adeps facile igne liquescit, neq; cõcrescit facile, seuum uero difficulter liquescit, ac liquefactum quoq; longe crassius adipe uisitur. omnium propè adipum humidissimus suillus est magis oleo molliens, ac magis maturans, propterea inflammationum linimentis miscetur: erosionibus uero recti intestini uel coli dysenterijs & inanibus egerendi desiderijs, seuum potius caprinum iniijcimus, non quod acrimoniam obtundat, sed quod ocyssime crassescat, suillum enim effluit sicut oleum. anserinus adeps suillo calidior & longe tenuior est, ideo iniijcimus his qui profundo erosionem senserint, cuncta enim corpora ob tenuitatem penetrat, & tabo erodenti admiscetur, mordicationemq́; obtundit. inter anserinum suillumq́; medius gallinaceus est. taurinus longe calidior aridiorq́; suillo. uitulinus à taurino caliditate superatur, sicut hædinus à caprino & hircino, hircinus uero à leonino uincitur. leoninus enim summis discutiendi uiribus pollet, ac tenuissimus est supra omnium penè quadrupedũ adipes, propterea induratis tumoribus, & callositatibus discutiendo reliquis præstat. taurinus inter suillum, leoninumq́; ambigit, ut utriq; medicamentorum generi misceatur, & quæ induratas partes molliunt, & quæ inflammatas maturant, quale est quod tetrapharmacum, & quod basilicum appellatur. sunt qui dicant uiperarum adipem suffusionum principijs conuenire. ursinus certe capitis areas sanat. nonnulli piscium adipem ad suffusiones & aurium dolores probant, aiuntq́; hæc posse omnium piscium adipem. adeps uniuersus inueterascens calidior seipso efficitur, tenuior ac discutiendo efficacior, quę quidem omnibus antiquis medicinis insunt nisi putridæ fuerint. Huius etiam capitis summa communis est, cuius meminisse oportet, pro singulorum animalium temperamento semper adipis aut seui naturas distingui: marem autem fœmina semper calidiorem sicciorem q́; esse, & castratum recenterq́; natum animal fœminæ assimilari: omneq́; insuper agreste domestico calidius aridiusq́; esse.

De medulla Cap. CLI

OMnis medulla dura corpora molliendi potestatem habet, siue musculi siue chordæ, siue copulæ, siue uiscera afficiantur: reliquis ceruinam præstare experientia compertũ est, deinceps uitulina, taurina uero & hircina acrior, magisq́; exiccatoria, ideo durities ad scirrhi naturam tendentes dissoluere nequeunt. cætera de medullis eadem uia & ratione exploranda sunt, quam de adipibus diximus,

De pulmone

De pulmone. Cap. CLII

AGninus ac fuillus pulmo crematus tritus,& appositus, intertrigines calciamentorum iniuria factas emendat. uulpinus arefactus tritus ac paulatim potus suspiriosis mederi creditur.

De capitibus. Cap. CLIII

Mænularum salsarũ capitibus ustis utebatur quidam ad scissuras sedis quas rhagadas uocant,& ad putridas dentium gingiuas, gurgulionemq́; indurarum. horum uis exiccatoria est,nõ multũ acris. alius usto leporino capite cum adipe ursino ad alopecias adhibebat. uiperarũ capita in olla torrefacta quousq; cinerescant, inde cum crassissimo lupinorum amarorum decocto trita ac temporibus illita diuturnum oculorũ defluxum compescũt: eorundem cinis seorsum tritus & aridi collyrij uice applicatus oculorum hebetudines mirifice emendat.

De cornibus. Cap. CLIIII

CApræ & cerui crematis cornibus sæpe usi sumus, ad dentes exterendos, & flaccidas gingiuas contrahendas. fertur & cerui cornu, si post ustionem lauetur, dysenteriam, sputum sanguinis, ac cœliacos affectus curare. datur & arquatis utiliter cochlearium duorum mensura: idem ustum ac lotum collyrijs admiscetur, ad oculorum fluxiones, quorũ collyriorum uirtus arefactoria est. tradunt caprinũ cornu pruritui conferre, & scabiosa ulcera abstergere.

De ungulis. Cap. CLV

VStarum capræ ungularum cinerem nonnulli aceto madefaciunt, atq; areas capitis illinunt, qui quidẽ exiccandi uiribus constat. sunt qui suillas ungulas crement, ac colicis cinerem potandum tradant. cremantur & asininæ, quas assidue potas epilepticos aiunt sanare, atq; oleo madefactas strumas discutere, ac cũ lacte muliebri cinerem earundem exquisitissime tritũ, in collyriaq́; redactum, deinde cum lacte infusum oculorum cicatrices exterere.

De lichenibus in pedibus equorum inuentis. Cap. CLVI

LIchenas equorum cum aceto tritas morbo comitiali mederi nõnulli tradunt, & ad cuiusq; uenenosi animalis morsum adhibendas iubent.

De lanis succidis ac puris exustis. Cap. CLVII

LAnæ succidæ ob admixtas sordes ad membra fouenda utiliter adhibentur: quomodo autẽ ex his œsypum confici oporteat in hoc ipso libro docuimus capite de ouium sordibus. at lanæ purgatæ ad suscipiendas liquidas membrorum fomentationes idoneam materiam præbent: crematæ, acri, calida, attenuatoriaq́; facultate pollent, ut flaccidas ulcerum carnes ocyssime tabefaciant. miscentur etiam exiccatorijs medicamentis. urito in noua olla impleta, & obturata, cuius operculo plurima insint foramina.

De pilis ustis. Cap. CLVIII

Isti quoq; crematis lanis cõsimiles uires habent, calefaciendi inq; & exiccandi.

De ossibus ustis. Cap. CLIX

OSsa usta discutiendi, exiccandiq́; uiribus cõstant. tradunt in his humana maxime excellere. talus suis crematus ac bibitus, tormina ac flatus curare creditur. ego sanè plures nostratiũ hominũ noui, qui ignari ne abominarentur humana ossa cremata biberint, atq; ita epilepsiam articularemq́; morbum curasse.

De pellibus. Cap. CLX

OVina pellis nouissime detracta ac flagellatis circumposita apertissime iuuat prę reliquis omnibus auxilijs, ut diei tantũ ac noctis spatio curationẽ perficiat, suffusum enim sanguinẽ maturat ac discutit. sunt qui hyænæ pellẽ in ædibus suis suspensam referuent, qua necessitatis tempore morsos à cane rabido operiãt,

& sic

& sic proprietate quadam ægros ne in formidinem aquæ prolabantur prohiber/ putant, imò & iam prolapsos iuuari. ueterum pellium præsertim solearum usta. rum cinis aspersus intertrigines ab offensu calciamentorũ nõ inflammatas sanat, nam inflammatas irritat.

De uentriculo mergi. Cap. CLXI

MErgi uentriculum torrefactum, ac modico sale insperfum coct.onem præ/ stare cruditate laborantibus tradunt.

De uulpibus Cap. CLXII.

VVlpibus quidam uiuis in oleo decoctis morbos articulares curant, in dolia enim calido oleo repleta patientes ingredi iubent, ac diutius immorari, hu/ iuscemodi oleum summe discussorium efficitur, ut ad superf.ciem corporis euo/ cet quæcunque in profundo hærentia dolorem excitant, seu crassitie substantiæ, seu frigiditate seu acrimonia uehementi, seu flatuoso spiritu exitum non habente. ita enim nõ articulorũ tantũ tumores, sed corpus quoque plethoria ingrauescens exi/ nanitur, ut maxima prorsus utilitas subsequatur, tum discussis causis articulos oc cupantibus, tum nulla amplius re ad affectũ locum fluente: quũ sine excrementis uniuersum corpus redditũ sit, minus quidẽ accurate degentibus redit passio, sed nõ ita uehemẽs ut prima fuerat. corpori enim incolumni solus uiuendi error ægri tudinem attulit. idem hyæna potest integra sicut uulpes oleo elixata.

De ranis. Cap. CLXIII

RAnæ palustres in aqua elixatæ saleque & modico oleo conditæ uenenosorum reptilium ictibus si ius earum bibatur, magnum præsidium afferunt.

Aliud.

Rana in oleo elixata sui decocti fomentatione diuturnos chordarum dolores sedat, morbum articularem leuat, ac durities mollit. ranæ crematæ cinis membra/ næ cerebri applicatus effracta uena sanguinem sistit.

De mustella Cap. CLXIIII

SVnt qui tradant mustellam arefactam, ac bibitam, morbum comitialem cu/ rare. eius cinis quæ uiua in olla cremata sit cum melle aut terebintina, aut bu/ tyro, strumas discutit.

De telis aranearum Cap. CLXV

Scribunt alij aranearum telas ulcera cutanea sine inflammatione seruare.

De lumbricis terræ. Cap. CLXVI

LVmbrici terræ triti, & neruis incisis applicati mirandũ in modum illico con/ ferunt, uniuersa uulnera ferro, lapide, aut alio instrumento illata cõglutinant, præsertim in neruosis, & quæ uix glutinantur partibus, quales sunt nares, aures, & huiusmodi. hos teri oportet simul cum terra in qua latentes inueneris, nisi acris aut salsæ qualitatis particeps fuerit. lumbrici quinque aut septem è passo bibiti uri/ nam mouent, & genus omne uermium è corpore pellunt: ad eos uero qui lati ap/ pellantur extrudendos ex oxymelite sunt bibendi. septem item simili modo e pas/ so poti regium morbum curatu difficilem per urinas expurgant, poterisque uel ip/ sos priuatim exhibere, cũ myrrha troglodytica, quanta est ciceris magnitudo. oleo etiam rosaceo elixati aurium dolores sedant, eo oleo calido infuso: sint lumbrico/ rum terræ drachm. V I. rosacei lib. I. quod dentium quoque dolori medetur, si cali/ dum in aurem denti affecto oppositam infundatur. idem facit subiectis carboni/ bus suffitum, si patiens fumum per fistulam ad dentem affectum excipiat. Mola/ res etiam quos uelli oporteat, lumbrici triti, ac dolenti loco circunliti sine molestia tollunt. Prius tamen locus exquisite scarificandus est. cinis lumbricorum exacte in testa crematorum tritissimus aridi collyrij uice inchoantibus suffusionibus mi/ rifice

rifice confert. Ad hispidas palpebras pilis prius euulsis deinde spicillo eorundem cinis illitus pilorũ qui præter naturam euenerint regenerationem compescit. lumbrici septem triti, & ieiunis ex uino mulso plurimis diebus propinati uesicæ calculos frangunt, ut paulatim per urinam excernantur, intrinsecos etiam abscessus disrumpunt, perq; secessum ducũt, si septem aut nouem pro uirtutis ratione è tribus aquæ cyathis potentur. Quod si quis melle conditos seruauerit, optimũ præsidiũ ad scorpionum ictus parabit. Neruorum quoq; contorsiones quæ ganglia appellantur, seorsum illiti soluunt, priuatim applicati mamillarum abscessus euocant, suppurant, disrumpunt, & ad cicatricem perducunt, cremati triti & ex aceto illiti erysipelati conferunt. Podagrarũ inflammationes triti ex melle & locis appositi mitigant, habere eos cerati consistentiam oportet, nec nisi tertio quoq; die exsolui, locumq; semper rosaceo prius inungi. triti ac rosaceo cerato assumpti efficacissime pedũ dolores leuant. cũ lotio infantis subacti, & capillis prius consueto smegmate adstrictis illiti canitiem retardant: eos in fictili cremari oportet, inde cum lotio admisceri. dato hydropicis septem ex uino mulso, dato item septem cum sapa temperata subactos, his quibus uesica aut renes sint ulcerati. illigati panno ac locis suspensi strumas paulatim comminuunt, si totidem quot strumæ numero fuerint. triti & temporibus illiti uniuersos capitis dolores hemicraniamq; mitigant. terra obruti incolunt lumbrici, atque ubi ad solem emittuntur tempestates pluuiasq; portendunt.

De dracone marino. Cap. CLXVII.

SQuammarum ustarum draconis marini cinis tritissimus illitus turbidos hebetesq; oculos sanat, & quibus uanæ paruorum animalium ueluti culicum imagines obiectantur.

De uipera. Cap. CLXVIII

VIperæ caro comesta aperte calefacit & exiccat, quam capite caudaq; abscisis excoriari oportet, exemptisq; uisceribus omnibus carnem ternis aquis abluere, inde ueluti anguillam in aqua elixari adiectis porro, anetho, & oleo, decoctam deinceps modico sale condiri, atq; ita ius sorberi. Quod autem uiperę carnes comestæ per cutim corpus expurgent, ex his quæ ego adhuc adolescens experimento deprehendi, coniectari licet. Vir quidam morbo qui elephas dicitur laborans, deformitate ac fetore abominabilis, prope uicum tugurium sibi struxerat quod incolebat: forte messores proximũ agrum metentes, uini lagenulam secum detulerant bibituri: dum uinum in craterem effunderent parua simul uipera excidit. illi humane se acturos putantes, si uinum elephantiaco largirentur, melius morituro, qui tam misere uiueret, ad tugurium lagenulam deferunt. uino epoto æger admirabili modo incolumitatem recæpit. tota enim cutis quæ tumescebat, tanq; ostreorum operimenta excidit, reliqua mollissima effecta est, haud aliter quàm si cancer, aut locusta testas deposuissent. Quod quidem alijs quoq; pluribus contigisse maiores nostri memoriæ tradiderunt, nec raro nos ipsi uidimus multos à uiperis sanatos, propterea illas theriacæ admiscemus.

De herinaceo marino. Cap. CLXIX

HErinaceus marinus uentriculo confert, atq; appetitum euersum excitat, præstat & meiendi facultatem uesicam purgans, simulq; aluũ leniter molliens.

De herinaceo terrestri. Cap. CLXX

HErinacei terrestris caro exiccata & paulatim bibita elephantiacis confert, & his qui deprauato habitu, conuulsionibus, & renum uitijs aut aqua intercuti laborant, discutiendi enim exiccandiq; uiribus constat. Huius hepar sole arefactum, elephantiasim mirifice curat. utriusq; herinacei marini inquam & terrestris

ustorũ cinis abstergere, purgare & discutere potest, ideo omnes carnis excrescentias compescit & ulcera mundificat.

Aliud.

Herinacei terrestris cremati cinis liquida pice assumptus, capitis areas curat, idem è uino mulso bibitus calculosis renibus medetur, & ad aquam intercutē datur cochlearij semis. sanat & herinaceus uniuersas urinæ difficultates, à quacunque causa prouenerint, si exempta uiscera ægro circum undiq; operto suffiantur. uiscera autē sale macerata arefactaq; reseruari oportet, quibus deficientibus caro, aut pellis suffienda est. ad plurimam uero urinam euocandam eadem uiscera arefacta & trita ac quantũ tribus digitis cæperis è uino pota efficacissima sunt. eiusdem caput ustum & cum adipe præcipue ursino illitum nõ tantũ capitis areas sanat, sed pilos quoq; è cicatricibus elicit, idem potest & pellis usta eidem adipi ursino mixta. totus herinaceus terrestris uiuens adhuc lento igne affatim decoctus diuturnos coxendicum dolores curat, si eo oleo foueantur. ex ipso etiam depilatorium ita conficitur.

Depilatorij confectio. Cap. CLXXI.

TErrestrem herinaceum uiuentem adhuc in ollam angustissimi orificij conijcito, quæ duodecim sextaria capiat, deinde olei sex tantum sextaria infundito, ollæq; orificium gypso exquisitissime oblinito ne prorsus exhalet, tum sub canis feruore quadraginta diebus insolato, postea adaperto uase quod adhærebit tudicula noua abrade, totumq; setaceo cribro excolabis & uteris. locus uero sub sole illinendus est, & plurimũ perfricandus, usq; ad sudoris euocationem, mox aqua fouendus, & abluendus, obseruando ne alia loca attingantur, quæ depilatione nõ indigent.

De hippocampis marinis. Cap. CLXXII.

HIppocampi marini comesti & uulneri applicati rabidi canis morsiones sanant, quos nigro aceto aut melle terere oportet.

De cantharidibus Cap. CLXXIII

CAntharidas satis idoneo experimẽto ad scabros ungues probaui, quos emẽdant congruis medicamentis commixtæ, qualia sunt omnia quæ putrefaciendi uiribus pollent, & quæ ad exterendas lepras confici solent. quidam è præceptoribus nostris nonnihil cantharidum urinarijs præsidijs exectis alis ac pedibus, permiscebat. efficaciores uero ad eos morbos, ad quos nuper dixi probatas esse, in segetibus capiuntur depictis alis, transuersis cingulis fulueſcentibus, præsertim si uiuentes adhuc in fictile uas conieceris, tenueq; linteum uasis orificio circunligaueris, atq; inuerso uase feruens acetum suffieris, quousq; ab eleuato aceti uapore cantharides suffocentur.

De cancris fluuialibus Cap. CLXXIIII

FLuuiales cancros contritos & lacte potandos dato, ac omnium reptilium ictibus medeberis, sed præcipue scorpionis, ac desperatũ epoto marino lepore cõfestim sanabis. neq; uero latere puto eorum tantum carnem terendam esse cum lacte, quo pacto etiam tabidis conferũt, uel albo iure decocti & comesti iure suo pariter deuorato. cancri exusti cinis reliquorum ustorum more desiccat. is quadam substantiæ proprietate mirum in modum rabidorum canum morsionibus resistit & solus, & multo magis cum gentiana & thure: esse oportet thuris partem unam, gentianæ quinque, cancrorum decem. Quibus crematis interdum quidem etiam usi sumus, plerunq; tamen usum præceptoris nostri imitamur. in patellam ex ære rubro cancros adhuc uiuentes conijciebat, quos uitium sarmentis urebat quousq; facile teri possent, semperq; domi paratum medicamentum seruabat, nec nisi æstate augusto mense sub canis feruore decima octaua luna cremabat, cuius medicamenti amplum cochleare cũ aqua diluens rabidis singulo quoq; die usq; ad quadragesimum

dragesimum propinabat. Quod si post aliquot à morsione dies ęgrum curandum sumeret, bina cochlearia exhibebat, ut dierum quadraginta numerum aucta quantitate suppleret, at ipsi uulneri medicamentum è brutia pice applicabat, accipiens picis lib. I. acerrimi aceti sextarium unum, opopanacis unc. III. & cancrorum fluuialium cineri admixto melle cōficiebat. Quod etiam pernionibus & digitorum rhagadibus maleficisq́ & cancerosis ulceribus confert.

De locustis marinis Cap. CLXXV

Locustæ marinæ testam crematam & tritam dato è mero bibendam ad alui fluorem compescendum, ac calculos renum purgandos, plurima enim arena per urinam excernitur.

De testibus castoris Cap. CLXXVI

Castoris testes, quos castoreum uocant insigne & celebre medicamentum, nos tamen hoc loco eius tantum communes facultates recensebimus, quas prospiciens aliquis subinde particulares usus inuenier. Humidum enim desiccat & frigidum calefacit redundantesq́ humores attenuat. Propterea materiam in neruis præter naturam contentam sine alicuius membri dispendio tutissime euacuat, præsertim ubi uehementior febris nō impediuerit. eadē ratione ob crassorū lentorumq́ humorū multitudinem trementibus potum efficacissime confert, nec segnius singultum opprimit, qui copia frigidorū uiscidorumq́ humorum uentriculo affecto contigerit. at si ab immodica ariditate & inanitione singultus & conuulsiones euenerint, castorei usum tanquam inimicissimū euitari oportet. Febrientibus uero febre nō adeo uehementi, sed qualem in cataphora aut lethargo maxime fieri uidemus, frequentissime castoreum exhibemus, simul cum piperis cochleari è mulsa propinantes, neq́ aliquem hactenus læsum cognouimus: cęterum in lethargicis ac cataphoricis febribus, rosaceo solutum capiti & ceruici applicamus. Ad detentos menses ob copiam crassitiemq́ sanguinis, incisa prius tali uena, inde duo castorei cochlearia cū puleio aut calamentho exhibita utile semper medicamentum expertus sum. idem è mulsa potum locellos & secundinas expellit, flatibus & torminibus alui uexatos ob crassum uentosumq́ spiritum posca bibitum iuuat. confert & orthopnoicis idest recta tantū ceruice spirantibus, ex oxymelite, aut posca exhibitum, uel super accensis carbonibus suffitum ægro oris hiatu uaporem excipiente.

De canis fluuiatilis testibus Cap. CLXXVII

Canis fluuiatilis testes ijsdem castorei uiribus constant, nisi φ imbecilliores sunt. si ex huius canis corio calcei fiant, pedum neruorumq́ uitijs mirum in modum conferunt.

De terestri cane Cap. CLXXVIII

Catulus terrestris canis stomacho applicatus coctionem iuuat, ac cuicumque intrinseco morbo medetur, in seipso morbū recipiens, quem aiunt ubi mortuus fuerit, summa diligentia sepeliendum.

De cycno Cap. CLXXIX

Cycni tenellus pullus in oleo decoctus admirabile neruorū medicamentū est.

De buccinarum testis crematis Cap. CLXXX

Buccinarum testæ crematæ desiccando efficacissimæ sunt, ea de re congruis medicamentis admixtæ induratas inflammationes discutiunt: consimiles uires habent & purpurarum ostreorumq́ testæ.

De galerita aue Cap. CLXXXI

Galerita auis parua est quam in semitis uiarū plerunq́ uidemus, hæc simplici iure elixata & comesta colicis confert: crebro autem semper cum iure suo

comedenda est, quod ego sępissime expertus sum. habet hæc auis in summo capite apicem, ueluti cristam, è plumis cognatam.

De cochleis terrestribus Cap. CLXXXII.

Terrestris cochlea durioris carnis est, propterea comesta difficulter concoquitur, eius uero elixatæ ius aqua, anetho, oleo, & garo confectum, ad aluum ciendam bibitur. at si primam ac secundam aquam in quibus elixatur, effuderis, & demũ in tertia decoxeris, donec flaccescat caro, comedendamq; dederis, alui fluorem sanabis. cochlearum humiditas quam mucum uocant, sola absq; carne sumpta addito thure, aut aloẽ, aut myrrha uel quopiam uel omnibus simul usq; ad cerati consistentiam, glutinatorium medicamentum fit, auriumq; tumores efficaciter desiccat, atq; fronti applicatus humores fluentes ad oculos reprimit. ubi uero muci copiam haurire uolueris cochlearum carnem stilo transfigito, sic enim humorem plurimum exprimunt, præsertim nouissime captæ. idem humor palpebrarum pilos agglutinat. ego autem olim in agro uulnerato neruo cum chordæ fractura cochlearum carnem apposui cum farinæ puluisculo subigens qui pistrinis inhæret, & absq; inflammatione uulnus sanaui: homo is erat solidioris carnis: sed ubi copia affuerit, præstabit admiscere quippiam myrrhæ aut thuris, aut picis torrefactę & tritę. earundem caro primo incisa, deinde in mortario trita & applicata, à quocunq; membro excrementosam humiditatem desiccat. cochleæ cum suis domicilijs tritæ, ac uentri appositæ hydropicis conferunt: sed in articulorum doloribus & morbo ipsi articulari applicatæ difficulter quidem auelluntur, efficaciter tamen desiccant, ideo tandiu permittendæ sunt donec sponte cadant. idem faciendũ & in tumoribus uulnerum qui ægre dissoluuntur, aut in his qui ob attritionem auribus euenerint. uniuersos enim desiccat quamuis lentus crassusq; in profundo humor inhæserit. cochleæ item cum ijsdem domicilijs suis crematæ gallæq; acerbæ & piperi admixtæ dysentericos mirifice iuuant, quibus nondũ putrida ulcera obtigerint: esse oportet piperis partem unam, gallæ partes duas, cineris cochlearũ partes quatuor, singula minutissime teres, commiscebisq; & repones, usus tempore obsonijs addes integrum cochleare, uel ex aqua calida, uino ue propinabis. imò & sine alicuius mixtione seorsum ipse cochlearum cinis exiccandi uirtute pollet, adustionis ratione etiam cuiusdam caliditatis particeps.

De mænulis aut acubus salsis & crematis Cap. CLXXXIII.

Harum cinis excrescentes ulcerum carnes præcipue gingiuarum illitus reprimit, & callos quos clauos uocant extrudit, & prominentias in digitis euenientes tabefacit.

De torpedine uiua Cap. CLXXXIIII.

Torpedo uiua applicata diuturnum capitis dolorem tollit, & procidentẽ anũ introrsum uertit: mortua uel nihil uel parum agit.

De asello marino Cap. CLXXXV

Marinus asellus aqua elixatus cum anetho, oleo, & sale omnes intestinorum ægritudines sanat, sed præcipue uentris quem acres humores uexauerint.

De ostreorum testis Cap. CLXXXVI

Ostreorum testæ crudæ minutissime ad pollinis formam redactę maleficis ulceribus præsertim labiorum conueniunt, hæc enim efficacissime absq; mordicatione ad cicatricem perducunt. Habent ostreorum testæ, ut solida terrestrisq; substantia indicat, adstringendi facultatem, quam tamen adustione deperdunt: ex aceto, aut posca aut uino mulso exhibitæ putredinibus resistunt, affectum scilicet corporis habitum opposita qualitate temperando. cremata ostreorũ testa tenuior efficitur, quàm buccinarum, quoniam laxioris quoq; substantiæ est: eius cinis ablutus

lutus replendo & ad cicatricem ducendo, humidis ulceribus conuenit. ego sane ostrearum testis sic præparatis assidue utor ad diuturnas fluxiones & concauitates, in quibus uix caro generatur, quamuis fistulosæ & profundę sint admixto suillo adipe iniectoq; in earum concauitatum sinum quopiam eorum quæ carnem generant, qualis est translucidus lapis, quem specularem uocant. idem cinis quemadmodum buccinarum, & purpurarum dentes exterit, nō tantum abstergendi facultate quantum asperitate substantiæ, ideo non ita exquisite terendus est, sed minutissime tritus & ablutus marcentia ulcera exiccat.

De purpurarum testis Cap. CLXXXVII

PVrpurarum testæ ex aceto potæ tumidis lienibus medentur, suffitæ uteri suffocationes sanant, secundasq; ac locellos retentos extrudunt, ustarum cinis idem quod buccinarum potest.

De sepijs Cap. CLXXXVIII

SEpia aceto suffocetur, idq; acetum cum oleo mixtum propinetur illi qui marini hippocampi uenenum hauserit, eiusdem testa abstergendi exiccandiq; uiribus pollet, ideo cremata ad uitiligines ad ephelides, ad lentigines, ad scabiem utiliter adhibetur. sali ammoniaco mixta oculorum pterygia destruit, cruda si teratur dentes, & oculorū cicatrices exterit, eorundemq; ulcera exiccat, magnasq; palpebrarum asperitates quas sycoses uocant absumit.

De scinco Cap. CLXXXIX

QVæ renibus scinci adhærent ad excitandam uenerem bibuntur, quibus maxime opponitur lactucæ semen, ex aqua potum. id enim uirilium erectionem compescit.

De tellinis Cap. CXC

TEllinæ sale maceratæ si urantur cinisq; cum cedria misceatur, prohibent palpebrarum pilos rursus enasci.

De cicada Cap. CXCI

CIcadis quidam utuntur in colicis affectibus, totidem piperis granis commixtis, exhibenturq; uel tres uel quinq; uel septem, in ipsis exacerbationum interuallis. easdem nonnulli assatas comedendas tradunt aduersus calculos cæterosq; uesicæ morbos.

De hiæna Cap. CXCII

HIæna uiua in oleo elixata sicuti de uulpibus diximus oleum discussorium conficit articulari morbo utilissimum: usus omnino idem, quem de uulpino docuimus.

De hirundinibus Cap. CXCIII

HIrundinum cinis cum melle illitus, anginis medetur, atq; uniuersis faucium gurgulionisq; tumoribus anginarijs: eodem nonnulli ad uisum acuendum utuntur aridi colyrij uice.

Ex libris Oribasij ad Eustachium & Eunapium de simplicium medicinarum facultate.

Quæcunq; calefaciendo & refrigerando temperata sunt Cap. CXCIIII

CApilli ueneris, corruda, muscus, quem splachnon uocāt, glycyrhizæ succus, oleum dulcissimum, cera, faba, lycium, trifolium, citri cortex, filicis radix, pinei nuclei, iuncus, lens, terra chia, & samia, cadmia, spuma argenti.

Quæcunq; moderate calefaciunt Cap. CXCV

VIticis frondes & fructus, urticæ semen ac folia, amygdala dulcia, anagallis utraq;, fusus agrestis, quem atractylidem uocant, cnicus erraticus, rubi fructus maturus, fermentum, eryngium, resinæ omnes, cicerbita arida, iunci odorati flos, palmulæ, cochlearū cinis, brassica canina, ranunculi radix, & herba, puleium,

lauri folia,sed bacca magis,sicut cortex radicis minus,dictamus,pseudodictamus, saluia,erysimũ,lana cremata,uitis albæ,aristolochiæ,asphodeli,dracunculi,singulorum radices,pastinaca,chamædaphne,hoc est terrestris laurus, oleum raphaninũ, tres ciccrum species,uiscus caucalis, ligusticum, ferulæ semen, sagapenum, satyrium,apium,sium,sison,styrax,piper,hypericum,sal,sanguis,fel,urina,saliua,sulphur,uiperarum carnes,adeps,muria salsamentorum piscium.

Quæcunque primo gradu calefaciunt Cap. CXCVI

ALoe,chamæmalum,agaricum,absinthium,ladanum,lini semen,folium,nardus celtica,spica nardi,uinum nouum,serum lactis,caseus,aridæ ficus.

Quæ secundo ordine calefaciunt Cap. CXCVII

AMurca,anethum aridum,nam uiride lenius est,artemisia, balsamũ,elaphoboscum,calamus aromaticus,crocus,libanotis,masticha,mel,uinũ,pix,apiastrum,uel melissa,prasium,propolis,cucumeris agrestis succus, scandix, smilax, scolimi seu cardui radix,myrrha,terebinthi cortex,frondes, ac fructus, fœnugræcum,chamæleontis utriusque radix,chamæpitys, ocymum.

Quæ tertio ordine calefaciunt Cap. CXCVIII

ABrotonũ ustum,olea,populi nigræ flores,& resina,acorus,amaracus, amomum,ammi,anethum ustum,anisum,iuniperus,assari radix,sauina,elleborus uterque,epithymum,mentha, satureia,calamenthũ, harundinis uallaris, quam phragmitin uocant,cortex ustus, careon, casia, cedrus utraque, cnici semen, conyza,cyminum, thuris fuligo, fœniculum, arum, nigella, mei radix, moly, seu ruta agrestis seu besasa, oleander, uinum antiquum, omnes origani species, opopanax,chamædrys.

Quæ quarto ordine calefaciunt Cap. CXCIX

ADarce,ampeloprasum, seu porrum erraticum, oleum cedrinum, costus,cepe,lepidium,sinapi,allium,struthij,id est,herbæ lanariæ radix, tithymalorũ liquores,& omnia quæ caustica,id est, urentia appellantur.

Quæ refrigerant Cap. CC

GRamen moderate,muris auricula,absque adstrictione, pyra illita mediocriter refrigerant,balaustium,rubi folia, germina, acerbus fructus, & flores, bromus,glaucium,harundinis uallaris folia, parietaria seu perdicium,singula istorum moderate.Item muscus marinus, lichen petris adnascẽs, pomi frondes & fructus, glans,oleum myrtinum & rosaceum, dorycnium,uehementer, omnes papaueris species,fungi,citri caro,uuæ acerbæ succus,amylum mediocriter,patus palæstræ, id est, sudor pulueri admixtus, cicerbita uirens, tribuli utrique, ramorum palmarũ succus,samia terra,& cimolia,naxias,id est,scobs cotis.

Quæ primo ordine refrigerant Cap. CCI

ACacia illota,attriplex,sine adstrictione,acini uuæ, milium,hordeum,platanus,rhamnus,seris.

Quæ secundo ordine refrigerant Cap. CCIII

ACacia lota,plantago,beta,galla acerba, cucurbita, cucumis, pepon, solanũ hortense,lenticula palustris, alga uirens, quæ prope maris litora legitur, psyllij semen.

Quæ infrigidant tertio gradu Cap. CCIIII

SEdum utrunque,portulaca,mandragora,citri pars acida,polygonium,potamogiton,quam nonnulli fontinalem uocant, hyoscyamus,siue apollinaris herba, cuius flos & semen candida sunt.

Quæ quarto gradu refrigerant Cap. CCV

Papaueris lachryma,& cicuta.

ſt Quæ

Quæ sine erosione exiccant Cap. CCVI

VRticæ semen, ac folia, amurca, anagallis utraq;, bromus, plantago, oleũ dulce sine sale lotum, fermentum euocat à profundo & discutit, lupini amari, hippuris, id est, cauda equina uehementer, isatis, salicis frondes, & flores, cum aliqua adstrictione. sunt qui succum ex his conficiant ut desiccatorium medicamentum plurimis idoneũ possideant, aptior uero medicina est, quæ sine erosione exiccat, & adstringit, iuglandis putamen ustum, præterquam q tenuis quoq; substantiæ est. Præterea milium, centaurium minus, uehementer exiccat, cerasorum gummi, lilium, faba extra apposita, cupressi partes uniuersæ, cyperi idest odorati iunci radix, pinei nuclei, in aqua madefacti, nympheę radix, polypodiũ, sapa seu siræũ ualde desiccat, quinquefolij radix, myrrha, sarcocolla, stœbe, tragacãtha, terra uniuersa cadmia, asiæ petræ flos marcescentes carnes arefacit, pompholyx, & calx utraq; sæpius lota potenter exiccat, oui albumen, cuius naturæ etiam uitelli sunt.

Quæ simpliciter desiccant Cap. CCVII

VIticis frondes & fructus, graminis radix & semen, capillus ueneris, sedum utrunq;, amarantus qui potus fluxiones exiccat, uitis albæ radix, anagyri folia arida, pyra illita mediocriter, aristolochia, corruda quem asparagum myacanthinum uocant, aspalathus, asphodeli radix, magisq; ipsius cinis, balaustium efficaciter, ruborum albescens fructus, quercus & phagi partes uniuersæ, bulbus illitus, peoniæ radix, lauri folia uehementer, ac bacca magis, ligustrinum oleum, laurinum, tedinum, pannicum applicatũ, eringium, isatis, corticis salicis cinis potenter, cannabis semen, cardamomum, caucalis, pastinaca, lixiuium præsertim ex cinere ficulneæ, brassica, cuius caules cinerem efficiunt summe desiccatorium, creithmus, lilij folia & radix acerba, platani cortex, & pilulæ moderate, polypodiũ, amylum, sal, nitrum, gypsum præcipue ustum, cadmiæ omnes, uniuersaq; metalla, lapides & terræ, testa clibani, coagulum omne, fimus, anserum tamen & accipitrũ nimia acrimonia inutilis, sordes, uiperarum caro, salsarum mænularũ capita, cornu cerui, & capræ, castoreũ, ossa cremata, cancrorũ cinis, garum uehementer, muria.

Quæ primo ordine desiccant Cap. CCVIII

CHamæmalum, iuniperi baccæ, careon, hordeum, polenta, crocus, thus, fœniculum, oleander seu nerion, uinum nouum, cucumeris peponisq; semen, fœnugræci semen.

Quæ secundo ordine desiccant Cap. CCIX

LOlium, amaracus, bitumen, anethum, balsamum, acini uuæ, gingidium, elaphoboscum, calamus aromaticus, libanotidis cortex, folia & semen, meum, masticha, mel, spica nardi, nardus celtica, uinum, eruum, opopanax, pix, rhamnus, radicula, scandix, cardui radix, myrrha, iuncus, terebinthi fructus & folia, lentes, alga uirens, & humida, malobathri folium, chalbana.

Quæ tertio ordine desiccant Cap. CCX

ABrotonum præcipue ustum, acacia, acorus, aloe, anethum ustum, anethi semen, iuniperus, asarum, absinthium, sauina, elleborus, epithymũ, satureia, calamentũ, harundinis uallaris cortex ustus, careon, casia, cedrus, conyza, thuris fuligo, nigella, citri semen, uinum plane antiquum, acetum, origanum, quinquefolij radix, petroselinum, myrrha, ruta hortensis, marrubium, rhu obsoniorũ, sampsucus, seriphium, hyssopus, chamædriũ, chamæleontis utriusq; radix, chamæpitys.

Quarto ordine exiccantia Cap. CCXI

Ampeloprasum, id est, porrũ agreste, cedrinũ oleum, sinapi, ruta agrestis, allium.

Quæ humectando & exiccando ambigunt Cap. CCXII

Graminis radices illitæ, oleum dulcissimum.

Quæ primo ordine humectant Cap. CCXIII

MVris auriculæ,buglossum,glycyrizæ succus,lactuca,uiolæ folia moderate, persicæ mali fructus,fungi,rosaceum,satyrium,stratiotes fluuiatilis.

Quæ secundo ordine humectant Cap. CCXIIII

SEcundo ordine humectant portulaca,attriplex,beta,cucurbita,armenicæ mali fructus,pepon,lenticula palustris.

Quæ sint humiditatis aqueæ Cap. CCXV

AQueæ humiditatis sunt acacia,muris auricula,portulaca,plantago,rubi folia,cucurbita,umbilicus ueneris,cicuta,picea,malua hortensis,papauer,mala præcocia,fungi,platanus,polygoniū,potamogiton,sideritis, cucumer qui edendo est,cicerbita,oloschœnus, lenticula palustris,psyllij semen, plumbum.

Quæ tenuibus partibus constant Cap. CCXVI

ABrotonum ustum,uitex,scandix,populi nigræ flores,urticæ folia & semen, chamæmalum,aparine,aristolochia,plantago arida,asphodeli radix,præcipue usta,balsamum,sauina egregie,rubi radix, oleum antiquum, oleum ricininū, elaphoboscum,euphorbium,fermentum,salicis succus,calamentum,calamus aromaticus, cannæ uallaris cortex ustus,casia, carpesium,milium, oleum cedrinum, ptuna,gummi,masticha,nigella,cyrenaicus succus,balsami lachryma.ruta,pistacia,propolis,oleum rosaceum,sagapenum,seseli,sampsucus,cucumeris semen,ficus recentes moderate,iunci odorati flos,terebinthus, cinis, calx, salis flos, hyssopus,halcyonium,milesium,nitrū, auripigmentū, gypsum ustum, sulphur ustum, cadmia, pumex crematus, lixiuium, flos petræ,chrysocolla, sandix, fucus, leonis adeps,pardi & hiænæ uehementer,castorium,sepiæ testa cremata,sal,lana,utrunque ustum.

Quæ crassis partibus constant Cap. CCXVII

PLantaginis radix,balaustium,acini uuæ, zingiber, cepe,cucumis, squammæ omnes,sori,alumen.

Quæ corroborant Cap. CCXVIII

Casia,galla acetba, stœcas,palmula,absinthium, masticha.

Quæ maturant Cap. CCXIX

AMomum,passulæ,cera,ladanum,gluten librariorum,crocus,thus, pix,masticha Aegyptia, rosaceū oleum,myrthinū,styrax,chalbana,chondrus,porcinus adeps, uitulinus,suillus,butyrum, œsypum.

Quæ suppurant Cap. CCXX

AQua temperata,fomento adhibita,hydrelæon, id est,oleum aquæ mediocriter admixtum,farina triticea,panis,chondrus,porcinus adeps,uitulinus,butyrum,thus,pix,resina.

Quæ molliunt Cap. CCXXI

QVæcunque calefaciunt quidem,sed non uehementer, simul cum desiccatione moderata, ea sunt quæ efficaciter molliunt,ueluti caprinus adeps, gallinaceus,anserinus, taurinus, hircinus,medulla ceruina, uitulina,ammoniacū thymiama,styrax,chalbana,bdellium,oleum liliaceum, oleum dulcissimum,chamæmalum,radix altheæ,agrestis maluæ folia, masticha chia,masticha Aegyptia,testina terebinthina, colophonia, opopanax, sordes statuarū, sordes luctatorū, quam patum supra uocari diximus, butyrum,œsypum.

Quæ indurant Cap. CCXXII

SEdum,portulaca,psyllium,lenticula palustris,solanum. membra uero indurata, uel ob siccitatem uel ob plenitudinē, uel ob concretionē indurantur. quod siccitate obduruerit,omni conatu humectari oportet: quod plenitudine,concretione exinaniri: quod moderato calore, dissolui.euenit quidem à frigore concretio, sed uehemens quoque caliditas eandem producit.

Quæ abstergunt Cap. CCXXIII.

QVæcunque nitrosa inueneris, aut amara, cuncta meatus purgare possunt, quæ uero tenuia dulciaq; sunt, hęc sine erosione sordida ulcera, totamq; cutim abstergunt, ueluti erui, fabæ, hordeum, lupini, & huiusmodi, fimus caprinus crematus, testę omnium testaceorum, herinacei terrestris ac marini cinis, serum lactis, mel, uitis albæ radix, amygdala dulcia cum sua arbore, utraq; anagallis, anemonæ omnes, plantaginis folia, præsertim arida, aristolochia, arū, asparagus, quē corrudam uocant, uua taminia, asphodeli radix, attriplicis semē, absinthij succus, bulbus, elleborus uterq;, parietaria seu perdiciū, salicis succus, harundinis uallaris cortex moderate, fabæ caro, lapsana illita, lichen petris adnascens, uiolæ albæ partes omnes, radicis platani cortex, marrubium, meum, propolis mediocriter, ulmi folia cortex & radix, ptisana, terebinthina efficacius, masticha, sagapenū moderate, cucumeris, peponis, partes uniuersæ, beta, tithymalus, phu, chamæpitys, halcyonij genus omne, terra chia, samia moderate, smiris efficaciter, cornu cerui, & capræ ustum, erui farina, narcissi bulbus, tragacantha moderate, & oui albumen.

Quæ ora uasorum aperiant Cap. CCXXIIII

EA uehementer calida sunt, & crassæ substantiæ ut etiam crustas inducant, ueluti anemonę omnes, cepe, allium, taurinū fel, irinū oleum, amaracini fex.

Quæ cutim rarefaciunt Cap. CCXXV

RArefactoria sunt, quæ moderate ac sine molestia calefaciunt, ac nihil prorsus desiccant, ut chamæmalum, althea, cucumeris agrestis radix, costus, labanotides, nitrum, abrotonum, oleum antiquum.

Quæ densant Cap. CCXXVI

AQua frigida, sedum, portulaca, pinei nuclei recentes, psyllium, lenticula palustris, mandragoræ poma, & absolute quæ frigefaciunt, & desiccant.

Quæ putrefaciunt Cap. CCXXVII

AVri pigmentum, sandaracha, chrysocolla, cantharides, pityocampæ, cedria, elleborus niger.

Quæ eminentias reprimunt Cap. CCXXVIII

ELaterium, cucumeris agrestis radix, ochra, mandragora, asij lapidis flos, testaceorū animaliū testæ, herinaceus ad pollinis formam tritus, faba, æris squamma, chrysocolla, & quæcunq; adstringunt, & desiccant.

Quæ cicatricem ducunt Cap. CCXXIX

ALumen, galla acerba usta, præcipue si abluatur, malicorium exiccatum, recrementum plumbi, spuma argenti, plumbum, testaceorum omnium testę, uitrum, pumex prę sertim ustus, cerussa, pompholyx, spodium lotum, chrysocolla, stibium ustum, diphryges, sarcocolla. cicatricē uero erodendo inducunt atramentum sutorium, cadmia usta, æris & ferri squamma, & præcipue eius quod stomoma uocatur, ærugo inextincta, calx usta & lota.

Quæ superficiem exulcerent Cap. CCXXX

CAnini rubi folia, betæ radix, allium, puleium, hyssopum, origanum, sepię testa, asphodeli radix, semen lini, & salsa omnia, acria, & amara.

Caustica, id est, adurentia Cap. CCXXXI.

CAntharides, diphryges, aceti fex usta, anemona flore puniceo, allium, cinis præsertim ficulneæ, nitrum exustum, æs ustum, alumē, buccinarū testæ itidē ustæ, mænularum capita, auripigmentū, canchry, uua taminia, cnidium granum, pirethrum

pirethrum,sinapi.at calx uiua quidem exurit,extincta uero crustam inducit.

Quæ euocant Cap. CCXXXII

ANemonæ omnes, anagallis utraque, dictamus,terebinthus, thapsia,ciclaminũ,narcissi radix, propolis uehementer,fermentũ, fimus omnis, sagapenũ, succus cyrenẽsis & medus,laseris liquor & radix, genista, qua uinciendis uitibus utimur,& semen,& frondium succus efficaciter,terebinthina impensius quàm reliquæ omnes resinæ,sulphur,bubulus fimus eorum præsertim qui eruum comederint,calamenthum illitum,costus ex oleo tritus,uiscus uehementer.

Quæ discutiunt Cap. CCXXXIII

ABrotonum,agaricum,capillus ueneris, ægilops,urticæ semen, aristolochiæ radix.Item asphodeli radix,& præcipue crematæ cinis,attriplex,bulbus,sauina,muscus, quem splachnũ & hypnum uocant, pastinaca,althea, oleum dulce, oleum antiquum,raphaninũ, ricininum,thapsia, harundinis uallaris cortex ustus uehementer discutit,brassicæ & lilij folia,ladanũ,mercurialis,malua agrestis,persicæ mali germina,nerium, grossi ficus agrestis,succus cyrenensis, opobalsamum efficacissime,paliuri folia & radix,ruta,pix,porrum, terebinthina,oleum rosaceũ moderate, statuarũ sordes, sampsucus, cucumeris agrestis radix,caricæ acriores, præsertim à caprificu , beta sine calefactione, sed alba efficacior est,chalbana, sal præsertim ustum,salis flos,nitrũ,halcyonij omne genus,samia terra,hyoscyamus, recens caseus,ex acido lacte,butyrum,alumen omne,fimus omnis,uiperarum caro potenter,adeps maxime leoninus,ossa uiperarum exusta,& cinis.

Quæ adstringunt. Cap. CCXXXIIII

OLeaster,pyrus agrestis,lentiscus,apium,sedũ,cytisus,aloẽ,urtica,acini uuæ, pyra,crocus,althea,terebinthus,glans,hyoscyamus,nymphæa, palmulæ,luteum oui assatum,paliurus,caudæ equinæ radix,sanguis concretus,cyperus,labruscæ flos,brassica biscocta,leporis coagulũ,spongia usta,rhamnus,sed alia quoque plurima sunt, quæ adstringunt omnibus nota.

Quæcunque semen generant & uentrem excitant Cap. CCXXXV

EDulia quæ magis nutriunt flatuosaque sunt.Item medicinæ omnes flatum gignentes,& calidæ.far igitur,cicer,pinei nuclei,fabæ,& ficus edulia sunt feracia multi seminis,& quæ eis assimilantur.scincus uero & satyrium, & huiusmodi medicinę irritantes uocari debent.at media inter cibum ac medicinam sunt lini semen,eruca, orminum.

Quæ arcent semen Cap. CCXXXVI

EDulia & medicinę refrigerantes & quæ compingunt,crassumque humorẽ reddunt omnia semen cohibent,ueluti lactuca,cucumeres,blitũ, attriplex,cucurbita,mora,melopepones,& quæcunque fontem humoris deficcãt, & nihil generando semini cõferunt,quamuis calida fuerint,sicuti ruta. si uero præter uim deficcandi nihil etiam calefecerint,tunc multo magis seminis naturæ aduersantur.

De alimentorum uiribus Cap. CCXXXVII.

QVi sanitatis curam susceperit oportet,si quid aliud,alimentorũ uires perdiscere. quæ igitur attenuandi facultate pollent, angustos meatus aperiunt, lentores impactos exterendo,& crassa incidendo,longus tamen eorum usus serosa biliosaque congerit excrementa, quæ si deinceps inedia cõsequatur in melancholicum sanguinẽ permutantur. talia ergo parcius sumenda sunt, ab eis præsertim, qui biliosæ temperaturæ fuerint: his enim tantum conueniunt, qui pituitam crudumque & uiscidum humorem collegerint.alimenta uero crassioris succi si in uentriculo & hepate concoquantur sanguinem quidem laudabilem generant,lienem tamen, & iecur obstruunt. horum quædam crassi tantum succi sunt sicuti lentes,

quædam

quædam uiscidi,ut malua,quædam utriusque simul,ut pisces testa contecti.attenuans uictus tutior quidē ad sanitatē tuendam, quàm is qui crassioris succi est,cū ramē exigue alat,neque tenorē neque robur corpori præstat,ita ut si res pro indigentię ratione pendatur,necesse interdū sit offerri quæ plurimum nutriunt.præcipue uero crasso uictu utentur exercitationibus addicti somnoque pro arbitrio incumbentes.at omnes,qui ante cibū exerceri nō possunt,solidiora nutrimenta uitare oportet,ocium enim perpetuum ad sanitatis tutelam maximo impedimento est, sicuti contra motio cōmensurata præsidium efficacissimum. quæ autē alimenta inter tenuitatem crassitiemque media sunt,optima iudicari merito debēt & generando sanguini aptissima. neque minus ciborum uarietas tanquam omnino concoctioni rebellis uitanda est,præsertim si cibi opposita habuerint facultates.

Alimenta quæ attenuant Cap. CCXXXVIII.

ALlium,cepe,nasturtium,porrum,sinapi,piper,smyrnium,pyrethrum,origanum,calamentum,hyssopus,sisymbrium, puleium,thymū, saturcia uirens, namque arefacta potius medicamentum est:hæc subsequuntur eruca,sium,apium, petroselinum,ocymum,raphanus,brassica,beta,fœniculū, coriandrum,ruta,anethum,lygusticum,cyminum,capparis,terebinthi fructus,carei,anisi,pastinacæ semen, atque omnium odoratorum & acrium, & egregie calidorum: inter hæc uero quæ ualide attenuant,semen rutæ & canabis est, ut iam planè ad medicamenti naturam accedat.Cerealium seminū quæ sine molestia attenuantis uictus rationem subeunt,primo hordeum est,inde triticeus panis in clibano coctus: ab cæteris omnino abstinere oportet,nisi quis per quàm raro pisum,aut lentē,gustare uelit.quæ uero è uictu attenuanti plurimum tibi usum præstare debent sunt saxatiles pisces & montanæ auiculæ:omnino enim exercitatissima animalia siccioribusque alimentis utentia purissimumque aerem inspirantia cæteris ex aduerso degentibus antecellunt. præterea pisces mollioris tenuiorisque carnis eligendi sunt, duriores uiscidioresque recusandi.denique uniuersorum animalium carnes à mollitie & teneritate perpendes:quibus utrunque inerit,tuto usque ad satietatem comedi possunt: quibus alterum tantum,ita comedendę,ut satietas caueatur.gallinis exercitijs deditos nō interdico, sed & columbas turturesque concedo, præsertim campestres, & montana loca incolentes, non quidem nouissime interemptas, sed ut nuperrime, saltem pridie:quod quidem haud tantum turturibus congruit, uerum & gallinis, & perdicibus,& omnibus quæ carnem moderate duram habuerint. Salsamenta etiam piscium crassos lentosque humores exquisitissime attenuant,& incidunt: eligenda ex his quæ mollioris carnis sint,cetaceum genus cauendum.condita aceto & oxymelite pleraque opsoniorum offerri oportet, & prius sale macerari quæcunque possunt.è fructibus æstiuis minime nocebunt ij qui uentrem molliunt, qui uero tarde transeunt reprobandi,præsertim si duri fuerint,qui ne gustandi quidem sunt, utiles tantū seruatu,sicuti pyra,poma,& uuarum non pauca genera:uuas enim molliores non prohibeo,austeræ autem & acerbæ huic uictus rationi minime accommodantur. præstant omnibus caricæ, iuglandes, pistacia, & amigdala subamara, oliuas cur uel laudem,uel uituperem,non intelligo.è dulcibus haud edulijs tantū, sed potionibus quoque unicum propè mel tenuem succum generat: è uinis,alba & tenuia, crassos humores incidunt ac per urinas extrudunt : oxymeli præ cæteris attenuando aptissimum experimur.

Quæ crassos succos gignunt Cap. CCXXXIX.

SVbcinericius siligineusque panis,& qui rite cōfectus nō est,sicut quæ pemmata & itria uocantur,ex passo & simila, & quodcunque ex triticea farina infermentatum conficit, placentæque ex eadē materia elaboratæ, simila etiam & chondrus

drus crassi succi nō parum participes sunt, sicut amylum nō multum. lobis praeterea, lupinis, & intrinsecae lentium medullę succus crassus inest: nam cortex absters sorius est. fabę item frictę, & pisces qui molles uocantur, sicuti sepiae, & loligines, polypi, & cetaceum genus, eiusdem ordinis sunt, pelamides tamen magis ad mediocritatem uergunt. ostrea insuper purpurae, buccinae, chamae, lopades, pectines, pinnae, atq; absolute testaceum genus elixatū. Item anguillae, cochleae, ceruina caro, caprina, bubula, porcina, aprina, iecur, renes, testiculi, lac decoctum, caseus omnis, quamuis recens & quem oxygalactinū uocant temperatiores sint. Praeterea lac acidum igne elixatum & quod protogala quasi summum lactis appellatur, & oua quę usq; ad exactam concretionem decoquuntur, praecipue assata, ac multo magis fricta, palmulę, castaneae, bulbi, rapę, fungi, tubera, pinei nuclei, ficus immaturae, citri caro, cucumeres praesertim uberius sumpti, poma nondum matura, uina dulcia, hęc omnia crassum sanguinem gignunt, maxime tamen sapa & uinum nouum aut crassum, aut nigrum.

Quae medium succum inter crassum ac tenuem gignunt. Cap. CCXL.

PAnes optime elaborati, gallinarū, phasianorū, perdicumq; carnes, columbi, attagenes, auiculęq; pusillę, ac pisces saxatiles, & quę pelago degūt, gobiones, muręnę, buglossi & huiusmodi, & quicunq; neq; fetorē neq; lentorem edendo referant. Item ficus, & pepones, & inter agrestia olera seris, quod quidem multis oleribus nomen commune est, quae deinde singula proprio nomine apud atticos nuncupantur, ut lactuca, chondrila, gingidium, infinitaq; alia erratica olera, quae omnia serides appellantur. huius generis corruda est, lauriq; terrestris, ac uitis albae asparagi. Item luteum uinum dulce & splendidum, quale aruisium, lesbium, phalernum dulce, & quod à Tmolo monte defertur, probū enim sanguinem & crassitudine temperatum gignunt.

Quaecunq; uiscidum succum generant. Cap. CCXLI

TRiticum, quod graue, densum, interius flauescēs, uiscidū succū gignit: quod uero leue rarū, candidumq; interius, lentoris minus particeps est. sed & simila & chondrus inter uiscida numerantur. Item chordae, neruorum propagines, rostra, linguae, porcina atq; agnina caro, sesami semen, palmulae pingues.

Quae crudum humorem gignunt. Cap. CCXLII

PAlmulae recentes, si comedantur crudis humoribus replent. Itē rapa, testaceorum caro, quae plurima elixatione salsedinem reliquerit, & pisces qui uocantur molles, sicuti polypi, sepię, & huiusmodi, cetaceumq; genus in pelago degens, ideo illorū salsamenta potius usui sunt. ijs praeterea annumerantur intestina, uentriculi, quadrupedum uuluae, acidum lac, lupini, uua in uenticulo detenta.

Quae frigidum succum generant. Cap. CCXLIII

CVcumeres ad satietatem ingesti, uentriculi, intestina, uuluae quadrupedum, lac acidum, poma nondum matura.

Quae succum melancholicum gignunt. Cap. CCXLIIII

BVbulae, caprinae, taurinae, & hircinae carnes. Item ouium, leporum, aprorum, ac salsamenta quadrupedum animaliū: è piscibus, thunni, balenae, & cetacea cuncta. Praeterea cochleae, brassicae, & arborum germina, muria seu sale & aceto cōfecta, ut lentisci, terebinthi, & cinarae medulla. lens prae caeteris omnibus eduliis melancholicū est, quā sequunt furfuracei panes, deinde qui ex tipha, & uicia reliquisq; improbis seminib. cōficiunt. Itē casei uetusti, atq; ex uinis, crassa & nigra.

Quae excrementosa sunt Cap. CCXLV.

PAlumbi, anseres, pisces omnes praeter saxatiles, uiscera omnia, spinalis medulla, cerebrum, aues palustres, lacustres ue, cicer, faba uirens, faba Aegyptia, porcorum

corum catuli,oues reliquaq; animalia quæ fegniter uiuunt.è pifcibus fluuiales & lacuftres quiq; limofas aquas incolunt,& cetacea cuncta.

Quæ excrementis carent. Cap. CCXLVI

COila,caudæ,alæ & agreftiũ animaliũ caro,& quę ficcis regionibus degunt.

Quæ plurimum nutriunt. Cap. CCXLVII

CIcurum porcorum caro,præ cæteris omnibus primas nutriendi partes obti/net. bubulum cerebrum, tefticuli,cor,fpinalis medulla, & medullæ omnes, anferum alæ,præcipue tamen gallinarũ.omnium animalium uentriculi,cochleę, præfertim fi ter elixentur.è teftaceis quæ duriores carnes habent,ficuti purpuræ, buccinæ,& huiufmodi. præterea aftaci quos gammaros uocant, paguri, cancri, locuftæ,fquillæ.item qui molles uocantur,ut polypi,fepiæ,lolligines: & è carthi/lagineis quos felachios appellant,torpedo,turtur moderate,rhina impenfius,mu/li & gobiones minus. lac eo magis alit, quo craffius, quo uero humidius,minus. panis filigineus inter omnes maxime nutrit: deinde fimilaceus, tertio impurus, quem fyncomifton uocãt. item triticum elixatum,fimila,chondrus, fabæ carnem minime firmam ac folidam,fed hiulcam potius laxamq; generant. at cicer magis nutrit,ficut phafeli & ochri fœnugræco præftant.dolichi quos lobos uocant,pifis non minus alunt.item caftaneæ,lentes,palmulæ,paffulæq; dulces & pingues, ra/pæ,bulbi,egregie alunt,præfertim qui bis fuerint elixati.mel defpumatum,diftri/butioni nutritioniq; idoneum redditur. uinum omne craffitiei particeps,fed ma/gis quod rubrum craffum adftringensq; fuerit.minus uero quod album, craffum & aufterum,minime omnium tenue & album:denique omnia craffum fuccum red dentia,fi recte concoquuntur,plurimum nutriunt.

Quæ modice alunt. Cap. CCXLVIII

EXtrema animalium, uulua,uentriculus, inteftina, caudæ, aures, pinguedo, adeps.omne auium genus quadrupedibus comparatum parum alit:caro eti am ueterũ minus alimenti quàm adolefcentium affert,fed & pifces tenuiorẽ fan/guinem reddunt,atque è teftaceis qui molliores carnes habent,ficut oftrea,panes hordeacei & polenta.panes item furfuracei & fordidi omnes & abluti amylum, puls è farina hordei,bromus,milium,fed præcipue pannicum, oriza,fabæ uiren/tes,papaueris femen, mora,amygdala,piftacia,pruna, perfica,armeniaca, preco/cia,oliuæ,præfertim drupæ,ponticæ nuces, iuglandes,ferica,feu ziziphæ,baccę, corneæ,mora rubi,prunula agreftia,capparis,præcipue fale macerata, terebinthi cymæ,braffica,beta,raphanus,finapi,afparagi omnes,paftinaca,daucus,carus,ce pe, allia,porri, crudi quidem nullum nutrimentum corpori præbent. elixati uero bis aut ter, pauciffimum,mala punica,pyra,cucurbitæ,paffulæ aufteræ & acidæ. ambigunt quodammodo inter hęc,quæ parum nutriunt,phafeli,ochri,cicerculę. ficus autem pauci nutrimenti non funt, ficut reliqui æftiui fructus: tumidam ta/men inanemq; carnem generant,fed uuæ ficubus alendo cedunt tumidiorem ina nioremq; carnem fuggerentes.

Quæ boni fucci funt. Cap. CCXLIX

PRæftantiffimũ fuccum generat optimum lac præ cunctis fere omnibus quæ offeruntur.optimum uero lac eft,quod à bene habentibus animalibus nuper rime mulctum potatur, dum adhuc innatum calorem conferuat. deinde tremen/tia oua & forbilia gallinarum aut phafianorũ, pulli gallinacei. pifces pene omnes laudabilem fuccum generant, præter paluftres & lacuftres, & qui limofos turbi/dosq; incolunt amnes:odore uero & guftu pifcium natura dignofcenda eft.nam qui in deprauatis aquis morantur,fœtidi,guftu ingrati ac uifcidi fiunt. quadrupe dum carnes fi bene concoquunť,laudabilem fanguinem gignunt:præfertim quæ

i boni

boni fucci fuerint, quale porcorum genus eſt. roſtra præterea & extremitates omnes, & uolucrum alæ. inteſtina uero uuluæ & caudæ, ſucci bonitate carni nõ adæquantur, ſed glandulę, ſi recte concoquantur, carni non cedunt. cor mali ſucci non eſt. porcorum pedes roſtro & auribus præſtant, & agreſtium animaliũ carnes meliores ſunt quàm domeſticorum. item panis optime elaboratus, chondrus, ptiſana rite confecta, fabæ, caſtaneæ nõ improbandæ, ficus & uuæ quæ maturuerint: uuę penſiles probantur, caricę, ſi bene diſtribuant laudabilis ſucci ſunt, ſed ſi in uentriculo morantur, uitioſæ fiunt & pediculos gignunt. Quod ſi cum iuglandibus comedantur, optimæ efficiuntur. qui tamen ficubus & caricis aſſidue utuntur, nocumento non leui ſubiacent. lactuca pro olerum ratione probum ſanguinem reddit, quam deinde ſequuntur intyba. uina odorata, optimi ſucci ſunt, quale phalernum dulce eſt, & quod à Tmolo defertur.

Quæ mali ſucci ſint. Cap. CCL

AB omnibus edulijs mali ſucci quamuis bene concoquantur, omnino abſtinendũ cõſulo. ſenſim enim ex his temporis progreſſu irrepit deprauatus humor intra uenas collectus, qui qualibet leui occaſiõe putrefactus maleficas febres accendit. peſſimi ſucci ouina, caprina, ac potiſſimum hircina caro eſt. inde arietina, mox taurina, quorum omnium caſtrata ſalubriora ſunt, uetera infeſtiſſima. leporina caro craſſiorem quidem ſanguinem gignit, bono tamen ſucco aptiorem quàm bubula & ouina, ſed nihilominus ipſa quoq; mali ſucci cenſenda eſt, quemadmodum & ceruina. renes præterea & perfectorũ animalium teſtes, præter gallorum, cerebrum, ſpinalis medulla, lien, oua fricta, caſei recentes, boleti, amanitæ, fœnogræcum, lentes, auenę. cicer boni ſucci non eſt: olyra autem tanto tritico cedit, quãto tiphæ & auenę præſtat. miliũ noſtrate & indicum, & reliqua huiuſmodi probanda non ſunt. è piſcibus dracones, callionymi, ſcorpiones, trachuri, muli, orphi, glauci, zygænæ, congri, phagri, & quæcunq; in mari cetacea degunt animalia, omnia mali ſucci ſunt. item fructus omnes æſtiui, poma immatura, pyra, perſica, mala punica, meſpila, corna, pruna ſylueſtria, ſiliquæ, terebinthi fructus, cynara præcipue quando induruerit. cucumeres, pepones, cucurbita, his quidem incolumior, ſed & ipſa in uentriculo corrupta peſſima efficitur. ficus & caricæ inter æſtiuos fructus minus quidem uitioſi ſunt, uberius tamen ſumpti ſanguinem non adeo laudabilem gignunt. Propterea pediculorum copiam ſuggerunt. olerũ uero nullum boni ſucci eſt. Ambigunt inter utrunq; lactuca, intybum, malua, blitum, attriplex. olerum radices guſtu quidem acres uitioſi ſucci ſunt, ut cepæ, porri, allia, raphanus, paſtinaca. utriuſque uero extremi participes, rapa & quæ carus uocatur. ocymum peſſimi ſucci eſt, rapa quæ crudior fuerit, braſſica, bulbi, niſi exquiſite elixentur. cepe uero, allia, & porrum ſi bis coquantur, ſucci malitiam deponunt. deterrima omnino olera ſunt, quæcunq; agreſtia uocãtur. item uina craſſa guſtu & odore ingrata & auſtera, quemadmodum uile bithynum, quod in magnis dolijs defertur. nam quod in paruis continetur, neque planè boni ſucci neque mali eſt.

Quæ bene concoquuntur. Cap. CCLI

PAnes optime confecti, petrini piſces, gobio, torpedo, turtur ſi auium generi comparetur. uolucrum uero caro quadrupedum generi collata facilius concoquitur præcipue perdicis, attagenis, columbæ, phaſiani, anſerum, alæ, & magis gallinarum, omninoq; alæ omnes pullorum bene educatorum: peſſime uero macilentorum & feneſcentium: iecur anſerum ſero lactis ſaginatorum, & teſtes gallorum ſimili modo nutritorũ, concoctu facilimi. porcorum carnes concoctioni accommodãtur, uigentibusq; ętate, & laborantibus uigentiũ carnes offerri debent.

reliquis

reliquis autem porcellorum qui adhuc adolescant. uituli perfectis bobus coctioni aptiores sunt, sicut hædi capris, semperq́ adolescentium animalium caro & arida loca incolentium reliquis præferēda est. præterea iuglans magis quàm auellana concoquitur: bulbiq́ bis elixati concoctu faciles fiunt. item oua trementia & sorbilia, lactuca, intyba, malua, cucurbita elixata, nisi putrescat in stomacho facilem coctionem suscipiunt. uina uero dulcia austeris præferūtur. Quicquid enim dulce est maiori iocunditate conficitur.

Quæ difficulter concoquuntur, Cap. CCLII

CAro quidem bubula, ceruina & hircina concoctu difficiles sunt, sed hircina pessima omniū est: deinceps arietina, postea taurina, omninoq́ uetusta animalia deterrima habentur. antiqui uero sues cum fibrosi & aridi sint, propterea confectioni resistunt. uentriculus, intestina, uuluæ, cor, iecur, aures, caudæ, renes, cerebrum, spinalis medulla, perfectorum animalium testes, anseres, exceptis alis, ægre omnia concoquuntur. palumborum autem, turdorum, merularum, pusillarumq́ auium caro durior est: præcipue turturis antiqui & anatis, quibus tamen duritie & fibrositate pauones & otides præstant. uentres etiam uolucrū uniuersi concoctu difficiles sunt ob substantiæ soliditatem, falluntur enim qui struthionis & mergi uentriculos probant, cochleæ præterea. lac acidum, caseus uetustus. nam recens præsertim qui oxygalactinus dicitur, præstantior est. purpurarū, buccinarum aliorumq́ testa intectorum caro, quæcunq́ solidioris corporis sunt, astaci, locustæ, cancri, paguri, squillæ & huiusmodi. polypi, sepiæ, loligines & omnia quæ molliori carne constant: bati, liobati, rhinæ, dracones, cuculi, callionymi, scorpiones, trachuri, oua elixata & fricta, triticum elixatum, tipha, bromus, faba, dolichi, phaseli, cicer, oryza, lupini, milium utrunq́ indicum & nostrate, lentes, sesamum, castaneæ, poma, pyra, palmulæ omnes: siliquæ, ocymum, rapæ, bulbi crudiores, pastinaca, daucus, nuces. omnes olerum radices, ipsaq́ olera, præter lactucam & intyba. è uinis crassa & noua, concoctu difficilia sunt: aqua tamen longe difficilius concoquitur.

Quæcunq́ stomachum roborant firmantq́. Cap. CCLIII

PAlmulæ austeræ, poma cydonia, oliuæ salsæ: utiliores tamen quæ aceto confectæ sunt. passulæ austeræ, uuæ in uinaceis seruatæ, iuglans potior auellana, præsertim cum caricis. gingidium sicut scandix comestū stomacho ualde cōfert, crudum & elixatum, prolixiorem tamen decoctionem non tolerat. cinara egregie, raphanus, rapa, cardamomum, palustris asparagus, cimæ, chamædaphnæ, oxyacanthæ & uitis albæ. bulbi uero appetendi uim excitant, & salsamenta omnia. citri pars extima, medicamenti ratione sumpta stomachum firmat, austerum uinum os uentriculi roborat, ipsumq́ue uentriculum, qui intemperiem calidam patitur.

Quæ stomacho infesta sint. Cap. CCLIIII

BEta ita ut singultum excitet, si uberius comedatur, ocymum, rapa crudior. blitum attriplex, nisi aceto oleo & garo condiatur, fœnugræcum & sesamum stomachum euertūt. lac in frigidioribus uentriculis acescit, in calidis ad nidorem mutatur: iure ergo febrientibus nocet, ac si quis cum melle sumpserit uomitū cit. Pepon immaturus cholericos affectus inducit. omne item cerebrum stomacho infestum est, & nauseam excitat, quemadmodum & ossium medulla. uinum austerum quidem & nigrum facile acescit, crassum uero & nouum uomitū mouet.

Quæ flatum discutiant. Cap. CCLV

CYminum, ligusticum, urticis & cannabis semina, fabæ frictæ, bulbi bis elixati & ex aceto oleoq́ comesti, mel decoctum & expumatum, panes hor-

deacei,hæc omnia flatu carent.media uero sunt inter flatuosa & flatu carentia, pi si,phaseli,ochri,cicerculæ.

Quæ flatuosa sint. Cap. CCLVI

CIcer,lupini,milium indicum & nostrate,fabæ,lobi,non æque tamen ac fabæ, maza ex polenta, succi omnes, præcipue cyrenensis, & laseris liquor radicesq́ȝ.flatus uero ficuum ob celerem deiectionem perbreuis est:& si exquisite maturuerint,prope insontes euadunt.palmulæ uirentes caricis generando flatu assimilantur. Lac quoq́ȝ & rapa crudior facile in uentriculo spiritum gignunt. bulbi item crudiores.mel semicoctum, uina dulcia, & quæ dulcia simul austeraq́ȝ sunt, flatum tarde secedentem inducunt.passum autem musto simile est.

Quæcunq́ȝ abstergunt,incidunt,aperiunt. Cap. CCLVII

PTisana abstergit,fœnugræcum,melopepon, passulæ dulces,fabæ,cicer,præcipue nigrum. capparis egregie attenuat, abstergit,purgat & aperit,præsertim ex oxymelite aut aceto,& oleo, ante reliquos cibos comesta:betæ etiam succus abstergit,maxime si cum sinapi & aceto comedatur.bulbi attenuãdi aperiendiq́ȝ uires habent.cepe,allia,porri,crassos lentosq́ȝ humores attenuant & incidũt. serum item lactis humorum crassitiem extenuat.ficus abstergunt,ut multa areno sa è renibus pellant. caricæ attenuant, inciduntq́ȝ & renes expurgant. amygdala exterunt subtiliantq́ȝ, & uiscera mundificant, excreationesq́ȝ pectoris ac pulmonis magis paratas reddunt. pistacia ad iocinoris robur utilia, ad humoresq́ȝ exterendos qui in uasis eius impacti fuerint. raphanus extenuandi uirtute pollet, sed nihil melle ad extenuandum præstantius, præcipue quod à calidis siccisq́ȝ floribus collectum sit, ideo mulsa & oxymeli ad sputa educenda utiliter exhibentur: quæ si liquida fuerint,& lentore carentia,uiscera etiam feliciter purgãt, præcipue tamen thoraci & pulmoni conferunt qui crassum humorem collegerint:idem uina antiqua & tenuia cum quodam acumine efficiunt. At uinum aquosum quod est album & perquam tenue ad excrementa è pulmone euocanda efficacissimum est:corroborat enim succosq́ȝ humectat,ac moderate incidit.uinum dulce in acutis ægritudinibus refectioni idoneum, ueluti in peripneumonia & pleuritide, ubi iam facta fuerit maturatio.

Quæ obstruunt. Cap. CCLVIII

LAc cui minimum seri, plurimum insit casei,tutum non est si uberius sumatur: renes enim lædit, qui ad calculos generandos parati sint,iocinorisq́ȝ obstructiones efficit in his qui ad id morbi genus perpetiendum natura inclinentur. caricæ quoque iocinori & lieni inflammatis officiunt,quemadmodũ & ficus dulciaq́ȝ uniuersa utrique uisceri semper infesta sunt. Mulsa quoque aduersatur his quibus uiscera scirrho uel œdemate, uel alia inflammatione intumescunt: sed & palmulæ obstruunt, præcipue immaturæ, omniaq́ȝ liborum genera,& quæ ex similagine præparantur opplent, crassioremq́ȝ reddunt lienem, ac calculos renum generant.eodem pacto triticea farina cum lacte & condrus iocinori imbecillo aduersantur.præterea uinũ dulce renibus nocet calculo generando idoneis, idemq́ȝ auget uiscera,& flatu replet.

Quæ tardi transitus sint. Cap. CCLIX

OMnia liba & quæ ex simila fiunt tarde pertranseunt, & fabæ frictæ, panes sinceri,lentes decorticatæ,cerebrum,spinalis medulla,iecur,cor,triticum elixatum, oua assata & fricta,lupini,phaseli, pisum,sesamum,poma, pyra nondum matura, siliquæ, uina dulcia, sed multo magis austera & nigra sine dulcedine, & quod crassum nouumq́ȝ fuerit:aqua uero tardioris transitus est.

Quæ

Quæ facile corrumpuntur Cap. CCLX

PErsica, armeniaca, præcocia, & è fructibus æstiuis quicunque temperamento humidiores sunt, in uentriculo facile putrescunt, si propera deiectio non præuenerit. omnia uero è uitioso succo constantia, humida, lubrica, & deiectioni parata, ante reliquas dapes offerenda sunt. ita enim cito secedunt, ac cæteris iter præstant. Quod si postrema sumantur, alijs quoq; impartiuntur putredinem.

Quæ difficulter putrescunt. Cap. CCLXI

CHamulas paruas, purpuras buccinas, & quæ in testaceo genere duriori carne constant, his exhibemus, quibus ob uitiosorũ humorum copiam in uentriculo alimentum corrumpitur, bis aut ter in optima aqua elixãtes, inde in aliam feruentem transferentes, donec salsedinem omnem exuerint. similiq; modo astacos, paguros, cancros, locustas, & squillas & quæcunq; carnem habuerint corruptioni renitentem, sicut habent testacea cuncta quæ solidioris corporis sunt.

Quæ aluum citant. Cap. CCLXII

LEns, brassica & marinorũ piscium omnes testa intecti, ac cochleæ mixta natura constant: singulorum enim ipsum quidem solidum corpus uẽtrem sistit: humiditas uero deijcit. si quis ergo lentẽ, aut brassicã, aut quippiã eorũ quæ dicta sunt elixauerit, inde oleo garo & pipere decoctũ condiuerit, & alicui potandũ dederit, conspiciet aluum à tali potione citari. Marinorum etiam herinaceorum & conchularum, uetustorum que gallorum iura uentrem deijciunt. Brassicam uero ubi aluum mollire uelimus, oleo & garo condimus: neque multum decoqui sinimus. panes præterea surfuracei uentrẽ ducunt. fœnugræci cremor cum melle decoctus omnes deprauatos humores ab intestinis expellit. modicum esse oportet mel quod illi admiscetur, ne stomachum erodat. Item oliuæ salsæ ante cibum comestæ. lac liquidius magis deijcit, crassius uero minus, sed serum efficax est: miscendum illi tantum mellis quantum satis sit ad dulcedinem, ne stomachus euertatur. qua ratione etiam sal addendum, ne gustus abhorreat. caro animalium, quàm maxime iuuenculorum facilius aluum ducit. simili modo è piscibus chartilagineis torpedo & turtur moderate laxant. idem faciunt malua, beta, caseus nuperrime coagulatus cum melle, attriplex, cucurbita, pepones, melopepones, ficus, caricæ, uuæ dulces, præcipue ubi humidæ sint. mora ante cibum sumpta, iuglans adhuc uirens, uel etiam arida, si modo aqua præmaduerit. pruna recentia, aut sicca, quæ mulsa prius madefeceris: ubi tamen mulsæ pluscuIum mellis inerit, tunc pruna efficacissime uentrem mollient, si ea solum comederis: sed multo magis si mulsam simul potaueris. Assumptis mollientibus uini dulcis quippiam bibere oportet, inde interiecto pauco temporis interuallo prandere. Mora uero, cerasa, præcocia, persica, uniuersaq; aquosa & humida, & omnino quæcunq; gustantibus odorantibus ue nullam eminentem afferunt qualitatem, mediæ quodammodo facultatis sunt deijciendo aut sistendo. mel tantum si quis incoctum lambat, egregie aluum ducit. uinũ dulce cõfert eductioni quæ inferius fit, sed paſſum aperte mollit.

Quæ uentrem detinent. Cap. CCLXIII

PAlmulæ austeræ, passulæ austeræ, mora rubi, prunula agrestia, poma adstringentia, pyra, mala punica. astaci seu gammari, paguri, cancri, locustæ, squillæ, & reliqua crustacea, minus quidem uentrem ducunt quàm testacea: habẽt tamen & ipsa succum quendã salsum excitatorium, quem si elixatione deposuerint, ueluti ostreorum cæterorumq; testaceorum caro aluum detinent. idem faciunt lentes & brassicæ bis coctæ. ubi enim sistere aluum cogitauerimus, super brassicam quæ semel satis decocta fuerit, priori aqua abiecta aliam feruentem infundimus,

rursusq́ elixamus donec flaccescat. oportet bis coctam neq; aerem neq; frigidam aquam attingere, alioqui nunquam superueniet flacciditas, etiam si deinceps q́ diutissime elixaueris. lens excorticata adstringendi efficaciam amittit, neque ita uentrem desiccat. si tamē eam quoq; bis decoxeris, inde cum modico sale, aut garo condieris, addito quopiam eorum quæ uentrem sistunt, ita ut gustus non offendatur, fiet simul & medicamentum utilissimum, & edulium suauissimum. Præterea polenta è uino austero bibita, oryza, pannicū, milium tam indicum quàm nostrate, leporina caro, uinum austerum, & nigrum sine dulcedine, albumq́ & flauum utrunq; austerum uentrem compescunt.

Quæ calefaciunt. Cap. CCLXIIII

TRiticum elixatum, & panis qui ex ipso conficitur, tipha, bromus, fœnogræcum, palmulæ dulces, poma dulcia, & medij saporis, sesamum, passulæ dulces, propterea & reliquis magis siticulosæ sunt, apium, smyrnium, eruca, raphanus, rapa, sinapi, nasturtium, pyrethrum, pastinaca, carus, allium, cepe, porrum, caseus uetus. uinum dulce moderate calidum est, ideo siticulosum, fuluum tamē nigro calidius, ruffum omnium calidissimum, deinde fuluum, deinde rubeum, postea album quod minime omnium calefacit, antiquissimū uero calidissimum est.

Quæ frigefaciunt. Cap. CCLXV

HOrdeum quomodocunq; utaris, milium, pannicum, tubera, cucurbita, melones, melopepones, ficus, pruna, mora, uuæ austeræ & acidæ, passulæ austeræ, poma adstringentia acida & insipida, pyraq́ eiusdem generis, punica adstringentia, palmulæ saporis succiq́ frigidi sunt. lactuca, intyba, lenius tamen, portulaca, papaueris semen, aqua. uinum aquosum manifeste non calefacit, ideo febrientibus exhibet̄. uinū album & austerū minime pro uini ratione calidū est, albū uero austerum & nouum aperte infrigidat. acetum etiam tenuis substantiæ est & refrigerat, ideo præ cæteris frigidis neruos tentat. ambigūt inter calefacientia & refrigerantia panes loti, amylum, uuæ uinosæ.

Quæ exiccant. Cap. CCLXVI.

LEns, brassica, polenta, uiticis semen, orobi bis cocti & sæpius aqua dulcorati, præstant reliquis albi & qui assi aut fricti comeduntur. aridum alimentū corpori præbent: aridius etiam præbebunt quibus plus gari & uini sit iniectum. plurimum enim interest quomodo condiant̄ semina, olera & plantæ, nam condimenti ratione magis aut minus siccare possunt.

Quæ humectant. Cap. CCLXVII

PTisana, cucurbita elixata, pepones, melopepones, cucumeres, iuglandes uirides, pruna, mora, sycomora. lactucæ uero, intuba, malua, blitum, attriplex olerum humidissima sunt. Fabæ etiam uirides & cicer humectant. at calida aqua calefacit quidem & humectat, frigida autem refrigerat.

Quæ caput tentant. Cap. CCLXVIII

PAlmulæ omnes, eruca, fœnugræcum, mora rubi. præterea uinum fuluum & austerum dolorem capitis excitat, & mentem lædit. aquosum uero neq; capiti dolorem affert, neque neruis officit, nam paucis erū etiam dolores sedat, qui humorum in stomacho contentorum causa contigerint. lac quoque capiti nocet, nisi ualde robustum fuerit, & aqua in qua uuæ madefactæ sint, quam tryga quasi feculam uocant, uuaq́ in uinaceis seruata.

De electione simplicium medicamentorum. Cap. CCLXIX

AGaricum præstantius est quod pectines rectos habet. acaciam eligito leniter fuluam & odoratā. aloe optima quæ pinguis sine calculis æqualis, splendida

dida, densa, subfulua, friabilis, iocinoris colore, facile humescens, odorata, amarissima: nigram & durissimam reijcito. amomum eligito, recens, album, subrubrum, non compactum, sed solutum diffusumq́, semine refertum racemulis simili, grauissimum, odoratum, minime situm redolens, gustu acre, colore simplex & nullatenus uarium: adulteratur amomide perquàm simili herba: frustula semper abijcito, electis ab una radice ramis. amoniacum eligito, sine lignis thus redolens, granulis liberum, densum, minime sordidum, odorem ueluti castorei referens, gustu amarum. aspalathũ grauem esse oportet, colore igneo subrubro, aut purpurascente, densum, odoratum, gustu amarum. absinthium melius est quod in ponto & cappadocia nascitur. bitumen optimum est purpureo colore splendidum, grauissimum odore, nigrum reprobandum. adulteratur enim admixta pice. elleborum nigrum eligito adultissimum, tenui medulla, gustu acrem & igneum: talis in helicone & parnaso & anticyra nascitur. album uero ne eligito. euphorbiũ eligito acre & splendidum. uiscum optimum lenis marrubij colorem referens, interius subflauum, nihil habens asperi aut furfuracei: colligitur à quercu, fraxino, pyris, & alijs arboribus. glutẽ piscium quod ichthyocollam uocãt, probatur glaucum, subcrassum, tanquam scabiosum, celerrime liquescẽs. calamus aromaticus probatur densis geniculis, & qui fractus in multa frusta dissiliat, plenis aranearum fistulis, subalbidus, mandendo uiscidus, adstringens, subacris. cardamomum optimum est quod ab armenia defertur. eligito terenti contumax, farctũ, occlusum. cassia probatur ruffa, coralliq́ speciem reddens, foramine angusto, æqualis, longa, fistulis crassis, gustu mordax & adstringens, odorata, uinum redolens. purpurea uero & crassa quam zegir uocant, rosam olet. cera præfertur pontica, subpinguis, odorata, pura. ladanum optimum est odoratum subuiride, molle, pingue, sine arenulis, tale à cypro defertur. gluten probatur rhodium album splendidum, nigrum deterrimum est. gummi eligito uermiculatũ, uitri splendore, minime lignosum, candidum: resinosum uero ac sordidũ reprobato. costus optimus arabicus, candidus & leuis, sed neq; syriacus reprobandus, colore buxeo, nares odore percutiens, præstantissimus recens, farctus undecũq; densus, aridus minime cariosus, gustu mordax & igneus, adulteratur helenij radice, sed facile deprehenditur. neq; enim gustu feruet heleniũ, neq; ualidũ odorem & ferientem possidet. crocus optimus est coricius, recens, coloratus, parum candoris in capreolo retinẽs, procerus, integer, bene educatus, farctus, frangenti cõtumax, digitos attritu inficiens, colore iucundo, minime situm redolens, ualido odore & acri: qui talis non fuerit uel antiquus, uel dilutus est, ut facilius teratur. oportet prius sub sole in fictili nouo cõtineri. crocomagma ita conficitur: croci drach. c. amyli, myrrhæ troglodyticæ, gummi, sing. drach. l. tere cum uino odorato & confice pastillos, atque in umbra siccato & urere. cyperi radix optima est grauissima, densa, solida, frangẽti cõtumax, crassa, odorata, cũ aliqua acrimonia. thus masculũ eligito rotundũ, integrũ, cãdidũ fractũ interius, pingue. adulterat̃ resina pini aut gũmi, sed facile deprehendit̃. thuris corticem crassum esse oportet, pinguẽ, odoratũ, squãmosum, mẽbranosum. adulterat̃ mixto cortice pinus aut piceę, sed igne deprehendit̃: reliqui enim suffiti fumũ reddũt, sed iste cũ odoris iocũditate sicuti thus ardet. medulla optima ceruina est, deinde uitulina, deinde taurina: colligẽda est in fine æstatis appropinquãte autũno, nã reliquis tẽporibus sanguini admiscet̃. præparat̃ repositioni quę recens est subacta et aqua diluta, mox setaceo cribro excolata ac rursus deinde lota, donec aqua reddat̃ pura, postea sartagine liquefit, & fluitãtes sordes penna auferunt̃. demũ ubi concreuerit, in fictili nouo reponitur, derasa prius diligenter fece quæ sub-

ſederit,poſtquam liquefacta excolataq́ʒ fuerit. panaceæ radix melior arida eſt & candida ſitu carens, guſtu feruida, odorata. eiuſdem plantæ liquor optimus eſt, guſtu amarus,exterius uirens,interius candicans,æqualis,pinguis qui citò ſoluatur,graui odore,guſtu feruens.myrrha troglodytica excellit,ſubuirens,ſplendida. quæ uero picis colore eſt reprobatur. myrrha quam ſtacten uocãt, probatur odorata æqualis,& cui oleum admixtũ non ſit. ſtyrax præſtat qui fuluus eſt,pinguis, reſinoſus,grumis refertus,ſubcandidus,odoratiſſimus,& qui dum tractatur melleam humiditatem refert.tragacantha optima eſt ſplendida,lenis, tenuiſſima,pura,ſubalbida. hyoſcyamum eligito qui candidum florem emittit. chalbana excellit, quæ thuri ſimilis eſt & gleboſa, pura, ſine lignis, habens etiam quidpiam ſeminis admixtum, odore graui, neque extreme humida, neque ualde ſicca. gagates lapis eligendus qui facile incenditur, odore bituminis. melanteria optima eſt,ſulphureo colore lenis, pura, attractu ſtatim nigreſcens. Pompholyx cypria excellit: quæ ſi aceto irrigetur, æris odorem reddit colore quadamtenus æruginoſo, guſtu fœtida, & accenſa æruginoſi coloris efficitur.

AETII AMIDENI LIBRI SECVNDI FINIS
IOANNE BAPTISTA MONTANO
MEDICO VERONENSE
INTERPRETE.

QVAE IN LIBRO TERTIO AETII AMIDENI CONTINENTVR.

De ar-

Vterum

AETII AMIDENI MEDICI CLARISSIMI LIBER TERTIVS IOANNE Baptista Montano medico Veronense interprete

De præparatiua frictione Caput primum

ANTE exercitia excalefacere corpus oportet, frictioneque tum per lintea, tum per oleum, quæ nudis manibus fit utendum, donec satis corpus calfactũ, mollitiemque nactum fuerit, iucundusque rubor efflo ruerit, & membrum frictione intumuerit.

De exercitijs. Cap. II

Exercitiũ uehemens motus est, uehementiam respiratio seipsa frequentior terminat. exercitij usus, ut instrumentalia membra & passionibus magis renitentia, & actionibus promptiora reddantur, sintque ad nutrimenti attractionem ualidiora, & ob ca-

ob calorem corpori acquisitum nutritioni aptiora, utque à uehementi spiritus mo/
tione meatus tum sensibiles, tum occulti expurgent. At quoniã distributioni ali/
menti consulendum est, non oportet ciborum crudorum semicoctorumque, uel om
nino aliquam humorum multitudinem, neque in uentriculo, neque in intestinis con/
tineri, alioqui periculum immineret, ne ad cuncta animalis membra deferrentur,
priusquam sicut decet, concocta forent. constat igitur ciborum assumptioni exer/
citium præferendum: intempestiuum uero tempus indicat urinæ color. ubi enim
aquosa fuerit, succum à uentre delatum adhuc incoctum significat. at si fulua bi/
liosaque sit, iam plus æquo confectum esse. sin mediocriter flaueat palleatque, coctio
nem nuperrime factam demonstrat: tunc igitur uesica prius ac uentre exonerato,
exercitatio inchoanda est.

De exercitijs particularibus. Cap. III

OMnium quidem exercitiorum commune est, ut corporis calor urgeatur: si
uero separatim considerentur, ualidum exercitium est quod musculis ner/
uisque robur præstare potest, qualia sunt fodere, aut maximum onus gestãdo uno
in situ permanere, uel paululum progredi, et ueluti deambulare. huius generis est
cum quis manibus innixus funẽ ascendit, multaque alia huiuscemodi. porrò uelo/
cia exercitia absque robore & uiolẽtia sunt: cursus, mutuaque duorum inter se extre
marum manuum complicatio, quam ἀκροχειρισμὸν uocant, ludusque paruæ pilæ.
ualida uero exercitia etiam uehementia fient, si quis festinas motiones addiderit.
Præterea exercitiorum quædam lumbos aut manus aut crura defatigant, quædã
spinam, aut thoracem, aut pulmonem. exercendum autem quousque in tumorem
eleuet, ruboreque efflorescat corpus, motionesque expeditæ, æquales & ualidæ sint,
ac donec sudorem conspexeris uapori commixtum. ubi uero aliquid eorum quæ
dicta sunt immutetur, illico quiescendum, ut si tumorem corporis contrahi uide/
ris, aut floridum colorem tabescere, aut motionum uigorem remitti, aut sudorem
multitudine, uel qualitate uariari. si enim paucior uel frigidior fiat, tunc admissa
quiete oleo inungas, frictioneque recuratiua quam ἀποθεραπευτικὴν uocãt utitor,
ueluti pędotribæ, id est, puerorum exercitatores facere consueuerunt.

De frictionibus particularibus. Cap. IIII

FRictionũ quæ dura est corpora adstringit, mollis soluit: ergo quæ plus ęquo
soluta sunt, durius fricanda: quæ contra induruerint mollius, quæ uero æqua
lia fuerint, cõstat neque dure, neque molliter, sed intra utrunque excessum fricari opor
tere. nimia autem frictio gracilitatem præbet, media æqualitatem.

De uociferatione. Cap. V

THoracis & uocalium instrumentorum exercitium est uociferatio, immo &
naturalem calorem expurgat, subtiliat, firmat, corporisque membra solida, ro/
busta renitentiaque affectibus reddit. uociferatione uero utendum in suspiriosis, in
non nisi recta ceruice spirantibus, in tabidis, in doloribus diuturnis, qui circa pe/
ctus aut scapulas fiunt, in disruptis thoracis abscessibus, in raucedine uocis, ob ni
miam humiditatem factam: quartanarijs febribus maxime congruit, humorẽ im/
pactũ excutit: immo & humiditatem stomachi, quam proprie quartanarius ipse
typus afferre solet, absumit. Præterea stomachi uitio laborãtes iuuat, quos stoma/
chicos uocant, præsertim eos qui continue euomunt uel acidum eructant. conue/
nit & capitis affectibus. qui uero ad uocem exercẽdam accessurus est, ubi aluum
subduxerit, inferioraque mẽbra sensim fricuerit, ac faciem suauiter lauerit, submis/
sius proloquatur & deambulando cantillet, ac tum demum uociferationem inci/
piat. illud sciendum in exercenda uoce, modulationem & uocularum concinnita
tem nihil ad sanitatem conferre, sed grauiori impetu intonandum, quoniam inde
plurimus

Quartanariis vociferatio proficua

plurimus aer per inspirationem attractus thoracem & uētriculum extendit, atq; totius corporis meatus ampliores reddit. expelluntur enim in clarisclamoribus, lectionibusq; sonoris exuberātes humores. ubi quidem lectio robustior fuerit, per sudores: ubi uero mitior, per occultas transpirationes. nam tota corporis moles legendo declamandoq; extenditur, ita ut subinde ob attenuationem a motionibus factam screatus, muci & diuersæ pituitæ excretiones fiant. certe calore indigentibus ob exuberātem frigiditatem, quod tandem promptius auxilium q; id quod à uehementia respirationis acquiritur? Oportet igitur sæpius legere, qui languidioris corporis laxiorisq; carnis fuerint, asperam arteriam atq; alios spiritus transitus studiose extendendo, quod quidem fiet, si aliquo conatu grauissimas uoces insonuerint. hoc tamen uocis auxilio neq; temere, neq; passim utendum: sed quicunque malis aut corruptis humoribus abundauerint, uel qui magnis manifestisq; cruditatibus laborauerint, hos ego ab exercenda uoce abstinendum puto, ne per totum corpus plures corrupti succi, aut uapores distribuantur.

De gestatione Cap. VI

Alia quidem exercitiorum genera in motione corporis constant: gestatio uero ex motu & quiete commixta est, cum plurimæ corporis partes quiescere uideātur, atq; interim omnes latione moueantur: propterea utilissimum simul & iucundissimū exercitium est gestatio, cum nec laborem corpori præstet, & moueat prope quemadmodum magna solent exercitia, qua motione calorem innatum euentare excitareq; potest, ac multitudinem materię discutere, corporeumq; habitum firmare, torpentesq; actiones erigere. gestationis differentiæ plurimæ, hæ tamen magis propriæ, aliqua lecto, qui quidē duplex est, uel pensilis uel in angulorum pedibus sessilis. aliqua in lectica quæ adhuc duplex, uel ubi sedetur, uel ubi recumbitur. quædam in curru, quædam in naui, ponenda tamē & inter gestationis species equitatio. lecti igitur gestatione his utendum, qui uel febriunt, uel diuturno morbo laborant: ob quem tabescentia corpora haud facile refici solent. Iuuat item eos qui à malo quopiam febrili affectu nuper incipiunt reualescere. Item phreniticos & qui elleborum sumpserint. spiritus enim turbulētias suauiter sedat & somnum prouocat. uti etiam possumus in lethargicis & in his qui non appetunt. lectica recumbentes gestamus eos qui lethargica febri detinētur, uel semitertiana uel quotidiana. Item attonitos, resolutos, renum uitio laborātes, podagricos: insidentes uero qui ad integram febrium remissionem deuenerint. at gestatio curulis excussorium quid habet, & quod diuturnos morbos oppugnet. huius tamen quædam uehemens, quædam mitior est. mitiori utendum in ægritudinibus capitis, & ubi materiæ ad intestina defluxerint: uehementi in thoracis & stomachi affectibus, in œdematibus, hydropicis, attonitis. tenebras autem imaginantes quos scotomaticos uocant, & hemicrania laborantes, auersos ab itineris progressu in curru sedere oportet, & suauiter moueri. multos enim nouimus absque ope alia tali modo curatos, sedem uero supiniorem collocare oportet. nauigatio si prope terram fiat, inq; sedato mari congruit hydropicis, elephantiasi laborantibus, attonitis, delirantibus. stomachus primo quidem euertitur, postea tamen assuescit. porrò per fluctuosum mare gestari uiolentum est, plurimosq; ac maximos animi affectus inducit: tum spei, tum timoris, tum ignauiæ, tum obeundi discriminis: quandoq; enim gestiunt, quandoq; anguntur, quandoq; ociose degunt nauigantes. talia uero uniuersa, ubi commixta fuerint excutere è corpore atque expellere omnem diuturnam ægritudinē possunt. quin quod ex quiete & motione commiscetur, si quid usquā alibi est quod faciat, hoc maxime ad corpus optime alendum facit.

De equitatione. Cap. VII

VSus equitationis uniuersus ægris non multum cõfert, si tamen suauiter gradiatur equus, nihil ultra facit quàm femorum lassitudinẽ, eiusq; partis ubi crura plicantur & suspenduntur: at si impellatur, perturbat uniuersum corpus & defatigat. habet tamen etiam modus iste quidpiam utilitatis in ualentioribus, roborat enim præ cunctis alijs exercitijs spiritum, reliquumq; corpus, sed stomachũ maxime. purgat etiam sensus, acutioresq; reddit, thoraci tamen pessimus est hic exercendi modus. illud aduertendum, in sana regione, depuratoq; aere perficienda non tantum cætera uniuersa exercitia, sed etiam nauigationem.

De uenereis ex Ruffo. Cap. VIII

OPus quidem naturæ concubitus est, è naturalibus aũt nihil noxium. at quæ immoderato continuoq; usu atq; importune admittũtur, iam noxia fiunt. longe tamen magis ueneris assiduus usus nocebit his qui neruosas partes habuerint imbecillas, aut thoracem, aut renes, aut lumbos, aut coxendices, aut pedes, quod ita esse apparet, cum uniuersum hominis robur tali usu deterius fiat. robur uero in nobis calor est ipse naturalis qui decoquit alimenta: ergo coctiones coeunti non bonæ & languentes fiunt, non ut oportet cernitur, non auditur, non alius quiuis sensus ualide possidet. sunt etiam huiuscemodi homines obliuiosi, tremuli, articulorum doloribus, & maxime coxendicum & renum uesicæq; uitijs laborantes. oris præterea foetor, dentium dolores, faucium inflammationes nonnullos corripiunt: immo etiam plures nimio concubitu sanguinem expuerunt, partim ob uiolentam delationẽ extensionemq; spiritus, partim ob cõsensum thoracis ad testiculos uenarum arteriarumq; ductu: minime tamen mulier ob coitum sanguinem expuit, tum propter totius corporis humiditatem, tum quia in congressu minus laborat, tum etiam quia inferius purgationes deferuntur: propterea si ad sputum quoque sanguinis uenerit, magnum sibi à tali purgatione præsidium parat. ob hæc igitur quæ dicta sunt, iubent medicorum optimi, siue adfuerit dictarum ægritudinum aliqua, siue ob naturalem hominis imbecillitatem suspecta sit, à concubitu abstinendum. hactenus nocumenta & affectuum cõsensus quantum compendio colligi potuit explicuimus. nunc uero dicendæ utilitates: neque enim omnino damnosa uenus est, si & ad usus occasionem & ad sanam utentis constitutionem intenderis. uenus igitur & plenitudinem euacuat, & corpus agilius reddit, augmentum procurat, uiriliorem animum facit, durum etiam corporis habitum ex interuallis recepta emendat: mollit enim instrumenta, meatus dilatat, atq; à pituita expurgat. præterea delyrantibus, iracundis, melancholicis, tristibus, homines odio habentibus (quos μισανθρώπους uocant) coire, maximum præsidium est, immo sapientiores omnino reddit, quicunque aliquo morum genere aberrauerint. iuuat etiam comitiali morbo laborantes, & qui capitis uel grauitatem uel dolorem patiuntur. Hippocrates autem unico uerbo complexus, uenerem inquit optimam esse omnibus morbis qui à pituita pendent. multi certe qui post ægritudinem non alebantur ueneris usu curati sunt. quidam etiam cum prius anhelarẽt, bene spirãtes euaserũt: quidã cũ prius à cibo abhorrerẽt, appetendi uim excitarũt. multi prętérea à cõtinua pollutiõe quę fit in somnis sunt liberati. aptę uero ad uenerem naturæ sunt calidæ & humidæ, & plus alijs ad usum paratæ, minime frigidæ & siccæ. ætatum ea quæ in uigore maxime eligenda, senum nequaquã. è temporibus uer optimum, autumnus minime, deinde æstas, sed neq; hyems ob frigus laudabilis. è uictus rationibus quæ calida est & humida ueneri aptissima, frigida & sicca inutilis, humectans enim regimen maxime confert his qui coire non possunt. sint autem labores moderati, cibi qui boni sint succi, uinum colore fla-

uum

uum,substantia subtile,panes puri,recentes clibano decocti,carnes hædorū,agnorum,porcorum,auium,gallinæ,attagenes,perdices,anseres & anates.piscium,polypodes,& quicunque molles habent carnes. olerum,orminum, erysimon,eruca, rapa discocta & iam flaccescens,hęc enim tanquam medicinæ exhibentur.Porrò è leguminibus,fabæ,cicer,ochri,phaseli,pisi,lobi & flatu implent, & ualidū præbent alimentum. placet autem summopere ad hanc uictus rationem, & uua quæ optima fuerit:humectat enim corpusq; replet flatu & sanguine.qui uero ad uenerem accessurus est,recētes satietates uitare oportet,& cruditates,& ebrietatem,et famem:coire enim cum excrementis malum est,& exercitiorū balneorumq; tempore.labores etiam uitandi & uomitus qui proxime præcesserint, & alui profluuia recentia:nam diuturna quandoq; uenus exiccat. optimum uero est cōcumbere uolentem post cibum commisceri,qui tamen ad satietatem non sit ingestus: id enim ad robur confert,& frigiditas quæ fieri assolet minus fit. quod si quis à prandio prurire inceperit,cessare tantisper oportet,quoad alimentum constiterit. si uero à cœna,paululum prædormire oportet:uehementes enim cupiditates non laudo,immo continendas iubeo, atque his præsertim qui ex usu ueneris ad aliquem morbum procliues sunt.

De insolatione,operimento arenæ,alijsq; fomentis ex Antylo. Cap. IX

SOlis radijs se exponunt quidam non uncti, quidam peruncti prius.Item quidam sedentes,quidam stantes,quidam recumbentes, nonnulli deambulantes, aut currentes: ac recumbentium quidam strato recumbunt, quidam super corio, aliqui in arena,aut sale. ea igitur quæ fit absque unctione calefactio, si moderata fuerit,occultam transpirationē adauget,sudores prouocat & uētrem sistit:ac carnem quidem conseruat,sed pinguedinem aufert,œdemata suiq; generis alia,præcipue aquam intercutem summopere exiccat: spiritum frequentiorem uelociorem'q; reddit:ideo suspiriosos & non nisi recta ceruice spirantes lædit. capiti uero iam dudum refrigerato confert, pariter enim & intemperiem emendat, & membrum robustum facit. in his tamen prius aluus subducenda est: nam nisi euacuatio præcesserit, insolatio nocebit:at perunctó corpore præter hæc quæ numerauimus,alia quoq; plurima potest.corpus enim eo pingui illitum,à solis feruore magis desiccatur, & ueluti assatur,qua de causa etiam superficies extima uehementius denigratur: per occultam tamen transpirationem minor dissolutio fit, carne scilicet ob adustionem constipata. sedentes uero aut stantes,deambulantibus atque adhuc magis currentibus incenduntur. at strato recumbentes prætereq; quod parum iuuantur, caput etiam uaporibus replent. super corio insolati summopere proficiunt,qui aqua intercute & qui renum,uel coxendicis uitio laborant.Item febres,elephantiasis,delyria,uentris affectus,quos cœliacos uocant, & uesicæ diuturnus morbus,apoplexia,uteri præfocationes, atque alba mulierū profluuia curantur.oportet autem magnum esse corium,& oleo perunctum stratumq; in arena tenui & cribro excussa.deinde ægrum,cum in lecto prius calefactus fuerit,nouo linteo caput tuente, eodem iacēdi situ diutius sub sole persistere,postea in contrarium latus deuolutum quiescere, inde ad pristinum situm reuerti idem sæpius repetendo,qui omnino modus in arenæ decubitu seruandus est loco sæpius alterne commutato. oportet autem ministrum adesse, qui collecta calidissima arena in obrutum corpus subinde iaciat. si igitur propè affuerit mare, arenam eligito, nam fomentatio quæ ab arena fit, & mitior est & magis exiccat, ea quæ fit à corio:at si arena tantum fluuialis sit, corium præferendum est, neque enim tantum arena fluuiatilis, sed etiam aer ob uaporationem humidior est. ubi uero salis co-

pia fuerit,nihil præstantius.lectus ergo sternatur subtilissimo sale,altitudine nihi-lo duodecim digitis minore:nam nisi crassum fuerit,leuis admodum & ueluti ex-cussorius calor ab ipso fit,qui neq; distribuitur,neq; profundum petit.

De incisione uenæ ex Galeno. Cap.X

A Similaribus quidem corporis partibus alibi ostensum est primas functio-nes perfici,sicut ab instrumentalibus secundas.collectis ergo in corpore hu-moribus,considerandum quodnam iuuamentum,aut nocumentum partibus af-ferant à quibus functiones fiunt: noscendumq; multitudinem bifariam dici, aut pro uirtutis ratione,aut pro uasorũ concauitate humores ipsos continente. quem admodum enim oneris gestator,non statim ut angitur & laborat,iam etiam cadit & obruitur: ita prorsus quando uirtus præ multitudine grauatur, fieri potest ut diutius renitatur, neque interim ægrotet homo, sed deinceps neglecta delabatur & cõcidat.in his igitur anteq; uirtus superet, maxime confert incisio uenæ, sæpe etiã quãuis in corpore multitudo sanguinis non affuerit,uena incidẽda est:ubi scilicet inceperit inflãmatio,humorib⁹ à toto corpore ad locũ cõfercũm defluẽtibus, uel ob pcedentẽ pcussionẽ,uel ob membri imbecillitatẽ.interdũ enim sanguis re-pente in membro collectus ita ipsum obtundit,ut actio corrumpatur,aut aliquod aliud insigne incidat nocumentum, sicut fieri uidemus in apoplexia. sæpe etiam perfringit uasa, ut in sputo sanguinis euenit.ubi igit sanguis exuberet, enitendũ ut quàmcelerrime euacuetur, priusquam ingens dispendium quandam corporis partem occupet.uena etiam incidẽda est, ubi aliquis magnus morbus immineat. ego sanè podagricos multos, qui iam tres aut quatuor annos statis tẽporibus ue-xabantur,unctionibus per interualla adhibitis curaui,facta prius in principio ue-ris,uel exuberantium humorum euacuatione,uel sanguinis missione.etenim po-dagricis,articulorum morbo laborantibus,epilepticis,melancholicis,aut sangui-nem reiectare solitis, aut tenebrosas imaginationes patientibus, quos scotomati-cos uocant,aut his qui iugiter ab anginis uexanẽ,aut peripneumonicis,aut pleu-riticis,aut lippientibus,utq; summatim dicam,his qui ad magnum aliquem & ue-hementem morbũ propensi sunt, uenæ incisionem præ cunctis alijs longe magis necessariã censeo, attẽdenda uero in quacunq; uenæ incisione multitudinis tum qualitas,tũ quãtitas,& morbi magnitudo,siue adsit siue expectetẽ,& uigens ætas, & ad hæc uirtutis robur aut imbecillitas. Præterea & habitus totius corporis na-turalis,tum anni tempus, regio,præsens aeris constitutio, uita præcedens, uictus ratio,an scilicet cibi potusq; multitudinem,eorum præsertim quæ plurimum nu-triunt, homo congesserit, & an consueta exercitia reliquerit, an solitæ quæpiam euacuationes detentæ fuerint. cæterum aggrauante uexanteq; multitudine non statim sanguis auferendus, sæpe enim in corpore crudus humor collectus est.Pro pterea diligenter animaduertere oportet,& quantum sit uirtutis robur & quantũ humor ipse frigescat,quod quidem ex urina & alijs signis deprehenditur.oppres-sa enim in huiuscemodi affectibus uirtus, consueuit in sanguinis missione extre-me concidere,ut non amplius refici possit:quod si euenerit,insigne periculum se-quitur,ac præsertim ubi febris interuenerit,in æstiua constitutione,stomacho ma le affecto,& cum corpus molle fuerit, & natura humidi temperamenti:exoluun-tur enim tales,et celerrime in syncopã transeunt,etiam si illos uehemens febris nõ occupauerit.neq; uero si hyems fuerit,aut regio frigida, frigidiorq; hominis na-tura,uena incidenda est: eos enim qui ita affecti sunt frictionibus moderatis, un-ctionibusq; temperate calefacientibus,& incisorijs potionibus curamus.

De men-

De mensura euacuationis. Cap. XI

AEgritudinis magnitudo & uirtutis robur potissime sunt intentiones uenæ incidendæ, quæ si augeantur, uberiorem euacuationē necessariā esse demonstrant: si minuantur, tantum de euacuationis quantitate auferendum, quantum uel uirtus, uel morbi magnitudo fuerit diminuta. attendere tamen oportet, qualis nam hominis natura sit: nam si corpus quidem gracile fuerit, sed amplas uenas habuerit & sanguine plenas, uberius euacuandum. at cōtra si uenæ sint graciles, corpus molle & candidum, parcius inaniri oportet. tales enim modici sanguinis sunt, facileq; exoluuntur. eadem ratione pueris uenas non incides usque ad quartumdecimum ætatis annum, à senibus quoque abstinendum, præsertim quibus uirtus debilis fuerit. nam si uirtus robusta sit & necessitas urgeat, etiam septuagenarijs uenam incides.

Quomodo uenæ incidendæ. Cap. XII

AVersionis gratia quam antispasin uocāt, in uenæ incisione rectitudo ad eas partes ad quas materia defluit, utrinq; seruanda est: ueluti si è nare dextro defluat sanguis, dexteræ manus uenam secabis. sinistræ uero, si à sinistro defluxerit. at liene affecto à uena, quæ est inter minimum annularemq; digitum sinistræ manus, aut ab ea quæ est in interiori cubito sanguinem mittes. Item in pleuritide uenam eiusdem affecti lateris quæ interius est incides. uehementes præterea oculorum dolores mirum in modum sedantur, si seruata affecti oculi rectitudine uena cubiti secetur, quæ humeralis uocatur. uenæ autem interiores incisæ membris conferunt, quæ infra collum iacent. exteriores uero capiti & faciei, sicut mediæ utrisque prosunt. quoniam uero in secanda uena nonnunquam delinquitur, aduertendum mediæ quidem neruum substerni, interiori uero arteriam, ut utrobique non leue periculum sit, neutra igitur harum, nisi magna urgente necessitate incidenda est, sed humeralis tutius secatur: nam & si magna sæpe fiat incisio, neq; inflammationes sequuntur neque dolores. cæterum ueluti superioribus his quas diximus partibus uenæ cubiti sectæ opitulantur, ita hæ quæ inferiores sunt, sicut coxa, uterus, uesica, curantur incisione earum quæ sunt sub poplite, aut prope malleolos: renes uero inter utrūq; ambigunt. pariter enim & ab his uenis quæ sunt in cubito, & ab his quæ sunt inferius subleuantur. ego autem noui coxendices una die sanatas facta crurum inanitione, quæ scilicet non à frigiditate, sed repletis multo sanguine coxæ uasis euenerant. oportet autem in omnium inflammationum principijs ab opposita parte sanguinē mittere, ueluti si manus inflametur à pede. at ubi affectus diutius perdurauerint, tunc maxime ab eodem affecto membro, si fieri potest, sin minus, saltem à propinquis sanguis mittatur.

Quomodo uena incidenda ex Antylo. Cap. XIII

VEnam quæ profunda fuerit punctim perforamus, quæ uero extet & appareat, potius cæsim discindimus, iubemusq; ut antea brachium obnixe extendatur, his præsertim quos cōsuetos noueris, dum uulnerantur cubitum flectere: uas tamen totum dissecandum non est, auersis enim uulneris labijs non facilis est subinde curatio. Præterea partem uasis inferiorē uersus radium ne secato, sed superiorem quæ inclinat ad radicem lacerti: incisa enim superiori parte plaga decentior fit, atq; obiter maiorem commoditatem consequimur, quoniam ibi punctione uenæ haud ita facile frustramur.

De incisionis magnitudine ex eodem. Cap. XIIII

IN his quidem qui abundanti euacuatione indiguerint, & ubi sanguinem crassum contineri suspicabimur, ampla incisio facienda est. at ubi lationem sanguinis ducere & auertere intendimus, ueluti contigit in sputo sanguinis & narium

defluxu, aut alterius cuiusdam partis, angustissimam incisionem facere oportet: neque enim isti ob talem affectum inanitione indigent, sed retractione auersioneque propterea opus est, ut longo tempore è uena sanguis emanet. parua item incisione utendum in phreniticis, aut furentibus, aut alio modo desipientibus, ut uulnus celerius conglutinetur. sæpe enim accidit desipientes brachij nexus clandestine exoluere, ut ampliori existente uulnere ob nimium sanguinis fluxum haud leue periculum subsequatur. quod si angusta incisio fuerit, sanguinis grumus, uulneris osculo inhærens fluorem facile sistet. Præterea in paruis uasis, paruas quoque sectiones facere oportet: sicut in magnis magnas. si enim ampla uasa angustius incidantur, necessario in orificijs sanguis collectus cócrescet & fluxum intercipiet.

De figura diuisionis ex eodem. Cap. XV.

TRes sunt sectionis figuræ, quædam transuersa, quædam recta non pungens, sed scindens uenam per rectitudinem, quædam inter has media quæ obliqua appellatur. transuersa igitur utendum, ubi iterationem faciendam nullatenus arbitramur, curuato enim cubito labia sectionis componuntur. aptissima uero hæc figura est, ubi amplam diuisionē fieri uoluerimus. at obliqua confert, ubi sit iterandi necessitas, & ubi ad sectionem faciendam ægre uenam assequimur: ita enim secabitur, immo & ipsa sanguinis iaculatio per obliquam diuisionem spectantibus speciosior fit, conuerso & ueluti reuoluto in saltu sanguine. porrò figura longa & recta commoda est, ubi non eadem die tantum, sed sequenti & tertia quoque iteratio futura sit, nam curuato cubito à se inuicem distant sectionis labia. utilis etiam sectio recta his quibus labia diuisionis auerti solent, sed in hac figura sanguinis iaculatio minus decora est.

De eligendo tempore ad uenæ sectionem ex Galeno.
Caput XVI

IN quacunque diei uel noctis hora postulante necessitate uenam incides, attendens semper in febrientibus quidem exacerbationis declinationem. in ægritudinibus autem oculorum, aut alterius cuiusdam partis, quæ sine febre euenerint magnitudinem doloris, aut inflammationes caueto. quacunque enim hora mitescere dolorem deprehenderis uenam incidito. quod si libera detur optio, satius est matutinis horis sanguinē ducere, non statim quidem ac à somno surgitur, sed ubi hora integra uigilatū sit, quibusdam etiam prælauari & deambulare expedit. qui uero præseruandæ tantum sanitatis gratia ad sanguinem mittendum sit accessurus, nihil refert si peractis consuetis negocijs accesserit.

De iteratione ex eodem. Cap. XVII

VBi euacuationi tantum studemus, iteratio eodem die facienda est. ubi uero auersioni tantum, satius est duos interponi dies. at qui inanitione quidem summopere indigent, sed uiribus admodū imbecilles sunt, hos caute inaniri oportet, primamque sanguinis ductionem ita imperfectam relinquere, ut secunda ac tertia quoque suppleat, si expedierit. quando autem feruentis sanguinis multitudo febrim accendat acutissimam, ueluti synochum, subita & repentina inanitio usque ad animi deliquiū tentanda est, uirtutis robur à pulsibus perpendēdo. noui enim quibus sex libræ detractæ fuerint. sanguine uero fluente pulsui semper attentissime inhærendū est, ne forte te ignaro pro animi deliquio mors subsequatur.

De arteriarum sectione ex eodem. Cap. XVIII

ARterias secāt medici, quasdā in temporibus ob humores ad oculos defluentes, quando calidi flatuosique fuerint. quasdam post aures, in his qui tenebrosas imaginationes patiuntur, sed præcipue in his quorum caput diuturnæ ægritudines calidæ & flatuosæ infestauerint. sunt tamen qui arteriarum sectionē neglexerint

xerint, tum quia sanguinis fluxus haud facile retinetur: tum quia ubi diuisio ad ci catricem deuenerit, fit dilatatio illa quæ aneurisma nuncupatur.

Ad sanguinem retinendum. Cap. XIX

AB incisa arteria si sanguinis eruptio excesserit, eam uolsella sublatam totam transuersam secato, inde aloem, pollinem thuris, & molliusculos leporis pilos terito: cumq; albumine oui subigito & uulneri apponito. de hoc autē uberius dicetur ubi de sanguine à uulneribus erumpente tractabimus.

De cucurbitulis ex Antylo. Cap. XX

NEque in morborū principio, neque in plethorico corpore cucurbitula utendum, sed toto prius exinanito, ut nihil amplius mēbro immineat, quod defluxum minetur, sitq; opus agitādi, trahendi excutiendiq; quicquid in eodē membro collectum fuerit: cauendum uero est ne mammillis cucurbitulæ applicentur, neque enim facile auelli poterunt mammillis in nimium tumorem excretis: quod si euenerit spōgijs ex calida expressis locum fouetó. Ita enim remitti solent, sin id parum successerit cucurbitulam perforato. scire igitur oportet quemadmodum non solum localis phlebotomia post communem totius corporis euacuationem facienda est, quæ ab affectis partibus sanguinem trahat, sed etiam cucurbitula applicāda, quamuis uenæ incisio minus fallat, pro ratione enim delatæ materiæ inanitionem perficit. cucurbitula uero nixu uiolento exugens, & multum loci spatium circumplectens, neque aliquod sensibile uas incidens, aggregat quidem materiam effatu dignam, pro aggregatæ tamen ratione non euacuat: eadem hypochondrijs importune applicata, præsertim ubi synochæ febres semitertianæ'ue affuerint, quibus etiam rationis turbulentia, aut sensuum difficultas accesserit, suffocationes aut mortes agit: capiti etiam intempestiue apposita lethargos & stupidos sopores, & oculorum prolapsus affert. quod si bona fortuna euenerit, ut hæc mala euitentur, non euadetur omnino, quin diuturnus aliquis morbus capiti addatur.

De scarificatione ex Galeno. Cap. XXI

SAepius in anno uenam incidere non utile opinor, simul enim cum sanguine plurimum uitalis auræ expiratur, qua exhausta, & corpus totum frigidius redditur, & actiones naturales deteriores fiunt: potius ergo ignobiliores partes, qualia sunt crura, scarificandas consulo, quod quidem tum ad conseruandam, tum ad reparandam sanitatem præsidium efficacissimū est. confert etiam scarificatio oculis antiqua destillatione laborātibus, facitq; ad alios capitis thoracisq; affectus. in quocunq; autem membro sanguis impactus fuerit, toto prius euacuato corpore, locali scarificatione affectum curabis.

De irudinibus ex Galeno. Cap. XXII

IRudines pridie captas esse oportet, paucoq; interim sanguine alitas. atque ubi exegerit necessitas, partē cui sunt applicandæ nitro fricari dulcissimaq; lauari aqua, dein sanguine illini. tum irudines in puram aquam proijcies, & spongia uirus ipsarum absterges atq; applicabis, quæ tandiu intumescent exugendoq; persistent, donec sale aut nitro aut cinere earum ora inspergantur. ubi uero exciderint, spongia locus fouendus est. quod si defluxus perseueret, gallam exustam, aut linteum ustum apponito, aut spongiam nigra pice imbibitam cremato & applicato, chartamq; exterius aceto madefactam illigaro.

De purgatione ex Antylo. Cap. XXIII

COrpora sana purgare perdifficile est, torquentur enim uentres anguntur q; & omnino molesta purgatio efficitur, uiresq; inde facillime resoluuntur. con

rum uero quos purgari oportet, attenuandi prius incidendiq; humores crassi, & meatus aperiendi sunt, per quos transeant excrementa, quæ purgante medicina attrahuntur. subtiles enim serosiq; humores in morbi statim principio educendi sunt. concoctio uero in crassis & uiscosis expectanda, qualis est pituita & nigra bilis, omninoq; in omnibus diuturnis morbis ante maturationem minime euacuabis. in acutis uero quando materię exuberauerint, in principio purgandum, quod tamen cautissime faciendum est: cum enim humores tunc agitentur, turgeantq; atque in præcipiti sint, uereri oportet, ne aliquod uiscerum quod natura imbecillũ sit, materiã excipiat, ac thorax præsertim. ubi uero in aliquo membro firmati sint, ut in uiscerum inflammatione contingit, ante concoctionem à purgatione abstinendum. quicũq; enim, inquit Hippocrates, inflammatas partes in principio purgationibus sanare conatur, ab extenso quidem & inflammato loco nihil adimit, neq; cedit crudus affectus. sanas uero partes & quæ morbo resistunt, colliquat: ita corpore reddito imbecilliori, morbus dominať, dominãte morbo pernicies adest. pro educenda igitur deprauata materia, cathartica medicamenta adhibemus, ad cephalęam, ad tenebrosas imaginationes, ad hemicraniam, morbum comitialem, suspiriosos, non nisi recta ceruice spirantes, coxendices, articulorum morbo laborantes, podagras, renum uitia, ad uteri uesicæq; affectus, si modo hæc omnia fuerint diuturna. similiter etiã si distillatio aures, aut nares, aut oculos, aut stomachum, aut totam superficiem corporis infestauerit, neq; alio præsidio desiccari aut omnino sanari possit: consueuit enim uentris purgatio distillationes sistere. purgari etiam debent post sanguinis tamen missionem, qui succum melancholicum ob retentas hæmorrhoidas collegerunt. diuturni præterea affectus euacuatione frequentissime excutiuntur pelluntur q;, ueluti resolutio, apoplexia, & quæ atrophia nuncupatur, totius corporis torpor, pertinaces sopores, grauitas permanens, quæ ad certum corporis membrum decubuerit: nonnunquam ob uitiosam temperaturam remouendam purgationem eligimus, ut in diuturnis febribus, quales sunt amphimerinæ & quartanę, in furore, in melancholia, in mentis excessu (quam extasim uocant) in malo corporis habitu, quem cachexiam appellant, in nutrimenti abolitione quæ ob deprauatum humorem euenerit. Præterea in elephantiasi, scabie, lepra, pustulis quas uocant exanthemata, morbo pediculari, in multis spontinis ulceribus quæ difficulter curãtur, & ad quæ fluunt materiæ. In aqua intercute, in regio morbo. Ita enim adiacentem humorem excutimus expurgamusq;. his adiungenda etiam quædam uentris profluuia, in quibus purgatione utimur, sæpe enim acres & inutiles quidam humores stomachi & intestinorum tunicis insident, qui ueluti acriores glandes ualidioresq; solent clysteres, irritant intestina stimulãtq;, & ad excretionem cogunt, simulq; humores alios attrahunt à membris quæ circumiacent, & à tota corporis mole. hos igitur merito purgamus, ut abactis è corpore humoribus purus reddatur uenter. omnino autem purgantibus medicinis utendum est, ubi uirtus fuerit potens atq; animus ad medicamẽta paratus, stomachus robustus plurimaq; in corpore materia collecta sit. purgationi inepti sunt, qui uel nimium pingues uel graciles fuerint, & qui multo sanguine abundant, aut qui iugiter à quacunq; causa deliquium animi patiuntur. Item pueri, senes, mulieres quibus menses adsint: magis tamen qui pura habent corpora, & qui exquisita uictus ratione utuntur, & quibus à natura uehementer aluus constipata est: & qui dysenteria, & qui eo uentris affectu quem cœliacum uocant, facile corripiuntur. Item qui ad colicum dolorem parati sunt, tales omnes à purgatione abstinere oportet. incipiendum igitur ab his medicinis quæ bilem purgant.

De bilem

De bilem flauam purgantibus & primo de aloe. Caput XXIIII

ALoe totum quidem corpus non purgat, bilem tamen quæ in stomacho & uentre & intestinis fuerit, unà cum duris excrementis quæ scybala uocant, quiete & suauiter educit. danda igitur est his quibus caput perturbatur, ob continuos uapores à stomacho ad ipsum eleuatos, rescindit enim inutilium uaporum progressum. eadem causa etiam lippientibus exhibenda est. Item bilis ratione siticulosis, & quibus os & lingua facile exiccantur, & stomachi inflammatione laborantibus, atque his qui nausea uomitum excitante infestantur. danda est etiam præter rationem pallidioribus, [illegible] quibus excrementa quidem educi necesse est, clysterem autem ob aliquam [illegible] admittunt. exhibendæ sunt aloes drachmæ duæ cum meli[illegible] sumpta ante cœnam, aut mane potius ante prandium non leuiter [illegible]tem tritam aloem citrij succo recipito, aut si is defuerit succo brassicæ, [illegible] ciceris magnitudinem, è quibus tres aut quinque ubi op[illegible] erit eadem uel cum terebinthina, uel cum decocto melle conlici. ad p[illegible]o commodius degluttiendas melicratum propinato.

De scammonia. Cap. XXV

SCammonia bilem flauam maxime expurgat, infert tamen dolorem cordis, estque inodora, insuauis, siticulosa. cumque omnes purgantes medicinæ præter aloem infestæ sint stomacho, scammonia plane est omnium infestissima. arcenda igitur ab his qui stomachum habent imbecillum, & à febrientibus. cum enim leuissima sit facile per corpus diffunditur, & concitat quidem in ipso uniuersam humorum colluuiem: concitata tamen à febris calore intercipitur, ut egeri nequeat. danda ergo est his qui non febriunt, quique robusti stomachi sunt, neque facile de liquium animi patiantur. dosis uero scrupuli duo, uel pro uirtutis ratione maior aut minor, immiscendumque illi salis quidpiam thymiue coma, aut pulcium. præstat tamen aloem miscere: sola etiam datur cum melle aut ptisanæ cremore, ubi furtim purgare uolumus.

De peplio. Cap. XXVI

PEplij semen additis interdum etiam ramusculis in umbra exiccato, terito & cribrato. cuius scrupulos quatuor cum melicrato exhibeas, paucissimo aceto inspergens. præterquam enim quod flauam nigramque bilim & pituitam ducit, flatus etiam expurgat, ueluti Hippocrates quoque attestatur. summopere igitur confert flatuosis affectibus, qui in melancholia dominantur. item diuturnis lienis & uteri & coli flatibus, tumefactisque œdematibus in abdomine.

De elleboro nigro. Cap. XXVII

ELleborus niger atram flauamque bilem à corpore uniuerso absque multo labore per aluum ducit, propterea his qui uel periodice uel diuturne febriunt, tuto exhibemus. datur etiam furentibus & hemicranico capitis dolore laborãtibus, egregie uero uisceribus & utero & uesicæ confert: maximaque illi & propria uis est, totum illud corruptum educere quod sanguini immiscetur: propterea ad regium morbum antiquum utilissime exhibetur, & ad asperitates quæ superficiem corporis inficiunt, ut lepræ, impetigines, & huiusmodi. facit & ad elephantiasin. dosis eius scrupuli tres, pauloque maior aut minor. eligito circa radices graciles ramusculos pauxillaque aqua madefacito: inde corticem ablatũ in umbra exiccato, terito & cribrato. propinatur è passo aut oxymelite. adhibendum uero illi iucunditatis gratia paulum uel petroselini, uel dauci. quod si potentius purgare uolueris, etiam scammoniæ portiunculã admisceto.

De bi-

De bilim atram ducentibus. Cap. XXVIII

DAnda bilem atram educentia præmisso apparatu cõgruo, melancholicis, stomachicis, his qui facile indignant, hominës odio habentibus, recessum quæritantibus, & his qui inter conualescendum indigent purgatione. conuenit in sicco, musculoso, paucique sanguinis temperamento, autumni tempore præsertim calido.

De epithymo. Cap. XXIX

EPithymum atram bilem inferius ducit. dato uigentibus ętate triti & cribrati scrupulos duos, ex passo aut oxymelite, pauculo salis adiecto. confert flatuosis & hypochondriacis, et quibus hepar ingrauescit, ac difficulter spirantibus. similis uis ei quoque epithymo est, qui stœbæ adnascitur. item qui thymbræ, ideo epithymbron dictum, nisi quod debilius utrunque est.

De polypodio. Cap. XXX

POlypodium bilem educit nigram & pituitam. dato expurgatę radicis scrupulos sex, qui in aquosa mulsa præ[illegible]: potest & super salsamento quopiam deradi & ante prandium exhib[illegible]derate etiam purgat, si ex gallinæ aut ptisanæ iure decoctum propinetur.

De puleio. Cap. XXXI

PVleium atram bilem educit acetabuli mensura potum ex melicrato. eadem uis & tragorigano & parthenio, quod à quibusdam leucanthemon appellaī, quantitas utriusq; scrupulorũ sex. idem potest & alysson, eosdemq; humores purgat, danturq; ex eo pariter scrupuli sex. præstat autem cum modico aceto, sale, & aqua exhiberi, exiccatum prius tritumq; ac potioni mixtum.

De armenico. Cap. XXXII

ARmenicum quo pictores utuntur, nigram bilim purgat, & quicquid crassum uiscosumq; corpori adhæreat: propterea daī melancholicis & elephantiasi, similiq; morborum genere laborantibus. item renum uitio affectis, & suspiriosis dantur ferè scrupuli quatuor.

De centaurio minore. Cap. XXXIII

CEntaurium minus crassissimam bilim mucosque expurgat, propterea congrue datur splenicis & coxendicum uitio laborantibus. bibitur eius decoctum ex aqua. sumito centaurij scrupulos sex, aquæ heminam unam, bulliant ad dimidij consumptionem.

De pituitam ducentibus. Cap. XXXIIII

PItuitam ducentibus uti oportet, ubi temperaturæ, ætates & ægritudines frigidiores fuerint: ueluti resolutorum, attonitorum, dementium, eorumq; qui inflata œdemata patiuntur: quiq; crasso muco exuberāt, quiq; coxendicibus, ob pituitam laborant: quiq; eo affectu quem Anasarca uocant, infestantur.

De colocynthide. Cap. XXXV

COlocynthis pituitā ducit et quę mucosa sunt, unde neruos neruosaq; purgat corpora. cõgrue igitur exhibetur in affectibus capitis, atq; his qui nõ nisi recta ceruice spirant, & coxendicum uitio laborantibus. facit & ad antiquas renum uesicæq; ægritudines: atq; omnino ad inextirpabiles, & ueluti ad calli naturam accedentes affectus. datur illius medulla ex duobus mulsæ cyathis scrupulorũ duorum pondere, imbecillibus tamen scrupulus sufficit. eligenda est medulla alba & mollis, siccior enim & nigricans mala, quę incidenda, diligenter terenda & sępius cribranda est. at usus tempore rursus cum mulsa in mortario exquisitissime subigenda, id enim illi peculiare est, ut trita anteq̃ madefiat, subtilissima appareat. sed post mulsæ infusionem ita intumescat, ut qui uideat cribratā minime putet. quod dam igitur frustulum eorum quæ intumuerint, sæpe uentri aut stomacho inhæret, sæ-

ret. sæpius tamen intestinorum anfractibus implicatur, cumq; sit naturaliter acuta & mordax, ulcerat intestina, & ob consensum neruis affectum inducit, torminaq; parit & contractiones, propterea exquisitissima diligentia cum mulsa ad ultimam minutiem redigenda est. quod si mitius purgare uolueris, colocynthidis superiori mucrone exciso uniuersum semen eximito. tum quicquid eius tomentosum est absque semine rursus in ipsam conijcito, impletoq; aut sapa aut passo antiquo, tum diem ac noctem madefieri sinito: deinde uinum excolans panno attrito calfactũ propinato: purgat egregie ictericos, & eos qui in corporis superficie liuidas habent pustulas.

De tithymalo. Cap. XXXVI

TIthymalus pituitam & bilim ducit, quem ita præparabis. ramusculos eius uirides in testa quapiam paululũ torrefacito, inde terito, & cum hordeacea farina ex aqua scrupulos sex propinato. ramĩ uero cum aruerint imbecilliores sunt. item tithymali qui characias dicitur, radicem in umbra exiccato, & usus tempore corticem ablatum incidito, terito & cribrato, & scrupulos quatuor in passum proiectos die ac nocte madefacito, deinde per linteum attritum colato, & calefactum medicamentum propinato: egregie enim purgat, ita ut aliqui hoc præ cæteris tanquam arcano utantur. succus tithymali à nõnullis exhibetur cum ficubus, aut polenta, quatuor aut sex guttarum quantitate: linguam tamen & loca ambientia uehementer ulcerat, & plurimum uentris ardorem facit.

De isio. Cap. XXXVII

ISij corticem exiccato, terito & cribrato, cuius scrupuli quinq; aut sex in passo madefiunt, deinde excolantur passumq; exhibetur, purgans præcipue pituitã. anus uero frigida lauandus non est, donec aluus ducenda sit, sed linteo ueteri abstergendus: ubi sistenda uidebitur, tunc anus frigida abluendus, in eademq; manus, extremiq; pedes immergendi: statim enim sistetur.

De elaterio. Cap. XXXVIII

ELaterium pituitam & bilem trahit. dato obolos tris cum lactis recentis hemina una: habet autem obolus ceratia tria.

De cnidio cocco. Cap. XXXIX

CNidius coccus aquosa quidem & serosa magis detrahit, sed nihilominus bilem pituitamq; moderate ducit. herba prorsus igneæ acerrimæq; naturæ: danẽ illius grana circa triginta, aut uiginti, aut quindecim, si lenior purgatio quæratur. suntq; cum polenta subigenda, & è uino propinãda, sorbeatq; postea qui biberit paululum rosacei aut melini olei, ne guttur exardeat: præstat tamen grana trita cum decocto melle in pilulas redigere.

De agarico. Cap. XL

AGaricum pituitam et bilem purgat, sed moderate dato drachmas duas cum melicrato aut oxymelite. est autem ob leuitatem fluitationemq; stomacho infestum.

De cnici semine. Cap. XLI

CNici semen pituitam ducit, non uehementer tamen. huius seminis terito drach. v. atq; iure gallinæ aut ptisanæ cremore excolatas præbeto. quidã medullæ cnici drach. i. cum aniso & amigdalis terunt, & cum melle cocto in pilulas redigunt, quas deinde arquatis exhibent. utile & hoc quidem, sed lenius.

De lathyri. Cap. XLII

LAthyris pituitam præcipue ducit. danda si ampliora sint, grana quindecim, si minora, uiginti, quæ maiorem euacuationem poscenti potius mandenda sunt: qui uero leniorẽ maluerit, integra deuorabit, præsertim si imbecilli stomachi fuerit.

De ari-

De aristolochia surculosa. Cap. XLIII.

Aristolochiæ surculosæ semen exiccatum terito, cuius drach. i. propinato: bilim ac pituitam purgat, & stomacho confert.

De mercuriali. Cap. XLIIII

Mercurialis si tenera folia elixa comederis, fimum egregie ducunt. idemq; potest eiusdem decoctum cum uino mixtum.

De cucumere agresti. Cap. XLV

Corticis radicis agrestis cucumeris, obolos duos, id est, ceratia sex è mulsa propinato, pituitamque egregie duces sine molestia, neque iniuria stomachum afficies.

De styrace. Cap. XLVI

Styracis flaui pinguis datur drach. i. cum æquo pondere terebinthinæ, pilularum forma, pituitamq; ducit absq; molestia.

De thymo. Cap. XLVII

Corymborum thymi tritorum & cribratorum tres, quatuor ue drach. è posca modico sale adiecto exhibeto: bilim enim & pituitã sine molestia efficacissime purgant.

Dosis ℥ iiij

De cyclamino. Cap. XLVIII

Cyclamini radicis cõtritissimæ drach. iij. aut iiij. pro uirtutis ratione è mulsa potæ pituitam & bilim ducunt: per sudorem tamen præcipue purgãt, proterea qui biberit operto corpore decumbere oportet, & ita sudoris excretionem iuuare.

De scordio. Cap. XLIX

Scordij contritissimi drach. ij. cum mulsa potæ pituitam ducunt.

Chamæpitys. Cap. L

Camæpityos contritissimæ drach. ij. cum ficubus aut melle cocto in pilulas redactæ & deuoratæ pituitam egregie ducunt.

Dosis ℥ ij

Bdellium. Cap. LI

Bdellij arabici perlucidi ac flaui triti drach. ij. cum mulsa bibitæ pituitã purgant.

De aquam ducentibus. Cap. LII

Vtendum medicinis aquam ducentibus, & ubi ascites tumor affuerit, & ubi mulieres albo fluxu detinentur: & ubi ulcera infestent ad quæ plurimæ defluant humiditates.

De squamma æris. Cap. LIII

Squamma æris aquam purgat, datur drach. i. s. cum melicrato: non tantum uero aquam ducit, sed etiam pituitam. quædam tamen eorum quæ prædiximus, aquam nihilominus purgant, qualis est cnidius coccus & cnicus. radix uero syluestris cucumeris commodissima hydropicis est, ab omni prorsus molestia immunis.

De euphorbio. Cap. LIIII

Euphorbium pituitam quidem, sed aquam ualidius ducit. est autem acerrimum omnium quæ ego nouerim ardentissimumq;, propterea colicis exhibetur: frigidioresq; uentres habentibus datur. miscetur illi odoratorum seminũ quidpiam. detur triobolus cum melicrato, præstat tamen cum melle cocto ipsum in pilulas redigi.

Dosis obol. iij

Chamelæa. Cap. LV

Chamelæa decocta in melicrato, & bibita aquosos humores ducit: præcipue tamen pituitam & bilim. huius drach. circiter quinque in duabus heminis aquæ ad quartam partem coquantur, adiecto in fine coctionis mellis quod sufficit, ac deinde decoctum excolatum propinetur. nonnulli tritæ chamelææ drach. duabus duplum comarum absinthij commiscentes cum melle decocto pilulas faciunt, deuorandasq; exhibent.

Sanguinem purgãtia. Cap. LVI

Sanguinẽ purgãt, porrorũ capitatorũ succus, mercurialis syluestris, malua, saluia.

Metho-

Methodus componendarum medicinarum catharticarum Cap. LVII

HActenus quidem simplices medicinas quæ priuatim purgare possunt, quantum compendio licet, recensuimus. easdem uero etiam commiscere non admodum difficile arbitror his, qui singulæ cuiusque uim ex præcedentibus recte perceperint. nam si duæ ipsarum sint commiscendæ, dationis quantitatem bipartire oportet, ut utriusque dimidium sumatur. si uero tres aut plures iungendæ fuerint, semper dationum singularũ partitio admiscendis medicinis proportione respondeat, quod quidem fieri solet, quando non unus humor ueluti pituita, bilis, aqua, sed omnes simul peccauerint: quos quidem si æqualiter exuberantes nouerimus, æquo pondere confectionem paramus, at si unus cæteros superauerit, medicinæ illum euacuantis maius pondus adijcimus. illud maxime uelim, quæ molliunt, quæque aluum ducunt alimentis misceri: in cibo enim medicamentum præstantissimum est inquit Hippocrates, ut obiter ad sanos etiam qui adstrictioris alui fuerint hæc documenta referantur. interdum uero & his qui ex ægritudine conualescunt, & qui diuturnum morbum ægrotant præsidio erunt huiusmodi medicinæ, si iugiter condimentis quidpiam eorum quæ aluum molliunt applicetur, ut scilicet uel uenter subducatur, uel ut exuberans humor paulatim euacuetur. à potionibus igitur incohabimus.

Ex Theone uini bilim purgantis præparatio Cap. LVIII

CAsiæ, scammoniæ sing. unc. I. uini sext. quinque, arida minutissime trita, in linteoque exquisitissime alligata in uino suspendito, finitoque diebus quinque madefieri. huius uini quidpiã calida temperabis & ante cibum ad bilim trahendam dabis.

Pituitam ducens Cap. LIX

LAthyridis expurgatæ unc. I. spicæ nardi scru. III. uini sext. quinque. præpara & utere ut dictum est ad pituitam ducendam.

Ad melancholicos aliud Cap. LX

POlypodij triti & cribrati unc. unam in linteo alligatam in quinque uini sext. diebus septem madefaciendam suspendito, temperatumque uinum, ut diximus, propinato.

Aliud uinum polypodite Cap. LXI

VIni dulcissimi sext. sex. mastiches unc. I. epithymi drach. quatuor, radicũ polypodij recentium derasarũ, lib. duas, arida expurgata, & exactissime trita in passo ad tertias decoquito, deinde ab igne tollito finitoque ut frigescat, postea excolato & addito spicæ nardi tritæ & cribratæ scru. III. id uero satius est in mortario subigi, tum in fictile picatum conijci & oleo orificio uasis imposito seruari. huius calicem amplum calida temperatũ in medio prandio exhibebis, idem dulcissimum efficacissimumque est in palmeo cortice præparatum, & uulgo à nauigantibus comprobatum reconditur.

Vinum mulsum stercus educens Cap. LXII

MEllis sext. unum, uini sext. quinque, mastichæ, unc. III. masticham tritam linteoque illigatam, in uino mulso septem diebus madefaciendam suspendito, cuius uini calicem calida temperatũ ante cibum exhibebis. hoc enim stercus educit, ac stomacho confert, sed & pituitam euacuat.

Vinum mulsum bilem flauam educens Cap. LXIII

SCammoniæ unciam unam, spicæ nardi drach. I. tritas & cribratas, in linteoque alligatas in sex uini sext. duobusque mellis madefacito, & utere.

Vinum mulsum quod pituitam ducit Cap. LXIIII

SEminis cnici unc. quatuor tritas exquisitissime & cribratas linteoque illigatas in quinque uini sext, & uno mellis madefacito & utere ut dictum est.

Vinum mulsum ad melancholicos Cap. LXV

POlypodij unc. tres tritas & cribratas in uini sext. quinque & mellis uno madefacito, & utere.

Conditum ad flauam bilim Cap. LXVI

PIperis drach. III. scammoniæ unc. I. seminis apij drach. I. uini sext. quinque, mellis sext. unum. arida seorsum terito, deinde cum melle subigito, postea in uino diebus septem madefacito, & utere.

Conditum ad pituitam Cap. LXVII

LAthyridis unc. I. piperis unc. I. anisi, seminis apij sing. drach. I. uini sext. quinque, mellis sext. unum. præpara, ut dictum est, & utere.

Conditum ad melancholiam Cap. LXVIII

POlypodij unc. i. piperis unc. i. seminis apij drachm. i. uini sext. quinque, mellis sext. unum præpara & utere, ut dictum est.

Absinthatum ad flatus & fimum educendum Cap. LXIX

LIgustici unc. i. s. cymini unc. i. spicæ nardi scru. ij. floris iunci odorati scru. i. mastichæ scru. vi. uini sext. quinque, mellis sext. unum, tere & cribra, melque primo admisceto, deinde uinum, utere diebus quinque ante prandium.

Absinthatum amarum bilim flauam educens Cap. LXX

COsti unc. i. mastichæ drach. iiij. rosarum siccarũ drach. ij. spicæ nardi drach. ij. floris odorati iunci drach. i. aloes unc. i. scammoniæ unc. i. mellis sext. unũ, uini sext. quinque præpara, & utere, ut dictum est.

Absinthatum ad pituitam Cap. LXXI

MAstichæ drach. iiij. costi, drach. iiij. spicæ nardi, folij sing. drach. i. casiæ drac. i. polypodij unc. i. mellis sext. unũ, uini sext. quinque, præpara ut dictum est.

Rosatum flauam bilem euacuans Cap. LXXII

ROsarum exectis unguibus lib. i. uini antiqui sext. quinque, mellis sext. unum: rosæ integro die languescant, inde in uinum coniectæ diebus quinque madeſcant, tum uino excolato mel adijciatur, cui unc. una scammoniæ tritæ & cribratæ commixta fuerit: quod postea in uase reconditum exquisitissimeque obturatum super labro frigidæ aquæ septem aut octo diebus suspendes, postremo inde amotũ ubi triginta diebus quieuerit, seruato & utitor.

Rosatum pituitã aqueos humores melancholiã & bilim educẽs Ca. LXXIII

SI descriptio præcedens cocci cnidij unc. i. susceperit absque scammonia serosum humorem & bilim euacuat: si lathyridas solas educet pituitam: si epithymum tantum melancholiam.

Mellis rosacei cathartici præparatio Cap. LXXIIII

MEllis lib. i. succi rosarum lib. i. mastichæ drach. iiij. piperis drach. iiij. zingiberis drach. ij. scammoniæ drach. vij. decoque mel cum succo rosarum ad mellis humidioris cõsistentiam, inde adiectis scammonia & masticha minutissime tritis iterum sinito ut ferueant, postea sublatum ab igne medicamentum in mortario subigito, cuius cochleare exhibitũ flauam bilẽ educit. quidam simpliciori mixtione scammoniam prius in aqua madefactam decoquunt, postea excepto quicquid grumosum resederat reliquũ excolant, deinde adiecto melle rosaceo rursus excoquunt sicut paulo antea docuimus. quod si prædicta confectio amota scammonia lathyridis unc. unam susceperit, pituitam educet, si unciam polypodij melancholiam, fietque potentior si pro polypodio epithymum ceperit.

Aceti cathartici præparatio Cap. LXXV

SCammoniæ unc. I. aceti sext. quinque commisceto sinitoque diebus quinque madescieri, dein cũ salsamento in cibis unũ duo ue cochlearia exhibeto: bilim enim

flauam

flauam educes: quod si pro scammonia lathyrida addideris, pituitam: sin unciam epithymi, humorem melancholicum trahes.

Oxymelitis purgantis præparatio Cap. LXXVI

MEllis despumati sext. cum aceti acerrimi sext. ad mellis consistentiam decoquito, deinde inijce epipetri triti & cribrati unc. i. uterecg in salsamento, aut ieiuno cochlearia duo hora circiter tertia ex aqua propinato: nam bilim euacuat. quod si epipetron deerit, scammoniam ponito. si uero cnici medullæ unc. i. sumpseris, & tritam in eodem diebus quinqg madefeceris, pituitam ducet.

Aliud. Mellis & aceti sing. sext. unum adiecta thymi minutissime triti uncia decoquito, finitoqg ut diebus quinqg resideat. purgat enim melancholiam, omnia uero quæ in prædictas oxymelitis conditurus conijcies, in linteo alligata made facies. Aliud flatum educens. Aceti & mellis sing. sext. unum, baccarum iuniperi drach. iiij. piperis unc. i. zingiberis unc. i. petroselini drach. iiij. seminis apij, ameos, ligustici, anisi, epithymi, sing. drach. iiij. cymini, drach. ij. polypodij unc. i. præpara & utere ut dictum est, conuenit autem colicis.

Oxymeli succos deprauatos prorsus euacuans Cap. LXXVII

COmarū hysopi unc. i. s. origani unc. i. pulei, unc. i. s. marrubij, unc. i. s. epithymi, seminis cnici, corymborum thymi, agarici, sing. unc. i. polypodij unc. ij. scammoniæ, unc. i. & scru. vi. aceti sext. unum cum dimidio, aquæ sext. unum, mellis, lib. ij. sapæ, unc. vi. herbas aceto & aqua prius madefaciens, ad tertias decoque, & excola: postea adiecto melle rursus ad bonam cōsistentiam decoquantur, tum cathartica medicamenta scammoniam inquam agaricum, & epithymum exquisitissime trita & cribrata conijcito: datoqg ubi parce purgare uolueris scru. xi. ubi uero mediocriter scru. xx. sed robustis integra uncia exhiberi solet, quidam addunt alypiadis, unc. i.

Oxymeli colicis per clysterem inijciendum Cap. LXXVIII

CEntaurij, unc. i. alypiadis recentis, unc. ij. rutæ uiridis, unc. s. marrubij, agarici, iridis, hysopi, puleij, sing. drach. iiij. scillæ, unc. i. aceti sext. quinque, mellis sext. unum, omnia in aceto præmadefaciens ad tertias decoquito, deinde ubi excolaueris mel adijcito ac rursus ad humidioris mellis consistentiam decoquito, postremo addito scammoniæ contritissimæ, spicæ nardi, cathartici diamarathri, sing. unc. unam. ad dolores uero colicos stercore prius per clysterem educto in alio clysteri huius oxymelitis cochleare diluito: eodem modo uteris etiam ad renū uitia quæ pituitæ causa contingunt: pituitam enim sine molestia euacuat, & sanitatem restituit. Oxymeli amarum Cap. LXXIX

FOeniculi uiridis fasciculum unum, apij cum radicibus, rutæ uiridis sing. fasciculos duos, aceti sext. duo cū dimidio. i. lib. quinqg, mellis lib. i. s. decoque herbas cum aceto ad tertiam partem, & excola, inde melle adiecto rursus ad humidi mellis consistentiam decoquito, deinde aloes electæ, unc. i. in mortario tritæ, & cribratæ in oxymeli conijcito paulatim uniendo, & utere. dabis cochlearia duo, & qui hauserit calidam superbibet: caput exquisite purgat, & stomacho confert.

Fusca uentris mollitoria Cap. LXXX

CYmini, unc. i. hysopi, unc. i. s. ameos, puleij, sing. unc. i. s. petroselini, corymborum thymi, sing. drach. iiij. zingiberis, unc. i. seminis cnici, unc. i. piperis, epithymi, sing. drach. iiij. salis cappadocis, unc. ix. terito & cribrato, & arida seruato, atqg usus tempore dato cum posca cochlearia duo.

Alia multum probata & potentior Cap. LXXXI

CYmini, unc. i. foeniculi, unc. ij. puleij, unc. i. s. seminis apij, unc. ij. anisi. unc. ij scru. viij. scammoniæ, scru. quatuor, epithymi, unc. iij. salis cōmunis, unc. viij

Epipetro herba è similis ... est ... silvestri ...

alypias ...

aut lib. unam, terito & cribrato datoq; cum posca, soluit enim per aluum.

Gari cathartici compositio. Cap. LXXXII

SCammoniæ drach. quatuor, piperis grana quinquaginta, gari nigri, unc. iij. misce & ad intinctus utere, aut quomodo uolucris, ac bilim purgabis. Aliud. Cnici, piperis, sing. grana quinquaginta, gari, unc. iij. medullam cnici terito & utere, pituitam purgat. at si pro cnico lathyridas sumpseris potentius facies, & si polypodium quoq; addideris melancholiam duces, ualidiusq; efficies si pro polypodio epithymi inieceris drach. ij. uel tres.

Laxatorij mellis compositio Cap. LXXXIII

FOeniculi uiridis m. i. aquæ sex. tria, ad sextarium unum decoquito & excola, & inijce mellis lib. i. & coque ad mellis consistentiam, & dato heminas tres. si uero pro fœniculo cnici medullæ, unc. i. addideris pituitam purgabis: si polypodij aut epithymi tantundem, melancholiam. Oxymeli aliud laxatorium Prosomitæ. Pulej, origani, thymbræ syluestris, polypodij, sing. unc. i. radicum apij drach. quatuor, anethi sicci, unc. vi. agarici, epithymi, scammoniæ, sing. unc. i. mellis & aceti, sing. sext. unum, præmadefactis herbis decoque oxymelitis more, ubi uero acceperit congruam consistentiam auferto ab igne, atq; illi addito scammoniam, epithymum, agaricum, & da unc. i. cum aqua calida.

Hydrogaron laxatiuum Cap. LXXXIIII

GAri, unc. i. piperis grana quinquaginta, seminis apij obolum unum, aut cera tia tria, mellis cochleare unum, scammoniæ, scru. i. s. aut duo, reliquis decoctis & ab igne ablatis, unito scammoniam, dato ante cibum. si uero pro scammonia cnici seminis grana uiginti sumpseris intrinsecam tantum medullam eligendo pituitam purgabis; si polypodij, drach. iiij. melancholicum humorem.

Oenogarum purgans Cap. LXXXV

GAri cochlearia duo, piperis grana quinquaginta, ligustici, scru. i. scammoniæ, scru. i. mellis modicum, in uino decoquito, atq; ut hydrogarū conficito, & utere. si medullam granorum uiginti cnici conieceris, pituitam duces, si polypodij drach. iiij. melancholiam.

Iura laxatiua Cap. LXXXVI

AQuæ sext. unum, olei tudiculam unam, gari modicum, salis quantū sat fuerit, anethi nonnihil decoque, donec omnia colliquescant, deinde imponito medullam granorum xx. cnici & exhibeto, euacuat enim pituitam. q; si polypodij triti & cribrati drach. quatuor, cnici loco addes ex iure perdicis aut phasiani, melancholiam duces. non æquum uero putaui scammoniam iusculis apponendam: nam ita damnum inferre deprehensum est.

Lac purgans Cap. LXXXVII

ASinini aut caprini lactis heminam unam, scammoniæ scru. ij. uniens exhibeto, bilim enim purgat: si uero medullam granorum xx. cnici inieceris, pituitam duces. polypodium tamen aut epithymū lacti addenda nō consulo, quoniam inde potio infecta denigrataq; abominationem plerunq; bibituris inducat.

Oliuæ purgantes Cap. LXXXVIII

PIperis, drach. i. epithymi, drach. ij. laseris, mentæ uiridis, comarum pulej, cymini, rutæ sing. drach. i. scammoniæ, drach. viij. mellis & aceti sing. sext. oliuas muria confectas c. xx. singula quæq; eorum primo seorsum terito, postea simul cum oxymelite: deinde oliuas singillatim tribus scissuris infectas in eodem liquore aliquot diebus conficito & utere. dabis in cibo oliuas tres, cum uno duobus ue liquoris cochlearibus pro uirium ratione.

Oxyporia

Oxyporia purgantia Cap. LXXXIX

COnditi ex citonijs, quod ad coctionem in stomacho faciendam parare consueuimus, sumito, quantum est cochleariū, & addito scammoniæ, scru. ij. & bilem flauam absq; molestia purgabis. q̃ si lathyridis gra. xx. posueris pituitā educes, sin polypodij aut epithymi, drach. iiij. melancholiam. idem & cum diospolitico medicamento ad stomachi coctionem confecto efficies, præsertim ubi pituita thoracem obsederit, nec minus si diacalamentho quidpiam eorum quæ purgant, addideris, deprauatos succos educes q̃ sunt in corporis superficie, ueluti scabies, lichenes & similia.

Oxyporium diaphœnicon. i. e palmulis Cap. XC

ZIngiberis, piperis, petroselini, cymini, sing. unc. i. scammonię in fermento assatæ & minutissime tritæ unc. i. s. carnis palmularum pinguium unc. iiij. foliorum rutæ unc. iiij. mellis, lib. iij. aceti sextarium. acetum prius cum melle & palmulis ad tertias decoquito, deinde arida exquisitissime trita & commixta in oxymeli decoctum paulatim conijcito unitoq;. id sane admirandum medicamentum est plurimoq; usu comprobatū, cuius cochlearibus duobus quando adhuc in suo uigore constiterit, & ubi aluum constipatam nactus fueris, integra purgatio perficitur: laxiori uero existente aluo, pro illius laxitatis quantitate medicina exhibēda est, ita ut unum quandoq; cochleare sufficiat. bilim flauam egregie ducit, propterea arquatis, & tertianarijs confert, ubi laudabilis concoctio in urinis apparuerit, purgat etiam pituitam moderate. utere audacter quocunq; tempore: nam neque inuerit intestina neq; aliquid efficit importunū: ego quidem coctione in urinis apparente his etiam exhibui, qui sine rigore febriebāt, & cōfestim sanitas subsecuta est.

Catharticum ex citonijs malis Cap. XCI

CItonia odorata magnitudine & maturitate perfecta fermento circumlita assantur, deinde sumuntur pulpæ eorum unc. iiij. mellis despumati unc. v. piperis, drach. ij. scammoniæ, drach. vi. singula prius seorsum terito, postea unito, dato cochleare unum.

Catharticum ex citrijs. Cap. XCII

CAput purgat, stomachi aut uentris uitio laborantibus cōfert, atq; his, qui ob imbecillitatem ualidum medicamentum non tolerant, propterea pueris innoxie exhibetur: omnino enim stomacho utile est, quod sic præparatur. sumito corticum citri & pulpæ simul, lib. unam, aquæ sext. unum cum dimidio, mellis semisextarium, piperis, scammonię, sing. unc. i. citrum in tenues partes dissectum in aqua ad semisextarium decoquito, inde melle decoctioni excolatæ adiecto rursus ad congruam consistentiam elixato, postea citrio reliquisq; contritis mulsam unito, & utitor. dato cochleare unum.

Catharticum diamarathron multum insigne Cap. XCIII

EPithymi, zingiberis, scammoniæ, sing. unc. i. fœniculi fasciculos tres, aquæ sext. tria. decocto fœniculi quod ad tertiam partem ebullierit, mel adijcito, & rursus ad bonam consistentiam decoquito, tum arida immisceto, & da cochleare magnum.

Aliud stomacho optimum. Fœniculi, cymini, pulei, singulorum m. i. aquæ sext. tria decoque usq; ad sextariū, & ubi excolaueris, mellis tantundem adijcito, & decoque ad mellis consistentiam, deinde sumito scammoniæ minutissimæ, piperis, sin. unc. i. mastichæ, drach. iiij. subigito in mortario & unito, dato cochleare, congruit flatuosis.

Diamarathrum, id est, per fœniculū quod passim conficitur Cap. XCIIII

SCammoniæ unc. iiij. zingiberis unc. i. piperis unc. i. petroselini, scru. ij. corticis ellebori nigri, scru. vi. epithymi unc. i. mellis libras tres, succi fœniculi tantundem, succum cum melle decoquito ad mellis consistentiam, & paulatim in mortarium infundito in quo sint arida trita, & cribrata: dato cochleare unum.

Catharticum nigræ bilis ex Oribasio Cap. XCV

AQuæ sext. tria, mellis unc. ix. epithymi triti & cribrati unc. i. ad tertias decoquito, ac pro uirtutis ratione propinato. quartam ego partem exhibendam puto, atq; ubi ægrotos idoneos nactus fueris etiam dimidium.

Aliud bilem nigram & flauam purgans Cap. XCVI

SCammoniæ unc. i. s. epithymi unc. i. petroselini, zingiberis, menthę, sing. unc. ij. assumito in melle & dato nucis ponticæ magnitudinem.

Pastillus bilem purgans Cap. XCVII

PIperis, mastichæ, pinearum, passularum exemptis acinis quæ gigarta uocant, sing. grana decem, cymini, gra. xv. scammoniæ circa scrupulos duos, mellis paululum, omnia simul misceto: dato pro integra purgatione facienda pastillum integrum, educet enim sine molestia.

Bucella cathartica Cap. XCVIII

FErmenti ex simila, lib. ij. scammoniæ unc. i. seminum fœniculi, foliorum cymini, singulorum ceratia tria, piperis grana quadraginta, salis communis quantum sufficit, oleogari cochlearia duo, terito arida & cribrato, & cũ fermento, paruulos panes conficito quos in clibano assabis. huius panis unc. ij. comedendas exhibeto, quoquo modo patiens maluerit, ita enim integram purgationẽ perficies: præstat tamen ieiuno exhibere, & absq; ulla penitus molestia, bilim purgabit.

Catharticum pituitæ ex Oribasio Cap. XCIX

BAccarum lauri recentium unc. ij. euphorbij unc. i. mellis quod sufficit, ut eclegmatis formam accipiat, dato cochlearij semis, quod si humores exuberauerint plus quoq; exhibebis. utere hoc, tanq; optimo. Aliud pituitam purgans.

Seminis anisi, apij, ameos, piperis, cocci cnidij, granorum cnici, lathyridum, sin. drach. iiij. casiæ, drach. ij. mellis despumati quod sufficit: duobus cochlearibus integram purgationem perficies. Aliud. Colocynthidis medullæ, seminis anisi, casiæ, sing. drach. iiij. cocci cnidij, drach. viij. spicę nardi, drach. ij. mellis quod sufficit, ut formam eclegmatis capiat, dato uigentibus cochlearia duo.

Humorem melancholicum purgans Philagrij Cap. C

ZIngiberis, drachm. i. & semissem, apij drach. ij. succi cyrenaici, piperis, singu. drach. i. epithymi, drach. iiij. ligustici, drach. i. assumito in melle ad eclegmatis formam, dato cochlearia duo.

Aliud bilim nigram & pituitam euacuans Cap. CI

EPithymi, agarici, aloes, sing. drach. iiij. corticis ellebori nigri, drach. ij. bdelij, gummi, sing. drach. i. hyssopi, iridis, succi absinthij, sing. drach. ij. quod si succus non affuerit cape comarum tantundem, assumito in melle, & pro uirtutis ratione dato, humorem enim melancholicum & pituosum ducit.

Bilis utriusq; & pituitæ & reliquorum humorum catharticum Cap. CII

LAthyridis, pulpæ colocynthidis, foliorum siccorum chamelææ, scammoniæ, epithymi, polypodij, anisi, sing. drach. i. corymborũ thymi, piperis, mastichæ, carpobalsami, casiæ, apij, chamæpityos aridæ, sing. drach. v. succi aut comarũ absinthij, drach. v. mellis quod sufficit, ad eclegmatis formam, dato cochleare unum aut plus etiam pro uirtutis ratione, non absolute tamen hoc utaris in omnibus, sed ubi suspitio fuerit uniuersos humores exuberare.

Aloetica mollitiua ex melle rosato Cap. CIII

ALoes, costi, spicæ nardi, carpobalsami, floris iunci odorati, sing. unc. i. casiæ, unc. ij. agarici, drach. i. croci, drach. iiij. mellis, unc. ij. succi rosarum, unc. iiij. hoc aloeticum ex melle rosato omnino absq; ulla molestia uentrem purgat. utere hoc ad morbos articulorum, & præcipue, ad coxendicum, lumborumq; dolores,

remouet

remouet etiam obſtructiones hepatis. Aliud. Sij, unc. viij. agarici, drach. iiij. aloes unc. ij. ſpicæ nardi, ſcru. viij. floris odorati iunci, coſti, ſing. ſcru. viij. croci, ſcru. iiij. caſiæ, ſcru. xvi. mellis roſati, unc. iiij. carpobalſami, ſcru. viij. terito ſingula & cum melle roſato pilulas confice, quarum quinq; exhibeto poſt cœnam ſingulis diebus aut alternis ut libuerit, uel experimento probaueris: abſtergũt enim ſtomachum & articulos purgant pituitamq; egregie ducunt. prandendũ & cœnandum pro conſuetudine.

Quod bilim & pituitam ducit. Cap. CIIII

COmæ abſinthij, aloes ſing. unc. unam exquiſitiſſime terito & cum ſucco tithymali myrthei aſſumito diuiditoq; in fruſtula ad phaſeli magnitudinem, & trita tantum exhibeto.

Aloetica Philagrij bilem & pituitam ducentia Cap. CV

PVlpę colocynthidis, ſcammonię, aloes, ſin. drach. i. maſtichę bdelij, ſin. drac. v. ſucci, aut comarũ abſinthij, drach. v. cũ ſucco caulium pilulas confice, ad ciceris magnitudinem, dato uigentibus, drach. i. tanq; medicamentum optimum.

Aliud ualde expertum treisq; ſimul humores purgat Cap. CVI

ALoes, epithymi, ſing. drach. ij. colocynthidos, agarici, ſin. drach. i. confice cũ ſucco caulium, & da pilulas quindecim.

Aliud probatum quod in tyro urbe conficitur Cap. CVII

SCammonię, unc. ij. aloes, drach. iiij. maſtichæ, bdelij, piperis abſinthij, ſin. drac. ij. confice cum ſucco citri & dato pilulas ſeptem aut nouem. quod ſi egregie purgare uolueris habeant pilulæ exhibendæ pondus, ſcru. iiij.

Aloeticum Oribaſij ad lippientes, quod pręcipue bilim flauam & melancholiam euacuat Cap. CVIII

SCammonię, corticis nigri ellebori, ſing. drach. viij. ſalis ammoniaci, piperis, pulegij, radicis panaceæ, ſing. drach. ij. confice ex aqua pilulas fabæ Græcæ æquales, ex quibus ſeptem exhibebis drach. duarum totidemq; obolorum pondere, ita enim moderata purgatio perficitur. Aliud. Aloes, caſiæ, ſing. drach. xij. ſpicæ nardi, aſſari maſtichæ, croci, opobalſami, ſing. drach. vi. epithymi drach. xij. confice pilulas ad orobi magnitudinem, cum pulegij decocto, ex quibus xxi. quartanarijs curandis dato.

Sal catharticum Cap. CIX

SAlis ammoniaci, unc. vi. zingiberis, drachm. i. piperis, drach. iij. & ſemiſſem, apij, drach. ij. ſcammoniæ, drachm. viij. folij, ſpicæ nardi, ſingu. ſcru. i. laſeris tantundem, dato cochleariũ unum, bilim euacuat. Aliter. Salis ammoniaci, unc. vi. zingiberis, drach. ij. piperis, drach. iij. ſpicæ, ſcru. i. pulegij, drach. iiij. folij, ſcru. i. lathyridis, unc. i. dato cochlearium, pituitam ducit. Aliter. Salis ammoniaci, unc. vi. piperis, drach. iiij. zingiberis, drach. ij. aniſi, ſeminis apij, ſing. drach. i. folij, ſcru. i. epithymi, unc. i. ex hoc ad ſuccum melancholicum educendũ cochleare exhibebis. Sal catharticũ quod uentri appoſitũ, pituitam ab inteſtinis ducit, bilimq;, & reliquos humores moderate purgat, conuenit præterea morbo articulari & tenebras imaginantibus: hoc quidam amicus meus dum ſtomachi uitio laboraret & comitiali morbo aſſidue uexaretur, utebatur, & ſummopere proficiebat, & qui frequentauerit à morbis immunis deget, quod ſic conficitur. petroſelini, maſtichæ, zingiberis, ſing. ſcru. iij. piperis, euphorbij, ſing. ſcru. vi. ſalis ammoniaci, drac. v. ſcammoniæ, drach. vi. datur cochlearij ſemis, exhibeturq; in prandio ad condituram carnium gallinæ, uel piſcis, quatuor ſcrupulorũ pondere, quod ſi efficacius purgare uolueris mane ieiuno dato, cum ptiſanæ cremore aut melicrato ſcrupulos ſex, ualidioribus uero etiam ſeptem, ſicut imbecillioribus quinq;

aut quatuor. sal catharticum purgat absque periculo, stomachum non euertens, omni tempore ętateque etiam puerili congruum: excernit dura excrementa, omnemque corruptã materiam à capite usque ad ungues, surfures exterit & reliqua quæ circa caput redundant, confert tenebras imaginantibus, lippientibusque, curat tertianas, quartanas, amphimerinas, si intra exacerbationum interualla sumatur, ubi tamen in urinis signa concoctionis præcesserint, præ cæteris tamen bilim euacuat, quod ita conficitur. zingiberis, petroselini, epithymi, laseris, ameos, apij, cymini, ligustici, piperis, sing. drach. iiij. scammoniæ, unc. semissem, salis ammoniaci, assari, unc. vi. torrefactum sal cum reliquis contundito, scammoniam uero seorsum tritam, & cribratam postea additam in mortario commisceto, datoque scru. octo, cum ptisanæ cremore aut melicrato meraciori.

Aliud acerrimum ad bilim ducendam expertum Cap. CX

AMeos, scru. i. & semis. apij, scru. iij. piperis, petroselini, cymini, epithymi, sin. drach. iiij. scammoniæ, unc. i. salis communis, unc. v. salis ammoniaci, unc. iiij. datur cochleare cum ptisana.

Aliud optimum expertum Cap. CXI

EPithymi, scru. xvi. corymborũ thymi, scru. viij. salis ammoniaci tantundem, piperis, cymini æthiopici, anisi, sing. drach. ij. masthichæ, scru. xij. terito & cribrato: tempore uero usus scammoniæ, scru. ij. cum pauculo mellis cõmisceto, quibus adijcies seruati pulueris tantundem, & dato cum cremore aut melicrato.

Pituitæ catharticum ex Diogene Cap. CXII

EVphorbij, piperis, sin. unc. i. salis ammoniaci, unc. iiii. in puluerem redigito, atque in sorbili ouo propinato. datur cochlearij semis, & pituitã tantũ educit.

Aliud bilim purgans Cap. CXIII

SCammoniæ, scru. i. costi, spicę nardi, sin. scru. iiii. rubiæ tritissimæ, scru. ii. exhibitio integra, scru. iii. media duo, minima unus.

Aliud humorem melancholicum purgans Cap. CXIIII

SCammoniæ in pomo assatæ, scru. v. costi, spicæ nardi, sing. scru. iiii. garyophilorum, scru. i. & sem. radicis rubiæ, epithymi, singu. scru. ii. integra exhibitio, scru. vi. media iiii. minima tres

Hydragogon Oribasij pituitam & aquam ducens Cap. CXV

SEminis rutæ, piperis, ramentorum eboris, euphorbij, partes æquales. dantur scru. iii. cum melicrato autem condito confert etiam colicis, & hydropicis.

Aliud hydragogon. Petroselini, anisi, corymborum thymi, scru. iii. foliorum aridorum chamæleucæ, drach. i. mellis quod sufficit ad eclegmatis formam. integra purgatio quatuor cochlearibus redditur. quod si uim augere uelis, addito squammæ æris, drach. vi. & tunc integra purgatio cochlearibus tribus perficitur.

De hieris, hiera Logadij. Cap. CXVI

PVlpæ colocynthidis, drach. xx. scyllæ assatæ, agarici, ammoniaci thymiamatis, scammoniæ, corticis ellebori nigri, hyperici, sing. drach. i. epithymi, polypodij aridi, bdellij, aloes, chamædryos, marrubij, casiæ, sing. drach. viij. myrrhæ troglodyticę, piperis albi, piperis nigri, cinnamomi, croci, opopanacis, sagapeni, castorei, petroselini, aristolochiæ, sing. drach. iiii. assumito in melle. exhibitio integra, drac. iiii. media tres, minima duæ. ubi uero exhibenda sit, addito salis cochlearij semis.

Hiera Galeni Cap. CXVII

PVlpæ colocynthidis, drach. viij. scillæ assatæ, agarici, ammoniaci thymiamatis, scammoniæ, corticis ellebori nigri, stœcadis, hyperici, sing. drach. xvi. epithymi, polypodij sicci, bdellij, aloes, chamædryos, in alio codice euphorbij, marrubij, ca-

bij,casiæ,sing.drach.viij.in alio unc.ij.myrrhæ troglodyticę,sagapeni,croci,aristo lochiæ,piperis albi,piperis nigri,piperis longi, cinnamomi, opopanacis, castorei, petroselini, sing.drach.iiij.mellis quod sufficit.integra exhibitio,drach.iiij. media tres,minima duę,cum melicrato & minutissimi salis cochlearij sem.maxima uero illius dos est quod è corporis profundo uarios humores egregie purgar, non exoluit,non atterit,non angit,appetendi uim non tollit, nullam deniq; imbecillitatem corpori parit,imò faciliorem spiritum reddit,somnum conciliat, & robur inducit, ut excessum mireris. Præterea hemicraniam, tenebrarum imaginationes, morbũ comitialem,furorem,melancholiam,lethargum,& reliqua huiusmodi, oculorum auditusq; hebetudinem,uocem interceptam,diuturna stomachi uitia,anhelantes, renum,uentris,coxendicis, articulorumq; morbo laborantes sanat, menstrua ducit,tremulis,resolutis,ferisq; impetiginibus confert, & quibuscunq; pustulis quæ corporis superficiē occupauerint.elephantiasin curat,& diuturnas febres quæ sta tis inuadunt periodis,ac deniq; omne ulcerum genus quod malitiam præseferat.

Hiera Archigenis ex epistola ad Marsum de melancholia quæ sic conficitur Cap. CXVIII

PVlpę colocynthidis,drach.viij.chamędryos,agarici,marrubij,stœchadis,sin. drach.x.opopanacis,drach.viij.sagapeni,drach.viij.petroselini,aristolochiæ rotundæ,piperis albi,sin.drach.v.cinnamomi,spicæ nardi, myrrhæ troglodyticæ, polij,croci sing.drach. iiij.assumito in melle despumato,& in uitreo uase recondito.exhibitio integra,drach.iiij.in alio,drach.ij.cum melicrato sale adiecto,quantum est cochleare paruum.melancholico enim affectu dominante, egregia huius medicinæ uirtus excellit, nō tantum quia magnam humorum copiam per aluum ducat,sed cum seorsum bilim atram euacuet,proprietate quadam respicit id morbi genus.cōfert & pleuritidi, flatuosisq; morbis utilissima est,optimam respirationem facit,his quæ nutritionem impediunt è regione aduersatur, colorem mirifice emendat,tum quod excolet sanguinem,tum quia squalentem spiritum excitet, lucidioremq; reddat. sed nō est nunc laudandi propositum, eam quam haud frustra hieram appellant,neq; enim futura esset breuis oratio:certe omnibus morbis,qui ab atra bile eueniunt præsidium huic comparandum haud facile inuenias : nam plures noui ob huius continuũ usum nullo alio indiguisse medicamento,& si nullam bilem excreuerint:neq; enim hi tantum melancholici uocantur qui atram excernunt, sed qui in solidis iam membris talem structuram retineant.membranarũ etiam cerebri malos habitus quàm maxime extergit: propterea morbum comitialem,& furorem qui inde euenerit, mirum in modum demolitur.

Hiera Ruffi ex libro de melancholia Cap. CXIX

PVlpæ colocynthidis,drach.viij.chamæpityos,chamędryos,agarici,marrubij, sing.drach.x.sagapeni,casiæ,sin. drach.v.opopanacis,drach.viij. petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi, sing. drach. v. cinnamomi, spicæ nardi, croci, myrrhæ troglodyticæ,polij,sing.drachm.iiij. assumito in melle.exhibitio integra, drach. iiij. cum melicrato & sale. educendo enim plurima à capite habet quod ad prudentiam cōferat,propterea uertiginosis,capitis grauitati,glaucomatibus,quæ pridem frustra tentata fuerint,comitiali morbo, affectibusq; uniuersis functiones animæ euertentibus,tale medicamentum exhiberi consueuit,item ad memoriam reuocandam:nam ad melancholicos morbos non est huius medicinæ uulgaris utilitas, propterea in his sæpius iteranda est. alia profecto remedia uaria uarie componuntur,quæ sint ad certas quasdam ægritudines utiliora,id uero ad melancholiam peculiare est, propterea ex ea singulis diebus sumendum, quantum est fabæ magnitudo,nō quidem purgandi gratia,sed quod summopere coctiones adiuuet,

& fla-

& flatum discutiat. porro illud mihi obseruandũ uidetur, ut in purgationibus singulis seminis maluæ drach.ij. præbibantur.

Hiera Iusti faciens ad quæcunq; præcedens facit Cap. CXX

EPithymi, drach.xxxij. marrubij, stœchadis, chamædryos, ellebori nigri, scammoniæ, agarici, piperis longi, piperis albi, piperis nigri, scyllæ assatę, sin. drac. xvi. pulpæ colocynthidos, euphorbij, aloes, croci, gentianę, petroselini, hammoniaci thymiamatis, sagapeni, sin. drach. viij. opopanacis, polij, cinnamomi, casię, myrrhæ, spicæ nardi, floris odorati iunci, pulei, singulorũ drach. iiij. aristolochiæ longæ & rotundæ, sing. drachm. ij. mellis despumati quod sufficit. exhibitio integra, drach. iiij. cum melicrato & minutissimo sale quantum est cochleare paruum.

Quomodo adesse oporteat his qui medicamento sumpto non purgantur Cap. CXXI

SI quis epoto medicamento non purgatur, melicratum dato meracius per assidua interualla bibendum cum minima nitri portiuncula, quod in aqua liquatum sit. optimum præterea experimento probaui exhibere ex aqua tepida mastichæ contritissimæ, scru. xij. præstat & glandem sedi aponere ex sale, & nitro, & melle confectam: interdum etiam citonium mandere sufficit, os enim stomachi roborat, & comprimit excrementa.

Ex Oribasio curatio eorum qui plus æquo purgantur Cap. CXXII

HIs qui plus æquo purgantur potus contrahendus, somnus conciliandus, dandum modicum uini austeri cũ aqua fontis. confert etiam assatam polentam affatim poculo immergere, item tritum papaueris caliculum aut gallę modicum. item farina excorticatæ lentis in aceto cũ beta nigra decocta, cui rhu obsoniorũ, aut caliculi papaueris quidpiam sit adiectum idem præstare potest. iuuat item pyra arida aut citonia exugere. quod si subductio perseueret ualidioribus utendum quæ ad uentris profluuia descripta sunt. ubi uero quis facile euomuerit aquę tepidæ copiam exhibeto, & immissis digitis uel penna uomitum excita. quod ubi bis aut ter effeceris, oleo è citonijs & uino calido lineum pannum madefacito & stomacho apponito, ac post modicum deinceps interuallum theriacam antidotũ ad fabæ quantitatem in uino solutam propinato.

Ex Ruffo de uomitu Cap. CXXIII

QVoniam ex uiolento uomitu multa sæpe consequuntur absurda, nõ erit ab re modũ tradere quo quispiam facile uomat. uomitus enim pituitam euacuat, caputq; excitat, ac si quis cibi aut potus plus æquo ingurgitauerit, nocere prohibet: confert etiam per uomitum purgatio his, qui nimiũ obesi fuerint, & his, qui nimium graciles. omnes præterea distillationis affectus uomitus emendat, ueluti renum, uesicæ, ani, reliquarumq; partium ulcera. item elephantes sanat, cancros, aliosq; corporis malos habitus, articulares morbos, hydropicos, atq; eos præsertim qui ea specie laborant, quam uocant anasarca. arquatis etiam & epilepticis confert, his præsertim qui stomachi ratione afficiuntur: nam si capitis uitio cõtigerit à uomitu cauendũ. itẽ tremulis, resolutis, apoplecticis, melancholicis, impetiginibus, lichenibus, sanguinis electioni, præsocationibus uteri, nauseæ, deliquio animi, suffocationi assidue infestanti, his qui à quauis leui causa capitis dolore affligantur, atq; his qui suffusionẽ uerent, & omnino uniuersis oculorũ affectibus, resistit. sint autem uomitoria quæ adhibentur, neq; acerba, neq; sicca, sed partim dulcia, partim acria. inter hęc maxime probantur, raphanus, eruca, salsamenta antiquata, origanũ uiride, cepe, porri, sed & ptisana modico melle adiecto, & carnes pinguiores uomitũ prouocant. Neq; uero singula huiusmodi ideo decoquant, ut decoctũ tantũ bibat, sed tota simul moles cũ suo cremore ingerẽda est: imò uomiturus

turus multū temporis mandendo nō conterat, sed ingurgitet. sint tamē omnia affatim decocta. è uinis dulciora eligenda sunt, haec enim magis fluitant, bibanturq́ tepida. edenda etiam amigdala melle illita, & placentæ quidpiam, & pepones, & cucumeris semen melle aspersum offerendum: nam & hortensis cucumeris, peponisq́ radix ex melle uomitum mouet. spicæ etiam celticæ radicis drach. i. ex melicrato pota egregie superius purgat, ita ut quādoq; purgatio exuberet. quod si quis ualidius adhuc medicamentū quærat, narcissi bulbum in aqua uino permixta decoquat, decoctumq́ bibat, bulbumq́ oleo & modico sale aspersum degluti at. unguentum etiam irinum multo.q́ magis ligustrinum uomitum mouet, si digitis horum altero illitis prouocetur. cit prẹterea absq; molestia uomitum hysopi decoctum aut thymi, & cnici semen cum sesamo tritum mulsa affatim adiecta. item nasturtij semen, oleum sesaminum, raphaninum, narcissinum, tria laureolæ folia uirentia. ad idem bibatur raphani decoctum cum aqua mixtum in qua caricæ prẹmaduerint. uomitoria tamē plurima & ualidiora uitari oportet, raphani uero mane ieiunis sunt exhibendæ, qui pridie post cœnam uomuerint. eligito acerrimas, quas in tenuissima ramenta dissectas in oxymelite madefacies, ex his uomiturus plurimā copiam ingerat, oxymeli interim iugiter sorbendo, deinde ubi horas circiter duas deambulauerit, tepida affatim epota digiti aut pennẹ immissiōe euomat.

Rhaphanorum præparatio cum elleboro albo Cap. CXXIIII

PArantur & alio modo rhaphani ad diuturnos affectus qui ualidiori excussione indiguerint. sumantur ellebori albi optimi surculorum drach. iij. & rhaphanis prius arundine perforatis infigantur noctemq́ integram dimittantur. postridie ubi in rhaphanum ellebori uires migrauerint, amotis surculis rhaphanos minutissime dissectas in oxymelite madefacies, offeresq́ sicut proxime diximus. illud aduertendum, ne ellebori quidpiam in rhaphano relinquatur.

Quibus dandus elleborus quibus non Cap. CXXV

DAndus uero elleborus his, qui dudum & uehementer ægrotant, quiq; aliud omne præsidiorum genus desperauerint, quales sunt hydropici, elephantiaci, malo habitu affecti, quos cachecticos uocant, iamdudum resoluti, epileptici, melancholici, articulari morbo laborantes, podagrici. sed quibus morbis conueniat elleborus præ nimia copia haud facile explicari potest, dicendum potius, quibus nō conueniat. nocet enim sanguinis eruptioni, his qui non nisi recta ceruice spirantes assidue suffocari uidentur, imminentibus suffusionibus, & his capitis affectibus, qui per interualla cū faciei rubore uiolentos dolores excitant, & mulieribus quæ ab utero suffocantur, & his qui assidue deliquium animi patiuntur.

Quid efficere possit elleborus Cap. CXXVI

REstaurare potest corpus, & temperaturam reficere, ut sanior ualidiorq́ reddatur homo.

Quod nonnulli sumptum elleborum concoxerint Cap. CXXVII

TAles nihil quidem omnino excreuerunt, non minus tamen adiuti sunt, his quibus purgatio abunde successit.

Qui sint ad elleborum commodiores Cap. CXXVIII

MAs fœmina aptior, & è maribus quicunq; robustior fuerit: effœminati uero, & qui uel nimia pinguedine, uel macilentia excedūt, quiq; exiles thoraces, & angustas ceruices habent, pueri, senes & quicunq; frigidioris temperaturæ sunt, & qui in sano corpore probati sanguinis copia abundauerint, præterea difficulter uomentes ac pusillanimes, hi omnes ab elleboro sumendo sunt remouendi.

Tempora

Tempora cõmunia & propria ad elleborũ sumendũ idonea Cap. CXXIX

VErnum tempus aptissimum est,deinde autumnus, hyems & æstas incõmodæ, nisi maxima necessitas urgeat, hyeme tamen qui calidioris temperaturæ sunt,sicut æstate seniores tutius assument.constitutio serena eligenda est & calida,in qua solares radij perseuerẽt.in morbis quę habuerint interualla,in ipsis interuallis exhiberi oportet, in reliquis quando satius uidebitur: ad quartanas tamẽ & destillationes in intestina fluentes dato in ipsis accessionum temporibus.

De elleboro probando Cap. CXXX

OPtimum est elleborum quod ab una radice plures surculos habeat, longos, extensos,rugis carentes,neq; in acutum desinentes, uel caudam muris imitantes,qui candidissimi intus,extra pallidiores sint,ponderosis medullis, friabiles, neque ob mollitiem flexuosi, sed in frustula fragiles, inter frangendum fumosum quiddam redolentes,id enim sincerum est:nam quod pulueruIentum fuerit, antiquitatem arguit.Præterea ubi manditur,primo quidem dulcedinis imaginem refert, inde modicæ cuiusdam acrimoniæ, postremo acerrime insurgit & palatum incendit, multamq; saliuam inducit & stomachum euertit.elleborus uere colligitur prægnante adhuc radice.

Qua uictus ratione uti debeant qui elleborum sumpturi sunt Cap. CXXXI

DIligentissima uictus ratio his adhibenda est:corporibus enim quę plus ęquo gracilia sunt nõ tuto exhibetur,iubendumq; ut patiens nonnullis antea diebus carnibus reliquisq; cibis ac potibus succi crassioris abstineat: excitatoq; prius ter, aut quater post cœnam uomitu subductaq; aluo protestati familiaribus maximas futuras anxietates,postremo ad tale præsidium accedemus.

Quot modis exhibeatur elleborus Cap. CXXXII

DIuersimode exhibetur elleborus : nam uel eius decoctum, uel aqua, in qua maduerit uel ipsa substantia offertur:quidam in ramenta derasum, nonnulli contusum & cribratum,propinant . ac ramenta quidem purgando prompta duas horas frequentius non excedunt, bilim ac pituitam sine multa perturbatione ducentia,quibus deinde citra quatuor, aut quinque horas uomitu redditis purgatio terminatur. elleborus uero cõtritus tardissime quidem agit,ut sæpe post quatuor aut quinq; horas incipiat omne bilis & pituitæ genus educens,haud sine conuulsionis redundantisq; purgationis periculo, ob nimiam agendi prolixitatem:multiplicem tamen utilitatem tolerantibus præstat.

De aqua in qua maduerit elleborus Cap. CXXXIII

DAtur senibus & pueris,laxiorisq; habitus uiris, & his qui facili morbo laborant:datur etiam ubi exhibendi ellebori periculũ prętentamus.oportet autẽ in aquæ pluuialis heminæ semisse ramentorum ellebori drachmam unam tribus diebus madescere, inde totum quod excolatum fuerit, calefactum propinare.

De ellebori decocto Cap. CXXXIIII

ELlebori decoctum dandum his qui proxime dicti sunt, sed ualidioribus quoque,furiosis,& melancholicis,quod ita conficitur.ramentorum ellebori lib. I in aquæ pluuialis sext.duobus tribus diebus madefacito, inde mitiori igne ad tertias decoquito, decocto excolato mellis despumati adijcito lib. duas, ac rursus ad mellis cõsistentiam decoquito,lambendumq; dato cochleare magnum.potest etiam calidæ uel cuipiam iuri commisceri,bibendumq; propinari.Ita enim neq; conuulsionem neq; ullam penitus contractionem, purgationis ue excessum inferet, qui modus etiam prætentanti confert:nam cum illi assueuerit, tuto deinde ad ramenta sumenda accedet.

De ramentis

De ramentis & contrito elleboro. Cap. CXXXV

MAiori molimine uehementiorique excussione indigentibus, audentioribus, robustioribusque & facile uomentibus ramenta exhiberi oportet. planè uero audentissimis ac iam medicamēto assuetis elleborus quoque minutissime tritus & cribro excussus tutò præbebitur. ramenta ita exhibenda sunt: surculos derasos ad polentę aut furfurum speciem, cribro diligenter excutito, omnemque minutiem remoueto ne præfocet, datoque ualidioribus quidem cum ptisanæ cremore aut alica, ualidissimis uero ex aqua aut mulsa. ac ne quid deinceps faucibus aut ori stomachi adhæreat, iubeto ut à medicamento aquam aut mulsam subinde bibant. in tegerrima exhibitio robustis ramentorum quidem drach. I. s. crassioris pulueris drach. I. aut obolos quatuor, minutissimi drach. s. uel obolos duos. porrò crassiorem puluerem in mortario contundimus, & tenuissimo cribro excutimus: inde subtilissimam partem secernentes, crassiorem quidem exhibemus cum chondro aut alica, aut polenta. subtilem uero exquisitissime terimus & cribramus: postea in decocto melle assumentes in pilulas redigimus & exhibemus.

Quænam præparanda aduersus sumpti ellebori symptomata.
Caput Cap. CXXXVI

SOlent interdum assumpto elleboro interaneorum distractiones atque animi deliquia contingere. ad distractiones ergo confert aqua calida & frigida, hyssopi decoctum, mel rutaceum, acetum, citonia, panis calidus, uinum, pullus elixatus, oleum commune & sicyonium, ligustrinum, irinum, narcissinum, sal, chalbana, castoreum, ellebori decoctum, penna, sternutamentum, cucurbitulę multifariam applicatę, gestatio, lectus mollissimam culcitram habens, clyster.

Quomodo à potione curandi sint. Cap. CXXXVII

SI facilis purgatio sit, à medicamento bibito frigidam sorbendam colluendoque ori tradimus: inde porrecto odoramento aliquo ad spiritus recreandos, sedere aut decumbere iubemus, & horis duabus quiete agere, ne forte medicamentum præcoci uomitu infestet, postea moueri. Primo calor stomachum & gulam inuadet: inde plurima in os affluente saliua pituita cum cibo uomitur, tum pituita rursus & bilis cum medicamento. postremo redditur bilis pura, sæpe etiā uenter subducitur, unde & mitior purgatio. singultire præterea solent & uultu inflammari, sed cessante purgatione, faciei feruor, singultusque desinit. si tamen citra purgationis terminum singultientibus mederi uolumus, mel cum decocto rutæ aut calidā propinamus, purgatos uero lauamus, & cibum stomacho cōgruum exhibemus. quod si ulterius purgatio processerit, calidum melicratū sorbeant, in quo rutā decocta sit, aut oleum cum aqua: aut penna ligustrino unguento, aut irino, aut taliū aliquo illita uomitus prouocetur, & in lecto pensili recumbentes agitentur. quod si ne hoc quidem auxilio subleuētur, & suffocatio perseueret, acutissimo clysteri euacuabimus: aut ad suffocationem reprimendā, sternutamentum ex his quæ fortiora sunt applicabimus, non omittendo propterea assiduam pensilis lecti agitationem, aut etiam pennæ irritamenta. ubi purgari inceperit, singultū sedabimus his quę dicta sūt, qui si uehemētior fuerit, & sternutamēta & cucurbitulas toti spinæ applicabimus: præcipue tamen in ea parte ubi prope scapulas magna spondylus est. sola enim cucurbitularum mora dirigit quandoque stomachum à singultu contractum & ueluti contortum. extremas etiam corporis partes calida immergentes ligabimus. contractiones uero quæ nonnullis contingunt, crurum præsertim & manuū sedabimus, pingue quopiam linientes, calefaciētes & fouentes, atque extrema fricantes, surarū pręcipue musculos. sit aūt oleum sicyoniū aut aliud ex mollientibus quæ acopa uocātur. castoreū etiā unctioni adhibebimus, idemque

m potan-

potandum dabimus. balneum tamen contractis præsentissimum remedium est, si affuerit: sin minus, labrum aliquod quod balnei uicem suppleat, plurimo oleo dulci totum quidem corpus aspergendo, sed præcipue cõtractas partes. sit uero aqua temperata, ut æger sine molestia diutius innatare possit. at ubi cõuulsio & purgatio cessauerint panem exhibeto, et uinum dilutum propinato. his autem qui uehementius purgati sunt, præbeto id quod omphacomeli uocant, ex melle & succo acerbarum uuarum confectum. quod si feruor stomachum infestet, post cibũ omphacomeli calida mixtũ propinabimus, quod etiam frigidæ quandoq; miscebit: postea cibi boni succi subinde exhibendi, & uinum subtile non adeo antiquum.

De exuberanti purgatione. Cap. CXXXVIII

EXuberantes purgationes sistemus calidam propinando, extremitates ligando, & uehemẽti frictione & cucurbitulis circa hypochondria & scapulas applicatis. absinthij uero potio uomitum egregie retinet: quod si diutius perseueret, utemur etiam soporiferis quæ anodyna appellantur: hæc enim sistunt, tum quia siccant, tum quia somnum inducunt: immo & sistentibus medicinis annumerantur. eos tamen qui recte ab elleboro purgati sunt, spontaneus somnus aggreditur, atq; is quidem profundus, qui concedendus est quousq; à seipso desinat, nisi aliquod immineat periculum. quod si sudores immoderati acciderint, uentulũ commouebimus, spõgiaq; ex frigida & posca expressa corpus detergemus, et linimentis utemur stipantibus & emplasticis reliquoq; curandi modo quem in cardiacis dicemus.

Epithemata purgantia. Cap. CXXXIX

PVlpæ colocynthidis, seminis erucæ, rutæ syluestris, elaterij, cocci cnidij, lathyridum expurgatarũ, chalbanæ, nitri rubei, ceræ, sing. drach. iiij. opoponacis drach. ij. terebinthinæ drach. vi. terenda terito, & taurino felle paulatim irrigato, donec apte imbibantur. deinde circa umbilicum apponito usq; ad pubem, & uentrem inferius ducet. si uero fundo stomachi applicabis, uomitũ excitabit. Aliud. Nitri rubei, seminis pelecini, pulpæ colocynthidis, fellis taurini, uuæ taminię, fimi colũbacei, radicis syluestris cucumeris, scyllæ, mercurialis, singulorũ partes æquales terito & cribrato, & felle irrigato, adiecto melle quod sufficit, ad formamq; linimenti redigito & utere.

Aliud emplastrum quo utor chezancha appellatũ. Cap. CXL

HOc si umbilico applicatur inferius purgat, si uero thoraci & stomacho uomitum cit, & cum fasciam qua medicamentũ alligaueris solues, cessabit. menses etiam mulieribus ducit, & fœtum corrumpit, si uẽtri & lumbo applicet: quod habet cocci cnidij drach. vi. alibi drach. iij. lapidis asij drach. i. alibi x. ellebori albi drach. iiij. caprini adipis drach. v. elaterij, succi tithymali sing. drach. iiij. amurcæ, fellis taurini sing. drach. xij. aphronitri drach. v. farinę lupinorum amarorũ drach. xvi. comarum absinthij drach. xij. quæ terenda sunt terito, & cribro tenuissimo excutito, postea fel commisceto, & subinde amurcam, postremo eliquans adipem infundito, unito & utere. Aliud. Elaterij drach. iij. colocynthidis, scammoniæ, squammæ æris, radicis agrestis cucumeris, lathyridum sing. drach. i. aut pro lathyride tithymali succum terito & cribrato, & cum oleo plurimum salis habente subigito: magnam deinde pilam è lana cõfectam hoc medicamento illitam cuicunq; parti uolueris applicabis, umbilico inq;, aut uentri aut sumini aut lumbis.

Aliud epomphalion. i. umbilicale. Cap. CXLI

MEspilorũ absq; nucleis scrup. viij. scãmonię scrup. xij. atramẽti sutorij drac. vi. sagapeni drach. xxxij. lathyridũ, seminũ colocynthidis sing. drach. xij. terito oleoq; assumito & utere. Vmbilicale aliud. Cocci cnidij, ellebori nigri, elaterij, absintij sing. drac. iiij. fellis taurini, cerę sing. unc. ij. adipis anseris unc. iij.

Aliud

Aliud quod etiam colicis confert. Cap. CXLII

Cerae unc. viij. terebinthinae scrup. vi. elaterij tãtundẽ, uuae taminię, cãchryos, sampsuci, baccarum lauri, cocci cnidij, lupinorum siccorum, colocynthidis sing. scrup. i. s. scammoniae scrup. iij. fellis tauri & olei laurini quantum sufficit, ut linimentum solidius fiat. Aliud. Cucumeris agrestis succo tantundẽ melis commisceto, unitoq; utrunque exquisitissime in sole aut in feruenti cinere, & linito ab umbilico ad pubem.

Compositio olei aut unguenti purgantis. Cap. CXLIII

Fellis taurini unc. i. cocci cnidij uiridis unc. iiij. succi lupinorum uiridium unc. ij. euphorbij unc. i. pulpae colocynthidis tantundem, uulpini adipis recentis unc. ij. adipis uiperae unc. i. s. stercoris muris unc. iiij. succi poeoniae, castorei, sing. drach. iiij. olei ligustrini unc. vi. olei antiqui unc. i. arida terito, & subtilissimo cribro excutito. adipes uero prius in mortario subactos, & praesertim uulpinum, (id enim plurimis abundat fibris) & placidissimo igne colliquatos unito, atq; in stanneo uase seruato exquisitissime operto, ne transpiret, atq; in patula domo à flatibus austri auersa triginta diebus permittito, utereq; passim in omnibus & ad omnes affectus: purgat enim absq; molestia & praeter caeteras utilitates, etiam mentis delyrio confert. mensura uero quae ad usum assumitur, maxima est cochlearia duo, nam quibusdã & unum sufficit. illinitur umbilicus, & integra purgatio subsequitur, quae si plus aequo exuberauerit, spongia è uino tepido expressa uentrem fouebis, & confestim sistetur.

Aliud epithema umbilico appositum splenem purgans. Cap. CXLIIII

Ellebori nigri quidem unc. iij. albi uero unc. iiij. ammoniaci thymiamatis, nitri, sing. drach. iij. scammoniae drach. ij. piperis grana xxx. terito & cribrato, & in terebinthina assumito ad linimenti formam, & ubi locum fricueris & foueris, illine pannum quadrangularem quinque digitorum latitudine & apponito. si uero pectini applicetur, foetum interimit.

Epithema ducens sanguinem, hęmorrhoidas prouocans, & à mulieribus menses trahens. Cap. CXLV

Elaterij, myrrhae, chalbanae, farinae hordeaceae sing. drach. iiij. foliorũ rutae uiridis drach. ij. fellis tauri quod sufficit: terito seorsum singula, dein cum felle unito. usus uero tempore locum sub umbilico & interdum lumbos illinito, prouocat enim menses & hęmorrhoidas.

De localibus euacuationibus. Cap. CXLVI

De his quidem quae totius corporis excrementa purgare ualeant, satis hactenus dictum est. ad locales ergo euacuationes accedendum. illud unum toto hoc uolumine recolendum, ne quis locale medicamentum apponere audeat, nisi prius corpus totum expurgauerit: tunc enim his quae à loco seorsum euacuãt, uti licebit. si enim ante totius corporis purgationem ad locum separatim purgãdum accesseris, ut proprio medicamento proprias partes euacues, magnis incommodis aegrum onerabis, attrahes enim materiae multitudinem ad loca imbecillia.

Quaecunq; oculos purgant lachrymasq; prouocãt. Cap. CXLVII

Lachrymas prouocãtibus utimur ad oculos iamdiu desiccatos, atq; ad genas pruritu & scabie laborantes, abstergentibus uero & exterentibus ad hebetudines & suffusionis principia. quae autẽ lachrymas prouocant & abstergunt, sunt ueluti mel, oleum recens & antiquum, ricininum, amigdalinum, lentiscinum, laurinum, anethinum, susinum, nardinum, è nucibus, è foenugraeco, opobalsamum. praeterea è succis uinum acerbum, lactucę syluestris succus, licium, succus radicis acori, chamaedryos, cẽtaurij, chelidonij, ocymi, ceparum, rutae hortẽsis & agrestis,

quæ etiam besasa uocatur. Item succus mali granati, fœniculi, utriusque anagalli dis, marrubij, trifolij, ellebori albi, anemonæ, myrrha, sagapenū, opopanax, liquor cyrenaicus, ammoniacum thymiama, chalbana, thus. ab animalibus, sanguis terrestris hirundinis, caprini hepatis sanies, & eius cicuris animalis quod felem uocamus. Item siluri fel & hienę, caprę, gallinę, perdicis, uulturis, ursi, scari, callionymi, corui piscis. ex adipibus, adeps anseris, gallinarum pisciumq; fluuialium, testes castoris. è cineribus pulli hirundinū adusti, lacerta usta, cornu item cerui adustum. è metallicis, lapis hæmatites & scissilis, æs ustum, atramentum sutorium, chalcitis, misy, aluminis omne genus, æris squamma, rubrica, lapis phrygius, iaspis, moroxus, qui etiam leucographis appellatur, galactites, magnes. è plātis, thuris cortex, ericæ arboris semen, & similia.

Aures purgantia. Cap. CXLVIII

MEl, uinum mulsum, uinum dulce, oleum è nucibus seorsum & cum anserino adipe, irinum cum aceto, laurinum, caricæ cum sinapi, succus cepę cum adipe gallinæ, nitrū cum aceto, aphronitron cum melle & aceto, alumen cum aceto, zingiber & alumen pariter cum aceto, anguiū senecta cum aceto, fel bouis aut porci, felq; omne piscium, betę succus, raphani cortex, succus mercurialis, bdeliū, chalbana, castoreum, casia, elleborus albus & niger, radicula quam struthion uocant. capparis folia ex oleo decocta, acetum, mel, nitrum simul cum aqua calida infectum. quædam horum ad pruritum, quædam ad ulcera, quædam ad ea quæ incidunt in meatum: plurima ad sordis duritiem & sonitum, & auditus hebetudinem surditatemq; faciunt: eadem & dolores capitis diuturnos & epilepsiam curant.

Per nares purgantia. Cap. CXLIX

PEr nares caput purgantia sunt succi radicis betæ, elaterij, & anagallidis ceruleum florem habentis, oleum, irinum, amigdalinum, succus radicis cyclamini atq; ipsa arida si teratur & insuffletur. piper, nitrum, attramentum sutorium, mel, thlaspi, elleborus albus, euphorbiū, struthion, id est radicula, castoreum, calamentum, melanthium seu nigella, marrubium, anemona. talia naribus insufflari solent ad diuturnos capitis affectus, præsertim ad morbum comitialem, oculorum hebetudinem, narium obstructiones antiquas, ad odoratus difficultatem, ad cynicam conuulsionem, & ad regium morbum.

Quæ ex ore humiditates trahant. Cap. CL

LEntisci folia & ab ipso fluens resina, masticha cū uua taminia aut pipere, aut cocco cnidio, sinapi cum oxymelite & nitro gargarissatum pituitæ copiā ducit. rumicis radix ex aceto decocta. pyrrethrū, cortex capparis, tæda, mel, origanū, thymus, puleium, hyssopus, rhu obsoniorū cum melle, alumen, chalcitis, misy, tamaricis semen, terebinthina cum melle, omphacinū, laseris succus & cyrenaicus, casia, deniq; omnia quæ stomatica appellātur. quæ uero his ualidiora sunt ad diuturnos affectus relinqui oportet: prius tamen oleo os abluendum est, ne medicamentorum acrimonia utilitati obstet. adhibentur hæc ad omnes antiquas ægritudines capitis, ad hebetudinē oculorum, ad auditus difficultatem, qui absq; dolore sit. Item ad linguæ gustusq; resolutiones, ad inflāmationes post aures quas parotidas uocant, ad anginas pustulasq; omnes quæ caput aut faciem occupauerint, atq; ad hos qui cynice cōuelluntᵗ. recurationis aūt gratia quā ἀναγαργάριον uocāt, aqua calida os abluendū, aut sapa aut melicrato, aut lacte, aut ptisanæ succo.

Quæcunq; lac generent moueantq;. Cap. CLI

GEnerare mouereq; lac possunt ptisana cum fœniculo præcipue uiridi, uel eo deficiente cum semine præparata, fœniculūq; ipsum uirens priuatim comestum. præterea anethum, sesamū, anisum, lini semen, cyminū, farina milij elixata, tritici

tritici decoctum, eruca uiridis, cucumeris semen. exterius uero lacti ciendo mammillis illini solent, lumbrici terrestres, nigella, tauri fel, hordei madefacti cremor, portulacæ succus, anseris adeps, cera, sulphur, ferri recrementum: hæc adhibenda ubi lac defecerit.

Pulmonem & thoracem euacuantia. Cap. CLII

Semina urticæ, pastinacæ, lini, raphani & raphanus ipsa comesta. Item thymus, sinapi, sesamum, nasturtium, erysimum, cardamomũ, cucumeris semen, nigella, piper, ruta, polium, marrubium, baccæ lauri, casia, nux, dracunculus, bulbus, cepe, allium, sed præcipue costus, amomum, spica nardi, sulphur, styrax, chalbana, terebinthina, myrrha, opopanax, scilla, origanũ, puleium, hyssopus, abrotonum, bryoniæ radix, amigdala amara, caricæ, passulæ, pineæ præsertim recentes, mel, sapa, uinum dulce, castoreũ, farina orobi, ammoniacũ, thus, laser, eiusdemq́ succus, aristolochiæ, iuniperi baccæ, stœchas, porrum capitatum cum ptisana comestum, ouum sorbile, butyrũ recens, seorsum & cum melle, glycyrhizæ succus, atq; etiã ipsa radix, his utendũ ad suspiriosos, ad orthopnoicos, i. recta tantũ ceruice spirantes, ad tusses antiquas. plurima etiam istorũ ad tabidos et suppuratos his educendis quę in thorace collecta fuerint, atq; ulceribus abstergendis cõueniunt.

De suffumigationibus. Cap. CLIII

Suffumigatio uero non omnibus thoracis affectibus conuenit, neq; enim sanguinem expuentibus adhibenda, cum ob acrimoniam euaporantium rursus aperiantur ora uasorum, neq; etiam arido morbo laborantibus conuenit, sed solis suspiriosis & recta tantum ceruice spirantibus, & quibus frigidorum humorum copia thorax uexatur. suffumigia uero nõ nisi uniuerso corpore exinanito admouere oportet: ægerq́ uestibus circumseptus in sede locandus est, ut diuaricatis cruribus prona facie ad utrunq; genu decumbat: tum euaporatorio intra pedes constituto, enitẽdum ut per tubum uapor exceptus patulo ore inspiretur. quæ autem suffiri solent huiusmodi sunt. castoreum suffitum, frigidis & humidis medet affectibus qui thoracem cerebrumq́ infestauerint. simili modo aristolochia, bitumen, sandaracha, ladanum, lolium, paleæ siccæ, funiculus uetustus aqua maris madescens, terebinthina, tussilago, calamentum, styrax, masticha, thus, erysimum, simus piliq́ leporis, fimus capræ, cucumeris agrestis radix, centaurium, fœniculi semen. suffumigium uero ex quatuor rebus cõfectum, à nobis experientia compertum huiusmodi est: styracis, terebinthinæ, sandarachæ, mastichæ, partes æquales præsentaneũ ad asthmata, suppurationes pectoris, tusses laterũq́ dolores, quemadmodum & ea quæ dicta sunt.

Quæ intestinum gracile euacuent. Cap. CLIIII

Gracile intestinum purgat tithymali semẽ, eiusq́ succus circa guttulas quinque cum caricis aut palmulis mixtus, attriplicis semen, brassicæ succus, ciceris decoctum, uiticis folia, thymi aut thymbræ decoctũ, polypodiũ, chamæpitys, butyrum recens, iugiter elinctum, chamæ, quas quidam hiatulas uocant, affatim decoctæ & comestæ, iure earundem super bibito, omphacinũ oleum epotum, rosaceum, ricininũ, agaricus cum melle, sed moleste purgat. est enim ob leuitatem & fluitationẽ quam facit stomacho noxius. aloe ex frigida aut lacte pota: eadem si decocto melli admixta bibatur, sine molestia purgat. styrax cum terebinthina deuoratus, absinthium, abrotonum. his & huiusmodi medicamentis intestina gracilia purgantur, quæ etiam obstructiones recentes crudosq́ humores & lumbricos rotundos pellunt: quibus expulsis, felleæ quoq; uesicæ meatus qui gracili intestino inseritur, nullo impediente propriam functionem perficit, obiterq́ flatus, tortiones & ilei dolores curantur.

Quæ ſimam hepatis partem purgent. Cap. CLV

POlypodium, mercurialis elixa & comeſta, lathyrides cum oxymelite, chamelæa cum abſinthio ex mulſa bibita, braſſica, cyclamini radix, ſerũ lactis, heliotropij quæ ſcorpiuros uocatur ſuccus, ius antiqui galli, aut ciceris albi, hæc omnia ad antiquas inflammationes conueniunt, quæ in concaua hepatis parte fuerint, nam in ipſarum principijs mitiora adhibenda ſunt.

Euacuantia gibbam hepatis partem. Cap. CLVI

AMomi decoctum, iuncus odoratus, acori radix, gentiana ex aqua, agaricus cum uino mulſo, eſt tamen ſtomacho noxius, cortex radicis lauri ex uino, rha pontică, glycyrrhiza, amigdala amara, piſtacia maxime, abſinthij coma, fœniculi ſemen, ſpica nardi, ſuccus radicis quinquefolij, uiticis ſemen, petroſelinũ, centaurij decoctũ, pæoniæ ſemen, ſeſamũ aſſatũ, lauri folia, palmularũ oſſa, ſymphyti radix, polygonon, ſenecio, olus atrum, anagallis floris cerulei, fumaria, chelidoniũ in ſepibus naſcens, ſecurini ſemen, cornu cerui exuſtum, menthæ ſuccus, & eiuſdem decoctũ, calamenthum, coſtus, fœnugræcũ paululũ aſſatum, baccanũ quod quidam raphani mucronẽ ſeu nucleum eſſe uoluerunt, opobalſamũ, myrthi agreſtis radicis cortex, aqua in qua hordeum maduerit, lupini, phu, aſſarũ, meon, talia diuturnis affectibus conferunt, quæ in hepatis gibbo ſunt, ſiue cũ tumore fuerint, ſiue mala tantum temperatura cum dolore aut obſtructio infeſtauerit.

Splenem euacuantia. Cap. CLVII

ELleborus niger, epithymũ, polypodium, ſcolopendria, pęoniæ radix, chamædrys, chamæpitys, centaurij præſertim minoris & pulegij decoctum, capparis cortex, aqua in qua maduerit colocynthis bibita, mercurialis comeſta decoctũq; eiuſdem bibitũ, lathyrides cum oxymelite, chamelæa ex aqua maris calida, ericæ ſemen cum petroſelino, uiticis ſemen: hæc omnia ſplenem euacuãt, & iecur aperiunt, malos corporis habitus prohibent, & arquatis, iocinoroſis, ſplenicis, atq; hydropicis conferunt.

Renes purgantia. Cap. CLVIII

QVæcunq; incidunt, plantaginis radix, folia & ſemen tritũ, aſparagus myacanthinus, pæoniæ radix, ciceris nigrorũ decoctũ, damaſoniũ, adiantus, apij, fœniculi, paſtinacæ, petroſelini, ameos, aniſi, liguſtici, aſſari ſemina, mei, phu, floris iunci odorati, ſeſelidis, radicis acori, graminis decocta, uitis lacryma & cortex, hirci ſanguis exiccatus, bibita hæc omnia renes purgant. danda ubi inflammationes declinauerint, ſcirrhos enim & calculos fieri prohibent.

Veſicam purgantia. Cap. CLIX

VRinam à ueſica trahit bibitum acori decoctũ, amaracinũ oleum, amigdala amara è paſſo, radicis altheæ decoctũ, hæmatites lapis tritus è uino potus, gallinarũ fimus exiccatus, anchuſæ decoctũ, hirci ſanguis aridus, atriplicis ſemen, artemiſiæ decoctum, abrotonũ, ſemen aniſi, ariſtolochiæ decoctũ, ſauinæ contritiſſimæ drach. i. ex aqua mulſa, non febricitibus autem è uino, carpobalſamũ, glandium decoctum, bdellium, ſemen rubi, balauſtia, radix bryoniæ, glycyrhizæ, & pulegij ſuccus, pæoniæ ſemen, dictamnus, dracunculus, abietis, rubiæ, ſerpilli decocta, radix eryngij, heliotropium, ſenecio, mentha: hæc omnia calculos in ueſica generari non ſinunt, & ſimul craſſiſſima feculentaq; ſedimenta excernũt, ſcabioſoſq; & ulceroſos affectus ſanant.

Quænam glandi applicentur ad urinam ciendam. Cap. CLX

VBi uero repleta lotio ueſica contrahi aut exprimi nequit, glandi imponimus nitrum in aqua dilutum, muriam, fel, cyclaminum.

Educentia calculos qui ſunt in renibus & ueſica. Cap. CLXI

EAdem quæ frangere calculum poſſunt, ueluti cardamomũ cum lauri cortice

potum

agaricus [illegible] noxius

polygonũ ē [illegible]

anagallis ē morsus gallinę

fumaria fumus terrę

lupini faba lupina

Ericae est [illegible]

Damasoniũ ē mirobalanus [illegible]

Amaracus ē [illegible]

potum,cyperus,amigdalinũ oleum,paliuri ſemen,bdellium, fœniculi radix,libanotis,folia myrthi agreſtis, ceraſorũ nuclei, prunorũ ſuccus, amigdala amara, radicum rumicis,altheæ,arthemiſiæ decocta,ſemen altheæ,tribuli uiridis, aut adiãti decoctum,uitis lachryma,apri ueſica exiccata,lini ſemen,tecolithus qui & lapis iudaicus appellatur,betonica,ſarxiphagus,ſpongiæ lapis,electrum.

Vterum euacuantia. Cap. CLXII

SAnguinẽ ab utero ducunt iniecta & appoſita caſia cum myrrha, calami aromatici decoctũ,amaracinũ oleum,uiola alba, thymi, aut thymbræ decoctum, centaurij radix ipſumq; centauriũ,opopanax,uiticis ſemen,amigdala amara,nucleus nucis exuſtus è uino appoſitus,abſinthij decoctũ,aut ſuccus,ſampſucus,ſeſeli,chalbana,eringij radix,arthemiſiæ decoctũ aut ſuccus,dictamnus,conyza fœmina,rubiæ radix,chamępitys,urticæ ſemen,cũ myrrha,elateriũ,elleborus niger, lupinorũ decoctũ,raphani cortex,radicula, adeps ceruinus recens, adeps anſeris, reſina terebinthina,fel taurinũ cum maſticha,muſcus qui & ſplachnum & hipnus dicitur,cyperus,unguentũ irinum,ſuccus cyclamini,anchuſa, quinq; foliũ, cyminum,ſiſymbriũ,enula,ſaluia,heliotropiũ,mercurialis,cnidius coccus,uua taminia exemptis ſeminibus,fœnugręcũ,ſeſamũ,nucleus baccæ lauri,amigdali amaræ radix,cochleæ paruæ,lanæ ſuccidæ,lactucæ agreſtis ſemen, porrorũ cæparũue ſuccus, calaminthæ folia: hæc ſunt quæ expurgando utero peſſarijs, infundibulis,& linimentis adijcimus,cauendus tamen acriorũ uſus continuus, ulcera enim inferre conſueuerũt.

Quæcunq; bibita menſes ducunt. Cap. CLXIII

BIbita ab utero menſes ducunt,& eorũ quæ dicta ſunt plurima & omnia urinã prouocantia,ut eriſymũ,calamus aromaticus,aſarum ex melicrato, alumen, caſtoreũ,cicerũ decoctũ cum pipere & ruta,aſphodeli radix in uino elixata,eryngij,thymbræ,rutæ,origani,thymi,decocta,abrotoni,fœniculi,paſtinacæ,thlaſpis, nigellæ,uiolæ albæ,balſami,uiticis,pæoniæ fœmina,ſmyrnium,ſalix, baccæ lauri, myrrha,cardamomũ,cyclaminũ,ſagapenũ,chalbana,ſpica nardi,mercurialis, ſtyrax,centaurij magni radix,ſauina,iris,ariſtolochia,cydonij,& piri flos,radix rumicis,artemiſia,dictamnus, unumquodq; iſtorũ ſeu in uino decoquatur, ſeu tritum bibatur,ſanguinem ducere creditur,conueniuntq; ubi menſtrua uel ſtillatim prodeunt, uel omnino auferuntur, aut ubi os uteri occluditur, nec minus occurrunt declinationibus,auerſionibus,& ſuffocationibus uteri.

Excrementum durum euacuantia. Cap. CLXIIII

EXcrementa dura euacuant ſtyrax bibitus,maſtichæ tritæ drach.xij. ex aqua potæ, aloes drach.i. terebinthinæ cochleare, ſinapi, allium cum oleo & garo decoctum, ficus cum nitro,medulla feminis cnici,& omnia quæ dicta ſunt in gracilis inteſtini purgatione,eadem enim & craſſa inteſtina euacuant.

Lumbricos educentia. Cap. CLXV

LVmbricos rotundos & latos & aſcaridas pellunt ea, quæ de gracili inteſtino diximus, ſed & ſuccus auriculæ muris cum zytho, ſingulorũ cyathus unus, ſenecio comeſtus,ſantonicũ cum ficu, abrotoni decoctũ, ſex lumbrici terreſtres è uino dulci bibiti.

Sudorem prouocantia. Cap. CLXVI

BIbita ſudorem prouocant cyminũ,lauri baccæ,aniſum, uitex,ſerpillum,calamintha, polium, artemiſia, cardamomũ, libanotis, mel, lac uacinum, caſſia, iunci odorati flos, ſuccus cyrenaicus ad ciceris magnitudinẽ potus,ubi frigidiores adſint ægritudines,chamędrys,caſtoreũ ex melicrato,centaurij maioris radix,radicis capparis cortex,liguſticũ,petroſelinũ,nigella: hæc aliquãdo ex uino,aliquãdo ex mulſo bibunt,& ſudores mouere credunt. piſtacia quoq; ſi comedant ſudores ſine moleſtia prouocant,quę uero exterius illita ſudorem mouent,ſunt nitrũ cum

m 4 oleo

Conyza e pulicaris

Thlaspi e nasturtium ... vel sinapi rustica

oleo, unguentum irinum, anethinum, chamæmalinũ, laurinum, sicyoniũ unguentum ex odorata glande, althea, costus, balsamum, aristolochia, casia, calamus aromaticus, libanotis, unumquodque cum oleo decoctum. suffiuntur autem, castoreũ cum puleio, carpobalsamum, bdellium, uiticis semen: his in regio morbo utendũ, aut in eis qui ob frigiditatem uel cutis condensationem non sudauerint.

Euacuantia & corrumpentia pediculorũ omne genus quodcunque superficiem occupauerit. Cap. CLXVII

Tamínia ē uua de brionia / dironia

Sandaracha, uua taminia, aristolochia, sulphur ignem nõ expertũ, cinamomũ, calamus aromaticus, casia, pirethrum, cinis querceus, cucumeris radix.

De intestinorum ablutionibus. Cap. CLXVIII

Pleraque incommoda quæ animali in morbis eueniunt, ob uentris constipationem generant: capitis enim grauitates, tenebrosæ uertigines, stomachi euersiones, nauseæ, fastidia, turbulenti uomitus, oris ariditas, amaritudo, eructationes ingratæ uirusque redolentes, olidi spiritus, somni resupini, molesti flatus, torsiones, gracilis intestini dolores, præterea & plethorici & articulares & podagrici morbi & coxẽdices, omnia inde oriri, augeri, exacerbari, prolixioraque interdum & perniciosa fieri solent. utiles ergo ablutiones & his & reliquis plerisque affectibus, quos sigillatim inferius explicabimus. ablutionum uero quæ iniiciũtur, quædam simplices, quædam mites, quædam acres, quædam usum alium potestatemque pollicentur. simplicissima ex sola aqua calida ad fimum excernendũ in continuis febribus fit, & malignis & incendentibus, atque in debilibus qui à longa reualescunt ægritudine, in quibus excrementa difficulter redduntur. calidiorẽ uero aquam esse oportet, nam tepida inflat. at oleo cum aqua mixto utemur, ubi uel durior fimus fuerit, uel intestina sensus difficultatem ulcerosam & mordacem habuerint: recusandũ tamen oleum cum aqua ubi capitis grauitas adsit, & stomachi euersio aut fastidiũ. rosaceũ uero pro oleo cõmuni cum aqua iniectũ utilius est in febrib. incendentibus: inque omni ingenti calore, medias partes, sed colũ præsertim occupante: replet tamen caput, atque oleo cõmuni minus emollit. iniiciendũ rosaceum aquæ subquadruplũ. cum ouo etiam & ptisanæ cremore rosaceũ iniicimus, in febribus ardentissimis cõcurrente intestinorũ mordicatione. chamæmalinũ cum toto ouo rubeo inquã & albo, & ptisanæ cremore noctu iniiciendũ: somnum enim suauem conciliat, & febris causas die proxima educit. butyrũ cum aqua iniectum mordicationes & torsiones sedat, sed modicum esse oportet. confert et his quibus ob recti inflãmationem excrementa retinentur, & ubi intestinorũ sordida ulcera affuerint. at fœnugræci decoctũ ex aqua absque pinguedine aliqua iniiciatur his qui ex pituitę putredine febri uexantur, & mollibus fœmineisque corporibus, & ubi intestina morsionibus infestentur: sed caput replet, propterea in febribus si capitis dolor affuerit, omittendũ. maluę decoctũ mordicationibus & torsionibus cõfert, & præsertim ubi aridum stercus sit. seminis lini decoctum corporibus & morbis aridis congruit, facitque ad mordicationes, nauseam, sitim uehementem, sed id quoque caput replet, quamuis nõ instar fœnugræci. ptisanæ cremor aridũ fimum colliquat & abstergit, intestinorũque mordicationes sedat. alicæ cremor cum erosiones mitiget, maxime cõfert cardiacis & his qui ob syncopã exoluuntur: præterque enim quod iniectus nutrit, & uires reficit, emollit etiã, & aridũ fimum educit. furfuris uero cremor febribus exiccantibus, & doloribus uentris uitio euenientibus, & intestinorum ulceribus cõuenit, absque enim erosione abstergit. portulacæ succus morsionibus feruoribusque reliquis utilissimus, & quibus ob aridi acrisque fimi excretionem anus aut rectũ male habuerint. facit & ad morbos qui ad erysipelatis naturã accedãt. succo aũt rosaceũ cũ ouo admisceri oportet: hui[us] succi maxime peculiare est, ut ery-

ut eryſipelatum ardoribus medeatur:qui in profundo circa inteſtina latuerint, lac iniiciendum:ubi ulcus inflammatioue circa inteſtina,renes, ueſicam,aut uterum fuerint,ſerum iniectum fimum egregie ducit, cæteraq́ alui excrementa & ſordida inteſtinorum ulcera abſtergit.quod tamen ſine coagulo cōfectum ſit,oleum ſolum iniectum inteſtinorum inflammationibus conuenit,& extremo ſenio confectis in quibus fimus indurauerit:melicratū in febribus mitioribus, inq́ effœminatis temperaturis ac deflorente ætate,& quando rectum aut colum refrigerit, iniiciēdum eſt.rutæ uero cymini & anethi decoctum cum oleo,flatum diſſoluit,ideo colicis iniicitur. ſint autem decocti partes duæ, olei pars una. fœnugræci cremor cum butyro & terebinthina,ut terebinthina ſit quarta pars utriuſq́,inteſtinorum tortiones & ſaltus mirum in modum ſedat:abſque ulla enim mordicatione plurimum in inteſtinis moratus,excrementa leuiter ducit: utiliſſimū hoc idem eroſionibus quæ circa uentrem fiunt.ptiſanę cremori butyrum permixtum cum pauco mellis maxime confert ad ulcera inteſtinorum abluenda, & ad arida excrementa educenda,quæ eorundem ulcerum ratione detenta ſint. rutaceum oleum cum butyro ad colicos dolores utiliter iniicitur.interdum etiam picis liquidę drach.iij. aut bituminis drach. iiij. ſolutæ cum rutaceo & iniectæ dolores ſedāt,& pituitam ſuauiter ducunt. ſæpe uino dulci ſuccidas lanas decoquentes, & excolantes oleo rutaceo commiſcemus, ut ſint uini quidem partes tres,olei uero partes duæ. at ſi ſuſpenſorum uaſorum quæ cremaſteras uocant,aut ueſicæ dolor,aut urinæ difficultas adſit,etiam petroſelinū minutiſſime tritum addatur rutaceo.ad dolores uero inteſtinorū abſceſſus aut ulceris cauſa, butyrum cum polline thuris iniicimus, aut pinguedinem cerui aut uituli cum oleo. quod ſi frigida ſit ægritudo & torpidus dolor,chalbanam iniicito cum butyro,ut ſit chalbanæ quidem drach. i,butyri uero unc. vi.aut ſtyracis oboli tres cum butyro.porrò acribus ablutiōibus utimur in coxendicum doloribus,in non niſi recta ceruice ſpirantibus,in lethargicis & omnino in frigidis morbis, atq́ in his qui exitiale uenenum ſumpſerint: quod uel propter frigus uel ſanguinis grumos interimat.ad hos autem quorum totum corpus refrixerit,attonitos,coxendicis,aut renū uitio laborantes,caſtorei obolos tres in oleo colliquatos iniicito. nitrum uero pro ſale accipimus,ubi bis aut ter ad excretionem aluus irritanda ſit:ſal enim confertim quidem mordet,ſed parum ultra extenditur mordicatio:nitrum tamen caput replet & ſtomachum euertit,cum nihil tale inferatur à ſale. cæterū in his qui paulo ſuprà dicti ſunt affectibus, magna ui agendi pollent,garus à ſiluro,maris aqua,muria,cētaurij,colocynthidis,ariſtolochiæ,radicis agreſtis cucumeris, agarici,thymi, chamæpityos,canchryos decocta:hæc enim educunt ſanguinem,& hoc ipſo remedio ſubleuant ægritudines.

De glandibus. Cap.CLXIX

GLandibus ſæpe utimur ob ægrorum imbecillitatem qui clyſterum iniectionem non tolerant: ſępe quod ab aridis excrementis rectum inteſtinum obſtruitur: nonnunquam quod ablutio nō ſit neceſſaria. præcipue tamen ad febres uehementer incendentes conueniunt, quarū materia facile eleuetur ad caput:tūc enim clyſteres inferunt nocumentum, & glandium beneficio abſq́ ullo penitus incommodo excrementa egerunt.glandes pręterea ad omnes ſoporiferas capitis ęgritudines,& ad educenda quę per clyſterē iniecta nō reddunt,utiliſſime applicant.quę uarijs modis cōfici ſolent.aut ēm melle cocto & ſale aſſato nitroue præparant,aut è cymino,ruta,nitro & melle decocto:ad hos q plurimo flatu infeſtantur, uel thymū tritum in melle cocto aſſumit, uel cyclaminus cum melle ſubacta, uel abſynthiū, abrotonū,lupinorūue farina cū melle, qđ etiā lumbricis cōfert,aut hyſſopus,tragoriganus,uel epithymū cū melle, quod ſtomachi euerſiōi opitulat,

aut

aut coccus cnidius cum resina sicca, uel melle cocto, aut pirethrũ, uel sinapi cum resina arida, aut centaurium cum pice & cera: cōferuntq; hæc præcipue ad membrorum resolutionem, aut bitumen, aut pars exigua radicis panaceæ, aut hyssopus cum chalbana & resina sicca. hæc congrue applicari possunt ubi resoluto uniuerso corpore uis intestinorum excretoria deciderit. faciunt & ad recti intestini resolutionem & ad ascaridas, possumusq; pro melle resina sicca uti, ueluti dictũ est, aut pice aut carica pingui subactissima, aut passulis semine exempto, aut sapone, optima uero glans conficitur ex folijs mercurialis uirentibus exquisitissime tritis & exiccatis, infantibus etiam grumus salis imponitur, cepaq; et porrum capitatũ.

De linamentis quæ crocidas appellant. Cap. CLXX

Saepe etiam utimur linamentis in scissuris ani, quæ rhagadas uocāt & condylomatis: talia enim ob glandium duritiem exacerbantur, propterea earum uicem linamentis supplemus, quorum materia eadem est quæ glandium, eadem enim terimus cum melle, & in lana aut tomento assumimus, & ano imponimus.

De aere ex Galeno. Cap. CLXXI

AEr exquisite purus quocunq; tempore optimus est, eligendus qui à stagnorum palustriumq; locorum uaporibus nō turbetur, uel à cauerna quapiam perniciosam auram expirante, reprobatur qui à cloacis magnam aliquam ciuitatem expurgantibus inficitur: quiq; nebulosus est, & qui in conualli undiq; montibus circumsepta occluditur, & ueluti præfocatur. at qui amoenos ambit colles, sublimiaq; loca flatu carentia, salubritate sua ad orthopnoicos, ad tabidos & ad uniuersas capitis & pectoris ægritudines confert. qui uero in plana regione purus est, conuenit his qui syncopa corripiuntur ac senibus, sed maritimus hydropicis, & destillationem præcipue frigidam patientibus, neruorumq; affectibus & prostratis appetendi uiribus congruit. qui uero lapidosas regiones ambit hyeme ob frigus torquet, æstate ob calorem suffocat. uituperatur etiam qui è metallis efflat. argillosa autem loca incolentes stomacho exoluuntur, nec tutò sub eo coelo degitur, quod ignei uapores à terra exhalantes plus æquo arefaciunt. a er è terra rubea optimus, atq; etiam è nigra. aeris tamen qualitates etiam ab anni temporibus immutantur. uere enim calidus & humidus est, æstate calidus & siccus, autumno frigidus & siccus, hyeme frigidus & humidus, suntq; singulorum temporũ tres differentiæ, prima, media, postrema. media exquisitissimam temperaturam sui temporis habet: prima & postrema uiciniori assimilatur. luna quoq; in aere quatuor constituit differentias, prima enim septimana nouiluniј usq; ad secundam, quemadmodum uer calida est & humida, secunda usq; ad pleniluniũ, æstati similis est. tertia autumno, ultima hyemi. quin singulo quoque die uariatur aer. matutinum enim tempus ueris naturam refert, propterea corpora tam sanorum quàm ægrotantium hac potissimum hora recreari uidentur, ita ut febrientes etiam placidissime degāt. meridies æstati similis, subsequētes horæ autumno, uesper hyemi comparatur: tunc rursus noctis initium autumno, media pars hyemi, & reliqua eodem modo.

Adamantini sophistæ de uentis. Cap. CLXXII

QVoniam uero à terrarum effumatione uenti generātur, de his quoq; summatim determinandum. uentos igitur parturit quidem tellus, sed fuliginosa effumatio parit. calor enim humiditatem absumens, sicciores effumationes & ueluti fuliginosas faciens, flatus gignit. effumationes siccas aliarũ comparatione intelligito, ut cum dicimus uinũ siccius. duodecim uero uenti cōmunes sunt quos catholicos uocant: orientales tres, eurus, apeliotes, cæcias. occidentales totidem, aphricus, zephyrus, thrasceas, unus meridionalis auster, alter septentrionalis

aparctias

aparctias, ut ſint omnes octo. quatuor reliqui inter hos medij ab angulis mũdi excitantur, inter orientem quidem & meridiem euronotus, inter meridiem & occidentem libonotus, inter orientem & ſeptentrionẽ boreas, inter ſeptentrionem & occidẽtem argeſtes. ſunt tamen alij certarum regionum flatus ſpurij & ignobiles. reliquæ autem telluris effumationes, humidiores ſunt his quæ uentos pariunt. ſi ergo quod effumat modicum ſit & tenue, exhalatio nebuloſa conſtituitur. ſi uero paulo plus effumet & craſſius, caliginoſus aer redditur, quem ὀμιχλώδη uocant, ſin adhuc plus & craſſius, iam fit obſcura tenebroſaq; exhalatio, quam ὀρφνώδη appellant. plurimo uero & craſſiſſimo humore effumante, rorida exhalatio attollitur. ex his quatuor exhalationibus concretis quidem rores & imbres fiunt. congelatis autem pruina & niues, & grandines iuxta frigoris qualitatem & ſitũ. nulla tamen harum flatui generando idonea eſt, tanquam quæ ſegnes ſint & impetu careant. at ſi humida quidẽ effumatio quæ exhalatio uocatur, rores & imbres generat, ſicca uero flatus, eſtq; humida ſiccæ contraria, quomodo ſimul & uentus et imber fiunt? reſpondemus ex diuerſis locis utraque eleuari. quoties enim è locis latitudine differentibus effumationes fiunt, tunc ſimul pluit & uenti ſpirant. at cur ſæpe poſt pluuiam uenti flant? cur contrà ſæpe poſt uentos pluit? dicimus terræ calorem tunc temporis non habere humidum quod incendat, propterea languescere. recepto uero pluuiali humido reuireſcit, & materiam adurendo fuliginem excitans flatus generat. qui difflantes impellentesq; pluuialem nubem à qua geniti ſunt, in ſereno perſiſtunt. hoc igitur pacto imber ſpiritum gignit: nunc contrà, quomodo è uento fiat imber dicendum. oſtendi ſuperius calorem utrique effumationi communem eſſe, humorem uero quantitate differre. quando ergo copioſus calor ſimul cum redundanti humore iungatur, ea quidem humoris pars quæ in ſuperficie fluitat incenditur, fuliginoſumq; reddit uaporem. ubi uero caloris uis ab humoris copia ſenſim diminuta expirauerit, iam non amplius humorem incendit, ſed tantum diſpergit, atque pro fuliginoſo uapore exhalationem humidam facit, & propterea uentos imber ſubſequitur, qui ſæpe pluribus ſubinde diebus perſiſtit, quoniam difflatus calor imbecillior eſt quàm qui poſſit materiam comburere. præterea cur multi & iuges boreales flatus, uentiq; eteſiæ æſtate fiunt? an quoniam ſol ſub ſeptentrionali polo plurimum tum niuium, tum concretarum aquarum humorem nactus paulatim colliquat, ac partem generandis fluminibus, ſtagnis & fontibus diffundit, unde plurimæ effumationes redduntur quas inflammat, & ſimul cum multo calore qui dudum ſub terra latuerat, in fuliginoſos uapores trãſmutat: qui paulatim incenſi diuturnum uentorum defluxum alunt. omnino autem uentus uiolento motu quo impellit, ualidiorẽ aeris functionem corporibus præbet. qui uero locales ſunt locorum à quibus ſpirant, naturam ſequuntur, propterea ex his quæ de aere diximus, de his quoque coniectare licet: illud tamen non ignorandum, omnes locales uentos inſalubriores eſſe communibus: cum enim neque totum impellant aerem, neque tota die ſpirent, inæqualiter corpora afficiunt. localibus uero peculiare eſt mane tantum ſpirare, quos propterea ἀπογαίους quaſi à terra uenientes appellant nautæ. è communibus autem uentis qui à meridie ſpirant, auſtri uocati, cum ſemper temperatura calidi ſint, plerunque humiditatem ſimul annexam habent, immutari tamen ſolent per anni tempora, fieriquè calidi & ſicci, ideo uarios morbos producunt. boreales natura frigidi, uentorum omnium ſaluberrimi ſunt, calidioribus præſertim & carnoſis corporibus. orientales uiolentiſsimi ægritudines quæ à ſiccitate fiunt, mirum in modum pariunt. occidentales humidi & blandi, magisquè humanis corporibus familiares.

De ſtella-

De ſtellarum acceſſione quam ἐπισημασίαν uocant. Caput CLXXIII

QVoniam ſtellæ ſtatutis à deo temporibus cœlo orientes, occidentesq; aerem pariter immutant, ut inde etiam uentos alios aliter ſpirare contingat, hic quoque explicãdum iudicaui, quales nam ortus occaſus'ue fiant, à quibus aer manifeſte immutatur. ſanorum enim corpora & multo magis ægrorum ab aeris conſtitutione uariantur.

De diebus in quibus oriuntur in cœlo ſtellæ, atq; occidunt aerem immutantes. Cap. CLXXIIII

MEnſis dyſtri, qui martius eſt, decimanona equus oritur. eiuſdem uigeſimatertia æquinoctium uernum maximaq; aeris turbulentia fit. prima xanthici menſis qui aprilis eſt, ſumma nocte uergiliæ apparent. eiuſdẽ decimanona uergiliæ ueſpertinæ occultantur. item eodem menſe uigeſimaprima uergiliæ ſimul cum ortu ſolis emergunt, maximaq; aerem turbatio inuadit. huius eiuſdem menſis uigeſimaſeptima orion ueſpertinus occulitẽ. prima artemiſij qui maius eſt, ſuculæ unà cum ſole oriũtur. quarta eiuſdem lyra ueſpertina emergit, & magnopere immutatur aer. ſexta eiuſdẽ matutina capra oritur, fitq; rurſus aeris ſumma mutatio. ſeptima uergiliæ matutinæ apparent, incipitq; ſedari aer. menſis eiuſdem decimanona ſucculæ matutinæ or untur, atq; uno duobus'ue diebus antea ingens aeris immutatio fit. eiuſdem uigeſimaquarta capra ueſpertina occultatur, & per duos antea dies commouetur aer. iunij menſis ſecunda aquila ueſpertina exoritur. eiuſdem ſexta arcturus matutinus occidit, nona oritur delphin ueſpertinus, uigeſimaquinta orion matutinus oriri incipit, eſtq; tũc æſtiuum ſolſtitium, fitq; per tres antea dies uehemẽs aeris immutatio. tertia iulij menſis orion totus exoritur. eiuſdem quartadecima procyon, quem nonnulli anticanẽ uocant, matutinus exoritur. decimanona oritur canis ueſpertinus, maximeq; immutatur aer, ſæpe duobus antea diebus. uigeſimaquinta aquila matutina occidit, cõcitaturq; aer per tres antea dies. auguſti quintadecima lyra matutina occidit. eiuſdem decimanona decumbit delphin matutinus, tuncq; æſtas ad frigus uergit. uigeſimaoctaua uindemiator quem προτρυγητὴρ uocant, matutinus exoritur & nauis occidit, terminanturq; tũc dies quadraginta ab exortu canis. ſeptima ſeptembris capra ueſpertina exoritur. quartadecima eiuſdem arcturus naſcitur, proximaq; die aer immutatur. decimanona ſpica matutina emergit, immutaturq; aer duobus antea diebus. uigeſimaquinta eiuſdem autumnale æquinoctium & tribus antea diebus fit aeris perturbatio maxima, ideo præcauere oportet, ne uel uena incidatẽ, uel corpus purgetur, aut alio uehementi motu immutetur. octobris ſexta corona matutina exoritur, eſtq; tunc uehemens aeris immutatio. ſeptima eiuſdem hædi ueſpertini oriuntur. decimaſeptima emergũt ſuculæ ueſpertinæ, ſummopereq; aer perturbatur. uigeſimatertia uergiliæ unà cum ortu ſolis occidunt, fitq; per unum antea diẽ maxima aeris turbulentia. nouembris ſexta uergiliæ matutinæ occidunt, atq; ſedari incipit aer: tertiadecima, alibi undecima, lyra matutina exoritur, atq; eodem menſe uigeſimaprima ſuculæ matutinæ occidunt, proximaq; die perturbatẽ aer. eiuſdem uigeſimaſeptima orion emergit & corona occidit. decembris menſis prima canis matutinus occidit, obſeruatumq; à plurimis eſt, quod ſi hæc dies procelloſa fuerit, perdurat plerunq; tempeſtas aeris ad uſq; trigintaſeptem. contrà, ſi ſerena fuerit, idem de ſerenitate contingit. decima eiuſdem menſis hædi matutini occidunt. uigeſimaprima, alibi undecima, decumbit capra matutina: alteraq; peracta die perturbatur aer. uigeſimaquarta, alibi uigeſimatertia, ſolſtitium hybernũ fit. ianuarij quarta, delphin oritur. eiuſdem quinta, aquila ueſpertina decumbit, atq;

per duos

per duos postea dies uehemens fit aeris perturbatio. uigesimaquinta splendida stella in leone occidit, aerq; per tres antea dies concitatur. uigesimaoctaua, alibi ui gesimaseptima, delphin uespertinus occumbit. uigesimanona uespertina lyra occidit. septima, alibi sexta, februarij spirant zephiri. eiusdem uigesimasecunda nauis uespertina occidit, perturbatũ aer. uigesimaquinta arcturus uespertinus oritur. uigesimasexta eiusdem apparent hirundines.

De aquis ex Ruffo. Cap. CLXXV

AQuarum quæ bibuntur quinq; sunt omnino differentię, pluuialis, fontana, putealis, fluuiatilis, & è stagnis. harum pluuialis leuissima est, & facillime transmutatur, atq; alijs quidem affectibus optima, cum celerrime transcoletur & transeat. febri uero & dispositioni quæ cholera dicitur & arquatis inutilis: ex eo enim quod facile uertitur, facile in bilim transit, sed lippientibus destillationis aut ulcerum ratione opitulatur. abstineant ab ea qui acute uident, neq; ad medicinas metallicas abluendas eligatur: plus enim habet constipationis q̃ fontana, ideo neque abstergit facile, neq; coquit, neq; madefacit, & excretiones impedit. quod si alicubi moram traxerit, magis adhuc constipat, tardiorisq; trãsitus fit, egestiones detinet. tardius concoquitur distribuiturq;, ac distillationes gignit, præsertim si frigida bibatur. fontanæ aquæ quæcunque auersæ à sole è saxis erumpentes ad septentrionem deriuant, asperæ tardiq; transitus sunt, feroq; & calescunt & frigescunt. quæ uero ad orientem fluunt, & per meatum aliquem puram ue terram excolant, & celerrime calefiunt frigefiuntq;, tales optimæ sunt, nisi forte ab aquæductus natura aliquod uitiũ adsciscant. putealis aqua frigida, terrestris, excretu difficilis, uix pertransiens, propterea utilior q̃ fontana est his qui stomachi aut uentris ardore infestantur. fluuiales aquæ & è stagnis omnes uituperandæ, præter niloticam, hæc enim omniũ uirtutum genere insignis: nam & pomi suauis est, & quantum expedit, moratur in uentre, sitimq; extinguit, frigida tutò bibitur, & concoctioni distributioniq; opitulatur, ideo temperatum firmum coloratumq; corpus reddit. aliorum uero fluuiorum aqua uix conficitur, exiccans, siticulosa, & pręsertim si morbosas aliquas regiones fluuius irrigauerit. reliquis tamen amnibus præstãt qui à fontibus perpetuis fluunt: quiq; alij fluuio nõ permiscentur. stagnorũ aquæ ob circumiacentes paludes limosæ sunt & graues. moræ uero & quietis ratione ueluti mortuæ computrescunt: ideo si alia uspiam aqua non deerit, nunquam eas infirmis potandas dederis. præterea pro uaria terrarum declinatione & situ plurimæ aquarum differẽtiæ fiunt, sed ut summatim dicam, omnis aqua à gustu & ab incolarum experimentis perpendenda est. optimam enim experientur celerrime calefieri & frigefieri, facillimeq; carnes & reliqua omnia coquere: propterea et in uentre cibos conficere, quæ uero uel adstrictionem, uel salsuginem, uel nitri saporem, uel dulcedinem, uel aliud quidpiam tale gustanti offerat: quæ item tetri odoris est, aut tenax, aut olidam lentamq; feculentiam habuerit, & quæ situlæ lapidosam quandam residentiam impingat, quæ ue irudines nutriat, aut alia quędam uitiosa animalia, quæ stagnet, quæ ue palustris sit, aut cui insit auri, argenti, aluminis, sulphuris, aut talis cuiuspiam metallum, & cui inutiles radices innascantur, & cui thermæ propinquæ sint, tales omnes sunt reprobandæ. optimum igitur erit si aquam his quas suprà diximus, dotibus approbatam in fictili uase decoxeris, inde frigere permiseris. postea rursus calefactã propinaueris. in peregrinationibus uero & exercitu fossa ab eminentissimo loco seriatim in decliue fodienda, & per hãc aqua ducenda est, pingui prius ac dulci substrato solo, ex quo fictilia conficiũtur. ita enim subinde in fossa uitiũ aquæ relinquit. prorsus aũt aqua omnis tardi transitus est, concoctu difficilis, flatuosa, præsertim frigida, destillationes faciens, quæ

si post comesta olera bibatur, maius imminet periculum, ne achores hominem occupent, aut scabies, aut lepra, aut pustulæ quæ exanthemata uocant, aut impetigines, aut furfures, aut putrida ulcera, aut herpetes, id est, ignes sacri, aut satyriasis, aut tale quidpiam, qualis est etiam urinæ aut egestionum mordacitas, præsertim si aqua nitrosa fuerit, quæ etiã thoraci nocet, & cannæ ulceratæ & renibus, & uesicæ omniq; ulcerum generi. emendant aquam nitrosam cibi lenes & uinum: sicut crassam quæ incidunt attenuantq;, ueluti allia & cepe. aluminosam, uinum albũ, & quæcunq; urinam excretionesq; ducunt. aqua uero ad dolores capitis, ad oculorum hebetudines, epilepsiam, articulorum morbos, tremores, resolutiones, priuatim, uel cum melle bibita confert, præcipueq; mulieribus propria est, quæ uteri uitio præfocantur, & his qui biliosum excrementum, seu nigrum seu flauum gignunt, à quo uentriculi os erodatur. item uentri imbecillo & ieiuno, adolescentibusq; carnosis & pinguibus confert. facit & ad nimios sudores uniuersasq; redundantes inanitiones & eruptiones sanguinis, uel à uulnere, uel naribus, uel ab alio quocunq; loco. Præterea in ardenti febre oportuno tempore feliciter exhibetur, & his qui nocturnam pollutionem assidue patiuntur: qui etiam in eadem innatare & perfundi possunt. conuenit & ad mulieres nimio fluore aut pica laborantes, ad singultum, ad oris fœtorem, si frigida bibatur, sicut tepida ad comitialem morbum, ad capitis dolorem, ad erosas gingiuas aut purulentas, aut sanguinolentas, ad dentes perforatos, fauces ulceratas, lippitudines, tonsillarum morbos, destillationes, melancholiam à flaua bile productam, ad cholericum affectum, ad uomitũ bilis: in febre utiliter potatur, exhibetur etiam tepida, ubi frigidæ usu aliqua ratio interdixerit, sicut septi transuersi ulcus, sanguinis screatus, ruptura costas subcingentis membranæ. congruit insuper calida ubi euacuationem paramus: aut ubi diffundere, liquare, mollescere, concoquere, discutere opporteat: tot enim summatim calida potest, si bibatur. singillatim uero mucos ducit, refectionem iuuat, uniuersos dolores mitigat, eructationẽ flatumq; præsertim hypochondriorũ intestinorumq; discutit, urinã ducit: concoctioni, distributioni, nutritioni augmentationiq; confert, menses cit. neruis præterea, asthmati, pleuritidi, peripneumoniæ & anginæ medetur. an uero nutriat, nutrimentiue sit uehiculum, non est huius instituti discutere. hoc fateri necesse est, absq; aqua concoqui nutrimentum nõ posse, sicut omnino sine aqua nihil commode elixatur. lixiuium autem bibitum splenicos adiuuat: & si quis panem ex huiuscemodi aqua conficiens eisdem præbeat, non parum proficiet.

De balneis ex Galeno. Cap. CLXXVI

Balneorum quædam dulcia, aut nullam habentia qualitatem quæ ἄποια uocãtur. quædam qualitatem annexam habent, quam qualitatem uel humano studio uel natura adsciuerunt. de dulcibus ergo balneis primo dicendum, quando & horum usus crebrior sit. dulces aquæ si moderate incaluerint, humefaciunt corpora & calefaciunt, si tepidæ sint, humectant & infrigidant: sin plus æquo incalescunt, calefaciunt quidem, sed non amplius humectant: inhorrescunt enim corpora, meatusq; constipantur, ut neq; extrinseca humiditas penetrare, neq; intrinseca excrementa purgari queant. quæ igitur moderate incaluerint, ab his enim exordiar, omnino quidem humectant temperatos habitus, & quantum in ipsis est, calefaciunt. accidit uero ut uel ex aliqua corporis parte humores discutiant uel molliant, uel coquant, uel robur firment, uel exoluant: ad quæ etiam non parum earũ quantitas facit. conueniunt autem huiuscemodi balnea, dulcia inquam & temperata ad febres exiccantes, præsertim ubi ęger immoderate sitiat, atq; ad uehementem solis exustionem, ad pustulasq; uirulentas, sed aerem balnei pariter humectare oportet

re oportet. solum igitur & parietes irrigabis. aquæ caliditatẽ industria nostra comparamus, ubi molestiam, refrigerationẽ, aut lassitudinẽ, aut cõuulsionem, aut dolorem sedare uolumus: quæ quidem calidæ cuiuspiã medicinæ additamento calida sit, ut pulegij, origani, hyssopi, thymi, thymbræ, saluiæ, foliorũ lauri, pyrethri, chamæpityos, radicis aut seminis panaceæ. utimur uero balneis per halitum digerentibus, ubi corporis habitus attenuandus sit, ut in pinguibus, aut ob longam ęgritudinem uel toto corpore uel aliqua parte tumescentibus, ut abdomine, testiculis, pedibus, sicut contingit hydropicis. utimur etiam ad manãtia capitis ulcera, ob multitudinem uniuersę moli subiacentem, aut ob uaricem aliquam ulceri inhærentẽ. balneis uero discutiendi uis additur, adiecto sale, nitro, melle, adarce palustri, sulphure uiuo, alumine, cinere ficulneæ aut uitis trãscolato: decocta uua taminia, aut iuniperi baccis. sed mollientibus mitigantibusq; lauacris utimur ad inflammationes aut alicuius membri duriciem: fiuntq; decocta, malua hortensi uel agresti, lini semine, fœnogręco, meliloto. quod si inflammationes destillent, plantaginem, aut polygonum, aut malicorium, aut rubi folia in aqua decoquimus. at si perseuerante destillatione conuulsionem quoq; minentur, redimus ad ea quæ modo prædiximus: maxime tamen confert oleum cum aqua, quod hydrelæum uocant, in quo maluam semen lini & fœnogræcum decoxeris. ad duritiem uero inflammatione carentem quæ discutiunt supra memorata conueniunt.

De balneis naturalibus Archigenis. Cap. CLXXVII

BAlneorum naturalium quædam nitrosa, quædam salsa, quædam aluminosa, quædam sulphurea, quædam bituminosa, aliqua ferri, aliqua ęris qualitatem habent: nonnulla ex pluribus horum conficiuntur, quorum omnium uis exiccandi est, sed quædam cum exiccatione egregie simul calefaciunt: quædam exiccando constipant, ueluti aluminosa. horum quæ salsa & quæ ærea sunt, ad frigidas & humidas intemperies & ad eiusdem generis morbos conueniunt, propterea medentur articulorum uitijs, podagrę, resolutioni, renum affectibus, suspiriosis, fracturis callosa substantia indigentibus, ulceribus manantibus, inflãmationibus diuturnis & iam induratis. præterea capitis morbis, thoraci ad quem defluat destillatio, stomacho humefacto, hydropicis, œdematis omnibus. aluminosa uero ad eruptionem sanguinis, ad stomachum facile euomentẽ, ad immoderatas hæmorrhoidas, ad mensium ordine carentes defluxus, ad mulieres sine causa abortientes, ad nimios sudores, ad tardas concoctiones, ad œdemata & tibiarum uarices congruunt: sulphurea neruos molliunt, tenesmi dolores sedant, stomachũ tamen soluunt & euertunt, corporis superficiem exterunt: propterea ad alphos & has quas leucas appellãt, & impetigines & ulcera antiqua, ad articulorum defluxum, ad induratum splenem, hepar & uterum, ad resolutiones, ad coxendices & scabiem conueniunt. bituminosa autem caput replent, sensuum instrumentis officiunt, enixe tamen calefaciunt & prolixe molliunt: præsertim uterum, uesicam & colum. ęrea uero oculis, ori, tonsillis & uuæ conueniunt. ferrea stomacho & spleni utilissima. sed quæ ex mixtis qualitatibus constant, pro singulæ cuiusq; imperantis ratione agunt. balneorum aquas sensim & leniter ingredi oportet, ut laxo corpori occurrentes interius penetrent: nam qui tumultuose & turbulente insiliũt, horũ corpora densantur & inhorrescunt, neq; aquarum qualitates suscipiunt. præterea fontibus aquarum bituminosis caput subijciendum non est, uitiatur enim facillime.

De frigida lotione ex Galeni libro de sanitate tuenda. Cap. CLXXVIII

FRigidæ lotiones inculpate sanis conueniunt: uniuersum enim corpus robustum reddunt, ac cutim indurant condensantq;, potissimum ad externa nocumenta præsidiũ. neq; tamen his conferre dixerim qui temere uictus ratione utuntur, sed

tur,sed solis his qui exquisite uictitant, congrue fungentes tum laboribus tum ali mentis.non sint etiam tales uel ex concubitu uel ex alia occasione defatigati, non crudi,aut qui prius uomuerint, neq; uentriculo male affecti, neq; longas uigilias perpessi,alioqui fallax esset huiusmodi lotio.frigidæ etiam lotioni nō assueti, pau latim inducendi sunt,præstatq; in æstate consuetudinem auspicari, ac primo qui/ dem in plane frigidam repente non ingredi,sed subtepidam,inde tota hyeme sen/ sim assuescēdo,ita tandem ad frigidā pergere. eligatur etiam principij dies quam maxime trāquilla, & illius temporis calidissima atq; hora meridiana.sitq; frigidę assueturus, ætatis annorum circa uigintiquinq;,ingentis animi & multam præfe/ rens uirilitatem: primumq; corpus perfricet syndone, frictione duriori, mox oleo communi inungatur,atq; ita ad exercēdum se cōferat.postea in frigidam descen/ dat,non segniter sed confestim insiliens,ut uno simul tempore uniuersis corporis membris aqua circumfundatur.quæ enim paulatim inspergit,horrorem infert.sit autem aqua neq; tepida neque plane frigida. egressus uero à pluribus simul oleo perfricetur,quousq; corpus caleat: deinde edulia quidem plura offerātur quàm consueuerint,sed potus parcior. in frigidis enim lotionibus appetitus intenditur, sitis minuitur,& melior concoctio fit.

De olei ingressu ex Galeno. Cap. CLXXIX

VTiles sunt olei ingressus his qui diuturna febri cum frigore afficiunt,& de/ fatigatis & his quibus nerui ossibus adiacentes dolent, & conuulsioni & de/ tentioni urinæ.oportet autem quintam olei partem igne calefacere,reliquas in la/ brum conijcere,ita enim quantum sat est incalescet.in paruis igitur balneorum la bris oleum imponito, cuius quintam partem calefactam cum residuo commisce/ to,& ita patiens ingrediatur.

De applicatione spongiæ Archigenis. Cap. CLXXX

SPongiæ usum admittimus ad reliquas quidem partes,ut adhærentem sordem abstergamus,siue sit illud uirus,seu sanguis,seu pus,siue ipsamet medicamen ta:aut certe,ut corpora mordicatione uel scabie uexata mitigare tentemus. ad fa/ ciem uero ut refocillemus excitemusq; spiritum:ueluti his qui animo delinquun/ tur,aquam admouemus æstate quidem frigidam,hyeme uero lacte admixtā.hoc tamen remedij genus obseruandū est,ne ægrotis in principio aut augmento exa/ cerbationis fiat,sed in uigore aut declinatione:in principijs enim accessionū odo/ ribus potius recreamus.censet autem Archigenes in ardentis febris excessu,spon gia non faciem tantum,sed pectus quoq; fouendum.

De aspersionibus quas *προκλύσματα* appellant. Cap. CLXXXI

FAciei aspersiones in ægris ob prædictas causas admittimus,& ęstate quidem ad ardentissimas febres frigidam eligimus, hyeme uero calidiorem.ad simpli ciores autem febres & stomachi euersiones oxycrato quoq; aspergimus: cauen/ da tamē aspersio ad diuturnos affectus,& pręsertim ubi caput fuerit imbecillum: stupefactionis enim & frigiditatis perniciosæ principiū faceret.utimur etiā asper/ sione ad oculos distillantes,ocymi decocto tanquam præsentaneo remedio. idem facit si fractos pinearum ramusculos decoxeris. mento autem spongia sicca sub/ sternenda,ne aqua in pectus confluat.

De irrigationibus quas *καταιονήσεις* uocant. Cap. CLXXXII

IRrigatione utimur ubi ob aliquā circumstātiam balneo interdicimur, quemad modum in uigilijs febrilibus, aut delyrijs,eligentes chamæmali decoctū, inter/ dum etiam calicum papaueris, immo & eosdem calices oleo decoquentes caput irrigamus,statimq; suauis somnus inducit̄. Archigenes Agathini pręceptoris sui cum delyrio & uigilijs uexaretur, caput plurimo oleo irrigauit, & confestim dely rium

rium uigiliasq; sedauit. in conuulsionibus uero quas cynicas uocant, oleo sicyonio calido, aut aliquo huiusmodi caput irrigandum. at in quibus neruosæ partes uehementer uitiatæ fuerint, atque ipsa neruorum uitia frigefactio & tremor consequatur, castoreum sicyonio admiscendum. podagricos autem irrigamus marrubio in aqua aut uino decocto.

De insessionibus. Cap. CLXXXIII

INsessiones inflammatis partibus admouemus, aut propter balneorũ defectũ, aut propter ægri imbecillitatem, siue quidpiam aliud fuerit quod prohibeat. ad renes ergo inflammatos fœnograeci decocto utimur, & maluæ hortensis agrestisue & seminis lini. at si calculi adsint, ob quos etiam accesserit inflammatio artemisiæ, libanotidis, petroselini et spicę nardi decocta conferunt: quibus etiã ad uesicæ affectus addita ruta utemur: ad uterum faciunt artemisiæ, saluiæ, & huiusmodi rerum decocta, sicut ad colum sisonis, panaceæ, lauri, sedi, meliloti, papaueris, rosarum. ad fluores uuluæ & hæmorrhoidas ani, plantaginis, polygoni, malicorij, rubi & similium. ad conuulsiones uero ob uulnera euenientes, maxime conuenit plurimum oleum modicæ aquæ admixtum, quo affatim inungendi sunt ægri, & usque ad umbilicum immergendi. oportet autem eas etiam partes quæ non irrigantur, præunctas esse, præcipue caput quod operiri debet, ne repleatur.

De madefactione quam ἐμβροχὴν uocant. Cap. CLXXXIIII

MAdefactio ab irrigatiõe differt, quod madefactio ex applicato remedio persistentem inferat utilitatem: aut enim lanam aut lacerum pannum madefacientes post irrigationem factam affectis partibus applicamus. habet igitur madefactio minorem quidem uim quàm cataplasmata, sed nihilo peius illis capiti confert, & his quicunq; ob imbecillitatem cataplasmatum grauitatem non ferunt, & inflammatis hypochondrijs post morbi principia. intempestiuus enim tunc cataplasmatum usus. madefactione præterea utimur ad fracturas & contusiones, etiã in principio, quoniam hæc emplasticas medicinas tolerare non possunt.

Ex Galeno de fomentationibus irrigationibus cataplasmatis & cucurbitulis. Cap. CLXXXV

CVm rarefacere fomentationes solent & transpirabilem reddere, & sanguinem qui in inflammationibus est attenuare, & per halitum digerere: si tamẽ tunc temporis uniuersum corpus excrementis abundet, plus materiæ ad calefactam partem trahetur quàm quod discutitur: propterea ante fomentationes purgari corpus oportet. humidæ ergo fomentationes inflammationibus congruunt, quæ à biliosiori succo prouenerint. siccæ uero his quæ à subtili & aquoso sanguine fiunt. at quæ mordaces attenuatoriæq; sunt, his inflammationibus applicantur quæ à crassis & uiscidis humoribus generantur. porrò hypochondrium cataplasmatis aut alio fomentationis genere calefacere non omnino tutum est, sed his tantum ægris applicanda, in quorum uniuerso corpore nulla deprehendit̃ superfluitas, reliquis omnibus pernicies ultima. contingit aũt morbos à multitudine, quos plethoricos uocãt, peius curari in diuitibus quàm in pauperibus: inter initia enim nutriri uolunt, nec uenæ incisionem pleriq; tolerant: immo & longe magis quàm pauperes à plethoricis affectibus occupari solent, tanquam & plus cibi ingerentes & ociosius degentes. ipsos uero curãtes medici optimum remedium aliorum usu rependunt, ita demum opinantes officio satis fecisse: sed ægri quoq; sibi persuadent eam uictus rationem qua iubentur quiescere, nullo adhibito medicamento planè esse socordiam & negligentiã: diligentiæ autem ascribunt quicquid agatur. semper enim aliquid agi uolunt, propterea medici coguntur, singulo quoque die aliquid applicare hypochondrijs, cum alioqui & ipsi ad idem parati sint, osten

tandi studio se non omnino ociosos accedere, & quod propterea putent se plus inde facturos lucri. ergo ipsimet medici sunt, qui ita iniuriam afferentes hypochondrijs suis remedijs inflammationes pariunt: cõtingitq; eo tempore in diuitibus inflammationes incipere, quo in pauperibus morbi desinunt. pauperibus enim et diuitum seruis confestim in principio in continuis maxime febribus uenæ inciduntur, & plerisq; die quinta crisis aduenit: quibusdam die septima, ulterius nullis. at diuites plenitudinem & excrementa plura pauperibus & seruis habentes, omittentesq; uenæ incidendæ præsidium, inde quotidie se calido fouentes oleo & relaxantibus cataplasmatis utentes, inflammationem sibi adsciscũt, aut in hepate aut in uentriculo, aut in aliquo è uisceribus, quidam in quarta, quidam in quinta, aut omnino sexta. aspexisti opinor quãdoq; quomodo in ipso fomentandi tempore, ægrum difficultas anhelitus cœperit, totum scilicet id quod redundat ad præcordia trahente caliditate. ita Tiphon occubuit, ita mille singulis diebus occumbunt alij. attrahit enim cataplasma cucurbitulæ instar totius corporis excremẽta, immo cucurbitulam etiam ausi sunt quidam applicare hypochondrijs, credo id solum curantes, ut aliquid agere uiderentur. in principio igitur fluente adhuc ad affectum locum materia, nõ attrahendum, sed repercutiendum potius reprimendumq; est: eligendaq; ad id constringentia cum oleo & applicanda, simul ut affectæ partes firmentur, neq; ita paratæ sint ad superfluitates recipiendas, simul ut eius etiam quod defluxit pars subtilior reprimatur. ubi uero latio cessauerit ob repercussoria remedia, atq; ob cõstrictionem ita densatus fuerit locus, ut crassiora retineat, tum mollificatio requiritur, ut euacuari excrementa possint. maxime uero ubi ad hepar aut uentrem superfluitates decubuerint, in principio constipantibus uti oportet: hæc enim membra nõ uulgare dominium habent: immo si etiam iam sit occasio discutiendi quæ impacta sunt, ne tum quidem talia membra ab omni penitus constipatione priuanda sunt. in oleo igitur absinthium decoquentes locum fouebimus, & si sit maioris constipationis necessitas, omphacinum oleum eligito, in quo decoquatur absinthium: quod si absinthio carueris, oleum è citonijs mastichinum aut lentiscinum primo sufficiet. at si mitior febris affuerit, nardinũ unguentum injicito: si uero febris declinatio non adeo mansueuerit, à nardo cauendũ est, oleoq; è citonijs utendum, aut lentiscino, aut deficientibus his, rosaceo nardinum miscendum. simili modo & cataplasmata mixtam uim habeant ex mollienti medicamento subtilium partium & amaro & adstringente. colo autem aut reliquis intestinis gracilibus hypochondriorum ue musculis, aut abdomine, aut uesica, aut utero patientibus, nullo pacto adstringẽtia admisceri oportet: si modo, ut dictum est, nihil amplius defluat, neque uniuersum corpus excrementis redundet. renes uero & thorax inter hæc ambigunt: neque enim multa adstrictione, nec contra multa indigent remissione. liene uero inflammato in principio adstringentia adhibenda sunt. at quæ discutiunt, & cucurbitulæ ubi usus postulauerit, nõ nisi uniuerso corpore exinanito applicari debent.

Typhonis occubitus

In principio nõ attrahere sed repercutere oportet

Ex Lyco de cataplasmatis, & de eo cataplasmate quod è fermento fit. Cap. CLXXXVI

Liquare & diffundere ualidissime potest hoc cataplasmatis genus & surculos trahere, & duritiem mollire, plantarumq; pedum contusiones sanare: prius autem in oleo fermenti quantum sat fuerit subigere oportet, & ita applicare. quod si uim augere malueris, nitri portiunculam addito: si uero fermẽtum aceto dilueris, inde ad cõsistentiam decoxeris, erit ad splenis hepatisq; durities utilissimum: nec minus accommodatum remedium efficies, si thymum quoq; & puleium, aut absinthium, aut abrotonum fermento miscebis.

De ca-

De cataplaſmate ex pane. Cap. CLXXXVII

CAtaplaſma ex pane ad uniuerſas inflammationes efficaciſſimum eſt. cuius cõficiendi plurimi modi ſunt: nam aqua madefactus dilutusq́; cum modico olei roſacei & coriandri ſucco, inflammationibus ad eryſipelatũ naturam tendentibus medetur. poteſt & uice aquæ in aceto dilui, & ſic ad eryſipelata magis conferet: ac ſi olei loco butyrum aſſumpſerit, inflãmationes coctioni renitentes curabit. ita uero præparabis. plurima aqua panem diſſoluito ad ſucci ſimilitudinẽ, deinde oleum admiſceto aut butyrum, mox ad congruam cõſiſtentiam decoquito: hoc omnium optimum eſt ad uulnerum inflãmationes: utimurq́; eo ad uelocem ſuppurationem excitandam. ubi uero neruus aut neruoſa pars intus contuſa fuerit, ego picis humidæ quidpiam admiſceo, cataplaſmaq́; utile experior. eſt etiam aliud podagricis inflammationibus utile, quod ita præparatur. heſterni panis medullam manibus terito ad farinæ ſimilitudinẽ, inde melli in olla calefacto admiſcebis, & decoques ad mediocrem conſiſtentiã: mox olei mediocrẽ portionẽ inijcies. cõfert hoc cataplaſma ad hypochondriorũ inflammationes. præſtat tamen melli aquæ modicũ admiſcere, ita ẽm in decoquẽdo melius diffundit̃. cataplaſma uero ex triticea farina idem ferè poteſt, eoſdem penitus præparandi modos admittens.

De furfurum cataplaſmate. Cap. CLXXXVIII

FVrfuribus in mortario tritis & cribratis ut minutiſſimi fiant, utere ad durities quas ſcirrhos uocant, in quauis parte corporis fuerint, ſed in hepate præcipue & ſplene: illis uero admiſcendum oxymeli, aut ammoniacũ thymiama cũ oxymelite dilutũ, & cataplaſma faciendum & ita applicandũ: deinde phocon quod eſt fomentatoriũ inſtrumentũ, aqua calida plenum apponemus, ut .ſ. cataplaſma frigeſcat. interdũ etiam inflãmatis didymis utiliſſimũ hoc cataplaſmatis genus eſt: ad hoc tamen aceti loco mulſa adhibenda eſt. cõuenit & ad dothienas cæteroſq́; duros furunculos, ſed ad uenenoſos morſus furfures aceto madefacere oportet, ita enim optimum conficies cataplaſma.

De cataplaſmate ex ficubus. Cap. CLXXXIX

PInguiſſimas ficus exq̃ſitiſſime terẽtes, ut nihil in eis inæquale appareat: mox irini unguenti modicum admiſcentes applicamus. facit autem ad neruorum durities & ad articulos, ſiue contractos, ſiue plus æquo relaxatos, pręcipue tamen ad ſplenis hepatiſq́; duricies: quod ſi nitri modicum adijcies, etiam abſceſſus diſrumpet, & infixos ſurculos educet. itẽ ſi ita præparatis ficubus aut puleij aut origani aut thymi aut abſinthij quidpiã minutiſſime tritũ & cribratũ admiſcebis, hydropicis cõferet. itẽ ſi ficus bene decoxeris, ſimulq́; cũ decocto cõtriueris, & hordeaceã farinã aut furfures admiſcueris, atq; tum ruſus ad cõſiſtẽtiã decoxeris, abſceſſus cõcoctu difficiles curabis: ſed ſi uel furfures uel rutę folia addere uolueris, inteſtinorũ doloribus cõferes, qui flatus ratione euenerint, admiſceto tamẽ & his cymini oleum.

De dropacibus & picatione. Cap. CXC.

DRopax à quibuſdam quoque picatio appellatur, qui ferè ægritudinibus antiquiſſimis applicari ſolet. eligitur ante ſinapiſmum, ut corpus ad ſinapi præparetur: & rurſus poſt ſinapiſmũ, ut morbi reliquiæ excidantur. ſimpliciſſimus dropax is eſt qui picatio uocatur. pix ſicca cum pauciſſimo oleo liquatur, mox calida adhuc cuti illinitur, prius tamen deraſis partibus, & ita agglutinari ſinitur. mox antequam exacte frigeſcat, auellitur: deinde rurſus igne excalfit & applicatur donec agglutinet̃: & eodem modo priuſquã frigeſcat auellitur, atq; id ſępius repetit̃, præſtantiſſimo remedio his qui iugiter uomũt, uel qui cruditatẽ patiunt̃, & ad affectus quos cœliacos uocãt, & reliqua mẽbra quæ minime nutriunt̃. ſi uero dropax ſit aliter præparandus, ubi quidẽ calfacere oporteat, inijcit̃ piper, pyre-

thrum,canchry,bitumen.ubi exiccare,ſulphur ignem nō expertū,ſal,ſarmentorū cinis: ubi frangere, adarce quæ paluſtris uocatur, euphorbium, quorum ſingula teruntur, & liquidis commiſcentur. dropax autem à plurimis in uſum receptus qui gallus uocať,ita præparari ſolet.colophoniæ thus redolentis, piceæ reſinæ ſordidæ lignoſæ quæ in fictilibus affertur, picis à nauigijs deraſæ quam apochyma uocant,picis ſiccę, ſing.lib.i.s.picis aridæ brutiæ lib.ij.ceræ lib.iiij.nitri lib.i.bituminis,chalbanę,adarcæ,pyrethri,ellebori albi,piperis ſing.unc.iiij.ſulphuris ignē non experti,caſtorei,ammoniaci thymiamatis,uuæ taminię ſing.unc.ij.olei ſicyonij lib.i.opobalſami unc.vi. Alius optimus & probatus dropax, picis,ceræ, colophoniæ ſing.lib.i.nitri,bituminis ſing.unc.vi.ſulphuris ignē non experti unc.i.s. piperis,euphorbij,adarcæ,ſing.unc.i. cantharidum drach. iiij. liguſtrini olei unc. iiij.dropax uero,ut etiam prædiximus, uſus tempore calidus applicādus eſt,craſſitiem habens pro patientis uiribus,præradendiq; partis illinendæ pili. qui autem dropaciſmum ualidiorem facturi ſunt adhærente adhuc dropace, balneum nudi ingrediantur. dropax repente auulſus ſpiritum firmat, ad ſuperficiemq; reuocat, & ad proprias functiones excitat.

De ſinapiſmo ex Archigene. ca.CXCI

CAtaplaſma ex ſinapi,ſinapiſmum omnes appellare cōſueuerunt,remedium potentiſſimum. in acutis tamen niſi in paucis admodum non ualde probať. in ſegnioribus enim tantum ſtupidisq; naturis quæ in acutis morbis tanquam ſepultę fuerint,ſinapiſmo utimur.ad diuturnas uero ferè uniuerſas ęgritudines ubi reliqua præſidia non ſuffecerint,ſinapiſmus efficaciſſimus eſt.quoniam autem ferè uniuerſas diximus,quibus non conueniat, excipere oportet:ad pulmonum ulcera non admittitur ſinapiſmus, neque ad aliud prorſus ulcus quod ſit in profundo,ſiue etiam in ſuperficie:efferantur enim ulcera,nimiaq; acrimonia exacerbantur: neq; chartilaginoſis membris conuenit quales ſunt aures extremæq; nares, nanq; ab eo inuruntur & nigreſcunt quæ prorſus carne priuata ſunt. reliquæ uero corporis partes & morbi tali præſidio gaudent,ſed præcipue caput. ad diuturnos enim capitis dolores, ad hemicraneas,ad tenebroſas imaginationes, ad comitialem morbū,ad furores thoracisq; uitia,ad orthopnœas,aſthmata & tuſſes antiquas mirum in modum confert. in diſtillationibus uero caput ſimul cum thorace ſinapi illinendum,ſicut ſtomachus & inteſtina,ubi in eis diuturni affectus,pręſertim appetendi deiectiones fuerint.facit præterea ad renum,lumborum iliorumq; uitia,& ad penis & ueſicæ reſolutionem,omninoq; partes omnes reſolutæ & frigidæ hoc remedio iuuantur:ideo articulari morbo,coxendicibus & podagræ medetur. glans ex ſinapi confecta reſoluto recto imponitur: & poſt mordicationem ablata glande,melicrato abluitur.talis uero eſt cōficiendi modus:caricas pingues in aqua tepida diem unum præmadefacere oportet, proxima exquiſitiſſime tundito,inde ſinapi acre eligito, & ſeorſum terito,atq; inter terendum aquam in qua caricæ fuerint madefactæ,paulatim inſpergito,ut ad ſummam minutiem redigatur,neq; tamen ſit aquoſum.poſtea omnia ſeorſum conficiens applica,ſicuti uſus poſtulauerit.nam ſi hoc præſidio egregie utendum ſit,duas ſinapi partes uni caricarum admiſcebis: ſi moderate, ęquales utriuſq; portiones facies: ſin mitiſſime, una tantum ſit ſinapis,duæ uero caricarum portiones.in uegetioribus uero ſenſu corporibus,ubi in ſuperficie fuerit affectus, pro caricis panis ſinapi complicādus eſt.illud obiter ſciēdum,ſinapi aceto madefactum langueſcere.uis enim ſinapi ab aceto difflať.in his omnibus uero quæ dicta ſunt, tenue cataplaſma linteolo illitū loco applicari oportet:certū tamē tēporis ſpatiū quo dimittať, diffiniri nō poteſt, propterea aſſidue cataplaſma remouendū,caroq; cōtemplanda an rubuerit quod ſufficiat, idq; maxime faciendū in membris obtuſi ſenſus:ubi autē actionē magis

feſtinam

festinam requisiuimus, spongia ex aqua calida expressa locus fouendus est, nequaquam remoto cataplasmate, sed super ipsum spongiam applicãdo: completo congruo applicationis tempore, æger ad balneum ducendus, & calida immergendus est, & irrigãda fouendaq; pars affecta, nullo unguenti genere adhibito. at post lotionem tunc demum rosaceo locum inungimus. quod si uehemẽtius doleat ulceretq;, tunc thorulo molli in aqua rosaceo admixta madefacto locus foueatur, aut malua decocta & trita cum pane. ubi uero dolor cessauerit, ceratum rosaceũ cum cerussa illinito: & si balneo uti non possumus, reliquæ quidẽ corporis partes aqua calida fouendæ: caput uero, præsertim in frigidis affectibus calidi olei irrigatione recreandum.

Quod caprarum fimus cum aceto illitus seorsum coxendicis congruit. Cap. CXCII

CAprarum fimus cum aceto tritus, sinapismi usum præstat. separatim uero coxendicibus id cataplasmatis genus longe magis sinapismo conuenire experientia compertum est.

Quæ sint alia rubificantia. Cap. CXCIII

RVbificat cardamomi semen, & sinapi instar calefacit. simili modo helenij radix, & agrestium columborum fimus, quo frequentissime utimur, cardamomi semini trito & cribrato admiscentes sinapi loco. ad coxendices, hemicranias, tenebrosas imaginationes, diuturnos capitis dolores. ad laterum, humerorum, chordarum lumborũq; affectus cõfert & ad renum uitia, ad colicum, ad articularẽ morbum, ad podagras ubi adhuc non constiterint calli quos poros uocant: scilla etiam in mortario trita & illita uicem sinapi gerit, uelocius tamẽ remouenda: nam si diutius permãserit locum ulcerat. hac uero seorsum utendum ad orthopnoicos & resolutos, qui non motionẽ tantum, sed etiam tangendi sensum amiserint: erũtq; postea recreandi ueluti in sinapismo docuimus: separatim tamẽ scillę mordicationes emendat olei irrigatio, præsertim rosacei.

De iberitide siue cardamina herba. Cap. CXCIIII

INter ea uero quæ cum uehementi utilitate rubificant, est radix iberiadis, quæ etiam cardamina appellatur, de qua Galenus loco de coxẽdicis dolore plurima scripsit. eadem usus est Archigenes ad splenicos & coxendicum uitio laborantes, cuius meminit in epistola ad Aristonẽ his uerbis: uelim, inquit, te radice uti quæ nunc à nostratibus iberias nuncupatur: folio nasturtij uere maxime uiret: caule intra ulnæ longitudinem, locis incultis innascitur, æstate florem emittit lacteũ, tũcq; potentissima est, radices ueluti cardamomi odoratæ. hoc igitur quo diximus tẽpore radices sumito & exquisite terito, uix enim conteri possunt, & in adipe porci sale macerato ad emplastri cõsistentiam: assumito & applica, permitteq; horis quatuor. deinde in calidũ balneum patiens ingrediatur: & ubi modice corpus immaduerit, in feruentiori subinde aqua immoretur: inde egressus, uino & oleo permixtis foueatur & fricetur, coxendixq; mundissima lana operiatur. est hic quidẽ modus sinapismo similis. spes uero utilitatis maiores habet: tum quia medicamentosior sit, tum quod nullatenus minorem inferat erosione.

De remedijs metasyncriticis. Cap. CXCV

IN omnibus ad plurimum tempus perdurantibus morbis, ubi nullum præsidij genus cõtulerit, ad ea quæ metasyncritica methodici appellant, confugere uniuersi consueuerunt. ego autem ubi intemperies quædam humida & frigida affectis partibus inerit, aut sentiẽdi difficultas, siue omnimoda priuatio, ex sinapi aut thapsia aut similibus affero medicamenta. ubi uero morbi calidi & sicci fuerint, ab huiusmodi remedijs abstineo.

LIBRI TERTII FINIS.

QVAE IN LIBRO QVARTO AETII AMIDENI continentur. De præceptis in ratione uictus ad sanitatem tuendam.

Calidæ

AETII AMIDENI MEDICI CLARISSIMI LIBER QVARTVS IOANNE Baptista Montano medico Veronense interprete

Præfatio de tuenda sanitate ex Galeno, quid sit sanitas, & qui nam sint homines qui optimam corporis structuram possident. Caput primum.

CVM VNA tantum sit ars quæ circa humanum corpus uersatur, duæ sunt ipsius primæ & maximæ partes, altera quæ sanitatẽ tuetur, altera quæ morbis medetur: & quoniam dignitate ac tempore sanitas morbo præstat, par est nos quoq; prius considerare quem admodũ quis eam recte tueri possit, deinde etiã quomodo optime curandæ sint ægritudines. sanitas uero bifariam dicitur: quædam exquisita, optima, perfecta, summa: quædam delinquẽs quidem, non adeo tamen ut propterea ægrotare dicatur animal, & hęc diuersos habet gradus, maioris et minoris ratione non parum differentes. determinãdum igitur

igitur prius quomodo quis optimam & inculpatam sanitatem cõseruet, quod ut recte fiat ad memoriam reuocari oportet, quænam sit optima corporis structura: quam si à rei substantia explorabimus, est & qualitatibus temperatissima, & partium compositione ad proprios actus exquisitissime congrua, nec minus numero, magnitudine, & commodo inter se earundem partium ordine, ut singula quæque aptæ functioni parata sit, quæ temperatura etiam proprijs notis deprehendi poterit: est enim corpus exacte carnosum, temperati scilicet habitus, ut neque gracile, neq; obesum sit, inter hispiditatem & glabritiem, inter mollitiem & duritiem, inter albedinem & nigredinem medium, nec protuberantibus uenis, nec prorsus latentibus, non somnolentum, nec insomne. animus uero neq; iracundus, neq; stupidus, neq; fatuus, neq; uersipellis: impetus etiam in uenerem moderatus. deniq; inter omnes excessus mediocritatem retinens, immo & idem uisu pulcherrimum tanquam quod nihil habeat nisi cõmensuratum. erit etiam ad omnes labores idoneum. habebit insuper seorsum in singulis quibusq; partibus boni temperamenti notiones, de quibus summatim tractabimus circa huius libri finẽ. nam multa corpora capitum quidem si ita cõtingat, laudabilem temperaturam habebunt. secus uero thoracis, aut uentris, aut membrorum quæ ad generationem faciũt. quibusdam manuum pedum ue intemperies euenit: quædam aliquo uiscerum, aut quapiam alia parte delinquunt, de quibus omnibus in uitiosis corporũ structuris postea dicetur. hic uero de optima structura agimus, cuius singula membra prorsus inculpatæ substantiæ sunt. explicabitur autem primo quomodo si quis ab initio statim talem hominem susceperit, tota uita sanitatem conseruet, nisi forte extrinsecus quidpiam uiolentum contigerit.

Quomodo statim natus infans sanus esse noscatur. Cap. II

IVdicabitur infans statim ab ortu sanus, primo quod mater toto eo tempore sana degerit, quo utero gessit: deinde quod ubi solo exponitur, confestim plorat eiulatu ualido & cõgruo. singula præterea membra & sensus omnes recte habẽt, uniuersiq; naturales meatus absq; impedimento sunt, ueluti aures, nares, fauces, anus & uesicæ ductus, singularumq; partium motiones secundum naturam sunt, neq; torpidæ, neq; solutæ, atq; articulorum flexus tensionesq;, magnitudo & figura, ac sensus mensuram propriam nihil excedunt.

De infantis educatione. Cap. III

TAli ergo infanti nuperrime nato, qui inculpatam omnino corporis structuram habuerit, umbilicus quatuor à uentre digitis præacuto scalpro incidatur, reiecto calamorũ aut uitri aut similis materiæ usu, ne laceratio pro incisione fiat: deinde expresso grumoso sanguine contorta lana incisuram constringito, & minutissimo sale moderate conspergito. quandoq; tamen delicatioribus oleum illinimus. detergatur præterea uniuersum corpus ptisanæ aut fœnugræci cremore, & tepida abluatur quicquid uiscidum corpori adhæserit, digitisq; exprimatur lentor ille naribus iniacens, expurgeturq; os atq; aurium meatus, aperiantur genæ, abstergãturq; oculi instillato oleo, extendãtur digiti & recludatur anus, confestimq; per sedem excernatur id quod meconion appellari consueuit. præterea umbilico thorulum oleo madefactum applicato, quod umbilici formam retineat. cymini uero usus quod quidam faciunt ob acrimoniam reijciendus. mox umbilicus duplicandus, & lana suauiter inuoluendus, atq; in medio exquisitissime collocãdus est. postremo de more fasciandus infans. præ omni uero cibo mel optimum despumatum lambendum dato, butyrumq; reijcito, tãquam stomacho noxiũ, inde aquam mulsam tepidam instillato: postea mater emulcto prius quod crassum est è mammillis, & adhibito ex calida aqua fomento, lac prębeat infanti: præstat tamen usq; ad quar-

ad quartam diem à matris lacte abſtinere. bis uero in die infantem lauari oportet aliquo interiecto poſt cibum ſpatio, demum poſt tertiam aut quartam diem exci-dente umbilico, cochleę teſtam minutiſſime tritam loco applicato, aut porci aſtra galum uſtum, aut plumbum ex uino, & alligato.

De nutrice eligenda Cap. IIII

PRæ omnibus his nutrix eligenda, neq; uiginti annis iunior, neq; quadraginta antiquior, quæ prius bis aut ter pepererit, ſana, boni habitus, amplitudine & corporis robore inſignis, mammas habens mediocres, & rugis carentes, neq; ma-gnas neq; adeo latas & ueluti fiſtuloſas. amplæ enim mammæ plus lactis gignũt, q̃ oporteat, quod deinde mora putreſcens, & infantem lædit, & mulierẽ grauitate infeſtat. paruiores uero in generãdo lacte deficiũt. at maiores papillæ gingiuas of-fendunt, & linguam à deglutione facienda prohibent: paruiores captu difficiles, propterea infans exugendo male afficitur, ut in oris inflammationes facile deci-dat. ab anguſtioribus lac haud facile redditur, ut inde infantiũ maxillæ defatigen-tur, imò & per anguſtos meatus lac iaculatũ oris membranã percutiens, aphthas producit. latiores uero papillæ tanquam per fiſtulam conſerctum lac emittentes, ſuffocandi occaſionem præſtant. ad hæc nutricem prudentem eſſe oportet, ſobri-am, manſuetam, mundam, boni ſucci, neq; epilepticam. Ego inquit Galenus flen-te aliquando puero tota die & excandeſcente, ut ipſum ſimul cum lectulo & ueſti bus ſordidum eſſe deprehendi, iuſſi ut ipſe quidem lauaretur, lectulus uero & ue-ſtes immutarentur, & ita eiulatu iraq; confeſtim ſedata, ad ſomnum declinauit.

De lacte probando Cap. V

LAc uero probandum guſtu, & uiſu, guſtantibus dulce eſt, ſpectantibus albũ & æquale: eſſe enim oportet inter ſubtilitatem & craſſitiem, mediũ. uitioſum autẽ, aut craſſum eſt & caſeo plenum, aut liquidum, & ſeroſum, aut pallidum, aut ſpumoſum, aut uiroſum, aut tetri odoris, aut quod uelociter aceſcat, aut quod gu-ſtanti amaritudinis, uel ſalſedinis, uel alicuius diuerſæ qualitatis ſpeciem inferat: ſint hæ tibi uitioſi & inutilis lactis notiones, quibus conijciens mulierem morbo-ſam eſſe ad aliam uertaris, diuitibus uero præſtat plures habere nutrices.

Victus ratio nutricis Cap. VI

EXercenda nutrix temperato exercitio ſed ſuperioribus maxime partibus, ci-biq; cõgruo tempore exhibendi & boni ſucci, & facilis tranſitus, quantitasq; moderanda quantum ſat uiſum fuerit, idemq; omnino de potione faciendum, ab-ſtinendũ à porris, cepis, allijs, rebus ſale maceratis, ab omnibus uiroſis, & tetri odo ris, à bellariorum copia & pinearum præſertim. hæ enim q̃ oleaginoſæ ſint bilim generant, & in ſtomacho fluitant, ſed & uenerem excitant, à qua omnino nutricẽ abſtinere oportet, hora enim cõcubitus menſes prouocantur, unde & lac corrum-pitur, & deprauatum paucíſſimumq; generatur, imò & quædam ipſarum conci-piunt, quo nihil nutriendo infanti pernicioſius. quod ſi minuatur lac, aut corrum-patur, aut omnino extinguatur, aut liqueſcat, aut craſſeſcat, præſtat quidẽ alterius nutricis lac exhibere. ſed ſi non dentur induciæ, nutrix congrua uictus ratione re-genda eſt, ne interim infans ægrotet. lacte igitur extincto conſiderandũ, totum ne corpus, an una tantum pars, male habeãt, & ita impedientẽ cauſam abolere. quod ſi ob alimenti penuriam contigerit, cibi melioris ſucci ſunt adaugendi, deambula tionesq; plures adhibendæ, & ſi aluus plus æquo feratur, ſiſtenda eſt, & reliquæ partes exercendę, uberaq; fricanda, & ſpongijs fouenda, ceratisq; utendum humi dioribus, ex irino oleo: aut lambendũ dato lini ſemen cum melle, uel ſapa, aut ſeſa [illegible]i crudi, palmularumq; contuſſarum partes æquales comedendas præbeto, & zy [illegible]i cyathum propinato, atq; eodem die ubera lacte teplebuntur. mulieri autem ui

debitur ubi poculũ acceperit, omnibus membris langueſcere exoluiq́ꝫ, donec lac in mamillis collectum fuerit, uel ſex aut ſeptem terræ lumbricos exquiſitiſſime tritos cum palmulis contuſis miſceto, & in zythi cyatho mulieri ieiunæ tribus diebus poſt balneum propinato, & lac admiraberis quàm copioſum, quàm pulchrũ fuerit. bibat eadem uinum dulce, & ptiſanam cũ uiridi fœniculo aut anetho decoctam ſorbeat. ſi uero lac nimia tenuitate damnabitur, nutrix balneo interdicatur, quo humores colliquantur, ac ſimilaceo pane, porcinis pedibus, membrorum extremitatibus, pinguioribus auibus, hœdina carne & uino dulci ueſcatur. contra ad nimiam lactis craſſitudinem attenuantem cibum & parciſſime alentem aſſiduaq́ꝫ lauacra adhibebimus: lac enim craſſius, abſceſſus & dothienas in corpore infantis generat, atq́ꝫ aluum retinet, imò nec urinę ſecundũ rationem deferuntur, pituitoſi præterea uomitus perturbant, difficilesq́ꝫ motiones ac difficiles anhelitus fiunt, appetitus deijcitur, color deflorcſcit, ſordes oculorum craſſæ muciq́ꝫ abundant, flatusq́ꝫ plurimi egeruntur. at ſi lac acutius ſit excretiones alui in infantibus cum morſionibus plures fiunt, appetitus decumbit, puſtulæ quas exanthemata uocant, acriores toto corpore generantur in ſuperioribus maxime partibus, ſed ſubinde etiam in inferioribus, gracilior q́ꝫ infans paulatim redditur: propterea omni induſtria nutricis corpus balneis dulcibus, & cibis boni ſucci contemperare oportet. ſi uero lactis copia ſit minuenda, cibos pauciſſimos, & qui minus nutriant exhibeto, mamillasq́ꝫ lente, aut cymino, aut terra nigra, aut gypſo, aut hyoſcyamo, in aceto decoctis illinito. potes & attritum linteũ aceto madefactum aſſidue applicare, uel aqua maris, muria ue, aut myrthi decocto fouere.

Ad ſtertentes infantes — Cap. VII

QVoniam autẽ nutricum pleræq́ꝫ ueluti dictum eſt, cibis nõ exquiſitis utentes lac deprauatũ generant, unde eos etiam infantes qui optimam ſtructuram ſortiti fuerant diuerſi morbi adoriuntur, præter reliqua plurima nocumenta, quæ quotidie extrinſecus accidunt, propterea oportet de diuerſis affectibus infantes uexare ſolitis, ſummatim, quantum fieri poterit, pertractare. ſi ergo craſſiori cibo nutriatur infans, aggregetq́ꝫ in uentriculo pituitam, atq́ꝫ ideo ſtertat, lini ſemẽ, aut cyminum ex melle lambendũ dato, & calidam mulſam in os aſſidue inſtillato: quod ſi nõ ſucceſſerit, oleo medium digitum intingito, & tonſillas illinito, ſed & linguæ radicem infra comprimens uomitum excita: ubi enim euomuerit, confeſtim ſanabitur.

Ad uocem intercæptam — Cap. VIII

VBi uox ob aliquam præcedentem cauſam fuerit intercæpta, id autẽ ob alui detentionem euenire plerunq́ꝫ ſolet, braſſicæ ſuccum cum modico ſalis propinato, aut inſtillato, & ſoluta aluo protinus conualeſcet, ſed & glans ano ſupponenda eſt.

De dentitione — Cap. IX

CIrca ſeptimum menſem infantes dentes producere incipiunt, punguntur, ſtimulanturq́ꝫ ueluti à paxillo quodam ſeparante gingiuas dente, inflammationesq́ꝫ non gingiuarũ tantum & maxillarum, ſed ceruicis quoq́ꝫ ſuboriuntur, quas plerunq́ꝫ febres conſequuntur, præterea in audiendi meatu pruritus percipitur, & aures humeſcunt, nonnullos lippitudo fluxusq́ꝫ ſanguinis ab oculis corripit, alijs perturbatur aluus, ob ſtomachi inflammationem uentrisq́ꝫ exſolutionem. molli igitur lana & pura, ceruicẽ & maxillas totius colli ambitu & occipitiũ oleo dulci & calido fouere oportebit, inq́ꝫ audiendi meatus calidũ oleum inſtillare: perſeuerante uero inflammatione ceratum humidum locis applicare. danda etiam erunt infanti cibi fruſtula præſertim è leporis aut agni cerebro elixo, aut aſſo: hæc enim ſuapte natura conferunt: ac melle moderate decocto gingiuæ illinendæ: nam ita expedita

expedita dentium eductio comparabitur, cauendumq; nequid durum mandendum præbeas, ne gingiua callosior reddita nascituros dentes impediat. balneo pręterea in febrium declinatione utendū, obseruandumq; ne aluus sistatur, ne ascensu materiæ, superiora membra ac præcipue oculi lædantur, febresq; uehementiores fiant. nutrici etiam aquæ potus imperetur, cibusq; qui minime mordax sit, & sorbitiones exhibeantur. aiunt naturali quadam ui dentientibus infantibus remedio esse, syluestris cucurbitæ, aut rubi radicem ex auro uel argento appensam, & uiperæ maris dentem præcipue argento excæptum, & pro amuleto alligatum. gestetur etiam continue circa stomachum uirens iaspis.

De inflammationibus oculorum infantium. Cap. X

LYcion indicum si haberi potest, sin minus, pataricum, cum lacte admisceto, & superioribus genis cum superciliis illinito, interdum & plurimo lacte d'utum instillato. summopere etiam confert Nili diarhodum tritum & illitum, deinde ocymi decocto oculos abluito.

Ad Albugines puerorum quas leucomata uocant. Cap. XI

Albuginibus puerorum quæ ab eiulatu fiunt, solani nigri succum illinito.

De inflammatione aurium & humiditate infantium. Cap. XII

AD inflammationes doloresq; aurium, albumen oui, cum mulieris lacte instillato, aut lumbricos terræ cum oleo rosaceo. ad humiditates uero alumen uino diluito lanamq; in eo madefactam sub sole exiccato, madefactamq; rursus exiccando ter idem repetes, quam deinde seruabis, & usus tempore in aurem impones. ad aurium uero ulcera pastillo Musæ, sapa & modico aceti diluto uteris, quod si caro supercreuerit cōtrahe prius bithyno pastillo soluto in uino, deinde ad Musæ pastillum redito, ueluti dictum est.

De siriasi. Cap. XIII

EOrum affectuum qui cum febri infantibus contingūt, siriasis est, quæ est inflammatio partium cerebri, & membranarum eius, usq; ad concauitatem sincipitis & oculorum, cum febre ardenti, pallore, ariditate corporis, deiectione appetitus. appellatur autem siriasis à sincipitis concauitate, siros enim apud græcos uas concauum dicitur, in quo custodiunt semina. omni igitur conatu inflammatio ni resistendum est, recreando, & moderate refrigerando caput, irrigetur itaq; coriandri succo, cum rosaceo, uniuersumq; eorum corpus inungatur: aut cucurbitæ ramenta capiti apponito, aut uitis folia, aut portulacę cum rosaceo, aut heliotropij succo, quæ scorpiurus uocatur, sinciput madefiat, aut uitellum oui cum rosacco mixtum sincipiti illinito, & assidue mutato.

Ad sudores infantium in febri. Cap. XIIII

VIridis arundinis medullam cōtusam sincipiti ac pedibus illinito, ipsumq; infantem uestibus operito.

De ulcusculis oris quæ aphthas uocant. Cap. XV

DE his & de inflammationibus tonsillarum exacte dicetur in libro, in quo de his morbis agitur, qui in perfecta ætate circa eas partes eueniunt, uidelicet octauo.

Ad extrahendas spinas aut festucas quas deuorauerint. Cap. XVI

ALumen illud quo ad coria utuntur, cū oleo tritum loco deglutionis illinito, linguę radicē digito exquisite premēs, spinamq; infixā suauiter extrahēs.

Ad assiduas infantium sternutationes & narium destillationes. Cap. XVII

OCymum tritum, & cribratum naribus apponito, ita ut per inspirationem attrahatur, aut insufflato.

Ad tussim puerorum. Cap. XVIII

PIncarum moderate torrefactarum drach. iiij. feminis cucumeris simili modo torrefacti drach. i. tragacanthæ drach. iij. mellis despumati unc. ix. confice, & lambendum præbeto: tragacantha uero uino dulcissimo antiquo madefacienda est. Aliud Hippocratis. Vitellum oui assum & sesami duplex pondus, ac salis modicum exquisite contere, melleq; adiecto lambendum dato. Item pineas assas numero xxx. amigdala excorticata triginta, seminis lini assi drachm. ii. succi liquiritiæ drach. ii. mellis quod sufficit, dato ad lambendum. bene facit etiam cyminum cum melle & ammee.

Ad alui profluuium in infantibus. Cap. XIX

SI infantium aluus fluat reiectis eo tempore balneis, stomachum fouemus uino & oleo cytoniorum. quod si non sistatur, sume oenanthæ cõtritissimæ, acaciæ, mastichæ, partes æquales, quibus simul subactis partem uitelli ouorum quę sufficiat adijcito, deinde stomacho & scapulis illinito, thorulumq; purpureæ lanæ alligato, prodest enim absq; molestia. Item aluminis scissilis drach. xv. fecis uini austeri drach. i. gallarum drach. ii. uino diluito ad congruam crassitiem, & illinc umbilico, exteriusq; spongiam posca madefactam apponito. præ cunctis tamẽ nutrix in uictus ratione regenda est, cibiq; boni succi exhibendi, & potus adstringẽs. quod si infans quidpiam farinæ simile excreuerit, mentham tritam ex uino nigro apponito, & alligato.

Ad detentionem alui. Cap. XX

AT si aluus detenta fuerit, glande irritetur, aut clystere ex melle solo, aut melicrato, cibisq; mel complicetur. sed & florem arthemisiæ cum oleo tritum circa umbilicum apponito, & subducetur aluus.

De pustulis quas exanthemata uocant. Cap. XXI

PRædiximus iam infantes ob deprauata alimenta in diuersos morbos incidere, ita ut præter alia multa, exanthemata quoq; & ampullæ quas phlyctenas uocant, humidaq; ulcera bubastica appellata, in corporis superficiem erumpant. nos igitur muriam & urinam quibus aliqui utuntur, ob acrimoniam recusamus, lauamusq; potius rosarum aut lentium decocto: & si maiori adstrictione indiguerimus, myrthi, aut malicorij. quod si maiora sint ulcera plantagine illinimus, aut intybi speciem, quam serim uocant, cum pane, aut fermento, uel polentæ puluisculum, cũ portulaca, aut sedo, aut umbilico ueneris, aut hyoscyamo, uel rosas uirentes aut siccas cũ meliloto & palmulis decoctas applicamus, uel argenti spumam, melilotum, alumen, cũ aceto & oleo myrthino aut rosaceo trita, illinimus. Aliud ad bubastica ulcera. Recrementi plumbi, amyli, partes æquales cum solani succo tritas, & adiecto rosaceo inungito. Aliud optimum. Cadmiam tritam cũ aqua illinito, aut cymoliam ex uino. Aliud. Spumæ argenti, cerussæ sing. drach. iiij. malicorij aridi minutissime triti drach. ii. succi stratiotæ fluuiatilis quod sufficit, ubi stratiota defuerit lenticulæ palustris tantundẽ, aut herbæ quę eodem modo in aquis inuenitur stratiotæ similis. bene facit etiam sarapiadis herbæ succus, quam triorchin uocant. Aliud. Recrementum ferri ex uino illinito, & multum conferet. sed & confectio quæ dialadanum dicitur aut diacrithon hoc est per hordeum, si albumine oui, aut rosaceo, aut myrthino oleo dissoluantur, conueniunt.

Ad ulcera capitis & ea quæ achores uocantur, quo ego utor experto. Cap. XXII

SPumæ argenti, cerussæ, sing. drach. viij. seminis ericæ, thuris, sing. drach. iiij. uino, & oleo raphanino excipiens utitor. Aliud. Acaciæ flauę drach. viij. ladani drach. iiij. myrrhæ drach. ii. opij drach. i. aqua lacustri pastillos cõficito & utere.

Aliud

Aliud. Cochleam albam cũ testa exurito & applicato. Item aloem tritissimam cum plantagine arida mixtam inspergito. Item balaustium siccum tritum appone, aut cum aqua miscens illine. Item herbam quam Alexandriæ quidam liparonem quidam cnestron appellant, urito, cineremq́ ex uino illinito. reliquis uero præsidijs utere quæ cum suis distinctionibus libro sexto explicantur, capite de achoribus.

Ad exanthemata & ampullas infantium cum ruptura. Cap. XXIII

CAdmiæ lotæ, æris usti, & loti, acaciæ, croci sing. drach. i. tragacanthæ, drach. ii. tragacantham in aqua diluito, & cum hac reliqua assumito, ac pastillos cõ ficito, & usus tempore cũ senecionis succo aut seridis, aut solani, adiecto rosaceo illinito, ego tamen succo senecionis aut seridis tragacantham dissoluo, & cum reliquis deinde pastillos facio.

Ad melicerida ulcus. Cap. XXIIII

SPumæ argenti, baccarum lauri partes æquales, cum aceto & oleo mixtas illinito, quod sæpissime expertum est.

Ad procidentem sedem. Cap. XXV

HErba quæ spongitis uocatur assidue sedem abstergito, & acaciam ex uino nigro & sapa illinito. Item cochleam ustam & tritam ano exeunti prius loto applica, & sanabis. Item ostreorũ testas crudas tritas & subtilissimo cribro excussas appone. item myrthi baccas uirides cum uino tritas applicato: aqua uero fabrorum lotiones fiant, in qua ferrum extingunt. ego uero muria tepida assidue utor, & mirifice prodest, idemq́ facit maris aqua. utor præterea pręsidijs cũ ad hos tum ad reliquos puerorum affectus, quæ deinceps suis locis dilucide explicabuntur.

Ad intertrigines fœmorum quæ paratrimmata uocantur. Cap. XXVI

Myrtum siccam tritam apponito, aut ligustrum cum rosis.

Ad umbilici tumores. Cap. XXVII

TVmescunt autẽ infantium umbilici plurimum ue extenduntur aut propter eiulatum, aut percussionem, aut compressionem: in his igitur ammi contritũ umbilico illinito. Item othonæ herbæ ramenta apponito tribusq́ diebus alligato, deinde exoluens, idem iterum repetito. Critonis, ad puerorum umbilicos quacunque causa emineant. Resinę pini drach. xvi. aluminis scissilis drach. x. mellis drac. xx. alumen tritum super carbonibus cum melle usq́ ad probam consistentiam decoquito, deinde resinam solutam inijce assidueq́ agitato, quod ubi confeceris, ex medicamento superlato panno quod platysma uocant, quantũ sat est extendito, & applicato, singulis diebus permutando, ac super platysmate plantaginis folia sed præcipue hederæ apponito. Aliud. Lupinos amaros, asini ungulam ustam, laterculum tostum simul terito, apponito & illigato. quod si potentiorum adsit necessitas, utere his, quæ ad ramices inguinum suo loco dicentur.

Ad hispidos infantes. Cap. XXVIII

A Crassioribus pluribus fuliginosisq́ excrementis à quibus pili generantur, hispidiores infantes fiunt: caricas igitur exurito, terito, & depilandũ locum confricato. Aliud. Resinam aqua elixato & puerum lauato, inde caricarũ ustarum cinere & fabarum farina leuiter detergito. Item farinæ fabarũ, cimoliç, aphronitri albi, testarum ostreorum sing. partes æquales terito & pro smegmate utitor.

Quando ablactandi infantes. Cap. XXIX

INfantes lacte nutrire oportet, quousq́ membra firmentur: ubi solidum corpus fuerit, cibi exhibendi sunt, micę inquam delicatiores, cum aqua mulsa, aut uino mulso, aut etiam uino dulci, aut lacte, inde oua quoq́ sorbilia. infantes enim mandendi ignari saliua replent, quæcunq́ mandere oporteat. potandum uero dabis di

Liparo Basstro
seris i. sanicla
spōgitis
Muria
Ammi
othona herba i. ambia nascitur similis urtice folio perforato

lutum uinum. at ubi iam puer solidiorē cibum affatim ingeret, quod circa uigesi-mum mensem plerunq; euenit, tunc paulatim sensimq; ab uberibus desuescat. quod si ablactatus in morbum inciderit, ad lac rursus reducatur, deinde ubi morbus desierit, recreandum corpusculum, & ita denuo ablactandum.

Ratio uictus in ablactatis infantibus, & reliquis deinceps ætatibus. Cap. XXX

ABlactati infantes relaxandi, & alacriter exercēdi, & cibi leuiores boniq; succi exhibendi sunt, corpus tamen temperatū à uini copia abstinere oportet, uinū enim in calidis & humidis temperaturis uaporibus caput replet. neq; etiam huiuscemodi pueros à frigida potione omnino inhibendos puto, imò inter epulandum, horis præcipue calidioribus sinendos, ut optima utantur aqua. inde à septimo anno ad literas ducendi, præceptoribusq; humanis, & mansuetis tradendi: à quartodecimo uero usq; ad uigesimū quintū annū in disciplinis & philosophorum rationibus congrue exercendi, prohibendiq; interim à uenereis, amplioris q; uini usus contrahendus, maioraq; iam exercitia concedenda: ætate uigentibus animi pariter ac corporis ratio in uictu obseruanda est, exercitia qualiacunq; fuerint proportione minuenda, subtrahendumq; è cibis tanquam habitu iam ad frigiditatem uergente. illa uero maxima notio qua optima corporis structura dignosci possit: in hac enim sola mensuram natura inuenit, eorum omnium quæcunque aguntur, ita ut siue exerceantur, siue fricentur, siue quidpiam aliud agant, homines tunc primo pigrescant, cū exquisite fuerint exercitati. simili modo à cibis potibusq; abstinebunt, cum ingesserint quantum corpori alendo sufficiat, nihil amplius minus ue appetentes. non est igitur uerendum, ut uel plus æquo laboret, uel crapuletur homo talis temperaturæ: ipse enim sibi ipsi ita dictante natura tuendæ sanitatis regulam inuenit, præsertim si à teneris animi instituta recte se habeant: multi enim malis moribus educati, intemperantia, & licentia ducti, bonas corrumpunt naturas: sicut rursus nonnulli uitioso corpore nati, prudentiori uita opportunisq; exercitijs multa resecerunt quæ natura deliquerat. exercitiorum uero mensuram & utendi modum in præcedenti libro explicauimus.

Victus ratio in senibus. Cap. XXXI

NAturalis senectus est frigida & sicca corporis temperatura, annorum multitudine eueniens: defluente enim paulatim cum natiuo calore corporea substantia, & instrumentis iam plus æquo siccioribus redditis, actus peiores fiūt. præterea & magis sine carne & gracilius seipso euadit animal. ubi uero amplior adhuc fit exiccatio, iam nō sine carne tantum sed & rugosum efficitur, & impotens membrorum, & in motionibus fallax. qui igitur dispositionē exacte nouerit quod scilicet siccitas adest cum frigiditate, bonus erit seniorum medicus, noscet enim eos calidis & humidis reficiendos esse, qualia sunt dulcium aquarū calida balnea, laudabilis uini potus, & quicunque cibi calfacere humectareq; possunt, frictionesq; matutinæ cum oleo moderate factæ, ambulationesq; & gestationes non molestæ, semper tamen uirium ratione habita. neq; enim modica est inter senes diuersitas. seniores autem sępe & parum alendi sunt: nam si paululum quidpiam mensuram excesserint, magnopere lęduntur, propterea parcus quidem cibus sed singulis diebus ter offerendus est. dandus ergo circa horam tertiam, panis recens probe confectus cum melle optimo despumato, circa septimam uero post frictiones, & exercitia, qualia senibus conueniunt, & post lotionem, ad prandium ducendi sunt: & primo offerenda quæ uentrem molliunt ueluti beta, aut malua, deinde saxatiles marini ue pisces. pransi breuem quietem super strato captabunt, deinde modice deambulabunt, uespere cœnantes ab edendis piscibus abstinebūt, eligentq; optimi succi cibos

seniores sepe et parum alendi sunt

ri cibos, & qui nõ facile corrumpantur, qualis auis eſt in ſimplici iure cocta. uinũ ſenibus dato propria caliditate excellens, quale eſt ſubſtantia tenue, colore rubeũ, aut fuluum. id unum uini genus ſenibus eligendum, quod & uniuerſa membra excaleſaciat, & per urinas ſanguinis ſerum expurget. quæcunq; uero uina flaua, aut fulua, etiam craſſa ſunt, ſanguinem gignunt, egregieq; corpus alunt: ideo talia interdum quoq; ſenibus conferunt, eo uidelicet tempore, quando nihil eſt in uenis ſeroſum, & præterea ampliori alimento indigeant. plerunque tamen uina urinam mouentia ſenibus competunt, ob aquoſa excrementa quibus iugiter abundant: nigra uero adſtringentia & craſſa cum plurimum morentur in ſtomacho ſenibus maxime infeſta ſunt. quod ſi dulce expetiuerint, exhibeto poſt balneum, qđ dulce ſimul & flauum ſit. his autem, qui uel calculos renũ ſuſpectos habeant, uel podagræ aut morbo articulari ſubiaceant, uini mulſi uſum non negauerim, adijciendo ad morbum quidem articularem, & podagram petroſelinum, ad calculoſos uero betonicam quæ ceſtros, & ſarxiphagos uocatur. illud animaduertere oportet, cibos omnes & potus craſſioris lentiq; ſucci ſenibus maxime infeſtos eſſe, ut chondrus, caſeus, oua aſſa, cochleæ, bulbi, fungi, lentes, & oſtreorum caro, ac reliqua quæ in libro ſecundo docuimus, ubi de cibis craſſi ſucci ageretur. q; ſi quis neceſſitate coactus in hoc epularum genus inciderit, aſſumat confeſtim medicamentum quod diacalamentũ appellatur, aut diatrionpepereon: quæ ſi deſuerint, piper album tritum atq; exquiſitiſſime cribratum cibarijs admiſceat, potumq; eodem condiat, alliumq; tunc temporis tuto comedat: exoluta obſtructione, ſubductaque aluo, theriace antidotus, aut mithridatica, quæpiam ue alia earum quę ex aromatibus conficiuntur exhibenda eſt: deinde ſeriatim ad calidam & humidam uictus rationem quam prædiximus, procedendum, præbendæq; æſtate quidem ante cibum maturæ & ſuauiſſimæ ficus recentes, hyeme uero caricæ, niſi diſpoſitio aliqua dextrum præſertim hypochondrium infeſtauerit. at quoniam ſeroſa & pituitoſa excrementa in ſenum corporibus aggregantur, ſingulis diebus urina prouocanda eſt, non quidem medicamentoſis rebus, ſed apij decocto, melleq; & uino urinam ciente, & aluus optimo oleo ſubducenda, quod præcipue conferet, ſi ante cibum bibatur. olera etiam præ reliquis cibarijs cum oleo & garo ſunt offerenda. eandem alui ſubductionem arida pruna non damaſcena, ſed hiſpana præſtabunt, quæ in melicrato meraciori prius madeſacere, deinde decoquere oportet: ſed & oliuæ albę muria confectę concedi poſſunt. quod ſi ulterius detineatur aluus, mercurialis decocta aut enicus cum ptiſana, uel reſina terebinthina ad unius regię nucis, duarumq; interdum & trium magnitudinem exhibeatur: neque enim aluum tantum abſque moleſtia molliet ſed uiſcera quoq; pulmonem ac renes deterget. eius doſis in uncia ſtatuitur. eſt & ad idem efficax tale medicamentũ: caricas præ pingues exemptis corticibus in mortario terito, decimamq; partem medullæ cnici adijcito, uel pro uirium ratione plures, aut pauciores portiones: quæ ubi recte commixta fuerint, dato ad caricarum duarum aut trium magnitudinem. id enim unum præ cunctis maxime obſeruari oportet, ut quoties purgantia medicamenta exhibemus, ſemper citra terminum conſiſtamus: nam ſæpe effrenem purgationem exolutio conſequitur, præterquam quod aluus eo magis deinceps ſiſtetur, quo magis exinanita fuerit. quod ſi ſiſtatur, oleum ſolum caleſactum inijcito, ita enim duræ feces madeſcent, lubricitasq; in ductu comparabitur, atq; obiter ſenile corpus molleſcet, quod tanquam areſactum corium obduruerat.

De uictus ratione eorum qui in ocio degunt. Cap. XXXII

VItam ocio tranſigentes ſpectare oportet an conſueuerint priori uita exerceri, an remotis exercitationibus tantum lauari. ſunt enim quidam qui talem

uiuendi morem facile ferunt, ita ut si corpus transpirabile habuerint, nunquam propterea ægrotent. qui profecto ad aliam consuetudinem nullo pacto sunt traducendi, sicuti neque ullus quispiam qui statuto sibi certo uiuendi genere quamplurimo tempore sanus permanserit. si uero aliquis assidue ægrotare soleat, causa in ipso cōsideranda est, nunquid ob plenitudinem, an ob deprauatos succos male habeat. si ob plenitudinē ægrotare uideatur, intendemus in tota tuendæ sanitatis ratione ut humores habeat moderatos: at si ob deprauatos succos male affici cōsueuerit, studendum ut optimi humores generentur. plenitudinē uero quidam congerunt, cum ea quæ è corpore excernunt, pauciora sunt his quæ assumunt. seruanda ergo proportio erit, eorum, quæ comeduntur ac bibuntur, ad ea quæ educuntur. proportio dignoscetur perspecta utrorumque quantitate, oblatorum inquam & excretorum. qui enim in præcedenti uita statim ante exercitia balneum ingredi consueuerant, his moderata frictio adhibenda est, leuisque deambulatio imperanda. qui uero ante balneum exerceri soliti fuerant, sicut consuetum eorum exercitium quadantenus adaugebimus, ita ab eorū cibis quidpiam in quantitate & qualitate auferemus, & ad mediocritatem ducemus: qualitatem intelligo sicut porcinarū carnium, hæ enim boni succi copiam uelocissime congerunt. ad olera igitur transeundum & pisces, & aues, quæcunque multi nutrimenti non fuerint. ad eos autem qui uitiosos aggregant succos, non una intentio est, quando nec una sit malorum succorum forma. quidam enim eos frigidiores magisque pituitosos colligunt, quidam calidiores biliosioresque, alij magis melancholicos. fugiendum igitur quodcunque ciborum potionumque genus, quod peculiarem singuli cuiusque humorem generare facile possit. de his autem exacte dictum est eo secundi libri loco, ubi de cibis boni malique succi tractauimus, ubi pariter egimus de attenuantibus edulijs, quæ utilia sunt his qui crudum humorem aggregare consueuerūt. qui crassus quidem ac frigidus semper existit, non tamen uiscidus semper. in his omnibus commune præsidium uentris subductio, & præsertim quibuscunque aluus natura durior sit, commune etiam est ueneris moderatus usus.

De macie inducenda Cap. XXXIII

Nimiam carnis molem quæ corpus onerauerit, auferre & tabefacere oportet: cum uero à calidiori temperatura gracilitas comparetur, ad eam obesos homines dirigemus, quos ad mediocritatē ducturi sumus: quod quidem ualidis exercitijs, cibisque attenuantibus & medicamentis acrioribus & animi anxietatibus fieri constat. Attenuans quidem uictus ratio iam nota est: medicamenta uero ad id efficacia sunt ueluti rutæ semen, præsertim agrestis simul cum corymbis, aristolochia rotunda, centauriū minus, gentiana, polium & quæcunque ualidius urinam ciere possunt, quemadmodum petroselinum. unumquodque enim istorum, & priuatim & cū alijs mixtum uniuersos humores attenuat. idem potest sal ab exustis uiperis, theriaca uero præter attenuationem etiam discutit. oleum præterea illinitur in quo syluestris cucumeris, altheæ, gentianæ, panaceæ, aristolochiæ radices aut polium uel centauriū decocta sint. cibique nō statim post balnea offerendi sunt, sed prius adhibenda quies & aliquod ex consuetis negocijs obeundum, rursusque ad balneum ducendi, balneumque eligendum quod discutiendi uires habeat seu naturales, seu mixtione floris salis cū marina aqua comparatas. deinde edulia mollis quidem multæ, pauci uero nutrimenti exhibenda, ut corpus repleri quidē possit, sed parum ali. talia sunt olera, & panes sordidiores cæteraque huiusmodi quæ in libro secundo docuimus. uinū eligatur colore album, substantia tenue, quod neque ante cibum, neque multum bibatur: alimenti uero quantitatem minorem esse oportet quàm exercitij ratio requirat. Ad idem arida frictio cum asperiore strigile uel

cum

cum nitro & modico sale efficacissima est. illud aduertendum plurimo quidem nitro in balneis maciem induci, pauco uero corpus ad trahendum nutrimentum excitari. facit & ad pinguedinem abolendam longa insolatio: nec minus hoc medicamentum potum mirifice attenuabit, petroselini unc. iiij. piperis unc. ij. anisi unc. i. potest & urinam ciere, & aluum ducere.

Quomodo macrefacti renutriendi. Cap. XXXIIII

MAcies interdum contingit ob totius corporis intemperiem, frigiditate & siccitate excedentem: interdum q distribuendi uel nutriendi uis, aut utraq; simul affecta, & languida sit: sed quacunq; causa euenerit, edulia boni succi, suaues exercitationes, mollesq; frictiones sunt adhibendæ, ac prorsus omnia his aduersantia, quæ supra de pinguibus diximus. pix etiã aliquot diebus illinenda, id enim præsidij genus summe ad distributionẽ, nutritionemq; facit, multosq; graciles uidere est, ob picem illitam pinguefactos, eos tamen præcipue, quibus distribuendi uis imbecillis fuerat. nutriendi etiam facultatem iuuat, quæ non propria imbecillitate sed nutrimenti ad ipsam delati paucitate non alat. quod si ieiuni lauentur, ante lotionem usq; ad ruborem fricandi sunt: lotis deinceps mollior frictio adhibenda est, ne cutim adstringendo densiorẽ durioremq; reddamus. hi uero qui decolorati sunt, neq; nutriuntur, ira excitandi, atq; animi affectus commouendi.

Quomodo quis extenuatum membrum emendet. Cap. XXXV

VBi uero in quibusdam membris plurima macies ob diuturnam quietẽ euenerit, uel ob ligandi modum quo in fracturis uti consueuimus, robur membro restituere oportet, sanguinisq; abundantiam attrahere, ac frictionibus uti moderatis, & congruis motibus membrum exercere. temperataq; calidæ aquæ aspersione fouere, quæ omnia post cibum peragenda sunt, quousq; membrum cum rubore intumuerit. tunc statim ab aspersione cessandum. utendum etiam picatis medicamentis de quibus in precedenti libro meminimus. ubi uero frigiditatis sensus attenuatum membrum obsederit, syndone fricare oportet, & medicamento calido uti, thapsiamq; uel cum melle uel in cerato apponere.

De lassitudinibus quæ ob exercitia uel peregrinationes eueniunt. Cap. XXXVI

LAssitudinũ primæ ac simplices differentiæ tres: quædam enim ulceris, quædam tensionis, quædam inflammationis sensum infert, ac præter has quarta quoq; ob nimiam musculorum siccitatem contingens, quam nomine abutentes lassitudinem appellant, quæ tamen proprie nõ lassitudo sed ariditas est.

De lassitudine ulceris sensum inferente. Cap. XXXVII

LAssitudo igitur ulceris sensum afferens ob tenuia acria mordaciaq; excremẽta cõtingit: neq; enim hic plenitudo est quæ lædat sed humorum acrimonia, quod in ualidioribus exercitijs, robustissimisq; motionibus duobus modis contingit. uel enim crassiora excrementa funduntur, attenuanturq;, neq; omnia excerni possunt: uel partes carnis & adipis nimio motu colliquescunt. hi ergo liquores cũ tenues acresq; sint, necessario carnem cutimq; stimulant, ac tanquam ulcerant, ut horrorem interdum rigoremq; inducant, quando nimis acres simul & multi fuerint. tumor tamẽ in dolentibus membris, nequaquam uisu deprehenditur. contingit hoc lassitudinis genus præcipue ijs qui deprauatis succis excrementisq; redundant: post recentes etiam cruditates corripit eos, qui uel minus exercẽtur, uel plus æquo morantur in sole. sed & absq; cruditate in corpore boni succi euenire potest, si immoderato exercitio defatiget. in his cutis apparet densa & horrida, obsiderq;

dolor

dolor uelut ulceris interdum cutim tantum, interdum & carnes ipsas. curatio dispositioni opposita est, per halitum enim digerenda sunt excrementa, & affectus cessabit. digerentur uero multa suauiq; frictione cum dulcissimo oleo quod nihil adstrictionis habeat, quale sabinum est. inimicissimum his omphacinum. Primo igitur die abundanti oleo & multa frictione utendum, quousq; hucusq; lassitudinis sensus non incesserit. Secundo autem cum iam aduenerit, moderato exercitio & congrua frictione amouendus est, plurimis ad id simul ministris adhibitis, ne proximæ subinde partes frigescant, & ut citius discutiantur excrementa. consueuit lassitudo ista ad quartam usq; diem plerunq; extendi. quarta igitur lauentur, & solito cibo nutriantur, sicut præcedentibus diebus cibi contractiores humidioresq; & minime uiscosi sunt offerendi, balneumq; non excedat in caliditate temperamentum, relaxare enim & discutere corpus intendimus.

De lassitudine tensionis sensum inferente. Cap. XXXVIII

LAssitudo tensionem inferens excrementum quidem ratione dignum membris annexum nō habet, sed musculi neruiq; ob uehementes extensiones affi ciuntur, quas exercitia inuexere. in his enim contingit rectas musculorum fibras defatigari extendiq; ut propè ad conuulsionē deueniant. id lassitudinis genus præcipue inuadit homines, qui boni succi sunt, nō quidem ualidis exercitijs defessos, imò magis remissis, redditq; lassos insigniter tardos, & ad flectendos artus difficiles. horrorem tamen nō inducit ueluti lassitudo ulceris sensum afferens, quamuis in hac non minus quàm in ulcerante & arida lassitudine corpus contrahatur, calidiusq; quàm postulet natura, tangentibus offeratur. curatio extensorum membrorum relaxatio est. conuenit igitur frictio suauis, quæ cum dulcissimo oleo tepido fiat, ociumq; omnino & quies adhibenda est, & balnea temperatissima mediocrē caliditatem non excedentia: plurimaq; in calido lauacro mora trahenda, ita ut uel bis singulis diebus lauari mirum in modum conferat. lotos uero, antequam induantur, inungere oportet: & si sudauerint, detergendi, rursusq; inungendi sunt. postridie ubi à lecto surrexerint, detersis sordibus & aluo subducta, oleo subtepido iterum inungendi erunt & suauiter fricandi, parcusq; cibus offerendus, qui boni succi non sine lentore fuerit.

De inflammante & ad ossa attingente lassitudine. Cap. XXXIX

TErtia sanè lassitudo est in qua membra ueluti infringi inflammariq; uidetur. solet hæc euenire ubi in motionibus uehementissimis musculi excalfacti ad se attrahūt soluta excrementa: soluūq; id lassitudinis genus musculos eleuat, supra id quod naturæ conuenit, ut inflammationi assimiletur affectus: propterea si tangantur dolent, calidioresq; apparent, magis tamen dolent, si ad motum cogantur. quod si in profundo ad chordas usq; & neruos affectio insederit, ostocopos, id est, ossium lassitudo appellatur, quæ plerunq; accidit his, qui exercitijs non assueuerint. curatio ueluti reliqua inflammata tres intentiones habet, excrementorum eductionem, extensi membri remissionem, & accensi refrigerationem. suaues ergo frictiones cum oleo dulci & tepido, copiosaq; temperatarum aquarum balnea id lassitudinis genus sanare possunt: & si balneorum aqua paulo tepidior fuerit, magis conferet. plurimum quoq; ocium, unctiones assiduæ, cibi boni succi, pauciores ac nihil lentoris habentes adhibeantur.

ostocopos

De lassitudine quæ ob siccitatem maciemq; contingit. Cap. XL.

ALia uero quarta affectio est lassitudini similis, cū tamen lassitudo non sit, ueluti quæ neq; ulcerantis neq; tendentis neq; inflammantis speciem gerat, imò neq; horrorem, neq; dolorem, neq; pigras motiones afferat, sicut lassitudines facere consueuerūt, sed macies tantum simul cum ariditate acquiratur. hec igitur

animosos

animosos plurimisq; exercitationibus deditos præcipue uexare solet, quādo plus æquo exercitati perperā deinceps recurantur: ita enim discutiuntur excrementa, & relaxantur intensæ partes, & nihil aliud in corpore præter ariditatē relinquitur, quæ nimia motione comparata est. ergo additione repletioneq; eius quod exinanitum fuit, dispositionem corrigi oportet; id autē fieri nequit, si raritas cutis permanserit. cogenda igitur densanda stipandaq; cutis est. cogit adstringitq; & gelida & feruens aqua, à gelida tamen periclitatur homo ne ob nimium exercitium rara & uacua existente cuti, confertim penetret frigus infestum: à feruida sine ullo periculo tuta densitas cuti acquiritur, imbibenti obiter quidpiam impressi caloris. aqua ergo feruentior eligenda est, à qua deinceps in frigidam repente transilire oportet: ita enim cum calore robur persistet, minusq; interea patiens per halitum exoluetur, atq; ad carnes cutimq; nutrimentum recipiet, quo bonum utilius haud facile inuenies. cauendum tamen ne in frigida multum moretur, alioqui utilitas à feruida lotione comparata delebitur. hoc igitur modo lotus cibum liquidum, boniq; succi capiet, deinde pauca simul lenta, & molli frictione recurabitur, calidaq; rursus lauabitur, idem pluribus diebus repetendo.

a gelida periclitatur homo

De lassitudine ob concubitum. Cap. XLI

VSum ueneris immoderatum uirium imbecillitas cōsequi solet, ac præcipue in debilioribus natura corporibus: nimia enim motione rarescit cutis, plurimaq; per halitum inanitio fit, propterea siccitas imò & frigiditas quandoq; succedit. nam parta raritate calidū euaporat, & innata humiditas à plurimo sudore exhauritur. adhibenda igitur sunt quæ cutim adstringāt, & firment, è quibus est etiam moderatum exercitium, & aquę feruidæ ingressus, ocīumq;, & uberes somni, cibiq; multitudine parciores, qualitate humidiores, & temperate calidi, ut simul & laudabilis calor acquiratur, & siccitas lassitudinis corrigatur.

De spontanea lassitudine Cap. XLII

DIximus de lassitudinibus quæ post exercitia & peregrinationes eueniunt, nunc de spontaneis tractabimus, quæ absq; uehementi motione cōtingunt. tales enim morbos portendunt, ut Hippocrati quoq; uidetur. spontaneæ, inquit, lassitudines morbos denunciant, suntq; harum pariter differentiæ tres, quæ ulceris, quæ tensionis, quæ inflammationis sensum afferant.

De spontanea lassitudine quæ ulceris sensum affert. Cap. XLIII

SPontanea igitur lassitudo ulceris sensum afferens ob acrium, subtilium, calidorumq; humorū malitiam sensim inuectam generatur, ita ut erodantur stimulentur punganturq; partes, quæ sentiunt. ac donec quidē succus is malus in uenis sanguini mixtus fuerit, tantisper uirtute sanguinis uictus latet: ubi uero ad carnes cutimq; defertur, & mora impingitur, ulceris affectū & sensum inducit, tūcq; potissimum membra imbecillitas obsidet, ubi ad motum se conferant. considerandum ergo in his, utrum in cuti an sub proxima carne, an uero in sanguine intra uenarum concauitates, malus succus recludatur. habebis singulorum indicia ex urinis, ex cutis mordicatione, ex sudoribus. quando enim in urinis humorum malitia appareat & morsionis sensus cutim infestet & sudores emanent gustu & colore extranei, constat deprauatos succos nō tantum in uenis cum sanguine, sed in cuti quoq; & musculis contineri. ubi ergo malorum succorum subobscuras notiones deprehenderis, ieiunium homini tota die imperandum, quies & somni persuadendi: deinde uespere pingui aliquo ungendus, & aqua calida temperatissima lauandus, cibus boni succi, & sorbitiones parce exhibendæ, neq; tamen uinū prohibebimus: uino enim haud facile quidpiam conferas, quod æque semicoctos humores conficiat, ac sudores, urinasq; prouocet, & somnum conciliet. his remedijs

si affectus desierit paulatim homo ad consueta ducendus est: at si sequenti nocte proximaq; die perseueret, aut etiam augeatur, iam fortiora præsidia spectare oportet. in his enim ualida existente uirtute duorum alterum faciendũ, aut uena secanda, aut purgatio exhibenda, utrum eligas distinctionibus quas infra docebo perpendendum. quod si uirtus imbecillis sit, à sectione uenę omnino abstinendũ, purgatio uero uel parca, uel nulla admouenda est. at si cum uirtutis robore sanguinis multitudo affuerit, uenam secato, aut solitas excretiones, si quæ forte detentę sint prouocato, ueluti hæmorrhoides, aut in mulieribus menses. sola uero existente humorum malitia, absq; sanguinis multitudine, ad congruam exuberantium humorum purgationem deueniendũ: quandoq; enim aut amara bilis aut nigra, aut pituita salsa, aut acida, aut serosæ humiditates infestant. si ergo ociosius degerit homo, ciboscq; crassioris succi ingesserit hyeme præsertim magis pituitosus aggregabitur succus. at si in laboribus cibisq; acrioribus in æstate uersatus sit, bilis amara cõgeritur: autumno uero & opsonijs eiusdem generis & diuturnis laboribus succus melancholicus comparabitur. indicia singulorum sumenda à corporis colore, ab egestionibus, urinis, sudoribus, siti, ciborum desiderio. ubi ergo sanguis dominetur, & uires adsint, uenam secabis: ubi malus succus, eum cõgrue purgabis. post uenæ sectionem, aut purgationem, patiens nutriendus est edulijs boni succi, quæ aliqua detergendi ui polleant, neq; lentorem aut crassitiem habeant, aut plurimi sint nutrimenti, qualis potissimum ptisana est: balneis etiam temperatissimis utendum, & unctione & frictione moderata, reliquaq; uiuendi ratio & diligentia talis adhibenda, qualem in lassitudine ab exercitijs prædiximus. at si inutilis quidẽ sanguis modicus fuerit, humores uero crudi permulti cum uirtute imbecilla, neq; uena secanda, neq; purgandum, neq; exercendum, sed neq; omnino mouendum, neque lauandum: nam uenæ sectio utilem quidem sanguinem educit, uitiosum autem qui in magnis hepatis uenis & in mesaraicis collectus est, in corpus uniuersum trahit: purgatio autem tormina & morsiones, & uehemens animi deliquium inducit, præterquam quod nihil ratione dignũ euacuat. omnes enim crudi humores ob crassitiem & frigiditatẽ pigri ac motu difficiles sunt, ita ut uniuersas uiarũ angustias obstruant, per quas euacuandus in purgationibus humor ad uentrẽ deferri oportet: propterea neq; ipsi excernunt, neq; alijs transeũdi potestatẽ permittunt. hac eadẽ causa neq; exercere neq; omnino mouere neq; lauare oportet: omnes ẽm huiuscemodi motiones in totũ corpus humores deuehũt, & angustos meatus obturãt. ergo huiusmodi homines in ocio seruãdi sunt, cibiq;, & potus, & medicinæ exhibendæ, quæ humorũ crassitiẽ absq; insigni calore attenuent, atq; incidant: nam humores plus æquo calefacti in corpus confertim promeant, dandũq; illis oxymeli sed ptisana præcipue, interdum etiam melicratum: si qui enim alij tolerant, isti potissimum tenuem uictus rationem ob insistentem crudorum humorum multitudinem tolerabunt. at quoniam hypochondrium his omnibus attollitur intumescitq;, & facile quodcũq; obtuleris spiritu opplet, præstat cibarijs paululum piperis pręcipue longi adijcere, & medicamentum diospoliticon exhibere. porro utilissimum oxymeli est, quod ex melle tantum & optimo aceto conficitur, ut sint mellis quidem despumati partes duæ, aceti uero pars una, pauloq; plus, aut minus. omnino enim satius est, ut non nostro sed eorum qui sumpturi sunt, gustu temperies iudicetur. quod enim iucundum est, naturæ idem familiarissimum, & hac ratione utilissimum: cõtra infestissimum, quicquid ingratius sumitur. confert ijsdem apomeli præsertim quod in acorem transierit: ubi autem quadantenus humores attenuati sint, etiam uinum subtile & album moderate exhibendum, & in apomelite, aut oxymelite hyssopus aut puleium decoquendũ, obsonijsq; utendũ

absq;

absq; uehementi calore attenuantibus,ueluti capparis,oxymelite,aut oleo & aceto condita.at ubi omnia bene habere exacte dignoueris, tunc ad cõsuetam uictus rationem paulatim ducendi sunt, moderataq; exercitia & lotiones, unctionesq; imperandæ. præstantissimũ uero unguentum illud est, quod acopon dielatas hoc est ex abiete appellant, & quod diægiru hoc est è populo nigra, quorum confectiones inter acopa enumerabimus. conuenit etiam illis oleum chamæmalinum, anethinum & in hyeme sampsucinum.sampsucus autem in diplomate decoquenda est.simili modo & libanotis confert, & si hæc defuerit, cucumeris agrestis, aut althææ,aut uitis albę, aut betę radices in oleo decoquantur,uehementer enim discutiunt.

De spontanea lassitudine extensiua. Cap. XLIIII

TEnsionis lassitudo spontanea cum absque exercitijs aliaue motione contigerit humorum multitudinem indicat, qui nimia copia solida animalis membra, sed præcipue musculorum fibras extendunt. ulceris sensus in hac lassitudine nõ percipitur,neq; partis cuiuspiam tumor tactu aut uisu deprehenditur, sed grauitas tantũ cum extensione infestat, quoniam in corpore solus sanguis abundat. optimum ergo præsidium est è cubito aut malleolo sanguinem mittere, deinde toto corpore exinanito ad remissionem tensarum partium pergere oportet, adhibitis unctionibus,molli frictione,quiete,ocio, balneis temperatis, cibis immordacibus nõ omnino abstersione carentibus, qualis ptisana est,apomeli,& huiusmodi: ut q; summatim dicam, eadem utendum curatione, quam in lassitudine tensionis ab exercitijs docuimus.

De spontanea lassitudine inflammationis sensum inferente. Cap. XLV

INflammationis lassitudo quando absq; motione aliqua sponte euenerit ob doloris uehementiam,& ob insignem inflammatarum partium ardorem, musculos in tumorem attollens, nondum duorum trium'ue dierum spacio sed ne horis quidem tribus toleat,quin repente ardentissima febris superueniat nisi sanguinis missione preueniatur.calidissimus enim est harum lassitudinum sanguis,ideo omnibus propè qui ab eis occupantur copiosissime detrahendus est, præcipue cum plerisq; ipsorum febriant. nõ igitur tardare neq; parce detrahere oportet,sed protinus usq; ad animi deliquium euacuare, nisi forte maius quodpiam impedierit: tutius tamen eodem die iterare,ita ut primo citra animi deliquium inanitio fiat,secundo iam animi deliquium uerendũ non est.qui uero hoc uitio detenti uenæ sectioni pepercerint, uel sponte uel aliquo euentu sanguinem eijciendo bona certe fortuna ad salutem indigent,secus enim non reualescunt.si igitur caput ac collum dolores magis obsederint,uena quæ humeralis uocatur secanda est:sin contra thorax,dorsum,& lumbi doleant, interiorem uenam incidito, si totum æqualiter corpus,mediam . At si post uenæ sectionem febris perseueret, curatio adhibenda est, quam libro de febribus explicabimus:si absq; febre sint,prima die post sanguinis missionem ptisanæ cremorem,aut alicæ dato,atq; idem in secunda efficies. q; si in tertia quoq; sine febre permanserint, iam tuto ad balneum duces plurimoq; oleo inunges, post balneum tamẽ cibum adhuc parcissimum offeres, ueluti lactucam: quæ si defuerit,cucurbitam,aut chondrum,alicæ uel ptisanæ more decoctum,aut betam,aut maluam, aut atriplicem præbebis,è piscibus uero saxatiles, & oniscũ, in albo iure probe elixatum.utimur quoq; potu aquę,calidæ inquam non frigidę. post tertiam rebus se cõmode habentibus, modico iam uino subtili & albo potio aspergenda est,reliquaq; pro ratione reparanda uictu calido boniq; succi utendo.

Quotuplici curatione ad algores utendum. Cap. XLVI

DVplex est in algore curandi modus, aut enim futurum præcauere oportet, aut propulsare iam factum. ne igitur algore occupentur, qui frigido aeri occursuri sunt, neq; prius cibum cæpisse, neq; euomuisse, neq; non concoxisse, uel laborasse, crapulatosq; esse oportet: algor enim ciborum cruditati superueniens morbos generat, nec minus tamen famescentes lædit, eorum neruos nudos propè & propria etiam materia priuatos inuadens. aduersus ergo frigidi aeris nocumenta totum corpus nardino unguento, aut gleucino tuendũ est, palmæq; pedum cerato ex laurino oleo confecto illinendæ, aut ipsius lauri baccæ contritæ in cerato assumendæ. antiquorum quidam ad huiusmodi noxas succum cyrenaicum deuorandum præbebant. post recessum ab aere frigido non oportet statim lotiones admittere, sed in tepidiori loco prius deambulare, postea ad balneum proficisci, plurimumq; sub calido aere morari. deficiente balneo prope ignem corpus inungendum & proprijs alienisq; manibus accuratius perfricandum, inde cibi offerendi actu & potestate calidi, uinum neq; satis antiquum neq; adstringens exhibendũ: tale enim lædit neruosas partes, quæ iam ab algore affectæ sunt, præsertim uesicã, & renes. reliqua uero frigiditas quæ deinceps permanserit, balneis & linimentis, similiq; uictus ratione curatur, & acopis quæ ex gleucino oleo, & amaracino, cærisq; huiuscemodi conficiuntur.

Cutis densatæ curatio ex Galeno. Cap. XLVII

DEnsatur quandoq; cutis ob ualidum frigus, balneaq; aluminosa & reliqua huiusmodi, quandoq; etiam post balneum, aut sudores, aut quidpiam simile cutis rarefit ac deinde refrigescens densatur. deprehenditur affectio, colore candidiore quàm naturæ conueniat, duritie, ipsiusq; cutis densitate, & quod inter excrecendum uix calefiant: neq; enim sudant, neq; colorantur. si uero uehementer defatigati, & immodico exercitio coacti sudauerint, paucissimus frigidusq; sudor exprimitur. horũ curatio calefactione est, & cutis rarefactione perficitur. utendum ergo exercitijs balneisq; calidioribus, atque in primo balnei domicilio diutissime immorari expedit inungiq; quopiam ex oleis mollientibus, quale dulcissimum est duorum trium'ue annorum ætatem attingens, plurimumq; lauari in temperatissimarum aquarum balneis, cauereq; maxime à frigidis. ante balneum uero semper quopiam oleo inungendi sunt quod moderate calefaciat, ut anethino & ricinino, uel aliquo unguento, ut gleucino, susino, & irino: cibis etiam temperatis utendum qui nihil habeant tenacitatis.

Quomodo inustio curanda ex Herodoto. Cap. XLVIII

QVemadmodũ algor famescentes magis offendit, ita inustio repletos, propterea æstiuo soli occursuros satietatẽ & acres cibos & uini copiam uitare oportet, priusq; fluuialium aquarũ lauacris edulijsq; humectantibus corpus munire: obseruandumq; diutius sub sole moraturis ut caput leniori aliquo indumẽto tueatur, aut folijs uitis, aut myrthi, aut polygoni. ubi uero sitis uehemens obtigerit, non repente frigidus potus hauriendus: inde enim sæpissime hydropica moles subsequitur, nec raro in exardentes pulmones frigida repente occurrens tussim & destillationes, interdũ & tabem inuexit. præstat igitur prius frigida faciem manusq; ac pedes lauare, inde os abluendo paulatim atque ex interuallis sorbere. at ubi iam à sole recesserint, calida aqua temperata lauandi sunt, sinendiq; ut in frigida natent. quod si balneum nõ adsit, oleo aquæ mixto, aut rosaceo cũ aqua totum corpus perfundatur, & mollioribus manibus quàm plurimum fricetur: deinde in frigidam saliant, si tamen illi assueuerint. sed si nihil horum habueris, plurima saltem aqua circunfundenda est. his peractis potio quidẽ sit aqua: cibi uero, lactuca,

ſeris, cucumeres, cucurbita, uinumq; ubi exhiberi oporteat, ſolito dilutius, opſo/
nia, piſces delicatiores ſint, altilesq; gallinæ, à concubituq; omnino abſtinendum
eſt. capite autem uehementer inflammato, ſtomachoq; exardente, ut alba glutino
ſa & quæ uix excerni poſſit ſaliua reddatur, reliquumq; corpus ueluti reſolutum
ſegniter langueat, caput quidem roſaceo irrigandum, aut roſarũ ſucco, cum oleo
omphacino, aut ſucco polygoni, aut capreolorum uitis, aut ſeridis, aut alicuius hu
iuſmodi: totum uero corpus oleo aquæ mixto, aut roſaceo cum aqua conſpergen/
dum, ac ſtomacho linteolum delicatius apponendum, uino & oleo madefactum,
aut ceratum roſatum, quod abſinthium habeat, uel portulacam. optimum etiam
quandoq; abſinthij decoctum potare ad detergenda bilioſa acriaq; excrementa
quæ in uentre collecta fuerint: confert quoq; ſi olei roſacei cyathum propinaueris

De frictione matutina, ex Galeno. Cap. XLIX

MAtutinam frictionem adhibemus poſt ſuperfluitatum excretionem, inſi/
gniter quidem mollem, his qui plus æquo areſacti ſunt, aut his quibus ni/
mio frigore, frigida ue lotione cutis denſata ſit, aut his qui laſſitudinis ſenſu læ/
duntur. in cutis de[illegible]ſitate emendanda frictioni olei copiam adijcimus, peculiari/
terq; ad eam quæ ob frigus euenerit, ſiccis primo atq; aſperis frictionibus utimur,
poſtea mollibus, quæ cum oleo calido fiunt. at ubi cuti raritas obtigerit nimio bal
neorum uel frictionum uel ueneris uſu, aridas primo frictiones deinde adſtringen
tis olei illitionem parciſſime adhibebimus: humiditatibus uero quæ nimio potu
acquiruntur, aridæ frictiones cum ſyndone medebuntur reiecto omni pingui, niſi
quippiam ſit eorum quæ diſcutiunt.

De ueſpertina frictione. Cap. L

VEſpertina frictio laſſitudine affectis, aut areſactis aut his qui non aluntur ad
hiberi ſolet. parciſſime ab iſtis prandendum eſt, cœnęq; tempus diutius pro
rogandum, ocioſeq; interim maxima ex parte degendũ, uel molliter deambulan/
dum. quibus peractis, ſi aluus ſubducatur tuto iam frictio admouebitur, quæ cum
oleo calido uentre prorſus intacto fiat: uentris enim frictione periculum imminet,
ne cibus deterius concoquatur, parsq; eius aliqua ſemicocta diſtribuatur, atq; in/
de caput conturbetur, & ſtomachus euertatur. propterea nardino unguento uen/
ter abſq; frictione rigandus eſt.

De cruditate. Cap. LI

QVot modis cruditas fiat & quàm uarie nocumentis reſiſtendũ, quæ ex illa
corpori eueniunt, loco de uentris affectibus poſtea declarabitur: nunc uero
dicendum quomodo eius accidentia quę magis urgent corrigere oporteat. eructa
tione igitur ingrata perſeuerante, grauitateq; circa hypochondrium exiſtente, at/
que cum moleſtia quadam in uniuerſum corpus emanante, uomitus retardandus
non eſt, ſed tepida quamplurima epota, ad cibi excretionem patiens omnino co/
gendus. ſi enim non excernitur, tormina, & dolores, & capitis grauitas ſępe etiam
deſtillatio, ac febris, ſubſequuntur. quod ſi quis natura difficulter uomat, aut ali/
qua occaſione interdicatur uomitus, omni conatu laboret ut nutrimentum ege/
ratur, utq; ab hypochondrijs commodius ſecedat, quàm maxime arduo decubitu
iaceat, id enim coctioni ſi quid aliud maxime prodeſt. ꝙ ſi quis ob oneris moleſti/
am peruigil ſomnum non aſſequatur, ſeruato iugiter eodem decumbendi ſitu im/
motus permaneat: aſſiduę enim uolutationes flatum generant, & flatus ſuſpendit
materiam. ſi uero perſeueret accidens, dandum oxyporium ad concoctionẽ quod
ex citonijs malis conficitur, quantum eſt cochleare unum. quod ſi cõſuetudo quæ
dam affuerit frigidam potandi, urgeatq; ſitis uehementia, puriſſimæ aquæ frigidę
heminam exhaurire non nocet: os enim ſtomachi repente excitatum depellit ea

quæ sunt in uentriculo. nardino etiam unguento uenter illinendus est, omnesq; hypochondriorum partes fouendæ, extremaq; attrectanda. subducta aluo ad deambulationem proficisci oportet, atq; incitate progredi, excutiendorum uaporũ gratia qui ob cruditatem caput obsederant. his peractis ad actiones uitæ consuetas pergendum, inde balneum perendum, oleoq; dulci corpus inungendũ, ciboq; utendũ moderato, & qui facile transeat, addendo quidpiam ex his quæ stomacho conferunt, quales sunt echini & cancri, ex oleribus uero beta, & malua, concedendæ, uinumq; paucum quidem sed calidius exhibendum. acria omnia & bellaria, & quæcunq; ex melle conficiuntur, fructusq; prædulces uitare oportet: talia enim cuncta difficulter distribuuntur. postremo mites somni prouocandi sunt.

De crapula. Cap. LII

CRuditates quoq; ob uinum contingentes quas crapulas uocant, eodem propè modo curantur: ad uomitum enim cogendus patiens, uel ab aqua calida uel sola immissione digiti, imperandumq; ut lecto decumbat, & somno turbulentiam sedet. si quis uero frigidæ potioni assuetus fuerit, aut in in stomacho & uentre ardorem percipiat, duos aut tres frigidæ puræ cyathos ex interuallis sorbendos dato. anxietate residente cibi exhibendi melioris succi, & qui magis refrigerent, uinumq; subtile & album parcissime concedendum, sitq; dilutior potus. his quoq; optimum est uinum absinthite post balneum bibere.

De æqualibus intemperaturis quæ simplices sint non mixtæ ueluti ex calido, & humido. Cap. LIII

CVm explicauerimus quomodo à prima statim ætate usq; ad senectutẽ conseruandus sit is qui optimæ fuerit compositura, transeundum modo ad eos qui statim ab initio morbosam corporis structuram sortiti sunt: uitiosæ uero compositiones genere bifariam diuiduntur: quædã enim primas corporis partes quas similares uocant æqualiter distemperatas habent, quædam inæqualiter. æqualiter intelligo, quando ad certam quampiam intemperiẽ uniuersæ simul animalis partes diuerterint, uel frigidiorẽ, uel calidiorem, uel sicciorem, uel humidiorẽ: uel coniunctim ad calidiorem & sicciorem simul, aut frigidiorem & humidiorem, aut calidiorem & humidiorem, aut frigidiorem & sicciorem. simili modo, & in membrorum instrumentaliũ structura, quædam æqualiter, quædam inæqualiter componuntur: sæpe enim aliquos uidimus uentris quidem frigidi, capitis uero calidi, sæpe alios ijs oppositos, imò & interdum nouimus uentriculum ex accidenti bili assidue redundare, qui tamen calidus natura non fuerat, sicut alium sæpissime algere nõ tamen natura frigidum. eodem modo caput, hepar, lien, reliquaq; omnia membra ab alterius intemperie sæpe occupantur, quæ aliquando proprio cognatoq; temperamento nihil officiat, cõtra aliquando, quæ obsit. De optima ergo temperatura primo à nobis dicendum est, ut recti tanquam exemplar habeas, deinde ad inæquales quoq; accedendum. iam uero sæpius declarauimus nullam simplicem intemperiem diutius permanere posse, semper enim aliam sibijpsi comparem necessario adsciscit. illud præterea sciendum, quæcunq; corpora in prima generatione morbosam compositturam nacta sunt, nunquam senectutem attigisse. q; si forte attigerint, aliquem certe diuturnum morbum non euasere. nos autem in hoc libro proposuimus ita de uitiosis temperaturis agere, ut illud tantum intendamus, quomodo tales q̃ diutissime in sanitate seruari possint. prius uero narranda sunt omnium temperaturarum indicia, deinde quo modo intemperies corrigi possint.

Optimæ temperaturæ dignotio. Cap. LIIII

TEmperatissimus homo est qui inter omnia extrema mediocris appareat, gracilitatem inquam & crassitiem, mollitiem, & duritiem, caliditatem, & frigiditatem

tatem, humiditatem, & ficcitatem, atq; ut compendio dicam qui actiones omnes animales & naturales inculpatas habeat, fitq; item medius inter hirtum & glabrū, album & nigrum, capillis in infantia fubrufis, in uigente ætate magis flauis.

Calidæ temperaturæ indicia. Cap. LV

CAlidiorem plus æquo corporis temperaturam intelligo, quæ neq; humiditate neq; ficcitate exceſſerit: talem igitur corporis naturam ſtatim ab initio nacti reliquis ſaniores uidentur. dearticulataq; uoce inſonant, canuntq; & uelocius gradiuntur, calorq; illis annorum proportione ſubinde augebitur. in uigore autem manifeſte calidiores apparent, ut à morbis ſymptomatiſq; flauæ bilis facile capiantur: uehemens enim caliditas humorem ſenſim abſumens ſicciorem reddit temperaturam. tales rubicundæ cutis nigriq; capillitij ſunt, in temporis uero progreſſu mediocriter hiſpidi fiunt, ijdem uenas amplas gracilitatemq; corporis habent: quibuſcunq; enim uenæ latiores inerint, ſi præterea pingues fuerint non eſt ea pinguedo naturalis, ſed aliquo euentu acquiſita.

Frigidioris temperaturæ ſigna. Cap. LVI

HOrum corpus tactu frigidum glabrum, & pingue, cutis capillorumq; color ſi modica fuerit frigiditas, ruſtior: ſi multa, liuidior & plumbeus. ijdem uenas anguſtas habent. quod ſi cū anguſtis uenis gracilitas corporis coniungatur, ſcito hanc quoq; aduentitiam eſſe, non naturalem.

Sicctoris temperaturæ ſigna. Cap. LVII

VIx mobile aridum, à qualibet exiccanti cauſa facile exareſcens corpus iſtorum eſt, præ cæteris enim abſq; carne ſunt & tenuiſſimi.

Durioris habitus ſigna. Cap. LVIII

PRæterquam q graciles ſunt, magis etiam ſine carne & duri & aſperi tactu apparent: gracilitas uero non naturalibus tantum temperamentis, ſed etiam aduentitijs longa conſuetudine acquiritur.

Humidioris temperaturæ ſigna. Cap. LIX

HVmidior temperatura mediocri in reliquis ſimilis, mollior tantum, ac magis carnoſa, mollities enim ab humido temperamento ſeparari non poteſt, ſed craſſities non ſolum naturalem temperaturam conſequitur uerum etiam longa aſſuetudine comparatur. peculiare quoq; humiditatis eſt, ut facile corpus ab humectantibus ingraueſcat.

Calidæ & humidæ temperaturæ ſigna. Cap. LX

MOllior carnoſiorq; eſt calida, & humida temperatura, quæ ubi plurimū augetur à morbis ob putredinem contingentibus facile occupatur: caliditate uero humiditatem ſuperante, mollities & caro ſimul cum adipe minuuntur, cutisq; ad nigredinem uergit: contrà ubi humiditas caliditati præſtat, mollities & caro adaugentur, in cuteq; effloreſcit color ex candore ac rubore permixtus, & tactui leuis calor offertur; deniq; in temperaturarū coniugatione ſemper dominantis qualitatis indicia ſuperabunt.

Calidæ ac ſiccæ temperaturæ ſigna. Cap. LXI

HIſpidior calidior graciliorq; eſt quàm calida ſimplex, capilli facile augmentabiles, copioſi, prima ætate nigri, deinceps temperaturam ſequentes, uenæ latæ, arteriæ magnæ, pulſus uehementiſſimi, corpus dearticulatum, muſculoſum, adipe carens, cutis durior, nigriorq;.

Frigidæ humidæq; temperaturæ ſigna. Cap. LXII

THorax horū anguſtus, glaber, ſicut & reliquū corpus, cutis alba & mollis, capilli ſubruſſi, præcipue in adoleſcentia, ſenes nō calueſcunt, ijdem plane me-

ticulosi,nihil audentes,segnes,latentibus uenis,crassi, pingues tibijs femoribusq; imbecilles,inarticulati blesiq; fiunt,frigiditate ulterius addita. color cutis capillorumq; pallidus,quæ si adhuc intendatur liuescit.

Frigidæ & siccæ temperaturæ signa. Cap. LXIII

QVod si frigiditas siccitasq; ex æquo augeantur, corpus erit natura durum candidumq; sine musculis,sine articulis,sine pilis,tactu frigidū, paucæ pinguedinis,intra carnem diuulsę,cutis & capillorum color pro frigiditatis mensura: sæpe uero calido & sicco temperamento ad frigidum & siccum lapsu ætatis decidente,corporeus habitus gracilis, atque aridus fit,quoniam ad bilis atræ naturam accedit,ideo tales nigriores hispidioresq; euadunt.quanto uero alterius qualitatis dominantis indicia magis augentur,tanto alterius obscuriora fiunt.

De capitis dignotione. Cap. LXIIII

CAput paruum quidem uitiosæ cerebri compositurae signū peculiare est,magnum uero non necessario laudabilem indicat. si enim magnitudo euenerit quia uirtus robusta fuerit & quia natura agens plurima utiliq; materia abundauerit,laudabilis nota est.distinguendū uero id & à figura, & à propaginibus capitis. à figura,si partes habeat cōmensuratas, & quę sibi inuicē proportiōe respondeãt, qđ quidem indicium nunq; fallet. à propaginibus si nerui optime iaceant habitioresq; sint,atq; oculi acriter intuentes uniuersumq; corpus robustū. Capita uero in acutū tendentia, quibus debita occipitij aut frontis eminentia defecerit, aut plus æquo intumuerit, plerumq; sicut magna ita etiam uitiosa deprehendimus. interdum tamen quamuis perraro bona quoq; esse poterunt, ubi uirtus formatrix robusta fuerit laudabilisq; materia non defecerit. qui enim fastigiato capite ualidaq; ceruice sunt, fortes esse cum reliquis partibus,tum præcipue ossibus testatur Hippocrates.

Signa temperati cerebri. Cap. LXV

CErebrum temperatum actiones animales moderatas habet, neq; excrementis excedit,quæcunq; palato,auribus naribus ue,expurgantur,neque ab extrinsecis qualitatibus,quæ calefaciunt,frigefaciunt, humectant uel exiccant multum afficitur.capilli infantibus subrussi, pueris subflaui,uigentibus flaui fiunt,inter planos ac crispos medij, sed neq; facile caluescunt.

Calidioris cerebri signa. Cap. LXVI

QVod si moderato calidius fuerit, rubicūdiora calidioraq; fiūt uniuersa quæ circa caput consistunt, uenæq; oculorum apparebunt, celerrimeq; orientur capilli.si multum quidem calor excedat nigri, plurimi,crispi, asperi.si parum, subrussi primo,deinde nigri.ætatum uero progressu caluities aduenit.excrementa palati,narium,oculorū & aurium pauca concoctaq; sunt,dum modo adsit syncera sanitas. facillime tamen tales in capitis repletionem incurrunt, ubi uictus rationem neglexerint.ijsdem calida alimenta,potiones,odores,cæteraq; huiusmodi extrinseca officiunt,præsertim, si non calidum tantum, sed humidum quoq; cerebrum fuerit.

Frigidioris cerebri signa. Cap. LXVII

EXcrementis pluribus singuli quiq; meatus abundabunt,capilli plani,ruffi,ortu tardissimi,tenues,alimenti impotentes: talesq; à frigidis causis facile lęduntur,atq; in ipso læsionis tempore distillationibus præcipue narium uexantur.quę uero circa caput consistunt,neq; tactu calida apparent,neq; rubescunt. somnolentiores præterea sunt uenisq; oculorum latentibus.

Siccioris cerebri signa. Cap. LXVIII

EXcrementa ductuum modica, sensus exquisiti, uigiliæ plurimæ, capilli aspe ri, celerrime enascentes, crispi, magisq; recti, caluities præcox.

Humidioris cerebri signa. Cap. LXIX

CApilli plani, caluities nulla, sensus obtusi, excrementorum multitudo, somni plures, ac profundi.

Calidi & humidi cerebri signa. Cap. LXX

VBi humiditas caliditati accesserit, si utraq; temperamentum modice excedat, color probus, & caliditas adsunt, oculorumq; uenæ magnæ, excrementa plura & moderate concocta, capilli recti & subrufi, talesq; haud facile caluescunt, eorum tamē capita facile replentur, à calidisq; grauantur. ubi uero plurima sit humiditas morbosum excrementosumq; his caput est, & quod facile ab humidis calidisq; offendatur. auster illis perpetuo infestissimus, aquilonijs constitutionibus optime degunt. ijdem ubi somno se dederint, uix excitari possunt, suntq; simul & ad sopores, & ad uigilias parati. somnia corū imaginationibus redundant, oculi hebetes, sensus non exquisiti. quod si qualitatum altera augebitur, eiusdem signa magis dominabuntur.

Calidi & sicci cerebri signa. Cap. LXXI

CArent isti excrementis, uigilantissimiq; sunt, sensus exquisitos habent ac uelociter caluescunt. primus in his pilorum ortus citissimus est, nutritioniq; recipiendæ aptissimus, nigro crispoq; capillitio, caput tactu calidum rubicundumq; usq; ad uigentem ætatem.

Frigidi & sicci cerebri signa. Cap. LXXII

TAles temperaturæ uenas oculorum latentes habent, & à frigidis causis facillime læduntur oppositisq; morbis subiectæ sunt: nam interdum capita leuissima percipiuntur, meatusq; excrementis omnino carent, interdum distillationibus mucisq; narium à quacunq; leui causa facile occupantur. adolescentibus exquisitissimi sincerissimiq; sensus uniuersi, qui deinde temporis progressu ocyssime tabescunt. utq; summatim dicam quantum ad caput attinet, tales omnes cito senescūt, propterea & extemplo canēt. capilli nuper geniti uix enascuntur, uixq; nutriuntur, colore ruffi: frigiditate uero siccitatem superante, non caluescunt, at si dominetur siccitas confestim caluent.

Frigidi & humidi cerebri indicia. Cap. LXXIII

FRigidæ & humidæ cerebri temperaturæ somnolentiam soporem sensusq; obtusos gignunt, capitaq; excrementosa frigori ac repletioni parata efficiunt, & quę facile distillationibus, mucisq; narium occupentur: tales tamē nō caluescūt.

Ventriculi sicciorìs indicia. Cap. LXXIIII

DIgnoscuntur qui sicciorìs uentriculi sunt si facile sitiant modicoq; potu saturentur, uberiori grauentur, fluctusq; percipiant, eo quod superuacuum est, fluitante, & si epulis gaudeant siccioribus.

Calidioris uentriculi signa. Cap. LXXV

CAlidior natura uentriculus melius magisq; cōcoquit quæcunq; dura & mutationi renitentia fuerint, gaudetq; edulijs & potionibus calidis, neq; tamen à moderato frigidorum usu offenditur, calidorum tamen quæ illi extrinsecus occurrunt longum congressum non sustinet.

Humidioris uentriculi indicia. Cap. LXXVI

TAles minime siticulosi sunt, & plurimum humorem sine molestia tolerant, edulijsq; gaudent humidioribus.

Frigidioris uentriculi indicia. Cap. LXXVII

FRigidior natura uenter appetendo quidē idoneus concoquendo uerò nō idoneus, ea præsertim alimenta, quæ difficulter conficiuntur, quæq; frigida sunt, in ipso ergo facile acescunt, propterea acidis eructuationibus subiacet. idem gaudet quidem frigidis, eorum tamen usu immoderato facile offenditur, ita & frigidorum quæ extrinsecus incidunt plurimum congressum non patitur.

Communia intemperati uentriculi signa. Cap. LXXVIII

INtemperies tamen quæ ob morbos uentriculo eueniunt ab innatis eo differūt, quòd illæ quidem res oppositas, innatæ uero sibi similes appetant. cæterū uentriculus qui bene concoquit temperatus dicendus est, qui nō concoquit omnino intemperatus: sed si nidorosæ fumosæq; eructuationes fuerint, immoderati igneiq; caloris indicia sunt: contrà, si acidæ. præterea qui alimenta confectu contumacia facile coquit, is caloris uehementiam arguit: si nō coquit, imbecillitatem. obseruandum tamen ne ob aliquem humorem aliunde uentriculo influentem symptomata superuenerint: ob pituitosos enim humores acidæ eructuationes fiūt, ob biliosos uero nidorosæ, uirosæq;, aut aliæ quędam extraneæ qualitates, omninoq; accidentia singulorum exuberantium in uentriculo humorum opposita sunt. sed si in uentriculi alueo humores fluitauerint, super cibis extabunt quæ uomitu excernuntur. si uero intra eiusdem uentriculi tunicas impacti inhærentesq; fuerint, distrahūt frustra inanibus nauseis nihil reddente uomitu.

Pulmonis indicia. Cap. LXXIX

NOn solum uentriculus siticulosos aut siti carentes, frigidæ aut calidæ potionis appetentes facit, sed ea quoq; quę thoraci, cordi, pulmoniq; attinent. qui ergo caliditatis ratione sitiūt, & plus & calidius expirāt, efflantq; uberius & prolixius, atq; in thorace angustiam percipiūt minime talem, qualē qui uentriculi aut hypochondriorū uitio laborant, neq; ubi biberint extemplo quiescūt, frigidaq; potio sitim magis restinguit quàm multa calida. recreat eos maxime aër frigidus inspiratus, qui uentriculi ratione sitientibus nihil confert. ita & frigidi thoracis homines à frigida inspiratione manifeste læduntur, estq; id insigne frigiditatis indicium. quemadmodum uero frigidum aërem inspirantes apertam molestiam algoremq; percipiunt, ita calido inspiratu gaudent, ijdem pituitosa excrementa cum tussi expuunt. at pulmones aridi superfluitatibus carent, claramq; uocem reddunt, cōtrà humidi obscuram & raucam intercurrentibus excrementis ubi acrius impensiusq; inclamare uoluerint.

Cordis calidioris signa. Cap. LXXX

REspirationis magnitudo, pulsus uelocitas densitasq;, animi fortitudo, agendi uehementia, & si magis intendatur caliditas ira pręceps, furor, audacia, thoraxq; hispidus, ac pectus præcipue, & quæ thoraci circumiacent, imò & uniuersum plerunq; corpus cordis caliditate calidius redditur, nisi uehemēter resistat hepar: sed & thoracis latitudo caloris indicium, nisi cerebrū magnopere reluctetur.

Frigidi cordis signa. Cap. XXXI

PVlsus temperatis paruiores non tamen necessario tardiores, rarioresq;, timidi natura tales, nihil audentes, segnes, pectore glabro.

Siccioris cordis signa. Cap. LXXXII

PVlsus duri, ira minime prompta, sed pertinax ubi inceperit, & quæ uix desinat. plerūq; etiā istorū corpus aridius est, nisi quæ hepati attinēt, reluctent.

Calidi & sicci cordis indicia. Cap. LXXXIII

DVri pulsus & magni, ueloces & frequentes, respirationes pariter magnæ, celeres densæq;: multoq; magis uelocitati ac densitati addūt, si cordi thorax in

motionum

motionum proportione male respondeat. tales omnes hispidissimum habent pectus cum hypochondrijs, in agendo uiolenti, iracundi, moribus tyrannicis: sunt enim & præcipites, & pertinacis iræ.

Calidi & humidi cordis signa. Cap. LXXXIIII

AT si calor cum humiditate dominetur, hirti quidem tales & ad agendū parati, nō minus his qui proxime dicti sunt, sed non æque ferox iracundia, ad irascendum tantum faciles: pulsus molles, magni ac frequentes.

Frigidi & sicci cordis signa. Cap. LXXXV

PVlsus duri, præ cunctis ad iracundiam minime excitantur tales. si tamen irasci cogantur, conceptum furorem pertinaciter seruant.

Hepatis calidioris signa. Cap. LXXXVI

VEnæ amplæ, bilis flauæ copia atq; in uigenti ætate etiam nigræ. sanguis illis feruentior, unde & uniuersum corpus calidius, nisi quæ cordi attinent resistant: hirsutis hypochondrijs ac uentre.

Frigidioris hepatis signa. Cap. LXXXVII

VEnarum angustia, uberior pituita, sanguis atq; inde uniuersum corpus frigidius, nisi à corde caliditas rependatur. glaber his uenter atq; hypochondria.

Siccioris hepatis signa. Cap. LXXXVIII

Sanguis crassior, & paucior, uenæ duræ, uniuersusq; habitus corporis durior.

Humidioris hepatis signa. Cap. LXXXIX

SAnguis plurimus, atq; humidior, uenæ molles, uniuersumq; corpus non renitente corde.

Calidioris & siccioris hepatis signa. Cap. XC

HIspidissimum hypochondrium, sanguis crassior & paucior, bilis amara plurima, in uigenti ætate etiam nigra, uenarum amplitudo & durities, ita & uniuersum corpus calidum & siccum: cæterum calor à corde propagatus frigiditatē quę emanat ab hepate superare potest, sicut contra cordis frigiditas, hepatis caliditatem moderari, sed ab hepatis siccitate fieri non potest ut cor humidius ad contrarium habitum transmutetur. constat igitur utriusq; istorum temperaturis in idem concurrentibus uniuersum corpus iuxta eorum naturam commutari.

Calidi & humidi hepatis signa. Cap. XCI

MInus quidem calido & sicco hispida reddit hypochondria, sed plurimū sanguinem & uenas amplas, calidumq; & humidum corporis habitum facit, nisi quæ cordi attinent renitantur. at si plus æquo utraq; qualitate congruos naturæ terminos dereliquerit, his morbis facile infestabitur, qui à putredine & humorum malicia generantur, atq; eo magis si humiditas calorem excesserit. si uero cōtra caliditas humiditati dominetur, mali succi minime augentur.

Frigidi & humidi hepatis signa. Cap. XCII

HYpochondrium glabrum, sanguis ad pituitam uergens, uenarum angustiæ, uniuersum corpus frigidius & humidius, nisi cor ad oppositum transferat.

Frigidi & sicci hepatis signa. Cap. XCIII

HEpar frigidum & siccum corpus exangue angustum frigidiusq; reddit, hypochondrium glabrum, nisi cor reluctetur.

Temperaturæ testiculorum indicia. Cap. XCIIII

CAlida testiculorum temperatura salax, fœcunda, & marium generatrix, uelox q; in eis & circumiacentibus membris pilorū productio: frigida opposito modo se habet. humida multo humentiq; abundat semine, sicca pauco & moderate crasso: calida & sicca crassissimo & fœcundissimo, celerrimeq; ad congressum animal excitat, educitq; in obscenis uicinisq; partib. pilos pręcocissimos, superius

usq;

usque ad umbilicum, inferius usque ad media femora. sunt praeterea tales, salaces quidem, sed confestim exoluuntur, & si eruti uelint, laesionem percipiunt. quod si humiditas accesserit, minus quidem hirsuti sunt, sed magis abundant semine, & cum nihil magis reliquis appetant, in congressu tamen incolumiores persistunt, & ubi caliditas cum humiditate exaequatur abstinentia ueneris nocet. si uero frigidi & humidi, in congressu cito actionem expediunt aquosumque subinde ac tenue semẽ emittunt, infecundum, aut foeminam generans. at frigida & sicca testiculorũ temperatura in reliquis praecedenti similis, crassius tamen illi semen & omnino modicum: quicunque autem scrotum maxime annexum cum didymis habuerint, & ueluti compactum, hi plerunque uiribus ualidiores sunt.

Curatio calidioris temperamenti. Cap. XCV

CVm in calido temperamenti excessu biliosa excrementa exuberent, spectare in his oportet nunquid bilis misceatur cũ egestionibus, an ad superiorem uentrem erumpat. si enim infra deferatur nihil ultra laborandum, si sursum uergat, tepida aqua epota uomitu expellatur: si uomitus sit difficilis uinum dulce tepidae admiscens propinato, deinde uomant, praestatque eos exercere, nõ ualido quopiam exercitio, sed ocioso & molli. quidam tamen eorum qui calidissimi sunt nullo penitus indigent exercitio, leuis tantum deambulatio & balneum sufficiet, ubi molliori manu oleo illita inuncti fuerint. gaudent hi potissime post cibum lauari, ut quidam ipsorum tali uictus ratione pinguescant. aqueum uinum iisdem conuenit, subtile, album: fulua enim & ualde antiqua calidiora, propterea infestissima. illud uero in omnibus attendendum qui post cibum lauantur, ne hepar male affectum sit, tales enim post cibum loti, in ultimam perniciem delabuntur. calidi autẽ & sicci praecipue in uigenti aetate, humido uictu indigent, ut alimentis, balneis, & exercitiorum abstinentia quaecunque ualida & multa fuerint, tutoque in aestate ieiuni mane, & rursus pransi lauari possunt nisi quodpiam uiscerũ obstiterit, eosdem nulla re prohibente aquae frigidae potus iuuabit. at siccioribus temperaturis infestissima uenus est, temperandumque illis praecipue ab aestu, lassitudine, uigiliis, curis, ab omnique uehementi motione. biliosi si irascantur ignescunt, & in acutas incidunt febres: caeterum immutati adauctique caloris cõsideranda quantitas est, ut pro eius ratione frigida & humida uictus ratio recte possit adhiberi.

Curatio frigidioris temperaturae. Cap. XCVI

QVicunque autem frigidiores quidem natura sunt, in siccitate uero & humiditate temperati, nõ adeo ad sanitatẽ & corporis robur ineptos censere oportet. excitandus igitur augendusque tantum illorum calor, quantum autem siccitati humiditatique attinet in tota uiuendi ratione mediocritas eligatur.

Humidarum temperaturarum correctio. Cap. XCVII

POrro humidae naturae in puerili aetate distillationibus & plethoricis morbis uexantur, imò & his qui à putredine eueniunt: plurimis ergo exercitiis indigent exquisitaque uentris coctione. quaecũque enim in ipso corrumpuntur alimenta, aegritudinũ à putredine euenientiũ materiae in toto corpore fiunt: propterea loti tales ante cibũ etiam in aquis calidorũ fontiũ summopere adiuuant. illud uero in his animaduertere oportet, quod etiam omnibus temperaturis cõmune est, ut soli dorum membrorum humiditas innata, quàm diutissime conseruetur, quoniam illi aduersa siccitas uniuersorum animalium corpora ocyssime ad senectutem perducit. si enim innatus humor perpetuo custodiri posset, uera esset Philippi sophistae oratio, immortalitatem pollicentis his qui illi obtemperarent. ergo quod minime exarescit, tardissimo senio conficitur: cum tamen uictus humidus plurima excrementa, humorumque copiam gignat, metiri perquam difficile est, quomodo si-

mul

mul & morbos arceas & senectutem retardes. quantum uero temperaturæ atti/
net, humidissimi, etiam diuturnissimi sunt, ac si corpori suo imperauerint, usq; ad
ultimũ senium præ cæteris sani degunt: ideo ab omnibus prope tum medicis, tum
philosophis, quicunq; corporis elementa exacte nouerunt, hæc temperatura sum/
mopere commendatur, ut quidam eorum, hanc tantum secundum naturam esse
crediderint. quamuis enim in principio deterior appareat, in melius tamen tempo.
ris progressu quotidie proficit. propterea qui tali regendo corpori præfuerit, opor
tunis ante cibum exercitijs, balneisq; & idoneis alimentis, moderatisq; alui & uri/
næ excretionibus singulos quosq; meatus incolumes conseruabit. nihil etiam ob/
stat, apophlegmatismos, aptasq; purgationes admittere, sed præ cæteris edulia eli
gantur boni succi, uinumq; quod urinam ciere possit.

Siccæ temperaturæ curatio. Cap. XCVIII

BAlneum temperatæ aquæ & dulcissimæ omnibus aridis corporibus aptissi/
mum est. quod bis aut etiam ter singulis diebus adhibitũ magis conferet. las/
situdines, uigilias, curas, quàm longissime arcere oportet, uniuersamq; uiuendi
rationem humectandi uires habere.

Calidioris sicciorisq; temperaturæ correctio. Cap. XCIX

CAliditati cum siccitate diuersas curationes adhiberi uideo, sed usus ille frigi/
dorum non adeo culpa caret: hinc enim in siccis dispositionibus necessarium
est, non ea tantum quæ uentri attinent, sed uniuersum quoq; corpus gracilius
reddi.

Calidæ & humidæ temperaturæ curatio. Cap. C

HVmidam uero intemperiem, quę cum caliditate fuerit, adstringentium cibo
rum potionumq; frigidarum usus emendat: eligenda tamen, quibus sine ca/
liditate austeritas insit.

Humidæ & frigidæ temperaturæ correctio. Cap. CI

HVmidiori cum frigiditate temperamento acria cuncta & calida summe con
ueniunt, quibus admiscere oportet, quæ absq; manifesta refrigeratione ad/
stringunt. eligendum uinum antiquum quod calefaciat, & adstringat, parcissimè/
que exhibendum est. ea uero quæ extrinsecus applicantur, his ipsis proportione
respondeant.

Frigidæ & humidæ temperaturæ curatio. Cap. CII

TEmperaturæ uero longe uitiosæ sunt, in quibus humiditas frigiditatem exce
dit: emendantur balneorũ abstinentia, plurimis exercitijs, attenuanti uictus
ratione, & unctionibus moderate calefacientibus.

QVARTI LIBRI FINIS

QVAE IN LIBRO QVINTO AETII AMIDENI CONTINENTVR

Quæ

q nem sto-

FINIS

AETII AMIDENI MEDICI CLARISSIMI LIBER QVINTVS IOANNE Baptista Montano medico Veronense interprete

De febrium dignotione & curatione.

RECTAM uiuendi rationem, ac regulas tuendæ ualetudinis utiles necessariasq; ad sanitatis conseruationẽ, iam pręcedenti libro tradidimus. didicisti igit quo qua siue uictus regimine functus, & tu ipse quàm fieri potest maxime sanus persistas, & reliquis eãdem præstãs diligentiam congruam singulis sanitatem custodias. at quoniam sæpenumero siue ob incuriam uiuendi, siue ob actionum circunstantias, seu certe ob ambientis aeris uiolentiam, sensim latenterq; irrepunt acutarũ diuturnarum ue ęgritudinum apparatus, prestat etiam de morbis agere, exordiriq; ab uniuersalibus febrium dignotionibus: tum quia præ cæteris redundẽt omnibus communes ætatibus, tum quia non sine periculo sunt, & ob accidentium multitudinem, ingẽtes secum turbas tumultumq; rerũ ferant.

Quod medicum operum naturæ gnarum esse oporteat. Cap. I

MEdicum igitur in prognostico reliquisq; Hippocratis uoluminibus exercери oportet, atq; naturæ opera ediscere. dimicanti enim cum morbis, naturæ pro salute adipiscenda subsidium ferendum est: nam si & auxiliarium medicum adepta sit qui cõmode occurrat, & parentem ægrum nihilq; in uictus ratione peccantem, facile morbum conficiet: sed assidentes etiam & quę extrinsecus sunt conspirare oportet, ne quid recte peractis obstare possit.

Quod qui non prægnoscantur morbi curari nequeant. Cap. II

SIgnificationũ uero noscendarũ rationẽ à nobis prius explicãdã proponimus: nisi enim prænoscamus quo nam desitura sit ægritudo, fieri nequit ut recta uictus ratio suppeditet, in acutis præsertim morbis qui præceps periculũ inferunt.

Indicia bona quæ. Cap. III

PRimo occurrit bene colorata facies. poteris enim etiam ex sola facie stabilem fidelemq; prænotionem accipere priusquã ægrum tetigeris: ex sensibus inq;, qui in ipsa sunt, uisu, auditu, odoratu, & ex respiratione sine qua nõ uiuimus, cordis affectus declarãte. adest & in facie lingua loquendi instrumentũ, rationalis animæ robur imbecillitatemq; nobis indicans. præterea modestus decubitus probandus est, qualis maxime sanos decet, & conuersio facilis, & corpus minime graue, quod æqualem mitemq; calorẽ non excedat: sitisq; quantũ fieri potest modica, rationis discursus integer, & ad ea quę offerunt promptitudo, itẽ facilis spiratio rectaq; pulsuũ series. ex istis enim & his quę statim dicent, robur debilitatemq; triũ actionũ animæ cognoscemus. Nam integer rationis discursus cõpositusq; decubitus cerebri sanitatẽ demonstrat. à flore uero coloris in facie facilíq; inspiratione & ordine pulsuũ, cordis robur arguit: quamuis interdũ sicut in peripneumonia probus faciei color cum deprauato anhelitu uisitur: sed nulla sitis molestia & ad oblationes facilitas, iocinoris totiusq; corporis robustã uirtutem indicat. laudandi pręterea subleuantes somni uniuersiq; corporis sudores, calore tẽperati, æquales, moderati, opportuni, & hypochondrium dolore carens, tangentibus inculpatum. denique excrementa fimi, urinæ & sputi expedita & concoctionem indicantia.

Indicia mala quæ. Cap. IIII

VNiuersæ faciei temporumq́ delapsus, oculi affixi & concaui, inuitæ lachrymæ. at difficilis frigidaq́ spiratio, efflatu maxima, attractu aeris minima, id enim proximã mortem indicat. præterea alba oculorũ in somnis inspici, nisi id sani facere consueuerint. malũ item turpis ad pedes delapsus, pronus in uentre præter morem decubitus, stridor dentiũ insolẽs, totius corporis absq́ cognita causa, modo feruor, modo algor, ingens tolerandi difficultas, sitis inextinguibilis, ardor intrinsecus cum extrinseco frigore, rationis excessus, & ueluti delyrium, sensuum stupor, sopor inexcitabilis, appetitus auersio, algor in inflãmatione circa thoracẽ & latera, pulsus uel uitiosus uel nullus, perseuerantes uigiliæ, somni turbulenti, sudores frigidi inæquales, neq́ à toto corpore emanantes, sæpe etiam uiscidi & importuni, alui urinæq́ præcipue & reliquarũ excretionũ detentio, aut cum aliqua perniciosa significatione delatio, pessimæ tamẽ omnium malcolentes crassæ atq́ atræ urinæ. hæc omnia innati caloris refrigerationem declarant, & in acutis maleficisq́ morbis ultimã perniciem portendũt: ut quando hypochondria tenduntur, aut principũ membrorum quodpiam, cerebrũ inq́, aut cor, aut pulmonem, aut iecur, aut uentrẽ, aut membranã costas subcingentem inflãmatio occupauerit, ubi enim quæpiam talium affuerit ęgritudinũ, si signa appareant insigniter mala exitium indicant. singulorum uero signorum uis perdiscenda est, unum enim quandoque signum fidum & potens, pluribus infidis imbecillisq́ præstat.

Quænam totius ægritudinis prima dies dicenda sit. Cap. V

TOtius morbi principium illud tempus dicendum est, cum homo ita manifeste febrire incipiat, ut corporis continuitas contundi soluiq́ uideatur: neq́ in publicũ amplius progredi, solitasq́ actiones agere possit, propterea decubitu indigeat. neq́ enim idem est languere & febrire. qui enim capitis dolore, aut appetitus deiectione infestatur, aut corporis grauitatem percipit, potest omnino in principio ea peragere q̃ prius cõsueuerat, donec inualescens morbus uires prosternat.

Quod ægritudinis principiũ trifariam dicatur. Cap. VI

PRincipiũ proprie appellat̃ impartibilis, atq́ absolute prima ægritudinis inuasio, qua uictus homo decumbit: dicitur etiam principiũ quod late ad tertiam usq́ diem extendit. at quod maxime à medicis principiũ intelligitur, est totius ægritudinis perq́ necessaria pars, quæ dierũ numero non distinguit̃, sed exacerbationum paruitate, & adhęrentium symptomatũ lenitate. nam ubi exacerbationes adauctæ & ocyus præueniunt, & serius desinunt: & ubi symptomata efferantur, incrementũ ea pars nuncupat̃: tandiu ergo morbi principiũ dicetur, quandiu manifesta coctionis signa nõ apparebũt, quod etiã uidetur Hippocrati. in pleuriticis, inq̃t, si sputũ statim appareat, morbũ corripit: si postea apparuerit, ꝓducit. superueniẽte igit̃ in excremẽtis certo coctionis signo, ibi cessante principio incipit incrementũ. at si in perniciem morbus inclinet, nulla coctionis signa ostendentur.

Quid sit febris. Cap. VII

FEbris est cordis arteriarũq́ præter naturã calor robur uitale deterẽs, ex ꝓfundo eleuatus acutus mordaxq́ sese offerens tactui, præsertim circa thoracem, magnarũq́ arteriarũ sedem, ob quę inæqualitas ac ordinis cõfusio in pulsu iuxta singulas febriũ species acquirit.

De paroxysmo. i. exacerbatione. Cap. VIII

EXacerbatio est particularis morbi motus à remissione & languore in deterius: particularis motus dicitur ad uniuersale incrementum comparatus.

De remissione. Cap. IX

REmissio est particularis exacerbationis temporanea quædam quies. remissionum quædam sincera, quædam uiolata; sincera ex integra assidentium morbo sym-

bo symptomatũ quiete discernit, quæ proprie in his quæ per circuitũ exacerban-
tur interuallũ uocatur, ueluti sunt tertianæ, quartanæ, quotidianæ, cephaleæ, mor
bi comitiales, podagrę & huiusmodi: uiolata impuraq́ ex symptomatũ natura de
prehenditur, ut præcipue in cõtinuis febribus euenit: in his enim ante integrã to-
tius morbi solutionẽ nunq̃ sincera remissio fit, sed altera exacerbatio alterius præ
cedentis declinationẽ iugiter excipit.

Febrilis inuasionis principium quid. Cap. X

FEbrilis inuasionis principiũ extremarũ partium cõtractio est, sed narium præ
cipue. refrigerat interdũ uniuersum corpus, simulq́ cum refrigeratione par-
ua sæpe tussicula irritans exoritur. oscitatio quoq́, pandiculatio, nausea, uomitus,
animi deliquiũ, capitis aut alterius membri dolor, grauisq́ nõnunq̃ sopor, pulsus
paruus, cõtractus, tardus, reliquaq́ accidentia quę instãte morbo assidere solent,
excitantur.

Incrementi particularis exacerbationis signa. Cap. XI

IN particularis exacerbationis incremento cętera quidem accidentia augentur
ascenduntq́. contractio uero ac refrigeratio desinunt, pulsusq́ inæquales red-
duntur, & corpus incalescit quidem, sed non exquisito calore.

Vigoris particularis exacerbationis signa. Cap. XII

IN exacerbationis uigore calor æqualiter diffunditur, minimasq́ totius corpo-
ris particulas obsidet, pulsusq́ ad summum incrementum progressi pro subie-
ctæ materiæ ratione statum obtinent. cæteraq́ exacerbationis symptomata pari
modo intenduntur: estq́ tunc ægro potus exhibendi tempus.

Declinationis exacerbationis particularis signa. Cap. XIII

DEclinatio est ubi uel quædam uel omnia accidentia quæ diximus, minuun-
tur, ac pulsus ad ordinem iam quodãmodo conuertuntur: irrorantur quan-
doque tabescente calore membra, concurruntq́ somni mites, si ad futuram acces-
sionẽ longius spaciũ intercesserit, quod in sinceris remissionibus fit: quandoq́ enim
ut paulo supra diximus, subsequẽs exacerbatio præcedẽti declinationi interserit.

Principium uniuersi morbi quid. Cap. XIIII

PRædiximus iam illud esse totius morbi principiũ, quãdo humanis uiribus ob
ægritudinis uiolentiam superatis initium decumbendi fieret.

Quodnam totius morbi incrementum. Cap. XV

VBi exacerbationes cõsuetã horam præuenerint, longiores molestioresq́ &
cũ sæuioribus obtigerint accidẽtibus, incrementũ totius morbi dicendũ est.

Vigoris dignotio. Cap. XVI

VBi uero exacerbationes statũ attigerint, symptomataq́ assidentia sibijpsis
perq̃ simillima fuerint, ut nihil iam uel accedat uel recedat: tunc recte ui-
gere ægritudinem dixeris: est enim uigor totius morbi uehementissima pars, præ
sertim si laudabiles iudicationes futuræ sunt.

Totius morbi declinatio. Cap. XVII

DEclinatio incremẽto opposita est: serius enim q̃ consueuerint exacerbationes
inuadũt & breuissimæ fiunt. accidẽtia quoq́ mitiora simplicioraq́ efficiun-
tur, aut etiam nullatenus apparent, omninoq́ leuitas remissioq́ succedunt.

Quod in morbis qui repente iudicantur declinatio lateat. Cap. XVIII

QVæcunq́ repente in uigore iudicant ægritudines atq́ exacte absoluuntur,
perobscurã habent declinationẽ, ut sensum lateat: sed nec utilis eius indaga
tio est. nouisse enim sufficit morbũ fideliter tutò & perfecte soluendum esse.

Qui liberandi sunt omnia morbi tempora pertransire. Cap. XIX

SI morbus mitis fuerit acuteq́ moueatur, & signa probanda in ægro apparue-
rint, quatuor totius ægritudinis tempora percurruntur, constatq́ salutem sub
inde futuram: quod si opposita euenerint, uigorem plerunque mors præuenit.

Vtrum serius an citius iudicanda sit ægritudo. Cap. XX.

EX morbi magnitudine & motionis uehementia serius ne an citius morbi iudicium futurũ sit dignoscit: magnarũ enim ægritudinũ præceps motus est, præcipitis motus ocyor finis accedit.

Quomodo noscat iudicanda sit ægritudo necne, & quando. Cap. XXI.

INsignes morbi acuti & uehemẽter moti omnino iudicantur. parui uero qui tardius & ignauiter mouenĩ, si diuturni sint, paulatim plerũq; sine iudicatione soluuntur. quidam eorum, sed raro in abscessum desinunt: tertiana enim licet intermittat, quia tamẽ acute & uehementer mouetur, iudicatur. at quartana, quia diuturna est, paulatim plerunq; soluitur: sicut omnes ferè qui segnius procedunt. ergo ægri natura primo spectanda est, flaua ne bili an atra, an pituita exuberet: deinde ætas, temperatura, studium, uiuendi ratio præcedens, sed & anni tempus & regio, & continentis nos aeris constitutio perpendenda. postea exacerbationum circuitus, ueluti diximus, considerandi utrum intermittant, an minime sicut in continuis uisitur: nam si festinauerint, & semper horam sibi correspondẽtem præuenerint uehemẽtiusq; incitentur, et per tertias inuaserint, iudiciũ breui affuturũ indicant: sin segniter progrediantur eademq; hora prorsus incipiant, singulisq; diebus accedant, seram indicationem ostendunt. sed & excrementorum coctiones attendere oportet, nunquid utiles sint, & nunquid in iudicatorijs diebus appareant: si enim biliosa sit ægritudo & acute mota, existente simul uirtutis robore, & statim ab initio signa probanda apparuerint, in primo quaternario iudicatio futura portendit: sin hæc eadẽ nõ nisi in quarta appareãt, iudicatio septimã nõ excedet: benignissimæ enim febres quæ cum tutissimis signis eueniũt in quarta, & prius quandoque desinunt, inquit Hippocrates, sicuti contra malignissimæ cum perniciosissimis indicationibus febres in quarta aut prius etiam interimunt.

Iam proximæ futuræ iudicationis indicia. Cap. XXII.

INstante iudicatione tumultus nõ parui corpus ægri collidunt, ea præsertim nocte quæ iudicatoriam accessionem præcedit. quibus instat iudicatio, his nox ante accessionẽ molesta, Hippocrates ait. grauitates enim, delyria, sopores improbi, anhelitus difficultates, uertigines, sensuũ obtusio, capitis, stomachi, colli, aliarũq; multarum partium dolores, in nonnullis & aurium sonitus, uani splendoris intuitus, inuitæq; lachrymæ, urinæ detentio, labij alterius ue partis tremor, obliuio, & præsentiũ rerum ignorantia, & ingens quandoq; rigor, ardorq; non antea perceptus, exacerbatio cõsuetam horam præueniens, æstuatio plurima, sitis inextinguibilis, clamores queruli, desultationes uelut exanimati, decumbẽdi situs incerti, tot tantaq; esse solent iudicationis indicia, quę spectantibus terrorem incutiunt. hanc symptomatum tempestatem conspicatus imprudẽs medicus æstuat, & cum ægri familiaribus calamitatem deplorans imperitiam pietate rependit. at generosum medicũ decet gnarum futuri euentus nõ perturbari, & ex pręsentibus haud tantũ iudicationem futuram, sed qualem etiam præcognoscere.

Quomodo noscendũ proba an improba iudicatio futura sit. Cap. XXIII.

IVdicationem optimã, quæ sola una absolute iudicatio appellanda est, non coniecturis ut reliquas alias, sed certa firmaq; assequimur dignotione: in huiusmodi enim morbis omnia statim à principio signa sine periculo apparent, ueluti contra in morituris cuncta plerunq; ab initio perniciosa se offerunt. primum igitur omnium ægri robur spectare oportet, deinde coctiones ab urinis, egestionibus & sputis. neminẽ enim eorũ qui laudabili coctione præeunte iudicati sunt, hactenus interijsse cognoui. tertio præsciendũ queadmodũ in totius morbi & particularis etiam exacerbationis uigore, atque in die prius indicata semper optima iudicatio

fiat

fiat:postea ægritudinis species ac mores noſcēdi. ſpeciem intelligo, tertiana ne an quotidiana, an quartana aliaue quædam ſit: mores, ſit ne moderata & mitis, an improba & malefica. nam mores peculiariter liberandus ne, an moriturus ſit æger oſtendent. quod ſi ægritudo in pectore pulmoneue fuerit, excreationes potiſſimū ſpectandæ ſunt; non ideo tamen urinæ & egeſtiones penitus negligendæ. ſi uero abſque alicuius uiſceris inflāmatione febris euenerit, urinæ indicium reliquis præferendum eſt. illud animaduerſione dignum, in pernicioſis morbis extremam uirium imbecillitatem præcipuum maximumq; ſignum eſſe hominem abſq; iudicatione moriturum: tunc enim ne ad pugnam quidem natura excitatur. proximū huic ſignum, ſi ne minima quidem coctionis nota in excremētis appareat. hæc ita ſe habentia, poterunt quidem inſigni aliqua die iudicationem futuram indicare, ſed pernicioſam exitialemq; fore. ad hęc ſpectare oportet uehemens ne ſit & malefica ægritudo, quæ tamen ignaue moueatur. uehementem appello ſemitertianam, peripneumoniā, febrem ardentem & huiuſmodi. quarta enim die ſi ita contingat, conſpici incipiat in urinis atra nubes, aut ſuſpenſus uapor, aut ſubſidentia pariter atra, ſintq; reliqua ſigna & ſymptomata pernicioſa: hic quidem ęger omnino morietur. ſed ſi acute moueatur morbus, in ſexta: ſi tardiuſcule, in ſeptima.

Qui boni qui mali iudicatorij dies. Cap. XXIIII

SEptima à principio dies quam proba præceſſerit indicatio præ reliquis omnibus exacte, fideliter, probe, tutò & aperte ægritudinem ſoluit. ſeptimæ naturā quartadecima maxime imitatur: proxima utriſque nona & undecima, inde decimaſeptima & quinta, poſtea quarta, mox tertia, & uigeſima: ſexta uero ſæpe quidem iudicat, ſed iudicio plerunq; improbo & mortem afferente, aut ſaltem imperfecto infideliq;. qui enim in ſexta iudicantur morbi, et ſi ſoluti apparent, reuertuntur: & ſi perfecta iudicatio, quod rariſſime fit, in ſexta contigerit, periculoſa tamē ac perdifficilis eſt: ſed ſi in octaua interdum, aut decima, aut duodecima, aut decimaſexta repentina morbi ſolutio inciderit, erit ei ſimilis quæ in ſexta fit, infidelis, improbā, imperfecta, incerta, non indicata. bonarum malarumq; media quodammodo tertiadecima eſt: neq; enim tanquam peſſima abominanda, neq; tanquam optima amplexāda eſt: id unum bonæ iudicationi maxime neceſſarium, ut prius ab urinis potiſſime, deinde à reliquis quoq; ſignis prænuncietur. ac tertiam quidē quartam et quintam prima ſtatim dies indicabit. quarta uero ſeptimam indicat, ſeptima undecimam, undecima quartamdecimam, quartadecima decimamſeptimam, decimaſeptima uigeſimam. acutarum ægritudinum terminus quartadecima eſt, ita ut ſi hanc exceſſerint ab acutis excidant.

Vbi ægritudinis principium ignoretur, & repente iudicatio non prænunciata appareat, quomodo ambiguum explicandum. Cap. XXV

VBi nulla præindicante die repente iudicatio ſuperuenerit, neq; morbi initiū exquiſite noueris, ambiguitatē ſolues, ſi acceſſionū proportionem & dierū naturā perpendas: ubi enim in diebus imparibus acceſſio cōtingat, ſicut in intermittentibus, aut ubi ſeipſa uehementior fiat, quemadmodū in cōtinuis febribus, collige præſentem iudicationem die impari tanq; ſibi magis peculiari eueniſſe. at ſi paribus diebus morbus exacerbet̃, paribus iudicatio adſcribenda eſt: uehementiores enim exacerbationes iudicatio plerunq; ſequitur. à dierum uero natura ita ratiocinaberis: ſi ambigat̃ utrū decima, an nona iudicatio fuerit, ſingula accidētia recēſebis: quæ ſi mitiora tutioraq; inueneris & bonæ iudicationi leuitas ſubſecuta ſit, nonā iudicauiſſe affirmabis: ſed ſi periculoſa improbaq; iudicatio euenerit, cū moleſtis accidētibus ſubſequēte grauitate, decimæ potius iudiciū aſſignandum cenſebis.

De pulſuum ſignificatione. Cap. XXVI

IMminente iudicatione ante omnia pulsus tãgendi sunt:pulsus enim altus sicut & uehemens intrinsecæ excretionis indiciũ est, stabilisq; nota iam morbi iudicium adesse.at si uehementer ac ualide digitos percusserit,& magnus præterea sit atq; in dilatatione magis q̃ in constrictione festinet, extrinsecam potius motionẽ futuram ostendit:extrinsecam intelligo,ut sanguinis fluxum,ut sudorem,sicut in trinsecam uentris perturbationes & uomitus.si magnus fuerit & fluctuans,ac ueluti emollescat,sitq; corpus ipsius roridum, atq; in dilatatione festinet,sudores expectandi sunt: si absolute magnus uehemensq; sit, ac dilatatio contractionem superet,sanguinis fluxus è naribus indicatur,attestantibus præsertim fluxus sanguinis notis quæ infrà dicentur.at si uehemens quidem,nõ tamen magnus fuerit, duriorq; seipso sit & inæqualis,atq; in contractione magis festinet,impetu iam ad intestina facto iudicatio per uentrem speranda est.

De urinarum significatione & primo quænam optima urina sit. Ca.XXVII

IN febrilibus præcipue morbis urinarum significatio utilissima est,& quoniam quicquid extra naturam est,cum eo metimur quod est secundũ naturam, à naturalibus primo auspicabimur. urina optima sanorum, boniq; habitus hominum subrussa subflauaq; est,crassitie moderata,perseuerãte colore qualis initio fuerat, sedimẽto albo,leni,æquali,sibi iugiter simili multitudine pro potus ratione.in fœminis uero candidiorem maioriq; subsidentia , sicut in pueris multo crassiori esse oportet.pueri enim ingluuiẽ motionesq; incompositos atq; importunas frequentant.lenem subsidentiam continuam,nec dispersam intellexit Hippocrates, æqualem,id est,singulis partibus sibi similem, & quæ non hodie cocta,cras uero cruda appareat.tot igitur in naturalibus urinis obseruanda,color,liquoris substantia, & quæ insunt liquori, ut nubecula, fex suspensa, fundo inhærens subsidentia. quicquid horum præuertatur,cruditatem in uenis indicat.

Qualis in ægris urina optima. Cap.XXVIII

VRina ægrorũ optima sanis simillima est,subpallida,subflaua,albam,lenem, æqualem habens subsidentiam.reprobatur cui sex suspensa insit.simili modo candida lenis,æqualis.deterior est quæ pro his nubeculam eiusdem prorsus naturę habuerit. spiritus enim in profundo insidẽs crassus ac crudus, si modicus sit, materiam quidem ad fundum deferri sinit, delatam tamen dissipat atq; uniri non patitur : si abundat, usque ad medium liquorem materiam suspendit, facitq; id quod fecem suspensam uocamus.si uero adhuc magis redundet,ad supremam superficiem materiam eleuando nubeculam uocatam perficit. quanto igitur spiritus subsidentiam diuidit ac suspendit,tanto crudiorem urinam iudicabis : quod si neque subsidentia,neque fex suspensa,neque nubecula urinæ insit,sciendum naturam nondum quidpiam peccantium humorum maturasse:sin subsidentiã,aut fecem suspensam aut nubeculam interdum habeat,interdum non habeat,naturæ pugnam cum morbo indicat ancipiti marte dimicantis. in exquisitis tamen tertianis & ephemeris febribus , nubes sola aut fex suspensa ad morbi solutionem plerunque sufficit,immo sæpe laudabilis tantum urinæ color.

Quod non omnis alba subsidentia probanda sit,ubi de humore crudo & puro. Cap.XXIX

CAndidus color materiæ in liquore existentis imperitos sępenumero decipit, subsidentiã probandam putantes, quæ potius improbanda sit:crudus enim humor candicans cum urina excretus,interdũ subsistit,ut subsidentiæ imaginem reddat.sæpe etiã ex hepate aut renibus male affectis pus eiectum fundo inhæret, ut facile fallat:sed artificẽ animaduertere oportet,an in homine renes prius aut hepar aut qdpiã eorũ q̃ per urinas expurgari cõsueuere,male habuerint: ita eñ pus erit,qđ etiam fœtore deprehendit.humor crudus à bona subsidentia distinguitur inæqua-

Urina sanorum

inæqualitate substantię:nam neq; sibi ipsi continuum permanet,sed dissecatur in paruas ueluti arenulas,neq; omnino habet ueræ subsidentiæ lenitatem. laudabiles ergo urinę ita progrediunt̃.apparet primo nubes,inde fex suspensa,postremo materia ad fundum matulæ decumbente subsidentia conficitur perfectæ coctionis nota:ea enim residentia indicat naturam extranea noxiaq; recrementa ab utili sanguinis succo separauisse,cuius sanguinis serum urina est.at in crudis humoribus contra euenit.statim ab initio plurima copia matulæ fundum petit,toto liquore improbi coloris existente: inde coctione attenuationeq; paulatim procedente, ad medium liquorem eleuatur,& fecis suspensio efficitur. ubi uero concoctio attenuatioq; multum profecerint,liquoris superficiem insidet,ac nebulam facit,imperitosq; decipit,uerentes ægritudinem in deterius proficisci.

Vrina tenuis ac pallescens quid significet. Cap.XXX

AB urinę tenuitate cruditas,à pallore concoctio mediocris deprehendit̃,non leue imbecillioris naturæ argumentũ,colorem quidem tanq; rem factu facilem immutantis,substantiam uero tanq; difficiliorem relinquẽtis.quod si diutius perseueret,periclitatur homo,ne ante morbi coctionẽ deficiat.multa enim tenuitas improbã cruditatem declarat,quoniam calor subtiliores partes depascitur.

Vrina tenuis & ruffa. Cap.XXXI

LIquore tenuis,colore ruffa, melior quidẽ q; pallida:cruda tamen liquoris ratione iudicanda est.

Vrina rubea. Cap.XXXII

VRina rubea cruditatem nõ mortem significat,ad maturationem tempore indigens:cum enim ab aquosiori sanguine excoletur,qui nondum exactã coctionem proprium uc colorem susceperit, diuturniorem morbum fore portendit. in febribus uero continuis quas synochas uocãt, ob sanguinis copiam generata urina rubea & crassa cum rubra subsidẽtia excernitur, quam constat coloris & liquoris & subsidentiæ ratione crudam esse appellandam.

Vrina tenuis mincta quæ mox extrà turbatur. Cap.XXXIII

VRina tenuis mincta,quæ postea conturbatur ob crassi spiritus copiam cruda est:indicat tamen naturam coctionem incepisse.

Vrina crassior mincta & crassior permanens. Cap.XXXIIII

QVæ crassior & mingitur & permanet,nec quidpiam deponit qualis iumentorum est, uigere indicat crassorum humorum spirituumq; ueluti fermentationẽ, ideo capitis dolores aut adsunt aut aderũt, propter humorũ turbulentias euaporationesq;.

Vrina crassa quæ postea deponit. Cap.XXXV

QVæ crassa mingit̃ ac postea deponit,cessare iam humorũ fermentationẽ at tenuationemq; factam notatu dignã discretionemq; inceptam significat.

Vrina alba tenuis talisq; permanens. Cap.XXXVI

EXtremam cruditatem alba tenuisq; urina significat: natura enim nihil penitus ad coctionem erigitur,quod euenit,uel ob uirium imbecillitatem, uel ob obstructionem, uel quod morbus diuturnus sit:nam in quartanis quæ diuturnissimæ sunt,ob crassitiem cõtumaciamq; materiæ,tenuis in principio urina excolat̃: mingitur tamen tenuis ob hepatis quoq; renum ue obstructionem, sed à loci dolore discernitur.nonnunquam & in febribus incendentibus urina tenuis est, phrenitimq; insultantem portendit: ardens enim febris ob bilis copiam fit,cuius colore si urina nõ inficitur, constat bilem in uasis non permanere, sed ad cerebrum ob leuitatem ascendere.si ergo in his phrenitis non affuerit, scito iam proxime futuram.quod si præsente phrenitide cum ardentissima febri tenuis adhuc & alba urina perseueret,perniciem plerũq; portendit:neq; enim cerebri uires iam ab incendente febri prostratæ acumen mordicationemq; bilis iam putrefactæ tolerabunt.

Urina Rubra [illegible] crassa ... rubra subsidẽtia: [illegible] appellãda

Quænã oleaginarũ differentiæ urinarũ & quid significent. Cap. XXXVII.

COnsueuit febris eliquare pinguedinẽ, inde carnẽ, postremo solidas etiã partes incendere. pinguedine ergo liquefacta oleaginæ urinæ excernunť, quæ cum paulatim liquescant, habet colliquatio principiũ, incrementum & uigorem: in principio urinæ ita olei colorem imitantur, ut aquosæ ne sint, an oleaginæ ambigatur: in incremento insignior iam & cõspicatior oleosæ substantiæ mixtura detegiť. in uigore totæ omnifariã urinę & colore & liquore oleaginę planè sunt: eliquata uero pinguedo aut renum tãtum est, aut uniuersi corporis: si renum tantũ, copia confertim excernitur, calorq; plurimus circa renes percipiť: si uniuersi corporis, tarde procedit, & paulatim suscipit incrementum.

Quid indicet subsidentia oroborum specie. Cap. XXXVIII.

ABsumpto adipe caro liquescit, atq; in urinis subsidẽtiæ oroborum specie apparent: sed & hæc aut renum tantum, aut uniuersi corporis sunt. si ergo in febribus talis urina apparuerit, uniuersi corporis affectum demonstrat: si non adsit febris, renum duntaxat. præterea urina alioqui cruda existente totius corporis uitiũ est: si cõcocta fuerit cũ subsidentia oroborũ specie, renũ ægritudinẽ indicat.

Furfuracea subsidentia quid significet. Cap. XXXIX.

VBi febris adipẽ totum & maiorẽ partem carnis absumpserit, ita ut iam profunditatẽ carnis obsideat, furfuraceæ subsidẽtiæ cõtingunt angustiores quidem lamineis, sed crassiores. accidit quidem & hoc in uesicæ morbis. quæ uero totius corporis uitio eueniũt, cũ febri & urinæ cruditate iunguť. cõtrà, quę ob affectam uesicã cõtingunt, sine febri cũ urinæ cõcoctione nõ absq; loci affecti dolore excernuntur.

Laminea subsidentia quid portendat. Cap. XL.

VBi solida mẽbra tabescere incipiũt, laminea quædã in urinę sufficie efferuescunt, q̃ quidẽ uesicæ etiã ratione cõtingũt, sed febri & cruditate & dolore, ut pxime diximus distinguunť.

Pultacea in urinis quid indicet. Cap. XLI.

VBi uero febris obsessa profunditate, longe lateq; substantiã incẽdit: solidiora iam furfuribus sedimẽta fiũt, quæ pultacea uocanť. hæc uel sanguinis assationẽ uel uehemẽtẽ solidarũ partiũ colliquationẽ significãt: si cãdida fuerint, solidæ partes colliquanť, si rubra sanguis assať.

Vrinę fœtidæ significatio. Cap. XLII.

Putredinem & naturæ mortificationem portendit.

Vrina nigra quid indicet. Cap. XLIII.

OMnes urinę nigrę cõfestim & crassę sunt: raro enim aut nunq̃ tenuis simul & nigra inuenitur. nam urinæ ad atrum colorẽ permutantur, uel melancholici humoris, uel ipsius atrę bilis excretione, siue atra bilis à frigiditate, siue à torrefactione genereť: & quodcunq; horum trium generũ fuerit, crassissimæ substantiæ est. oportet ergo urinas atras, etiam crassas esse, quæ ubi in acutis morbis contigerint, perniciosissimæ sunt: præsertim si fœtidæ quoq; fuerint, & subsidentiam nigrã habuerint. fieri enim nequit, ut qui talem urinam meierit, salutẽ consequať: & si subsidentia quidẽ sit atra, planè exitialissima est: si fex suspensa, minor aut nõ similis pernicies: sin nubecula nigrescat, minus adhuc periculũ imminet. præterea ater color quandoq; frigiditatẽ, quãdoq; caliditatẽ aut torrefactionẽ indicat: si igitur liuida prius urina, deinde nigra mingať, in causa frigiditas est: sin fuluæ nigra successerit, cõstat à nimio calore torrefactã. animaduertendũ tamẽ in febriũ quartanarum declinatione, aut melancholicis delyrijs, quando soluuntur urinas nigras crassasq; reddi, sed nos eas in acutis morbis perniciosas esse affirmauimus.

De egestionum significatione. Cap. XLIIII.

EGestio naturalis sicuti etiam in urinis diximus, tanquã regula quædam à nobis noscenda, quæ in utram partem deflexerit, coctionis uitium declarat. optima igitur

ma igitur egestio mollis compacta æqualisq; est, hora solita exquisitissime pro ratione alimenti reddita, biliosо colore, id est subrusso moderate tincta, nec multum olida. talis secundum naturam est: constatq; stomachi intestinorumq; robur indicare. quodcunq; horum aberrauerit præter naturam dicetur: nam si uel foetidior, uel aspera, uel arida, uel dura, uel diuulsa, neq; cum humore subacta, uel cum stridore, quopiam ue sonitu, præter rationem excreta: talia cuncta concoctricis uirtutis impotentiam demonstrant. peiora ex istis summe quidem russa bilis flauæ redundantiam, nigra bilem atram, aut torrefactum sanguinem, liuida interaneorũ algorem mortificationemq;, pinguis uero atq; oleagina adipem eliquari arguit, colorum diuersitas cum uehementi foetore, exuberantem diuersorũ humorũ putredinem indicat. in his tamen omnibus attendendũ, ne uel alimenta talis naturæ fuerint, uel intestina ob innatam imbecillitatem defluxum pati consueuerint.

De egestionibus quæ iudicationis ratione deferuntur. Cap. XLV

AN uero egestio alicuius morbi iudicatio futura sit, nihil habet quemadmodum reliqua, quod aperte significet: ratiocinio tantum assequimur, adesse quidem iudicationis notas, nec uomitus, aut fluxus sanguinis narium, aut talium cuiuspiam signum apparere, obseruandum præterea an plura egerãtur quàm ante iudicationem consueuerint: ita enim indicatur illac potius impetum fore, detenta præsertim urina. ad hęc insignis grauitas, dolor, tensio in hypochondrijs & lumbis, alui excretionem præcedunt: sed quoniam per hæmorroidas quoq; & per muliebria loca iudicium fieri potest, suntq; utrorumq; cõmunes quas diximus notæ, animaduertẽdum an propter cõsuetudinem quidpiam horum expectari debeat. si uero in principio ægritudinis aut in incremẽto uenter assidue humidissima egerat, uel in biliosa quędam mera, perseueretq; febris, ac bilis incensioq; augeantur, periculosus plerunq; morbus existit: si tamen in uigore sponte cieri aluus, sæpissime morbus soluitur. simili modo in diuturnis affectibus citata interdum aluus totam morbificam materiam expulit: sed in acutis ægritudinibus sincera nigra nulli commixta & foetida ubi excernantur, præsertim in principio pessima sunt. Incipiente, inquit, quocũq; morbo bilis nigra, siue suprà siue infrà reddatur, letalis. ac rursus: Quicũq; ob morbos acutos uel diuturnos, uel ob aliquod uulnus attenuati nigram bilim egesserint, postridie moriunt. non absolute tamen si quis atra egerit, confestim bilis atra est. contingit enim sanguinem ubi à proprijs locis exciderit, temporis mora refrigeratũ grumescere, nigrumq; aluo excerni: idq; in his præcipue quos hepaticos uocant. discernetur atra bilis effusa solo, instar enim acerrimi aceti radit fermentaturq;.

De uomitu prænoscendo & indicationibus ab ipso. Cap. XLVI

IMminente iudicatione uomitũ expectare oportet, si pulsus uehemẽs & in contractione magis festinus, durissimusq; & inæqualis fuerit. præterea cordis dolor, quem cardiogmon uocant, ingens oris stomachi mordicatio simul cum capitis dolore, uertigo atq; ante oculos tenebræ imaginariæ, labij tremor, plurimæ tenuisq; saliuæ defluxus, nausea, ilia tactu frigida, singula hæc eueniunt biliosis ac mordacibus humoribus in uentre ac stomacho collectis, erodẽtibus simul & contrahentibus totam inferioris stomachi partem, unde & tremor labij & saliuæ defluxus: quod si his quoq; rigor accesserit, extemplo uomunt. utilissimus uomitus qui ex pituita ac bili permixtus est, præsertim si crassus non fuerit: sincerus meracior q; reprobandus. talis enim uiolentus, difficilis, distrahens, præter id quod puræ etiam bilis dominantis indicium est. sed uarietas quoq; culpanda, ut si humores uomantur liuidi, nigri et porracei, mali sunt, ut testatur Hippocrates. si quis uero simul omnes uomuerit, letale est: peiores horum in acutis incendẽtibus que morbis

egestio in principio ... [handwritten marginal note, partly illegible]

morbis liuidi & nigri, præsertim si fœtidi sint. hic quoque aduertendum, ne sanguinis qui ad uentrem defluxerit, ibiq; moram contraxerit grumi excernātur: plurimis enim id per certos quosdam circuitus euenit, quod tantum abest ut lędat, ut etiam peracto uomitu conferat.

De fluxu sanguinis narium prænoscendo, & de indicijs ab ipso sumptis. Cap. XLVII

FVturi è naribus fluxus peculiaria signa præcedunt, splendor ante oculos ob humorem flauum: hebetudo ob uaporum multitudinem, ijsdemq; causis oculorum rigor, faciei præcipue malarum rubor, iliorum absq; dolore extēsio, anhelitus difficultas ob sanguinis transitum per thoracem, capitis colliq; dolor, pulsatio temporū proxime cum iudicatoria accessione inuadens, neq; ab ægritudinis principio assidens. delyria sæpenumero repentiniq; insultus, pulsus alti, uehementes, magni, in dilatatione magis festini. quod si ad hæc pruriant nares, iam iam proxime sanguis erumpet: præsertim ubi uehementior circa faciem ac tempora dolor institerit, ac si sano quoq; fluere consueuerit, iam spem prope certam cōcipies. talia futuri sanguinis fluxus indicia sunt, quæ si in principio crudo existente morbo apparuerint, periculum minantur: his enim in principio apparentibus, inquit Hippocrates, uehemens delyrium portenditur, & plerunq; moriuntur. ubi uero manifeste coctiones præcipue in urina affuerint, & in morbi uigore constiterint, salus affertur. soluunt etiam huiuscemodi sanguinis fluxus, uiscerum inflammationes, in febribus præsertim ubi κατ᾽ἴξιν, id est secundum meatuum rectitudinem fiant, ut inflammato hepate è dextra nare, splene uero è sinistra, facillima hinc medico cōiectura, ut narem etiam distinguat qua profluuium futurum sit cognita à membro dolente causa. soluit præterea fluxus sanguinis narium phrenitidem, non tamen lethargum aut peripneumoniam.

Quod & per hæmorroidas & muliebres purgationes sæpe soluuntur morbi. Cap. XLVIII

VIdimus sæpenumero hæmorroidibus erūpentibus, aut muliebri profluuio, solutas ægritudines: oportet tamen in his quoq; coctionem præcedere, & morbi uigorem accedere, ut bona tutaq; iudicatio fiat: iudicant hæc insignis grauitas & lumborum præcipue, sed suminis quoq; dolor & tensio.

De sudorum indicatione. Cap. XLIX

FEbrim per sudorem soluēdam ab ipsius feruore noscemus, ut si febris ardens fuerit quam causon appellant: biliosus enim hic morbus est, & cum uehementer mouetur rigorem inducit. si ergo imminente iam iudicatione prēter rationem aluus aut urina retineant, rigor expectandus est: si uero utraq; simul sistant, neq; uomitus sanguinis ue fluxus indicia fuerint, plurimus sudor necessario consequetur: præsertim ubi inualescente exacerbatione ægri in locutione uacillent, calidioresq; extrinsecus fiant: uaporq; quidam tepidus non antea solitus reddatur è corpore, qualis in his contingit qui nupertime loti sunt, pulsusq; magni, alti, ueloces, in dilatatione magis festini, ac ueluti fluitantes fuerint, tunicaq; arteriæ mollis ac subhumida appareat: uniuersaq; corporis superficies pruriens, tenera & quandoque rubra: hæc si coctione præcedente atq; in die decretorio laudabili, inq; decretoria accessione contigerint, salutem illaturos sudores indicabunt. constat salubrem sudorem moderate calidum esse oportere toto corpore effusum, leuitatem iucunditatemq; ægro afferentem. frigidi uero sudores cum acuta quidem febri letales, inquit Hippocrates, cum mitiori uero morbi longitudinem indicant.

Decrementum abscessuum notæ. Cap. L

SI uero in abscessum uertatur morbus salubriter se habente ægro, summopere aduer-

aduertendum est: nam febri longa & continua perseuerante, tenuibusq; et crudis urinis absq; ulla subsidentia existentibus, si postea in aliquo inferiori membro, ue luti cruribus aut articulis sine cognita causa præcedente grauitas, aut tensio, aut ardor, aut dolor emergat, abscessum futurum expectato. at si anhelitus difficultas quæ repente inuaserit, repente sedetur: dolorq; & grauitas capitis cum ingenti so pore & surditate subsequatur: in quapiam glandularum quæ sunt post aures ab/ scessum fore necesse est. in hyeme uero his qui triginta annos excesserint, potissi/ me abscessus fiunt.

De sputorum significatione. Cap. L I

IN laterum pulmonumq; affectibus ea quæ proprie appellatur sputa subsiden/ tiæ urinarum uicem gerunt: nihil enim expuere sed arenter tussire tantũ, quem admodum in urinis extrema cruditas est: sin humida quidem educi incipiant, sed exacte cruda, subobscura est adhuc inconstansq; transmutatio, definitq; tunc pri/ ma ægritudinis pars, uidelicet principium. ubi uero paucula maturaq; expuũtur, continueq; subinde plura & facilius educuntur, id iam incrementũm uocamus. at ubi iam plane matura, plurima ac facillima excreãtur, ad uigorem morbi peruen tum est: ubi tandem simili quidem modo matura placidissime educuntur, sed pau ciora amoto dolore, iamq; patiens facile spiret, & facile morbum ferat, tunc certis/ sima declinatio successit. Illud præ cunctis aduertendum, uelocius ne an tardius sputa excreari incipiant: nam & Hippocrates in pleuriticis inquit, Sputum si sta/ tim à principio apparuerit, morbum corripit: sin posterius, producit. porro sputa subrussa, subflaua, subspumea & subtilia, solius cruditatis indicia sunt, nullum ul/ tra insigne malum portendentia: exacte uero flaua, russa, uiridia, spumea, uiscida, rotunda, nigra, uituperanda omnia. præter sanguinem enim quicũq; reliquorum humorum sincerus purusq; fuerit, uitiosam indicát dispositionem à malo caloris temperamento generatam. sed qui ad sanguinis pituitæq; naturam tendunt, mo/ derati sunt: qui uero ad bilim flauam aut atram recesserint, periculosi. attendẽdus quoq; screandi modus: screatus enim facilis quantum in ipso est, probandus: diffi cilis, culpandus, præcipue si quæ screãtur liuida sint aut nigra, aut æruginosa, aut quæ carbonibus iniecta uehementer fœteant.

Quæ indicent morbum fideliter exacteq; solutum. Cap. L II

MOrbum exacte fideliterq; solutum censere oportet, ubi omnia simul salutis signa conuenerint: siue igitur in uigore repente iudicata sit ægritudo, siue in declinatione paulatim euanuerit, nunquid stabilis firmaq; hæc salus credenda sit, his signis colligito. primum maximumq; probæ ac fidæ iudicationis indicium est, maturatio in diebus indicantibus cum robore uirium præmonstrata: deinde si in die impari iudicatio fuerit, febrisq; à decretorio quieuerit, reliquaq; omnia acci dentia recesserint: & si color in facie totoq; corpore pro euacuationis ratione flori dior sit, pulsus laudabilior, uires in assurgendo ualidiores, maiorq; ad singula agi/ litas, coctionesq; alimenti & distributiones, actionesq; naturæ uniuersæ inculpa/ tæ fiant, reualescatq; pro refectionis ratione corpus, cutisq; naturalem habitũ con sequatur. talis optima iudicatio est, ut tutò iam alere congruaq; uictus ratione & balneis uti possimus. at si iudicatio deliquerit, morbus recidiuus esse consueuit.

Quid indicet morbum imperfecte solutum esse. Cap. L III

REcidiuam uerendam iudicamus, quando soluta quidem uidetur ægritudo, permanent tamen urinæ, pulsusq; prioribus similes, pristinusq; pallor & gra uitas, reliquaq; omnibus his quæ proxime retuli opposita: utq; summatim dicam, quoties præter rationem ægritudo soluitur, recidiuam timeto.

r Prænotio

Prænotio diei in qua æger sit moriturus. Cap. LIIII

MOrbo ad perniciē tendente in singula quæq; inuasione exacerbationes spectare oportet, an quotidie, an alternis diebus, an alio quodāmodo excitentur: & si ex non intermittentibus febris fuerit, attendendū, diebus ne imparibus, an paribus magis angatur æger: constat enim ea die uel nocte quæ molestior expectatur, moriturum. quod si uirtutem morbus lōge superet, statim morietur: sin uirtus quidpiam resistat, poterit unam alteramue diem superuiuere, fieriq; omnino nequit, ut moriturus ad morbi declinationem perueniat. perquam rarum enim est in declinatione aliquem ratione morbi interire, nisi aliqua superueniēs ægritudo priorem exceperit. neq; tamen necessarium est obiturū morbi uigorem attingere: plerunq; enim uel in principio uel in augmento moriuntur ægri.

Quod & horam futuræ mortis possit artifex præcognoscere. Cap. LV.

CVm quatuor sint particularis exacerbationis tempora, obseruare oportet, quanam diei noctis ue hora exacerbatio molestior fieri soleat, & qua eiusdē exacerbationis hora æger seipso grauior sit, siue id in prima inuasione, siue in incremento, siue in uigore contingat. eadem enim hora qua ignauior languidiorq; fuerit, omnino morietur. in exacerbationum principio pereunt, quibus inflammationes magnæ in principibus membris eueniunt: aut hi quibus humoribus crassis ac uiscidis confertim interius cōfluentibus, meatus spirituum repente obstruuntur, tanquam suffocata extinctaq; natura, haud secus quàm flamma plurima uiridium lignorum mole restingui soleat. in uigore autem & in incremēto ob uiolentiam ægritudinis expugnata natura, moriuntur ægri, sed in declinationibus intereunt quibus uitalis tenor paulatim exoluitur: nam in perniciosis declinationibus imbecillior subinde factus paulatim decidit pulsus, elabente simul cum reliquis omnibus febrili quoq; calore, ita ut inde opinionem quandam spei melioris imperiti cōcipiant. at ægri interim uel ad sellam surgentes, uel aliter se mouentes, animo delinquuntur, modicumq; quidpiam ac uiscidum exudantes intereunt.

In acutis ægritudinibus mortem exquisite non prædicendam. Cap. LVI

ACutarum ægritudinum fallaces sunt coniecturæ: hinc enim repentinum periculum, hinc peruagantes humores, hinc igneus præcepsq; febris impetus certi termini notas præuertunt: propterea & Hippocrates acutarum inquit ægritudinum non omnino tutæ sunt prædictiones uel salutis uel mortis.

De febrium diuisione ac primo de ephemeris. Cap. LVII

INter ægritudines ob intemperiem contingentes, febris quoq; connumeratur, quando calor præter naturam ita inualescit, ut hominem aperte lædat, consuetisq; actionibus interdicat: qui quidem uel qualitate distinguitur, prout magis aut minus intenditur, uel subiecto. nam uel ipsum cordis corpus, uel humores, uel aeream substantiam incendit. à quopiam enim eorum semper incipit calor, & nisi solus præuenerit, reliqua duo genera progressu tēporis simul afficit. in spiritibus ergo ephemera, in humoribus febris putrida, in corpore cordis hectica accenditur. quidam enim facili calore febriunt, ut lignum sole calefactum. quidam feruentius ardent, tanq; lignum ab igne inflammatum, ut iam fumus reddatur. quidam plane exuruntur, sicuti lignum ad carbonis naturam transiens. erunt itaq; tria febris genera, ephemera, putrida & hectica. sed de ephemeris primo habēdus est sermo, quæ absq; ulla prorsus putredine spiritu tantū inflāmato sicuti diximus, generantur, diem fere non excedētes, unde & ephemeris nomen inditum. ægri enim post primam declinationem loti, alimentoq; boni succi & humido recreati, à secunda accessione immunes euadunt. propria inseparabilisq; ephemerarum nota est, in prima statim die urinarū cōcoctio & caloris suauitas. transacta accessione certior

dignotio

dignotio ab arteriarũ motu percipitur, sanis omnino simili, quod nulli cæterarum febrium contingit: nec paruum salutis indicium ægri leuitas est, urinæq; post febrim longe meliores ꝙ in principio fuerint. ictos præterea nec horror ullus insolens, neq; alia quædam molestia infestat. si ergo post balneum subsequentẽ leuitatem deprehenderis, eos iam tuto ales, uinumq; affatim bibendum dabis, quãtum præsenti negocio suffecturum uidebitur. ad hoc febriũ genus parati sunt e quorũ corporibus nihil uaporosum, sed acre fumosumq; effluit: quo retento calor inde collectus febrilis reddit. procatarticæ uero causæ sunt, lassitudines, algores, uigiliæ, curæ, tristitiæ, iræ, rigor, æstus, cruditas, cutis cõdensatio quæ transpirationem impediat.

De ephemeris à lassitudine. Cap. LVIII

PRæ lassitudine febrientium cutis aridior ꝙ in cæteris ephemeris fit, acciditq; id præcipue his qui post plurimos labores etiam refriguerint: in quibus post febris quoq; declinationem ariditas perseuerat, pulsusq; paruiores fiunt. qui uero non ita defatigati fuerint, roridos quosdam uapores è profunditate corporis reddunt, pulsusq; magnos habent. hos dulci prius tepidoq; oleo suauiter perfricatos ad dulciũ aquarum lauacrum ducere oportet. quod si in balnei quoq; aere morari permiseris, ratione frigiditatis, nihil nocebis, postremo quietem imperabis.

De his qui ob uigilias, curas, tristitiam atq; iram febricint. Cap. LIX

OB uigilias febricitantes improbus quidã color cum subobscuro tumore, cauitasq; oculorum incerto motu uix genas attollentium distinguit. ob tristitiam uero aut curas affectis, oculi non concaui tantum, sed aridi quoq; fiunt: omnibus his paruitas pulsus communis est. at qui ob iram febricitãt, neq; oculorum cauitatem, neq; improbum colorem, sed amplam caliditatem, tãquam ex profundo eleuatam, maioresq; pulsus habent. prædicti ergo omnes, neq; frictionibus neque multis indigẽt balneis, sed oleo nihil adstrictionis habente affatim perfundendi, parceq; fricati pro consuetudine lauandi.

De his qui ob æstum febricitant. Cap. LX

OB æstum febricitantes, statim à principio refrigeratione plurimisq; dulcissimarum ac temperatissimarũ aquarum lauacris, solaq; modici olei perfusione, sine frictione curare oportet: sintq; capiti applicata quæ refrigerent, ut omphacinum, ex eoq; confectũ rosaceum sale penitus carens. ad quæ refrigerãda uas ita in puteo suspẽdito, ut aquam attingat: sed & oleum gelida aqua aspersum, aut uase extimo niue illito efficacius reddetur, quod ita algefactum deinceps lana excipies, ac suspensa in sublime manu exprimẽdo sincipiti instillabis: idq; incessanter ad febris usq; declinationem efficies. postea dulcium & temperatarũ aquarum lauacra admouebis, ita ut aeris balnei transitus tantum concedatur.

De febricitantibus ab algore. Cap. LXI

SI quis algefactus ob detẽtas fumosas intra cutim trãspirationes febriat, is quoque ad balneum in febris declinatione ducendus est, caputq; & ante lotionem & postea, irino unguento, aut amaracino, aut nardino fouendum.

De febricitantibus ob coryzam distillationemq;. Cap. LXII

OB coryzam febricitãtes, si à frigore cruditateue distillatio fuerit, ante coctionem lauandi nõ sunt, sed caput irino, aut amaracino, aut nardino fouendũ. at si ob æstum excalfacto capite distillatio contigerit, attracta instar cucurbitulæ ab inferioribus membris materia, ij statim ad dulcium temperatarumq; aquarum lauacrum ducendi, frigidaq; mergendi, et scaturienti riuulo supponendi, inq; ipso balneo caput oleis frigidis moderate irrigandum.

De febrientibus ob cutis densationem. Cap. LXIII

DEnsatur cutis aut algore, aut qualitate adstringente præter morem inducta,

quod aluminosa balnea maxime possunt. talium cutis ad summam constipationē peruenit, ut tactu quoq; discernat caloris motus mitior quidem prima manus adiectione, sed diutius perseuerante tactu acrior subinde fit. urinæ nequaquam uelu ti reliquorum subrussæ, ut iure eos non ali conqueri nequeamus: ideo nec corporis tumor concidit, neq; oculi caui aut aridi fiunt: immo quibusdam humidiores eminentioresq; sunt, q̃ peculiaris natura postulet, quoniam non exhalarunt; sed intra potius occluduntur materiæ: eadem causa nec minores pulsus inuenies, ueluti in curis, tristitia, uigilijs, immoderatisq; exercitijs. hos post exacerbationis declinationem dulcissimæ temperatissimæq; aquæ lotionibus curare oportet, iubereq; ut in aere balnei persistant, oleoq; dulcissimo tepido perfusos, moderata suauiq; frictione recreare, dandumq; tenue alimentum, ac uinum subtile & album.

De febrientibus ob famem. Cap. LXIIII

SI ob famem febris cōtigerit, declinãte exacerbatione ad balneum æger ducendus est, plurimoq; dulcissimo ac tepido oleo perfusus suauissime fricãdus, diutiusq; in calida continendus: egresso uires reficiendæ, inde rursus ad balneum ducendus, calidaq; immergendus. mox ubi egressus fuerit, sedata balnei perturbatione calida propinanda, tum ptisanæ cremor exhibendus, & interdū ex albo iure pisces saxatiles.

Victus ratio cunctis ephemeris cōmunis. Cap. LXV

AD omnes ephemeras febres in uictus ratione cōmunis intētio est, ut edulia boni succi omninoq; concoctioni parata, distributioniq; idonea præbeatur. calefactis quidem atq; iratis quę refrigerent & humectent, algentibus quæ minus nutriunt & moderate calefaciunt, uigilijs aut tristitia aut nimia cura cōfectis quæ humectent pariter ac somnū concilient, defatigatis quæ maxime nutriant. eos uero qui ad calidiorem sicciorem q; corporis intemperiem diuerterint, oportet interdum uel in primo exacerbationis impetu statim nutrire. uinū omnibus ephemeris exhibendū aquosum, album, subtile: nam præter id quod coctionem adiuuat, urinas etiam & sudorem prouocat: sed uigilijs aut curis aut tristitia maceratis uberius concedendū, defatigatisq; quantū conficere dominariq; possint: iratis tamen priusq̃ omnino affectū exuerint, uinum non tutò datur.

De febricitantibus ob bubones. Cap. LXVI

VBi absq; procatartica causa inguinis inflammatio accesserit, sanguinis multitudinem in uniuerso corpore plerunq; significat, estq; amplior in his q̃ in supradictis calor, faciesq; rubicunda ac tumida apparet. uena ergo incidenda est, priusq̃ putrefacta in loco inflammato materia febrim à putredine incendat. post uenæ incisionem tenui uictu usq; ad salutem utendum, inguini ante phlebotomiã adstringentia repellentiaq; applicanda, postea quæ relaxant ac per halitum digerunt. quibuscunq; autem uel ob ictum pedis digitum uel tale quidpiam inguinis inflammatio aduenerit, & huius causa ephemera cōsecuta fuerit, tales in his quæ agenda sunt, medico minime parent, sed ulceri tantum, ob quod inflammatio euenerit intendentes, declinante exacerbatione lauãtur. arcendi à uino omnes qui ob bubones febriunt, tenuisq; uictus exhibendus, quousq; liberentur.

De ephemeris quæ ob cruditatem eueniunt. Cap. LXVII

IN corporibus uitiosorum humorum accedentibus cruditatibus, uelocissime febris accenditur, minusq; incommodum sequitur, si in cruditate uenter inferius erumpat: sed non paruum sequetur, si detineatur. febriunt tamen crudorum quidam etiam si fluxus aduenerit. ubi ergo sola ea quæ corrupta fuerãt, euacuata cognoueris, declinante febri lauato & nutrito: sed si euacuatio excedat, præstat absque lotione nutrire, obseruando ea quæ uentri attinent, cuius curatio duplex. si enim non deferanť amplius, absinthiū modica aqua madefactū cum oleo in diplomate

mate decoquito,& hoc uentrem foueto: mox pānum purpureum oleo perfusum apponito. quod si imbecillius os stomachi fuerit, masticham cum unguento nardino ad glutinis cōsistentiam cōmisceto, purpuramq́ hoc illitam applicato, sintq́ tactu calida quæ apponuntur: nam tepida stomachi tenorem exoluunt. sed adhuc perseuerante profluuio satius est optimo oleo è citonijs quidpiā nardi & uini modicum cōmiscere: ad idem facit etiam mastichinū. si uero post euacuationem incendatur uenter, oleo è citonijs simili modo utitor, aut cerato quod ex ipso conficitur. fluore autem alui diutius permanente, polenta nutriendi sunt ægri, & pane qui ἐξυλιτης, quasi ex aceto & pinguedine confectus uocatur: polentæq́ punicorum succus aut pirorum, sed præcipue citoniorum addendus. ubi profluuiū quieuerit chondrus alicæ, gallorū testes, pisces saxatiles cum iure albo, ex fructibusq́ autumnalibus adstringentibus nonnulli offerantur. quod si appetendi uis deciderit, ita ut cibos abhorreant, medicamētum pepticon appellatum exhibeatur, quod succo aut carne citoniorum ac melle conficitur: nihilq́ in eo uel saltem perquam modicum piperis sit. si uero detenta aluo quispiā ob cruditatem febricitet, alimento adhuc in stomacho persistēte, conetur patiens plurima tepida epota immissoq́ digito aut penna, totum quod infestat euomere: inde fouendo hypochondria quiescere. at ubi iam ad intestina nutrimentū descenderit, iubendum ut decliui facie ac stomacho recumbant, uenterq́ fouendus ac somnus conciliandus. post somnum ad educenda excrementa glans supponenda, aut mitiori clysteri quale est furfuris decoctum, aluus mouenda. uictus tenuissimus sit plurimum abstersionis continens. si flatus adsint cyminum, aut ruta oleo decoquenda, decoctumq́ inijciendum: inde ita euacuato uentre alimenta exhibenda, & si placido somno quieuerint, postridie lauandi perfuso uentre cum nardino unguento pauculo uini admixto: & post balneū simili modo tenui uictu regendi. quod si tertia quoq́ quidam febrile attulerit, ne sic quidem timendum, sed eodem pacto lauandi, moderateq́ nutriendi dando ante cibum quodpiam ex his medicamentis, quæ ad iuuandam coctionē fiunt oxyporia appellata, & præsertim quod ex citonijs malis conficitur, quantum est cochleare unum.

Tepida stomachum mouent

pepticon medicamentum

oxyporia

Curatio ephemerarum plurium dierum quæ à ueris ephemeris facta cutis obstructione originem ducunt. Cap. LXVIII

OBstructis uasis quæ prope cutim sunt, in quasdam febres decidit ex ephemeris perperam ab initio curatis: euenitq́ id præcipue corporibus quæ uitiosos succos ob nimiam edacitatem collegerint. In his prima ac sequenti die non est in pulsu putredinis signum ratione dignum, neq́ in urinis cruditatis. perseuerante tamen declinatione neq́ oportune recedente, suspecta tibi sit dispositio. necesse enim est uitiosos succos nisi perfecte exhalauerint, putrescere. si ergo patiens puer aut senex fuerit, uenæ incisionem nō tolerat: medijs ætatibus assentiente uirtute ac notis plenitudinis attestantibus, pro uirtutis ratione & obstructionis magnitudine sanguinem mittito: maior enim in maioribus obstructiōibus, minor in minoribus febris accēditur. euacuata uero multitudine rarefactisq́ meatibus, fumosa quoq́ ac fuliginosa excrementa per halitum digesta, pauciora reddentur, sed ante euacuationem aperientibus medicinis nō tuto utemur. quæ enim abstergendi uim habent penetrando crassos uiscidosq́ humores in uenis contentos conuerrunt, & angustorum meatuum obstructionē congeminant: immo si cuti quoque absterforia applicentur, periculum est, ne ad obstructos meatus aliud quidpiam trahat. ut igitur tuta & interius ductio, & exterius attractio fiat, utilissimū est pro uirtutis ratione corpus exinanire, inde exinanito, non multos postea cibos & medicamenta abstergentia adhibere: cibos quidem sicut ptisanam & aquam

pueri et senes nō tolerant incisionem uenæ

mulsam: medicamenta sicut oxymeli ex aceto tantum & melle confectum. quæ enim cum oxymelite concoqui solent, ueluti calamenthū & similia, febres incendunt, quod & uinum facit. oxymeli uero febres nō auget, & generose abstergit. transacta tertia ubi neque in pulsu putredinis, neque in urinis cruditatis signum appareat, suspectaque iam hora quā prima die febris inuaserat præterierit, audacter lauandus homo: & si exacerbationis suspitio hora decima fuerit, ante sextam lauandus, atque ubi in balneo corpus incaluerit, oleo dulci tepido perfundēdus, & moderatissime fricandus est, deinde extergendus abluendusque exterius, eligendo quidpiam quod temperate abstergat, qualis & hordeacea farina & lomentū: inde in tepida primo, mox etiā in frigida immergendus. post balneum uero si iam hora suspecta trāsierit, moderate nutriendus est. quod si circa decimā exempli causa, conturbatio quædā suspecta sit, nihil præter aquā exhibendū in qua parum apij decoctū fuerit: postea cōgruo tempore alēdus erit, ubi hora quā uerebaris, nihil incōmodi attulerit. quod si etiam attulerit, erit omnino moderatū & leue, ut postridie tuto & lauare & alere possis. sed ubi magna obstructio inuaserit, necessario putredo consequitur. huic ergo curatio quę ad febres putridas paulo infra docebitur adhibenda est.

De synochis febribus. Cap. LXIX.

Synocha febris appellatur, cuius ab initio usque ad finem una est exacerbatio, alterius nullo prorsus indicio apparente. quæ corporibus boni habitus, multi sanguinis ætatisque calidioris peculiariter euenit: consistit enim in calidi sanguinis nondū putridi copia, in quo plus æquo exaugetur calor, cum transpiratio à nimia ebullitione prohibeatur, quemadmodū musto in lagenis occluso accidit: huius febris tempus præcipuum uer, tresque sunt omnino differentiæ. aut enim eadem magnitudine à principio usque ad finem persistit, aut addendo quidpiam procedit, aut auferendo: id accidit prout maiores uel minores transpirationes fiunt, iuxta rariorem aut densiorem patientis corporis habitū. causa quæ has febres incendit, multitudo feruorque sanguinis est, interdum etiam crassities. curationis igitur intentio erit multitudinē inanire, calorē præter naturā extinguere, crassitiemque incidere si affuerit, atque ita pristinum temperamentum imbecillis partibus comparare.

De uenæ sectione in synochis. Cap. LXX.

Valida existente uirtute, assentiente ætate, nulloque alio insigniter renitente, sanguis auferendus, præstatque usque ad animi deliquiū ducere, modo uirius ferat: quibus uena non inciditur ad summum discrimen perueniunt, nisi uel uirū robore, uel copioso sanguinis fluxu, uel plurimo sudore à certa pernicie redimantur. cum multitudo enim in uasis amplius contineri nequeat, obstruit extenditque corporis molem, ita ut infringantur quandoque, recludanturque uasa præcipue narium. ergo festinandum est ut sanguis auferatur, quantum uires tolerauerint, scilicet ut uasorum facultas transpiratione uentilationeque restituta naturale temperamentum conseruans, more pristino humoribus dominetur. animaduertendæ tamen ad uenam secandam regulæ. nam præcedente alimenti cruditate tandiu differendū est, quandiu coctio in uentriculo peracta fuerit, & ab intestinis excrementa egerantur. quod si post uenæ sectionē uereberis ne nouus sanguis erumpat, ut muliebris fluxus, aut hæmorrhoides, tantū in phlebotomia sanguinis relinquēdum, quantum ad eorum locorum euacuationem suffecturum uidebitur. sed si eodem omnino tempore uel menses moueantur, uel hæmorroides aperiantur, totum negocium naturæ permittito: quæ si postea quantum oportebat non eduxerit, tunc uenam secato, ut utrunque simul iunctū perficiat quod seorsum defecerat. idoneus est ad phlebotomiā corporis habitus durus, multi sanguinis, densus, exhalationi reddendæ cōtumax, & humida aeris cōstitutio. uenæ aūt secandæ obstant, pueri lis seni-

lis senilisq; ætas, temperatura calidissima & siccissima, eiusdemq; naturæ tempus & regio, & qui humidioris naturæ sunt, adiuncta præsertim caliditate, cum raro totius corporis habitu, & qui os uentriculi percp biliosum habuerint, aut imbecillum, aut uegetioris sensus: tales eñ uniuersi in uenæ sectione, exolutionibus difficillimisq; animi deliquijs parati sunt. sed cui uena incidenda est, etiã si triginta ætatis annos non excesserit, languidus tamen sit mollis, pinguis ac candidus, angustasq; uenas habeat, huic uel nihil uel parum admodum sanguinis detrahes: nihil quidem detrahes ubi æstas, uel eiusdem naturæ tempus obstiterit. parum uero in reliquis anni temporibus siue cõstitutionibus. nõnunq; enim inter ipsas medicorum manus, quidã animi deliquio correpti, nõ amplius reuixere, qui certe non occubuissent, si citra uiriũ exolutionẽ euacuati forent. alij reliqua deinceps uita ob nimiã inanitionem in frigidiorẽ temperaturã delapsi sunt, quorum aliqui decolorati in deprauatũq; habitũ uersi, deniq; interierunt: aliqui perniciosis morbis cõsecti fuere, qualis est aqua intercus, ingensq; illa spirãdi difficultas, quã orthopnœã uocant, & cætera huiusmodi. longe igit̃ præstat quemadmodũ me assidue facientem uidistis, necq; dierũ numero, necq; tantũ plenitudini attendere, sed uiriũ quoq; robur in omnibus quidẽ, sed in synochis maxime febribus perpendere: ubi eñ uires persliterint, nõ in sexta solũ & septima, uerũ in alijs quoq; deinceps diebus uena secanda est.

De aqua frigida exhibenda in synochis. Cap. LXXI

At si æger curandus sit, qui non prius tantũ phlebotomię præsidiũ omiserit, sed nunc quoq; uel metu, uel alia occasione eandem effugiat, ad frigidã exhibendam accedere oportet, distinguẽdo quod inde nocumentũ subsequi possit: nam si paruum, uel nullum omnino prænoueris, frigida pura exhibenda est, usq; ad bibentis saturitatẽ: exhibendi tempus erit quando in urinis coctionis signa deprehenderis: cauere enim principiũ & incrementũ debemus, & totius morbi particularisq; exacerbationis uigorẽ eligere. nã si oportuno tẽpore frigida exhibeat̃, solidorũ membrorũ naturã excitat, quę excitata attenuatis primo humorib. utiles quidẽ retinet. inutiles uero aut per aluũ, aut per uomitũ, aut p sudores expellit. q si æger sanitatis tẽpore frigidæ potor fuerit, audacius propinato, experimẽto edoctus uiscera frigidæ occursum toleratura. si eñ aliquod membrũ adeò frigidæ naturæ fuerit, ut à frigida potione etiã sanum lædat̃, futurũ omnino nocumentũ uereri oportet: sed si sanos frigida nõ lædebat, prorsus necq; febrientes lędet, ignei caloris multitudine, ueluti maximo ꝓpugnaculo in profundo existẽte. ideo in exanguibus & paucissimæ carnis hominib. gelida potio fallax, extẽplo eñ solidas animalis partes carne nudatas ꝑtransit. eadẽ ratione hectici frigida necq; multa necq; sincera indigẽt, quoniã gracilia & exãguia corpora illorũ sunt: in qbus igit̃ ægris nõ leuem suspitionẽ cõcepimus, à frigida prorsus abstinebimus, reliqsq; utemur præsidijs quæ obstructiones aperiãt, humorũ copiam euacuẽt, & feruorem febris remittãt. importunus uero gelidæ potus crassos uiscidosq; humores attenuari ac discuti, ꝓhibet: propterea si inflãmatio in aliquo uiscere, siue erysipelas, siue ad duriciei œdematis ue naturã uergens affectus fuerit, nihil ad eorum curationẽ frigidæ potus confert: sed protinus quidem febri iam factæ extinguendę nõ leuẽ commoditatẽ afferre uidet̃: causa uero permanẽte ubi à frigida corpus densatũ fuerit, febris altera priore difficilior incẽdit̃. & hoc quidẽ nocumẽti genus uideri posset toleratu facilius, sed multis quibus uiscera sunt imbecilla, à frigida potione incommodum minime cõtemnendũ superuenit: cuidã enim os stomachi usq; ad ꝓpriæ actionis internitionem affectũ est, ut uix postea deglutire posset. alterius uentriculus adeò refrixit, ut summa cum difficultate cõcoqueret. cuiusdã hepar ita uiolatum est, ut in hydropem inciderit. plurimorũ uero colum, pulmo, renes, uesica, aut

T tempus aq frigida: ... si exhibeda

...

aliud quidpiam à frigida oppressum deinceps ad peculiares functiones imbecillum permansit. nonnulli extemplo ac bibissent, in orthopnœas, improbos sopores, lethargum, parotidas, conuulsiones, tremores, apoplexias inciderunt: atq; ut summatim dicam, omne neruosum genus à frigidæ potu uiolatur. noui me ista enumerando, formidolosum te ad frigidam exhibendam reddere. uidisti me tamen sæpenumero in arte exercenda suo tempore & ut oportebat, hoc usum præsidio, ægris semper absq; ullo prorsus nocumento profuisse.

Victus ratio in synochis. Cap. LXXII

HIs quibus uena secta est, post duas à sectione horas ego semper ptisanæ cremorem exhibeo, quietemq; impero: ubi à somno excitati sunt, rursus ptisanæ cremorem præbeo, in qua prorsus uictus ratione usq; ad tertiã persisto. quarta die balneum plerunq; admitto: nam post uenæ sectionẽ si ualidæ uires fuerint, & usq; ad animi deliquium sanguis detractus sit, alui profluuium non multo postea necessario consequitur: attenuatis scilicet humoribus, subleuatisq; ac ueluti excitatis uiribus. accidit interdũ & bilis uomitus, cui statim totius corporis uapor humidus, deinde sudor succedit ut in quarta iam tutò lauari queant. omnino autem in cõtinuis febribus, & quæ dictæ sunt, & quæ postea dicentur, quando uniformem à principio usq; ad finem exacerbationẽ habuerint, alere ægros oportet quo tempore sani cõsueuerãt, & ubi maiorẽ leuitatem perceperint: ita cĩ alimentũ facilius ferent. q; si uires robustę fuerint, & ęgritudinis uigor, pximè expectet, tenuissimo uictu utendũ est: sin cõtrà uires sint imbecillæ, haud sine ingẽti dispendio uictus tenuis exhibeť. ergo in cibis offerendis uiriũ robur diligẽter perpendere oportet.

Catholica de febribus à putredine euenientibus. Cap. LXXIII

INtercepta transpiratione latentes in toto corpore meatus obstruũtur, per quos fumosa fuliginosaq; excrementa quotidie difflabãtur. obstructionis dispositio si modica sit & accurate tractetur, ephemeram febrem facit. si uero aut magnitudine, aut medicorum ignauia à consueto ephemerarum tempore exciderit, aut synochus fit, aut alia febris earum quæ à putredine fiunt. transpirationis impedimentum multifariam gignitur: tum condensatis meatibus ob duritiem uel frigiditatem cutis, tum obstruentibus humoribus uel propter multitudinem, uel crassitiem, uel lentorẽ. interceptis ergo quotidie efflari solitis fumosis fuliginosisq; excrementis, uiolatoq; in nobis calore natiuo, alius præter naturam calor exoriens, humores quidem primo quod humidi sint putrefacit & corrumpit: progressu uero temporis etiam adipem & carnes solidaq; ipsa corpora incedit. putredo autem est totius substantiæ putrescentis corporis ad corruptionem mutatio, à calore præter naturam illata. cæterum putridi humores aut intra uasa contenti continuas & nunquam usq; ad exactam morbi solutionem quiescentes febres producunt: aut extra uasa excidentes per totum corpus delati, quampiam certis periodis accedentem, & deinde intermittentem febrim accendunt, ut tertianam, quartanam, quotidianam & huiusmodi. causa uero cur in continuis humores extra uasa non excidant, aut ipsorum multitudo est, aut crassities, aut lentor. quemadmodum ergo ubi inanimata corpora putresiunt, primo amputamus quantũ iam ex illis corruptum fuerit, atq; sic postea reliquũ in aere frigido suspendentes salubres difflationes molimur: eodem prorsus modo humanorum corporum putredinem emendamus, quicquid iam corruptum est pro uirili nostra extirpantes, & moderata uelut suspensione & difflatione refrigerantes, ad exquisitum naturæq; conueniens temperamentum reducimus. ubi igitur primo de non intermittentibus febribus tractauerimus, seriatim postea de reliquis agemus.

De fe-

putredo quid

De febribus ob putredinem. Cap. LXXIIII

QVando in uasis uniuersis, præsertim maximis circa alas & inguina existentibus, calidior sanguis æqualiter exuberãs putrescit, synocha febris cum putredine generat: quæ quidem carnosis copiam sanguinis ac densa corpora habentibus, calidoq; excremento repletis, plerunq; cõtingit. horum iam febrientiũ pulsus est maximus, æqualis, uehemens: arteriæ substantia, neq; durior, neq; mollior quàm naturæ cõueniat. uelocitas & frequentia febris magnitudinem cõsequunt, suntq; hæc cõmunia signa huius & alterius synochæ quã proxime suprà diximus. hanc uero putredinis notæ in urina & pulsibus & caloris qualitate apparentes peculiariter comitantur. huiusmodi febrium curatio utriusq; generis particeps est, eius inquam quę cum putredine & eius quę sine putredine fit: propria tamen earum substãtia & uniuersa natura è genere putridarũ est: quatenus uero una tãtũ exacerbatio à principio usq; ad totius morbi solutionem protenditur, communicat cum synochis quæ sinę putredine eueniunt. huius igitur proprietatis ratione tantũ cum synochis in curatione conueniunt: in reliquis uniuersis medicatio bifariam diuidẽda est, ita ut pars ad putredinẽ, pars ad ipsarũ naturã dirigat. In his eñi febribus sanguis est qui putrescit, eãdemq; omnino regulã in reliquis quoq; febribus pari modo seruari oportet, ut curatiõis indicationẽ partim à putredine, partim à propria ipsarũ natura sumamus, ut pituitæ uel utriusq; bilis. quoniã ergo in putridis febribus septem res præter naturam occurrunt, à quibus indicationes colliguntur: humorum inquam copia, crassities, lentor, obstructio, transpirationis detentio, putredo & febris nõ intermittens, singulis earum ex aduerso medebimur, multitudini inanitione, crassitudini attenuatione, lentori abstersione, obstructioni apertione, transpirationis detentioni si fuerit ob quidpiam impactum cuti cum discutientibus occurremus, si propter condensationem cum his quæ rarefaciunt: deinde putredini cum abstergentibus, alterãtibus, immutantibus, postremo febri cum refrigerantibus: ergo si uirtus ualida fuerit, uena incidenda est, remota prius uentriculi cruditate & reliquis impedimentis, ueluti suprà diximus: nunquam enim q̃ cõueniunt prætermittere oportet. & quoniã neq; obstructio, neq; putredo sola uenæ incisione curari possunt, tanquam quæ alijs medicamentis indigeant, propterea pars sanguinis reseruanda est, quę tempori sanationis sufficiat, ne forte postea ob indigentiam necessitas occupet importune nutriendi. si enim febris naturam spectabis, ne minimo quidẽ alimento patiens indigebit: sin sanguinis inanitionem, prorsus alendus erit. alterum ergo duorum necessarium, aut alendo febrim augere, aut non alendo uirtutem minuere. præstat itaq; sicuti diximus, quidpiam sanguinis reseruare, peculiare animalis partibus alimentum futurum: ægro enim sorbitiones tantum sufficere debent, ueluti ptisanæ aut aquæ mulsæ, quibus potius medicamẽtorum loco quàm alimenti utimur. quod si ob aliquam causam uenæ sectio omissa sit, tenuissimum uictum eligimus. at ubi iam humores concocti sint, eorumq; crassities attenuata, febri in uigore existente, frigida exhibenda est, quemadmodum in synochis diximus, nisi quid eorum quæ iam retulimus, interdixerit. quod si etiam frigidæ auxilium prætermittatur, ad alia remedia accedere oportet quæ obstructiones aperiunt, & multitudinem euacuant, feruoremq; sedant, sicuti iam docuimus, & infrà quoque referemus.

Communis uictus ratio in omnibus febribus putridis.
Caput LXXV

SVmmatim in omnibus putridis febribus humores qui iam putruerũt per urinas, per aluum ac per sudores purgandi sunt: id eñ omni putredini perpetuũ. q̃ si sponte ad os uentriculi impetum fecerint, uomitu educito, alioqui ad uomitũ contu-

contumaces præter naturam non irritato, ne stomachi uirtus exoluatur, qua maxime indigemus in morbis. eligenda quæcunq; absq; calefactione & exiccatione prædictas euacuationes perficiant: ueluti ptisanæ cremor & aqua mulsa, oxymelisq; simplicius & apomeli, & radicis apij decoctum. aqua igitur mulsa quantũ ad crassos humores incidendos, ad uiscidos abstergendos, atq; ad excretiones prouocandas præsentaneo remedio bibitur in febribus à coarctatione quam stegnosim uocant, & à putredine euenientibus, sed præsertim in synochis putridis: febrilem tamen calorem exauget: ideo exuberãte calore à mulsa abstinendum est, & ptisanæ cremor eligendus. si uero pertinaces obstructiones adesse coniectabimur, oxymeli propinabimus: sed & oxymeli immoderate bibitum abradit intestina, ac tussim excitat, neruosasq; partes uiolat, ut omnino difficillimũ sit remedium inuenire quod nihil lædat, ac multum cõferat. euenitq; id ob complicationem multarum dispositionũ naturam excedentium quæ in humano corpore fiunt: propterea his qui à cuiuslibet rei occursu facile læduntur, præstat ptisanæ cremorem exhibere, quousq; ualidiori alimento uti facultas dabitur. quod si aluus non obtemperet, abluenda est oleo solo & mulsa. uniuersum uero corpus exterius ante inanitionem difflari non oportet, sed post inanitionem difflandũ, utendumq; tepidi caloris medicamẽto, quale est chamæmalinũ oleum. in hoc etiam tempore quando inquam difflaueris ac per halitum digeres, memento uinum aquosum bibitum omnes excretiones mouere. apparente uero in urinis certo coctionis indicio, poterunt quoque lauari dulcissimo ac temperato potabilium aquarum balneo.

De febribus continuis. Cap. LXXVI

Continuæ febres eiusdem generis sunt cum intermittentibus, eiusdem generis intelligo, ut tertiana exquisita, cum exquisito causo, id est, febri ardente, quotidiana cum febri quæ quotidie quidem inuadit, sed non intermittit. exquisita enim febris ardens in se omnes continet notas, quas etiam exquisita tertiana, hoc tantum ab ea differens, quod neq; cum rigore inuadit, neq; in quietem desinit. similí modo quæ singulis diebus exacerbat, eadem omnino esset cum quotid ana, sed quia non intermittit, idem tantum genus reseruat. nec dissimilis prorsus ratio est de quartana intermittente & continua. constatq; in his neq; frigus præcedere, neq; sudorem sequi: quemadmodum neq; in febri ardente. in febri enim ardente, inquit Hippocrates, rigor superueniens soluit ægritudinem. differt febris ardens à synocha putrida, quod hæc à putrescente sanguine fiat, & quod una tantum sit à principio usq; ad finem exacerbatio. ardens uero febris à flaua bili putrescẽte incendit, & alternis diebus excitata habet quandam febris quietem, & ueluti remissionem.

Febris ardentis curatio ex Philumeno. Cap. LXXVII

A Flaua igitur bili putrefacta gignitur febris cõtinua ardentissima, neq; medicis neq; ægris inducias præbẽs: lingua enim horum exarescit, nigrescit, exasperatur, ac uentriculi erosio, sitis intolerabilis, uigiliæ, sæpe & delyrium infestat. hæc à principio benigne placideq; tractanda est: ubi uero in urinis signa coctionis appareant, & iam uigeat ægritudo, tunc acrius oppugnanda, & ad frigidæ potum accedendum, nisi quidpiam hic quoq; prohibeat, eorum quæ in synochis numerauimus. prima ardentem febrim patientium præsidia sunt, ut decumbãt in frigido loco ad suauem auram exposito, à qua purus diffletur aer, culcitra molli quæ frequenter sternenda est: stragula tenuissima sint, & minime sordida, quæ assidue mutẽtur, habeatq; lectus insignem latitudinẽ, ut ad diuersas subinde partes membra calefacta traduci cõmode queant. tum aer ignauior flabello excitet: pectus ac stomachus foueantẽ palmulis tritis cum uino & rosaceo, aut oleo citoniorũ. congruunt & refrigerantia, sicut palmites triti, seris, polygonum, plantago, ramenta cucurbitæ

cucurbitæ, lactuca, rumex acidus, complicenturqꝫ singulis micæ panis præmadefactæ, aut polenta. ab horum tamen usu cauendum est, quin potius sudariolum tenue complicatum, oleoqꝫ & aqua calentibus madefactũ stomacho & pectori applicetur: id enim febrium ardorem mirum in modum sedat. lana quoqꝫ quantum manu capiť, aqua & oleo rosaceo calefactis imbibita è sublimi in pectus expressa feruoris uehementiam facile obtundit. hæc autem calida esse oportet, nam tepida membrorum uigorem exoluunt. quod si perquam modicum nitri addideris, forsan & sudorem excitabis: nec frustra in ardentissimis febribus etiam acetum admiscebis. cibi uero offerendi sunt minime acres, ut lactucarum scapi in diluta posca derasi, aut cucurbitæ eodem modo præparatæ, aut ptisanæ cremor dilutior sine sale, aut alia re conditus. interdum etiam post cibum frigidam deglutiendã dato, quantũ est cochleare unum uel duo, sintqꝫ omnino potiones eorum liquore lacteo, abluantqꝫ ora, & gargarissentur frigida aqua refracta. succo præterea rosarũ ad cochlearis mensuram stomachum recreabis, atqꝫ alias huiusmodi refrigerationes machinaberis, uirentibus myrthi, uitis, rosarumqꝫ folijs solum sternendo, & aquam sæpius irrigando, riuulosqꝫ moliendo aquarum quæ ex propinquo suauiter instrepant. tempus uero epithematum & reliquorum refrigerantium in uigore est exacerbationis: nam in earum principijs & incrementis ambigente adhuc corporis affectu, & calore uiscera obsidente, talia applicata sensum diffundendo, & in profundum repellendo calorem maioris nocumenti occasionem præstant. igneus enim calor interius repressus, uehementiori rursus ardore excitatur. at in exacerbationum uigore, explicato iam per uniuersum corpus calore, residuũ circa uiscera derelictum haud ægre extinguetur. non ab re igitur ubi hęc suo tempore adhibentur, ægri melius sperare incipiunt, & leuiori siti infestantur. quidã etiã rorido efflante uapore deliniti somnum capescunt. ceterum instante totius morbi uigore, & nullo eorum quę dicta sunt prohibente, frigida iam tutò exhibenda est. si igitur tutò exhiberi posse confidimus, nullam necqꝫ uiscerum, necqꝫ capitis læsionem uerentes, ut toties repetiuimus, danda sincera frigida. quod si timor quamuis minimus obstiterit, primam potionẽ refractam propinabimus: quæ sic refrangetur. sumito temperatæ aquæ cyathum unum, cui quinqꝫ sinceræ frigidæ admisceto: & sic suspectis corporibus præbeto. quidam & olei rosacei cyathum unum frigidæ bibendæ infundentes propinant: nam ita rosaceum moderate refrigerando corpusqꝫ oleagino liquore illinendo, non sinit ipsum à frigida lædi, sed & uigorem quendam rosaceum uentriculo lubricitatemqꝫ præstat. quidam pro rosaceo oleum citoniorum exhibent. balneum uero in ardenti febri eis tantum congruit, qui absqꝫ tumore aliquo ad inflammationis erysipelatis ue naturam tendente febriunt, in urinisqꝫ apparuerint coctionis signa: sitqꝫ patiens adolescens, carnosus, æstatis tempore, cõstitutione calida & sicca, in febris uigore, qui se in frigidum lauacrum inijciat innatetqꝫ, ita enim forte sudorem excitabit: quod si frigidæ lotioni assueuerit, remedio maxime fidat: nam uenter in biliosa excremẽta facile erumpet. moderatiori uero existente febri robustaqꝫ uirtute simul cum coctionis indicijs, cõferunt dulcis temperatæqꝫ aquę balnea, & ex unctionibus chamęmalinum oleũ, præsertim ubi cõtinens aer frigidus sit. sed si euenerit ut frigido existẽte aere ardens febris uehementius incendať, perexiguam inde spem salutis concipies: & si in tali cõstitutione ne signa quidem coctionis appareant, uirtusqꝫ sit imbecilla, fieri omnino nequit ut æger euadat. necqꝫ igiť lauandũ, necqꝫ ungendũ, necqꝫ medicinis rarefacietibus procedendũ, necqꝫ uinũ, necqꝫ frigida exhibenda. ubi eñ desperať salus, iniquũ est presidia plurimis cõferentia imperitorũ calũniæ frustra obijcere. equidem quosdã inertes medicos noui, imitantes quidem quæ à nobis recte tractari

Frigida exoluunt membrorum uigorem

tractantur, sed his qui omnino morituri sunt, stulte adhibendo & uanam absumpserunt operam, & rerum usum frugi alioqui & opportunum, suspectum horrendumque reddidere. at nos & occasiões et remedia docemus, ad hos qui saluari queunt: desperati uero nihil protsus hac arte indigent.

Exquisitæ tertianæ dignotio. Cap. LXXVIII

EXquisita tertiana in biliosioribus natura corporibus plerūque cōsistit, & uigēti ætate, tempore maxime æstiuo, calidis & siccis regionibus, similique aeris constitutione, & uita laboribus, uigilijs, curis, ac solis feruori addicta. adhæc si per quàm exigua alimenta præsertim calida ac sicca, eiusdemque facultatis potiones & medicamenta usu immodico accesserint, ijs facile incendetur tertiana febris: quæ cum à flaua bili putrefacta excitata & extra uenas delata generetur, à principio statim insignem rigorem affert: in hoc à quartanæ rigore differentem, quod corpus stimulet, & tanquam ulceret: quartana uero uehementi tantum frigore profundum magis obsidēte inuadat. in quotidiana ne rigor quidem præcedit, sed tātum extremorum refrigeratio. est etiam in tertianis pulsuum exactus ordo & æqualitas: qui tamen ad uehementiam, magnitudinē ac frequentiā in exacerbationis incremento excitātur. sequitur in uigore sitis & ardor, ut abiectis uestibus denudetur æger, ampleque & frequenter spiret, exuffletque ueluti flammam, frigidāque potandā flagitet. Paulo postea feruore æqualiter per totum corpus extenso, si manum thoraci inieceris, occurrit primo plurima ac mordax caliditas, & cum aliquo tanquam uapore reddita: non multo tamen postea euincitur tactu, ac tum potus iam ægro exhibendus est: qui ubi biberit, extemplo insignem è cuti calidi uaporis copiam reddit futuri sudoris nunciam. uomitus etiā bilis excitatur, & aluus erumpit: harum febrium urinæ biliosæ, subruffæ subflauæque sunt & moderate crassæ, quæ statim nubeculam albam aut fecem suspensam laudabilem reddunt. ruffioribus uero urinis existentibus, neque fecis suspensione, neque nubecula, in primo circuitu apparentibus, ægritudo ad septem circuitus extendetur, sed exquisita tertiana quæ prima die subsidentiam albam, lenem & æqualem ostenderit, tertium circuitum non excedit: est autem exquisita tertiana quæ in integram quietem desinit, cuius exacerbationis spatium maximum ultra duodecim horas non producitur: quod si producatur, eam non tertianam exquisitam, sed extensam uocamus. si uero quotidie febris cum uehementi frigore inuadit, & cum alijs tum urinarum tum pulsuum tum cæterorū notis quas diximus, duplex tertiana appellatur, quæ ob bilis multitudinem, crassitiem, ac dissimilares partes contingit.

Tertianæ exquisitæ curatio. Cap. LXXIX

EXquisitam tertianam tanquā à flaua bili genitā quàm maxime fieri potest, humectare ac frigefacere oportet: & quæ ad stomachum confluunt per uomitum exinanire, urinasque ac sudores ducere, aluūque clysteribus mollientibus ciere. potiones uero in quibus anethum aut apiū præmaduerint, utinā mouere possunt. quod si maturationis notæ apparebunt, tutò iam aquam in qua absinthij coma præmaduerit, propinabis: quo tempore balneum quoque aquæ dulcis, potabilis, temperatæ cōueniet, cui neque nitrū, neque aliud quidpiam adiectū sit. sed & hydrelæo. i. oleo & aqua perfusos ægros calidam ingredi hortabimur: ibique quandiu potuerint immorari. qui uero balneis delectari solent, uel bis loti modo id oportune fiat, nō delinquūt: imò ne aberrabunt quidē, si apparentibus coctionis notis sæpius lauent. uinū his ante morbi coctionē omnino prohibendū, inchoante coctione, aquosum, tenue, parce primo exhibendū, inde appropinquāte salute uberius. alimenta quæcunque refrigerāt & humectant, tertianis exquisitis cōueniunt, ut atriplex, blitum, malua, lactuca, cucurbita. è reliquis uero ptisanæ cremor, & alicæ chondri

chondri sorbitiones, pisces& saxatiles, atq; è uolucrum genere, quæ molliores carnes habent, ac gallorum testes, suilliq; pedes & cerebrum, ac porcellorum extremitates, utiles sunt. uitelli etiam ouorum, sorbendi, gustandumq; è fructibus quidpiam eorum qui facile concoquuntur. abstinendū à cunctis dulcibus, acribus, salsis, nidorosis uirosisq; edulijs & potionibus, uinoq; antiquo, & natura calido.

Tertianæ nothæ curatio. Cap. LXXX

IN tertianis impuris ægri statim ab initio lauandi non sunt, sed ubi coctionis notæ apparuerint, neq; sanè quotidie sed alternis diebus alendi, & quies adhibenda, hypochondriaq; fouenda, dandæq; concoctu faciles sorbitiones, & uenter inferior clysteribus non adeo mollibus abluendus. si etiam sanguinis ablatione indiguerint, nō omittendū, sed à principio cōfestim distinguendo quę loco de uenæ sectione docuimus, tantumq; sanguinis educendum quantū præsenti negocio suffecerit. uictus ratio quemadmodum in exquisitis tertianis nō omnino refrigeret, & humectet, sed aliquid quoq; recipiat quod incidat. praiacet enim crassior, neque adeo calida bilis. ergo ptisanæ cremor adiecto piperis modico, aut hyssopi, aut origani egregie conuenit, & mulsa in qua nardi spicam decoxeris, reliquaq; uniuersa, quæ absq; plurima calefactione & exiccatione urinam prouocant, præcipue tamen post septimam diem aqua in qua absinthiū maduerit iugiter exhibenda est: multos quoq; iuuit oxymeli potum, & quidpiam eorū quæ placide uentrem mouēt, ubi proba coctionis signa in urinis appareāt. uomitus uero à cibo diutius perseuerante febre adeo excellit, ut multos nouerim hoc uno præsidio exacte sanatos

De hemitritæo, id est, semitertiana. Cap. LXXXI

VBi putrescens pituita putrefactæ bili admiscetur, semitertiana ex utrisq; cōposita febris producitur. quotidiana igitur cū extremitatum refrigeratione inuadente, tertiana uero cū rigore, ex ambobus his mixtus horror infertur, rigore quidem mitior, sed refrigeratione uehementior: quibus simul confusis neutrum eminet. ortus huius febris duplex est. aut enim fit duabus exacerbationibus statim à principio simul congredientibus, ambabus mutuo confusis: aut seorsum singulis accedentibus. ubi igitur tertiana excedit horridior febris inuadit, imò in progressu quidpiam quoq; rigoris acquirit, adestq; omnino caliditas maior, & bilis uel uomitu uel secessu pellitur, aut humidus uapor exhalat, exuberante pituita aut dominante, extremorum refrigeratio pręcellit, horrorq; minuitur, nec sitis aut ardor inualescit. ubi uero æquales magnitudine fuerint, tertiana intermittens, & quotidiana continua, exacerbatio cum horrore quidem accedit, sed ubi pituita excitata dominiū sibi uendicauerit, contractiones rursus horroresq; fiunt: imperante uero bili calor repente occupat. & hæc est exquisita semitertiana, ex imbecilla duarum febrium complexione producta, tertianæ inquam intermittentis, & quotidianæ continuæ. non exquisita uero est in qua uel biliosus humor, uel pituitosus redundat. si ergo ex utroque dictorum humorum semitertiana consistit, cura quoq; exhibenda est tum tertianæ quam iam retulimus, tum quotidianæ de qua postea dicetur.

Quartanæ exquisitæ dignotio. Cap. LXXXII

EXquisita quartana omnibus quidem ætatibus, declinanti tamen maxime peculiaris est, quamuis Hippocrates libro de hebdomadibus, uigentem maluerit, uideturq; illi idem homo bis quartana occupari non posse. idem, inquit, homo quartana bis non laborat, neq; laborauit unq;, neq; laborabit, si semel euadit. propterea secundū singulorū naturā, ætate uigente fit. necesse enim est uigente hominis naturā hoc tempore quartana laborare, transacto uigore & à quartana & à laborandi tempore absolui. naturæ uero melancholicæ huius febris feraces sunt, è

temporibus autumnus præsertim q̃ seipso frigidior aridiorq́ sit: edulia, potus, uniuersaq́ uiuendi ratio, frigida & sicca, & lienes aucti. peculiare illi est ut nõ statim à prima die incipiat cum rigore, imò plerunq; ex alterius febris decidentia gignatur, præcipue ex his quæ nullo seruato ordine accedunt, erraticæ appellatæ: progrediente tempore iam rigor inuadit, inualescitq; quotidie usque ad totius morbi incrementum, cuius sensus non pungentis stimulantis'ue cutim, sicut in tertianis, sed uehementem algorem inducentis, & tanquam ossa frangentis est. audire igitur licet patientes detorqueri sibi ossa, perfringi carnem. pulsus parui, debiles, tardi, rari, in principio accessionum fiunt, ut tales in aliqua usquam dispositione haud facile inuenias: uidebitur enim tibi in prima accessione arteria interius detrahi, & reddita prohiberi, ut quamuis æger fuerit adolescẽs, decrepitæ ętatis arteriã motione imitetur. quod si huius pulsum naturalẽ antea cognoueris, aut alia ægritudine laborantem in principio accessionis uiseris, nihil ultra expectabis quin plane asseras hanc primo inuadentem quartanam fore, adeo immensam quandam tarditatem raritatemq́ in arteriæ motione deprehendes. urinæ in principio quidẽ tanquam per crassiorem materiam excolatæ, sunt albæ, tenues, aquosæ: progrediente uero ęgritudine seriatim coloratiores fiunt, crassamq; subsidentiã deponunt, ac declinante exacerbatione sudoris multitudo consequitur. Ruffi.

Quartanæ quæ à principio uitio lienis inuaserint diuturniores sunt, deprehenduntur à colore corporis, & cruditatibus, & φ haud facile secedat aluus, itẽ à lienis tumore, quodq; in sinistram magis decumbant, quibus periclitatur homo, ne tandem temporis progressu in hydropem decidat. at quibus inflammatur hepar, colore albicantes sunt & toto corpore turgidi, urinæ subruffæ, sandarachæ colorem imitantes, tangentibus dextrum hypochondriũ tumor occurrit, maior in his quàm in splenicis anhelitus difficultas, maior tussis, qui deniq; in hydropem ineuitabilem delabuntur.

Quartanæ curatio. Cap. LXXXIII

CVm quartana in principio moderate benigneq; agendum, nullum ex fortioribus medicamentis exhibendo, non euacuando nisi insignis quædam nota sanguinem redundare indicet: tunc enim sanguis temperate auferendus, & ubi uenam diuiseris, si defluens sanguis crassior fuerit, audacter inanito. præcipue id inuenitur in splenicis. sed si flauus tenuisq; apparuerit, confestim reprimito, uenamq; incidito interiorem, aut mediam sinistri cubiti, si lien laboret: sin hepar, dextri, ac uictum congruũ eligito minime flatuosum, & qui quàm maxime fieri potest, uentrem molliat. si congruis alimentis non mollitur, clysteribus primo mitioribus, postea etiam acrioribus irritato. à suillis carnibus abstinendũ, & reliquis quæ uiscida tardiq; transitus sint, & edulijs omnibus quæ refrigerant, & humectant. uinum exhibendum modicum, tenue, candidum, moderate calidum, ex auibus montanæ, è piscibus qui molles carnes uiscididitate carentes concoctuque faciles habent. alimenta sale maccrata, & sinapi concedendum, atque dierum aliquot interuallo diatriumpepereon, aut diospoliticon congrue dabitur, imò probe fecerit patiens si quotidie pipere utetur. frictiones, deambulationes, reliquaq; hominum studia non omnino prohibenda. à balneis si fieri possit, omnino abstinendum consulo, frictionibus tantum adhibitis. quod si breuis, neque adeo uiolenta quartana fuerit, nihil deterius erit in diebus inter accessiones medijs ad consuetas exercitationes proficisci. hæc quidem in principio & augmento facienda: uigente uero ægritudine subtiliori uictu utendum, & quies in longum tempus imperanda, ac uisceribus prouidendum, fouendo, illinendoq; his quæ molliant, aperiant, & flatum discutiant, ueluti hordeacea farina, semine apij, iride, cymino

no, pinu terrestri, ruta, utendoq; epithematis quale est polyarchium uocatum, & diastyracos, id est quod ex styrace conficitur: inde & ad urinam prouocantia accedendum, mulsam propinando, in qua ruta, aut anethum decoctum sit. mox apparentibus coctionis notis, purgandū medicamentis, quæ atram bilim euacuant, nō semel tantum, sed sæpius, si ita oportuerit. congruit quartanarijs epithymum, sed præcipue elleborus niger sine molestia euacuat, item uinum dulce infusum in colocynthidis cauitatē: admiscendū tamen singulis quidpiam anethi, aut apij, aut dauci iucunditatis gratia. conuenit etiam summopere aloëticū Oribasij sic habēs. aloës, drach. centum, spicæ nardi, asari, mastichæ, croci, xylobalsami, sing. drach. vi. casiæ, drachm. xij. epithymi, drachm. vi. corticum radicis ellebori nigri, drach. viij. confice cum decocto pulej pilulas ad orobi magnitudinem & dato pro uiriū ratione. possunt & melle decocto confici, nec parum proderit si betæ aut ostreorum decoctum assidue potetur. utendum etiam uomitu à cibo, & à raphanis, nisi quid prohibuerit: plurimi enim qui ad hoc præsidium confugerunt, quidam exacte salutem adepti sunt, quidam subinde leuius tulerunt ægritudinem: nam haud solum infestos humores e stomacho reddunt, sed inde quoq; rectius concoquunt. quod si nihil impediat albus quoq; elleborus mire subuenit, primo rhaphanis insixum ueluti libro de purgantibus medicinis docuimus, inde ipsius etiam ellebori substantia. quibus uero uomitus nō conceditur, his exacte prius per secessum purgatis, dandum medicamentum e uiperis quod theriacam uocant, reliquaq; uniuersa, quæ laudantur in febribus: quale illud est nobis consuetū, ab omnibus comprobatum, quod recipit succi cyrenaici, myrrhæ troglodyticæ, piperis, foliorū rutæ uiridium partes æquales. singula seorsum teruntur, inde commixta cum rutæ contusæ succo conficiuntur in pilulas, daturq; quibusdam obolus unus, quibusdam semis. Aliud. Asclepiadæ, quod & somnum conciliat, quo ipse utebatur. Piperis longi, myrrhæ troglodyticæ, succi papaueris, castorei partes æquales, confice & utere: dato obolum unum aut semis cum oxymelite duabus horis ante accessionem. Aliud. Ad quartanarios: conferens etiam arthreticis. Quartanarijs dato post balneum duabus horis ante accessionem, drach. i. cum oxymelite: arthreticis, cum mulsa. asphalti, id est, bituminis, unc. i. alibi, drachm. i. myrrhæ troglodyticæ, drachm. i. alibi, drachm. ii. confice cum folijs menthæ uiridibus contritissimis, & utere ut prædiximus. quicunque uero in principio ægritudinis, aut omnino ante uigorem, quampiam harum medicinarum exhibuerunt, aut pro simplici quartana duplicem inuexere, aut certe morbū auxere, difficilioremq; reddidere, & si prius dupla fuerat triplicauerūt, uel prorsus infestiorem uehementioremq; concitauerunt. quendam ego medicum noui, qui in triplici quartana ante morbi uigorem ausus theriacam exhibere, efferatis omnibus, iniectaq; febri cōtinua hominem interemit. cōsueui inquit Archigenes quartanam patientibus exhibere seminis trifolij, asphaltidis, drachm. i. in mulsæ cyathis quatuor. ijsdem mirifice opitulatur, bitumen Iudaicum tritum e uino temperato potum circa drachm. iiij. alibi, drach. i. hanc uero medicinam nullam penitus molestiam afferentem sæpe ego feliciſsime expertus sum, ad hos quibus lien cum aquæ intercutis principio intumescit. cum folijs quinq; hederæ corymbiferæ, myrrham troglodyticam ad fabæ quantitatem terito, & cum hemina mulsæ dulcioris propinato. castoreum etiam potum algorem sedat, carnis morbiditatem absumit, & coctionibus quæ in uenis fiunt opitulatur, atq; ad motum ignauos excitat. Ruffi. Aqua in qua absinthium maduerit noxios humores e uentriculo pellit, & coctiones iuuat, propterea absinthium potantes non expuunt. idem iocinoris & lienis inflammationes sedat, urinas ducit, & in mulieribus menstrua. at si homo uel ita assueue

rit,uel habitus naturalis alui ductione gaudeat,soleantq; uirulenti quidam humores egeri,lac nouissime mulctum propino,uel asininum,uel si maiorem purgationem desidero, equinum, libentius tamen caprinum exhibeo, tum quod familiarius,tum quod magis paratum sit.inchoans ergo à tribus heminis addita subinde singulis diebus hemina ad septem ascendo, postea integram periodum intermitto, rursusq; à tribus heminis auspicatus, altera quoridie adiecta ad septem peruenio, mox singulas dierim auferendo ad unam redeo, iterumq; per duos integros circuitus desisto,atq; ita simul & morbus recedit,& corpus nutritur. eligendum animal boni succi cuius lac propinatur: in quorum uero stomacho neq; acescit,neq; in nidorem transit,neque turbulentias mouet,etiam in accessionis die,sorbitionis loco moderate exhiberi potest,addita perquam modica panis buccella.at uigente morbo manifestissimisq; coctionis notis apparentibus, cunctisq; uisceribus bene habentibus,hominem nactus qui ad id sanitatis tempore assueuerit, ante accessionem proxime futuram duas heminas frigidæ cõfertim potandas exhibeo, & mehercle multos ita ab algore liberaui, nec raro febres deleui. confert etiam ligustrino unguento,aut sicyonio corpus perfundere,tum ante accessionem algori arcendo,tum post accessionem,frigori extrinseco propulsando.tradit Dioscorides plantaginis radices quatuor tritas,& ante accessionem è uino bibitas quartanarijs cõferre,& radicis aspalati drach.i.cum castorei obolo tritam, & glycyrrhizæ drach. duas ex aqua potas, & uerbenacæ rectæ quartum à terra geniculum è uino propinatum,sicut tertium tertianas sanare,& radicis libanotidis drac.i.è uino similiter potam.ad algores totum corpus oleo perfundi oportet,& extrema calido quopiam unguento illini,deinde uestibus contegi,& imperare ut quiete iaceant.

Radix plantaginis

Quotidianæ febris dignotio. Cap. LXXXIIII

QVotidiana febris pituitosas naturas maxime infestat, hyemis tempore frigida & humida constitutione,senili ætate,& puerili propter ingluuiẽ,præcipue si frigidas humidasq; regiones incolant, ociosamq; uitam in rerum satietate degant. quod si etiam à cibo lauerint, confusoq; alimentorum ordine pituitosis uescantur,haud facile erit id febris genus euitare. rigor non statim à prima die inuadit,progressu uero temporis non rigor sed refrigeratio quędam occupat ad excipiendum calorem contumacissima. pulsus primo,præsertim in ipso accessionis insultu,ordine carentes,inæquales, sine multa motionum uelocitate, aut uehementia. non incendit hæc febris ægros, neq; ad crebros anhelitus,ingentesq; spiritus efflationes cogit, aut ad frigidam petendam, sed minime omnium siticulosa est.nullus omnino in primis diebus sudor,neq; unquam exacta febriendi quies attingitur,color cum pallore albicans,urinę in principio tenues,postea crassæ turbulentæq; fiunt,singulis diebus exacerbationes inuadunt, in febris quietem licet nõ integram desinentes,occupantq; fere decem & octo horarum spatium: propterea & amphimerinæ uocantur,quod amborum diei inquam ac noctis participes sint.

unde amphimerina

Quotidianæ curatio. Cap. LXXXV

QVotidianam curantes post primos dies oxymelite utimur,atq; his quæ urinam egregie prouocant, omninoq; uictus ratio ad res incidentes declinat: circa uigorem autem stomacho consulendum ori præsertim ipsius, ubi inflammetur,inde post cibum & rhaphanum sumptam uomitus imperandus, pituitaq; euacuanda, his quæ inferius ducunt, reliquaq; uiuendi ratio ad cõmunes intentiones dirigenda, attenuantibus enim & incidentibus tum cibis tum medicamentis procedendum est.

De hepialis febribus. Cap. LXXXVI

PRædicti generis,pituitosi inquam, febris est quæ priuatim hepiala nuncupatur,quando ægri febrientes eodem tempore in singulis corporis partibus calorem

lorem simul & frigus percipiunt. gelidissima enim pituita, quam uitream uocant, si sine putredine fuerit, solum rigorem inferet, sin putredo mediocris accesserit, he piala generabitur: exuberante uero putredine rigor quidē præcedit, sed pura subinde febris subsequitur, frigore à caloris multitudine superato, ut in exacerbationis incremento, aut uigore ne tantillum quidem supersit. sæpe etiam contingit ut uitrea pituita aciditatis simul particeps sit. curatio qualē in quotidiana diximus adhibenda est, nisi quòd hæc, maiori indiget incisione.

Remedia communia ad has febres quæ per circuitus accedunt ex Dioscoride. Cap. LXXXVII

OMnino ad uniuersos circuitus, & rigores, danda quæ sudorem mouere possint, qualia sunt, seminis apij drach. i. duabus horis ante accessionem è uino bibita, uel aristolochiæ drach. i. uel iridis, drach. ii. uel calamenthi decoctum, cum castorei drach. i. quotidianas uero & quartanas, chamædryos decoctum assidue potum sanat. eadem possunt carei, ferulæ, & uerbasci semina, eiusdemque uerbasci radix & succus è uino. Aliud Galeni ad omnem periodum sed quartanariam præcipue: datur duabus horis ante accessionē, confert & calculosis, dysentericis, stomachicis, nauseantibus, languētibus, lippientibus. Seminis hyoscyami albi, apij, anisi, styracis, sing. drachm. iiij. croci drach. iij. alibi, drach. x. opij drach. iij. castorei, myrrhæ, sing. drach. ii. confice cum aqua, & fabæ Aegyptiæ quantitatem cum aquæ cyathis duobus propinato. medicamenta etiam, tum quod pæonia uocatur, tum quod è sulphure uiuo cōficitur, audacter exhibeto: ad omnem enim periodum, sed præcipue ad quartanariam & quotidianam, mirifice confert.

Aliud ad omnem periodum ex Aphrodæ monumentis. Seminis hyoscyami, myrrhæ troglodyticæ, opij, styracis, sing. drach. i. croci, zingiberis, aloes, sing. drach. x. & obolos tres è melle assumito, & ad ponticæ nucis magnitudinem exhibeto cum aquæ cyathis tribus: præungito tamen extrema & tibias, & somnū concedito. ego huic descriptioni addidi castorei drach. i. & mirifice agebat. Linimenta communia ad omnes periodos. Quæ illinuntur cum oleo terenda sunt, conferuntque his quibus per circuitus accessiones cum rigore contingunt, corpus fouendo, sudoresque mouendo. flos chamæmali tritus, in pastillos redactus in umbraque exiccatus & usus tempore ex oleo illitus, uiticis & libanotidis semina ex oleo, salis flos, nitrum, aphronitrum, lauri baccæ, pirethrum, apij semen, hypericū, calamenthum, canchry, castoreum, conyza, costus, coccus cnidius, cum nitro, aceto, & oleo, laurinum oleum, ligustrinū, amigdalinum, irinum, gleucinum, ocimū, chamædrys, uua taminia. Aliud ad tertianas, quartanas, & reliquas periodos.

Myrrhæ drach. viij. castorei, alibi casiæ drach. x. piperis, drach. xij. uuę taminiæ drach. iij. nitri drach. iiij. ligustrini ungenti aut cuiuspiam similis, lib. i. myrrham, uuam taminiam, & reliqua uino dissoluito, tundito, & cribrato, ceratumque illis infundens subigito, & usus tempore sumito huius medicamenti partem unam, & ligustrini tantundē, & illine. Aliud ad tertianas & quartanas. Cocci cnidij, aphronitri, piperis, partes æquales cum irino unguento, ad glutinis consistentiam assumito, & extrema blandius confricato, sudores enim mouet atque intra duas, tres ue ad summū periodos sanat. Asclepiadæ linimenta ad accessiones cum rigore.

Hoc, inquit Asclepiades, præsidio multos tertiana detentos liberaui. aphronitri drach. ii. myrrhæ drach. i. piperis, gran. uiginti, cerę drach. iiij. olei ligustrini, aut irini, aut gleucini, aut amigdalini, unc. vi. arida humidis cōnectito, utitorque unica ante accessionem hora, pedesque præcipue fricandi sunt, unde algor oriri incipit.

De dispositionibus uiscerum ad erysipelatis naturam tendentibus,

ubi & de febre lipyria, & typhode, & crymode. Cap. LXXXVIII

ERysipelata in uisceribus quoq; nonnunq; fiunt, ardentẽ febrim, & hecticam inferentia. si ergo erysipelas in uentriculo sit, febris quæ inde incenditur lipyria nuncupatur. si in hepate typhodes. sin in pulmone crymodes. indigent primo hæ febres edulijs, potionibus, & extrinsecis linimentis, refrigerantibus, humectantibusq;. ꝙ si hectica pura nulliq; morbo cõmixta fuerit balneis curatur, quemadmodum reliquæ quoq; caliditates ac siccitates. si uero uisceribus erysipelata aduenerint, uigente morbo frigida potio strenue ingerenda est, strenue dicere consueuimus ubi conferctim frigidissimam, & plurimam inculcamus. sed ante uigorem frigidam nõ nisi coacti dabimus, id extorquente ægro, uel ꝙ gelidæ potioni assuerit, uel ꝙ sitim nõ ferat. extrinsecus uero refrigerantia illinenda sunt. & si nihil profeceris, ad gelidam potionem confugiendũ, & ad epulas magis refrigerantes. cõgruũt his pręcipue tenerę ac prędulces lactucę, quas frigidissima lauabis aqua, solas ita edendas ego quidẽ optimũ duxerim, sed quoniam interdũ gustui quoq; adblandiri oportet, aceto plurima aqua temperato condire poteris. acetum eligendum quod exquisitissime à uinosa substantia secesserit. benefacit & extra illitus lactucæ succus, sed & sedi quoq;, & umbilici ueneris, & seridis, portulacæ, attriplicis, rumicis quam oxalidem uocant, solani, plantaginis, addito arido pane trito, & oleo rosaceo uel alio quopiam refrigerante. pręstantissimũ quoq; est quo nos utimur. ex acerbis oliuis suo tempore succũ exprimimus, deinde in mortario, cũ uirentibus portulacis cõtundimus, & quod inde excolamus in uase reconditũ aqua frigida obruimus. satius tamẽ erit uas niue incrustari, atq; usus tempore tenuissimam farinam hordeaceam admiscere, rursusq; irrigare ut liquidius fiat. quod deinde emplastrũ molli thorulo illinimus, & hypochondrijs applicamus, & ubi inte- puerit statim remouemus, nouumq; apponimus, idẽ sæpius seriatim replicando, donec æger frigiditatem in profundo percipiat, nec de siti conqueratur. miscemus interdũ omphacinũ oleum, aut rosaceum, ubi erisypelas ad sanguineæ inflammationis naturam diuerterit. uiseram olim mulierem uoce intercæpta supinam solo recubantem, pulsu formicarũ motũ imitante, manibus pedibusq; algefactis. putaui morbum hunc esse calidum: nam præter eas perniciosissimas notas deprehendi quoq; anhelitum crebriorem, insignis anxietatis, & calidioris ægritudinis ilia aut thoracem obsidentis indiciũ. ferebatur ab aliquo astantiũ, audiuisse se exclamantem mulierem stomachũ sibi incendio torqueri, gelidæq; potandæ ingenti desiderio tabescere, unde & pauimenti frigiditatem iacens attrectando quæritabat. hinc ego capta fiducia frigidæ cochleare bis ac ter in os uiolente inijciens, percæpi aquam sensim labijs arentibus attrahi, atq; inde colligens ob igneum in uentriculo inhærentem affectum, frigidam planẽ appeti, illico uberius propinaui: confestim oculis annuere, indicare ita fieri oportere. tunc ego diacodium cũ cnidio uino frigida diluto in os infudi, nec multo postea cum iam sensim mussitaret, plusculum potus exhibui uini suauis pro cnidio frigidæ mixto, illeuiq; os uentriculi, sedo & lactuca cum pane trito, & rosaceo, frigentiaq; applicaui, ob morbi caliditatem, & ꝙ æstas adesset, donec ægra frigiditatem perciperet.

De colliquante febri ex Philagrio. Cap. LXXXIX

COlliquatio uocatur ubi quoddam per secessum excernitur non ex alimentis uel ex his quæ concoquuntur, sed ex humoribus à toto corpore in aluũ confluentibus, haud dissimile bili quę quotidie euomi aut excerni solet: fœtore tantũ differt, & ꝙ hoc excrementũ ruffius sit, crassitiẽ continens glutinosam, quandoq; oleaginam, aut adiposam. colliquatio morbus hic appellať, quod nuperrime coagulata caro & pinguedo ab ardentissima febri soluitur ac liquať, imò diutius perseuerante

feuerante morbo, solidæ quoq; partes tabescunt: propterea hæc febris reliquarum omniũ difficillima est. constat illi extinguentibus rebus occurrendũ, quamplurimam frigidã exhibendo, cataplasmata, & epithemeta refrigerantia thoraci & hypochondrijs applicando, dandoq; alimẽta quæ frigefaciãt, & humectẽt, de quibus partim loco de ardẽtibus febribus diximus, partim proximo capite explicabunť.

De febribus quæ absq; inflammatione & putredine in calidis ac siccis temperaturis contingunt. Cap. XC

QVicunq; temperatura biliosi, habitu graciles exarentesq; sint, ac stomachũ exquisititissimi sensus habuerint, & ad bilim paratũ, quoties inedia, aut uigilijs, aut lassitudine affecti fuerint, sub æstiuo præsertim sole profecti, uel mœrore, curisq; uehementer confecti, facillime horrent, ac febriũt. biliosæ enim naturę homines ob ieiunia & reliqua nuper dicta in morbos qui à bili fiũt prompte delabuntur, ac primo inæqualitatẽ percipiunt, postea horrorẽ, & nisi ab irritamento desistant, ciboq; resocillenť, protinus febriunt: nempe mordaces uapores humoresq; per sensibilia delati corpora horrorem rigoremq; incutiũt, densata inde cuti tanq; quę aridior natura sit, excrementa fumosa fuliginosaq; efflari solita detinentur, febrisq; accendiť, nisi, sicuti dixi, cibo præueneris. ostendi tibi sæpe numero plures ita febrientes pręsertim ex his qui à longa ægritudine resumunť, quorũ alicui cũ forte incipiente tunc horrore in foro occurrissem, deducto in proximam officinam, ubi panem è diluto uino obtulissem, horrorẽ repente expugnaui, & febrim compescui, aliosq; permultos in proprijs domicilijs cum uel inchoante horrore, uel paulo postea accessissem, protinus alui, & ut cõpendio dicam omnibus tali intemperie laborantibus quibuscunq; in principio accessionũ occurri panẽ statim è uino diluto obtuli, semperq; horror illico profligatus & febris oppressa est. nihil enim ęque ad hanc febrẽ arcendam cõferet, quàm alimentũ citissime exhibitũ. qđ si interdũ paulo serius nutriueris, febris quidẽ nõ accendetur, subexiguus tamẽ calor inuadet, & si serius adhuc immoraberis æstus superueniet, qualem ambigas febris ne sit appellanda. sin ab horroris initio duę horę peractæ sint, perseuerante adhuc horrore, tunc quoq; nutriendus est æger. pręfari tantũ oportet, febriculam leuem futurã, quã humidi uapores cõsequanť. hęc ubi ita cõtigerint, lauandus, rursusq; alendus est. at si horrore cõfecto, exortaq; iam febri accersaris, tũc quidẽ nõ nutrito, sed declinante exacerbatione haud expectata febris quiete nutrito, datoq; in uigore aquã permultã calidam. omnino aũt in exarentibus morbis exacerbationes nõ prius desinũt, q; balneis humectantibusq; alimentis squalorẽ irrigaueris, ideo nõ declinantibus tantũ paroxysmis sed uigentibus quoq; frequenter nutrio: inedia eñ in huiuscemodi temperaturis, pręcipue si febriciũt nõ tantũ noxia est, sed prę cęteris cũctis etiã perniciosissima. aut eñ in febres ardentes incidũt, & ex his nisi mors pręueniat ad hecticas, postremo ad tabẽ delabunť: aut statim à principio hectica febris accendiť. à prima igiť morbi origine nutriendi sunt, qui talem temperaturam sortiunť: ubi uero lassitudine, ira, curis, uigilijs, mœrore, quibusdã, uel omnibus simul, exarescens corpus in febrim inciderit, squalente ob siccitatẽ cuti, caloreq; igneo obsidente, uerendum ne hectica febris inuadat hominem, æstate pręsertim, ac cõstitutione calida & sicca. indigent ergo humectantibus refrigerantibusq; edulijs ac potionibus: in quibuscunq; enim caliditas cum siccitate redundat, uirtus necessario imbecilla est. fieri enim nequit ut corpus uehementer calidũ & siccũ etiã adiecta febri ualidũ perstet: ideo q; celerrime ptisanę cremor, & chondri iuscula, panisq; bucella exhibenda, deinde ad frigidam potionem accedendũ: cõfestim enim extinguitur, exacteq; desinit febris, si neq; inflammatio, neq; putredo affuerint. si tamẽ insignẽ quampiam noxam futurã conijcies, potũ inhibeto, &

cum his quæ exterius occurrunt, molire medicationem. exterius occurrũt aer nos continens, & quæ potestate frigida sunt & humida, ac dulcium aquarum lauacra. aëre si temperatus est utendũ, tanq̃ qui nihil habeat redundantis. qđ si uel calidior sit, uel frigidior, calidiori subterraneas domos opponito, apertas, pflatas & ad boreale cœlũ uergentes, peculiares in illis auras machinando, uel quibusdam ueluti euripis, ad quos frangantur aquarũ riuuli, uel defluxu plurimæ frigidæ ex imminenti dolio: id enim repente etiam somnũ conciliat: frigida item sincera pauimentum assidue conspergito, ac rosis quàm plurimis uitiumq́; palmitibus & myrti cæterarumq́; arborum frigidarum frondibus sternitõ, prohibendusq́; erit conuentus hominum frequens: nam inde calor augebitur. at si frigidissimus aër fuerit, sicuti in hyeme, corpus permultis operimentis foueto: frigus enim condensando adstringendoq́; cutim exardentium humorum uapores efflari non sinit, longeq́; maior à frigida inspiratione utilitas expectãda est, quàm è cutis refrigeratione. ex his quæ exterius applicantur, eligenda sunt absque uehementi adstrictione refrigerantia, ne cutis obstruatur: nec tantum frigida esse oportet, quæ ego optima iudico, sed tenues quoq; partes habere, quàm maxime muniri in frigidis rebus possunt, aut saltem nullam aliam insignem qualitatem annexam retinere. simplicissimum omnium quæ infrigidant & humectant medicamentum est, quo ego ad erysipelata & pudendorum inflammationes in principio uti soleo.

Ceratum refrigerans. Cap. XCI

CAndidissimam ceram eliquatam frigida inspergito, & manibus subigẽs diu lauato, quam deinde bis ac ter eliquatam semper frigida pura ablues, postea ablutæ rosaceum ex optimo oleo omphacino præparatum admiscebis, ut ceræ sit, unc. i. rosacei, unc. iiij. quæ deinde simul ad ignem colliquabis, postea ubi refrixerint diu uersabis, coniectaq́; in mortarium pistillo ualide subiges, aquam dulcem frigidissimam quantum imbibere poterit paulatim instillando: postremo in lagunculam purissimæ aquæ plenam conijcies singulis diebus aquam immutando. hoc medicamentum, tenuissimo panno illinens nõ toti thoraci ueluti quidam faciunt, neq; totis hypochondrijs applicato, sed illi præcipue loco ubi plurimus caloris sensus percipitur, iugiterq́; permutari oportet priusquam manifeste incalescat.

Aliud. Acidi rumicis succo tenuissimam farinam hordeaceam exceptam in molle linteolum duplicatũ assumito & frigidum applicato. idem possunt portulacæ, sedi, tribuli uiridis, polygonij, seridis, & lactucæ succi cum uua acerba, aut farina hordeacea, earundemq́; herbarum folia trita utiliter applicantur. sed id quoq; nõ aspernandum: palmularum pinguium carnem in posca meraciori decoquito donec conflaccescant, admixtaq́; tenuissima polenta applicato. q̃ si aridius uideatur, addito prædicti cerati, aut optimi rosacei modicum. congruit & quod è succo rosarum & tenui polenta conficitur, ipsæq́; rosæ contusæ, & appositæ. hæc eligimus uehementer refrigerandi gratia. si uero id moderatius fieri maluerimus, non deest emplastrorum leniter refrigerantium multitudo. uidi enim ego frigido medicamento hypochondrijs applicato, alium quidem hominẽ difficili confestim anhelitu, alium autem subita tussi correptũ, quo remoto paulo postea utrunq; nocumentum cessauisse. balnea quoq; dulcium calidarumq; aquarũ, sed magis temperatarum utilissima his qui calida & sicca intemperie præcellunt, lauandiq́; sunt hecticorum more in secundo balnei domicilio calido prius hydrelæo perfusi, deinde statim in aqua temperata primo, postea etiam frigida immergendi, in frigida tamen parum morentur. at si inflammatio quædam in uisceribus fuerit, à balneis abstinere oportet. illud sciendum, si in febribus huius generis inflammatio quoq; in aliquo principe membro accesserit, omnino morituros ægros, præcipue si pul-

mo

mo, aut membrana costas subcingens, aut uentriculus, aut hepar, inflammentur. nam quantum ad membrorũ inflammationem attinet minime alendi sunt, quantum uero ad uirium imbecillitatem crebrius alendi, ut necessarium sit aut non nutriendo uires resoluere, aut inflammationes augere nutriendo.

De hecticis & tabidis febribus. Cap. XCII

HEctica febris appellatur, quando calor præter naturam tam immoderate excesserit, ut iam solidam substantiam similarium partium cordis inuaserit, ut tantam sanandi difficultatem mirari non oporteat. primo igitur feruor naturam excedens teneram & nouissime concretam membrorũ substantiam ut adipem & carnem colliquat, discutit, & absumit, inde humiditatem corpus alentem diffusam inq; more roris per singulas animalis partes aspersam destruit, postea carnosum quoq; genus adoritur, fibris membranosisq; solidorum membrorũ partibus insitum, quod abscindentes coqui abiectis fibris ad usum coquinæ transferunt. hectica febris proprium finem consequitur ubi solidam similarium substantiam arefecerit, unde & tabes uocatur. hecticarũ uero febriũ duplex genus est. alterũ quod post febres ardentes plerunq; fit, quæ tam diuturnæ fuerint, ut uel humiditatẽ corporis cordis, temporis longitudine absumpserint, uel manente adhuc humiditate, ipsum cordis corpus accenderint, haud secus quàm lucernarũ flamma interdũ soleat nõ absumpto oleo, funiculum urere. alterum quod statim à principio inuadit, primo ortu ab ephemeris nõ dissimile, mœrore, ira, lassitudine, æstu aut quopiam tali generatũ. huic generi si mature occurrat haud ægre sanabitur, sed quæ febris tabem attigerit curationẽ non admittit, iam enim ad tantam caliditatẽ & siccitatẽ corporis temperatura delapsa est, ut idem patiatur, quod funiculus lucernarũ perustus. friatur enim facile & superfuso quantumuis oleo uix ægre accenditur, & circumpalpitante perexigua quadam imbecillisq; flammula, paulatim deficit, donec tandem extinguatur. cognitu facillima hæc febris est: nam priusq; uel pulsum, uel calorem attigeris oculos spectabis ingenter concauos, ueluti in scrobibus quibusdam defossos, lippientesq; arida quadam sorde, squaloremq; in tota cuti cõspicies qualis præcipue in his est, qui in puluere integram diem sub æstiuo sole perambulauerint: defluxit etiam à colore flos ille uitalis, cutisq; in fronte arida distensaq; est, genæ frequenter ueluti somnolentæ conniuent, neq; tamen id somnus est, sed impotentia uigilandi: præterea in collapsis temporibus loca concaua apparent: nam quid aliud tandem hunc hominem esse dixeris, quàm ossa & cutim? uentrem certe si denudaueris nihil planè ibi esse intestinorum, uel uiscerum iudicabis, adeo ilia uehementer thoraci adhærent, arente & squalente cuti, quam si apprehendas digitis ueluti marsupij corium consequetur. exquisita igitur tabida febris, sicuti dixi, curationem non admittit, tabente uniuerso corpore instar exarefactæ arboris uel ab igne, uel ab ingenti quapiam siccitate. appellaturq; ex ægritudine senecta: eadem enim sine febri contingunt ultimo senio confectis, extincto penè calore animali. mors tamen his qui sponte senuerint sine molestia accedit, ducente natura habitum ad frigiditatem & siccitatem: at tabida febris non modo sicca, sed calida quoq; est. illud hecticis uniuersis commune est, lenitas & à principio usq; ad finem æquales esse. maxima quoq; erit hæc & minime anceps nota, adhibito alimento calor incenditur, pulsusq; magnitudine ac uelocitate intenditur, euenireq; id uidetur haud aliter quàm in calce aut feruefactis lapidibus aqua frigidissima aspersis. excitatur enim extemplo calor squalore exarescens ab humida substantia recreatus. tandiu ergo hectica febris dicetur, quandiu natiua humiditas referatur: ubi uero iam ambigi possit superfit ne ex ea quidpiam, planè tabes est. nos uero ad has tantum enitemur, quas sanari posse sperabimus.

Hecticarum

Hecticarum febrium curatio. Cap. XCIII

HEcticas febres priusq; ad tabem deueniant omni conatu refrigeramus, summa ergo medēdi in humectando infrigidandoq; collocaī, tam his quæ extra applicanī, quàm quæ intra sumunī, è quibus est & inspiratus aër. hecticos omnes etiam si tabescere incœperint, modo alia febris nō complicef, uel ab humorū putredine, uel ab inflammatione, audacter lauato, citra laborē tantū. labore ēm uires exoluuntur, quas maxime seruari oportet. ergo in lectulo æger ad balneū ducendus est, & ubi ad primam balnei mansionē peruenerit, in calida sindone ad id præparata collocetur, quatuorq; sint in singulis angulis qui sindonem ferant. inde nudus ad secundam mansionē delatus, totus ibi perfusus oleo dulcissimo tepido ad tertiam subinde mansionē ducatur, & labro immergatur, sitq; aër balnei temperatus, cōparata illi humiditate calidæ aspersione in parietes. temperatissimam uero esse oportet aquam in qua moderate commoretur, ne quidpiam è propria humiditate hauriatur, cauendo ne perfundaī caput. delatus inde quatuor adolescentibus sindonem gestantibus, in frigidam repente proijciatur: uitet tamen in ea ne tantillum quidē morari, sed eductus subito alia sindone inuolutus in lectuloq; locatus mollissimis linteolis suauissime detergatur, tum perunctus indutusq; in cubiculū reportetur, quod uelim balneo proximum. ita lauandos monemus qui iam tabescunt. at qui hecticis febribus nondum tabescentes laborant, etiam absq; sindone lauari possunt: lectulo tamen aut uectabulo quopiam gestari, oleo perfundi, calida immorari, frigidam tantum attingere, detergi, perungi, atq; in cubiculum reduci quemadmodum & præcedentes, oportet. hactenus de balneis. de alimentis deinceps dicendum, quæ omnibus constare arbitror frigida & humida esse oportere: talis est ptisanæ cremor frigidus sumptus, & alicæ chondrus, in ptisanę morem conditus. cōfert & modicus panis aqua frigida madefactus, sed cauendum ne epularum frigiditas sit ita exquisita quemadmodum potionis est. potus enim cito incalescit, facileq; pertransit meatus, at quæ comeduntur sorbenturq; si immoderate frigida fuerint, diutius cōmorando frigiditate uentriculum afficient. ubi febris diuturna sit, asinæ quoq; lac exhibendum, obseruando ne in stomacho densetur in caseum. quod sæpe nos docebit æger pristinæ consuetudinis memor, alioqui & à nobis deprehendemus modico usu sensim tentando. à melle aūt cum lacte commiscendo, quàm maxime fieri potest in hecticis febribus abstinendū consulimus, primo die asinini lactis calicem non excedemus, producta in cubiculum asina, ut lac adhuc calescens potetur. quod si recte coquatur, nec putrescat, augeri licebit semicalicem, reliquū uictum offerendo qualem exiccatis uentriculis conuenire suo loco docebimus. quanto tamen uehementior in hecticis caliditas est quàm in illis, tanto remedijs indiget frigidioribus, diligentiaq; maiori, ne ualidiorum præsidiorum usu nocumentum sequatur.

De publicis, passim uagantibus, & pestilentibus morbis. Cap. XCIIII

PVblicos cōmunes'ue morbos appellare cōsueuimus, qui multos simul homines occupant, quorū sicut generatio, ita & causa cōmunis est. cōmunia ergo alimenta cōes generant ægritudines, & uitiosæ aquæ potus, laboresq; uel nimiū immoderati, uel nimiū parci, fames ac satietas, prętertim q̄ ingentē penuriā succedente copia cōsequiī. maxime tamē loci natura morbos cōmunes affert, inspirato aëre putrida euaporatiōe cōtaminato, uel ob multitudinis cadauerū cōtagionē, sicuti fit in bellis, uel ob paludū stagnorū'ue exhalationē, uel cuiuspiā cauernę propinquitatē, uenenosam aurā expirantis, qualia euenire frequenter solent. constat aūt aërē nos cōtinentē assidue temperaturas euertere, ubi plus æquo uel calidior,

uel ficcior, uel frigidior, uel humidior fiat, reliqs enim caussis nō omnes simul obijcimur, neq; tota die occursamus. at uniuersis circunfusus aër, perpetua inspiratione necessario animalium corpora ad proprium temperamentum trahit. redditus ergo aër seipso calidior & humidior pestilentem infert constitutionem: pestilentis febris occasio ab humoribus uitioso uictu collectis, & ad putredinem paratis inuehitur, ut si quis moderatis laboribus prudentiori castigatoq; uictu degat, omnes istos affectus illæsus pertransire possit: quod nos præuidentes statim inchoante cōstitutione corpora quæcunq; humidiora nouimus, omni conatu exiccamus: quæ ficciora in habitu pristino cōseruamus: quæ excrementis redundant, inanimus obstructionesq; meatuum aperimus, & abstergimus. utq; summatim dicam, oppositorum obiectu sanitatem custodimus, interdum refrigerando, interdū si ita oportuerit calefaciendo. quispiam etiam accensa ingenti lignorū mole poterit aërem tanquam frigidum & humidum ad contrarias qualitates conuertere, quemadmodum Hippocratem athenis fecisse ferunt, & Acronem agrigentinum.

De pestilentia ex Ruffo. Cap. XCV.

Omnia uasta, in pestilentia, nihilq; ut in reliquis morbis latet, plurima diuersaq; urgent, delyria, bilis uomitus, hypochondriorum tensiones doloresq;, exuberantes sudores, extremorum frigus, profluuia biliosa, tenuia, & flatuosa, urinæ quorundam aquosæ, tenues, quorundam biliosæ, quorundam nigræ, subsidentijs suspensionibusq; deprauatissimis, sanguinis stillicidia è naribus, thoracis ardor, linguæ combustæ, uigiliæ, conuulsiones uiolentæ, aliaq; per multa mala, sicut ulcera, & carbunculosa, & omnino pernitiosa in pestilentia fiunt, tum in uniuerso corpore, tum maxime in facie, & tonsillis. futuram pestilentiam sagax ingenium, & temporum obseruatione, & brutorum infortunio deprehendet. si enim aëris uitio gliscit pestilentia, priores aues uiolabit contagium: sin ob terrarum exhalationes, quadrupedum prima calamitas. hæc ubi discusseris illud quoq; animaduertito, quodnam tempus anni sit, quænam totius anni natura, hinc enim commodissimas uictus rationes inuenies: nam recte habebit, si tempus siccum fuerit: sin humidum, necesse est uictum ad siccitatem conuertere, ut humidū quod redundat, absumi possit. hominum etiam cōsuetudines attendendæ, remouendaq; omnia, quæcunq; infesta sanitatis tempore intellexerimus. uentri præterea consulendum, & si in uentriculo pituita sit uomitu ducenda. at quibus sanguis excedit, uenæ sectio confert, ductioq; per urinam, & reliqua prouocantia. si uero ardentem febrim patiatur æger, & feruor thoracem obsederit, non est adeo uerendum, modo prudenter fiat, pectori refrigerantia applicare, frigidamq; potui sed nō paulatim dare. ita enim à plurimo uentriculi calore superata uiolatur, & in igneam substantiam conuertitur. plurima ergo confertim exhibenda, ut multitudine flammam extinguat. quod si ardor quidem interius sit, extima uero & summitates frigescant, tendaturq; hypochondrium, & uenter colliquamenta quædam superius inferiusq; reddat, adsintq; uigiliæ, delyria, & scabrities linguæ, his adhiberi oportet, quæ calefaciunt: totis enim uiribus enitendum ut à profunodo calor ad corporis superficiem retrahatur.

De his qui ob crudorum humorum multitudinem in sincopam incidunt. Cap. XCVI

Febricitare nonnulli incipiunt, ex ingenti crudorum humorū collectione, ore simul uentriculi ob cruditatem, uel ob aliam caussam uiolato. his intumescit hypochondriū inq; maiorē molem quàm naturę cōueniat corpus augetur, colore candidiore, aut tumorem quendam præseferente, nōnullis & nigriore liuidioreq;, quem

quem aliqui plumbeum uocant, pulsus pro caloris ratione paruissimi, debilissimi, & omnino inæquales. ubi igitur humores nimia copia uires opprimunt, & crassitie multitudini adiuncta corporis meatus obstruūt, dispositio multis de causis perniciosa est, & syncopę generatrix, tum animal nō alendo, tum suffocando, tum exsoluendo, corrumpendoq́ corporis temperamentum. crudi enim humores antequam concoquantur, nutrire non possunt, nimij uero opprimunt transpirationesq́ obturant, & calorem extingunt. quod si neq; opprimunt, neq; obturant, tardissime tamen alendo exoluendarum uirium occasionem præstant. non ergo his ciborum copia confertim offerenda, neq; crassæ frigidæ'ue substantiæ, sed quæ calefaciant & attenuent, cuius generis etiam medicamenta sint, quantū homini febricitanti concedi potest. uinum dilutum, tenue, album, permittendum, nisi uehementer febriant, quod raro in hac dispositione contingit, quā segnes plerunq; febres sequuntur. præcipue tamen senibus uinum congruit, non mane usq; ad meridiem, sed uespere potius ad noctem. Iunioribus statim à principio non exhibendū. nemini horum uena absq; dispendio maximo inciditur, inanitione quidem indigent, sed neque sanguinis missionem, neq; purgationem sustinent: nam qui sustinebūt, cum sine his quoq; in syncopam delabantur. quomodo ergo sanabuntur, qui euacuatione egentes euacuantia non ferunt. nullum ego in eis alium inaniendi modum quàm per frictionem inuenio. cōfestim igitur à principio inchoandum, crura quidem primo à supremis ad infimas partes linteolo moderate aspero, deinde & brachia ab humeris pariter ad partes imas perfricare. ubi uero iam artus satis incaluerint, uereamurq́ ne frictionis nimietate sensus quispiam lassitudinis inuehatur, mollienti oleo, quale dulcissimum est, utendum. cauendum quàm maxime ab omphacino, & his quæ adstringunt. hyemis tempore etiam aliquo quod per halitum digerat uti potes, quale est sicyonium, chamæmalinum, anethinum, & huiusmodi. inde deterso oleo, ad spinæ quoq; frictionem accedendū, linteo primum, mox oleo. deinceps ad crura rursus & subinde ad brachia, tum deniq; ad spinam remeandum, idem prorsus tota die seriatim repetendo, in splendido quodam & minime humenti domicilio cuius calor sit temperatus. aqua mulsa his maxime conuenit, in qua decoquatur hyssopus, ut primis tribus dieb. neq; edulia, neq; sorbitiones, neq; potus largior cōcedendus sit, sed mulsa tantum alternatim fricando, ut solum illud tempus intersit quod somno datur. illud sciendum, plurimam quidem frictionem illis, sed non plurimum somnum conferre, neq; enim humores dissolui, uisceraq́ obrui oportet. moderate igitur & somnus & uigiliæ sunt cōcedendæ. quod si eorum pulsus paruus ualde prorsusq́ inæqualis fuerit, extremum periculum imminet. tantū ergo ea facere curabis quę proxime diximus, reliqua erunt superuacua. quod si moderate uehemens, magnus, æqualis solutusq́ fuerit, attende quæ uentri attinent, & nisi excrementa spontina probe secedant, clysteri securus ablue: cenit enim ut ab epota mulsa uniuersa moles in primis uenis colligi solita euacuetur, eam intelligo quæ simam hepatis partem & mesenterium occupat. si alui ductio redundauerit mulsam magis decoquito, ita enim minus ducit. si nihil profeceris ptisanæ cremorem dato; hoc etiam non succedente, sorbitione ex alica chondri alito. semper tamen pulsus consulendi: nam sæpe ad imbecillitatem, aut inæqualitatem, aut paruitatem repente proruunt, quo tempore panis ex uino temperato exhibendus est, nisi uentriculi aut hepatis inflammatio obstiterit. his inflammatis repleto simul crudis humoribus corpore & pulsu ita peruerso, æger omnino desperandus. morte igitur prænunciata, & nullo adhibito medicamento te insontē præstabis. in quibus uero salutis spes erit, quæ in omnibus est, qui absq; inflammatione laborant, si à principio occurras, turpissimū mihi uidetur ut æger in syncopam

cadat

cadat. ubi autē crassiores humores adesse senseris, pro mulsa oxymeli exhibebis, æstatisq; tempore si patiens frigidæ potor fuerit, oxymeli frigidum dato, hyeme cunctis omnino calidum. balnea his infestissima aerq; nos continens qui multum uel calidus uel frigidus sit. neq; igitur lauari oportet, neq; decumbere, æstate quidem frigido loco, hyeme uero tepido, utraque enim intemperies nocet: balneis in æstate, cæterisq; calorificis adhibitis diffundūtur humores crudi passimq; per corpus diffluunt, cum periculo pulmonem & cor occupandi, interdum & cerebrum inuadendi, ut præstet in hepate potius ac uenis residere. in domibus uero plus æquo frigidis, & in hyeme omninoq; algenti aere, crudi humores incocti persistūt, & hepatis obstructiones augent, si paruiores adsint: si non adsint, generabūtur tamen ob retentorum constipatorumq; humorum crassitiem. à cataplasmatis ergo & fomentis abstinere oportet, donec magna multitudinis portio partim euacuetur, partim coquatur. nam qui talia in huiusmodi dispositionibus adhibēt, inflammationes ipsimet pariunt, nescij suis importunis remedijs hypochondria uiolari. hęc tibi agēda sunt ubi à prima statim die ad curationem accesseris. ubi uero post syncopæ casum uocatus sis, hypochōdrijs nō inflāmatis panis buccellā uino fuluo madefactā præbeto: & si æstas adsit & constitutio calida, aqua frigida uinū dilue: si contrà, calidam misceto. ubi syncopæ accidentia quieuerint, tentato potionē calidam: præstat enim in tota curatione calidā exhibere, ueluti ad crudorū coctionem magis proficuā. inde ad frictionē accedendū, quemadmodū suprà diximus.

De his qui in syncopam incidunt ob flauam bilim os uentriculi afficientem. Cap. XCVII

AD syncopā quæ ob bilem flauā os uentriculi afficientē euenerit, frigidæ potiones exhibēdę: nōnunq; & uinū calidū, natura fuluū, subtile & antiquū.

De his qui ob humores tenues in syncopam incidunt. Cap. XCVIII

QVi ob tenues humores in syncopam incidunt, ita ut celerrime tum per sudores tum per occultos halitus exoluanť, ex opposito curanť ijs qui ob crudos humores laborant: ob crudos enim paulatim euacuamus, cū uirtus copiosam subitāq; euacuationē non ferat. humorū uero tenuitate deficientes paulatim alimus: quos tamen si statim à principio integra adhuc uirtute susceperimus, paulatim nō alimus, cum copiosius alimentū semel exhibitū conficere facile queant. & quemadmodū priores dicebamus perniciose habere, ubi aliquod uiscerū inflāmetur, hi quoq; pariter desperādi sunt, quorū uiscera iam prolabente uirtute inflammatione uiolentur. neq; enim eos iugiter alere possumus, sed in declinationibus tantū, neq; interim nō alendo saluari queunt. In his affectibus cadaueris facies cōfestim apparet, nares acutæ, oculi caui, prolapsa tempora, aures frigidæ, et reliqua deinceps. solet quidē & talis facies interdū uideri, ubi æger uel plus nimio egesserit uel uigilauerit, uel mœrore cōfectus fuerit, nisi ꝗ primū cibus offerať: sed quæ ab huiusmodi causis euenerit, paruū dispendium minať. si uero sine his appareat, ultimā perniciem portendit: præsertim si talis statim à morbi principio emerserit: neq; enim æger ad morbi coctionē sufficiet. ergo erit necessario nutriendus, extimaq; cutis densanda, & cubiculi aer refrigerādus, ueluti docuimus ubi de febrientibus ob aridā intemperiē differebamus. illinēdæ adstringētes unctiones, alimentaq; danda quæ nō adeo facile defluāt, nō mulsa, nō ptisanæ cremor, sed panis & fuscula ex alica chondri, fructusq; acerbi & putredini renitētes, tum ipsi soli, tum cū pane & chondro aqua elixato. danda etiā sorbiliū ouorū uitella tantū, & gallorum testiculi, & porcorū cerebella exquisite assata aut probe elixata. nā crudiora supreme nocēt. deniq; omnia agēda ut crassiorē materiē reddamus, cutimq; densemus, & transpirationes arceamus. necessariū his uinum à principio dilutū inter epulas sumptum.

De alijs causis à quibus syncopæ fiunt. Cap. XCIX

SVnt aliæ porrò causæ quatuor ob quas syncopæ eueniunt: ingens dolor, uigiliæ, inanitio immoderata, & interdum motio delyrantium: quintam si libet adijcito, principiorum intemperiem. Ac celerrima quidem mors corde affecto, deinde & cerebro, sequitur.

De dolore syncopam inferente. Cap. C

DOlor est temperaturæ repentina mutatio, & solutæ continuitatis perceptio: constat enim non tantum ubi corpora repente & confertim à propria natura demoliuntur, sed etiam ubi à cōtrario ad congruum & sibi naturalem habitum subito retrahuntur, dolorem fieri. nouimus sæpe sub frigidissimo cœlo profectos algentes manus amplo igni repente obtulisse, atque inde uix tolerabilem dolorem in radicibus unguium subito excitatum. quærentes ergo qua ratione ægroti doleant, nulla exterius apparente, aliqua interius scrutanda est, quæ uel nimium calefaciens, uel refrigerans, uel substantiam sensibilis corporis diuidens, nobis dolendi occasionem præbeat. Ac primo quidem considerabimus, cuius naturæ esse oportet, quod corporis diuisionem facere possit: necessarium igitur esse uidetur, ut si continuum separari uelit, uel fractione, uel contusione, uel erosione separetur. fractio autem ab extensione, contusio à grauitate, erosio à mordaci qualitate producitur. quod si nihil exterius fuerit uel extendens, uel opprimens, uel mordicās: constat causam intrinsecam esse. porrò extensio aut ab aliqua substātia corpus ipsum cōtinens extendente, aut à nimia siccitate fit: sicut cōtusio ab aliquo duro tumore adiacente, & mordicatio ab humore acuto. disquirendum ergo plurimus ne humor uel flatus transitu carens, quod in colicis euenit: an tumor opprimens sicut in inflammationibus fit & scirrhis: an humor mordax, an aridus affectus, ut in conuulsis, an frigus uehemens, an calor causa doloris fuerit. & ita ad singulorum correctionem accedendum. cæterum stupidus dolor à frigido affectu inuehitur, sicut pulsans à magna inflammatione. si uero sensum ueluti infixi teli, aut terebræ perforantis perceperis, crassi intestini quod colon uocamus, peculiaris dolor est: nam qui renes infestat, aggrauans magis certa sede infigitur, dextrum aut sinistrū lumbum retrorsum obsidens, nec quemadmodum colicus huc illuc circumuoluitur. mordicans dolor membranis attinet. qui uero διαθέων quasi discurrens uocatur, in magnis contingit hemicranijs, discerniturque ubi à membro primarie patiente ueluti à radice quadam inchoans dolor, ad partes utrinque adiacentes celeri motu defertur: ita ut ambobus extensis terminis nerui utrinque trahantur. non multo enim dolore afficiuntur nerui per latum distracti: membrana uero uniuersæ cuti subiacens stupidū os extensoriosque infert dolores. at quæ uentri interiacet, dolens, quasi diuelli uidetur. sunt enim & aliæ membranæ inæqualiter insitæ, & exterius uentrem ambientes. ossium membranas obsidentes dolores profundi, opinionem inferunt tanquam ossium dolentium. quando ergo exterius nulla doloris causa apparuerit, præcedētem causam & uictum attendito: si enim insolenti ocio marcuerit, aut plura alimenta quæ multum nutriant homo ingesserit, aut solita excretio detenta sit, doloris causa multitudo est. extemplo igitur inaniendus, nam ita licebit tutissime humorum fluxum repellentia dolenti loco applicare: ideo peccante multitudine, si uires attestentur, uena maior secanda est, quæ inflammato aut dolente membro propinqua fuerit: sin uirtus sit debilis, reuellendum tantum aut deriuandum sursum aut deorsum, aut utrinque, uel frictionibus procedēdum. si uero deprauati humores in causa fuerint, potius purgare oportet. utrisque cōcurrētibus, utraque inanitio adhibenda est, sanguinem prius mittendo, deinde purgando. quod si his peractis dolor persistat, cōstat uiolato membro noxium humorem impactum esse

be quid

a uario … ut a … ntione … a contusione … a rosione …

doloris … causa

esse, cõstat & curationem cum his quæ per halitũ digerunt faciendam. similimo do in colicis ob flatuosum spiritũ, uel uiscidam pituitã contingenti dolori fomẽtus irrigationibusq; medemur. si uero tumor opprimens, aut cõtundens dolorem excitet, tumori obsistendum cum his quæ attenuãt ac rarefaciunt: sin à mordaci humore contingat dolor, è regione opponuntur quæ calefaciunt & attenuant. anethum autem uiride oleo elixatum & calidum, patientis membro irrigatum dolorem sedat, & somnum conciliat.

De animi deliquio. Cap. C I

SVb una deliquij animi appellatione multæ species continentur, singulæ quarum singulas exigunt curationes. de his eatenus nunc agemus, quatenus satis edisCat aliquis, quomodo repentinæ inuasioni extemplo occurrendum sit. differt animi deliquium à syncopa, quod deliquium animi sensu motuq; intercepto absque sudore repente prosternat hominem. syncopa uero tam uigilantes quàm sopitos occupat, cum sudoribus omnino quos syncopticos appellari receptum est.

De his qui animo delinquuntur ob uentris profluuium, fluxum sanguinis narium, & immoderatos sudores. Cap. C I I

A Morbo quem choleram uocant, & alui profluuio, & quouis alio nimiarum inanitionũ genere, derelictis animo, frigidã inspergito, & nares atq; os uentriculi perfricato, aut digiti pẽnẽue immissione uomitum cieto, cruraq; ac manus pluribus uinculis uehementer cõstringito. crura si supra eruptio fiat, manus, si infrà. ijsdem uinum tenue conferet antiquum frigida temperatum. balneum uero alui profluuijs conuenit, sed deliquijs à fluxu sanguinis narium, aut ab immenso sudore euenientibus infestissimũ: tunc enim refrigeratione & adstrictione non remissione indigemus: uinum tamen frigida temperatũ sicuti diximus, his quoque utiliter exhibetur, quibus neque extrema uincire oportet, neq; uomitum prouocare, neque omnino quidpiam mouere, sed condensare & refrigerare: ideo cubiculi aerem frigidæ auræ obiectamus, strato pauimento, myrthis, rosis, uitium palmitibus, & huiusmodi adstringentibus.

De deliquijs animi ob humorum multitudinem. Cap. C I I I

EOs qui ob humorũ multitudinẽ animo delinquunt, plurimũ fricare oportet & calefacere, uincireq; malleolos ac manuum radices. quod si febriant, à balneis omnino & uino inhibendi sunt, dandaq; potio oxymelitis.

De his qui uteri uitio animo delinquuntur. Cap. C I I I I

QVæ ob uteri affectum exoluunt mulieres, succurrito oxymelite, uincito ac fricato, præsertim crura, si uteri causa suffocentur. quod si reuellatur uterus attrahatur ue, cucurbitulas inguinibus ac femoribus applicato: naribus fœtida, utero bene olẽtia, & quæ relaxare calefacereq; possint medicamẽta adhibeto.

De his quæ ob immoderatam mensium inanitionem animo delinquuntur. Cap. C V

AT quæ ob ingentem mensium euacuationem animo delinquuntur, manus potius ligato & fricato, cucurbitulasq; pectori applicato.

De his qui à stomachi imbecillitate animo delinquuntur. Cap. C V I

VBi ob stomachi imbecillitatem deliquium animi sit, cataplasmatis roborantibus utimur, è palmulis, uino, polenta, croco, aloe & masticha: fomentisq; ex absinthio, oleo de citonijs, mastichino, nardino, & uino. quod si stomachus ardeat, miscendum quidpiam ex refrigerantibus, ut ramenta cucurbitæ, succi uel lactucæ, uel portulacæ, uel solani, uel seridis, uel rumicis acidi, uel uuæ acerbæ. hæc enim non tantũ refrigerat, sed adstringit quoq;. ijsdem frictio extremorũ egregie cõfert. ubi ergo per hęc profeceris, ad balneũ statim ducendi sunt, & q frigiditatis

t 2 sensum

sensum perceperint dato iis uel cōfectionē diatrionpepereon,uel ipsum piper albū.

De iis qui ob uitiosos humores erosionem stomachi sentiunt. Cap.CVII.

QVicunq; ob uitiosos humores os stomachi erodentes exoluuntur, his calida epota uomitū præcipito:si parum obediat uomitus,manus prius ac pedes & partes stomacho adiacentes foueto: inde immissione digiti aut pennæ uomitū excitato.sin id quoq; non successerit,ad alui proritationē declinato cum his quæ supponuntur.ubi ita profeceris,absinthij comam in mulsa elixatam bibendā dato,& ad corroborandū stomachum, tum cum extrinsecis, tum cum intrinsecis omni conatū incumbito,animaduertendo ne hęc à principio fiant:comam inquā absinthij & alia huiuscemodi exhibere: sed posterius ubi iam uitiosi humores & excremēta à stomacho & uentre inanita fuerint.

De his qui in stomacho pituitam collegerint. Cap.CVIII.

QVi ex plurima frigida pituita in stomacho collecta exoluuntur, iis oleo calido in quo absinthium decoctum sit,q maxime uentriculum fouemus:inde mulsam in qua hyssopus aut quid tale maduerit, aut oxymeli cum pipere propinamus,& medicamentū diatrionpepereon aut diospoliticon exhibemus:summatim uictum qui incidere possit eligimus.

De animi deliquio ob ingentem algorem. Cap.CIX.

IIs qui ob nimiū algorem exoluūtur, eadem omnino quæ morbo bulimo appellato conferunt prorsus calefaciendo, uinum calida temperatum,& alimenta calorifica exhibendo,fricando,& prope ignem fouendo.

De animi deliquio ob uehementem calorem. Cap.CX.

QVi ob nimium calorem uel à præfocanti aere, uel à multa in balneo mora contractū delinquuntur animo,restitues si cō festim frigida insperges,uentilabis,spirātiq; auræ obijcies,& os uentriculi fricabis denudabisq;:tum deinceps uinum atq; alimenta exhibebis.

De his qui ob inflammationis magnitudinem uel ob febris malitiam in accessionibus animo delinquuntur & refrigerantur. Cap.CXI.

ARtūs egregie fricato & foueto, manusq; ac pedes uincito,uigilias imperato,& ut penitus ab epulis & potione abstineāt.optimū hic est, ut futurā cladem pcognoscas,occurrasq; ante accessionē cū eis quę recreare posse consideris.

De his qui ob siccitatem in accessionum principijs exoluunt. Cap.CXII.

MAxime interest pręuidere,in accessionum principijs casuros in syncopam: si enim duabus aut tribus horis ante exacerbationem alueris,contrectarisq;, pedes ac manus iusseris,non interibunt. alimenta esse oportet concoctu facilia & stomacho conferentia.q si insigne periculum futurum intellexeris, panem prius ex uino aut chondrum alicæ uino madefactum præbeto.ubi uero syncopam mediocrem speraueris, uinum ne dato, sed punicorum succum aut citoniorum , aut alicuius adstringentis fructus epulis commisceto. post exacerbationem usus fructuum necessarius non est:qui uero in repentinum discrimen incidunt,his uini calidi & panis & chondri alicæ quidpiam perq; modicum dato: nam si alimentum uel copiosius uel coctu contumacius dederis,illico suffocabis.

De his qui ob obstructionem principis membri animi deliquium patiuntur. Cap.CXIII.

OB principis membri obstructionē animo derelictis oxymeli dandū,& potiones ex hyssopo,origano,puleio & melle, alimētaq; egregie incidētia:crassa enī & uiscida magnū inferunt nocumentū. ab his ergo penitus abstinendū, artus pfricādi & uinciēdi sunt,et potionib.urinā ciētibus utendū,apio,petroselino,dauco,& huiusmodi,ubi insignis successit utilitas:uinū etiā dilutū antiquū,ppinādū.

De his

De his qui ob repentinam euacuationem exoluuntur. Cap. CXIIII

OB repentinam amplam[que] abſceſſus eruptionem aut inciſionem aut inanitionem aliam ueluti menſium, ubi quis animo delinquit, confeſtim rebus odoratis animum reuocato, inde iuſculis concoctu facillimis alito.

De his qui ob mœrorem, gaudium, terrorem, iracundiam animo delinquuntur. Cap. CXV

QVi uero ob mœrorem, gaudium, terrorem, aut iram attoniti euadunt aut exoluunt, odoribus & his quæ per os aſſumunt, recreatos uomere cogito. De cardiacis & bulimo agetur ſuo loco, ubi de ſtomachi uitijs pertractabimus.

De capitis dolore in febribus. Cap. CXVI

RAtione febris caput dolentibus lux inimica eſt, concuſſo enim uiſu cerebri membranæ agitantur: pedes his ſuauiter palpandi ſunt, extrema contrectanda & cõprimẽda, calor à carbonibus, lucernis & ſole, et à fumo redditus prohibendus, ingrati odores & uaporoſi, clamores, iræ, aſſidua potatio & oris ablutio, uitãda omnia: extemplo enim aut ab ipſo ore, aut à ſtomacho humefacto copioſus uapor ad caput attollitur, quod alioqui ignitum eſt. plurimis præterea irrigationibus occurrendum, oleo omphacino, aut optimo roſaceo madefactum lanæ manipulum ab alto digitis exprimẽdo, ut in riuuli morem moderato percuſſu decidat quod irriguum eſt: ac niſi aeris qualitas obſtet, frigidum ſit oportet, aut ſuapte natura aut ſtudio paratum. increbreſcente dolore in aures quoq[ue] roſaceum inſtillato, & tempore ita ſuadente ac dolore cum aliquo ardore infeſtante, ſucci ocymi aut polygoni aut menthæ trientem aut quadrantem admiſceto: nec fruſtra aceti modicum addideris, in quo præſertim quidpiam ſerpilli decoctum ſit. perſeuerante dolore ad ſanguinis miſsionem recurrendũ, niſi quid obſtiterit: quædam etiam utiliter odoranda concedes, ut myrthum, roſam, puleium. fronti & ſincipiti cataplaſma applicato, & polygono trita cũ polline hordeaceæ farinæ & ſeridis ac plantaginis folijs. quod ſi uiolentus iam dolor obſederit, hyoſcyami folia uiridia aut papaueris cum mica panis adhibeto: præſtat uero amygdala amara madefacta cortice adempto & cum mica panis cõtuſa, temporibus & fronti applicare: aloe etiam ex aceto aut crocomagma utiliſſime illinitur: certe lumbrici terræ illiti mirum in modum illico opitulantur. aluum iſtorum facilem eſſe oportet, obſeruandum tamen ne ſtomachus uehementer uexatus patiendi conſenſum in caput afferat, enitendum[que] ut noxia uomitu pellantur, ac ſtomachus corroboretur.

De uigilijs in febribus ex Galeno. Cap. CXVII

VBi uigiliæ exceſſerint, manus crura[que] uinciri oportet, hora maxime ſomno capeſcendo conſueta, monendum[que] ut ſæpius genas aperiendo conniuendoque defatigentur: inde repente ſolutis uinculis ſublata[que] lucerna plurimum ſilentium imperare.

De ijſdem ex Herodoto & Philumeno.

VIgilantium puluinaribus ſupponendi papaueris albi caliculi, aut nigri radices, aut poma mandragoræ, aut hyoſcyamus: uiride etiam papauer odorandum, & ſyluestris lactuca, quam papaueraceam uocant, & mentha, coriandrum, roſæ: nos uero calicum papaueris nigri, meliloti, calamenthi & pulegij decocto faciem aſſidue lauamus, & magis confert. Odoramentũ optimum. Calicũ papaueris albi aſſatorũ, corticis radicũ mandragoræ partes æquales cõtuſas uino & modico roſaceo irrigato, et naribus admoueto. tali etiam ſoporifero ſuffumigio utendum: ſtyracis, amomi, ammoniaci thymiamatis, bdelij ſcythici, radicis mandragoræ partes æquales cõficito, & ſuper cupreſſi lignis ſuffito. Nec parum ad conciliandũ ſomnũ facit thymiama Beronicæ, quod in libro de theriacis xiij. inquam

descriptum est.utere & hoc somnifero unguento: styracis unc.ij. myrrhæ tantundem.succi pomorũ mandragorę,corticum radicis eiusdem,seminis hyoscyami nigri,baccarũ myrthi nigrarum, rosarum aridarũ sing.unc.i. olei lib.i. uini antiqui odorati quod sufficit,terito et cribrato & cum uino conficito,inde oleum injicito, unito & utere fronti ac naribus interius & exterius illinẽs: fronti etiam serpillum & melilotũ in passo elixata,uel ocymi aut susi agrestis semina,uel hyoscyami aut solani uesicarij folia,uel cyphi uel crocomagma illinito. ꝙ si uigiliæ ulterius persistant, temporibus ac fronti pastillum quempiã ex anodynis applicato:si nihil adhuc profeceris,difficultatem præfatus anodynorum aliquod potandum præbeto: tutissimum uero est & gustu soporiferorum omnium iucundissimũ, quod ex caliculorum papaueris decocto & ex melle conficitur, cuius mixtionem in hoc libro paulo infrà dicemus. utere insuper optimo cataplasmate, è palmulis madefactis aut elixatis, in uino tritis cum polenta & modico rosaceo aut oleo de citonijs:pectori enim applicatum ad somnum capescendum disponit.

De improbo sopore quem cataphoram uocant ex Herodoto. Cap.CXVIII

EXquisitam cataphoræ curationem sequenti libro ubi de capitis morbis agetur,explicabimus,quando & de phrenitide loquemur. nunc docendum quo modo quispiam urgentibus symptomatis repente occurrat: spongia ergo in oxycrato qui posca est,non ualde frigido madefacta faciem contrectabimus, extremitatesq; ualide uinciemus,& odoramenta quæ incidendi exciandiq; uim habeant admouebimus,præsertim castoreum,& in exacerbationum remissionibus cucurbitulas scapulis & dorso applicabimus.perseuerante morbo in ijsdem remissionibus ad sternutamenta accedemus.cauendum etiam ne omnino recõdantur lucernæ,ita enim repletur caput. fit ciborum materia quæ incidendi diuidendi excitandiq; uires habeat:applicenturq; naribus uel seorsum uel cum aceto ea quę postea de lethargo suo loco docebuntur.

Quomodo linguæ asperitas in febribus emendanda sit. Cap.CXIX

LIngua in febribus quandoq; arescit, ut humectatione indigeat:interdum magis minus ue scabrescit,infringitur, nigrescit, carbonisq; speciẽ induit,quod à uiscerum inflammatione euenire solet.& si illæsis hypochondrijs euenerit, perniciem indicat: humectatur lingua detento in ore seminis lini cremore, præstat ꝗ id efficacius si cum semine lini myxæ decoquantur:quo deinde succo madefacto digito linguam perfricemus,detergentes simul impactam dentibus sordem: inde os limpida aqua colluatur,aut nitenti spongia abstergatur. mox rosaceo uel solo, uel cum melle, quod satius est, probe illinat. succus etiam portulacę in ore detentus humectat, & rhu obsoniorum aquæ aut mulsæ mixtum. damasceni item aut myxæ nucleus ore detentus mitigat: sæpe & lactucæ caulem ad nuclei oliuæ formam desectum,aut symphyti radicem ori detinendum dedimus, & benefecit. alimenta quæ his offeruntur, immordacia sine adstrictione penitus leuia & sorbitioni apta esse oportet. quod si hypochondria inflammentur, his curatio adhibenda est: in morbis enim extrinsecis lingua affici prima incipit, ultima desinit. at si ulterius extendat scabrities, anserino adipe, uel si hic defuerit,gallinaceo, maxime tamen omnium phasianico liquato digitum madefacies, & linguã exquisite perfricabis.perseuerante scabritie,butyrum recens optime cõfert, quod in principio adhibendum non est.

Quomodo sitis extinguenda ex Philumeno. Cap.CXX

SItis duabus de causis fit,aut humoris indigẽtia, aut caloris exuberãtia. utraq; febrientes torquet: uehemens eñ caliditas ariditasq; in illis est,plurimo humore impetu febris absumpto:qui si tutò bibere possent quoties appeterẽt,hãc prorsus sitis

sus sitis medicinā amplecteremur. sed quoniā tempora ac modos potionī præfini ri oportet, quædam interim siti refrigeria quærenda sunt: potus enim importune oblatus nō solum sitim non extinguit, sed uehementius acuit: in accessionū enim principio affatim materię febrim accēdentes ad profundū declinando, sitim inten dunt, potioq; tunc exhibita materiæ copia superaṫ, & contagio transmutata ægri tudinem auget. in principijs ergo & incrementis potus inhibendus est, in uigore ablutionib. primo & gargarismis exarescēs corporis squalor mitigādus, inchoan te declinatione iam bibere ægro permittendū: in remissione uero nolens etiam co gendus, ne futura subinde accessione exarescat atq; incendaṫ. cæterū sitis frigidis simi olei uel cōmunis, uel rosacei irrigatione sedaṫ, in defluentis riuuli morem pa rata sicut alibi docuimus. cōferunt etiam præsidia quæcūq; in febri ardēti enume rauimus, & q̄ nuperrime diximus ad linguæ scabritiē. præstantissimū omnium si mandaṫ, lactucæ aut cucumeris semen & glycyrhiza, post quorū manducationē abluere os & gargarissare oportet: omnia uero alimenta humectādi uim habeāt.

Ex Dioscoride pilulæ ad sitim.

Seminis cucumeris drach. vij. tragacanthæ drach. iiij. semen terito & cribrato, tragacantham in ouorum recentiū crudorum albumine dissoluito, deinde pi lulas cōficito atq; in umbra exiccato, quarum unam ore tenendam dato, & humo rem inde solutum deuorandū moneto. aqua etiam in qua citonia aut pira præma duerint, uel uuæ acerbæ succus uel hydrorosatū uel mel rosaceum cum aqua cali da febrientium sitim extingunt. in sanis uero sitis quæ ob siccitatem contingit, so mno curatur, ita enim humores maturantur. contra uero quæ ob calorem fit, uigi liæ reprimunt: nam in uigilijs ad corporis superficiem explicatur calor. at sitis ab epularum caliditate, aut a uini copia contingens, frigidę potu co. rigitur.

De aurium inflammatione in febribus ex Philumeno. Cap. CXXI

Aurium inflāmatio in febribus siue præcedens siue subsequens, infestiorem omnino reddit ægritudinē. sequuntur inflammationem uigiliæ, perseueran tem etiam delyria. Hippocrates harum dolores mortales asserit. moderato igitur dolore & adhuc in principio existente, in aurem rosaceum tepidum, aut oui albu men liquidum cum muliebri lacte instillato, lanaq; anethino oleo madefacta exte rius foueto, caputq; rosaceo aut oleo omphacino irrigato. increbrescēte uehemen tius dolore uenam secato, aluumq; irritato: inde extra aurem circa audiendi mea tum cataplasma panis illinito, aut semen lini tritum cum folijs uirentibus hyoscya mi aut papaueris, & cataplasmate conficiendo butyrū pro oleo adijcito. in dolorū exacerbatiōe spongijs ex hydræleo. i. oleo aquę immixto locū usq; ad indolentiā foueto: inde hæc q̄, pxime diximus, rursus illinito, & oleū amygdalinū in calido ci nere cū calicibus papaueris calefacto in aures instillato: aut lūbricos terrę, aut asel los sub hydrijs inueniri solitos, quos oniscos uocant, aut araneos rosaceo elixatos inijcito.

Suppuratę auris medicinę, & de auditus difficultate. Cap. CXXII

Suppurata inflammatione factaq; in meatu eruptione, lana specillo circumuo luta pus ubi deterseris, mulsa primo abluito, inde uino mulso, postea & oxy melite, addendo oxymeliti nitri modicū: meatui uero medicamentum nostrum la na exceptū applicato, quod egregie conferet, & est alumen liquidū, mel, oleum ro saceum, æquis portionibus paululū simul decocta. probe etiam facit Musæ pastil lus, optima sapa et modico aceto solutus. illud sciendū, in acutis febribus pessimū indicium esse audiēdi difficultatē: nam uel lethargū, uel sensuum interceptionem quam catochā uocant, uel letales parotidas, aut aliam quandā minatur perniciē: raro tamen audiendi difficultas cum morbi reliquijs permanet, sed cum morbo in tercidit, interdumq; unà cum febri accessum & recessum alternat, quo tempore

nec uexare auditus meatum oportet, sed caput tãtum irrigare his quę in febribus ad capitis dolorem congruunt.

De ophthalmia seu lippitudine in febribus. Cap. CXXIII

VBi lippitudo in febri supe uenerit, à purgante medicina omnino abstinendum est, tantum albumen oui cum lacte infundendũ, extraq; illinendũ glaucium aut nili diarhodon, aut aliud quodpiã eorũ quæ diacrocu appellant, fluxionem simul cum refrigeratione repellentiũ. ubi maximus dolor infestet, spongia locus fouendus est, & thorulus ouo illitus de more apponẽdus: & si adhuc intendatur dolor, panis in decocto caliculorũ papaueris & meliloti cũ oui uitello crudo aut elixo, & modico rosacei madefactus, applicandus: aut psylliũ aqua feruenti irrigatum apponendũ: ubi inflammatio suppurauerit, utendum collyrijs anodinis.

De hebetudine quæ à morbo contigerit ex Philumeno. Cap. CXXIIII

REcedentibus morbis, & circa conualescentiam interdũ uel uterq; oculus uel alter tantum hebetatur, ut uix ueluti per caliginem quandam prospiciant, & sæpe intuentibus tanquã pili offerantur: uid. ntur oculi si inspiciantur sinceri: par uior tantum aut amplior licet rarissime puppilla apparebit. hæc hebetudo repente inuadit, ubi prope finem morbi iam conualescentes pollutio in somnis detriuerit, iudicium imbecillitatis spiritus & nerui quem ὀπτικὸν uocant. corpori igitur robore exacte restituto statim & integra uidendi facultas sequitur: propterea à localibus præsidijs omnino abstinere oportet, neq; fouendo, neq; illinẽdo, sed uictu tantum reficiente accidens corrigendum est.

Curatio distillationis sanguinis è naribus febrim sequentis. Cap. CXXV

DIstillationem sanguinis narium in febribus quæ in quarta contigerit, pessimum indicium esse Hippocrates asserit: collectam enim multitudinẽ in uniuerso corpore aut in capite ostendit. stillat sanguis aut inculcatis, aut condensatis meatibus, sed excretio ampla copiam remittit & minuit: paulatim ergo inaniendus est qua maxime incitatur natura. hac ego ductus ratione ausus sum in quarta ubi huiusmodi stillatio superuenerat, nariũ uenas coliculo graminis de more percutere: neq; oportet modico fluxu cõtentos esse, sed pro uirtutis ratione auferre, inde consuetis præsidijs sistere.

Quomodo uesicæ consulendum & urinæ difficultati in febribus. Cap. CXXVI

IN pessimarum febrium initijs hoc quoq; contingit incommodum, ut uesica doleat, & cum dolore paulatim urina prodeat, quod non solum infestũ est, sed partes etiam neruosas male affectas ostendit: uniuerso enim corpore crudis humoribus repleto, repentina copia proruit in uesicam, quam distentam actionibus ineptam reddit, atq; ex urinę detentione in discrimen ducit. fumini igitur ilibus & inguini lana pura apponatur, oleo dulci calido madefacta aut sicyonio: præstatq; si anethum aut ruta in oleo decocta sit. post fomenta femen apij, aut cyminum tritũ cum lana applicatur: si dolor intẽdatur, etiam cataplasmata post fomenta adhiberi oportet: rectumq; intestinum abluendo cum butyro & oleo in quo fœnugræcum decoctũ sit, si mulier fuerit, etiam uterus abluendus. sed si urgeat inflammatio, rubedoq; cum plurimo calore abdomen obsederit, uena secãda est, tenuiq; & exquisito uictu utendum: iusculis inquam ptisanæ aut chondro mulso abluto, aut ouis sorbilibus. postea & mica panis probe lota præbenda est, mox & malua trita & porrum capitatum pluribus elixatũ aquis, pisces'q; mollissimi. insessiones etiã machinandæ usq; ad umbilicum & lumbos, artemisiæ decocto, & fœnugræci & pulejj, oleo quoq; subinde addito. si ultra processerit, illinatur castoreũ. utilissimũ est hoc morbo laborãtibus post augmẽtũ cucumeris agrestis semẽ: prę madefacto

cortex

cortex adimitur, & triti cochlearia duo ex tribus aquæ cyathis propināturːcit urinam sine molestia, & dolorem confestim sedat. ab alijs uero urinam cientibus donec perseuerat febris omnino abstinendum est, ne urinæ copia ad uesicam delata extendat atq; incommodum augeat.

Quomodo lumborū doloribus consulendū, ex Philumeno. Cap. CXXVII

LVmborū dolor fere in malignis febribus statim à principio contingit, qui si perseuerauerit, maximas turbulentias affert: si uero repente interciderit, adhuc periculosiorem morbum portendit. primis ergo diebus oleo pauco uino addito locum fouere oportet: inde aphronitrum passum, sal, oleum, succida lana excipiantur & applicentur. hæc autem somenta uehementē quidem dolorem sedant, sed nō omnino tollunt: successu ergo temporis uena secanda est, mox cucurbitulę loco affigendæ: deinde cataplasma è lini semine & fœnugræco confectum, in crumena locatum lumbis apponimus, ægrumq; in ipsos pronum iubemus decumbere, deinceps oleo rutaceo & ceratis ex ligustrino unguento præparatis fouemus: aluus uero statim à principio congruis alimentis molliatur: nec parum confert clyster ex decocto agrestis cucumeris & melle infusus: pituitam enim ducit & celerrime subleuat, ni uehemens febris obstiterit.

Curatio ulceris ossis sacri in febribus ex Philumeno. Cap. CXXVIII

IN diuturnis & colliquātibus habitum febribus, absumpta carne nudis ossibus decumbitur, partesq; maxime extantes dolorosis ulceribus corripiuntur, quæ haud facile tractari possunt, cum à stragulis assidue conuertantur: nec tantū quia difficulter curantur, aut quia dilatando, profundando, & crassioribus labijs depascendo usq; ad nuditatem perueniant: sed infelicis quoq; indicationis gratia hæc ulcera detestari oportet. ab antiquis enim accepimus hunc affectum perniciē portendere, propterea antequam insanabilis reddatur, ad curationem properandum est. primum igitur ubi inchoat, ac locus cum dolore rubescit, circulū laneum aptę magnitudinis loco supponimus, ut pars affecta ab omni occursu libera in uacuo consideat, commodeq; decumbat: deinde ceratum ex oleo rosaceo aut myrthino cum spuma argenti, aut cerusa & hordeo exusto confectum applicabimus, subiecto semper laneo circulo. idem faciunt reliqua omnia cerata ad sedem. confert etiam quod in æreis lebetibus subsidet, fundo ueluti testa quædam adhærens, rosaceo cerato admixtum, quod in ahenis balneorum frequentissimum est. Item ceratum ex melle, quod quatuor res æquis portionibus continet: argenti spumā, oleū, ceram, mel, rosaceo soluitur & mirifice opitulatur. nec resellenda est somentatio cum spongijs. quod si inflammatio superuenerit, panem cum solano, aut polygono, aut plantagine, aut brassicæ folijs loco illinito: si ulcus depascat, lentem cum malicorio decoctam applicato, utitorq; medicamētis ad ulcera depascentia, quas nomas appellant, solutis cerato uiridi epigoni aut coracis. sed & pastillus Andronis, aut Musæ, cum sapa benefaciunt: ubi uero depascentiā cohercueris, ad priora communia præsidia redeundum est.

Curatio ulcerum scroti & ani in febribus. Cap. CXXIX

VLcerantur in ægris hæ partes, quandoq; ob negligentiam tantum, quādoq; ob improbos mordacesq; humores & febres malignas. sed in his mens quoque uiolata est, ut neq; dolorem percipiāt, neq; ardori aduertant, assidentes fœtore deprehendunt. primo igitur spongia expressa ex aqua suauiter calida locus fouendus est: mox oleo rosaceo aut myrtino inungendus, inde scrotū puluiscula aridæ myrti aspergendū: tum cum ouo & cerussa addita rosacei aut myrtini olei portiuncula ne exarescāt, illinendū. quod si emplastrorū inquinamenta perferri possunt, ceratū quod trypherū appellatur ex rosaceo, cerussa, spuma argēti & ouorū

uitellis

uitellis confectum applicabis. confert etiam ceratum ex butyro aut anserino adi-pe,aut gallinaceo,aut quod ex hordeo conficitur.item omnia quæ ad sedem præ-parantur.quod si ulcus ad depascentiam perueniat,recurrito ad ea quæ de osse sa cro retulimus.alimenta dulciora offerenda sunt,dulcium miscendorum mensurā cōiectando pro febrium qualitate,ne dum parti consulis,toti noceas:nec aluus in terim negligenda est,præsertim ubi sedes melius habuerit.

Curatio pustularum in febribus quas exanthemata uocant, ex Herodoto. Cap.c x x x

FEbricitantibus ferè circa morbi solutionem, pustulæ circa labia & nares sæ-pissime efflorescunt.in ipsarum uero febrium principio non mitiorum,sed ea rum quę à multum deprauatis humoribus accenduntur:in uniuerso corpore,aut in plerisq; membris apparent pustulæ paruę,uibicibus aut culicum morsiunculis similes:quę in malignioribus & pestilentibus febribus ulcerantur etiam,& ad car bunculorum speciem accedunt:omnes deprauatorum humorum & habitum ero dentium multitudinem indicantes. quarum quæ faciem inuadunt,omnium pessi mæ sunt:plures paucioribus peiores,maiores minoribus,quę diutius perseuerāt, his quæ statim euanescunt.peiores quoq; igneæ & pruritum inferētes.at quæ al-uo adstricta aut mediocriter soluta eueniunt, meliores : sicut quæ eadem fluente, aut uomitu infestante fiunt, improbandæ.quæ uero ubi apparuerint,uentrem si-stunt, commendandæ sunt.quæ ergo circa mitiorum febrium solutionem in nari bus & labijs oriuntur,rosaceo uel seorsum uel cum cerussa aut argenti spuma cu-rantur.confert etiam pastillus è croco,myrrha & alumine, quem irim uocāt.& ni ger, qui habet crocomagmatis, balaustiorū,attramenti sutorij,myrrhæ,aloes,por tiones æquas cum uino subactas & in pastillū redactas,quem usus tempore aqua aut lacte aut uino diluimus. si maiorem adstrictionem requirimus, post linimen-tum ac fine linimento quoq; agglutināda membrana est,uel eo quod palmulæ nu cleo adhæret,uel ouo.reliquæ autem totius corporis pustulę uibicum speciem ge rentes,statim à principio,nisi quid obstiterit,sanguinismissione curādæ sunt:con sueuerunt enim si retrocesserint perniciem afferre,nisi uomitu, aut per secessum uis humorum pellatur.tunc igitur ptisanæ cremore,ouis & oleo chamæmalino, ene mate à uespere in totam noctem retēto uentrem mollire oportet,ac parcissime ci-bos exhibere,ut tota multitudo expurgetur.in accessionibus uero ob ingentes cir ca stomachum erosiones,tepida propinata aut penna intromissa uomitum prouo cabimus,alimentaq; contemperandi uires habentia, sicuti ptisanæ cremorem aut chondrū cum mulsa exhibebimus. quod si febris ardens simul uexauerit,uniuer-sum corpus hydrelæo portiūcula nitri admixta inungemus : pustulas enim circa superficiem detinet, & profundā materiam attrahit, intimasq; partes refrigerat, ac sæpe sudore allato ingens acrium humorū copia diffiabitur. ad pestilētes uero & ad carbunculorum naturam accedentes statim quidem à principio sanguinis missionem admittimus.alimentum uero nequaq; differimus:materiam enim ne-quiorem ieiunium facit,uiresq; prosternit, quas infractas seruari in omnibus qui dem febribus,sed in pestilentibus maxime intendimus.si ergo locorū natura tole rauerit, ut pustulæ illinantur,medicamento ex rosaceo,cerussa, thure & uino dul-cissimo,aut spuma argenti,& thuris polline cum rosaceo cōfecto utemur.reliqua membra cerato ex eadem materia præparato inunguntur: atq; huc mutuari pos-sunt cerata uniuersa quæ ad ignis ustionem conficiuntur.faciei uero pustulas ca-lida ablutione mitigamus, & quæ in reliquo corpore sunt,spongia fouemus:præ sertim prurietes.q; si ultra serpāt, inextinctæ calcis modicū admiscere oportet:mi rifice enī exiccat ac depascendi uim reprimit.at quæ iam depascūt,lenticulā cum malicorio

malicorio & melle elixatā, uel plātaginem uel polygonū, uel rosas cum pane confectas illinito. cōfert & ad humorū cruditatē cōtemperandā caprinū lac epotum: trientem aquæ lacti admiscere oportet, uersatuꝗ; assiduo usꝗ; ad semissem decoquere: ita enim neꝗ; in caseum uersum acescet, neꝗ; à febrili calore ignitum ad nidorem mutabitur. in declinatione purganti medicamento materię idoneo corpus euacuabimus, deinde theriacam antidotum exhibebimus, aut mithridaticam, aut aliam quandam earum quæ ad letalia & uenenosos ictus cōficiuntur. humorum enim ad corruptionem auersio ingens uenenoso medicamento similis est. eueniunt interdum pustulæ magnæ, colore candidæ, pruritum exiguum inferentes, redundantes plerunꝗ; in femoribus, natibus, ilibus & abdomine, à multa & ignaua materia trahentes originem, quæ uniuersi corporis curatione tollūtur: nullum enim inde insigne malum timeri debet, sed parcitas tantum cibi adhibenda est. ꝙ si cum his ardentes febres euenerint, in accessionum uigore nisi uiscerum imbecillitas obstet, frigidæ potionem concedemus. nonnunquam etiam pustulæ quædam oriri solent rotundæ, inæquales, subalbidæ aut subrubeæ, duræ cum eleuatione carnis, haud dissimiles panis, qui in facie eueniunt: plurimum pruritū inferentes, ut inextinguibili scalpendi desiderio uigilias inferant, quæ plerunꝗ; febrim intermittentem cōsequuntur, & omnino mitiorem indicant morbum: ideo ægrum oportuno tempore perquam calidam aquam ingredi oportet: deinde extrinsecis linimentis, oleo inquam myrtino aut lentiscino, cum myrti frondibus uel polline thuris, uel cimolia torrefacta uel alumine liquido, uel lomento, uel sesamo adiecta aceti portiuncula illini. si uero pruritus urgeat, lino crudo aut spōgijs ex aqua feruida expressis foueto. at si exulcerentur, ceratis ad ignis ustionem cōfectis utitor, & eo præcipue quod fit ex hordeo. pustulæ quæ ualde rubent malæ sunt iudicandæ, quæ liuent peiores, quæ nigrescunt, & quæ ueluti infixæ carunculæ extuberant, pessimæ. at quæ in facie & thorace & lateribus & uentre & scapulis redundant, à principio statim ne curato, sed uarie rem trahito: infortuniorum enim causæ ad curatorem, uel sanitatis pollicitatorem referuntur. at si usꝗ; ad morbi uigorem perstiterint, neꝗ; ad peius declinauerint, non omnino sunt negligendæ, licet perꝗ; raro & caute curandæ sint: poteris tamen prodesse si singulis suo tempore occurras, atꝗ; ardenti studio curationem suscipias: nam quæ in demortua superficie è profundo emergūt, quid aliud tandē portendāt, ꝙ uitā ab intrinseco efferri?

De tremoribus in febribus ex Herodoto. Cap. CXXXI

TRemores qui in febribus fiunt, uel à deprauato uictu, uel à nimio aquæ frigidæ seu poscæ, seu uini potu, uel ab immoderato cōcubitu aut reliquis huiusmodi originem trahunt. primo igitur abstinendū ab his est quę noxam inuexere: & quoniam dorsum præ cæteris huic iniuriæ paratum est, ideo totam præcipue spinam, dein reliqua membra lanis, oleo sicyonio uel gleucino, uel rutaceo madefactis, uel cerato ex quopiam horum confecto fouere oportet. caput etiam primis diebus oleo cōmuni dulci irrigādum. postea si morbus diuturnior fiat, anethino: ad quod opus peragendū accessionū interualla eligenda sunt. sed & cucurbitulas à prima uertebra usꝗ; ad lumbos applicabimus, & hordeaceam farinam oleo & aqua dilutam, quam oman lysin uocant, eisdem partibus simul cum hypochondrijs illinemus, deinde lana oleo antiquo aut sicyonio obtegemus. postremo sorbitiones calidas exhibebimus, laxandeꝗ; aluo consulemus, neꝗ; ab his discedemus, donec morbus uel soluatur uel minuatur. qui si perstiterit, neꝗ; declinauerit, ad curationis modū cæteris tremoribus cōmunem accedemus, ægrūꝗ; alternis diebus calidū oleum ingredi iubebimus: oleumꝗ; sicyoniū uel cōmune antiquū ante ingressum, atꝗ; etiā postea illinemus. sępe & castoreū huiusmodi linimento utiliter

omanlysin

adijcitur

adijcitur: quin dolore infestante castoreum etiam propinabimus, ceratisq́ addemus. denique unctionibus ad resolutionem descriptis utemur.

Omæ lysios confectio. Cap. CXXXII

OMa lysis ita conficitur: hordei, fœnugræci, & seminum lini farinas simul in sapa usque ad glutinis consistentiã decoquito, deinde duo aut tria ouorũ uitella superaddito: nõnulli & semen apij adiecerunt, ubi flatuũ copia infestaret.

De conuulsionibus in febribus ex Galeno. Cap. CXXXIII

COnuulsiones repletis neruosis partibus plerunque cõtingunt, qua ratione maximis inflammationibus superuenire consueuerunt. interdũ ob tenues mordacesq́ humores neruosa loca erodentes, interdum ob ingentem algorem, quidpiam ueluti gelu inferentem, sæpe ob nimiæ siccitatis excessum generantur: quæ quidem perniciosæ phrenitidi, siue ob febris uehementiam, siue ob uiolentas ferocesque motiones præcipue superueniunt: nec quempiam hac ratione affectum euasisse, uel ego uidi uel fando audiui aliquem se uidisse. tres ergo conuulsionũ prædictæ species sæpenumero sanantur, quarta uero omnino insanabilis est, quæ ob neruosarum partium siccitatem contingit: nonnunquam in ore uentriculi humor tenuis & acris collectus, præsertim æruginosus, ingentes conuulsiones, & ad syncopam deferentes excitat, ut frigidi exudentur uapores. his tepida propinata digitorum aut pennæ immissione uomitum prouocamus: & si circa intestina mordicationis indiciũ fuerit, ptisanæ cremorem per clysterem inijcito, datoq́ alimenta corruptioni renitentia, ueluti chondrũ alicæ, cum granis mali punici, & alia huiuscemodi. quod si nihil tale contigerit, uniuersi quidem corporis conuulsiones in tetani morem curabimus. quæ uero peculiariter cuidam parti contigerint, primo contracta membra placide demulcebimus, doloresq́ mitigabimus, atque oleo sicyonio antiquo calefacto suauiter perfricabimus: deinde perseuerante affectu castoreum quoque ac cætera relaxantia linimenta applicabimus. qui uero ob febris uehementiam potissime præsente delyrio siccitatis causa conuellunt, his calida multa temperata caput manus ac pedes colluere oportet: deinde caput quidem oleo dulci calido irrigare, manus autem ac pedes eodem oleo perungere, postea circũmiectis uestibus fouere, & quietem adhibere. at ubi à sanguinis copia conuulsio contigerit, uenam secare expedit: inde cucurbitulas cum scarificatiõe ultimæ quidẽ spondylo applicare, si crurum conuulsio infestauerit: sed si manus conuellantur, septimæ spondylo & articulo humeris subiecto sunt apponendæ. quod si uniuerso corpore persistente sano labium aut oculorum genę contrahantur, sęuum id accidẽs existimare oportet: cui cum occipitij & duarum priorum uertebrarum scarificatione occurremus, caputq́ oleo anethino calido irrigabimus, atque ubi accesserit occasio, æger ad balneum ducendus est, & adhuc in potu aquæ continendus. at si necessitas uini exhibendi fuerit, paucum dilutumq́ concedito.

De dulcibus consuetisq́ in febri potionibus ex Philagrio. Cap. CXXXIIII

DVlcis potio duplicẽ utilitatem affert: primo quod iucunditatis gratia libentius à natura amplexetur: uentriculus enim placidæ rei occurrens ac circumstans, eam facilius subigere ac cõficere potest, inde uires parãdas proficere, pręsertim si moderata quãtitas offerat. unde natura refocillata, ac ueluti reuiuiscẽs, actiones suas alioqui languidas et à morbi feritate defatigatas excitat. secũdo quod ęgritudini duobus modis resistat, tum uim illius cõtrarijs qualitatibus opprimẽdo, tum animalis uirtutes suscitãdo, ut morbi impetũ uiolentiãq́ facile ferat: propterea omnes ferè mortales potus dulcedine alliciunt, sed dulci præcipue uino ac mulso: quæ quoniã febrientibus haud facile cõcedunt, alia potionũ genera q̃ proxime dicent, excogitata sunt, & ipsa quidẽ nõ temere exhibenda: prorsus tamen uino ac mulso tutiora. Antido-

Antidotum quod diacodion appellatur. Cap.CXXXV

MEdicamentum diacodion præ cæteris occurrit, & quod ad uoluptatem iucundissimũ,& q ad calidos uehementesq; morbos efficacissimũ sit,tam ad eos qui uiscera obsident,q qui in toto corpore fuerint,ueluti febres & quos cholericos uocant:& qui delyria in febribus aut uigilias inducunt.ad tusses etiam frequentes ob tenuem humorem à calidiori capite in pectus defluentem genitas mirifice cōfert, quod ita conficitur:caliculos decem papaueris,unà cum semine,moderatæ magnitudinis,nouellos quidem,sed inter duritiem mollitiemq; medios,in sext.pluuialis aquæ diem ac noctem madefactos,igne fumum nō reddente decoquito,donec satis flaccuerint.postea decocto expresso,& per setaceum cribrũ excolato,mellis optimi despumati semissem admiscebis : deinde uersatu assiduo rursus ad mellis attici consistentiam decoques.si tamen destillatio tenuior infestauerit,satius est mellis loco passum cretense aut sapam admiscere,ad quem usum glycyrhizæ quoq; radicem,aut ea deficiente succum , cum papauere decoquendum nonnunquam adhibeo . ubi uero humor iam defluxus in pulmone continebitur, eductioneq; indigebit,mel præferendũ est: quantitas quæ moderate exhiberi potest duo cochlearia nō excedit,copiam tamen pro corporum, ætatum,regionum, temporum anni ratione augebis uel minues:minus enim frigidioribus, plus uero calidioribus propinamus,neq; ad perpendendā medicamenti mensuram destillationis qualitatem uel quantitatem negligere oportet. quod si ex thebano papauere conficiatur,unciæ pondus omnino excedendum non est.hactenus de huius antidoti cōfectione Galenus scribit,ego uero eo semper utor quod ex passo conficitur:interdum mellis uel oxymelitis nonnihil addendo,sæpe & medicinam ad iocinoris, lienis aut stomachi uitia conferentem pro uariorum affectuũ ratione intermiscendo,neq; in uespere tantũ ad somnum conciliandũ uel ad tussim arcendam, sed desipientibus quoq; post sanguinis missionem,& uehementissime febricitantibus frequenter exhibeo: immo & ad os uentriculi intolerabili ardore affectum, & ad erysipelata reliquosq; calidiores thoracis,pulmonis,iocinoris,intestinorum mesaraicarumq; morbos felicissime transfero:neq; semel,aut in uigore tantũ, sed bis & post uigorem quoque propino,si modo manifesta coctionis signa apparuerint, ubi scilicet hominem uigiliæ intensusq; calor oppugnet . ego uero declarare facile possem,me ad putridas febres ante morbi uigorem diacodion sexenties felicissime expertum esse, immo & ad iocinoris , lienis pulmonisq; uitia cum oxymelite felicissime exhibeo. in febriũ uero declinationibus omphacomeli, aut mel rosaceum admisceo,pro hominib.quidem rarioris temperaturæ & qui imbecillioris stomachi ac minime appetentis fuerint omphacomeli:pro his autem qui dulcibus potionibus assueuerint,& qui in uentriculis humidũ quidpiam medicamentosum aut biliosum habuerint,mel rosaceũ.Atq; hæc quidem ad febriles affectus potest:ad urinæ uero stillicidia quæ ob lotij acrimoniam contingunt,præcipue in balneo,seu paulo ante balneum ubertim exhibitũ efficacissime confert:dandusq; his est crassior meliorisq; succi cibus : certe ad renũ uitia & calidiores lumbos,tota curationis uis in hoc præsidio collocatur.ad diabeten autem & cholericos affectus frigida temperatum exhibebis,præsertim ubi in calidiora corpora incideris: in cholericis tamen extimam prius cutim cum adstringentibus fomentis firmare oportet : inde medicamentum omphacomeliti admixtum præbere.at si è thorace redundantes humores tussi excernendos decreueris, oxymeli calida aqua adiecta uaria proportione admiscebis.

Omphacomelitis confectio. Cap.CXXXVI

RAcemos acerbos prope maturationis principiũ decerptos in loco tempera-

to explicatos duobus aut tribus diebus permittito, inde tabescẽtes exprimito, succumq; in uitreum uas exceptum tribus succi portionibus unica mellis optimi despumati adiecta, aliquot diebus insolato, donec feruefactũ cõsistat. deinceps in sublimiori parte domus seruato ne putrescat. sit hæc quidem tibi mensurarum proportio, ubi in optimum mel succumq; probum incideris, quam subinde augebis, aut minues, prout & mellis & succi tenuitatem aut crassitiem deprehenderis. confert ad tenues diuturnosq; uentris defluxus, qui ob calidos affectus euenerint, & ad prostratã appetendi uim ob oris uentriculi caliditatem, & ad stomachos humectatos post inanitionem uomitu factam. item ad picas mulierum, terram, carbones, aut alia quædam extranea comedentium, quibus hiera prius ex aloe purgatis, omphacomeli exhibebis. medetur etiam eis qui ob nimiã uentris inanitionem deliquium animi patiuntur.

Mellis rosacei confectio. Cap. CXXXVII

MEl rosaceum tres quidem partes excolati succi rosarum excisis unguibus, mellis uero partem unam admittit: conficit̃ calido soli pluribus diebus expositum, deinde in omphacomelitis morem seruatur. quod si eo tempore aer turbulẽtus aut frigidus fuerit, optimum mel rosarũ succo permixtum cribro setaceo rariori excolatũ, mitioribus carbonibus decoques, seruabisq; ut dictum est, atque ubi calidius cœlũ uidebit̃, protinus soli exponito. id quidem leniter adstringit, refrigerandiq; potestate pollet, ac nõnihil mellis ratione abstergit. habet & quid subamari & molliter acris, ideo ori confert, quod calida inflammatione ob feruentis distillationis defluxum laboret, & uẽtriculo ad quem humores acres & biliosi defluant, post uomitum medetur: ad stomachum etiam absq; materia æstuãtem, & ad febricitantes in totius morbi atq; in particularis quoq; accessionis uigore constitutos, utiliter exhibetur. sæpenumero enim in febribus una tantum largior potio congruo tempore exhibita, ad integram morbi solutionem sufficit, prouocato sudore ac citata aluo: nam præ cæteris cunctis potionibus mel rosaceum potentissimum est, ad acutos humores per aluum ducendos.

Hydrorosati confectio. Cap. CXXXVIII

ROsarum recentiũ excisis unguibus, & in umbra integro die cum sua nocte lãguefactarũ lib. i. mellis sext. i. pluuialis aquæ ad tertias decoctæ, sext. iij. ut nouem inquam sextaria, ad tria tantum ferueścendo perueniant. in ferueścentem adhuc protinus ab igne remotam rosas languefactas conijcito, atq; in uase exquisitissime obturato seruabis. postridie aquę excolatæ, expressis abiectisq; rosis mel admiścebis, totumq; in fictile uitreatum excipies, & aliquot diebus insolabis: postremo in uinaria cella recondes, quod longe magis melle rosato infrigidat.

Apomelitis præparatio. Cap. CXXXIX

APomeli ita cõficies: fauos splendido melle repletos colore candidos eligito, & qđ inde manibus expresseris, fontanæ aquæ optimę admiśceto. & si mel crassius fuerit, uni mellis portioni, quatuor portiones aquæ: sin liquidius tres tãtũ aquæ cum una mellis miśceto. si aridiores tibi uideãtur faui, tenuissime dissectos in idoneam aquæ quantitatem conijcies. tum manibus exquisite subactos exprimes & excolabis: inde mensum mel in nouam ollam infundes, in qua prius ad tetreum odorem tollendum aqua ferbuerit, & igne fumum non reddente decoques. ablata iugiter spuma & quicquid feruendo fluitabit, ubi iam neq; spuma neq; fecis quidpiam apparebit, & octaua pars aut septima deferbuerit, tollito ab igne donec exacte frigeścat: postridie ablato quod suprà fluitabit, in fictile uitreatũ conijcito, & in uinaria cella seruato, abstergendi incidendiq; ui pollet apomeli, ac biliosa per aluum ducit, urinam cit, febresq; putridas ad sanitatem disponit: calidis tamen &

men & siccis temperamentis ac eiusdem naturæ morbis inflãmatisq; hypochon-drijs infestum est. sitim non extinguit, ne dicam auget: dandum post sorbitiones assumptas, nocet enim si post cibum propinetur.

Hydromalum & cestiana confectio. Cap. CXL

SVcci pomorum lib. vi. alibi lib. v. mellis lib. xij. aquæ ad tertias decoctæ libras xviij. aliter pomorum dulcissimorũ odoratissimorumq; ac mollem carnem habentium, corticem ac medullam ubi abscideris, dissecato, succumq; exprimito, ac per setaceum cribrum densius excolato. sumendum succi sextarium, mellis sext. duo, pluuialis aquæ quæ ad tertias deferbuerit sext. tria, aquam & mel ubi simul bullierint, remoue ab igne, finitoq; exacte frigescant: inde spuma uniuersa amota, injce pomorum succum, & in fictile uitreatum recondito, oblinensq; in cella uinaria seruato. utere post dies quadraginta: erit tamen præstantius si rosarum siccarum exectis unguibus, unc. i. per diem ac noctem in toto hydromalo madefeceris, deinde excolaueris & seruaueris. iucundi enim coloris fit, et nõ acescit: eodem modo cestianam confectionem & piream præparabis.

Cydonati confectio. Cap. CXLI

CItonia maiora execto cortice et medulla dissecantur, à quibus deinde succus expressus setaceo cribro excolaẽ: huius succi sext. iiij. accipimus, mellis sext. viij. aquæ pluuialis quæ ad tertias deferbuerit, sext. xij. aquam & mel simul decoquimus. postea refrigeratis ablata spuma succum adijcimus, conficimusq; ac sicuti hydromalum conseruamus. interdũ ne confectio in hyeme ob frigus putrescat, melli tãtum despumato succum imponimus colamusq;, & in fictili operto seruamus: deinceps uere aquam ad tertias decoctam admiscemus & utimur: idem omnino facientes in pomis & cestianis malis & piris. quocũq; autem tempore cydonatum aut hydromalum conficimus, siue ante hyemem, siue postea, diebus quadraginta ab imbribus & uentis cauendo insolamus, deinde in cella uinaria tepo-nimus. satius igitur est ut confectio cum melle tantum seruata sub diebus canicularibus perficiatur. possumus quoque rosarum exectis unguibus, & per diem unum languefactarum, libram unam in despumati mellis sext. conijcere, deinde excolare ac diebus quadraginta insolare. congruit cydonatum morbis qui adstrictione & robore parando indiguerint, & partibus interius ulceratis, ut ori, stomacho, uentri, intestinis, sed & corruptioni quæ fit in uenis renibusq; ac uesicæ medetur, à qua furfuracea, spumea & pilorum speciem referentia sedimenta, in lotio excernuntur.

Oxymelitis præparatio. Cap. CXLII

OXymeli ita cõficitur: sumito mellis optimi partes duas, aceti nitidissimi partem unam. hæc quidem proportio plerisq; naturis conuenit: uariari tamen potest pro singulorũ gustu, ac patiẽtis temperatura, ut q̃maxime seruetur iucunditas: deinde simul decoquito ad mellis consistentiã, ac calida temperatũ dato. potest id bibitum lentos humores abstergere, crassosq; attenuare, propterea uiscerũ obstructiones aperit: iocinoris inq; lienis, uentriculi, mesenterij, renum. ad hæc omnia em̃ efficax est, siue febris adsit siue non adsit. plurima aquæ admixtione uiolentia eius reprimiẽ: tussim tamen excitat, intestinaq; abradit, quemadmodũ dixit Hippocrates & Galenus. uerũ id non eis corporibus euenit q̃ crassis ac glutinosis humoribus redundant, sed puris tantũ & copia excrementorũ carentibus, & quæ tenui acriq; fluore infestant, aut q̃ neruosas partes sentiendo uegetissimas habẽt.

AETII AMIDENI LIBRI QVINTI FINIS, IOANNE BAPTISTA MONTANO MEDICO VERONENSE INTERPRETE.

QVAE IN LIBRO SEXTO AETII AMIDENI CONTINENTVR.

De fluen-

FINIS

AETII AMIDENI ME- DICI CLARISSIMI LIBER SEXTVS IOANNE Baptista Montano medico Vero- nense interprete

De hydrocephalis ex Leonida. Caput primum

HYDROCEPHALVS morbus uocaт ab aquosa humiditate collecta in capite, plerunq; enim aquosa colligitur, licet nonnunquā feculenta, aut etiam sanguinea uisa sit: semper autem segnis pigerq; morbus est, siue ex latentibus siue ex apparentibus causis euenerit. latentes spōtaneæ ferè sunt rarefactis localibus uasis, & aquosa substantia sanguini admixta propulsa, in eundemq; locū collecta, atq; ex tali causa humor aqueus aggregaт. apparentes causæ sunt, ueluti percussio aut contusio fractis eorum locorum uasis & sanguine ad ipsa effuso, qui deinceps in tenuem substantiam feculentam, aut sanguinolentam raresit & dissoluitur, cuiusmodi passio frequentissime contingit infantibus, ubi obstetrix temere accedens durioriq; manu attrectans, aliqua tenelli capitis corpuscula infringit. cōsistit is humor in hydrocephalis aut inter extimam cutim, & membranā quæ quod caluam tegat, pericranion appellatur: aut in musculis temporum, aut sub pericranio, inter ipsum inquā & os caluæ, aut sub calua, inter ipsum os & duram cerebri membranam. maiores uero nostri etiam inter membranas & cerebrum colligi asseruerūt, quod quidem omnino letale est. segni ergo humore intra cutim collecto extra pericranium, aut inter pericraniū & os, eminet tumor in ea capitis parte ubi humor ipse consederit, concolor sine dolore, tactui parens digitorum pressuræ cedendo & remeando: concolor tamen & sine dolore locus est ubi sponte à principio euenerit. quod si à percussione cōtusionéue fuerit, initio quidem rubens dolensq; tumor cōtinget: sed postea desidente humore in tenuemq; substantiam mutato, tum demum concolor & sine dolore euadet. facta uero sub cranio collectione inter os & membranam initio ubi adhuc humor modicus fit, caput grauatur, obtenebrationesq; assidue fiunt, ac sensus hebetātur, uisus inquam, auditus & reliqui. at ubi redundare humor inceperit, suturæ capitis nimia multitudine à se inuicem distrahūtur, ut inde augeatur caput, & collectionis locus appareat: siue igitur sub cuti collectio fuerit, siue inter os & pericraniū, ijsdem omnino consilijs utimur ad humorem expellendū. ac prius quidem tumore existente, apex ipsius unica incisione secatur: sed si maior fuerit, duas aut tres aut etiam plures pro magnitudinis ratione adhibemus, in his potissimum partibus unde commodissime defluxus fieri possit: neq; oportet in his sicuti in abscessibus post manuū opus sordes extergere, sed ipsas tantū sectiones linamentis distinguere: facile enim post humidi excretionem conglutinabunт labia. ergo solis linamentis cōtenti erimus, post quorum applicationē si infantulo adhuc uinciātur manus, ligamenta ob grauitatē recusamus: sed lana tātū ouo madefacta apponaт, & pileolo caput operiaт. at in iam ualidioribus pueris linamentū exterius apto ligamēto custodiaт. poteris etiam post tertiam aliquo agglutināti medicamento consolidationē adiuuare. facta uero sub musculo temporis collectione ne musculus incidaт, expectare oportet humidi redundantiam, postea oblique musculum incidere. quod si humor sub musculo pro-

funde

funde latuerit, sectio utrinque facienda est in obliquis musculi lateribus, deinde cutis ex ijs partibus capulo scalpri sensim detrahenda, ac post totius humoris excretionem curanda, quemadmodũ proxime declarauimus. ubi uero sub cranio humor consederit, ibi quoque tandiu expectandum donec redundet, futuræque distrahantur ac tumor appareat: tũcque eminentiorem locum secare oportet, & deinceps ea persequi quæ de distractis capitis iuncturis docebuntur.

De phrenitide ex Possidonio. Cap. II

PHrenitis est inflammatio membranarũ cerebri cum febri acuta, delyrium & rationis errorem afferens, raroque simul cum febri à principio phrenitis inuadit, sed plerisque post quartam aut quintam aut sextam incipit, ac serius quoque ipsi prope periculo attigua, ut quidam septima tantum aut nona delyrare inceperint. Phrenitidis plurimæ differentiæ sunt, tres tamẽ peculiarissimæ. aut ẽm imaginatiua solũ facultas læsa est, seruata ratione & memoria: aut ratio tãtum iniuria afficitur, saluata imaginatione & memoria: aut sola memoria saluatur imaginatione simul & ratione corruptis. nam ubi in febrili affectu memoria deperdit, ratio quoque & imaginatio ferè semper delentur. priori igitur cerebri parte læsa imaginatio tantum afficitur: at medio uentre uiolato uis rationalis euertitur, sicut in occipite postremo cerebro affecto memoratiua deperdit, cum qua plerunque reliquæ duæ destruuntur. quibus igitur imaginatio læsa est recte iudicant, sed deprauate imaginantur, sicut offensa ratione ex aduerso recte imaginantur, perperam iudicant. at quibus memoria uiolatur, præterquam quod nihil præteritorum meminerunt, etiam ferè neque recte imaginantur, neque iudicant. parti itaque affectæ præcipua cura adhibenda est, reliquis tamen minime neglectis. sed de memoria deperdita paulo pòst separatim dicemus: nunc quomodo phreniticis succurri oporteat differẽdum. collocandus igitur æger est, si hyems aderit, in tepida domo, sin æstas, in frigidiori: silentiumque non ægro ipsi tantum, sed cunctis quoque familiaribus ac uicinis imperandum. atque ijs qui uisa luce efferãtur locus obscurior deligatur: sicut ijs qui in lumine resipiscere uidentur, splendidior. quod si phrenitis cum febre à prima statim die aut à secunda usque ad quartã inuaserit, neque ex alterius ægritudinis decidẽtia cõtigerit, fuerintque urinæ sanguineæ & facies rubra, ætasque uigens, bonusque habitus corporis, neque aliqua nota desit, copiam sanguinis indicans, cubiti uena secanda est, mediaque eligenda & quantũ tulerint uires cuacuandum. non tamen usque ad animi deliquiũ, præstat enim minus demere quàm oportet, ob plurimam uehementis motus agitationem, plurimumque laborem quo ægri afflictantur: sitque incisio mediocris ne clam patiens brachij uinculum soluat, ex eruptione enim sanguinis periculum sequeretur. si uero quapiam de causa uenæ sectio dimissa sit, clysteribus è furfurum ptisanæue cremore aphronitri aut mellis addita portiuncula uentrem abluere oportet. caput uero rosaceo tepidiori irrigare, inflammata enim cerebri membrana frigiditas tuta nõ est, sicuti neque uehemẽs caliditas. frigiditas enim meatus constipat, neque sinit excrementa è capite discuti. at ingens caliditas feruorem cõgeminat. æstate ergo rosaceo exquisite tepido caput fouendũ, hyeme uero tepor sit moderatus. neque displicet æquas portiones chamæmalini admisceri, si aer frigidior fuerit: sed in uehementiori delyrio sanguinis missiõe, aut clysterib. corpore ut dictũ est inanito, caput facieque assidue oleo fouebis, in quo papaueris capita sint decocta, ac fronti somniferũ quempiã pastillũ illines, quẽ etiam cõtinue olfacere oportet, qualia multa in præcedẽti libro cõtra uigilias descripta sunt. perseuerante morbo dandũ quoque diacodion, soporiferũ medicamentum quantũ cochleare est, aut plus minus ue pro uirium ratione. nec uero dandum quod è sapa ob uinositatem, sed quod è melle conficitur, ac declinãte

exacerbatione hora exhibendi eligatur: si enim in uigore detur, somnus quidẽ eliciturur, sed febris producitͬ, ac æger utrinq; distractus molestius affligitur. dato medicamento quietem imperabis. sed & satius erit si mel rosatum miscebis cum diacodio, temperat enim acrimoniã & aluum ducit, propterea aquæ bibendæ in exacerbationis uigore perplacet mel rosatũ inspergi: cauendus tamen assiduus stupefacientium medicinarũ, potionum & fomentorũ usus. ob immodicã enim refrigerationẽ à phrenitide in lethargũ facilis lapsus est, ac tunc perniciosa efficitͬ ęgritudo: ideo si delyriũ diutius perstiterit, in oleo serpillum aut spondylium decoquito, hæc enim crassos uapores difflare possunt. manẽte uero facie post sanguinis missionem tumida & rubra, cucurbitula occipiti applicata mediocribus punctiõibus cutim scarificato, & circa libram sanguinis demito. pro alimẽto ptisana danda est, aut alica, aut panis medulla sæpissime lota cum melle rosaceo. mansuefacta febri dato oua sorbilia, ac lactucas feruefactas, & quæcunq; moderate refrigerãt & humectant propter uirium imbecillitatem.

De lethargo ex Archigene & Possidonio. Cap. III

LEthargi duplex origo est, quandoq; enim præcordia ac uiscera primario affectu læsa, ad consensum cerebrum ducunt, quandoque in cerebro affectus inchoat: ac quibusdam statim ab initio euenit, quibusdam ex acutorum morborum decidentia, pręcipue à phrenitide, ubi ob medicamenta nimium stupefacientia ea cerebri pars refrigerata fuerit. sæpissime etiam à febre synocha in lethargum decidit, & à pluribus alijs ægritudinibus, præsertim quas ingentes inanitiones consequuntur. sed & quandoq; in febribus diuturnis per singulos circuitus ægros sopore occupari contingit, ueluti in quotidianis semitertianisq;, nõnunquam etiam in quartanis frequenter uidemus: quidam uero lethargo cum conuulsione neruorumq; contractione occupantur, quidam sine conuulsione: ac quidam statim & repente, quidam per additamenta: alij perpetua somni immersione corripiuntur, qui extreme periclitantur, alij in singulo quoq; circuitu soporantur ac rursus excitantur. species igitur soporis consideranda est: nam qui per circuitus somno profundius immerguntur, pulsum habent paruiorem ac motui magis contumacem, cumq; excitantur, diuersa garriunt, obliuiosiq; sunt, qui cum graui ac sublimi inspiratione soporentur, ita ut stertant, suspiria singultusq; edant, dolorem indicando, eum tamen ne excitati quidem explicare queunt ob rationem affectam. alij mitissime dormire uidentur, quibusdam extrema refrigeranͭ, corrugantur, pallescuntq; & temperatura propè cõgelatur, nõnullis circa exacerbationũ declinationes diffundunt, ac ueluti irrarantͬ. *Signa lethargi.* Eos igitur qui hoc affectu laborant, talia consequunͭ, hypochondrium reuellitͬ, aluus detinet, excitatiq; ab assidentibus rursus ad soporem uertuntur, comesq; obliuio est, ut sæpe ad meiendum uocati, porrectã matulam manu tenentes obliuiscantur. increbrescente morbo uniuersum corpus segne ac tanq; cadauer efficitͬ, supiniq; iacẽtes ad pedes delabunͭ, manibus cruribusq; porrectis: nõnullis nares distillãt, hiatq; os ac ualidissimus stertor inuadit, inferiorq; mandibula ueluti resoluta languidaq; cõspicitͬ: hęc ferè sunt quæ lethargum consequunͭ. *Curatio lethargicorum.* Curaturi in splendido cubili contra lucem ægros locamus: cubile tepidum esse oportet: deinde manus ac pedes sensim palpandi sunt, odoramentaq; excitatoria admouenda, ueluti castoreũ, funiculus extinctæ lucernæ, pix humida, bitumen, chalbana. quæ uero lethargicos suffitu excitant, sunt gagates lapis, bitumen, castorium, peucedanum, sulphur, chalbana, sagapenum, cornu ceruinũ, hirci sordes, abrotonũ, silphium. naribus etiã sternutatoria adhiberi oportet. quod si multitudo affuerit, & sanguis sit qui redundet, secunda die uena secanda est, & pro uirium ratione sanguis

detrahendus

detrahendus: sin pituitosior segniorq; materia fuerit, quæ quidem ferè in lethargicis abundare consueuit, adhibenda sunt quæ attenuare possint, & crassitiem incidere. & ijs quidem quorum neruosum genus incolume sit, oxymeli dandum, quorum uero oblæsum est, apij decoctum, fœniculi, capillorum ueneris, & similium, & potentiori clysteri uenter abluendus, glandibusq; utendū è ruta, nitro, cymino, ac melle decocto, caputq; fouendū à principio quidem serpillo in aceto atq; oleo elixato. in diuturnis autem affectibus pro serpillo peucedani radicem in aceto & oleo decoques. confert ijsdem irinum oleum: tremoribus uero ac cōtractionibus infestantibus castoreū cum modico aceto atq; oleo diluentes, caput fouemus. at si inflammētur hypochondria in principio polline aut pane cum citonijs uel pampinis uitis decoctis, deinde pollini aut pani absinthium & folia altheæ elixata admiscenda sunt: postea ex hordeacea farina, fœnugræco & radice altheæ emplastrum conficiendū, omnibusq; absinthium admiscendum. sit autem tam amplum linteolum, ut latera utrinq; circumplecti queat, usq; ad partem thoracis quę mammillis subiacet: adhibito cataplasmate membra nuda nequaq; derelinqui oportet, sed cerato nardino aut ligustrino tueri, ac retrò in scapulis ceratū ex sicyonio confectum applicari, quod suscipiat terebenthinam, ac lauri baccas contritas, ac si inflatio comitetur, cataplasmatis admisceri quæ flatum discutiant, ut cyminū, lauri baccas, rutam & similia: sicq; durities aliqua percipiaī, addi libanotidas & lomentum. in diuturnis uero lethargicis, si uires suffecerint, danda hiera est ex colocynthide, sternutatoriaq; naribus applicanda ex elleboro albo & struthio & pipere & castorio, fundendumq; in nares elaterium cum lacte aut cyclamini succus, siue radicis eiusdem aridæ pulues insufflandus, illinendumq; os & palatum sinapi cum melle: postea cucurbitulæ occipiti applicandæ cum plurimo igne, circa primam inquam secundamq; uertebram, sanguisq; è posteriori capite auferendus: inde ab rasis capillis, caricis & sinapi ex aceto contritis, caput rubefaciendū. trementibus autem etiam castoreū assidue propinandū. declinante ægritudine patiens ad balneum ducendus, ac smegmate mordaciore detergendus, ut uini fece usta, sinapi, pirethro, pipere, lauri baccis, calce uiua, quibus nitri duplum addatur. alimēta sint attenuantia, incidentia, exiccantia, quæ cōdiantur apio, aniso, cymino, pipere, baccis lauri. ex auibus, pullus domesticus, columbæ, auiculæ montanæ, perdix, pisces saxatiles, olera, porri, asparagi, petroselinum, chamædaphne, uinum aquosum tenue & album subadstringens, ac reliqua simili diligentia pertractentur.

De catocha seu catalepsi. Cap. IIII

Medium quendam inter phrenitidem lethargumq; affectū inuenies, qui delyrij amentiæq; species est: medici hanc catochen seu catalepsim appellare consueuerunt, quæ ab humore contingit melancholico, fallacior plerunq; ægritudo q̄ lethargus, eueniensq; in febribus lethargo similibus, uidenturq; interdū dormire, interdum adapertis palpebris perstant, atq; uel nutant, uel intente spectant: oculis ueluti cōgelatis & immobilibus, adeo ut nōnunquā manu præ oculis obiecta minime conniueant. uoce præterea sensuq; priuanī, nihil audientes, nihilq; respondentes, inferuntq; manus suas capiti, oculis & naribus, tanq̄ incerto sensu requapiā offensi. pulsus sunt parui, segnes, parumq; absunt quin deficiant. spiritus interdū densus, interdum rarus, & ex quibusdam interuallis ample inspiratus. alui & urinæ detentio nō quidē siccitatis ratione, plurimo eīn humido abundāt, sed ꝓpter insensibilitatē. quandoq; etiā ꝓpinquos muros attrectāt: deniq; neq; plane phreniticis assimulanī, neq; lethargicis. cōtingit nōnunq̄ is affectus ob sanguinis multitudinē affatim ad caput irrūpentē, ipsumq; opplentē, quēadmodū olim conspeximꝰ in sanguineo q̄dā adolescēte. exegerat eīn tres dies neq; cōniuēs, neq; ad

obiectas

obiectas minas oculis nutans, neq; respondens: quarta ingens eruptio sanguinis per nares redundauit, & protinus omnes turbulentiæ recesserunt. propterea si tibi æger sanguine abundare apparuerit, ne differas cubiti uenam superiorem secare, ac pro uirium ratione sanguinem demere. in reliquis primo quidem simplicioribus clysteribus uenter abluendus est, ueluti furfurum cremore & aphronitro & melle, inde cum furfuribus, polypodij radicem decoquito: caput uero primo oleo dulci tepido irrigato. postea ubi calidius caput appareat, papaueris caliculos in oleo decoquito: ubi frigidius, serpillũ sumes pro papauere. quod si aluus obediat intra prædictos clysteres cõtineberis: si detenta sit, ellebori nigri radicẽ cum furfuribus elixabis. illis potus conueniens est apomeli aut mulsa, quę multũ bullierit. quod si crassities in urinis affuerit, dato etiã anethi & apij decoctũ. alimenta sint ptisanæ cremor & huiusmodi: ijs aũt aqua pota infestissima est, flatũ enim auget, fluctuationes cit, lienẽ attollit, neq; sitim extinguit: oleo etiam anethino, pręsertim in hyeme totũ corpus inungatur: in quibus uero etiã tremor accesserit, castorei drach. i. cum mulsa per os infundito.

De caro ex Possidonio. Cap. V.

OB frigidos & humidos pituitososq; humores cerebrũ occupantes, cum lenta febri carus inuadit, quem sensuum uniuersarũq; motionũ priuatio cum imperantiũ actionum nocumento consequitur, oculiq; in hoc affectu perpetuo conniuent. differt carus à lethargo, quod lethargici interrogati respondent, neq; omnino muti decumbunt. caro aũt labo ãtes, somni profunditate occupantur, ut si stimulentur, sentiant quidem, nihil tamen mussitent, neq; oculos aperiant. horum curatio cum lethargicis conuenit: ad maiorem tantũ incisionem attenuationemq; declinamus. adhibeantur etiam stomacho cataplasmata quæ calefaciãt & corroborẽt.

De comate ex Possidonio. Cap. VI.

SOli uapores calidi & humidi in febribus ex membris inferioribus eleuati caput replendo affectum inducũt, quem medici coma appellant, quod facile deprehendes ex somni magnitudine naturam excedente. sed & ægri in somnis enormia loquuntur, totoq; corpore incomposito iacent, demissaq; inferiori mandibula obdormiunt. ac quoties excitantur, nouo repente somno inuaduntur, fiuntq; omnino capitis quoq; humidioris. curantur fomento rosacei quod uigesimam partem aceti receperit, deficiente rosaceo chamæmalino supplendum, sitq; acetum acerrimum. cui uero frigidius caput fuerit, anethino æquali olei dulcis pondere admixto, foueto: utq; summatim dicam pro ratione frigiditatis calefactio intẽdenda est, ut quandoq; puleium & rutam oleo decoqui oporteat: glandes etiam sedi supponendæ, quæ irritando efficaces sint. alendum ptisanæ cremore & apomelite.

De uertiginosis ex Archigene & Possidonio. Cap. VII.

VAporibus calidis acribusq; ad caput eleuatis, & spiritum animalem in cerebro euertentibus, primo quidem hebetudines quædam oculos occupãt, deinde aurium tinnitus assidui, & audiendi difficultates quæ maxime eueniunt circa ciborum cõcoctionem, & cum à somno surgitur, increbescente morbo uertigines obtenebrationesq; fiunt, ut spectantibus uideantur cuncta conuerti, idq; præcipue contingit ubi cruditate quapiã pręcedente è sede repente surrexerint. perseuerante ægritudine iam à quacunq; leui occasione præ oculis tenebræ apparent, ut interdũ concidant, præsertim si circumferantur: nam quod alijs ob plures circuitiones solet accidere, id istis ob unicã tãtum cõtingit: imò & si alios circũagi uiderint, obtunduntur, ac si rotam aut tale quidpiã uerti cõspexerint, idem patiuntur: uisilis enim spiritus rotæ agitatæ occurrens eodem motu circũuehitur, atq; ita turbulentus inæqualis confususq; humor & spiritus motio redditur. facile hoc affectu capiuntur quibus solitæ excretiones retinentur, & qui cruditates solisq; adustiones & fre-

& frequentes ebrietates incurrunt: hos alui detentio & inde inflatio ingens te-
nuiumq; urinarum & paucarum excretio, materia caput impetente consequitur,
graciles q; plerunq; & ad omnem conatũ segnes efficiuntur. qui uero oblata ocu-
lis tanquam rubicundiora prospiciunt, ij ad maniam magis parati sunt: qui tanq;
purpurascentia ad morbum comitialem. uirium igitur robore attestante, si nihil
aliud obstiterit, uena secanda est, siue principium morbi fuerit, siue etiam proces-
serit: atq; in sanguinis missione obseruandum, ne plurimum conferctim euacue-
tur: propterea quod à quacunq; leui causa patiens facile concidat. ergo pluribus
ablationibus per certa interualla utentes, congruam mensuram explebimus: quo
tẽpore etiam caput foueat̃ oxyrhodino cũ polygono aut cistho, globulusq; lanæ
rosaceo aut œnanthino madefactus uentriculo applicetur. si uero sanguinis abla-
tionem quidpiam prohibuerit, sicut gracilitas, aut aliud eorum quæ sæpissime di
cta sunt, purgetur aluus: primo quidem clysteri ex furfuribus, aphronitro & mel-
le, deinde hiera ex aloe assidue propinetur. quod si accidentia perseuerauerint, ue
hementioribus quoq; indigebimus, semper redundanti humori medicinam pe-
culiarem adaptando. ualidiora autem ad hos probantur quæcunq; fœniculũ cum
oxymelite decoctũ habuerint, & quod diaphœnicon, id est è palmulis conficitur,
& è ruta & scammonia, quorum omniũ compositiones prius dictæ sunt in libro
de purgantibus medicinis. apophlegmatismis etiam & gargarismatis ex origano
& puleio & oxymelite utendũ est: deinde in nares anagallidis succus aut cyclami
ni, aut radicis betæ, aut elaterium cum lacte infundendũ. nitrum uero cum nigel-
la tritum & oleo antiquo mixtum per nares egregie purgat. postea ad balneũ du-
cendi sunt. tale etiam frictorium conuenit caput confirmans, Lapidis asij unc. i. a-
phronitri albi & iridis sing. unc. i. floris iunci odorati unc. ij. ex hoc sumito quod
sufficit & sincipiti illinito, calidæ aquæ portiunculam inspergendo: inde lauato
non quidem totum caput madefaciendo, sed tantum quod impactum est calida
eluendo, inde frigida irrigato ter aut etiam sæpius. quibus uero caput ualde inca-
luerit, etiam rosaceo & aceto sæpe fouendum est, refrigerandumq; deducto aquæ
riuulo in balneis. si igitur ob hæc affectus cessauerit, deinceps à turbulentis reme-
dijs abstinendum: sin perstiterit, capitis arterias in temporibus circa aures incide-
re oportet, uentre prius purgato, aut hiera, aut clysteri. mox frictorijs quę trimma
tia appellãtur, ualidioribus utẽdum, quæ ad maniacos statim infrà explicabimus.
alimenta sint boni succi, quę facile distribuãtur, flatu omnino carentia, stomacho
congrua, bonam aluum reddentia, urinam cientia: uinum album, & tenuissimum
modicumq; neq; ualde antiquum. his quoq; fontes calidi, aluminosi conueniunt.
maxima uero prima & postrema tum præseruatio tum curatio est, ut quæ prius
detentæ fuerant, excretiones reuocentur, præcipue mulieribus.

De mania ex Archigene & Possidonio. Cap. VIII

MAnia sine febri efficitur plurimo sanguine incorrupto ad cerebrum fluẽte,
interdum temperato, & multitudine tantum lædente, ut in ebrijs solet, in-
terdum bilioso. præcedit maniam capitis debilitas, ueluti in podagra, semper qui-
dem pedum adest imbecillitas, tunc uero etiam dolent, quando materia ad lo-
ca defluxerit. à solo igitur sanguine maniam euenientẽ risus comitatur assiduus,
ridiculis quibusdam imaginibus ante oculos occursantibus. splendida illis facies
est, ac iugiter canunt: nonnunquã ob uapores eleuatos soni auribus obuersant̃, ut
credant audire tibicines. incolumis memoria est, ut ex cõsuetis cãtilenis sępius re
petitis cõijci licet, sed imaginãdi uis ac rationalis uiolat̃. ubi uero flaua bilis sãgui-
ni cõmiscet̃, acrimoniã reddens tanq; ab ipsa stimulato interius cerebro et mẽbra
nis, iracũdi, audaces, iniuriatoresq; euadũt. quãto enĩ bilis sanguini implicat̃, tãto
benignitas

benignitas ad iram hostilitatemq́ʒ immutatur. at si flaua bilis etiam superasset ur crassescatq́ʒ, & ueluti uiscum substantiæ cerebri & membranis stimulās & diuel-lens impingatur, ferinum furorem perficit: fuerunt enim qui uel proprias carnes comederint, & familiares tanq́ʒ hostes uiolauerint. contingit interdū eundem ho minē modo risu indecoro occupari, modo iracundia & furore: inedia eñ & acrio ribus salsioribusq́ʒ alimētis, plurimisq́ʒ motionibus ac turbulentijs sanguis seipso acrior efficit. opposita uero uictus ratione in mitiorē naturam conuertit. quin sæ pe nullo adhibito remedio cibi tantū parsimonia ac cōgruis alimentis quod lædit absumit, cerebrūq́ʒ sine excrementis relinquit, puraq́ʒ delyrij interualla fiunt. qui dam etiā per certos quosdā circuitus hoc morbo affligūt, alij semel in anno, alij bis aut sæpius, collecto uidelicet paulatim humore qui lædit: pauci uero ante ui-gorem ætatis uexari solent, plurimi in uigore, & post uigorē, ac uiri magis q́ʒ mu lieres corripiunt, pręsertim qui animalibus affectibus maxime perturbant, ueluti qui iocis & risu etiam importuno delectantur, & qui nihil tolerare possunt. præ-terea iracundi, cogitabūdi, auari, immo & ebriosi & crapulis dediti: quiq́ʒ iugiter expuunt, quiq́ʒ consuetas excretiones interceptas habent: ideo & mulieres quan-doq́ʒ furunt, quibus menses detinentur. mille aūt furoris species sunt, quas expli-care superuacuū duco, sed in hunc affectum casuros præueniunt quædam ueluti præludia eorum quæ dicta sunt, ut risus indecorus præter consuetudinem, iracun dia leuissima causa exoriens, aurium tinnitus, splendoresq́ʒ præ oculis obuersan-tes, ingentes uigiliæ, curæ sibi inuicem succedentes atq́ʒ extraneæ, grauedo uibra tioq́ʒ capitis. procedente tempore hæc omnia increbrescūt, rabidioresq́ʒ appetitus in illis excitant, & in uenerē promptitudo. præterea nocturnę pollutiones iugiter fiunt, excauant oculi ac minime nutant: quæ quidē usq́ʒ ad exactū delyriū conse-quunt. peritus igitur medicus qui ægri curam susceperit, ubi hæc uel quædam eo rum apparuerint, cōgrue occurrere debet, atq́ʒ in morbo seu præindicato seu iam præsente uictū tenuem adhibere, sorbilem liquidū citra satietatē bonam aluum fa cientem, & qui nihil aut minimū sanguinis generet, uinumq́ʒ omnino prohibere. ubi uero per tres dies ita hominem rexeris, cubiti uenam incidito superiorem qui dem si appareat, si nō apparet, mediam. at si ambæ lateant, malleoli uenā perquiri to, præsertim in mulieribus, eo enim delapsu frequēter mēstrua prouocant: quod si ne hanc quidē inueneris, ad uenas extremarū manuum pedumue recurrendū. prius eñ enitemur à uena insignē facere inanitionē, ac deinde affectis locis cura-tionem admouere. tantum uero sanguinis detrahendū, quantū uires tolerauerint: sedato enim feruore cōfestim recreant, simulq́ʒ reliquis præsidijs locus relinquit. sed quoniā nonnulli in prima quidem ablatione strennue inanitionē ferunt, in se-quentibus aūt animo delinqui cōsueuerunt, expedit his in prima statim ablatione detrahere quantū usus postulauerit. ita eñ simul euacuat plurimū flatuosi, uapo rosiq́ʒ spiritus. in sanguinis ergo defluxu assidue pulsus tāgendus est, qui si cōcide rit, protinus de repetitione cogitandū: sæpe enim reparatis uiribus postridie repe titionē facimus, nōnunq́ʒ & tertia die uenę sectionē apposito sale seruātes. caput autē rosaceo & aceto fouere oportet, aut succo polygoni, aut oleo lambruscæ, aut melino, deinde succida lana oleo madefacta sincipiti applicet, assidueq́ʒ noua mu tetur, atq́ʒ omnino post inanitionē in uespere somnus cōciliet: euacuato enim san guine si uigiliæ successerint, ægri acriores immanioresq́ʒ euadūt, propterea medi-camentū soporiferū diacodion cum succo ptisanę aut alicę, aut cū aqua audacter exhibebimus: ita eñ iucūdus somnus allicietur. ac plurimi qdē ipsorū sumpto sopo rifero omnino resipiscūt: ideo ubi prima die post medicamētū satis dormiuerint, altera die interposita, rursus diacodion ad cochlearis mensuram propinabimus.

consueuit

consueuit enim post sanguinis missionem congruo uictu adhibito exactam curationem perficere, obseruandū tamen ne postea ulterius offeratur: nam sensus stupidos reddit. aluus etiam mollis cum aptis alimentis, & cū clysteribus conseruanda est. his peractis localia medicamenta hinc auspicari oportet. ex uenis quæ in fronte attolluntur, ab ea quæ exquisitissime media est sanguinē detrahemus, scalpro phlebotomo incidentes, nō iaculantes, quemadmodū quidam faciunt ob maximas inflammationes, quæ membrana pericranio uulnerata frequenter superueniunt, sitq; detracti sanguinis quantitas circa libram unam. post quam inanitionem ijs qui biliosioris sanguinis fuerint, sex diebus interiectis hiera per aloem ad magni cochlearis mensuram è mulsa exhibenda est, inde per nares caput purgandum, succum radicis betæ aut elaterium cum lacte, aut attramentum sutorium simili modo cū lacte infundendo. sternutationes quoq; cum elleboro albo, uel struthio ciere, ac pituitam per os cum masticha & uua taminia purgare oportet, & cū oxymelite, in quo puleium uel hyssopum decoxeris gargarissare. aluus etiam purgatorijs è centaurio, uel gentiana confectis ducatur: imò & ipsa per se gentianæ radix è mulsa ad drac. unius quantitatem utiliter propinatur. datur & eodem modo aristolochia, his tamen præcipue prodest fœniculi equini radix, aut semen quotidie, uel radicis uitis albæ drachma singulis diebus ex aqua pota. postea irudines capiti circulatim, sed sincipiti præcipue apponendæ sunt. in mulieribus uero enitendum ut menses prouocentur, tum septem dierum spatio refectis uiribus Galeni hiera, drac. quatuor pondere è mulsa exhibēda est, quę stœchadis ratione summopere caput purgat, deinde euacuatio per nares repetenda. declinante morbo æger ad balneum ducendus, cui tale smegma in balneo cōueniet, Iridis illyricæ, lapidis asij, mannæ thuris, aphronitri albi, pumicis, buccinarum ustarum, floris odorati iunci, apij, casiæ, rosarū siccarum, sing. unc. ii. terito & cribrato & utitor in primo balnei domicilio illinens sincipiti quantum sufficit, & tepida inspergens: tantumq; in balneo ægrum morari oportet, donec medicamenti uis uisq; ad profundum penetrauerit: qui deinde leniter detergetur & calida abluetur, cauendo ne caput affatim madesiat, tum è labro egredienti frigida bis aut ter irrigabitur caput. quod si calidius fuerit etiam sæpius frigida immergi oportet. postea rubefactorio ex sinapi, & caricis, capitis robur firmandum, ac certis interuallis per os pituita ducenda est, ac per nares euacuanda, uictusq; adhibendus tenuior, facile pertransiens, bonam faciens aluū, flatu carens, qualitates contemperans. raro ijs uinum cōceditur, at si morbus dederit interualla, ad elleborum album accedito, quem quomodo exhibeas in libro de purgantibus medicamentis prædiximus: admonetoq; ut deinceps ab omnibus edulijs potionibusq; abstineat, quæ bilim gignant: ac singulo quoq; uere præseruationis gratia sanguis mittatur, deinde purgetur, præcipue si bilis redundauerit. mulieribusq; efficito ut menstrua consuetis temporibus absq; impedimento prodire possint, cęterisq; suæ solitæ excretiones, simili modo.

Vna libra sang. Euacuanda

buccinu ē delphinis ... parti

De melancholia ex Galeno, Ruffo, & Posidonio. Cap. IX.

Quemadmodū in apparentibus corporis membris quandoq; eadem in omnibus temperatura conspicitur, sicut in deprauato habitu quem cachexian uocant, & in elephantiasi, & hydrope: ita & quodlibet unum membrum siue biliosum, siue melancholicū, siue pituitosum, humorem suscæperit, suam seorsum temperaturam immutat. ergo hac ratione cerebrum potest interdum quidem uniuerso sanguine qui in uenis corporis continetur melancholico effecto, cōmuni nocumenti causa simul ipsum quoq; uiolari: interdum reliquo sanguine illæso permanente, solus qui in cerebro est immutari. idq; bifariam cōtingit, uel ꝙ melancholicus succus aliunde fluat, uel ꝙ ibi generetur. generatur autē à copia caloris indi-

genæ uel flauam bilem,uel crassiorem,nigrioremq́ sanguinē adurentis. plerunq; uero hypochondria primo male affecta in morbi consensum cerebrum ducunt,& inde delirium efficitur, aut bili ipsa cerebrum occupante,aut eleuato uapore melancholico, ueluti in ægritudine quæ flatuosa hypochondriacaq́ appellatur. nihil enim rationi occurrit, quod dicatur aliunde ex alio'ue membro talem exoriri affectum:quandocunq; enim os uentriculi patiatur,facile in consensum cerebrum ducit,affinitate duorum maximorū neruorum desuper ad ipsum delatorū, sed & cor propinquitatis ratione in eundem consensum trahitur, simili modo & septū transuersum cui inseritur. est etiam cōmunio stomachi cū spinali medulla in qua parte adiacet alligaturq́ uertebris colli.talis igitur melancholiæ principiū ex cruditatibus euenit,quas plurimi flatus & cuiuslibet cibi suspensiones cōsequuntur,quæ maxime circa hypochondria obuersantur. & licet nihil acidi absumptū sit, acidæ tamen eructuationes cōtingunt,uentres desiccantur,somni parui districtiq́; fiunt, somnia turbulenta & enormia,saltus diuersi in singula corporis parte, uertigines capitis,& in auribus flatuū sonitus:uidetur nonnullis plenum grauecq; caput esse, alijs inane, & leue, alijs aridum, quidam ne caput quidē ullum habere arbitratur. ad quem excogitasse Philotimus dicitur præter aliam curationem, pileum plumbeum,cuius pondere oppressus caput habere intelligeret. efficiunt plures melancholici in uenerem salaciores, stupidiq́ mente, & timidi, misericordes,ad lachrymas parati,solitudinis sectatores, quidam & dęmones inimicorum præstigijs sibi inuectos suspicantur, alij uenenosa medicamenta assumpsisse uerentur, quæ suspicio firmatur consequente abominabiliū enormiumq́ rerum uomitu,quæ alijs alia uidentur.estq́ prorsus omnifaria ęgritudo neq; facile explicabilis,ut exempli causa in timore quidam amicissimos reformidāt, quidam uniuersos homines,quidam exosa luce tenebras sectantur,sunt qui obscura euitent,pleriq; tenebrosis locis lætantur,sepulchra ac solitudines quæritantes,quidam aquam, uinum,oleum, atq; omnia liquida metuunt, ueluti qui à rabido cane morsi fuerint, utq; summatim dicam,melancholica delyria multorū generū sunt, propter multiplices singulorum imaginationes, unū tamen uniuersis cōmune est timor, & mœror: omnes enim præter rationem tristantur, ut si interroges nullam mœroris causam afferre possint.nam quidam ipsorum mortem timent,atq; alia quę minime timeri debēt, imò sunt qui mori summopere exoptantes,ipsam tamē mortem formidant.sed ab atra bili rationalis animę principio occupato, nihil mirum si timores, mœroresq́ ac mortis cogitationes inuadant. uidemus enim etiam extrinsecus nihil æque ac tenebras formidabile, ergo ubi ueluti tenebræ quædam rationalē animæ partem detineant,necesse est hominem perpetuo terrore uexari,tanq̃ terroris causam intra corpus circunferentē.sicuti obscurissima nocte infantes formidant,& ex adultis imperiti, ita & atræ bilis color tenebris similis rationis sedem obumbrans, formidinem efficit.cæterum omniū accidentium quæ singulis cōtingunt,causas explicare eorū est,quæ fieri nequeūt. plurima enim nō paruam continent dubitationem,ut cur tanq̃ mala effugiunt,quæ minime mala sunt,quædam tanq̃ bona sectantur,non bona existentia,& cur alius familiares metuit,alius uniuersos homines,& huiusmodi.potest tamē medicus multorū causas inuenire,ut cur aliquis sibi fictile uas esse uideatur,id enim ob siccitatem contingit:nam frigidę siccæq́; naturæ melancholicus humor est, eadem ratione putabat alius cutim suam pelliceæ uesti similem.qui uero se caput nō habere arbitrabatur, forte id contingebat ob leuitatem quam spiritus eleuatus præstabat.sed cur plurimum cibum melancholici appetant? an quoniam illis os uentriculi refrigeratur.cur alij uini potores? an q; frigidum calefieri oporteat. cur quidam seipsos perimunt? an q; maioribus malis se

liberandos

liberandos putent: nisi forte eis surrepserit opinio bonum esse mori, quemadmodū barbarorum nonnullis. cur eisdem assidue cruditates eueniunt? an quoniam turbulentum excrementisq; plenum corpus illorum est, & propterea uentriculus intemperatus omninoq; ab humore melancholico infrigidatus. cur alui plerunq; illis desiccantur? an q spiritus superius circa hypochondria uersatur, neq; multum inferius deferatur, ut inde uentres desiccari necesse sit. ex plurima uero retentione conserta aliquando & putrida deijciuntur, at frequenter nutant, tumidisq; oculis, crassis labijs plerunq; fiunt ob crassum spiritus eleuatū, atrum colorem ab humoris natura contrahunt, hirsuti plurimi eorum sunt, ob multorum excrementorum copiam, segnis plerunq; linguæ, balbi, & acutæ uocis euadunt, ob linguæ intemperiem: robur enim motionis à spiritu fit, omne autem quod robuste mouetur uelociter effluit. facile poterit aliquis hoc itinere progressus, reliquorū accidentium causas explicare. nigrescit humor is interdum torrefactus, interdum nimis refrigeratus. quod enim accensi carbones patiuntur splendidissimi persistentes quousq; inflammantur, extincti uero nigrescentes, idem omnino circa sanguinis splendorem frigiditas efficit. nam & exterius uidemus corpora ab algore liuida & nigra fieri. ac rursus caloris excessus desiccans, & humidum quod pabulū eius erat absumens, humores nigrefacit, ueluti sol, & fructus, & humana corpora. hæc quidē ante curationem cognoscere medicum decet. quæ uero discenda sunt ut & morbo laborantibus succurratur, deinceps disserere oportet. at non parum interest curationis, ut recte noscatur unde morbi principia oriantur. quādo enim uniuersum corpus melancholico sanguine redundauerit, medendi initiū à sanguinis missione auspicari expedit. ubi uero in cerebro tantum fuerit multitudo, æger uenæ sectione non indiget, nisi forte multū sanguinis sit, ac præseruationis gratia uenam incidamus. ab his igitur dignotio tibi comparabitur, utrū corpus uniuersum sanguine abundet melancholico, an talis humor in solo cerebro colligatur. nigriores enim hirtioresq; ac latas habentes uenas aptissimi sunt humori melancholico generando. euenit interdum & homines colore ruffos confertim in melancholicam temperaturam decidere, deinde fuluos quoq; præsertim qui uigilijs, laboribus, & curis plus æquo afflicti sint, aut tenui uictu & melancholicis cibis uesci consueuerint, uel si hæmorrhoides in sede detentę fuerint uel aliquę solitę excretiones, ut in mulieribus menstrua. neq; parū cōfert anni tempus, & aëris constitutio, & regio, ætasq; ægrotantis, & studij genus: cuncta hæc tibi spectanda erunt, ubi uereberis, ne in uenis totius corporis melancholicus sanguis contineatur. certissimam uero coniecturam faciet cubiti uena incisa, quam mediam esse expediet: nam nisi melancholicus sanguis effluxerit, illico supprimendus est: sed si talis appareat, euacuandus quantum pro ægri corporis habitu sufficere iudicabis. tertia autem melancholiæ differentia, quam à uentriculo originem trahere diximus, hypochondriacumq; affectum uocari, dignoscitur ex his quæ sæpius dicta sunt. Primo enim stomachi accidentia emergunt, flatus inquam gurgulationes, eructuationes acidę & alui desiccatio, & ab egestionibus, uomitu, & eructuatione percæpta leuitas, & q æger omnes molestias circa hypochondria insistentes percipiat. quemadmodum igitur aliqui frequenter eleuata à uentriculo fuliginosa quadam, aut fumosa exhalatione, aut omnino crasso uapore quodpiā suffusioni simile præ oculis obiectari sentiunt: eadem ratione ascendente ad cerebrum melancholica exhalatione, tanquam fuligine, aut fumo, melancholica accidentia circa mentem contingent. ubi igitur melancholici delyrij propriæ notæ insignes apparebūt, in uentriculo autem nihil turbulentum aut paucissimum fuerit, cerebrum censeri oportet primario affectu uexari, ueluti dictum est.

Curatio melancholicorum ex Galeno. Cap. X

QVæ ex primario cerebri affectu melancholia constituitur, frequentibus balneis uictuq; boni succi, humido & minime flatuoso, sine alio potentiori remedio curanda est, quando nondum infectus humor ob temporis longitudinē cu randi difficultatem contraxerit: tunc enim uarias ualidiores q; medicationes adhibere oportet. sed incipientem morbū curari expedit: nam ubi perdurauerit, increbueritq; difficillime superatur. Ruffi. Communia uero sunt siue cerebrum primarie patiatur, siue hypochondria, præsidia uentrē soluentia. Primo igitur studendum ut recta concoctio fiat, deinde euacuandū, epithymo & aloe: ex ijs enim licet paululum qualibet die sumatur, confert tamē paulatim & quiete subducere. Possidonij. At ubi sanguis redundare appareat, statim à principio cubiti uena secanda est, præsertim ubi consuetæ sanguinis excretiones detentæ sunt. ac in mulieribus quidem quibus menses defecerint malleoli uenam incidito, singulisq; sanguinem pro uirium ratione demito: in quibus uero potius succi prauitas dominatur, ibi congruo uictu ægrum præparaueris, hiera Ruffi, aut Archigenis, aut Iusti purgato. q si utrunq; redundauerit, postquam uenam incideris, purgabis, postea interiectis quibusdam diebus clysteribus aluum duces. Primo quidem cū furfurum cremore, aphronitro & melle, tum polypodij radicem contusam, aut epithymum cum furfuribus decoques: deinde post tres à clystere dies danda erit hiera aloes quæ præ cęteris epithymum recipit, quam conficies sicuti iubet Themison: aloes drach. c. mastichæ, croci, spicæ nardi, cinnamomi, aut cassiæ duplum, assari, carpobalsami singulorum unc. i. quibus additis epithymi unc. ii. detur è mulsa cochlearis magni ad mensuram, quam bis aut ter per modica interualla exhibebis, deinde rursus uictui studebis, ac uires reficies, postea offeres hieram Ruffi, aut Archigenis, aut Iusti, cuius quantitas sint drach. iiij. cum mulsa & paruulo salis cochleari. Ruffi. Acria hypochondrijs applicari, & medicamenta picata, uel picem solam aridam seorsum liquefactam, aut cum paucissimo oleo mixtam: calida uero cuti illinitur, & apponitur uentri & scapulis donec sponte decidat. sed & colli potest, & quod sensim abscederit forfice auferri. maxime uero adiuuanē illito arido armentarij bouis fimo cum oxymelite. utiliter etiam illinuntur bulbi cū nitro, & alumine triti, imò & si bubulo limo admisceantur benefaciunt, præsertim si erosionis sensus circa stomachum fuerit. quos autem assiduæ conuulsiones corporis comitantur, iuuat castoreum bibere, atq; eodem corpus illinere cum oleo sicyonio. cōgruit & pro uirtutis ratione moueri eos & exerceri ante cibum. balnea his qui recte concoquunt haud ualde necessaria, nisi forte lassitudinem quampiam curare uolueris. qui uero uentriculū cōcoctioni idoneū non habuerit, huic assiduus balnei usus cōmodus est, aut ieiunio, aut perfecta coctione. post lauacrū cibos offerimus concoctu faciles, flatu carentes, aluū mouentes, exquisitissime obseruando quonam pacto à singulis quibusq; æger afficiatur: neq; enim omnes omnia cibaria perinde ferunt. plerunq; tamē omnibus conuenit panis in clibano coctus ac rite cōfectus, & ex auibus quæ pinguedine carent, ac minime fœtent, montanæq; sint, gallinarum oua, è piscibus saxatiles & qui molles carnes habent. erinacei marini plurimum præstant & utilitatis, & iucunditatis. resellenda omnia quæ in stagnis & paludibus degunt. probantur carnes hedinę, & lactentium, atq; ex his præcipue extrema membra elixata, neque inutiles uuluæ sunt & uentriculi, & pedes porcorum. ex oleribus pro communi uictu dulciora eligenda: nam acriora pro medicina exhibentur, ut palustris asparagus, petroselinū, & similia, sintq; omnia quæ offeruntur quantitate moderata, uinum tenue, album, neq; ualde antiquum, caue atq; æger ne inter comedendum conferctim bibat, neq; plurimum, ne scilicet ali-

menta

menta in ſtomacho fluitent. placet etiam præter hęc omnia ut aceti acerrimi quantum eſt cochleare poſt cœnam bibat, ubi dormitum accedit, atq; eodem intingas pleraq; obſoniorū. præſtat admiſceri aceto modicū ſcillæ, & rutæ, & ariſtolochiæ minoris. Poſſidonij ad flatus. Contra uero infeſtantes flatus tale oxyporium cōficito: Lyguſtici, ſeminis apij, zingiberis, thymi ſin. unc. i. mellis deſpumati, qđ ſufficit, dato cochlearij ſemiſſem ſimili modo mane & ueſpere. qui ſi à mellis dulcedine abhorreant ſal pepticum, id eſt, coctiones iuuans, tale præparato, ſcillæ aſſatæ unc. i. ſalis ammoniaci unc. v. ſeminis apij, fœniculi, thymi, petroſelini, aniſi, ſinonis, zingiberis ſing. drachm. iiij. panis puri aridi unc. v. piperis unc. v. ſ. dato ex hoc cochleare in cibo aut quomodo æger maluerit. dandum & per certa quædam interualla theriacum antidotum præſertim hyeme, & ueris initio. Ruffi. Vomant præterea poſt cibum maioribus interuallis, ſed ſumptis raphanis, aut origano, aut thymo, ieiuni uomitum eligant: neq; tamē ualidis uomitorijs utendum conſulo, talia enim infeſta ſunt, anxietatem ſtomacho & uentri addentia, alioqui ægritudine maceratis, iam enim quoſdam uidimus ob potentia uomitoria in melancholiam incidiſſe. illud etiam diligenter animaduerti oportet, plures ęgros quo tempore curarentur nihil profeciſſe, dimiſſa uero curatione cōualuiſſe, ob rectam enim medicationem natura præcellit ægritudini, quę prius remedijs attrita imbecillis iacebat. ergo naturam interdum remitti conuenit, cui par eſt & curationibus affligi & miſſionibus refici, atq; iam prius diminutis morbis dominari.

De lycanthropia ſeu cynanthropia, quam quidam melancholiam lupinam uocant ex Marcello. Cap. XI

QVi lycanthropia ſeu cynanthropia morbo occupantur, menſe februario noctu exeunt, in cunctis imitati lupos, aut canes, & uſq; ad diluculum circa ſepulcra præcipue uerſantur. ita affectos his notis dignoſces: pallidi apparent, & ignaue aſpiciunt, aridis oculis, neq; lachrymantur, ſpectabis in eis oculos cauos, ſcabram linguam, neq; omnino expuunt. ſunt & ſiticuloſi, tibijs ita ulceratis ut curari nequeant, propter frequentes caſus, & canū morſiones. in quibus hæc ſigna deprehendes ſcito, melancholiæ ſpeciem eſſe lycanthropiam, quam curabis acceſſionis tempore ſanguinem mittendo, uſq; ad animi deliquium, atq; ægrum regendo uictu boni ſucci, ac balneis dulcibus: deinde ubi ſerum lactis per tres dies exhibueris euacuabis hiera ex colocynthide Ruffi aut Archigenis, aut Iuſti, bis aut ter, poſt certa interualla repetendo, ac poſt euacuationes theriaca ex uiperis utendū, cæteraq; adhibenda quæ capite de melancholia paulo ſupra memorauimus. noctu uero iam aduentante morbo conſuetis ſoporiferis caput irrigandum & eiuſdem facultatis odoramentis, apioq; nares inungendę: quandoq; & quodpiā ſomniferorum propinari oportet.

De ephialta ſiue incubo ex Poſidonio. Cap. XII

QVi incubus appellatur dæmon non eſt, ſed præludium ac præfatio quędam morbi comitialis, aut maniæ, aut apoplexię. cruditates enim è crapulis morbum præcedunt, unde uapores craſſi ac frigidi eleuati cerebri uentriculos replent, prohibentes facultates animæ per neruos diffundi, atq; ita difficilem morbū producunt, qui uix in rectam functionem trahitur. incubum enim præueniunt, ſuffocatio uocis, impotentia, grauitas, immobilitas: cū plurima tandē anxietate attenuato ſpiritu, & diſcuſſo, atq; apertis meatibus, repente excitantur. occurrendum igitur inchoanti malo, perſeuerans enim & aſſidue inuadēs quempiam ex prædictis morbis inducit, craſſo humore in uentriculis cerebri paulatim collecto. quæcunq; enim epileptici uigilando in exacerbationibus ſuis perpetiuntur, totidem incubo uexati dormiendo ferūt. ſi ergo ſanguis dominet, cubiti uena ſecanda eſt. ſin pra

uitas succorũ potius redundat, purgandum hiera Archigenis. pręcipue uero hoc illis cõfert, quod habet, corticis ellebori nigri drach.i. scammoniæ obolos.iij. anisi, aut dauci, aut petroselini modicum. uictus sit tenuis, & flatu penitus carens. confert eisdẽ nigrũ pęoniæ semen, si grana quindecim trita ex aqua propinenẽ. caput etiam fouendũ anethino oleo calido, & pileo tegendũ, dum cubitum accedunt.

Quæ arguunt Epilepticos. Cap. XLII

QVæ suffitu arguunt epilepticos & concidere compellunt, sunt bitumen, gagates lapis, cornu caprinũ caprinicꝫ iocinoris assati odor, ipsumcꝫ iecur comestum.

De epilepsia uel morbo comitiali Galeni. Cap. XLIII

EPilepsiæ seu morbi comitialis tres sunt differentiæ, sed omnibus cõmune est ut cerebrum patiatur. aut enim in ipso affectus primarie constituitur, aut per consensum cũ ore uentriculi, aut quod tamen raro accidit, ab aliquo membro passio primo oriri incipit, deinde ipsomet ęgro sentiente paulatim irrepit ad caput. & hoc ego conspexi in puero qui initium dispositionis in crure percipiebat, postea quodam interiecto tempore aiebat per femur ascendere ad spinam, deinde ceruicem, quousq caput inuaderet, quod ubi primo attingere cœpisset nõ amplius sui ipsius compotem fuisse. idem contingere solet ijs qui à scorpione, aut aliquo alio uenenoso insecto punguntur. ictus enim quidam à scorpione asseuerabat se uelut à grandine opprimi, eratcꝫ totus subfrigidus, ac frigide sudabat, q adhibitis medicamentis uix tandem sanatus est. ergo pari ratione fieri potest ut in aliquo membro ignobili quædam talis substantia abscꝫ causa extrinseca generetur, ac multo facilius si in neruosa parte consederit, & per continuitatem ad neruorũ principiũ transmittatur. Posidonij. Conuulsio comitatur epilepticos uiolato neruorũ principio ab infestis humoribus. quemadmodum enim stomachus aut alimenti multitudine oppressus, aut ab acri humore stimulatus non singultum tantum, sed & conuulsionem affert: ita & principium neruorũ ad talem cogitur motũ, excutere enitens quicquid ad illud à parte primum patiente eleuatur. ordinatos autẽ aut incertos esse circuitus, modus uiuẽdi facit. aut enim omnino æquali uictu regitur æger, aut inæquali & confuso. inuadente igitur exacerbatione epilepticorum detineri oportet conuulsa & circumuersata membra, inungicꝫ ac dirigi: deinde os aperiendum, pennacꝫ oleo illita immittenda, pręcipue ligustrino, aut irino, aut narcissino, & uomitus prouocandus ad extrahendos humores stomacho inhærentes. oportet etiam odoramentis sensus excitari, ut peucedano & succo cyrenensi. perseuerante exacerbatione audacter medicus & uiolenter illorũ maxillas distrahat, infundatcꝫ in os castoreum, aut succum cyrenensem cum oxymelite. excitatis, clystere inijciendũ ex calamenthi decocto, aut aristolochia: inde refectis uiribus purgandi hiera ex colocynthide, aut hiera Galeni. hactenus nouæ & acutæ epilepsiæ curationem explicauimus, sed deinceps quę ad antiquam pellendam attinent disserendum. oportet igitur ægros intra longam aquæ potionem coerceri, atcꝫ initio medicationis nisi quid prohibeat uenam secare, inde quatuor aut quinque diebus reficiendo corpori interiectis euacuare pręcipue cum elleboro nigro, aut colocynthide. aridus uero ellebori cortex terendus, cribranduscꝫ est, danduscꝫ ex mulsa circiter drach.i. aut melle cocto assumptus cum modico pipere in pilulas redigendus: uel in colocynthidem extracto semine, ac medulla tantum derelicta, uinũ dulce conijciendum est, totacꝫ nocte sinendum, dein mane excolandũ & tepefactum propinandum. ubi satis purgati sint, ad balneũ ducendi: tertia die cucurbitulæ hypochondrijs & scapulis cum scarificatione applicandæ. tum quibusdam diebus reparando corpori interpositis, rursus purgandi sunt hiera Galeni, ex colocynthide: postea capiti cucurbitulæ apponendæ, qđ postridie cataplasmate ex pane & mulsa cooperies

sa cooperies

sa cooperies, additis amigdalis amaris cōtritis, aut serpillo, aut calamēto, aut mentha, aut ruta: idemq́ tribus diebus efficies. mox derasis capillis peucedani succū in aceto dilutū, uel spondilij, aut serpilli, aut iridis decoctum illines, ac rursus interiecto tempore hierę tres tantū drachmas exhibebis, sternutatoriaq́ apophlegmatismos & ea quæ per nares purgant applicabis, cyclamini succū aut elateriū cū lacte naribus instillando, aut ipsam radicem siccam tritamq́ insufflando: temporeq́ interposito aluum clystere ex centaurij aut colocynthidis decocto ablues, deinde sinapismum capiti admouebis, & acribus cibis per certa interualla uteris.

Excitatoria decidentium epilepticorum ex Didymo. Cap. XV

PVncto ægrotantis pollice pedis, stillis inde emanantibus labia decidentis inungito, & protinus excitabitur. Asclepiadis Odoramentū excitatoriū ad epilepticos: sagapeni, piperis, castorei, amigdalorum amarorum, radicis peucedani, spondilij, chalbanæ sing. drach. ii. laseris, opobalsami sing. drach. i. diluito aceto & pastillos cōficito, atq́ usus tempore rursus aceto dilue & naribus illinito. datur & contra suffocationes uteri uitio, in ipso exacerbationis tempore. reponatur medicamentū in pyxide ænea, quā naribus patientis admouebis. Item chalbanæ, spondylij aut serpilli, æruginis rasilis, castorij, acori sing. drach. iiij. succi peucedani drach. ii. aut radicis drach. iij. succi cyrenensis, opobalsami sing. drach. i. piperis gra. xxiiij. amigdala amara decorticata quinquaginta, picis liquidæ quod sufficit, aceti tantundem confice, & utere.

Dioscoridis ad epilepticos. Cap. XVI

RVta agrestis, cum aqua bibita, ac spondylium simili modo. Itē radicis uitis albę drach. i. carpobalsami drach. iiij. cardamomi drach. i. aqua in qua loti arboris ramēta maduerint, quinquefolij frondes singulis diebus bibant, terrestris testudo decocta & lincta, laser in cibis, castoriū summe iuuat epilepticos post aliquam purgationē drach. unius pondere, diebus quinq́ aut pluribus ē mulsa potum. ramenta quoq́ dentis elephantis magnopere profuisse nouimus, quinq́ aut pluribus diebus ad cochleariū duorū mensurā ē mulsa quotidie bibita. Itē ex Asclepiade ad epilepticos. Rumicem acidū quē oxalida uocant perq́ copiose singulis diebus exhibeto, à prima luna usq́ ad trigesimam. Idē rumex uiridis datus ex uino desipientibus in pristinam naturam restituit. Ne assidue decidatur, inquit Archigenes. Eryngij quod montanum appellatur, folio angusto & paruo, flore aurei coloris & oculo simili, radicem tritam & exquisite cribratam reponito, ex qua mystra duo, addito melle quod sufficit, quinq́ diebus ad linctuarij crassitudinem exhibebis, idem assidue certis interuallis repetendo, donec trecentum sexaginta quinq́ dies expleueris: nam si integro anno qui totidem diebus perficitur, hec medicina assumatur, morbus comitialis penitus depelletur. Aliud. Scillę assatæ interiorem partem terito, cuius & anethi singulorū acetabulum, & apij acetabula tria cum melle conficito, & dato ponticæ nucis quantitatem. atq́ ubi biberit, si potest currat: sin minus, festine perambulet. Aliud Asclepiadis. Folijs oliuę uiginti quatuor & castorio cum melle, Themison ad epilepticos, & elephantiacos utebatur. probatur & hæc theriaca: seselis drachm. v. scordij, castorij, cinnamomi, seminis trifolij sing. drachm. vi. uuæ taminiæ drachm. iij. gentianę drachm. viij. aristolochiæ drach. vi. pyrethri drachm. viij. euphorbij drachm. v. piperis albi drachm. x. opobalsami drachm. iij. succi cyrenei drachm. iij. conficito cum oxymelite simplici & dato epilepticis quidem cum aqua mulsa, cyathos tres, elephantiacis uero drach. i. s. alibi drach. v. Aliud quo Serenus utebatur, medicamentū ad epilepticos, cui nullū cōparandū: idēq́ maturat & purgat, Ellebori nigri, scammoniæ, sing. drach. ii. opopanacis, cymini thebaici, centaurij, nitri, sulphuris uiui,

Nota

Lotus arbor ē amarenn

Jum

abrotoni,ammoniaci thymiamatis,seminis rutę agrestis,absinthij,sin.dra.i.terito cribrato & aqua assumito,& confice pilulas Aegyptiæ fabæ magnitudine,datoq; unam quotidie cum cyathis quatuor oxymelitis.huic diuina uis est, habet autem mixtiones xij.drach.xv. Aliud. Coagulum leporis aqua dilutum quantum orobus est singulis diebus æger ieiunus bibat,& si leporinum defuerit hædinum supplebit. Aliud Archigenis ad epilepticos & per circuitus conuulsionem patientes,& ilei dolore uexatos aut diuturno capitis dolore affectos. Castorei,abrotoni,radicis panaccæ,pyrethri,croci sing.drach.viii.seminis rutæ agrestis, myrrhæ,piperis sing.drach.iiij.dilue aceto scyllitico, & confice pastillos drach. unius, dato unum his qui febre carent ex oxymelite: febrientibus uero in remissione aut interuallo febris tribus diebus continuis:deinde tres alios dies interponito,ac rursus totidem diebus exhibeto.confert & articulari morbo laborantibus,atq; in mulieribus menses ducit,si nouies ut docuimus bibatur. Aliud eiusdem facultatis.

Castorei,piperis,radicis panaceæ sing.drach.viij. pyrethri,uuæ taminiæ,abrotoni,seminis rutæ, zingiberis,acori,dauci,sing.drach.iiij.croci,iridis,cardamomi, sing.drach.ii.dato sicci cochleare unum è mulsa.facit ad epilepticos, resolutos, ac tremulos.

De ijs qui primario stomachi affectu more epileptico cadunt ex Galeno. Cap. XVII

SI uero ob primariũ stomachi affectum comitialis morbus contingat, oportet ægrum rectæ concoctioni prouidendo circa horam tertiam panem diligenter confectum assumere, ex uino antiquo tenui & albo, temperato cũ aliquo eorum quæ leniter adstringunt, ac frequentissime singulis annis hieram aloeticam bibere.sed copiosius rursus dicetur de ijs qui stomachi uitio epileptice cadunt, ubi de stomachi morbis agetur.neq; parum illis prodest seselis,aut spondilij radix, & semen,uel aristolochia trita & ex aqua pota. confert & mirum immodum sectio uenæ malleoli aut poplitis frequenter repetita. noui etiam puerũ qui nunquam postea cecidit ex quo pæoniæ radicem magnam & recentẽ collo appensam assidue gestare cœpit,ita ut stomachum attingeret.

De ijs qui alicuius membri uitio epilepsiam patiuntur ex Posidonio. Cap. XVIII

IN quibus uero cuiusdam alterius membri uitio comitialis morbus exoriatur, ueluti de pueri tibia prædiximus,peracta totius corporis inanitione, prius inunctionibus excalefacere corpus oportet, deinde apponere epithema de seminibus & ex emplastris quæ rarefaciunt, & malam temperaturam emendant, quale est quod methe appellatur, & quod ex althæa cõficitur, & quod ad Mnaseam auctorem refertur:postea & phœnicinum idest palmeum.succedente tempore dropacibus & sinapismis locus irritandus est: ita enim iuuenes, adolescentulos, & declinantes ætate ualentius curare licet.

Curatio senum, & puerorum, qui morbo comitiali uexantur ex Posidonio. Cap. XIX

SEcus uero senes ac pueros curabimus, à quibus omnino euacuationes remouebimus quę cum purgantibus medicamentis fieri solent.imbecillius enim & pueris & senibus corpus est quàm quod catharticorum uiribus reluctari possit: sed eorum uentres clysteribus tantum abluendi sunt,& præcipue senum è centaurij,aristolochiæ,polypodij,& anethi decocto.manducatoria etiam & gargarismata,& quę per nares purgant,senibus congruunt:nam simplicissima enemata pueris inijci oportet. sed & frictoria, & sinapismi, simpliciores quidem in pueris,potentiores uero in senibus,sint: senibus etiam antidota quæ superius descripsimus exhiberi possunt.

Curatio decrepitorum epilepticorum ex Posidonio. Cap. XX

DEcrepiti solo uictu calidiori regentur, & bonę concoctioni prouidebitur: fieri enim nō potest ut qui hoc morbo cōsenuerint humano præsidio liberentur. sed qui ab aliqua aduentitia occasione nouissime ęgrotare incœperint, quamuis ultimam senectutem attigerint, penitus desperandi non sunt.

Curatio infantium epilepticorum ex Posidonio. Cap. XXI

SVnt & infantuli nuperrime nati comitiali morbo subiecti, qui quamuis difficilis omnino sit, curari tamen potest: nam matres eorū seu nutrices regi queunt calidiori uictu, ut lac calidius subtiliusq; efficiatur, & puluisculis feruidioris naturæ infantium capita operiri, qualia sunt cyperus, capilli ueneris, iris, & oleo anethino assidue inungi, & irino & amaracino calidis. neq; unquam caput lauandū est uel calida aqua uel frigida: ac si necesse fuerit sordes abstergere, id facito aphronitro & melle, & postea aqua calida leuiter ablues, cauendo ne totum caput immergatur, madefiatq;. dato etiam despumatum mel elingendum, ac collo suspendito pæoniæ radicem uiridem, ut stomachum attingat.

De fatuitate & delyrio. Cap. XXII

FAtuitatem ac delyrium apparente principio curare enitemur, si membra uniuersi corporis, & præsertim capitis cōmensurata inuenerimus, sciuerimusq; rationalem partē integram prius fuisse, ac deinde subortam dementiā, utercg; istorum affectuum contingit refrigerato cerebro, interdum sola qualitate, ut fit in peregrinationibus, pluuia aut uento uehementi caput infrigidante, interdum & modica pituita in cerebrū influente. differt autē fatuitas à delyrio, q fatuus cōsequentia & dicat & faciat, delyrus uero transcendat & incomposita efficiat, & ita uerbū uerbo complicet, ut primum nihil simile habeat cum secundo, & q delyrium senibus frequentius accidat, fatuitas pueris, & adolescentulis, cæterisq; ætatibus ex quibusdā morbis præcedentibus. utriusq; curatio similis est ei quam prædiximus de epilepticis, perficitur enim pręsidijs ęque calefacientibus, nō tamen æque exiccantibus.

De memoria deperdita ex Ruffo & Galeno. Cap. XXIII

MEmoriæ detrimentum post quasdam ægritudines sæpenumero exoriri uidemus, parte etiam rationali nonnunq̄ simul uiolata: idem enim uterq; affectus est, nisi q alter intensior. quando uero unà cum memoria ratio quoq; destruitur, fatuitas appellatur. delentur ambæ in lethargis cæterisq; soporiferis morbis, ideo & eadem curatio adhibetur quam supra de illis docuimus, si modo ij morbi præsentes adsint. si uero ab aliquo ipsorū deciderit, ut uidelicet eo iam soluto obliuio successerit, tunc cōsiderari oportet quænam qualitas magis dominetur: nam si humiditas redundabit profundos longosq; somnos efficiet. sin sola siccitas, uigiliæ infestabunt. at si frigiditas cū multa humiditate accesserit, cataphoricæ ueternosæq; ægritudines fiunt. si humiditas cum pauca frigiditate, memorię detrimenta, fatuitatesq; eueniunt. existente autē plurima temperaturarū differentia, in maioris minorisq; ratione multiformis diuersitas oritur causarum animales functiones uiolantium. somnos igitur obseruari oportet eorum qui memoriam, uel rationem deperdiderint, nunquid ualde, an moderate somnolenti sint. Ita enim intemperiem dominantem inuenies. obseruandū etiam utrum multa è naribus atq; ore excernantur, eorū quę à capite deferuntur, an aridę sint hę partes: nam si sola adsit frigiditas, tantū calefieri, non exiccari oportet. si uero etiam humiditas, tunc calefaciendum, & exiccandum. ego sanè quendam noui memoria propè destructa, ac simul ratione uiolata ob ingens studiū, uigiliasq; circa disciplinas, aliumq; uinitorē ob nimium uineæ excolendæ laborem; utrunq; à calidis & siccis manifeste læsi solitum, ab humidis uero & calidis iuuari. his prius determinatis curationem

facile

Dria inter fatuitatē et delirium

facile intelligemus: nam si ob aliquas purgationes, cæterasq; immoderatas inanitiones, aut syncopas, fracta uirtute memoriæ detrimentū superuenerit, nulla alia re addita uictu tantum reficiente succurrere oportet: corroboratis enim corporibus collectisq; uiribus, memoria reparatur. eadem ratione si ob ultimum senium memoria labatur, frustra laborandum non est, sed tantum congruo uictu contenti erimus. at quoscunq; repente memoria reliquerit cæteræq; partes incolumes apparuerint, epilepsiam aut resolutionem aut apoplexiam uereri oportet, & omnino quodpiam ingens malum expectabis: atq; his quoq; eorum morborum præcautiones sufficient, quos futuros suspicamur: quibus enim præsidijs futurum morbum arcebimus, ijsdem factum repellemus. prædictas ægritudines medicinæ attenuantes simul & incidentes prohibent, deinde purgationes, & reliqua huiusmodi. sed si quis ex alijs ægritudinibus sicuti diximus, in obliuionem deciderit, ut è lethargo, aut pestilentia, tempus iam erit generosius dimicandi, ac summa medicationis in calefaciendo corpore constituitur, tam interius quàm exterius, pro mensura auersionis ab habitu naturali. calefactoria ferè quæ his conueniunt æstate oleum calidum est, hyeme irinum cum aceto acriori, interdū serpillo, aut spondylio, aut calamento simul decocto: quidam & nitrum adijciūt, & piper & lauri baccas. utile & castoreum cū oleo occipiti illitū. eosdem maxime iuuat hiera Ruffi: quandoq; enim, inquit ille, hac tantū purgādo summopere profui, q in euacuando nihil utile secum trahat: incipit enim primo superius à capite attrahere, tum & per reliquas partes digressa, nihil uiolentum, nihil molestum infert, non feruorem, non cordis dolorem, non sitim, imò semper pro inanitionis ratione patientem leuat, proinde & stomachum firmat, & edendi appetitū excitat. creditur uero post hieræ purgationem scobem dentis elephantis circiter drach. i. è mulsa potam non parum iuuare. at ellebori albi potio uehementiori morbo conueniet, neque quod quidam putarunt supremum istud remedium est, sed aliquis rectè interdū uel inde inchoabit. quid enim multo ac longo labore opus est ubi maximi medicamenti copia non desit, in quo summa medicationis consistat: ergo prius elleborum dari oportet quàm æger à morbo superetur, ac tanta præsidij spes fallax efficiatur. sed & sternutatoria ex elleboro albo, & castoreo, naribus adhibita, & reliqua quæ per nares purgant, & apophlegmatismi conueniunt, nutrimentum etiam leue non sine calefaciendi exiccandiq; uiribus utile est. ab omnibus uero infrigidantibus oleribus & à fructibus, bellarijs, caseo & lacte, abstinendum consulo, sed acriora alimenta ex interuallis offerenda, ut allium, thymbra, origanum, puleium, raphani, à quorum tamen copia cauere oportet, semperq; cruditates tanquam rationi infestissimas euitare. congruit ijs uinum tenue album & ualde antiquū, sua enim moderata caliditate cū alia non pauca efficiat, animam etiam tranquillam festiuamq; reddit, consonos illi motus præbendo. plurima uero aqua ac multo magis uini potio prorsus pessima est: uehementer enim humectat caput, ac nihil æque obliuionem inducit, quàm humiditas. somnus sit temperatus citra satietatē, ueneris usus rarissimus: neq; enim totius sanitati, neq; rationis functioni confert, sed deprauatum animum facit. conuulsioni enim affinis est motus ille ueneris turbulentus. refrigeratio etiam superueniens rationem congelat & stupefacit. at post purgationes tum communes, tum proprias, sinapismus quoq; occipiti utiliter applicatur, ac post sinapismum balneum. cruditas autem & lassitudo penitus fugiendæ, totius quidem corporis, sed præcipue capitis ac rationis. Præterea æstus uehementes & frigora, utraq; enim caput replere solent. cauenda etiam alimenta crassioris succi, & quæ flatum gignunt, quæq; humectant. ab his exorsus quispiam, etiam in sanis humidius tamen caput habentibus, optimum uiuendi modum cōficiet, quo memoria præstantissima comparetur.

thymbra ī satureia fm uulgar

De

De morsis à cane rabido & de formidantibus aquam ex Ruffo & Posidonio. Cap. XXIIII

CAnes cum natura calidi & sicci sint, acquirunt æstate ex continenti nos aëre nouam quandã caliditatem, ut sæpe ob nimiam intemperiẽ in furorẽ concidant qui rabies appellat̃. idq́ præcipue in ijs regionibus patiunt̃ in quibus maximæ inæquales q́ aëris mutationes fiunt, atq́ ubi hyems pariter & æstas modũ excedere soleant. furentes canes quàm uis uehementi siti affligantur à potu tamẽ abhorrent quoniam insaniunt, propterea in eis ueneni prauitas magis intenditur, ita uero muti & insani euadunt ut ne familiarissimos quidem agnoscant, sed hos potissime mordeant. Pręterea ieiuni ac sitibunde quidem, sed sine potu persistunt, & hiantes quàm maxime anhelant linguam exerendo saliuamq́ copiosam & spumeam effundendo, languidis auribus, cauda demissa, incessu segni, ac ueluti stupidi efficiuntur. si uero currant ocyus solito currunt, intempestiue tamen & inæqualiter. huiuscemodi canes euitari oportet: nam qui ab eis mordentur, si negligantur aut perperam curentur, plerunq́ in aquæ formidinem corruunt, patiunturq́ id pręcipue qui prauis succis repleti fuerint. ideo quidam statim ac morsi sunt aquã cęteraq́ humida formidant, quidam post quadraginta dies, quidam etiam serius. hi ubi aquam uel aliquid aliud lucidum tanquam speculum inspexerint, propriam ipsorũ faciem adeo rubentem, uisumq́ toruum & plenũ irarum contemplati deterrentur. fieri etiam potest, sicuti quidam testantur, ut rabidi canis imaginem uidere in humido putent, quã speciem recolentes, protinus ingenti terrore occupentur, qđ quidẽ ob nimiam siccitatẽ perpetiuntur. nam philosophus quidam morsus à cane rabido, & egregia uirtute animi passioni resistens, dum sibi canis imago appareret in balneo (illi enim quoq́ sicuti & reliquis eodem morbo affectis, apparebat) diu intra se meditatus, & quid inquit cõmune est cani cũ balneo? qđ effatus balneum intrauit, & imperterritus bibit, atq́ ita morbũ superauit, & sanitatẽ adeptus est. quã primũ igitur ac aliquis à cane rabido morsus fuerit, protinus ei legitima curatio adhibẽda est, quamuis morsio in superficie perq́ modica sit: nosse em̃ oportet neminẽ perperam curatũ effugisse. primo itaq́ uulnus latius efficies, deinde totũ in circuitu locũ scarificabis, ita molitus plurimum sanguinis fluxum ulcus etiam inures latioribus cauterijs ignitis, postea porri semina, cũ sale trita aut allia, aut cepas illines, ac post crustæ casum usq́ ad dies quadraginta, aut sexaginta, à cicatrice uulnus arcebis, ad quã si festinabit, rursus uitis aut ficulneę cinere ulcus aperies. cõfert & marrubij folia, aut anagallidis illinere, quæ & cerastę serpentis ictibus summe opitulant̃, locus etiam chamæmali aut acidi rumicis radicis decocto fouendus est. noui ego senem quendã qui morsos à cane rabido solo acido rumice curabat: primo enim ulcus eius decocto fouebat, deinde herbam ipsam illinebat, eandemq́ potandam exhibebat, quod quidem medicamentũ tanq́ efficacissimum summopere cõmendabat. plurima autẽ & turbulenta qui illam assumpserint meiere solent, ideo & regium morbũ expurgat, qua nos quoq́ cũ aceto trita impetigines sanauimus, eiusdemq́ radice scabiosis succurrimus, nec raro reliquis medicamẽtis ad rabidi canis morsum miscuimus. similes uires habet & agrestis rumex aculeatus, radice oblonga ueluti raphanus pusilla. est & insigne Galeni, e brutia pice medicamentum quod ita conficitur. brutiæ picis lib. i. opopanacis unc. iij. aceti heminas duas. opopanacem cum aliqua parte aceti diluito, reliquum in picem conijcito, & decoquito usq́ ad ipsius aceti absumptionem, deinde conie cto simul in mortarium opopanace unito & colligito, atq́ ita uulneri quadraginta aut sexaginta diebus applicato: prohibet enim cicatricẽ. confert & theriaca e uiperis cũ rosaceo diluta, & ulceri apposita, tale uero aridum efficacissimũ est. salis

fossilis

Nota casu philosophi a rabido morso

Nota de Rumice a

fossilis drach.xx.chalcitidis,scillæ sing.drach.xvi. rutæ uiridis drach. iiij. seminis porri drach.i.insoletur in pyxide ænea, & aridum applicetur, quousq; ulceri crusta inducatur,deinde rosaceo admisceat,donec crusta excidat.potamogiton quoque cum sale illita aquæ formidinem arcet, cuius usus est & recentis & aridæ, sed & theriacam morsis à cane rabido in primis tribus diebus exhiberi oportet, ad nucis ponticæ magnitudinem: neminem enim noui qui eam assumpserit aquæ formidine correptum.neq; tamen à cæteris præsidijs abstinendum,sed dandum præcipue illustre illud antidotũ, quod è fluuialibus cancris ita conficitur,Cancrorum fluuialium cõgruæ magnitudinis qui uiuentes in uase rubri æris cremati fuerint, cineris unc.x.gentianæ unc.iij.sinceri thuris unc.i. hoc medicamentum mense augusto conficiendũ est, decimaoctaua luna. sed si eo tempore paratum non habueris,propterea non desistes,imò quocunq; tempore præparabis,eodem modo quẽ explicauimus.urito tamen cancros sarmentis uitiũ, datoq; si statim ægrum à principio curare incæperis,cochlearis unius mensuram: si uero post principium accersitus fueris,dato singulis diebus cochlearia duo. confert & solus cancrorũ cinis bibitus & uulneri è melle illitus.sed antidotũ quod è iuglandibus appellatur,morsis à cane rabido,etiam si febricitare incœperint,confert quadam aduersus hunc morbum resistendi proprietate,somnumq; obiter conciliat, quod ita cõficitur,Sagapeni unc. ii.opij thebaici tantundẽ,croci scru.i.s. lycij indici unc.s .carnis iuglandiũ nõ ualde antiquarũ drach. quadraginta,conficito & drach.i.ex aqua pluuiali calida in nocte post febris uigorem dato,ita ut mane quidem confectio ex cancris exhibeatur,uespere autem è iuglandibus,quę si non affuerint,exhibeto quod cyphi appellatur, siue illud habueris quod è triginta quinq; rebus cõponitur, siue quod è uiginti octo. prodest & liquor cyrenæus, aut parthicus, fabæ quantitate potus. sunt qui iecur canis qui momorderit assatum exhibeant. quidam mergi iecur assatum cum oleo & modico sale datum mirifice conferre affirmant:ita enim præsentaneum esse,ut ęger protinus aquam flagitet:hippocampus etiam marinus tostus utiliter comedi proditur, illius enim sanguinem aquæ amorem inducere, & proprietate opponi terrori aquæ, propterea bis ac ter hippocampum comedi cogunt, eundemq; ex acerrimo aceto tritum uulneri applicant, rabiemq; hoc medicamento frequenter peruicerunt . catuli præterea coagulum ex aqua propinatũ eisdem efficacissimum est,quod ubi semel assumptum sit,aquę desiderium protinus excitat, reliquaq; uniuersa humida affatim appetuntur: neq; oportet catulum prouectioris ætatis esse , sed nuperrime natum, & adhuc lactentem. idem potest & leucanthemis herba bibita,cui tanta inesse uis traditur ut uel poculi fundo sublita potionem libenter admitti faciat, idemq; asserunt chamæmalum efficere. sed omniũ utilissimum est bitumen Iudaicum,ex tribus aquæ cyathis potum.datur pondere scrup.unius,alibi drach.unius.confert & caprifici cortex contusus, & ex aqua potus,& absinthium,& allium,& centaurium minus,aristolochia,artemisia,chamędrys,uitis albæ radix,polium,laser,cancrorum fluuialium decoctum, cum quibus copia anethi elixata sit.substernitur eis utiliter ursi pellis,& uituli marini,sed præcipue hyænæ,cuius etiam cinis potui datus aquæ formidinem sedat.hominem uero à discrimine liberatum his argumentis dignosces. illinito ulceri iuglandes contritissimas,ac postridie remotas gallo aut gallinæ comedendas præbeto:nam si comederit nec moriatur auis, tuto ad cicatricem ulcus deducito, tanquam prorsus sublato ægri periculo. ac si primo statim die linimentũ iuglandium ulceri appositum gallina comederit,neq; inde moriatur,scito ęgrum à cane rabido morsum nõ esse,si uero interierit,oppositum iudicabis.primo enim penitus abstinebit: ubi uerò fame coacta deuorabit,occumbet,si canis rabidus fuerat.id igitur quotidie immutaſ

mutari oportet, quousq; auis depasta non intereat. optime uero ac acutissime ulcus ad cicatricē ducit theriaca rosaceo diluta: postremo obducta ulceri cicatrice, ad integram morbi abolitionem elleborus albus propinandus est. Ruffi. Nam & rabidi canes si elleborum cum polenta comederint, euomunt, ac statim soluti à rabie resipiscūt: si tamen quidpiā ab elleboro, phiberet, satis esset hiera Ruffi inferius purgari. exhibenda etiā hiera quotidie nō quidē purgādi gratia, sed tanq̃ medicamentū proprietate huic morbo resistens, deturq; auellanæ quantitas, cum cyatho decoctionis saluiæ, aut sideritis herbæ quam heracleam uocant, qua etia m sola utuntur, aiuntq; non parum prodesse, propterea & alysum appellāt. in uictu uero indigentia & satietas euitāda, magis tamen indigentia, hæc enim succorum prauitatem adauget, quod nequaq; expedit malefico ulceri. ergo alimentū moderari oportet, ut et recte conficiaẽ, & laudabilem succum corpori præbeat. nec minus egestioni & urinarū prouocationi studendū: quod quidem, tum ea quæ prædiximus, tum fœniculū & scandix comesta efficiunt. puls uero simul & aluum & urinam ducit, ac cichoriū agreste crudum oblatum stomacho confert: quam nonnulli serim, nōnulli ab amaritudine picrin appellant. prosunt & brassicæ cymæ, & palustris asparagus, & hortensis rumex agrestisq; & acidus, & è piscibus qui teneras carnes habent, & cammari, cancri & herinacei recentes cum uino mulso, & carniū extremitates, auiculæq; omnes montanę quæ facile coquunẽ, boniq; succi sunt. uinū albū tenue neq; ualde antiquū. intra annū uero p̃seruationis gratia accedente occasione, hiera purgari expedit. at instante die tribus fugiter diebus theriaca accipienda est.

De cerebri inflammatione. Cap. XXV

Cerebrū inflammatū ita sæpe intumescit, ut capitis suturas distrahat, & compressis membranis dolor maximus & feruidus inferaẽ, quem deinde stomachi nausea & bilis uomitus sequitur cum oculorum turgiditate, plurimoq; faciei, totiusq; capitis rubore & tumore: his ergo à uena cubiti à naribus & à uenis sub lingua apparentibus, sanguis detrahendus est, irrigationesq; inflāmationibus capitis congruæ, linimentaq; humectantia adhibenda sunt.

De erysipelate cerebri. Cap. XXVI

Fieri etiam solet in cerebro erysipelas, percipitq; æger dolorem in toto capite, quasi in eo flamma exardescat, frigescitq; illi facies, et hypochondria atque os exarescit. ab his quoque præcipue à uenis sub lingua existentibus sanguis mittendus est: capitiq; exterius refrigerantia linimenta applicanda, & pastilli quibus ad erysipelata utimur.

De apoplexia ex Galeno. Cap. XXVII

Apoplexia ob repentinam inuasionem nobiliores cerebri uentriculos à crasso frigido lentoq; humore repleri indicat, & nō ob totius substantiæ intemperiem produci. conijcito igitur periculi magnitudinem pro magnitudine nocumenti, quod respirationi contingit: ubi enim respirationem ualde impeditam conspexeris, & quæ uix reddatur, nō paruam cerebro inesse ægritudinem suspicator. est autem apoplexia priuatio sensus & motus in uniuerso corpore, cum functionum imperantium læsione repente superueniens.

Ex Archigene de apoplexia. Apoplexia morbus uehemens suapte natura est & perniciose acutus: quiq; eius discrimē effugerint, in diuturnum subinde affectum decidere solent: aut quibusdam membris, aut uniuerso corpore resoluto, sæpe etiam ratione uiolata: in seniorq; plerunq; & hyeme, & frigida cōstitutione, nimijsq; uel cruditatibus uel calefactionibus immensisq; ebrietatibus, id morbi genus contingit. talia enim corporis habitum refrigerāt, utq; absolute dixerim, qui in hanc incidunt ægritudinem, sensu omnino carentes mortui

 uiuunt

uiuunt. primo igitur corpus oleo calido inungendum, caputq́ rosaceo cum aceto irrigandum, sed in aceto prius serpillum, aut spondylium decoquendũ, & odoramenta admouenda, castoreum, opopanax, chalbana, oreq́ adaperto mulsa instillanda est: & penna oleo ligustrino aut irino aut narcissino illita immittẽda, & uomitus prouocandus, sedesq́ assidue illinenda, ruta, cymino, nitro & melle, flatum prouocando. quæ si parum profecerint, clysteres applicandi è surfurum decocto, & radice agrestis cucumeris, & centaurio nitroq́ & melle, aut è muria cum melle & oleo rutaceo, enitendumq́ ut quod iniectũ fuerit egrediatur, lumbos ac uentrem fricando, ac si oportuerit digitos quoq́ in sedem mittendo, & quæ obstiterint detrahendo. his peractis prætato discrimine sanguis à dextra manu auferendus est, partiendo quãtitatem: uirtutẽ enim excitari nõ dissolui, calorem'ne extingui oportet. obseruandi etiam pulsus inter euacuandũ, & faciei color & respiratio: tunc si nihil peius successerit, repetitio facienda. post sanguinis missionem excitatoria odoramenta adhibenda sunt & inclamandũ, tuncq́ uniuersum corpus inungendũ: & si aliquod membrũ sit insigniter præ cæteris resolutũ linteolis oleo sicyonio, aut antiquissimo madefactis operiatur. quos uero ad sanguinis missionem ineptos iudicaueris, primo ut diximus uomitu excitato, & sede ad flatus eliciendos illita. post illitionem cucurbitulis amplis & ualidis posterius lumbis aut ilibus applicatis, deinde utrinq́ ad sumen trãslatis materiã attrahere conabimur: ita enim aluus frequẽter subducta est; & simul cum subductione attoniti reuocati sunt. quibus nihil proficientibus ausi sumus interdũ hieram in os infundere, & cum quantũ oportebat, deglutire nequiuerint, per clysterem iniecimus: nobis & antequam redderetur enema, accidentium concursus maximũ materiæ motum indicabat: neq́ mirari oportet tanta nos uehemẽtia instituisse. morbi enim magnitudo quæcunq́ extrema attentari cogit. atq́ hæc quidem urgente necessitate per agi oportet. ubi uero iam tolerari poterunt, reliqua subinde remedia applicanda sunt: febris tamen nonnunquã interuenit, quibusdam prima quibusdam secunda die, & ab hac febri prima spes salutis emergit. sed non propterea negligenda est; immo irritatis intestinis materiã deferri decet, si deorsum inclinauerit: si uero sursum tendat, soluente medicamento deduci, ac præcipue hiera Archigenis, postq́ purgationem cucurbitulas hypochondrijs & capiti cum scarificatione applicari. q́ si punctiones inferius quoq́ infestauerint, eas etiam partes scarificabis, præsertim in mulieribus circa uteri regiones. at si morbus in aliud membrum decubuerit, illi curationem accommodabis. omnino autem in apoplecticis prouidendum, ut aluus facile subducatur & urinæ prouocentur: dandaq́ alimenta quotidie pauca, leuia, calida, abstergentia, & plerunq́ cum melle dulcorata.

De resolutione ex Archigene. Cap. XXVIII

VBi omnes nerui sensim simul ac motum amiserint, apoplexia morbus uocatur: ubi uero alterum tantum latus siue dextrum siue sinistrũ, resolutio, quæ quidem à multis crassis & uiscidis humoribus neruos obstruentibus generatur, per quos electiuæ functiones perfici solent. constat igitur redundantem humorẽ educi oportere, cuius rei principium aptius quàm sanguinis missionem haud facile inuenies, si iusserit ętas, habitus corporis, tempus anni, exercitium, et ratio uictus præcedens, neq́ ea affuerint quæ sanguinis missionem prohibeãt. oportet tamen ablationẽ moderatã esse, ne corpus frigescat: frigiditas enim ueluti prædiximus, cum siccitate morbum inducit: quapropter uenæ sectione materia tantũ minuenda est, præsertim in prouectiori ætate, sanguisq́ à partibus incolumioribus auferendus. quo tempore membra operiri oportet linteis oleo sicyonio aut gleucino madefactis, atque in prouectioribus castoreum fomentis admiscendum. qui uero

repente

repente reſoluti ſunt,ueluti ob nimiam calefactionem, cõgruit magis ſomentum
è ſuccidis lanis oleo & aceto, interdum & è nitro madefactis, oportetq́ frequen/
ter nouum ſomentũ reparari:his maxime cibi parcitas,iuſculaq́ ex chondro ablu
to & ptiſanæ cremore conueniunt.quibuſdam uero diebus poſt ſanguinis miſſio
nem tranſactis,aluus primo clyſteribus irritetur,deinde & aqua in qua aloe & po
lypodium & colocynthis maduerit,ſubducatur.conuenit et hiera Archigenis pro
uirium ratione ſumpta: poſt purgationem cucurbitulæ membris affectis ſunt ap/
plicandæ.quæ ſi cucurbitulis idonea non fuerint,uicinis imponito.poſt cucurbi/
tulas linimentis utendum, quæ ex ſemine lini & fœnugræco & hordeacea farina
cum oleo antiquo conficiuntur, adiectis congruis puluiſculis,aut emplaſtra adhi
benda ſunt,quę picem,reſinam,thuris pollinem interdum & bitumen aſſumunt:
ſed mirifice confert artemiſia decocta, & calamenthũ, & ruta, & conyza,quibus
poſtea nitrũ adiũgimus.in muria quoq́ cataplaſmata elixamus,portiũcula aquę
adiecta quæ in decoctione euaporet:deinceps expediet pro lini ſemine loliaceam
farinam,aut lomentum accipere:ſed & eryſimum optimum eſt:deinde ceromata
& inunctiones adhiberi,aſſidueq́ aluum mollem ſeruari oportet.Pilulæ ad reſo/
lutos tremulos & opiſthotonicos Succi cyrenæi,piperis,chalbanę ſin.drach.i.mi
ſceto,ac pilulas cum ſapa conficito,datoq́ obolos duos cum duobus aut tribus co
chlearibus aquæ mulſæ. Aliæ ad tremulos,reſolutos & opiſthotonicos. Myr/
rhæ,caſtorij,ſtyracis,piperis portiones æquas miſce & utitor.Item opopanacis,ſa
gapeni,caſtorei,myrrhæ, liquoris cyrenæi,piperis,rutæ,confice in pilulas,& cum
mulſa exhibeto.inunctiões uero idoneę ſunt huiuſcemodi,In aliquo ex oleis quę
prædiximus,ſcyllam ſub ſole diebus quadraginta macerari oportet.quod ſi id fa/
ciendi copia non fuerit,unc.ij.ſcyllæ in olei ſextario decoquito;eodemq́ modo &
canchrye uteris,ceræ & chalbanæ & propoleos portiunculam admiſcendo,inter/
dum & caſtorei unc.i. & adarcæ & euphorbij ſing.drach. iiij. & nitri tantundem
prædicto linimento adijcimus.ſed & ranunculus herba ſummopere cõfert,ſimili/
ter præparata.conſtat uero à mitioribus ſemper incipiendum.ceromata quoq́ ex
eiſdem confici poſſunt,conijciendo pyrethrum,lauri baccas,nitrum,ſinapi.mala/
gmata præterea conueniunt è baccis lauri, & quod uiride appellatur. ſæpe etiam
congruit ceratum liguſtrinum maximam ſinapis copiam recipiens,quod malag/
matis uicem ſupplebit: nec minus ſmegmata conferunt quæ ex fece cremata ui/
ni aut aceti & adarce euphorbioq́ & uiua calce cõficiuntur. dropaces quoq́ eiſ/
dem utiliſſimi ſunt. neq́ obliuiſcaris leuia eſſe oportere quæ apponũtur propter
membrorum imbecillitatem. poſt dropacum uſum thapſia ex aqua aut aceto illi/
ta ſenſus reuocat, linimentumq́ ex cantharidibus, ſed ulcera quæ ex ijs proueni/
unt, ad cicatricem ſtatim ducenda ſunt. eandem tibi utilitatem ſinapiſmi præſta/
bunt,ac deinde balneum,quibus poſt purgationem tãtum uteris. ſunt quoq́ hoc
loco potiones plurimæ quæ conueniunt,ſicuti caſtorium efficaciſſimum eſt,ſi ex
eo drach.ij.è mulſa propinentur,aut opopanax ad fabæ magnitudinem,aut ſaga/
penum orobi pondere. deglutiendus etiam ſuccus cyrenæus ad eandem magni/
tudinem, ac decoctum palmitum uitis uirentium aſſidue potum reſolutis corpo/
ris partibus uehemẽter opitulatur.poſt purgationes uero, reliquaſq́ inanitiones
theriaca è uiperis utiliſſima eſt & mithridaticum: ſimplicius uero medicamentũ
atq́ ad huiuſmodi affectus probatiſſimũ ita conficitur:caſtorij, ſeminis rutę agre
ſtis,opopanacis ſing.obolos ij.pyrethri obolum unum, acori portiones æquas,pi
peris gra. x. dato ſemiſſem cum duobus cyathis aquæ mulſæ,robuſto autem to/
tum exhibeto:omnis tamen curatio à capite inchoanda eſt, inde enim totius mor
bi radix exoritur,propterea illinatur caſtoreo,peucedano,baccis lauri,mentha,ad

ficiatur q; acris aceti portiuncula, excipiantq; singula oleo irino, ut fiat liquidioris cerati consistentia, inungaturq; caput totum usq; ad frontem, atq; eiusdem generis odoramenta admoueatur. aluo autem efficaciori clysteri exinanita, iamq; uniuerso corpore excrementis carente capiti cucurbitulæ cum scarificatione applicentur, primo quidem sanguinis copiam educendo, deinde parcius agendo. cum uero id præsidij genus frequenter omitti oporteat, in circuitu tantum capitis leues cucurbitulæ circumponendæ sunt, postea acrius infigendæ, nihilo enim deterius repetita sanguinis ablatione sic applicatæ conferent. scalpri uero usus non cucurbitularum tantum gratia, sed sursum ratione priuatim admouendus. quod si aeris continentis frigiditas non impediat, etiam caput deradi prodest, quod deinde prædictis linimentis sensim refricandum erit: ac ubi materia prius detracta sit, sternutamentis & apophlegmatismis utendum. ego uero ne crustas quidem inducere dubitarem, uel cum igne uel cum medicamento, unam in cocauitate occipitis ubi spinalis medulla incipit, duas in utroq; ipsius latere, tres aut quatuor in uertice, unam in ipso capitis meditullio, tres in circuitu: ulceribus enim copiam materiæ deriuantibus integram salutem nō desperauerim. reliqua uictus ratio attenuatoria sit bonam faciens aluum, minime uiscida aut uirosa, maximeq; alimentis misceantur quæ urinam ducunt. potionibus etiam utendum, quas ad epilepsiam docuimus, & unctionibus quas inferius ad articularē morbum dicturi sumus. cum enim communia sint hic eadem repetere superuacuū est. ac tunc quoq; expediet membra exacte liberari, denudataq; aeri exponi, à quibusdam enim hoc tempore functiones recuperari cœperunt.

De supercilij genarumq; resolutione. Cap. XXIX.

SI supercilium aut genæ resoluantur, calidioribus linimentis fronti illitis curabuntur: priuatim uero genis sandix aut succus thapsiæ illinatur, sed relaxato supercilio medicamentum optimum ita paratur: masticham terito cum succo brassicæ illotæ frontisq; cuti extensæ crassius illinito. perseuerāte morbo genis quidem futura medetur, supercilio autem uittula à fronte ablata.

De spasmo cynico. Cap. XXX.

SPasmum seu conuulsionem cynicam uocant, resolutionem musculorum mandibulę, quando os & nares, et omnino media faciei pars in obliquū declinant, suntq; remedia non opposita, sed resolutæ parti applicanda. quidam enim decipiuntur, mandibulam ab contrario latere distrahi suspicantes. huic cum resolutione quam suprà diximus, curatio cōmunis est: nam & sanguinis missio, si nihil prohibeat, & purgatio, & clysteres, cataplasmata, linimenta, malagmata, sinapismi, thapsiæ applicatio, conferunt. sed peculiaris ligatura est quæ ad oppositam partē trahat, & missio sanguinis à uenis sub lingua existentibus, & cucurbitulæ primæ & secundæ spondylo affixæ, & apophlegmatismi, & per nares attractio. parti etiam affectæ oculi, acria linimenta applicari, præsertim collyrium ex sandyce, & alterū quod è thapsiæ succo conficitur, non parum iuuabit.

De lingua resoluta. Cap. XXXI.

VBi lingua resoluta sit, corpore prius exinanito uenas sub ipsa existentes incidito, & cucurbitulam sub mento applicato, & apophlegmatismis & collutionibus utitor ex sinapi, exercitiaq; linguæ ac reliqua huiusmodi admoueto, occipitiq; et collo uniuerso linimēta acria & epithemata et sinapismos imponito.

De resolutione instrumentorum uocis. Cap. XXXII.

VOcalia instrumenta resolui solent, musculos inquam gutturis, sed maxime faucium, deinde qui sunt supra thoracem. his uero resolutis delatio spiritus impeditur, ac nonnullis exsles uoces, quibusdam difficiles fiunt, ut uix loquantur: atq;

atq; alijs aliter uox intercipitur. primo ergo peractis remedijs communibus, medicamenta superius memorata thoraci applicabimus, & acria gargarismata exhibebimus. his spiritus detentio repentinaq; ac copiosa expiratio, & clamor efficacissime opitulaē: sed uictus ratione & exercitijs uniuersum corpus firmari oportet.

Deglutionis resolutæ curatio. Cap. XXXIII

VBi deglutio resoluaē, i. facultas ciborū delatrix (nam si stomachus resoluiē, certā perniciē affert) calida omnia admouēda sunt, peculiariterq; enitendū ut cibaria q̄maxime interius imponantur, ne in asperam cannam delabantur: cucurbitulæq; mento affligendæ acribusq; linimentis circa columellā & tonsillas utendum, quæ è castoreo, sagapeno & succo cyrenæo confici solent, & gargarisma tis è sinapi & mādueatorijs pituitam ducentibus: exteriusq; communes inunctiones quas prædiximus, mento applicandæ.

De uesica resoluta. Cap. XXXIIII

VEsicæ resolutio siue urinæ detineantur siue præter uoluntatem excernātur, communibus auxilijs curabitur, sumini totiq; abdomini & loco uesicæ collo adiacenti quem uretera uocant, admotis: priuatimq; sumini, ac sedi oleum nardinum, aut foliatum, aut susinum illines, uel sicyonium in quo eryngij radix, cyperus, cardamomum & ruta decocta sint. post communia uero medicamenta & clysteres enitendum, ut uesicæ functiones reuocentur. ac primo quidem castoreum cum oleo sicyonio, aut rutam, cyminum, anethum, in oleo elixata applicabis. dein de centaurio & colocynthide, modo in aqua, modo in ptisanæ cremore decoctis locum fouebis. optime etiā facit anagallidis succus, & origani & thymi decoctū, sed omnibus oleum sicyonium & castoreum cōmiscebis. interdum etiam si æger frigiditatis sensum perceperit, opopanacem & chalbanam liquefactā, uel oleum sicyoniū cum castoreo aut opopanace, uel silphium in oleo elixatū, per penis meatum inijcimus. ad detentam uero urinam fistula uesicaria utimur, quam catheteta appellant: & post humidi excretionem adhuc insidente cathetere, enema imponimus ex aliquo istorum quæ modo diximus, angustissimum tubulum paruulo utri inserentes, ut catheteri apte cohæreat, ac mirabile dictu est quāta ex huiusmodi enemate post urinarū excretionem utilitas consequatur. quæ uero urinā cient, acetum uinumq; scylliticum per interualla exhiberi utriq; incommodo occurrūt: sed de his iterum dicetur ubi de uesicæ morbis agetur.

Penis resoluti curatio. Cap. XXXV

IN resolutione penis excretio quidem urinæ nō impeditur, sed eductio seminis & concubitus impeditur: oportet ergo ijsdem præsidijs uti quæ ad uesicā prædiximus, priuatimq; circa coxendicum articulos calefactoria adhiberi, & ea quæ ad intendendam uirgam suo loco tradētur: præter reliqua uero cerui pudendum femori tanq; cingulum illigatum, eiusdemq; carnes comestæ polypiq; marini & herinacei, & ex auibus sturni cōferre produntur. castoreum autem ad omnem resolutionem efficacissime adhibetur. uitare præcipue oportet hoc morbi genere affectos, edulia ac potiones refrigerantes.

De intestini recti resolutione. Cap. XXXVI

REsoluto intestino recto plerūq; sine uoluntatis imperio fimus excernitur: interdū tamē etiam detineē. quod quidē ijsdem remedijs paulo suprà ad uesicam memoratis circa coxarum uertebras illitis curamus. priuatim uero modo adstringentia, modo firmantia, nunc impinguātia, nunc mordentia & erodentia per clysterem inijcimus. cupressi igitur & rubi decoctum nimiū alui fluorem adstringendo compescet. suillus uero & anserinus adeps, & maluaceum oleum durum & acre stercus molliet & impinguabit. at muria & colocynthidis, centaurij, artemisiæ

misiæ, conyzæ & thymi decocta mordebunt & erodent, sed præ cæteris trifolij quod asphaltida uocant, decoctũ probatur. ubi aũt frigiditatis sensus affuerit, silphium, gentianam, uitis albæ & cucumeris agrestis radicem in omnibus clysteribus admisceri conueniet: nos quidem interdum acopum ex euphorbio in clysteri diluimus, cum fœnugræci decocto, & profecimus.

Cruris aut alterius membri resoluti curatio. Cap. XXXVII

SI crus aut manus aut aliud membrum resoluatur, communia remedia quæ ad resolutionem diximus transferantur: moderata etiam exercitia singulis membris conueniunt. præterea utendum ad uniuersas resolutiones eis inunctionibus quas ad morbum articularem docebimus: sintq; in omnibus alimenta quæ facile distribuãtur, attenuantia, bonam aluum facientia, nihil uiscidi aut praui succi continentia, uinum album tenue, nõ ualde antiquum: omninoq; cauenda corruptio, refrigeratio, æstus, ocium, lassitudo, coitus, ebrietas.

De conuulsione & rigore quem tetanum uocant. Caput XXXVIII

QVando statim aut non multo postea à principio ægritudinis conuulsio superuenerit, à repletione originẽ trahit. ubi uero post plurimos sudores, aut uomitum, aut egestiones alui, aut uehementẽ sanguinis eruptionem, aut famem, aut motiones immoderatas accesserit, in causa siccitas est: quando etiam in sanis contigerit aliquod membrum repente conuelli, necesse est fieri ob repletionem. at quando post incendẽtes febres cõuulsio euenerit, uniuerso uidelicet corpore præ nimia siccitate squalente, maxima inde mala oriuntur, & ferè curationem non admittit. ubi igitur membra anterius extenduntur, emprosthotonus appellatur. ubi uero retrorsum opisthotonus, ubi utrinq; æqualiter rigent, tetanus nuncupatur: atq; eas quidem cõuulsiones quæ à siccitate proueniunt, nemo utiq; unquam curabit. quæ autem ob plenitudinem inflammationem ue oriuntur, medicabiles sunt, multitudinem euacuando, & inflammationem peculiaribus auxilijs propulsando: aduenit nonnunquam conuulsio in uomitu qui uehementer conturbat, sedaturq; ijs quæ infestabant euomitis. confert conuulsis spinæ albæ semen epotũ, & centaurij minoris succus & seselis cum posca. castorium uero non tantum bibitum, sed etiam extra illitum confert: quæ tamen ijs tantum exhibemus qui à multitudine conuelluntur.

De tetano aut conuulsione ex Archigene. Cap. XXXIX

QVid nomẽ tetani significet, iam declarauimus: qui cum ab alijs causis quas prædiximus, tum à uulneribus & in fœminis abortus ratione contingit. factus uero à uulneribus ferè insanabilis est. illud sciendũ raro tetanum infantes aut senes inuadere. infantes enim potius morbus corripit comitialis, sed quoscũq; inuaserit negligendus non est, quin sanguis statim mittendus, præcipue ubi à uulnere is morbus accesserit. ac quantitas quidem plurima educenda, non tamen usque ad animi deliquium. tum paulo postea chondrum cum mulsa exhibendum, sitq; quod exhibetur parcissimum: deinde hydrelæo pinguiori æger inungendus, atq; in balneo usque ad umbilicum continendus. nec minus partes quas non madefeceris, præsertim caput inungi oportet, quod deinceps rectè operies, ne repleatur. sed & linimenta ex oleo sicyonio & gleucino & irino, & antiquo admouenda sunt, & unguenta acopa moderate calefaciẽtia, quale fœtidum est, & quod è famsucho quodq; ex populo nigra conficitur: & consimilia quorum confectiones in capite de articulari morbo explicabũtur. si uero non à uulnere sed à repletione tetanus euenerit, post sanguinis missionem linimentis magis stimulãtibus utemur, quale est quod ex adarce conficitur, & similia. deinde affectis locis præcipue circa colli

colli, mandibularum, spinæq; musculos cataplasmata quæ sedando remittant & discutiāt applicabimus,quorum materia est fœnugræcum,semen lini,farina hordeacea & loliacea, quibus cōplicet terebinthina resina, chalbana mellisq; copia, & oleum in quo decoquantur ruta,conyza, artemisia, libanotis,interdum & ammoniacum thymiama commisceatur. mollissima uero & leuissima cataplasmata sint, fouea turq; locus subiacente cataplasmate cum uesica amplæ magnitudinis oleo calido semiplena,aut cum sale tosto,aut cū sacculo milij,imo & cataplasmata in sacculos cōiecta applicari expedit, ut sine inquinatione locus foueri possit, pcipue si capiti admouenda sint:madefactiones tamen assidue à capite arceri debent.carū enim usus frequētior replet. cataplasmata uero & madefactiones ceruici, mādibulis spinæq; uniuersæ usq; ad lūbos sunt adhibendę,madefactionibusq; castoreum adijciendū, & cucurbitulæ cum scarificatione omnibus affectis partibus applicādæ,procedente tempore olei balnea moderata bis aut ter singulis diebus admittanť.quintā olei partem calefacere oportet,deinde totum in labro cōmisceri, præpararíq; ad huiusmodi usus calidum domiciliū.cōgruissimi potus sunt, optimum apomeli & radicis silphij, siue hyssopi decoctū. deglutiať etiam succus cyrenæus ad erui magnitudinē,aut myrrhę troglodytidis quātum faba est.omnibus uero pręstat castoreum dilutū ad cochlearis mensurā:deinde inungatur sedes è ruta & opopanace.confert & olei rutacei & terebinthinæ iniectio,ijsdemq; hieræ Archigenis drach.ij.& tantundem castorei cum ptisanæ cremore & melle propinctur:ac post reliquorum usum castorium quoq; separatim exhiberi potest.

De dolore capitis distinctiones ex Galeno. Cap. XL.

QVicunq; sine distinctione ad dolorē capitis medicamenta scripserunt,plus nocumenti q̃ utilitatis credentibus attulerunt: neq; enim unicus affectus, sed plures sunt qui dolorem capitis faciunt,quorum singulis propria curatio adhibetur.ac primus quidem ob simplicem intemperiem sine aliquo humore contingit.alter ob humorum qualitatem, tertius ob multitudinem solam infertur. quartus quando multitudo humorum uaporumq; meatus obstruxerit.quintus quando aliquam capitis partem spiritus flatuosus obsederit.uehementissimi ergo dolores capitis ob caliditatem frigiditatemq; fiunt:temperati ob siccitatem,nam humiditatem nullus dolor cōsequitur. simili modo humoribus uel in toto capite,uel in aliqua tantum parte redundātibus, calidis quidem ac frigidis uehementior, siccis uero moderatior dolor inuadit, si siccitas tamen absq; manifesta caliditate fuerit. humidi autem quantum in ipsorum ratione est, nullum prorsus dolorem afferūt, multitudine tantum grauātes,si sine obstructione sint: nam cum obstructione dolorifici euadūt.quod si cum multitudine mordacitas quoq; accesserit,dolor augebitur.at flatuosus uaporosusq; spiritus extensionem sine erosione inducit.

De dolore capitis ob æstum uel calorem. Cap. XLI

DOlorem capitis à caliditate factum curant quæcunq; sine manifesta adstrictione refrigerandi facultatē habent.inter hæc excellunt quæ tenuioris substantiæ sunt,propterea nihil pręstantius q̃ oleum rosaceum eiusdem anni ex oleo omphacino sine sale confectum,ad summam frigiditatem redactum statim à principio in sinciput fundi:post rosaceum chamæmalinum probatur,in his qui moderata refrigeratiōe indiguerint. sed si uehementer infrigidari oporteat,sedi,aut polygoni,aut lactucæ,aut uuæ acerbæ,aut portulacę,aut palmitum uitis,aut psyllij, aut seridis succum miscebis: nam papauer & mādragora nimia frigiditate nocumentū afferūt.tradit Herasistratus calidiores tēperaturas solis feruori exponēdas spongia lata ac densa ex aqua frigida expressa, & capiti applicata, mirū in modū pseruari.at dolorifico calore simul cū flatuoso spiritu caput uexāte primo repellē

tibus utendum quæ refrigerent & adstringant: postea mitigantes & maturantes medicinæ repellentibus admiscēdæ sunt, deinde discutientes addendæ, paulatim repellentes auferendo.

De dolore capitis in febribus. Cap. XLII

VBi simul cum febri dolor capitis inuaserit, prima aut secūda declinatione si nihil prohibuerit, uena secanda est: præsertim in his qui boni habitus plurimiq; sanguinis fuerint. animaduertendūq; est ne ob exhalationem stomachi eueniat, aut propter alui detentionem. si uero post septimam inceperit, uentre per clysterem copiose exinanito, cucurbitulæ occipiti aut ceruici applicandæ sunt, mitigandumq; caput irrigationibus olei quidem rosacei cum portiuncula aceti in calidioribus tēperaturis & tempore æstiuo. chamæmalino uero in caliditatibus māgis remissis, sicut anethino quod quintam aceti partem assumpserit, in hyeme frigidioribusq; corporibus. fronti præterea in frigidis cyphi, in calidis crocomagma illinendū. de dolore aūt capitis qui ob febriū uehementiā supuenerit, iam in libro de febribus dictū est.

De dolore capitis ob ebrietatē & crapulā. Cap. XLIII

VIna maxime calida uapores ac sæpe feruidos humores affatim congerendo dolorem capitis inferunt. necesse est igitur multitudinem exinanire, & feruorem refrigerare, cui sufficiet oleum rosaceum, non ualde frigidū capiti applicatum. somno ac quiete adhibita tota die peractis, uespere loto ægro cibus boni succi offerendus est, qui non multum calefaciat, ut ptisanæ cremor & alica, & panis ex aqua, & oua sorbilia sine garo, & lactucæ feruefactæ, ac potus aquæ omnino exhibendus: postq; omnes cibos danda punici mali portiūcula aut pyrum, aut pomum, aut passulæ. postera die iterum lauandus æger, ciboq; boni succi alendus, paululumq; uini tenuis & albi concedendū est. amara uero amygdala quinq; aut septem ieiuno oblata, & caules brassicæ prius comesti ebrietatem arcere creduntur: sed quæ præsentem iam ebrietatem extingunt, sunt centaurij minoris decoctum, ceruinum cornu, uerbenacæ rectæ semen ex aqua potum.

Refrigerati cerebri medicamenta. Cap. XLIIII

CApite recenter refrigerato oleo rutaceo calido sinciput madefiat: quod si uehementiori indigebit caliditate, adiecto euphorbij portiunculā, aut unguento irino, aut amaracino, aut nardino, aut laurino, aut serpillino inungito. eademq; fronti naribus & meatibus aurium illinito.

De dolore capitis uitio stomachi. Cap. XLV

NOnnullis & si perexiguus in uētriculo ac præsertim in ore ipsius humor colligitur, protinus caput dolorē infestat: improbis scilicet uaporibus sursum eleuatis, ut aliquibus nisi cibatione præuenerint, similia quædā suffusionibus ob tales euaporationes contingant, ideo ieiunia moleste ferunt. eorum enim humorum prauitas ob cibi abstinentiam inualescit. his igitur ita affectis medentes nihil quidem capiti applicabimus, sed è uentre quamocyssime noxios humores educemus, ac tepida propinata pennarū immissione uomitum prouocabimus. inde paruo interiecto spacio si tempus permittet lauabimus, postea cibū boni succi & stomacho congruū offeremus. at si tempus nō permiserit, ante balneū tātum cibi exhibebimus, ut postea tutò lauari queāt. uespere uero parce cœnabūt, ac postridie in aurora absinthiū potabūt, eodemq; uictu utenē. deinceps singulis diebus circa horā tertiā aut quartā modicū panis cum oliuis albis aut passulis, aut quopiā tali præbebimus, experimēto inuenientes qđ magis cōferat. aliud enim alij ob naturæ proprietatē magis cōferre solet. inde duabus horis interiectis ad balneū ducemus. prauorū aūt humorum affectio pessima est, ubi in uentriculi tunicis imbibunē impingūturq;, ut uix elui possint, nauseam turbulentiasq; inferentes: quibus optime

confert

confert amarum medicamentum ex aloe,quod habet aloes drach. centum,& reli quorum quidem drach.vi.croci uero drach.iiij.uel pauciores quoq; crocus enim capiti infestus est.dato ex eo drach.i.cum duobus aquæ cyathis. ac cibi capitis do lorem inferentes,ab omnibus quidem,sed ab his præcipue sunt euitandi.

Quæ dolorem capitis faciant. Cap.XLVI

QVæ ergo caueri oportet,non tantum in doloribus capitis qui consensu sto machi fiunt,sed in omnibus penitus morbis qui circa caput consistunt:sunt uiticis semen,absynthij succus,lac epotum,glandes querceæ comestæ,oliuæ nigræ, arbuti fructus,eruum quod & articulos soluit.plurimũ uero lędunt myrrha,thus, hederæ corymbi. at omnem penitus rationem perturbant, lentisci bacca , crocus, peucedanum,cyclaminus arida è uino pota.styrax parce sumptus mœstitiam pel lit,copiosius somnos turbulentos facit.

De capitis dolore ob percussionem. Cap.XLVII

SI uulnus cum percussione fuerit,glutinatorijs & inflammationem sedantibus medicamentis utemur,sutura prius ulceris labia connectentes: si uero usq; ad os percussio peruenerit,pericranium.i.membranã os contegentem cum cognata sibi carne incidentes,curationem aggrediemur:non raro tamen conting t in casi bus ex alto infringi quicpiam eorum quæ cerebro attinent,aut ipsas membranas, quãdo etiam acrius exitialiusq; periculum imminet.pręstantissimũ igitur his est, nisi uel ętas,uel animalis facultatis imbecillitas obstet,curationis principiũ à san guinis missione auspicari,quę si alicuius impedimenti ratione prohibeat, clysteri bus aluũ ducemus,tum reuulsionis tum euacuationis gratia, deinde pręsidijs ute mur quę ad inflãmationem describunt.optime,inquit Archigenes,membranam uulneratã glutinat calamẽthi succus infusus, & miliacea farina arida apposita,de inceps butyrũ & rosaceũ, & suillus adeps sine sale antiquus, q̃ tepefactus iniicit.

De cephalæa ex Galeno. Cap.XLVIII

QVæ cephalæa appellat,capitis dolor diuturnus ac sanatu difficilis est,à par uis occasionibus exacerbationes maximas inferens,ut neq; strepitus, neq; uehementior uox,neq; splendida lux,neq; motiones tolerari possint, sed ob dolo ris magnitudinem in ocio ac tenebris degendum decumbendumq; sit:ac nõnullis uidetur tanquam à pila percuti, nonnulli fractionem quandã extensionemq; per cipiunt, nec paucis usq; ad oculorum radices dolor progreditur . atq; hic affectus iuges interdum dolores affert,interdũ accessiones habet & interualla, quæ quan doque certis ordinibus quandoq; incertis adueniunt:sæpe enim in eo sicut in co mitiali morbo accessiones quiescũt, mediumq; tempus intercidit exacte inculpa bile.illud sciendum habere cephalęam cum reliquis capitis doloribus cõmune,ut caput ad passionem facile recipiendã paratum inuadat . priuatim uero cephalæa in capitibus magis imbecillis uersatur. ac dolor quidem interiores quandoq; cere bri membranas,quãdoq; panniculum caluariã exterius tegentem occupat,sed do lores aggrauãtes multitudinem indicãt,erodentes uaporum uel humorũ acrimo niam,pulsantes inflammationẽ:extendentes si pulsu careant,spiritus tenuis ac fla tuosi copiã,si cum pulsu fuerint in membranoso corpore inflammationem decla rant: sin extensio cum grauitate iungatur,humorum copiã intra membranas con tineri iudicabis.ac superficiarij quidem dolores pãniculi os cõtegentis affectũ de clarãt, pfundiores uero ipsas cerebri mẽbranas male habere : nã q̃bus intra caluã morbus cõstiterit,ijs usq; ad oculorũ radices dolor ptendit,quoniã oculorũ tuni cæ à membranis exoriunt.si ergo humorũ aut uaporũ multitudinem causam esse dignoueris,ac totius corporis plenitudo sit, totum euacuando cephalæã curabis. at si caput tanq; imbecillũ excipit ea quæ eleuantur, materia ad reliquas corporis partes

partes retrahenda est: retractio uero clysteribus, extremorum ligamẽtis, pluribus inferiorũ membrorum frictionibus, interdũ & sanguinis euacuatione fiet: ipsum uero caput post retrahentiũ usum cum repellentibus irrigationibus curabis. post totius uero corporis inanitionem iam tutò accedes ad ea quæ caput euacuant, deinde ad ea quæ firmant: repellit igitur oleum omphacinum & rosaceum, seorsum & cum aceto illitum, & confectio dia codion, & oleum tenerarum frondium olearum, & quod è corymbis hederæ & uiridi mentha conficitur. adhibeto autẽ remedia tepida quidem, si frigidior crudiorque fuerit multitudo. frigida uero si calidior biliosiorque sit. discutit dulcissimum oleum calefactum, ac præsertim antiquum & sicyoniũ. quod si multitudo è crassioribus sit humoribus, in oleo elixabis spondylium, aut serpillum, aut puleij aut calamenthi, aut menthæ comam, quæ præterquam quod materiam discutiunt, etiam membrum firmant, propterea illis usque ad exactam curam utendum consulo. præ cæteris uero cunctis mirum in modum discutit & firmat uerbenaca recta præcipue uirens, deinceps & arida cum radicibus, unà cum serpillo in oleo decocta, cum quibus radix quoque conijcienda est crocodiliadis herbæ, præcipue quæ prope aquas nascitur. ac si uerbenacam solam seorsum in oleo decoques, & caput madefeceris, omnem diuturnum capitis dolorem sanabis, qui à frigiditate crassis'ue humoribus fiat. maxime etiam conferunt uermes quos oniscos appellant, sub hydrijs degentes, si in oleo decoquantur.

De hemicrania ex Galeno. Cap. XLIX.

DOlorifica affectio quam hemicraniam uocant, circa mediam capitis partem contingit, plerunque per circuitus exacerbari solita uaporum uel humorũ defluxu, qui uel copia uel caliditate uel frigiditate infestent, ac quibusdam extra caluariam quibusdam in profundo capitis, alijs circa temporum musculos acutissimus dolor percipitur. quorum omnium notæ ex his quæ in cephalea diximus dignoscentur. primo igitur purgãdi sunt, aut sanguis mittendus, deinde ante accessionis tempus præsidijs localibus utendum, sindone ac digitis dimidiam frontis partem fricando, sed circa temporum musculos præcipue calor excitet. transacta accessione medicamentis quæ hemicranica appellãtur, utemur: frigidiusculis quidem ad dolorem à multa caliditate generatum: calidioribus uero nulla caloris nota apparente, utrisque tamen misceatur aliquid quod adstringendi uires habeat. optimum linimẽtum calefactorium est, quod habet euphorbij unc. i. ceræ unc. iij. olei dulcissimi lib. i. hoc dimidiæ frontis parti & musculis temporis ad frigidos affectus utilissime illinitur, ac plerunque semel tantum illitum ante balneum liberat à dolore. nec parum ad eosdem cõfert tepidum oleum in aurem infusum, quod modicum euphorbij commixtum habeat, ut in olei libra satis sint euphorbij drach. iiij. quadam uero naturæ proprietate euphorbium aceto dilutum, ac latere dextro dolente sinistro applicatũ, & contrà sinistro dolente dextro illitum, hemicranicis maxime cõfert. idem possunt lumbrici terræ triti, & cochlearum carnes lateri affecto illitæ. medicamenta quoque ad capitis dolorem communia, quę paulo infrà memorabimus adhibenda sunt.

Communis curatio cephaleæ & hemicraneæ ex Archigene. Cap. L.

DIuturna ac sanatu difficili cephalea uel hemicrania affligẽte à sanguinis missione uel purgatione auspicari oportet, aluo prius per clysterẽ inanita. constat aũt à sanguineis quidem sanguinẽ mittendũ: eos uero qui prauis humoribus redundant, euacuandos, deinde congruis irrigationibus utendũ, & à naribus sanguis auferendus. mox ad apophlegmatismos & ad ea quæ per nares purgãt accedendum, tum abraso capite illinenda scãmonea cũ peucedano & aloe, epithemaque applicandũ quod ex amaris amygdalis thureque & myrrha cõficitur. congruunt etiã

emplastra

emplastra,& quod ex agarico,& quod ex scylla,quodq; ex agresti cucumere præ paratur,nigrum appellatũ:nam & locis pustulas inserunt, & materiam à profun do ad superficiem euocant.nec parum facit malagma è baccis lauri.nos uero lini mento ex cantharidibus utimur,ac mirum in modum prodest,sanie ab ulcusculis medicamẽto illatis diutius emanante.oportet tamen interea lactis potione & con gruis irrigationibus uesicã munire:adhibito enim ex cãtharidibus linimento,pro prietate quadã uesica facile iniuria afficit̃. perseuerãte affectu arteriæ circa aures sunt incidendæ,præcipue quæ temporibus adiacent:quosdã ad cephalæã inustio ne profunda usos cõperimus,tantum obseruãtes, ne aliquis musculus sub caute rium incideret.insigunt̃ cauteria nuclei formã habentia,ubi magis dolor infestat, dimittunturq; donec os inurat̃,& squãmulæ abscedant.barbari aũt circa anterio rem capitis partem supra frontem à sinistra aure usq; ad dextrã lunarẽ sectionem faciunt,pericranion membranam incidendo, & os abradendo,atq; ita caput tuta ri aiunt:neq; huiuscemodi chirurgia tanq̃ immitis pr**ę**termittet̃ ab his qui morbi difficultatẽ perpenderint,quam cognoscentes,ea remedia necessitate maiora non iudicabunt. elleborus quoq; nihil peius cauterio prodest, imò fortasse melius. ac primo æger uomitu præparãdus est,qui à raphanis excitat̃,deinde dandus ellebo rus.ego uero & his & epilepticis ellebori albi triti & in minutissimũ puluerem re dacti exhibeo drach. i.quemadmodũ prius in libro de purgantibus medicinis pr**ę** diximus:purgat eñ efficacissime,ac plurima ducit excremẽta.inde quibusdã die bus interpositis præbeo surculorũ drach.ij.qui uehemẽtius perturbãt,ubi purga re inceperint, idemq; tertio repeto:ubi eñ morbus iam in loco sedem firmauerit, atq; ut ita dixerim,ossib. sit affixus, nullus inueniet̃ modus hoc efficacior.postea refectis uiribus hiera nostra inferius purgabimus, idem sæpius per certa interual la repetẽdo, ut assuescat materia eo itinere deriuari. euitari aũt oportet frigus, æ stum ac lassitudinẽ totius quidẽ corporis,sed præcipue capitis,q̃ uel uidendo,uel audiendo,uel odorãdo,uel gustãdo fieri possit.tactus tamen magis cauendus est. abstinendũ quoq; ab acrioribus cibis,sicut cepis,allijs,& similibus: & à flatuosis, & ab his q̃ difficulter digerunt̃,sicuti caseus,lac,fungi,tubera,bulbi,rapæ.eligen da quæ bonã faciunt aluũ,& quæ facile cõcoquunt̃,tenera,sine pinguedine,nido re carentia,stomacho cõgrua,urinã mouentia.mel,acria ac dulcia cuncta fugien- da.uinũ sit album,tenue,neq; ualde antiquũ,neq; odoratum quantitate modera tum,temperatũ . herbam aũt stœchadem in aqua aut mulsa elixatã cephalalgicis & hemicranicis,tanq̃ unicũ maximumq; præsidiũ exhibeto. Aliud ad omnem capitis dolorem. Os cerui ustũ ac cum rosaceo tritũ loco dolenti illinito,aut ocy mum tritum applicato,aut mentã cum aceto tritam bis singulis diebus apponito, aut rumicẽ agrestem simul cum gallis terens illine circa tempora & frontẽ,& do lor statim desinet. Aliud ad idem. Hirundinum stercus priusquam terram attigerit,simul cum luto nidi in uasculo ligneo aceto madefactum illinito.item ca prarum pilulas illitas alligato , idem mane & uespere repetendo , & sanabis : uel nasturtium cum aceto & rosaceo ad cerati consistentiam tritum , uel terræ lum bricos aut cochlearum carnes,uel fimi bubuli & thuris portiones æquas cum ace to tritas applicato:quidam è pr**ę**ceptoribus nostris,Galenus ait,hoc utebantur ad hemicranias:piperis drach.ij.crocomagmatis tãtundem,euphorbij recentis drac. s.antiqui uero drachm. i. fimi columbarum agrestium drach.v.atramenti librarij drach.v.cum aceto acerrimo terito,ac temporũ musculos & in parte affecta fron tis medietatẽ illinito. Crocomagmatis cõfectio. Crocomagma qđ temporib. ad capitis dolores illinit̃,& quod alijs quoq; medicamẽtis miscet̃,ita conficit̃:cro ci drach. centum,myrrhæ troglodyticæ drach.quinquaginta,rosarum aridarum,

gummi

gummi sing. drach. quinquaginta cū uino terito & utere. Aliud. Aliud medicamentum non tantum hemicranicis, sed etiam omni diuturno capitis dolori conferens: in simplicibus quidem doloribus toti fronti intermediæ, ab altero ad alterum tempus illitū. in hemicranicis uero dimidiæ solum parti quæ affecta est, Croci drach. xv. atramenti sutorij x. aluminis scissilis drach. iij. myrrhæ, opij, omphacij aridi, chalcitidis crudæ sing. drach. iij. gummi drach. xv. cum uino falerno ad formam collyrij subigito, & pastillos conficito, atque usus tempore aceto aut posca diluito. Aliud ijsdem affectibus conferens. Scammoniæ drach. vij. croci drach. ij. corymborum hederæ drach. vij. sulphuris uiui drach. iiij. anisi, seminum apij. sing. drach. viij. tere exquisitissime cum succo ocymi, & pastillos cōfice, quos si lethargo medeberis, plurimo rosaceo dilues, & caput irrigabis. ad capitis uero dolores cum aceto dissolues. Aliud non tantum prædictis conueniens, sed etiam uertiginosis. Radicis peucedani drach. iiij. iridis illyricæ drach. ij. æruginis, acori sing. drach. i. piperis nigri drach. ij. s. serpilli drach. iiij. s. myrrhæ drach. ij. castorij drach. ij. s. baccarum lauri numero xxv. rutæ uiridis drach. viij. menthæ uiridis drach. iiij. opij drach. i. cum uino assumito, ac pastillos conficito. usus tempore aceto aut oxyrhodino dilue ac utere. idem in rosaceum quoque ceratum sumitur, ac malagmatis uice fronti applicat. Pastillus hemicranicis & ischiadicis cōgruens. Thapsiæ drach. iij. euphorbij drach. iiij. succi medici drach. iij. myrrhæ opopanacis sing. drach. i. contunde simul, & cum uino diluta confice & utere cum aceto. Alius. Radicis peucedani drach. iiij. croci, myrrhæ, opij, sing. drach. i. cum aceto in pastillos conficito, quos in accessionibus aceto dilutos illines, statim enim dolores sedant. Alius ad capitis dolores & hemicranias, multis experimentis probatus. Succi absinthij, succi hederæ, fimi caprarum, cochlearum cum suis domicilijs ustarum, chartæ crematæ, baccarum lauri, bulborum, thuris, euphorbij, atramenti scriptorum, crocomagmatis, gallarum foliorum raphani, uitellorum oui, succi maluæ sing. portiones æquas, cum aceto in pastillos confice & utere ex aceto.

Epithemata ad capitis dolores ex Asclepiade. Cap. LI

Seminum uiticis, radicum peucedani, menthæ uiridis, frondium rutæ, baccarū lauri, serpilli, spondylij, castorij, sing. unc. i. rosarum siccarum unc. ij. aceto dilue, & in rosaceum ceratum assumito: deinde super linteolo extensum derasis capillis toti capiti applicato, ac uittulis alligatum usq; in posterā diem seruato. tum rursus dissoluito, & nouum apponito. Aliud malagma ad omnem capitis dolorem. Aeruginis æris usti, stomomatis ferri sing. drach. ij. cimoliæ, chalcitidis crudæ sing. drach. iiij. pumicis crudi drach. iiij. terebinthinæ unc. i. ceræ drac. xxxvij. olei antiqui unc. v. aridis minutissime tritis liquabilia admisceto, confice & utere, ut dictum est: nam & fronti & temporibus illitum confert. nigra etiam Archigenis mirum in modum prodest, super corio extensa, & affecto lateri apposita, confestim enim dolores sedat. inuenies hanc inter præsidia ad orthopnoicos libro octauo, capite sexagesimotertio.

Quæ per nares caput purgant. Cap. LII

Poscente uero necessitate, ut etiam per nares caput purgemus, toto prius corpore exinanito, anagallidis aut cyclamini succum injicimus, aut ipsam cyclamini radicem arefactam tritamq; insufflamus, aut elaterium cum lacte infundimus. nos uero medicamento facile parabili uti consueuimus. nigellā in acri aceto per unū antea diem præmadefacimus: postea tritā cū aceto in nares infundimus: quod etiam conuenit ad obstructionem meatuum per quos mucus descendit. Item hederæ aut calamenthi succum in nares infundito, & muci copia educetur.

Aliud

Aliud. Nucleum spicilli in aqua intingito,& cum eo atramenti sutorij puluerem minutissimum assumito,& intimas narium partes illinito.copiose purgat,& statim dolorem sedat.potes & idem atramentũ in lacte dilutum infundere,& optime euacuabis,præsertim arquatos. Aliud. Nigellæ drach.viij.aphronitri triti drach.i.salis ammoniaci tantundem,oleo antiquo, aut irino,aut ligustrino diluito,& linamenta spicillo implicata in medicamento intingito,& assidue naribus illinito,& effluet quicquid caput infestat. habeat uero medicamentum liquidi ceræ consistentiam & in cornea pyxide reponatur. nonnunquam pro aphronitro elaterium impono,& cõfert ijs qui diuturnis lippitudinibus affligunt̃,& epilepticis, plurimam enim humoris copiam educit. Aliud sine molestia purgans & confestim à dolore patientem liberans. Cyclamini aridi drach.viij.iridis aridæ drach. ii.nitri rubei drach. i. sed ego pro nitro elaterium accipio. terito exquisitissime & per cannulam insufflato, admonendo ægrum, ut sursum attrahat : inde iubeto ut deorsum inclinetur,quo humor collectus aptius effluat.sternutamentis etiam caput excutiendum est,de quibus infra dicemus loco de narium affectibus.

Apophlegmatismi caput purgantes. Cap. LIII

Nitri unc.vii.uuæ taminiæ unc.iii.foliorum lauri uiridium unc.iiii. passularũ pinguium exemptis acinis quantũ ad confectionem sufficerit. dato ex hoc mandendum singulis uicibus circa drach.iii.& iube ut expuat. Aliud manducatorium caput expurgans. Piperis,pyrethri,hyssopi,uuæ taminiæ portiones æquas cum passularũ carne assumito mandendumq́ exhibeto,post ea sale & melle recurabis. Aliud optimum. Aliud quod caput purgat neq́ sinit dolorem ingruere, neq́ oculos caligare,auribus etiã prodest,& dentibus, & qui eo per aliquod tempus usus fuerit nulli harum ægritudinũ subijcietur, Sampsuchi aridi,iridis illyricæ,pyrethri,hyssopi,nitri,piperis,seminis apij, radicis panaceæ,uuæ taminiæ,sing.drach. iiii. cuius uires si intendere uolueris addito & myrrhæ drach. iiii. singula primo seorsum,deinde simul terito,& cum aqua pastillos conficito, modico mellis adiecto.usus tempore melle & aqua diluito,& gargarissa, aut oleo ligustrino uel antiquo permixto in nares iniicito.

Smegmata & puluisculi caput densantes, Cap. LIIII

Nitri uernicarij uncias sex,baccarum lauri,sinapi,sampsuchi singulorum uncias duas,cyperi,fecis uini combustæ singulorum unciam unam.hoc smegmate detergantur in balneo nullo prius unguine adhibito: præ oculis uero linteolum multiplex,aut spongiam detineto. Aliud. Nitri lib. unam, baccarũ lauri libras duas,sinapi,uuæ taminiæ, sing.lib. unam,cucumeris agrestis, uncias sex. utere ut dictum est ad diuturnos affectus. Smegma capitis ad distillationes,& hydrocephalos expertum. Nitri assati ac uino extincti,uncias sex,aristolochiæ, helenij singulorum unciam unam,oxymelitis quod sufficit,terito,cribrato,& oxymelite irrigato, & abraso sincipite illinito ante balneum, finitoq́ paululum, deinde abstergito. Smegma ad omnem capitis dolorem & oculorum defluxum expertum. Helenij,myrrhæ,calami aromatici,farinæ lupinorũ,eruorum, sulphuris uiui, aphronitri portiones æquas cum ptisanæ cremore assumito, ac pastillos conficito, & usus tempore cum ptisanæ cremore diluito.oportet in balneo smegma sincipiti applicari,capillis hinc inde distractis ut medicamentum corpori adhęreat,iubendo ut os claudatur,ac per nares calidus aër attrahatur,ut ocyus adiacẽs materia transmittatur. Sapo Constantini. Sapo Constantini defluxuum exiccatorius. Balaustiorũ uncias duas,myrrhæ,sandarachæ, spicæ nardi singulorum uncias duas,costi,aloes,gallarum, thuris,malicorij,foliorum rosarum, sarcocollæ,singulorũ uncias tres,saponis gallici lib. unam,lupinorũ amarorum decocti

z sextariũ

sextarium unum, arida terito & cribrato, deinde cum liquidis subigito, & admixto sapone, pastillos confice, & usus tempore quod sat erit cum uino dilutum sincipiti prius deraso ante balneum illinito, ac paulo postea detergito & abluito.

Sapo Andreæ comitis ualde probatus. Floris odorati iunci, casiæ, cyperi, amomi, folij, costi, singulorum unciam unam, gallarum unc. s. nardi celticæ, aluminis scissilis, iridis, fecis uini antiqui combustæ, gypsi combusti, nitri, singulorum uncias duodecim, rosarum siccarum, uncias octo, salis tantundē, testarum purpurarum ustarum unc. iij. saponis gallici, lib. i. terito cum decoctione lupinorum, confice & utere. Xeromyrum ad capitis distillationes nulli secundum. Iridis, helenij, floris iunci odorati sing. lib. unam, rosarum siccarum uncias tres, amomi, costi, folij, gallarum, singu. uncias duas, confice & utere. Aliud optimum. Iridis uncias tres, gallarum unciam unam, casiæ, costi, folij, spicæ nardi, balaustiorum, rosarum siccarum, carpobalsami sing. uncias duas, myrrhæ, drachmas quatuor terito & cribrato, & ubi prius uino austero caput irrigaueris, puluisculum statim inspergito, quod quidem longe efficacius paulo ante balneum. Theosebij puluisculus ad caput exiccandum. Gallarum, balaustiorum, singu. uncias quatuor, cyperi uncias duas. spicæ nardi, folij, nardi celticæ, iridis singu. unciæ. s. terito cribrato & applica. Aliud optimum etiam ad alias partes. Iridis unc. iii. gallarum, cyperi singu. unc. ii. aluminis scissilis unc. i. utere ut dictum est. Puluis ad humidū caput, cuius ratione oculi quoq; distillant. Radicis pæoniæ unc. i. aluminis scissilis unc. i. baccarum lauri drach. iiii. cyperi unc. ii. nardi celticæ unc. vi. terito cribrato & applica. hunc nos sæpissime experti sumus. Alius caput firmans, & distillantibus oculis conferens. Florum mali punici, gallarum singu. unc. ii. cyperi, iridis, helenij sing. unc. iiij. armala quod besasa, uel rutam agrestem uocant unc. ii. carpobalsami unc. i. floris iunci odorati unc. ii. aristolochiæ, rosarum aridarum, baccarum myrti, nardi celticæ singu. unc. ii. xylobalsami unc. ii. amomi, malicorij, uuæ taminiæ sing. unc. i. terito cribrato & utere. Aliud smegma omnium distillationū desiccatorium & præsertim acrium multis experimentis comprobatum. Canchryos unc. iii. ladani, gallarum sing. unc. ii. floris odorati iunci, seminum rosarum aridorum sing. unc. s. aluminis liquidi unc. ii. spicæ nardi unc. i. sinapis, iridis, acaciæ, piperis, uuæ taminiæ, sing. unc. ii. costi, folij, pyrethri sin. unc. i. calami aromatici unc. s. nitri rubei, lib. ii. nitrū urito, & oxymelite extinguito, deinde singula tere confice & sincipiti applica, & paulo postea absterge.

De alopecia. Cap. LV

QVemadmodum quædam plantæ humoris proprij penuria tabescunt, quædam alieno suffocantur, ita & capilli succorum paucitate corrumpi solent: ac humidi quidem paucitate caluities, prauitate uero alopeciæ & ophiases generantur, ægritudines nihil specie, sed figura tantum ac nomine differentes. ophiasis enim in parte quam obsidet capitis, formam serpentis describit: alopeciæ autem sic appellantur, q̄ id morbi genus in uulpibus frequentissimum esse tradatur. cum ambæ ergo à deprauatorum humorum substantia producantur, singulorum natura à totius cutis colore noscenda est. candida enim pituitam, atra melancholiam, pallida bilim significat. quicunque horum humorum redundauerit, primo pilulis ex aloe, & colocynthide, aut hiera colocynthidis Galeni purgandus est. ac si melancholicus succus abundauerit, addendus elleborus. si bilis, scammonia. si pituita sola ipsa hiera priuatim sufficiet. post totius corporis euacuationem, satius erit prius per os pituitam ducere, deinde ad localia medicamenta accedere, quæ discutiendi, attenuandiq; uires habeant, postea prauis humoribus discussis, laudabilis sanguis ad superficiem cum thapsia euocandus est, prius tamen caput abradēs

pannoq;

pannoq; aspero perfricabis, deinde locum notabis nunquid post breuem frictionem statim rubere incipiat, ita enim morbū sanatu facilem iudicabis. quod si uix post longam frictionem rubescat, difficilem curam ominaberis. tum thapsiam recentem exquisite contritam primoq; humore ad nimium eius acumen retundendum conspersam illinito, obseruando diligenter, ne effreni feruore plus æquo rubescat cutis, quod colore ad ruffum tendente indicabitur. facile enim si neglexeris aduret. quod ubi uereberis, uel ad mitiora uerteris, uel si thapsiam malueris, uim illius cerato aut adipe admixto magis contemperabis. atq; omnino cauendū quidem est, ne alopecia ulceretur, sed si contigerit, inunge adipe anserino, uel aliquo eorū qui tenuis substantiæ sunt inungi oportebit, suntq; huiusmodi præsidia sub calido aëre flatu carente in sole applicanda. quod si hyems fuerit necesse erit in balneo applicari. è medicamentis uero ad hos affectus idoneis, calidissimum est euphorbium, deinde thapsia, sinapi, & nasturcium, licet diuerso itinere nihilo his imbecillior adarce sit, deinde uernicarium sulphur, & aphronitrum, & uterq; elleborus, & erucæ semen, oleumq; laurinum, & utrunq; halcyonium ustum, radicesq; uallaris arundinis, & cortex combustus: item pix, cedria, murum stercus, anserinus adeps, sed magis ursi, & hyenæ, amaraq; amigdala, tota simul combusta, & uiperæ corium cum capite crematum: item herinacei terrestris cutis, & caput, pari modo cremata, quorum potentioribus liquidum ceratum admisceri oportet, imbecillioribus oleum laurinum, aut liquidam picem, sicut diuturnis, & curatu difficilibus potentiora, nouis autem & sanatu facillimis debiliora applicanda sunt.

Critonis ad alopecias. Pilorum ursi crematorum, radicum arundinis, foliorum ficus, panni cilicij singulorum ustorum portiones æquas in cedria, & adipe ursino assumito, & usus tempore folijs ficus, aut nitro locum exterens perfricato, deinde medicamentum singulis diebus illinito. Archigenis ad alopecias.

Verbenacam rectam ex aceto tritam cuti prius nitro irritata, sub sole illinito, linteolumq; rarum apponito, quod ubi ablaturus sis, locum præmadefacies.

Aliud. Halcyonium asperius urito ad lucernam, extinguitoq; opobalsamo minime adulterato, cumq; eodem diluito & inungito: ferè enim semper persistit, neq; abscedit, donec capilli enascantur. Aliud: squammam stomomatis ferri diligenter ex aceto terito sub sole, & modico oleo adiecto illinito. Aliud. Equinos dentes cremato, & ex aceto utitor. ad diuturnas uero alopecias thapsiæ succus cerato assumptus præsentaneum remedium est, quem loco appones neq; ultra laborabis: abscedit enim extima superficies, & expurgata sanie, capilli sponte enascuntur. Aliud ad alopecias & caluitiem & uitiligines diuturnas. Buccinas ustas ex oleo antiquo terito ad glutinis consistentiam, & capiti prius deraso & fricato illinito, est enim probatum. Aliud Asclepiadis. Aphronitri partes duas, salis ammoniaci partem unam urito & ex acerrimo aceto ad glutinis consistentiam subigito, tum alopecia prius ad commodum pilorum ortum leuiter derasa perfricato loco medicamentum illinito, ita enim profundius penetrabit. quod bis in die repetendum est. Aliud. Marrubium uiride tritum illine. Aliud. Perdicio herba trita cum folijs assidue locū perfricato, uel spheritidis folia torrefacta, & ex aceto trita illine, uel herinaceorum marinorum testas crematas cum melle applicato, uel sumito halcyonij drach. ii. sulphuris uiui drach. i. muscarum torrefactarum ut exiccentur cyathos duos. muscas terito separatim, halcyoniū uero contusum in aqua decoquito, deinde suillum fel, & acetum paulatim instillando aridas simul ad glutinis consistentiam subigito, inde axungiam à rotis plaustrorū deradito, ac manibus remollitam, ut emplastica fiat admisceto, postea deraso prius capite ac perfricato spe optima illinito. Aliud Sorani quo etiam Archigenes

utebatur,ac uehementer commendabat. Derasam prius alopeciam perfricato, deinde cepa minutim concisa & cum rhaphani succo adiecto melle subacta cutim irritabis,postea hoc medicamentum illines:seminis nasturtij,stercoris murum,piperis,ellebori albi portiones æquas, cum aceto subigito, ualde enim commendatur. Aliud Archigenis. Rhu obsoniorum drach.iiii.sinapi drach.ii.subige cū aceto, uel cantharidas crematas cum melle tritas loco prius fricato illine,uel caleia menti noui lancam partem ustam in æneo lebete cum oleo antiquo aut melle,aut aceto,subactā apponito,ocyssime enim capillos educit.uel cyclamini radicem uiridem tritam aut aridam combustam cum aceto tritam,uel allia cremata cum rosaceo uel betæ radicem illinito, uel asini ungularū ustarum, radicis asphodeli ustæ, halcyonij,nitri portiones æquas cum oleo antiquo assumito, & utere. uel herinaceorum marinorum ustorum cum testis suis,gallarum immaturarum, amigdalorum cum putaminibus ustorum sin.drach.ii.stercoris murum drach. i. dilue cum aceto,& loco prius fricato,illine,uel halcyonij,cornu ceruini,ciperi integri,singulorum ustorum partes æquales utere ex aceto,uel abrotonum ustum cum oleo antiquissimo applicato. Aliud ad alopecias,& caluiriū pilorumq; raritatem curatu difficilem tam in capite,quàm in barba & superciliis. Pilorum ouis unc.i.radicis arundinis unc.vi.filicis cum radice unc.iii.reliquiarum barbæ tantundem,lanarum succidarum pinguissimarum unc.vi. capita muscarum xxx. muscas absq; capitibus quinq;, hæc omnia in ollam nouam coniecta furno decoquenda imponito,ac cinerē terito,priusq; tibi diluta sint in uino amineo ladani unc.i.folij,myrrhæ sin.unc.ii.adiectumq; sit oleum cū quibus arida cōmiscebis,tū alopecia prius linteo perfricata deinde leui scarificatione,aut cepis aut ficulneę folijs irritata medicamentum cum frictione illines, postea ubi laueris panno asperiori absterges, idem tandiu repetendo quousq; glabritiem sustuleris. Oribasij ad alopecias.

Stercoris muris unc.i.fimi camelorum,hordei sing.pugillum,lauri manipulū, singula cremato,& cum sorde ab axe plaustri derasa assumito & utere.

De fluentibus capillis. Cap. LVI

Alia capillorum affectio est tum cutis raritate,tum facultatis ipsos nutrientis debilitate contingens, propterea curatio eorum qui ita laborant eum alopecijs minime conuenit,in eis enim succorum prauitatem delere,in his habitum capitis firmare & laudabilium humorū copiam generare,& cutim ad temperamentum inter raritatem densitatemq; reuocare, oportet. consueuit frequentissime id morbi genus alias ægritudines consequi,raroq; sanos inuadit,ideo pleriq; absque medicamentis uictu tantum corpus reficiente incolumes euaserunt.sint igitur horum præsidia temperatum cutis habitum sine ulla frigiditate reddentia: nam quæ uehementer adstringunt, omnino etiam refrigerant, & alimenti influxum repellunt,unde & magis defluunt. ergo moderate adstringentia humectantibus medicamentis sunt admiscenda,ut ladanum,& lentiscinum oleum, quæ suapte natura moderate calefaciunt,& adstringunt, ut experimento compertū sit nihil præstantius ad pilorum fluorem excogitari posse, quam ut ladanum cum lentiscino oleo commisceatur.& si lentiscinum defuerit supplebit omphacinum,ex acerbis oliuis expressum.constat autem si caput quidem abrasum sit,crassius medicamentum illinendum. si uero ad cutim tantum detonsum, liquidius. quod si capilli perquam plurimi effluxerint,conijcito cutim quàm maxime rarefactā,ut iam pro lentiscino myrtinum oleum ladano complicari expediat, imò & interdum nardinū unguentum miscebis,brumale tempus & ætatem frigidam nactus.efficax etiam medicamentum ad hæc eadem est,diuitum mulierum unguentum quod spicatū & quod falca appellant, propterea his diuites etiam seorsum uti admonebis. utere, inquit,

Cleopatra

Cleopatra,ad capillos fluentes tali medicamento: cimoliam optimam in uino austero,& succo mororum,madefacito quantum imbibere possit,tum conijce seminis hyoscyami minutissime triti quod sufficit,omnibusq; simul complicatis pastillos confice, quos in umbra exiccatos in fictile nouũ reponito. usus tempore aqua dilui,& cum his fricari iubeto,quod cũ arefactum fuerit abluatur & diebus quinque interiectis idem repetatur.conuenit tamen calidioribus tantum capitibus.idẽ facit ad faciei colliq; impetigines. Aliud ad fluentes capillos. Verbenacam rectam uirentem cum radicibus in omphacinũ oleum conijcito, atq; ubi per plures dies insolaueris oleum excolato,quo singulis diebus pro communi uteris.q; si uirens herba defuerit aridam cum radicibus accipito, teritoq; ac cribrato, & oleo admisceto donec crassescat,atq; ubi ita per aliquot dies dimiseris utere,nulli enim remedio cedit. Aliud ad fluentes capillos ex ægritudine. Chamæleontis nigri radices in uino decoquito ac capiti crassius illinito:uel sambucum ustam liquidissimo cerato admixtam applicato, & capillos augebit, cutimq; densabit, & defluxum arcebit.narcissinum etiam unguentum illitum non sinit capillos defluere: item ladanum,& rosas cum uino antiquo subigito,& illine,conseruat enim & denigrat. Ad conseruandos denigrandosq; capillos. Baccarum myrti nigrarum sextarium unum, frondium myrti lib. i. seminis apij tantundem, capillorum ueneris,ladani sing.semissem,uini nigri sextaria sex,decoque usq; ad omnifariam dissolutionem, deinde ubi tertia pars remanserit conijce olei omphacini, aut alicuius unguenti sextaria duo, ac rursus decoquito : ubi uero bis aut ter efferbuerit,expressum & excolatum diligenter reponito.usus tempore, eo prius perquam ualide agitato bis in die capillos inunges. pueris autẽ iuglandis putamen ustum, cumq; uino subactum & illitum, uel loti arboris folia trita applicata, pulchros ac densos capillos reddunt.

De glabris superciliis. Cap. LVII

NE pili defluant tam à superciliis quàm ab alia corporis parte, nigellã ustam, & cum aqua tritam illines,ubi uolueris pilos enasci præsertim in superciliis: uel apes plurimas ustas oleo commixtas apponito,obseruando ne alium locum attingant,ubi nolueris pilos produci:item adamantem lapidem terito ex aqua,& applica.quod si uolueris pilos albos oriri,eundem aceto diluito. Ad denigrandos capillos. Quæ albos capillos tingunt,& nigrefaciunt ex austeris adstringentibusq; composita, non mediocriter lædunt: neq; enim in superficie tantum, sed in profundo quoq;,usq; ad pilorum radices penetrando,cutim permutant,ac mulieres quæ his utuntur morbus comitialis, apoplexia, improba soporũ genera carus inquam & cataphora, interdum & distillationes uix sanabiles quas tabes consequitur,occupare solent. noui q; ego nonnullas capite huiusmodi medicamentis refrigerato etiam emortuas,præcipueq; his periculis exponunt,quæ frigidioris temperaturæ sunt. quæ uero absq; adstringentiũ nocumento capillos denigrare uoluerint cedria inungantur, tribus aut quatuor horis ante balneum, deinde lotæ abstergantur:neq; oportet cedriam oleo admisceri ubi uehementer exiccandum calefaciendumq; caput sit, in reliquis utiliter admiscetur. cedria enim præter quod humiditates absumit etiam denigrat & fluores compescit,& ipsos capillos qui nõ effluunt, robustiores reddit : idem facit & liquida pix cum oleo assumpta. Archigenes uero atramenta capillorum ita descripsit. corticem radicis capparis in lacte asinino usq; ad tertias decoquito, deinde tritum noctu illinito capillis prius detersis:uel caprifici radicis corticem in aqua elixato,donec flaccescat, atq; ipsum quidem illinito,postea eiusdẽ decocto abstergito. uel anemonæ filamenta nigra quæ intra calicem sunt cũ oleo myrthino subigito, & utitor. uel salicis succũ cum oleo

misce, summe enim denigrat. Aliud efficacissimum atramentū. Sumito malum punicum uirens immaturum, cuius uerticem cui pediculus inhæret, diligenter excidito, ut quod excideris aptum deinde operculum fiat: tum excussis acinis, ac membranulis intra relictis, conijce in mali concauitatem sesami illoti drach. iiii. thuris tantundem, alternatim iniciendo modo thus, modo sesamum donec tota concauitas repleatur: mox cum proprio operculo luto, uel triticea farina aqua respersa circumlito, in clibano assato, postea remoto luto uel pane, malum conterito & in uitreum uas reponito, deinde capite prius recte abluto, & exiccato medicamentum olei portiuncula adiecta capillis illinito, & ita quinquies repetito: idē & crispos faciet si pro sesamo & thure, nigellæ & gallarum tritarum sing. drach. iiii. in punicum malum conijcies. Aliud atramentum. Aliud atramentum quod capillos tingit, & crispos reddit, quos ante tincturam cymolia prius detergi oportet. præstat tamē deraso prius capite medicamentum illinere, obseruando ne frontem, aut uicinas partes attingat. est uero id à plurimis comprobatum, & plane necessarium. Sulphuris fullonici, atramenti sutorij, gallarū, calcis uiuæ, spumę argenti sing. unc. ii. æruginis ferri unc. i. primo singula seorsum, deinde omnia simul cū aqua subigito, ut fiat linimentū quo fidenter uteris, nihil calcem ueritus, cum à reliquis obtundatur. tingit id quoq; ligna, cornua, & lanas. Aliud efficax experimentū probatū, denigrat enim capillos ut admireris. Foliorū ficus nigrę, & mori nigrę & uitis pariter nigrę, singulorū lib. i. cuncta die ac nocte in pluuiali aqua madefacito, postea diligenter decoquito, & derasis capillis illinito. quos si radere nolueris, eo liquidiore reddito radices pilorum madefacito. Aliud atramentum capillorum. Ladani, gallarum, amygdalorum amarorū decorticatorum, fecis uini, capillorū ueneris sing. drac. vi. uini ē uinaceis expressi, sextaria tria, conijce omnia in uas æneum stamno illitū atq; ad tertias decoquito, deinde excolatū in alio uase paruiore rursus decoquito ad mellis consistentiam, & inijce unguenti mendesij aut cuiuspiam talis portiones æquas, atq; isto singulis diebus utere. Præseruatorium ne cani fiant. Colocynthida perforatam pulpa exquisitissime exinanita, oleo laurino repleto, integrumq; hyoscyami semen coniectum tota die cū sua nocte finito madefieri, quod semel in anno utiliter illines. Barbæ atramentum. Recrementum ferri & plumbum in aceto usq; ad tertias decoquito & illinito ab oleo penitus abstinens.

Quæ fuluos capillos reddunt. Cap. LIX

LVpini crudi & nitrum cum aqua illitum, uel ramentorum loti arboris decoctum, uel cyperi folia cum struthij seu herbæ lanariæ succo illito, uel fex uini antiqui usta, & cum oleo balanino trita ad congruam cōsistentiam, hoc si uespere cum dormitum accesseris & mane cum surrexeris applicabis, fului capilli fient.

Vt capilli albi fiant. Cap. LX

HIrundinis fimum cū taurino felle misceto, & illinito, uel uerbasci albi florem cremato, & aceto extinctum saponi admisceto, & utere.

Vt capilli crispi ac nigri fiant. Cap. LXI

SPuma salis cum myrrha pro sapone utere, uel carpasi succū illinito, & crispos nigrosq; cōseruabis. uel asfodeli radicem ustam, & tritam uino admisce. lapis quoq; qui alabandicus, seu alabandius uocatur, colore subnigricans cum fuluore & splendore, quo mulieres ad ornatum utuntur, cum uino nigro aut oleo omphacino subactus, & illitus capillorum superficiem denigrat. Aliud ad crispitudinē faciendam. Lini semen in uino madefactum paululū decoquito, & excolatum misce cum oui albumine, ac uespere capillos fricato caputq; circumligato, deinde in balneo postridie abluito, quod frequentissime repetendum est. qui tamen frigidioris

basext Taxu barbaral

genu ē cubibe

dioris temperaturæ fuerint in balneo illinendi sunt, neq; ea die abluendi. Aliud probatum. Nucem pineam integram cōmodę magnitudinis unam, iridis scrupu.xii. foliorum & baccarum myrti sing. unc. i. polytrichi unc. s. ladani unc. ii. gallarum, mastichæ æthiopicæ sing. unc. i. palmitum uitis unc. ii. lachrymæ palmarū unc. xii. adipis ursini, seminis betæ sing. scrupu. xii. rhu confectorum corij, aluminis scissilis sin. scrupu. vi. olei omphacini sextaria tria, uini adstringentis tantundem, succi artemisiæ serapiadis quam triorchin uocant, polytrichi, asphodeli, anagallidis succi, singulorum unc. iii. misce, & applica singulis uicibus unc. i.

De his quæ pilos corrumpunt. Cap. LXII

TRes sunt differentiæ pilos corrumpendi, quædam enim separatim uocantur psilothra, id est, depilatoria, quędam attenuatoria, quędā omnino abolitoria. quæ igitur penitus abolent usum fallacem ac minime tutū præstant, illita enim interdum nō tantū corporis partē quā exquisiueris in posterū penitus glabram reddunt, sed etiam usq; ad caput, & barbā, & supercilia, & palpebras glabrities transgreditur. attenuatoria uero & psilothra sine periculo administrantur.

Destructoria pilorum. Cap. LXIII

OMnino pilos destruere traduntur thunni iecur putrefactum, ranarum, quæ in arundinetis uersantur sanies, testudinis marinæ sanguis, uitis lachryma, hedera, uitis alba, urtica, scolopendra marina, stellæ marinæ: quibus etiam miscetē nitrum, amurca, cedria, oleum amigdalinū, halcioniū, sandaracha, & his similia.

Aliud. Vrticæ agrestis semen tritum & cū oleo ualidissime illitum pilos destruit. ad pubem uero in pueris retardandā imò & iam ortam depellendam uitis lachryma cum oleo, & humor, ab eadem uiridi combusta redditus efficaciter illinitur. Aliud. Succorum cichoreæ, tithimali, uini, olei sing. cyathum unum mixta omnia illinito in balneo, & ubi modicum sudauerit, perfrica locum, & in strigili pilos inuenies, qui uero post quadraginta dies renascentur, lanuginis speciem referent. Aliud. Asellorum qui sub hydrijs uersantur drach. xii. sandarachæ drach. iiii. calcis uiuæ drach. viii. lixiuij à ficulneorum cinere excolati heminas duas, aceti heminam unam, unito omnia & in ollam coniecta decoquito quousq; ex perieris euelli pilos, deinde in balneo utere, ut dictum est. Aliud. Succorum buglossi & sedi sing. partes æquales terito cum fimo hircino & assumito in uitrea tabella, donec concreuerint. utere in balneo. Aliud. Bulbum hyacinthinum qui florem purpureum reddit, cum thure & oleo amigdalorū amarorū subactū in balneo & extra balneum, singulis diebus illinito, & breui pili corrumpentur.

Denudatoria pilorum. Cap. LXIIII

TVto denudant à pilis lixiuium acerrimum, auripigmentum, sandaracha, calx usta. constat autem uehementiam uirium imbecilliorum humorum mixtione & ptisanę aut oryzæ cremore infringi oportere. Depilatoriū quod in libro de ornamētis inuenimus tale est, Calcis uiuę partes duas, auripigmenti partē unam, in plumbeū mortariū conijcito, & aquam calidam aut ptisanæ succum infundito, atq; ubi nigrū euaserit iubeto illini in balneo. protinus enim corpus depilabit, & glabrū efficiet, & qui rursus pili enascenēt, graciliores fient. Aliud. Oryzam, fabam, cicer, & ptisanā in aqua decoquito, ac decocto prius admisce calcis quod pro consuetudine sufficere uidetur, deinde agitato & ubi dilueris adijcito auripigmenti unc. i. tum unitis adde myrrhæ contritissimæ unc. i. pumicis torrefacti drach. iiii. opobalsami cochlearia duo, uel sandaracam cū hyoscyami succo dilutam illinito. Aliud. Fructus caprifici unc. vi. ac foliorum eius tantundem,

& herinaceum terrestrem uiuum integrum, succi aconiti, iridis agrestis sing. lib. i. auripigmenti, costi, cassię, carpobalsami sing. unc. iiii. olei sextaria uiginti, tundito singula & conijce cum herinaceo uiuente in uas æneum decoquenda, adiectis aquæ marinæ sextarijs quinq; quousq; absumatur aqua, deinde ubi ab igne remoueris, sinito tribus diebus quiescere, & post considentiam excolato. utere hoc oleo in primo balnei domicilio, antequam sudare incipias.

Attenuatoria pilorum. Cap. LXV

His quæ pilos attenuant medicus uti poterit, ubi plus æquo duriores, prolixiores, numerosioresq; inuenerit. habent ea abstergendi, attenuandiq; facultatem, & quemadmodum in reliquis medicamentis pro maioris, & minoris ratione diuersitas reperitur, ita & in abstergentibus accidit. hordei igitur, fabarũ, & eruorum farinæ, aphronitrumq; & nitrum temperatioris sunt facultatis: quæ uero ista excesserint conueniunt ijs qui durissimos amplissimosq; pilos habuerint, ut est nitrum ustum, spuma nitri, aphrolitrum, testæ animalium crematæ: nam sepiarum etiam non crematæ excedũt. item testæ fictilium, clibaniq; ustæ pumex tam combustus quàm nõ combustus, halcyonium, herbæ lanariæ radices, uterq; elleborus, uitis albæ radix & dracunculi, & aristolochiæ & panacis cancryq; & alia huiusmodi, quæ si odorata fieri uolueris admiscebis cyperum, melilotum, rosas siccas, iunci odorati florem, iridem, melissophilum siue apiastrum. pro diuitibus uero addes spicam celticam, indicam, amomum, folium, myrrham, costum. pilos etiam attenuat cinis sarmentorum, ficulneæ, tithymalli tritus & in balneo illitus. idem potest & cinis acinorum uuæ combustorũ, alumen scissile, simus caninus arefactus.

Smegma cutim illustrans, & lanuginosos pilos reddens ualde probatum.

Mora acerbissima cum cimolia & nitro æquis portionibus terito & utere.

Aliud optimum. Pumicis torrefacti, testarum sepiæ crematarum, nitri, cimoliæ portiones æquas, optima spe applicato: uel testarum purpuræ ustarum, nitri, cimoliæ sing. unc. viii. pumicis unc. i. torrefac omnia tere & utere in balneo, & admiraberis. Aliud quo in Cubiclarea usi sumus. Calcis uiuæ lib. i. auripigmenti unc. ii. uuæ taminiæ, cimoliæ, testarũ sepiæ, radicis uitis albę, aluminis sing. drach. iiii. cerussæ unc. i. sampsuchi, aloes, ellebori nigri sin. unc. vi. terito, cribrato, & utere, conijciendo ex hoc in consuetum depilatoriũ circiter drach. iiii. & trium ouorũ albumina: deinde abluto depilatorio, hoc rursus aridũ priuatim aspergito. quod in balneo singulis diebus facies. Smegma attenuatorium & lanuginem auferens.

Farinæ fabarum, pumicis, similæ sing. sextaria quatuor, fœniculi cũ ptisana decocti, & rursus aspersi cũ oxymelite & arefacti, tritiq; & cribrati sextaria quatuor, saponis gallici lib. ii. reliquis prius contritis, saponem manibus subigendo admisceto, deinde utere. De porrigine seu furfuribus capitis. Sæpe scalpentibus quibusdam à capitis cute excidũt squammulæ furfuribus similes, à deprauatis humoribus generatæ, quas in curatione, tum discutientibus abstergentibusq; medicamentis, tum catharticis & pituitam ducentibus remouemus, toto prius corpore exinanito, si humorum prauitate abundauerit. nonnulli tamen discutientibus medicinis quasdam etiam quę adstringunt admiscere solent, consilio firmandi partes affectas ne facile influentem saniem excipiant, sed resistant ac repellant, quale est atramentũ sutoriũ & similia. absterget ergo à capite furfures cymolia cũ succo betæ, aut fœnugræci, aut utroq; simul cõmixta, uel faba tusa cũ cortice. uel surfurũ sextariũ in aquę sextario madefit, tum diu manibus subigitur, postea excolato cremori heminæ aceti semisse adiecta, ad congruam spissitudinẽ coquitur illiniturq;, deinde betæ, aut fœnugræci aut lupinorum decocto abluitur. uel cymoliæ, sulphuris uiui portiones æquas contritas in balneo illine, tum aqua lupinorum

lauato

lauato quod etiam extra balneum facere poteris, uel spumæ argenti, olei rutacei, aceti partes æquales inungito, quod nos experimento probauimus, uel radicis cucumeris agrestis decocto utere. Archigenes uero affirmat medicamentum quod ex uite alba conficitur reliquis omnibus præstare. quod si certis ponderibus præparare uolueris ita habet, cymoliæ unc. vi. nitri unc. v. farinæ fabarum unc. iii. radicis agrestis cucumeris unc. ii. s. uitis albæ unc. i. farinæ hordeaceæ sextariū s. singula seorsum terito & ubi commensurauerís unito ac utere in balneo. Aliud.

Fœnograeci farinam, nitrum, cymoliam cū succo betæ aut felle bubulo aut suillo, & modico aceti subige & applica, atq; ubi hora transacta ablueris, atramentū sutorium & nitrum cum oleo subacta, uel cymini, myrobalani, lomenti portiones æquas ex aqua, uel amigdala amara decorticata ex aqua, aut aceto illinito, deinde ubi capilli aruerint, aqua calida abluito. idem possunt nitri, pumicis, fecis uini partes æquales ex aqua calida illitæ, uel aphrolitri, atramenti sutorij par pondus cum uino subactum ter aut quater singulis mensibus repetendo, ita enim nō redibunt. uel scorpiuri succum inungito, uel scillam assato, & ubi flaccuerit succum exprimito, & oleo commixtum illine. sit autem uictus ratio flatu carens, crassi succi minime particeps, qualem succi crassitudinem habent fungi, tubera, bulbi, legumina & bubulæ carnes cæteraq; huiuscemodi: omninoq; cibi eligantur quæ bonam faciunt aluum, concoctu faciles, & cum melle maxima ex parte conditi, ad intinctus acetum adhibendum, iuscula cum cymino, apio, & fœniculo condienda, reliqua cibaria parce sumenda, sed præcipue bellaria euitanda sunt. uinum tenue quidem & album eligito, iucunditatis tamen gratia quandoq; dulce & mulsum concedítur. è fructibus passulæ optimæ sunt, & in prima statim mensa ficus, sicut in secunda malum punicum, amigdala etiam recentia conueniunt, quæ ante cibum exhiberi expedit, prorsusq; nitendum est ut concoctio laudabilis fiat. mites uero deambulationes mane & uespere admittendæ sunt, frigidæ etiam lotio calidæ præstat, sed qui calida lauatur cauere oportet, ne plurimo aëri occurrat, cuius caput immergendum non est, sed perfundendum, ac deinde frigida uberrime recreandum. somnus ad saturitatem cōcedendus, sed ira, mœror, insolatio, uehemensq; refrigeratio euitanda. ac omnia deniq;, quæ caput replere possint.

De phthiriasi, id est, pediculari morbo. Cap. LXVII

PEdiculorū ortus in capite quorundam confertim accidit, ob quamplures humores moderate calidos in cutis profunditate collectos, propterea neq; in superficie pediculi quemadmodum porrigines generantur. eorū igitur medicamenta exiccandi uires habere necesse est, & quæ magis à profundo euocent & euacuent: ideo lupinorum aut tamaricis decocto, aut aqua maris, aut muria, aut aqua tepida cum aceto caput lauari confert, uel hederæ succum cum melle mixtum, uel perdicium herbam dormituris illinere, uel cyperi flore cum uino subacto dormiendi hora operiri caput, uel uuæ taminiæ partes duas, sandarachæ, nitri sing. partem unam, illine ex aceto, uel rhu obsoniorum cum oleo tritum uel alumen scissile pariter cum oleo tritum adhibeto, uel ellebori albi & uuæ taminiæ portionibus æquis utaris in balneo, uel rumicis agrestis radicem cū oleo, uel filicis portiunculam plurimo oleo admixtam applicato, uel oleo laurino, aut raphanino inunge. quod si etiam capilli defluxerint, uua taminia cum oleo & aceto, aut alumine liquido ex oleo, utitor. ad idem scordij triti drach. ii. cum origani drach. i. ex aqua mulsa utiliter bibuntur.

De achoribus & reliquis spontaneis exanthematibus quæ circa caput contingunt. Cap. LXVIII

QVæ achores uocantur parua quædam foramina in cutis capite eueniunt, à quibus

quibus tenuis sanies & moderate uiscida erumpit: similecꝗ illi est, quod cerion, id est, fauus appellatur, amplioribus foraminibus humiditatem ad mellis speciem stillantibus. humores igiт̃ ea uitia generantes euacuare oportebit, quibus magis fluentibus pręmissa uenæ sectione si patiens tolerauerit uehementiori cathartico fluxus arcendus est, ac sero lactis cum mulsa præparato tribus epithymi drach. adiectis aluus ducenda. cuius medicamenti confectionem lib. secundo cap. 95. prædiximus. ꝙ si lactis occasio defuerit in integram colocynthidē pulpa & semine exemptis sapam aut mulsum conijcies. quod ubi ita die ac nocte permiseris, calefactum propinabis, & ualide solues, deinde caput per os, ac nares purgabis. ob crassitudinem uero lentoremcꝗ humorum hanc ęgritudinem generantium incidentia discutientiacꝗ medicamenta admittenda sunt. inchoantes uero achores, ubi corpus uniuersum excrementis caruerit, cum adstringentibus reprimentibuscꝗ curabis, quales sunt myrti baccæ, & piceæ cortex, & rubi folia illita. Item plantago, oleastri succus, salicis folia & flores, polygonum. quædam autē præterꝗ quod achorum augmento resistunt, etiam afluentem materiam repellunt, atꝗ id quod iam continetur maturant simul ac digerunt, cum mixtas facultates habeant, quibus post principium uti oportebit: talia sunt myrtinum oleum, lentiscinum, rubor ū aut portulacæ succus, uterꝗ ex oleo, ladanum cum uino illitum, cyperus, lens. quædam uero achoribus in superficie existentibus & mediocribus discutiendo ac sine manifesta caliditate abstergendo, neꝗ quidpiam irritando conueniunt, quorum potissimus usus est ad dolorificas achoras, atꝗ in ijs quoꝗ semper à leuioribus inchoari oportet. cymolia igitur hanc tibi utilitatem præstabit, creticacꝗ & samia terra. Item pompholyx, spodium, spuma argenti, cadmia mollis, capilli ueneris cum rosaceo, fœnogræci decoctum, malua cum uino & farina subacta, melilotum cum farina fœnogræci, & uino, cicerum decoctum, ipsacꝗ cruda illita, iuglandes amaræ manducatæ, & appositæ: quibus nihil proficientibus, xerion quod è charta conficitur illine cum aceto. quod si acrius uidebitur misce spumæ argenti portiones æquas, ac si xerium è charta nō adsit, urito chartam cineremcꝗ eius aceto infusum, ijs qui duras carnes habuerint, adhibeto. quædam autem uiribus adeo ualidis pollent, ut etiam crassissimos uiscidissimoscꝗ humores euacuent, quamuis scyrrhi speciem prætulerint, atꝗ eosdem dissoluant: talia sunt, sal, chalcitis, uini fex usta, sandaracha, calx: nam acetum quocunꝗ tempore efficacissimū est ad achoras, discutiens ac reprimens, quod acerrimum esse oportet. optime etiam discutit lilij radix illita, & libanotis cum aqua & nitro, lupinorum amarorum, aut agrestis cucumeris decoctum, folia ficus cum aceto trita, bulbi cum nitro, rutæ folia, farina fœnogræci cum nitro, thus ex aceto illitum, malicorium cum oleo laurino, alliorum cum suis scapis crematorum cinis ex oleo. quod planè optimum est. Item anchusæ radix usta, & trita ex oleo ad fecis consistentiam cum penna illita sanat, thymi usti cinis in uino & oleo madefactus, buccinarum crematarum cinis ex aqua tritus: prorsus enim salutare remedium est, non ad achores tantum, sed ad cuiuscunque generis exanthemata. quod si quandoque achoribus inflammatis occurres, constat inflammationem prius cum humido medicamento sedari oportere: quod sine erosione maturandi molliendicꝗ uires habeat, quale est quod panygron uocatur, & omnia quæ hedrica, id est, pro sede confecta appellantur, & quæ ad carcinomata describuntur. farinam igitur fabaceam uino madefactam & ad formam emplastri tritam apponito. quod etiam feruidissimis agrestibuscꝗ psydracijs capitis confert.

Aliud ad maximos inflammatorioscꝗ dolores.

Collyrium stellæ, aut è thure, aut quodpiam simile cum modico hyoscyami succo diluito, sapacꝗ adiecta & rosaceo illinito.

Vnguentum ad achoras quod liparum nuncupatur

nuncupatur,& ad psydracas,scruores,& intertrigines.quod etiam sedi confert.

Spumæ argenti drach.viii.foliorum rutæ mollium drach.xxv.dilue cum aceto, & cum rosaceo aut myrtino oleo assumito, atq; cum penna inungito, id enim nobis certum experimentum præstitit. Aliud simile. Spumæ argenti drach. iiii.cerussæ drach.vi. sulphuris uiui, ceræ sing. drach. iiii. olei myrtini aut rosacei quod sufficit ad liquidi cerati consistentiam.liquabilia aridis permisceto,unito,& utere ad omnia uniuersi corporis exanthemata . uel ladanum,baccas myrti, atramentum librarium,spumam argenti,semen hyoscyami, malicoriũ simul terito, & uino aut myrtino rosacco'ue oleo aspergito, & utere. uel uerbenacæ supinæ, acaciæ sing.drac.viii. myrrhæ drach. ii. cum uino austero terito & utere. uel baccarũ myrti,malicorij,atramenti sutorij,spumæ argenti portiones ęquas è uino aut oleo myrtino terito. Emplastrum ad diuturnissimos achoras. Picis aridæ,ceræ, adipis suilli aut bubuli portiones ęquas liquefacito & excolato in aqua,ac diu manibus cõmollito & utere. Aliud emplastrum quo usus est Aegyptius Alexandriæ in Palladio magistro postquam remedijs principum medicorum frustratus fuerat. Colophoniæ unc.vi.ammoniaci thymiamatis unc.ii. chalbanæ unc.iiii. olei tantundem,mastichæ,ceræ sin.unc.i.picis humidæ lignosæ drac.iiii.æruginis scrupu. iiii. opopanacis scrupu. iii. quod si acrius uidcatur æruginem remoueto, discutit abscessus,ac iam fractos euacuat,sanatq;.

Ad scabiem capitis. Cap. LXIX.

RVtam & alumen terito è melle,& derasis capillis illinito,uel sulphur uiuum, & uuam taminiam tritam cum sero lactis ac pice admisceto & applica.

Ad parua & densa capitis ulcuscula papillis mammillarum similia à quibus sanies effluit. Cap. LXX.

DEraso capite semẽ lini terito & melle perfusum applica, uel conchulas urito & ex aqua tritas illinito, uel emplastrum è lolio confectum apponito, & ubi humores euacuati sunt,eo sublato appone quod myrsinatum uocatur.

Ad rubra capitis exanthemata. Cap. LXXI.

CErussam cum oleo nardino illine, aut pini corticem cum cerato humido aut clibani testam cũ aceto & uino,aut betam elixatam applicato, aut betæ succum cerato rosaceo adiecto quantum capere potest illinito.

Medicamentum quod exiccat quodq; ad cicatricem achores capitis ducit. Cap. LXXII.

SPumæ argenti, calcis portiones æquas,aceti,rosacci sing.heminam unam misce & utere. Aliud ulcera humida desiccans & ad cicatricem ducens.

Spumæ argenti, cerussæ, hordei usti portiones æquas cum rosaceo aut myrtino illine. Desiccatorium omnium defluxuum præcipue antiquorum.

Spumæ argenti, cerussæ,salis fossilis sing. lib. i. aluminis scissilis unc. vi. atramenti sutorij tantundem,olei lib.ii. aceti sextarium unum.decoque simul oleum, cerussam, argenti spumam, sal minutissime tritum, atq; ubi rite confecta fuerint sublato medicamento ab igne, & quadantenus refrigerato conijce paulatim alumen scissile & atramentum sutorium aceto diluta, & cum uniueris in mortarium fundito & exquisite subigito,& utere.

Smegma ad achoras & surfures asperitates & scabiem capitis. Cap. LXXIII.

DEclinante morbo utendum huiuscemodi absterforijs in balneo, Cymoliæ,nitri rubei singulorũ lib.i.s. myrobalani lib.i.myrrhæ,iridis,piperis sing.unc. ii.nardi celticæ,cassiæ,costi,sing.unc.i. terito,cribrato,& utere in balneis.

Deaurium

De aurium doloribus. Cap. LXXIIII

AVrium dolores uel ob uentorum refrigerationem, uel ob frigidas medicamentosas'ue balneorum aquas, uel ob cutis intra meatũ existentis, uel nerui auditorij in profundo latentis, inflammationem, uel ob flatuosum spiritum exitu carentem fieri solent.

Ad dolores qui ob refrigerationem eueniunt. Cap. LXXV

DOlores uero qui à sola refrigeratione contigerint, calefactoria confestim sanant, sicut cepæ, & allia in oleo feruefacta, & iniecta. ego uero perquam exiguam euphorbij portiunculam plurimo oleo immixtam uel piper cum oleo exquisitissime subactum infundo. prodest & amaracinum, & optima nardus, & ruta cum dulcissimo oleo decocta.

Ad dolores meatus aurium ob aquas medicamentosas. Cap. LXXVI

VBi uero aqua medicamentosa auditorium meatum offenderit, oleum iugiter infundi oportet & aurem irrigari, mollic̨ lana foueri, idem sæpius repetendo. mitigat eosdem dolores summopere albumen oui cum lacte mulieris tepidum infusum. sint enim omnia quæ auribus adhibentur moderate calida. prodest & anserinus adeps, sed nihil præstantius quàm oris exuctio ad aquam euocandam, quæ etiam per arundinem ueluti per tubulum quendam exugi potest, deinde succum cepæ cũ adipe anseris instillari. si quis etiam alteri pedi innixus eiusdem lateris cũ aure affecta, capite parumper decliui saliat, aquam facile excutiet.

Ad aurium dolores ob humorum crassitiem. Cap. LXXVII

VBi uero cum capitis prauitate dolor auris contigerit, à crassis pituitosisq́ humoribus generatur, quod tibi præcedens uictus declarabit. nitrum igitur & aphronitrum aurium medicamentis miscebis, candidumq́ ac nigrum elleborum, amigdala amara, aristolochiam optimam, si haberi potest, sin minus, quam habebis, agrestis cucumeris, aut uitis albæ radicem, aut centaurij maioris, & minoris comam, & irim, & cassiam, ac deniq́ omnia amara, quæ sine erosione impune meatum expurgent, abstergant, & crassos humores obstructos incidant.

Ad aurium sordes. Cap. LXXVIII

VNguentum nardinum tepefactum instillato, ac postridie auriscalpio commode expurgabis, tum rursus nardum infundito. q̃ si sordes plus ęquo inaruerit, litrum torrefacito, & contritissimum imponito, calidumq́ acetum instillato, lanaq́ applicata sinito pernoctare, postridie infunde aquam, & oleũ calefactũ.

De tinnitu aurium. Cap. LXXIX

AVrium tinnitus plerunque quidem à flatuoso spiritu, nonnunquam tamen etiam ob acerrimum audiendi sensum ab euaporatione contingunt. prima igitur dignotio ab hominis temperamento & corporis habitu, deinde ab omni præcedentis uictus ratione colligitur, deinde nunquid tinnitus paulatim constiterit, an repente inuaserit, num ex certis interuallis accedat, an iugiter affligat. ita uero exquisitissime res perpendetur. si enim ueritus fueris à flatuoso spiritu exitum non habente tinnitum fieri, deinde incidentia attenuantiaq́ adhibita nihil conferre, imò & apophlegmatismos frustra admoueri deprehenderis, satis tibi constare poterit, à nulla alia re quàm à nimio sensus acumine id accidens generari, cui ego cum his mederi soleo quæ sensum stupefaciunt, ut mandragoræ succo, aut paucu lo opio. oleum etiam adhiberi potest in quo lumbrici terræ decocti fuerint.

Apollonij ad tinnitus, boatus, & sibilos qui repente ingruerint. Acetum acerrimum calefactum, uel priuatim, uel cum rosaceo instillato, & si parum profeceris, cyminum & rutam decoquito in aceto, & rosaceum adijcito, aut radicis cucumeris syluestris succum infunde, aut eandem in oleo decoquito. q̃ si adhuc persistat, utere

utere amaris omnibus, & acribus & attenuantibus & discutientibus, quæ paulo ante ad dolores aurium ob crassos humores euenientes connumerauimus, in aceto decoctis & melle adiecto. ad diuturnos uero castoreū & spica nardi æquis portionibus ex aceto & rosaceo conferunt. Aliud ad sonitus diuturnos. Struthij seu herbæ lanariæ, croci, castorei, spicæ nardi, partes æquales ex aceto tritas in pastillos confice, quibus deinde uino dilutis uteris. Aliud ad tinnitus post ægritudines. Locum prius cum absinthij decocto fouebis, deinde acetum cū rosaceo, uel raphani succum similiter cum rosaceo, uel aloem optimam cum mulso instillabis, & si adhuc persistat elleborum nigrum in aceto decoquito & applica.

Ad audiendi difficultatem & surditatem. Cap. LXXX

QVi difficulter audiunt hiera primo aut pilulis ex aloe & colocynthide, deinde & apophlegmatismis purgandi sunt & caput abradendum liniendumq; quocunq; modo, ac firmandum, attenuatoriusq; uictus admouendus, in auremq; ipsam instillanda, quæ uiscidos crassosq; humores incidunt, quorum materiam paulo ante prędiximus. Apollonij ad audiendi difficultates repente obortas & quæ ob capitis dolorem euenerint. Absinthium in olla stricti orificij cum operculo per unicum foramen exhalante decoquito, deinde locum per arundinem foueas, ita ut alterum caput arundinis concauitati auris inseratur, alterum foramini quod in ollæ operculo factum fuerit, ut uapor eleuatus auditorio meatui commode occurrat. Aliud. Baccas aut folia lauri in aqua decoquito, uel origanum aut hyssopum, aut aquam marinam cum aceto misce, & simili modo fomentationem parato. tauri etiam uel bouis lotio cum aceti quadrante locus foueri solet, sed & contrita myrtus fomentis utiliter admiscetur: circa aurem uero circulum lanetū fieri oportet, ne partes adiacentes inflammentur. conueniunt eisdem collutiones ex acris aceti candidi, & aquæ portionibus æquis. nitrum etiam tritissimum calefactum pluribus diebus injcito, postea aqua calida abluito. Quæ ad audiendi difficultatem utiliter infunduntur. Sulphure in aqua decocto frequenter aurem colluito & fumum ex olla recipito, uel marrubij succum cum unguento irino mixtum tepidū infundito, uel ellebori nigri radicem ex aceto & melle imponito usq; ad audiendi instrumentum, ac diebus quinq; permittito: uel capræ nuperrime iugulatæ cornu lotio eiusdem repletum præcipue eo quod in uesica compertum sit, ad fumum nouem diebus suspendito & utere. uel asphodeli radicem in oleo decoquito, iuuat enim antiquas audiendi difficultates. optimus quoq; est radicum uel foliorum cucumeris agrestis succus cum aceto infusus, aut lotium & fel capræ simul calefacta in aurem instillato, aut castoreum cum baccis lauri & aceto, aut elleborum nigrum in aceto & melle per quandiu decoctum in parua collyria glandi similia conficito, & meatui auris imponito, finitoq; tribus diebus. uel seminis nasturcij quod sufficit cum nitri portiuncula, & cum carne ficuum exemptis suis acinulis assumito, & glandulas conficito quæ meatui auditus accommodentur, deinde imponito ac tribus diebus permittito: id sordium copiam educit, & protinus leuat. interdum pro nasturcio sinapi adhibemus. nec parum ad eadem cōfert spongia frustulatim incisa & contorta melleq; madefacta, & imposita, quæ etiam carnem superuacuam in audiendi meatu natam compescit. fel etiam cuiusq; generis piscium & perdicis & capræ conuenit: sed & taurinum fel cum senecta anguium contritissimum & in aceto assumptum, utiliter in eundem meatum imponitur: quidam rosaceum adijciunt. postea uero calida aqua locum fouere oportet. Item saluiæ succum cum oleo omphacino in aurem instillato, ualde enim prodest. uel herinacei terrestris fel cum oleo infundito: uel saluiæ albæ drach. iiii. castorei drach. ii. aphronitri drach. i. misce, & ex aceto utere tanquam optimo. utere etiam

pastillo ex amaris amigdalis cum oxymelite, quem ad aures purulentas descripsimus. uel clauos nauales ueteres numero centũ in uino aminco septem diebus madefacito, deinde usq; ad ebullitiones septem decoquito, tum excolato & seruato, atq; usus tempore quod sat fuerit calefacito, & infundito. hoc ego surdũ sanaui.

De aurium inflammatione. Cap. LXXXI

MEdiocres ac minime pulsantes inflammationes oxyrhodinum tepefactum curat, & glaucium in cote medicinali cum passo & aceto tritum. at si uehementior fuerit inflammatio ad sedandos dolores albumen oui cum lacte mulieris tepidum infunditur, uel unguentum nardinum cum emplastro basilico, aut cum adipe anseris uel phasiani, utilissime adhibetur. quod si dolor acrius infestauerit, ad ea quæ stupefaciunt necessario accedemus, quale est quod è lacte mulieris & oui albumine cũ pauculo opio conficitur, adiecto in uehementissimis quidem doloribus pari castorei pondere, in mitioribus autẽ, duplo. nos uero opium & castoreum exquisitissime cũ sapa subigentes pastillos conficimus, quorũ aliquem usus tempore eadem sapa diluimus, & tepidum instillamus. cæterum audiendi meatus in ipso doloris tempore, prorsus attingendus non est, sed specillo mollissima lana imbuto cui emplastrum basilicum cum oleo nardino uel quopiam simili tepefactum illeueris, mollissime fouendus est, ita ut ad os meatus specillũ suspendatur, sinaturq; ex eo medicamentum in intimas partes instillari, id toties repetendo donec meatum repletum cognoueris. postea extimum orificium lana tueberis. quod si æstas fuerit, patiensq; ingentem feruorem circa inflammatam partem perceperit, fomentatio ex probo rosaceo facienda est. sed & ad feruentes inflammationes albinæ, id est, muris auriculæ aut polygonij, aut portulacæ, aut ramentorũ cucurbitæ succus cum rosaceo utiliter instillatur. aranei quoq; uel aselli sub hydrijs reperti, uel blattulę intra domos uersantes, uel terrestres lumbrici in rosaceo decocti adiecto amigdalino uel hyoscyamino oleo ad aurium dolores mitigandos efficacissimi sunt. Medicamentum ad aures diachylon, id est, è succis confectum. quod inflammationes sanatu difficiles curare ac cito ad suppurationem ducere potest. ramentorum cucurbitæ, arundinis, hyoscyami, perdicij, brassicæ, succi, sing. cyathum unũ, nitri torrefacti, zingiberis, croci, sing. drac. iiii. unguenti nardini unc. i. aluminis liquidi unc. i. aceti scillitici unc. ii. mellis optimi lib. i. conficito & in uitreo uase reponito, atq; usus tempore nardino aut rosaceo diluito. Aliud ad diuturnas ac sanatu difficiles inflammationes. Chalbanæ drach. vii. seui taurini drach. iiii. ceræ, saponis, colophoniæ sing. drach. iii. picis unc. i. liquefactis prius colophonia, seuo, pice, chalbanam primo cum cera, deinde saponem præmollitum conijcito, postea excolato, atq; usus tempore cum aqua, aut quopiam oleo ad cotem diluito. Ad dolores in summo affligentes. Aloem optimam uino mulso dilutam uel acetũ in quo lana succida bullierit instillato, ipsamq; lanam in aurem imponito. quod si aceto sapam addideris mitius medicamentum conficies.

Ad aures absq; ulcere humentes ac seorsum saniem ueluti exudantes. Cap. LXXXII

MIsy panno inuolutum & sub prunis crematum simul cum panno terito atq; per arundinem insufflato, uel gallas in linteo ustas ac tritas simili modo applicato, uel alumen in fictili combustum terito, oleoq; prius infuso insufflato.

Ad ulcera quæ in aurium meatu consistunt. Cap. LXXXIII

QVæcunq; noua ulcera fuerint glaucium sanabit, priuatim cum aceto tritũ, & omnia collyria quæ ex ipso, & quæ ex croco quæq; ex rosis cõficiuntur. confert & Damocratis collyrium diasmyrnium uocatum. quæ uero absq; dolore suppurantur, si id moderate fiat, eisdem remedijs curabuntur. si uero pus excesserit pa-

rit pastilli adhibendi sunt, qualis est Andronis sed præcipue qui ad Musam refer/tur, cum sapa & modico aceto inditus. ad maximas autem suppurationes ferri re/crementum sub canis feruore in sole cū acerrimo aceto tritum in pastillos forma/to, & utere cum aceto. q si canis æstus nō affuerit ferri recrementum tritissimum cum aceto mixtum optime ad prunas decoquito quousq exiccetur, deinde utere cum aceto. Collutiones aurium. Apollonius uero ad ulcera aurium hæc tra/didit, uino mulso calido assidue colluito, aut myrtum decoque in uino & utere. q si fœtidum sit quod defertur, malicoriū & lentem in uino decoquito, quo dum te/pet, aurem colluito. hæ infusiones autem post collutiones conueniunt, fel bubulū, sed præcipue porcinum, in malicorio dilutum instilletur: idem facit & fel caprinū & cuiusq generis piscium. Aliud optimum. Alumen scissile cū sapa & ace/to tritum in feruenti cinere ad mellis consistentiam decoquito. conuenit & omne aluminis genus cum polygoni succo, & quæ panchrysos liquida Erasistrati nun/cupatur in ocularibus medicamentis descripta. uel aluminis scissilis, croci, gallarū sing. partes æquas misce, & e uino austero utere. uel amigdala amara decorticata numero xx. aphronitri albi, thuris, opij sing. drac. iiii. terito cum aceto & pastillos formato & utere, præsente quidem dolore rosaceo diluens, in suppuratione autem uino mulso, aut aceto & sapa. at si audiendi difficultas adsit cum aceto dissolues: præterea aloes, thuris, myrrhæ sing. drach. iiii. mysios drach. ii. conficito cum ace/to & utere, rosaceo & aceto diluens.

Ad putredines & aurium fœtores. Cap. LXXXIIII

COlluto prius malicorij & lentiū decocto ueluti dictum est, deinde utere ijs quæ subscribentur. aluminis misesij lib. i. atramenti usti drach. iiii. myrrhæ drach. viii. aloes, crocomagmatis sing. drach. viii. uini dulcis myrtei sextaria tria. alumen cum uino dulci decoquito, & ubi concreuerit reliqua prius cum aceto tri/ta, admisceto, & utere cū aceto & sapa. Aliud ad suppuratas & fœtidas aures.

Vrsi fel instillato. quod si aridum sit, dilue cum sapa & aceto, mirifice enim con fert. Aegyptia ad omnes prædictos affectus etiam in auribus congenitos.

Amygdalorum amarorum drach. iiii. medullæ fabæ Aegyptię, piperis albi sin. drach. ii. croci, myrrhæ, opij, thuris, castorij, sing. drach. ii. omphacis, atramenti su/torij sin. drac. iiii. aphronitri drach. ii. terito cum aceto in quo malicorium ad fecis consistentiam decoctum sit. usus tempore accipe ex medicamento quod sufficit, & rosaceo dilutum instillato.

Ad excrescentias carnis in auribus Heraclidæ tarentini. Cap. LXXXV

AEruginis æris drach. viii. squammæ eiusdem drach. iiii. mellis unc. ix. arida tritissima cum melle assumito, & decoque donec rubescant atq loco impo/nito quem in aure supereminentem conspexeris. uel æruginis, atramenti sutorij sing. drac. iiii. succi porrorum cyathos tres, mellis quod sufficit conficito, & utere ut dictum est. Aliud Apollonij memphitæ omnem carnis excrescentiam repri/mens sine dolore. Aluminis scissilis, mysios usti sing. unc. iiii. æruginis, lemnij sigilli, gummi sing. unc. ii. terito ex aceto & pastillos confice, & utere ex aqua aut uino. reprimit enim carnem & ad cicatricem ducit. naribus etiam ulceratis cōfert ex quacunq causa contigerit.

Ad uermes aurium. Cap. LXXXVI

VErmes aurium uel innatos, uel aduenas ut summatim dicatur, omnia ama/ra & acria interficiunt, ut foliorum capparis succus, cedrus, & lotium huma num antiquum, utrunq cum melle mixtum, aristolochiæ puluis insufflatus, cala/menthi succus, elleborus albus cū uino, colocynthidis, centaurij, absintij, polij, allij, marrubij, elaterij singulorum in aceto decoctiones. benefacit & maluę domesticę

 aut

aut agrestis succus, praecipue ubi aures sint inflammatae.

Ad eruptionem sanguinis ex auribus. Cap. LXXXVII

ERumpente ab auribus sanguine, ne grumus fiat, porri succũ cũ aceto instilla to. id enim sanguinem sistit, & grumum soluit, uel decocto mali punici in aceto, uel polygonij succo cum modico aceti aurem colluito: aut acaciam aut amurcam, sed praecipue lycium cum aceto diluito, & infundito.

Ad lapillos, aut quidpiam aliud quod in aurem inciderit. Cap. LXXXVIII

SI lapillus, aut faba aut quidpiam tale, in meatum auris inciderit colluito, aut specillo lanam resina uel alio glutinoso medicamento, uel dropace intinctam circunnectito, & attrahe. quae si parum profuerint, sternutamenta naribus imponito, cogitoq; patientẽ, ore ac naribus clausis persistere: ita enim ob uehementẽ spiritus intensionem exufflatur quod inciderat. neq; id prius desistat facere quàm liberetur. si enim perstiterit, auris inflammatio orietur. optime etiam ad hoc idẽ cõfert concussio. ac si puer quidem fuerit, pede detentus atq; in caput suspensus concutitur. sin adultus, super tabulam ita extendatur, ut in latere affectae auris decumbat, capite ipsi tabulę innixo. deinde eleuata uersus caput tabula, finito ut repente decidat, idq; saepius repetito: namq; ita quod inciderat commouebitur, & ad partem meatus magis expositam progredietur, quod tu postea paruo specillo diligenter euelles. at si faba, aut quidpiam simile ob longam moram intus cõtractam, maduerit & intumuerit, ac propterea dolorem incutiat, fieri quidem nõ potest ut eximatur integra, sed specilli cyatisco diligenter secanda est, atq; ita frustulatim efferenda. postea sapa, aut passum calidum infundendum, meatusq; ob praecedentes molestias mitigandus.

De affectibus extra meatum auriũ contingentibus. Cap. LXXXIX

ATtritiones auricularũ in infantibus inflammatas oleo qđ in aeneo uase aeruginem ab ipso aere contraxerit, iugiter inungito, & sanabis. quod si etiam contusę fuerint, myrrham, mannam, thus, terram nigram qua nõnulli pro strigili utuntur cum cera ad cerati cõsistentiam conficito & illinito, caueq; omnino ne locum irrites. uel sulphur uiuum, myrram, thus, cũ liquida pice subigito, & splenium apponito. uel bituminis, aloes, thuris, cochlearum cum suis carnibus partes aequales cum aceto terito, & illine tanquam ceratum. uel applica pastillum ad pudenda cõfectum: uel lumbricos cũ modico suae terrae ubi latuerint, terito, & appone. ad aures uero perfractas intrinsecam cõcauitatem extrorsum uergentem argilla repleto, finitoq; arefieri, deinde solanum illinito cum absinthio, donec morbus defecerit. quod si fracturae inflammatio superuenerit, tepidum butyrum in meatum instillato, aut anserinum adipem, aut gallinaceum, aut polygoni, coriandri'ue succum, aut decoctum corij mali punici dulcis, uel glaucium adhibeto. utere etiam hoc emplastro: sandycis, olei sing. lib. i. aquae unc. vi. decoque simul usq; ad exactam confectionem, & utere.

De parotidibus. Cap. XC

PArotides e genere inflammationũ sunt, eueniuntq; affectis glandulis quae auribus adiacent: non tamen ad eas utimur quemadmodum ad reliqua inflammata membra in principio reprimentibus, sed cõtra attrahentibus, festinantes noxium humorem è profundo ad cutim euocare, naturaeq; opem ferre per abcessus frequenter febres curanti. ubi uero ingenti motu materia ad locũ irruerit, naturae totum opus committentes nihil agemus superuacuum: si enim uel cucurbitulam, uel medicamentum è profundo attrahens applicabimus, hominem uehemens dolor inuadet, ob quẽ uigiliae suborientur, febres intendentur, ac uires soluentur. potius igitur locũ placidissimis linimẽtis mitigare oportet quàm humorũ cursum iuuare. linimẽta uero eligenda sunt quę cũ humiditate moderata calorẽ habeant do-

loribus

loribus sedandis,atq; influentibus humoribus maturãdis & suppurandis idoneũ, quos suppuratos discutere enitemur,& si durities affuerit mollitiua attrahentibus cõmiscebimus.at ingenti dolore exuberante,humoribusq; defluentibus locũ assidue butyro illinemus,aut suillum adipem cũ butyro liquantes cera exigua addita ut mollissimũ ceratum fiat, applicabimus.mediocres uero parotidas ad quas neq; plurimi humores influũt,neq; uehemens dolor infestet,neq; suppuratio expectetur,facile curabimus fomentis è muria,& cataplasmatis & medicamentis exquisitissime discutientibus,quale est qđ ad Mnaseam refertur,& qđ diachylon,id est, è succis uocatur,è quibus adhuc longe magis molliunt, quæ cerati formam habuerint,è butyro aut œsypo confecta additis ostreis crematis,aut buccinis,aut purpuris.quale illud est,adipis porcini antiqui dissoluti unc. vi. butyri unc.i.ceræ unc. i. s. ostreorũ combustorũ tritissimorũ unc.ii. liquatis liquabilibus ostrea admisceto ac fidenter utitor. Aliud optimũ:zopissæ,quã & apochyma uocant unc.vi. piscis unc.viii.ceræ unc.iii.colophoniæ unc.ii.adipis uituli unc.i.s .bituminis unc.ii. reliqua quidem liquato & excolato,bitumen uero cum modico aceto subigito illisq; liquabilia admisceto deinde omnia simul si.bigito, & utere. ad induratas autẽ & diuturnas parotidas, buccinæ crematæ & ostrea cuncta adipi suillo liquido admixta,ueluti dictum est,omnino sine molestia discutiunt,neq; his tantum,sed reliquis quoq; induratis inflammationibus cõferunt.ergo ad duriores parotidas emplastro è buccinis ad Oribasium relato utemur & alio è misye, quod adscribitur Dionysio,quæ loco de emplastris describentur.

De ægritudinibus nasi. Cap. XCI

E Genere tumorũ prẹter naturam polypi sunt qui in naso oriuntur, sicut è genere ulcerum ozænæ, & excretionum naturam excedentium sanguinis eruptio.ozænæ igitur ab acrium putridorumq; humorum defluxu fiunt, qui si acres tantũ fuerint ulcera sanatu quidẽ difficilia minime tamen fœtida generare parati sunt.Qui uero polypus appellatur substantiæ proprietate colore & cõsistentia polypi marini carnibus similatur ex crassis lentisq; humoribus genitus.cõmunis tamen curatio utriq; est, ozænæ inquam & polypo, ut primo exiccetur, firmeturq; caput,utrunq; enim ob copiosum prauorum humorum defluxũ fieri cõstat.quomodo autẽ firmari caput oporteat,loco de capitis dolore docuimus, positis ibi diuersorum smegmatũ & epithematum descriptionibus, quæ tum in sincipite,tum in toto capite prius deraso applicari debent.præter illa uero optimum quoque est quod ex anemona conficitur capiti appositum,atq; aliud huiusmodi,myrrhæ,thuris sing. unc.i. cochleas integras numero quinq;, albumina ouorũ duo tundito in mortario, & cõmisceto,& illine caput superposito linteo,ac nouem diebus finito, deinde ad localia præsidia deuenies.

Ozænarum curatio. Cap. XCII

V Bi igitur cum his quæ proxime diximus caput rectè firmaueris ad nasi curationem accedes,directa intentione in ozænis ad partem affectam exiccandam medicamentis mixtarũ facultatum repellentibus simul & discutientibus.repellunt austera & acerba,discutiunt calida & sicca,Archigenes autem ad narium ozænas ista descripsit. Calamenti succũ instilla,aut idem aridũ tritumq; insuffla, uel melle in nares stillato post aliquod spatiũ adhibito sternutamento crustas excutito,deinde elleborus cũ semine nasturtij tritus ab ęgro inspiratione attrahatur, postea amurcã cũ melle illinito, uel ranunculi succũ cũ liquido alumine in nares instillato, atque attrahi iubeto, idq; tam diu repetas donec sanaueris. q si morbus antiquus sit, acerrimũ acetũ admisceto, nariumq; meatus spica & misyos portionibus æquis è uino austero ad fecis consistentiam subactis inungito & lanam su-

perligato. optime etiam ad ozænas facit atramentum ſutorium cum melle decocto aſſumptū, ſimili modo & chalcitis & ærugo & ſquamma æris & quod antheron ſtomaticon dicitur, atq; aliud tale: chalcitidis crudę drac.xii.cadmiæ drac.viii. tere ex aceto canicularibus diebus, & ubi poſt plurimos dies deſiccatū fuerit utere è uino diluens, aut idem aridū inſuffla. uel miſyos, chalcitidis, mirrhę ſing. drac. vii. atramenti ſutorij drach. vi. aluminis ſciſſilis, gallarū, ſquammę ęris ſing. drach. iiii. aluminis rotundi drach. ii. thuris drach. i. aceti ſextariū unū, omnia ſimul trita in ęneo uaſe ad mellis cōſiſtentiam decoquito, deinde linamentum hac medicina intinctū in nares intimas applicato, ſeminis, uel ericę, myrrhę, nitri, malicorij ſing. drach. iiii. croci drach. i. coſti drach. ii. tere, & inſuffla. uel aluminis ſciſſilis, mirrhæ ſin. drac. iiii, ſandarachę, rhu obſoniorū, ſalis ammoniaci, croci, coſti ſing. drach. ii, tere & inſuffla ablutis prius naribus uino mulſo. Aliud Theodori ad nariū fœtorem. Amomi, myrrhę, roſarum aridarum portiones ęquas cum oleo nardino dilue, & utere. uel caſię, myrrhę, roſarū, ſingulorū partes ęquales, terito, cribrato, ac melle irrigato illinitoq; mane ac ſero, donec ęger cōualeſcat: uel hedychroū cū mulſo terito, & utere. Aliud quod iucundum uocatur. Myrrhę drach. iiii. floris iunci odorati drach. i. roſarū ſiccarū tantundem terito cū uino mulſo, & utere illinendo nares. Aliud quo iugiter ad ozęnas utimur. Cōfectioni paſtilli Muſæ adijcito chalcitidis drach. vi. interdū & drach. xii. ellebori drach. ii. & utere cum mulſo. Aliud. Myrrhę drach. iii. chalcitidis drach. iiii. caſię drac. iii. ſpicę nardi, miſyos ſin. drac. ii. ellebori albi drac. i. utere arido, & cū melle. Aliud bonū. Miſyos torrefacti unc. viii. iridis drach. iiii. croci drach. i. aſſumito cum melle & utitor. Aliud. Aluminis ſciſſilis unc. i. myrrhæ tantundē, thuris, muſcilij herbę quā dorcadiadem uocant ſin. drac. iiii. ęruginis drac. ii. ſalis ammoniaci ſcrup. iiii. aceti quod ſufficit. Aliud etiam quod polypis confert. Aeris uſti, ſtomomatis ferri, aluminis, myrrhæ, ariſtolochiæ, uerbenacæ rectæ, ſquammæ æris, æruginis portiones ęquas miſce & utere interdum uino diluens & cū linamento imponens, interdū cōfectione diamoron, interdū melle, ſæpe etiam aridū inſufflans, ore ægri prius aqua repleto. Aliud ad ozænas cuius uſum non contemnes.

Centaurij minoris, polij uſti, chamæmali uſti ſing. drach. viii. æruginis ſquammæ æris, radicis aridæ calaminthi, myrrhæ, aloes, malicorij ſing. drach. iiii. tere & utere, ut uolueris. Paſtillus ad ozęnas Cyriaci Archiatri Edeſſæ urbis. Cadmiæ uſtæ, plumbaginis, plumbi uſti, ſpumæ argenti, ſpicæ, thuris, foliorū cupreſſi, ſauinę, gallarū, licij indici, gummi ſin. drach. iiii. ceruſſæ, glaucij, rubricæ, folij, balauſtiorum, floris iunci odorati, malicorij, aloes, acaciæ ſin. ſcrup. viii. foliorū punicæ, roſarū ſiccarum ſing. ſcrup. v. terito cribrato, & cum aceto paſtillos conficito, atq; uſus tempore uino aut ſapa diluito. Aliud. Foliorum uitis albæ unc. iii. mannæ, atramenti ſutorij, thuris, chalcitidis, ariſtolochię ſing. drac. iii. terito & aridum inſuffla. Aliud. Cyperi unc. iii. ſandarachæ, aluminis, myrrhæ, croci ſing. unc. i. miſce & aridum inſufflato. Aliud Apollonij ad polypos. Elleborum & origanum ſimul contrita inſuffla: aut elleborum nigrum & ſandaracham æquis portionibus cum oleo terito lanaq; excipito, ac nares oppleto. uel atramentum ſutorium æruginem æris & laſerem ſimul cum oleo ſubigito, deinde ſpecillo lana inuoluto naribus quinq; diebus illinito, poſtea ſenſim attrahito & polypum eximes. uel auripigmentum tritum ſpicillo copioſe imponito, atq; ubi locus intumuerit, elleborum nigrum aridum & tritum moderate applicato. ſeptem enim diebus ut quàm tardiſſime fiat, nares expurgabuntur, quas deinde exteres, uel diphryge cum melle trito, uel auripigmento, uel calce, uel elleboro albo, trito, & ſpecillo impoſito.

Polyporum curatio. Cap. XCIII

EX crassis uiscidisq; humoribus, sicuti dictũ est, polypus originẽ ducit, propterea mixta materia adstringente inq̃ incidente & discutiente indigebit, ut hoc habet. aluminis scissilis, myrrhę, sandarachæ sin. drac. iiii. æris usti drac. i. gallarum tantundẽ, tere & utere narib. prius uino odorato ablutis, deinde nucleo spicilli illitis. sed & illa adhibere poteris, quę ad ozęnas descripta sunt. Aliud ad polypos. soreos drac. ii. chalcitidis torrefactę, ammoniaci sing. drach. ii. myrrhę drac. iiii. croci drac. i. utere arido. Aliud perq̃ mirabile, Sorcos unc. iii. aluminis scissilis unc. iii. gallarũ myrrhę sin. unc. ii. Aliud ad polypos ozęnas, ęgilopas & quęcũq; uolueris sine incisione ustione ue tollere, qđ etiam corrupta ossa adimit. Scobis rubri ęris unc. i. salis ammoniaci unc. ii. aluminis rotundi unc. iii. aceti acerrimi heminas sex. arida terito, iniectoq; aceto excipito in uas ex ære rubro, atq; insolato radio æneo sub canis feruore subigens donec arescat, deinde tritũ in fictili recondito, atq; usus tempore in nares puluisculũ arundine insufflato, iubendo interim ut ęger aquam in ore contineat. Aliud ad polypos & ozęnas. Sinapi tritũ aqua madefacito, ac glandiũ formas conficito, quas usus tempore in tenui linteolo inuolues, ut quoties libuerit facile eximas, atq; ita naribus impones, linteoli summitate prius aliquo pingui extrinsecus illita, finitoq; integram diem, & polypus excidet. Aliud ad polypos, ozęnas & carnis excrescentias in naribus. Aluminis scissilis scrup. ix. rotundi scrup. vi. atramenti sutorij scrup. iii. chalcitidis scru. xviii. mysios, myrræ sing. tantundẽ, thuris scrup. iii. gallarũ scrup. xii. terito cribrato & cũ aceto ad collyriorũ formam pastillos cõficito, usus tempore cum aceto & melle diluito, & linamentũ medicamine intinctũ in nares imponito, diemq; integram sinito, postero die remoueto, & polypus plerunq; subsequetur: & si persti terit, idem repetito. Aliud Apollonij ad polypos. Noctuę iugulatę calidũ sanguinẽ polypo illine, reliquũ sub sole exiccatũ reponito, deinde aridũ terito, & applicato.

Aliud eiusdẽ ad ulceratos polypos & ozęnas. Caninũ fimũ candidũ aceto dilutum illine, summe enim opitulatur. Ad polypos & carniũ excrescentias Oribasij. Squammę ęris drac. viii. sandarachę drac. iiii. ęris usti drac. vi. ellebori nigri drac. ii. aridũ insuffla tanq; pręstantissimũ. decẽ enim diebus quantũ pręsidij ferat, aperte indicabit. Aliud ulceratos polypos erodens. Dracunculi radicẽ tritam applicato, aut eiusdem succũ illinito, aut cupressi pilulas carne ficuũ excæptas, apponito, aut saluiam illine & laserẽ cũ atramenti & ęruginis ęquis portionibus. ego aũt inquit Galenus ad polypos nasi & ozęnas, deprehendi feliciter succedere ea quę statim subscribam. primo id quod ẽ punicis malis conficiť: sumantur punica triũ generũ numero & magnitudine ęqualia, austera, dulcia, & acida, quæ adhuc tecentia contundere oportet, totaq; penitus infringere ut succus exprimi possit, quẽ ubi lento igne decoxeris, in stanneo uase seruabis. qđ uero crassum solidumq; dereliqueras, rursus in mortario exquisitissime contundes, ac deinde ex eo collyria oblonga cõficies crassitie & longitudine differẽtia, deinde exiccabis, atq; usus tempore eliges ex ijs, qđ meatui nariũ ęgri magis accõmodabiť, in quo polypus fuerit. temporis eñ progressu absq; erosione polypũ auferet. ꝙ si tibi humidior molliorq; uidebiť polypus, plus austerorũ punicorũ inijcies. si aridior plus acidiorũ. quoniã uero collyria huiuscemodi haud facile toleranť, poterũt quãdoq; intermitti, atq; interim succũ prius expressũ in nares infundi, simulq; ore hiante illini qua parte palatũ uersus nasum perforať, aut penna, aut lana spicillo inuoluta. inter arida uero medicamẽta diphryges efficacissimũ ẽ, eo eñ solo polypũ quãdoq; sublatũ nouimus: nec parũ confert idẽ collyriũ ẽ punicis malis atidũ minutissime tritũ & insufflatũ, aut nucleo spicilli impositũ, q̃ oia assidue faciẽda sunt, neq; unq̃

pars affecta absque medicamento dimittenda, facile enim ob influentem humorem eluitur. at in eunuchis corporibusque mollioribus ac propterea erosionem non tolerantibus, rosas aridas minutissime tritas imponito: nam mollibus humidisque temperaturis mirifice congruunt. in quodam etiam diuite ozęna laborante, dum odoratum quodpiam medicamentum sibi adhiberi flagitaret, pastillũ hedychroum uino aromatico antiquo madefactum adhibuimus, uixque credi queat, quam cito sanitati sit restitutus, cuius confectio in theriacæ descriptione explicatur. Aliud Nechepsonis regis ad carnis excrescentiam in naribus. squammę ferri, squammæ æris, aluminis scissilis æquas portiones, terito & insufflato aut specillo imponito, ac linamentis utere. Aliud Asclepiadis ad polypos. Atramenti sutorij usti drach. i. diphrigis, calcis ustæ, sandarachæ sing. drach. ii. terito & aridũ imponito, aut contortum linamentum aqua præmadefactũ & medicamento inspersum applicato. Aliud quo utebatur Antipater. Atramenti sutorij drach. iiii. rubricæ sinopicæ drach. i. terito & insufflato. Aliud Musæ. Sandarachæ, atramenti sutorij portiones æquas tere & insuffla aut specillo impone.

Ad ulcera in naribus. Cap. XCIIII

VLcera nariũ simpliciora semper curaui pastillo andronis, aut passionis, aut polyidis, aut bithyni aut musæ, quandoque uino dulci diluens, quandoque austero, interdum & aceto, à morbi accidentibus, usu medicamentorũ inuento. Archigenes uero linimentis quæ lipara appellantur talibus utebatur: scoriæ plumbi & myrti portiones æquas ex uino antiquo tritas in fictili ad prunas agitatu assiduo ad fecis consistentiam decoquito, tum in pyxide plumbea exceptum seruato. uel spumæ argenti drach. vi. cerussæ tantundem, plumbi usti ac loti, myrrhæ, aloes sing. drach. iiii. gallarum drac. i. uino & oleo myrtino diluito & utere. quod etiam ad sedis morbos adhibetur. uel atramenti sutorij drach. vii. aluminis scissilis drach. vi. gallarum malicorij sing. drach. iii. è uino terito & utere. uel spumę argenti drach. vi. cerussæ drac. viii. malicorij, aluminis scissilis sing. drach. iiii. uino diluito adiecto oleo myrtino, & in plumbeo uase seruato. optime ad eadem faciũt stellæ collyria & quæ libiana appellantur, sed præcipue quæ ad Cleonem referuntur cum uino & myrtino diluta.

Ad eruptionem sanguinis è naribus. Cap. XCV

ERuptionem sanguinis è naribus succus foliorum urticæ, linamento impositus reprimit, ipsaque met folia illita, & chalcitis arida trita linamento excepta & applicata. linamentum uero frigida præmadefactũ deuolui in chalcitide oportet. idem potest lysimachij succus & anthyllis usta & ferulæ pars lanosa cum aceto imposita: item ruta trita, thus cum polygono, porri succus, asininus fimus recēs cum succo porri & aceto linamento impositus confestim sistet. aut eiusdem fimi usti cinerem insufflato, aut spongiam nouam pice liquida madefactam urito & cinerem imponito. uel caudæ equinæ succũ, aut ipsammet tritam applica, & frontē illine, aut saluiæ folia trita adhibeto, aut putamina ouorum urito, & terito, atque horum partibus duabus, unam medullæ gallarum acerbarũ admisceto, tum linamento aceto aut aqua præmadefacto excipito, & appone, frontemque illine bulbis ex succo porri aut aceto tritis: aut gypsum albumine oui madefactum fronti ac naribus applicato. magis autē confert translucidus lapis qui specularius uocatur, cum aceto ustus. Aliud. Cochlearum carnem cum aceto terito, & utere: aut easdē cum suis domicilijs ustas tere & fronti ac naribus ex aceto applica. Apollonij.

Apollonius uero carnes inquit cochlearũ cũ thure tundito & nares oppleto, ita enim sanguis sistetur, easdē tamē fronti quoque illinito. idē facit & medicamentum aridũ qđ ex anemona conficitur naribus ac fronti applicatũ, & qđ ex salice. illud

uero optimū quo ego frequentiſſime uſus laudem comparaui. molarem lapidem ignitum acerrimo aceto extinguito, ac uaporē naribus admoue, atq; ita fluorem compeſces, neq; fruſtra ſpongijs frontem refrigerabis. caput præterea eleuari iubebis, radicesq; manuum & inguina & poplites alligabis. Eiuſdem Apollonij.

Iubet quoq; Apollonius ad eruptionem ſanguinis narium pollicem pedis uinciri, & ita multum pertinacemq; ſanguinis fluxum arceri. cōfert & aures cera obturari atq; in ore pluuialē aquā frigidam contineri, eandemq; in aurem aduerſam inſtillari, uel in utranq;, ſi ab utroq; nariū meatu ſanguis defluxerit. cucurbitulam etiam ſcapulis cum ſcarificatione applicato, atq; aliam peramplam uiſceribus; iecinori quidem ſi à dextro meatu emanauerit, lieni uero ſi à ſiniſtro. ſed nonnunq; ad uenam quoq; ſecandam trahimur, quoniam id ſumme confert. item rhoidarij & ochræ partes æquales aceto dilutas inſtillato in aduerſam aurem, ſiniſtram inq; ſi à dextro foramine, dextram ſi à ſiniſtro erupetit, potuí etiam tradito ea, quæ ad ſputum ſanguinis deſcribemus.

Ad euocandum ſanguinem è naribus. Cap. XCVI

MEntham tritam melle aſſumito & confectis collyrijs naribus applicato, uel rubiæ radicem contritiſſimam, oleo admiſceto, & intimas nares illinito, uel graminis florem aut ſummam eius partem aſperiorem naribus impoſitam circunuoluito, donec ſanguis erumpat.

Galeni de obſtructione narium, & odoratu affecto. Cap. XCVII

OCulis quidem linguæ ac ori uniuerſo ſenſus & motus per neruos à cerebro diſtribuitur, uaporum uero ſenſorium intra caluam eſt, in prioribus cerebri uentriculis, uaporoſum ſpiritum continentibus. ſciri tamen prius oportet quo modo naſi ſtructura ſe habeat, quæ ue corpora meatibus eius continenter adhęreant. cum igitur naſus geminos meatus notatu dignos, & ſeptum habeat intermediū, licet ambo illi meatus in ſingula quaq; nare unus tantū appareat, in ſuperioribus tamen partibus naſi, unuſquiſq; eorum tam dexter quàm ſiniſter bifariam diuiditur, ita ut altera pars introrſum circa palatum decumbat, altera uero ſicut incœperat in ſublime aſcendens, ad cerebrum uſq; eleuatur. inſunt autem cerebro propagines geminæ, oblongæ, & concauæ, à prioribus quidem cerebri uentriculis enaſcentes, ad eam uerò caluariæ partem progredientes ubi naſus exoritur, in qua etiam parte colatoria oſſa locantur, per quæ inſpiratio & reſpiratio à cerebro fit, atq; eiuſdem excrementa purgantur. durior aūt cerebri membrana, quatenus oſſa attingit colatoria, eatenus paruis diſtinguiī foraminibus, per quæ excolanī craſſiora cerebri excrementa quæ mucos uocamus: quę quidem prone delata primo quidem membranam pertranſeunt, poſtea uero per colatoria oſſa excolantur, & inde in naſi meatus dilabuntur, qui tandem locus ancipitem præſtat defluxū. quandoq; enim in eum meatum quem tendere ad palatum diximus, excrementum declinat, præſertim ſi uiſcidum craſſumq; fuerit, quandoq; ad nares delatum egreditur. hæc uero quæ palato excernuntur, ſcreatu adiuuamus. at expulſio quæ naſo perficitur uiolentiori exſufflatione, & ſternutatione roboratur. reſpirandi igitur & odorandi gratia meatus producti ſunt qui à cerebro ad nares deueniūt, quibus ſubinde natura ad purganda cerebri excrementa utitur. ergo his ita ſe habentibus odorandi nocumentū nō meatibus naſi, ſed prioribus cerebri uentriculis ad intemperiem delatis, aut foraminibus colatorium os penetrantibus attinebit: quod plerunq; grauedine aut diſtillatione præcedentibus, uel earum partium refrigeratione aut humectatione cōtingit. aër enim pręcipue plus æquo frigidior inſpiratione attractus narium meatus & circumuicinas partes extemplo refrigerat, debet igitur primo qui odorandi facultatem uel aliquod muci excernendi inſtrumentum,

affectum

affectum habuerit, in aridioribus locis uersari, quales maritimi sunt, exercitiaq; & frictiones & inunctiones collo eleuato singulis diebus pro uiriũ ratione admouere, caputq; fouere & nitro in balneo detergi marinaq; aqua ablui perfuso & immerso capite, balneoq; egressus frigida parumper inspergi. optimũ eidẽ est in mari assidue natare, præsertim si consueuerit, assidueq; per os ac per nares caput purgare. cibi uero oblati attenuantis sint facultatis, unde & acriũ comestio, quam drimyphagiam uocant, per interualla probatur. domus præterea in qua degit, pro anni tempore ad caliditatẽ declinet. huic præcipue meridianus somnus infestus est, dum uero hora dormiendi accesserit capite eleuato in latus sanũ decumbat si forte altera tantũ nasi pars obturata fuerit: atq; ita quidẽ uictus rationi studebimus, postea permittente aëris qualitate aluũ quoq; mouebimus hiera ex colocynthide relata ad Archigenẽ, inde sublimioribus nasi partibus irudines applicabimus, donec idoneã sanguinis copiã attraxerint. at tertia die peracta splenio à media fronte ad malam extenso obstructa nasi pars cõprehendat, illito aliquo emplastro eorũ, quę discussionẽ pollicentur, quale est malinũ Serapionis, aut qđ ad Hicesiũ refertur, aut nigrũ Archigenis, quodq; è succo tithymali cõficitur, quodq; è scilla & huiusmodi: à quibus nõ prius desistemus, quã quindecim dies pertransierint. postea cõfectione amara ex aloe cõtinue uenter ducatur, usus enim eius assiduus nõ parum cõfert, tum apophlegmatismis utendũ ex uua taminia & masticha. ubi uero idonea per os inanitio peracta sit, naso & fronti oblinendũ est emplastrũ ex agarico, aut ex canchrye, aut malagma ex baccis lauri, uel aliquod simile donec superficies rubore excandescat: consueuere enim talia mucosum humorẽ ad superficiem attrahere. deinceps sternutatorio utendũ, primo quidẽ simpliciori, postea uero efficaciori, qualis est elleborus albus contritissimus. tertia aut quarta die post sternutatorium transacta, abraso capiti sinapismus usq; ad frontẽ applicandus est, ac deinde abluendus, postq; aliquot dies qui sufficere uidebuntur, si oportuerit, caput per nares purgabis, sitq; efficax quod adhibebis, quale est elateriũ cũ lacte, aut cyclamini succus, aut cyclaminus ipsa arida, trita, & insufflata, aut cucumeris agrestis radix, nigellam quoq; minutissime terito, & cribrato, postea cũ oleo antiquissimo rursus exquisitissime cõtundito, traditaq; aqua ęgro tantisper in ore continenda, in nares medicamentum infundito, iubetoq; ut inspirando uehementius attrahat. hoc ego præsidiũ cũ adolescenti cuidam adhibuissem, quẽ ob grauedinem distillationemq; diuturnã sensus odorandi defecerat, post tres subinde dies magnopere adiutus est: in quarta uero dum medicamentũ uehementer inspirando attraheret, in penitioribus cerebri partibus ingentẽ mordicationẽ percępit, qua sensim diminuta postridie omnino sanitatẽ adeptus est. nigella quoq; post eorũ usum utiliter ex aceto assumit, sed & reliqua huiuscemodi odorata naribus iugiter admouenda sunt, ut narcissus, sisymbriũ, serpyllũ, liliorũ, uiolarumq; folia, mentha, polium, ruta agrestis, ac thymũ præcipue, & thymbra. omniũ uero utilissimũ est castoreum in aceto quantũ est cochleare, tritũ & cũ cyathis tribus aquę mulsę potũ, id plurimorũ medicamentorũ uicem supplebit, quod etiam efficacius fiet adiecto dimidio cyatho aceti scillitici, imò & acetũ scilliticũ diebus singulis exhibitum mirum in modum confert. & si post tot ingentes motus affectio adhuc quopiam præsidio indiguerit, uomitus quoq; admittatur à rhaphanis incisis & oxymelite, aut garo madefactis. postera die post uomitum à rhaphanis decoctũ absinthij aut pulegij bibatur, post quæ emplastrum è scilla loco de emplastris descriptũ naribus admoueto, quod ego expertus sum aliquo tempore applicatum permittere, donec pustulas quasdam in loco excitaret, & uiscidum humorem attraheret. hæc omnia & bis, & ter, & sæpius admoueri oportet, ad pertinaciores affectus.

De ster-

De sternutatorijs. Cap. XCVIII

STernutatio fit calefacto aut refrigerato inani, quod est in cerebro, euenitque sonitus, quoniam per inane & angustum erumpit spiritus: postea uero considerabimus quo modo sternutatio capitis grauitati medeatur. perficiuntur sternutationes ubi maximam inspirationem exsufflatio celerrime consequatur, exsufflationem uoco, confertam repentinamque exspirationem: cerebrum enim geminas has facultates habet, quarũ altera è prioribus uentriculis excrementa contractione excernit, altera narium alas expandit & spiritum attrahit. tantum ergo contrahitur, si ad expellendam materiam sola contractio sufficerit. si uero obturatis narium meatibus aggrauans flatus aut mucus extrudi non poterit, ad sternutationem cerebrum stimulatur, uiolenta motione enitens quæ meatus obturant expellere: atque ita sternutationes sicuti dictũ est, capitis grauitati medentur, imò & affectus quidam cerebrum inuadentes, qualis præcipue lethargus est soporiferæque omnes dispositiones, sternutatorijs medicamentis maxime remouentur. si ergo solem inspexerimus ad sternutandũ excitamur, quoniam, ut arbitror, crassiores flatus in cerebro expanduntur, sternutationes uero crassos ac lentos mucos à cerebro exeutiunt ob uehementiorem delati spiritus impetum. cæterum sternutationes excitare possunt elleborus albus, struthium, piper, castoreum, cyclaminus, euphorbium, nitrum, cyminum, herba quæ ptarmice, id est, sternutatoria appellatur, singula uel priuatim, uel simul sumpta. quæ tamen insufflanda nõ sunt, sed satis erit pyxidem agitatam naribus admouere, aut nucleo specilli eorum portiunculam intra nasum imponere. habemus quoque quædam ex his cõposita, quale illud est Heraclidis tarentini: cymini æthiopici, piperis, struthij, castorei portiões æquas terito & cribrato, inque æneam pyxidem seruato, qua usus tempore admota naribus spiritus ualide attrahitur, aut nucleum specilli medicamento illitum commode imponitur. Aliud. Piperis, ellebori albi, struthij, euphorbij, castorei sicci, portiones æquas terito & utere, ut dictum est. Aliud ad diuturnos capitis dolores, ad uertigines, epilepsiam & capitis grauitatem. Ellebori albi, struthij, nitri rubei, castorei, piperis, sing. drach. quatuor. utere ut supra diximus.

Ad redundantes sternutationes reprimendas. Cap. XCIX

NImias sternutationes compescent, quæcunque medentur grauedini, ut oleum rosaceũ in nares infusum, dulce oleum, unguentũ nardinũ. quæ uero odoratu sternutationem prohibent, sunt anisum, ocymi festucæ arentes, & tritæ, nigella trita, thymum cum fermento subactum & sub cinere assatum deinde tritum: singula istorũ linteo inuoluta odoranda admouebis. myrrha præterea priuatim, uel cum thure è uino odorato trita, & naribus illita, atit hedychroon aut cyphi odoratum sternutationes reprimit. confert & perfusa tepida faciem fouere. si etiam nasi uenas utrinque magnis oculorum angulis adiacentes digito compresseris, sternutationem coercebis.

Ne infantes sternutent. Cap. C

APollonius arcanum quoddam naturæ prodit ad infantium sternutationes prohibendas. ciconiæ inquit pennæ in ædibus sunt habendæ, atque ita fieri non poterit, ut infantes sternutent.

SEXTI LIBRI FINIS

QVAE IN LIBRO SEPTIMO AETII AMIDENI CONTINENTVR

De pter-

FINIS

AETII AMIDENI MEDICI CLARISSIMI LIBER SEPTIMVS IOANNE Baptista Montano medico Veronense interprete

De oculorum natura. Caput primum

VARIA prorsus diuersaq; oculorum curatio est, quoniam & membrum ipsum oculus inquam nō simplex est, sed ut subsisteret plurima indiguit compositione, tunicis et humoribus genarumq; ornatu. natura enim à cerebro neruos quos opticos uocant, ad oculos destinauit: simulq; cum ipsis incedentem membranarū cerebrum munientium portionem, quam expoliendo & ueluti dilatādo, oculorū tunicis substantiā præparauit, atq; intimā quidem omniū tunicam quam amphiblestroidem, id est, retiformem appellāt, ex optico neruo formauit. rhagoidem uero præiacentem quam uueam nuncupamus, quod grano uuæ nigræ colore & specie assimiletur, ex tenui membrana propagauit, figura circulari in pupilla perforatā. at quæ extra utranq; est ceratoides. i. cornea uocata ex duriori membrana producitur. extima uero omnium candida hæc quam coniunctiuam dicimus, ex membrana extrinsecus os capitis ambiente, quam modo perioſtion, modo pericranion uocāt, atq; ex propaginibus corporum oculo adiacentium generatur. tres autem sunt oculi humores, quorum intimus quidem in retiformis tunicæ cōcauitate contentus, uitreus nuncupatur. fuso enim uitro & substantia & colore similis est. qui autem extra retiformis terminos continetur, crystallinus uocatur, & à nōnullis disco formis & lentiformis, quoniā colore crystallo assimilat, specie uero lenti aut disco. at extimus omnium albugineus appellatur, q; substantia & colore albumini ouorum similis sit. natura igitur uitreum quidem humorem qui intimus est, alendi crysta lini gratia generauit. circumfusum uero exterius albugineum ad oculorum tutelam, ne. s. exterius à solis splendore læderētur: genas postremo pāniculus agnatus cōstituit cōgeminatus, ac ueluti indumentū duplex genarū musculos circūplectens. horū singulorū quodcūq; à propria natura aberrauerit, ægrotare oculum cogit.

Quot quiue morbi circa oculum fiant. Cap. II

QVæ proprie ophthalmiæ. i. lippitudines appellātur, chemoses, perturbationes, œdemata. i. tumefactiones, hyposphagmata, pterygia, cōiunctiuæ tunicæ morbi sunt. quæ etiam ulceratur, carbonesq; ac cancerosas affectiones perpetitur. sclerophthalmia uero & xerophthalmia, quarum altera dura, altera sicca lippitudo est, oculis & genis communicant. at in extima genarum superficie aquositates quas hydatidas uocant, meliceride s & steatomata eueniūt, sicut intra easdem scabrities, hispiditas, sycosis, grādo, lithiasis, compāctio, clausio. nā lagophthalmi quasi leporinos oculos præ se ferentes uocanť, ij quibus superior gena reuulsa est, ut operiri oculus nequeat. contra ectropij appellantur quibus gena inferior euertitur. sed & mutilationes, erosiones, ulcerationesq; circa genas consistunt. palpebris accidunt hispiditas, ordo pilorum præposterus, caluities, quæ etiam glabrities dicitur. præterea phthiriasis quam pediculationem nonnulli uocant, porrigo, hordeolum, & quā miltosim appellāt, q; in ea in rubricæ speciem palpebræ rubescant.

anguli

anguli uero patiuntur quidem & ipsi ægilopas non soli tamen, sed encanthides & rhyades ipsorum tãtum ægritudines sunt, nec minus milphosis angulis attinet, rubicundi enim & ueluti ardentes anguli fiunt, eo morbo laborãtibus rubricæ colorem imitãtes. porrò in cornea tunica eueniunt, caligo, nebula, argemum, ardor, ulcus, cauitas, fossula, fractio, prolapsus, ungula, pus, phlyctænæ, carbunculi, cancrosę dispositiones. in ea quam rhagoidem. i. uueam appellari diximus, prolapsus, myocephalum, staphyloma, claui, mydriasis, & quam platycoriã. i. dilatationẽ pupillæ uocant, item tabes, synchysis, conuulsiones pupillæ. at suffusio in foramine uueę. i. in pupilla oritur. albugineus quoq; humor, quandoq; seipso plenior, quandoq; crassior exquisitum uisum intercipit, sicut diminutior crystallinum exiccat. quæ uero glaucedo appellatur, crystallini humoris uehemens siccitas est. hebetudo aũt nerui optici obstructio, ut eius qui ita affectus sit, ne minimum quidem nocumentum sensu percipiatur: pura enim pupilla conspicitur, neq; quidpiam circa oculos uituperandũ apparet, cum tamen interea debiles sint, & noctu potius perspicaciores. cæterum in morbo qui ecpiesmus appellatur, totus oculus manifeste læditur. est aũt oculi prominentia quasi extra decumbat. inchoãda igitur curatio est à simplicioribus magisq; in superficie existentibus oculorum morbis.

Curatio perturbationis oculorum. Cap. III

OCulorum perturbationes, fumo aut æstu, aut puluere, aut quopiã tali obortas facile curabis. primo quidem iubendo ęgrum à causa lædente abstinere, ueluti sole, fumo, & huiusmodi, oculosq; tepida primo, deinde & frigida abluere, auersumq; à lumine conniuere. ita enim nulla re alia adhibita, salus parabitur. parcior tantum cibus offerendus, potusq; augendus, si ob æstum affectio contigerit, nam & somnus profundior occupabit, & formidata lippitudo digeretur, ideo ne à balneo quidem abstinendum si modo reliqua uictus ratio diligentius obseruetur. persistente morbo quies adhibenda, illinendaq; genis collyria aut ex croco, aut ex rosis cõfecta, & præcipue collyrium Nili. sordes uero ac gluten noctu circa palpebras collectum, repurgat et probe exterit posca dilutior, uel aqua frigida priuatim inspersa, aut aliquid aridorum quæ ad lachrymas ciendas conficiuntur, quale est crocodes quod procatalepticum nuncupatur.

Curatio inflammationis in oculi superficie existentis. Cap. IIII

INflammationi in superficie membranæ cõiunctiuæ apparenti, nisi dolor uehemens affuerit, repulsorium collyrium admouebis, quod erosionis uehemẽtiam sedet, addito oui albumine, plerunque enim solum albumen sufficit cum collyrijs quæ monohemera quasi diaria nuncupantur. curabis quoq; inchoantes in superficie ægritudines absq; inflammatione uehemẽti, si uespere quidem balneum adhibebis. postero die ad firmitudinem roburq; parandum nardinum collyrium illines, cui prima illinitione minimum quidpiam repellentium admiscebis: secunda minus adhuc. in quibus igitur adstringentia dominantur, plurimũ albuminis adijci oportet, paucius uero collyrij. at in quibus maturantia exuberant, quale est nardinum, crassiora illinenda sunt. sed & fomentum adhibeatur per spongiam moderate quidem dolentibus semel aut bis. ubi autem acrior dolor infestat, uel quinquies replicabis. sensus tamen hebetudo & acumen in oculo curando attendenda sunt. quicunque enim oculi natura uenas latas habuerint & sanguine refertas, quiq; glauci fuerint collyriorum adstrictionem ne minimũ quidem sustinent, propterea ijs dilutiora collyria adhibere oportet.

De inflammationibus ob plenitudinem contingentibus, & de chemosi oculorum ubi obiter aphorismus exponitur. Cap. V

PLenitudine uniuersum corpus aggrauãte, magna oculorum inflammatione

 oborta

oborta, ingentiq; dolore affligente, solus collyriorum usus non amplius ad huiusmodi affectum sufficiet, sed uaria medicatione indigebimus, præsidiaq; assumenda erunt, quæ ab Hippocrate memorãtur, Oculorum inquit dolores, meri potio, aut balneũ, aut fomentum, aut alui ductio, aut sanguinis missio soluit. non tamen eidem homini cuncta hęc adhiberi iubet, sed alij sanguinis missionẽ, alij fomentũ, alij solutionẽ alui, alij balneũ atq; alij meri potionẽ, à balneo igitur inchoabimus.

De balneis lippientium. Cap. VI

CONgruit itaq; balneum quibus œdematica inflãmatio circa oculos inest. est autem œdema tumore laxum, tactu frigidum, colore candidum, humorq; illi influens, immordacior ac minus calescens, qui quidem oculo neq; ruborem neque extensionem affert. euenit ferè id morbi genus in senio, hyemali tempore, ac mulieribus præsertim pinguibus, & omnino his qui pituitosi cerebri fuerint. ubi ergo prædictæ omnes notæ apparuerint, fidẽdum maxime balneo, ita enim ægrũ leuat, ut alio præsidio non egeat. multum uero sub dio persistendũ, & oculi plurimum aridioribus fomentis cum spongia diligenter expressa fouendi sunt: quod ubi feceris, planè senties œdema sub calido aere euanuisse, atq; interim ægros penitus incolumes redditos. quod si quid ab integra curatione deliquerit, nardinum collyriũ balneum ingressuro infundito. at si remissior dolor uidebitur, crassius collyrium assumito, diluens primo ad cotem. postea ubi lauerit patiens, ueluti dictũ est, balneumq; egressus fuerit, humore spongia diligẽter exterso, collyrium illines obseruando ne in oculũ incidat: magnũ enim nocumentũ afferre solet, propterea nec sudãtes inungi oportet, quoniã ob fusos in balneo humores defluens collyriũ, sua quadam erosione materiã facile ad oculos trahit, inflãmationemq; geminat. sed si euenerit ut morbus iste sit pertinacior, atq; humoris substantia ad uehementiorem frigiditatem declinet, tũc capitis smegmata adhiberi oportet in balneo, & post balneum puluisculos inspergi: ac prius quidem simplicioribus uti, causa uero permanente ad composita ascendere, quorũ materia huiusmodi est: lauri baccæ, nitrum torrefactum uinoq; extinctum, sampsuchus, fex usta, & similia. puluisculi autem præcipue mulieribus cõsueti admouendi sunt, quale est ex iride. semine apij, & pilulis cupressi confectũ, & qualia sunt quæ xeromyra quasi arida unguenta appellantur. neq; enim quæ adhibentur esse oportet immoderate calida, aut acria, sed cõmixta, & medioeri adstringendi facultate calefacere, quorum confectiones iam in præcedenti libro descripsimus. smegmata igitur in balneo sincipiti sunt apponenda, discretis inuicem capillis, ut remediũ propinquius corpori adhæreat: iubendumq; tantisper in balneo clauso ore persisti, ut plurima aeris ui uehementius per nares attracta, subiecta materia uelocius trãsmuteiur. post balneũ uero capillis exquisite detersis puluisculi, sicuti docuimus inspergendi. hactenus de balneis: nunc de uini potione dicendũ.

De uini potione. Cap. VII

VInum crassos humores permutat & attenuat, sæpeq; ex accidenti illos etiã euacuat, quod esse oportet colore fuluum, substantia tenue, neq; adeò antiquum, neq; uehementer adstringens, dandumq; maxime assuetis intemperiemq; siccam & frigidiorem habentibus. uino enim communio quædam uidetur inesse cum balneo. quando igitur usus postulauerit, ut humores euacuentur & transmutentur, balneum admoueri oportet: sed ubi permutandum, simulq; reficiendũ humectandum calefaciẽdumq; sit, ac præterea moderate euacuandũ, uino indigebimus: quod quidem calidæ aquæ nec multæ admiscebimus, minusq; dilutũ sit q̃ prius dilui consueuerat. aquam uero purissimam esse conuenit, fumoq; & odore carentem, & feruidam, scilicet ut seipsa reddatur tenuior, sufficiatq; ad maiorẽ uini copiam temperandam, exhibeaturq; in ampliori poculo, super quo quàm maxime æger

me æger

me æger oculos inter bibendũ adaperiat. ita enim soluetur obstructio, plurimisq́ effluentibus lachrymis spontaneis & saluberrimis, dolor penitus remouebitur, atq́ genæ relaxabuntur, ac seipsis ad motum habiliores leuioresq́ reddent. obseruandum tamen ne hominis caput pati soleat, tale enim à uini potione tutum non est. pro morbi uero reliquijs prius collyrio dulci ac prorsus immordaci ad præcedentes perturbationes sedandas utemur. sed ubi pacatiores oculi fuerint, atq́ ab ardore liberati, tunc repellentia applicabimus, quale est quod Hermolaus appellatur, reliquaq́ huiusmodi staltica quasi contractoria uocata. nam rubore inflammatio neq́ adhuc præsente adstringẽtia collyria remoueri oportet, quæ adstrictione sua reliquias materiæ intrudẽtia dolorem adaugẽt. atq́ hæc quidem de uini potione sufficiant, nunc de sanguinis missione dicendum.

De sanguinis missione. Cap. VIII

Sanguis ergo mittendus est, nisi quid prohibuerit eorum quæ sæpissime dicta sunt, quando ingenti dolore oculos affligente plurima extensio rubedo renitentia ad tactum atque ardor affuerit, feruidarumq́ lachrymarum copia defluxerit, ac rumor corneam pariter & coniunctiuã tunicam occupauerit, præ uehementi inflammatione oborta genæ ita euertantur, ut uix oculos possint occludere, totaq́ coniunctiua intumescens rubuerit, ac præterea uniuersum corpus sanguine repletum fuerit. uena autem quã potissime secare oportet superior est, quam humeralem uocant, sectionemq́ ampliorẽ facere expediet, ut crassiore sanguine euacuato & animi deliquio maturius inuecto protinus dolor ardorq́ inflãmationis auferri possit. toto uero corpore exinanito, collyrijs aliaq́ adhibita curãdi diligentia ad morbi reliquias conuertemur: atq́ in hoc morbi genere collyria eligemus, quæ minime erodant, qualia sunt cycnaria & libiana quopiam liquore calido affatim diluta & iugiter instillata. neq́ hic fomentis multum opus est, spongiam tantum ex tepida expressam suauiter applicabimus. alimenta autem offeremus immordacia, stomacho cõgrua, distributu facilia, urinam ducentia, minime acria aut salsa, aut crassioris succi aut concoctioni renitentia: post inflammationis declinationem nardinum dilutius usq́ ad exactam sanitatem infundemus.

De purgatione ubi & propriæ lippitudinis notæ explicantur. Cap. IX

Si neq́ ætas, neq́ anni tempus, neq́ stomachi præcipue aut alterius cuiuspiam uisceris imbecillitas, aliud ue insigne nocumentũ obstiterit, purgationem admittemus, in quibus tenues multæq́ lachrymæ, aut salsæ, aut acres, aut frigidæ emanauerint, uniuersumq́ corpus prauo succo abundauerit, caputq́ excrementosum fuerit, iugiterq́ aluus sisti consueuerit, & inde deprauatorũ humorum multitudo aggregari, ingensq́ dolor infestauerit. sicut enim in mittendo sanguine plenitudinem corporis quam plethoram uocant, ita in purgatione succorum prauitatem remouere cogitamus. neq́ uero una purgantiũ natura, sed multiplex est, quã pro uaria redundantium infestantiumq́ humorum qualitate uarie permutamus. quibus ergo aluus assidue detineri solet, aloem brassicæ succo dilutã, in pilulasq́ redactã exhibebimus. quos uero pituita aquosiq́ humores lædunt, ijs dato quod habet euphorbij, piperis, salis ammoniaci singulorum drach. viij. propinatur aridum in ouo sorbili, cuius cõfectio in libro tertio explicatur. at si bilis exuberet, dabimus amaram ex aloe, admiscentes scammoniæ tritissimæ scrup. ij. aut quãtum pro uirium ratione suffecturum uidebitur. sin succus melancholicus dominetur, addemus epithymi scrup. vi. scammoniæ obolos tres. post idoneam uero catharticam solutionem, si simplex quidem ac sine ulcere fuerit affectio, adstringentibus utemur collyrijs, quale est Hermolaus & reliqua huiusmodi. sin oculus ulceretur, simplicia & erosione carentia applicabimus, qualia sunt cycnaria & libiana. iam igitur quan-

tur quantum præsenti attinet usui, Hippocratici aphorismi intentionem declaraui-
mus, quomodo inquam uehementissimis doloribus inflammationibusq; sit oc-
currēdum. at quoniā plerunq; maxima remedia omittunt̃, præcipue purgatio &
phlebotomia, spectandū quo nam pacto tales curari oporteat. cum prędictis ergo
notis cōmunibus sunt & propriæ quædam omnem oculorū ægritudinē arguen-
tes. sordes enim ac lachrymæ quandoq; apparent glutinosæ & crassæ, quandoq;
tenues & protinus defluentes, interdum etiam salsę, interdum acres & mordaces,
nonnunq; calidæ, nonnunq; frigidæ. quod si in principio lippitudinis statim sor-
des appareat, cruditatem indicat, diuturnamq; lippitudinem fore. his itaq; suaui-
ter mederi oportet, dulcium collyriorum infusione atq; alia huiusmodi curandi ra-
tione, ut paulatim uera concoctio fiat: repellentia enim collyria plerunq; cum fri-
gida sint, substantiam obstruendo meatusq; constringendo & materias includen-
do uehementissimas inflāmationes doloresq; difficiles inuehūt, ut interdū cornea
tunica ob nimiā humorū extensionem disrumpat̃, præcipue ubi rubor plurimaq;
materia oculos occupauerit. talia uero sunt collyria quæ ex plurimo opio & aca-
cia confici solent, sicuti Antoninus, Hermolaus, & quæ pelaria uocantur, atq; ijs
similia. nonnulli enim post longiorem Antonini collyrij usum præter doloris ad-
ditamentum uidendi quoq; facultatem iniuria affecerunt, nimia enim refrigera-
tione mortis similitudinem membro inflixere.

De fomentatione. Cap. x

FOmenta adhibenda sunt, si crassissima sordes præsertim in principio apparue-
rit, ut attenuet̃: tuncq; à balneis penitus abstinendū, quamuis alioqui fomen-
tum balneo assimiletur. uinum uero quandoq; dandum, paucaq; alimēta quæ stō-
macho congruant, quæq; attenuent. quod si durior aluus fuerit, abluenda est betę
ac furfuris decocto cum melle & sale, illinendumq; os ad euacuandam materiam
cum confectione diamoron, aut alia oris collutione pituita euocanda est: plurimi
enim maxillares musculos iniuriæ habētes obnoxios difficulter mādere possun̄t.
postea uero, sicuti dictū est, simplicia collyria infundemus, ac si calida fuerit affe-
ctio utendū ijs quæ libiana appellan̄t: quale est quod nos ad huiusmodi morbos
experti sumus: è quorū quoq; numero est quod ad Heram refert̃, ab ipso tephrū
uocatū, pompholyge carens, quo libentius nos eius descriptionē admisimus: nam
pompholyx & perq; raro inuenit̃, & perq; facile adulterat̃. optima uero est colo-
re non candida, sed potius ad liuidū uergens. hanc efficacissime experimur, si car-
bonibus admota auream flammam emiserit. utendum ergo collyrio, quod tephrū
uocatur, aduersus lippitudinem à calido humore generatam. quod si defuerit, ad
aliud quodpiam ex libianis aut è cycnarijs accedendum. quod si inflāmatio affue-
rit cum calidæ lachrymæ defluxu, hecatontarchion dilutissimum infusum opitu-
latur, nisi exulceratus sit oculus. sed si sęuiat inflammatio, addendum hecatontar-
chio aliquod ex adstringentibus collyrijs. si uero destillatio potius dominetur, ip-
sum priuatim dilutius infundi oportet. omnium autem efficacissimū est, ubi sor-
des crassæ tenacesq; fuerint, collyrium quod è uino conficitur isotheon appellatū
cum albumine oui infusum, ita exacte dilutum, ut tantū à collyrio albumen colo-
retur: statim enim absq; alio præsidio incolumitatē affert. at si post collyrij usum
punctionis cuiusdā aut caloris sensus offendat, albumen oui infundito: delata enī
lachryma à superiori parte in gena sistit̃, opinionemq; arenæ patiētibus affert. ac
medici quidē credentes ijs quę ab ægro dicun̄t, arenulā subesse, genam inuersam
spongia detergunt: ac primo quidē æger ab ea suspitione liberari uidet̃, postea ue-
ro maximū ingruit nocumentū, exasperata enim gena pūctorius dolor geminat̃:
ideo ijs q̃ ab ægris dicun̄t non omnino credere oportet, ꝑturbati enim doloribus

ignorant

ignorãt quod uere offendit. ergo post collyriũ fomentatio copiosa adhibenda est, nam ita inhærens lachryma dissoluetur: deinde ad mordicationem sedandam solum oui albumẽ prius tepefactũ infundemus. id enim meatus rarefacit, suoq́ lentore facile lachrymã educit, & emplastico liquore humorũ acrimoniã contemperat, eorũdemq́ tenuitatẽ ad cõmodam crassitudinẽ trãsfert: utq́ summatim dicã, siue infestet siue nõ infestet punctio, semp̃ albumen oui priuatim infusum cõfert, nam morbosam putredinẽ totã detergit: collyriorũ enim substãtia etiã si tenuissima fuerit, genis tamen atq; oculorũ tunicis insidens, quandã indueit asperitatem, præterq́ ꝙ oculo impacta nihil utilitatis afferre censenda est. quidã uero ad dolorem hebetandũ acrimoniamq́ dulcorandã lac pro ouo instillare cõsueuerunt, deceptiq́ pro breui solatio diuturnos affectus inferũt: idem eñ peccãt, atq; ij q pinguia uulneribus applicãt, & carnis excrescẽtias adaugent, imò & lac facile à calore superatũ qui in oculo p̃ter naturã est, cõfestim ad acrimoniã p̃mutaẽ. ac de calida quidẽ lippitudine q̃ sine ulcere fit, hactenus dictũ sit, nũc ad frigidã accedẽdũ.

De frigida oculorum intemperie. Cap. XI

IN frigida uero oculorum intemperie minus quàm in calida dolores infestant, serius tamen curatur, & si in hac inflammatio superueniat, œdematica fiet, colore ueluti plumbeo, neq; oculi ualde perturbati aut rubicũdi apparent, effluũtq́ his lachrymæ à minori angulo, interdum tamen & à maiori paruissimæ & frigidissimæ. at progressu temporis genæ subinflammãtur, punctionesq́ subsequuntur: consistitq́ is affectus ob pituitosa frigidaq́ excrementa in capite redundantia, nonnunquam & ob frigidi aeris occursum, præsertim post balneum. ijs igitur oportuno clysteri exinanitis, balneum admoueatur, sed & uinum detur eo modo, quem paulo ante in Hippocratici aphorismi expositione tradidimus, infundatq́ inchoante ægritudine nardinum Zoili dilutissimum. at quo magis lachrymæ minuuntur, eo crassius reddatur collyrium, sitq́ tibi hæc communis curandorũ oculorum intentio, pro ratione decrementi influentis materiæ semper adhibitorum collyriorum substantiam reddere crassiorem. declinante uero lippitudine, nardinum aqua dilutum genæ cum nucleo specilli illinito.

De oculorum inflatione ex Demosthene. Cap. XII

INflati dicuntur oculi, quando absq; manifesta causa intumescunt, dẽcoloratioresq́ ac magis pituitosi pruriẽtesq́ cum fluore efficiunẽ. ꝙ quidem senibus maxime euenit, inchoante pruritu ad angulũ nasi tanq̃ muscæ uel culicis morsu in æstate præcipue redundans. curatur fomento spongiæ, deinde interiori genæ illito melle, uel priuatim uel cũ croco aut liquido emplastro Herasistrati qđ pãchreston uocant: sed & extrinsecus genis mel illinendum. confert & aluũ ducere, deinde lauari, & caput calida temperata perfundi, ac post balneum uinum calefactũ potare. ubi uero uehemens pruritus affuerit, si corporis habitus atq; aluus permiserit, nihilq́ aliud obstiterit, uena cubiti secanda est, aut præmollita aluo corpus purgandum. aqua etiam marina præsertim in hyeme oculus recte colluitur.

De oculorum tumore quod uocant œdema. Cap. XIII

TVmere oculum intelligimus, quando gena exterius attollitur decoloratior, grauior, ad motum contumacior pallidiorq́ reddita, interdum & candidum genæ supereminet nigri quantitatem. nonnunq̃ etiam tumor laxus extra genam contingit, qui digito pressus pari uelocitate meat & remeat, estq́ plerũq; indolẽs, ac natiuo cõcolor fere à defluxu aqueo fieri solitus. qcũq; uero tumores circa genas absq; oculorũ cõsensu fiunt, præinanita per clysterẽ aluo solis linimẽtis curandi sunt, quæ adhibitis primo spongiæ fomentis apponi debent. ad laxũ aũt & concolorem tumorem, præeuacuata similiter aluo post fomentationem mel interiori

genæ illinitur, uel liquidum emplastrum Herasistrati. sunt quoq; ad hos usus idonei apophlegmatismi e melle cocto, uite domestica, thymo & puleio, nam acriora sunt recusanda, quemadmodũ uua taminia, & reliqua huiusmodi. ubi autem oculus genæ consensu afficitur, præeuacuato uentre & ieiunio imperato, spongia locum fouebimus: interdum & totam faciem perfundemus, præsertim ubi pruritus infestauerit. deinde absinthium tritum, & hyssopum cum melle superiori genæ illinemus. si uero corpus fuerit imbecillum, lentem elixam cribro coquinario aut rariori panno excolatã adiecto melle illinito. æstate uero crocum cum mulso applicato, aut quod ex succo coriandri, aut solani, aut seridis conficitur. idem facit & glaucium. oculum præterea inungito liquido linimento Herasistrati, aut alio quopiam quod humiditatum copiam purgare queat.

De œdemate ad scirrhi speciem accedente. Cap. XIIII

EVeniunt & circa oculos œdemata quæ ad scirrhi formam accedunt, renitentia & dura, progredientia usq; ad malas & supercilia, fiuntq; præcipue ex carbunculosis affectibus diuturnisq; lippitudinibus ac mulieribus maxime eueniũt: oportet ergo si gena interius intumuerit, iuxta morẽ inuertere, et collyrijs ad asperitatem præparatis fricare. quod si exterius tantum fuerit ægritudo, oculũ nullatenus inunges, sed totius corporis atq; ipsius induratæ partis frictionem admouebis: deinde oculo ęgri occluso quatuor extremis digitis diutissime locum fricabis. postea subsequenti collyrio inunges: thuris, gummi sing. drach. vi. aluminis scissilis drach. i. malicorij tãtundem terito ex aqua & illinito, finitoq; arefieri, & ubi ad uesperascit, molle linteũ & lanam alligato, ac si æger robustior fuerit, plurima ambulatione interdiu sensim utatur, deuitetq; balnea, & moram sub sole cæteraq; calefactoria. itẽ legumina, bellaria, irã, spiritus retẽtionẽ, uomitũ et cõcubitũ fugiat.

Seueri curatio communis ulcerum oculi & confectio succi fœnogræci. Cap. XV

VLceratur oculus quandoq; quopiã extrorsum incidente, quandoq; acriorũ humorum destillatione erodente. siue igitur in coniunctiua, siue in cornea tunica, siue in genis, siue in angulis, siue in quacunq; oculi parte ulcus contigerit, communi consilio curabitur, quemadmodũ & reliqua totius corporis ulcera, uel uenæ sectione, uel purgatione, uel clysteri, uel omnibus simul adhibitis, si ita occasio postulauerit. uictus uero rationem infestanti humori cõtrariam adhibebimus, ut tenuis crassescat, crassus attenuetur, lentus incidatur, corruptus difflетur, acris pinguescat, & omnino ad temperiem ægri natura ducatur, semperq; obseruabimus, ut alimentis alui mollities comparetur. inferiorum quoq; membrorũ frictionem adhibebimus, lõgasq; deambulationes sensim faciendas imperabimus: aquę etiam potione utemur, & lotionem rarissimã concedemus. omnino uero collyria ad quodcunq; oculi ulcus infundi, quale est quod stella appellaĩ, singulare præsidium est. cãdida etiã cycnaria q̃ ita à colore nuncupanĩ, pręsertim q̃ ex succo fœnogręci cõficiunĩ, pariter cõprobanĩ. at si ulcus sordidũ fuerit, cũ succo fœnogręci dissoluenĩ collyria, atq; ita infundenĩ. eius enĩ lentore sordes facilius depellet, sed præter lentorẽ relaxandi quoq; uirtute pollet, ut nos frequenter ad ulcera hoc tantũ usi succo rem perfecerimus. si tamen sordes redundauerit, succo fœnogręci quidpiam mellis addemus. fœnogræcũ aũt prius diligentissime purgari oportet, deinde plurimum ablui, postea in aqua dulci purissima die ac nocte madefactum in fictili exacte decoqui, uitariq; in decoctione uas æneũ. postero die effusa priori aqua, & alia pura cõiecta ad ignem splendidũ fumo carentẽ decoquito. ideo uero primã & secũdã aquã abijcimus, ut oĩs inde amaritudo eximaĩ. tertio igiĩ purissima aqua adiecta, & exq̃sitissime operta ad liq̃dioris mellis cõsistenũã decoquito.

inde

inde per linteum excolabis, fœnogræcum nequaquam exprimens, sed eo tantum succo contentus qui sponte defluet, quem ad prædictos usus seruabis. seruari autē in alteram diem, uel quàlongissime in tertiam potest, ulterius enim moratus acrescit. sed ubi ulcera satis purgata sint, à succo fœnogræci abstinebis: & si profunda fuerint, libianū collyrium, aut potius quod ex thure conficitur, admouebis. at iam incarnatis ulceribus, & ad planitiem uel ad perquam exiguam profunditatem redactis collyria admouebis, quæ ad cicatricem ducunt, quale est quod ad Cleonem refertur. ac de communi ulcerum curatione sat hactenus dictum sit, reliquum est explicari quomodo singulum quodq; seorsum tractari oporteat, inchoādumq; ab ulceribus ab extrinseca causa illatis.

De paruis animalibus, palea siue arena in oculum incidentibus. Cap. XVI

SI in oculum culex inciderit aut aliud perexiguum animal, occluso sano oculo patiēs aperiendus est, ut animal libere exeat. si uero palea aut arena quidpiam ue tale inciderit, idem quoq; fieri potest: quod si parum succedat, uolsella suauiter extrahes, aut aquam, aut lac, aut potius mulsam infundes: sin adhuc magis oculo adhæreat, medicamēto quopiā uiscido minime acri tentabis euellere, quale est qđ è melle cōficit̄.

De calce uiua incidente in oculum. Cap. XVII

SI calx uiua in oculū inciderit, lac quidē aut aqua infusa ulcera & incendit. oui uero albumen infusum & magis oleum rosaceū adurendi facultatem retūdit.

De ulceribus ab igne. Cap. XVIII

QVæ ulcera ab igne eueniunt duriores crustas inducunt, quas assiduo albuminis oui & lactis illitu madefieri oportet, collyrioq; uti quod è stibio conficitur, & eo quod ad Cleonem refertur.

De ijs quæ oculo infiguntur. Cap. XIX

AT si oculo surculus aut quodpiam impingatur officulum, uolsella extrahemus, diligenter cauendo ne infringatur. si uero nihil emineat, sed æqualē habeat cū corpore superficiem, bina poma accipito, atq; utrinq; erectis nucleis cōprime oculū, ut quod infixū est in medio intercipiat̄. cumq; procūbere uidebit̄, uolsella extrahito, deinde sanguinē turturis aut colūbæ aut oui albumen instillabis: quæ si parum successerint, curato oculū infusionibus & linimētis q̄ ad inflāmationes cōficiunt̄. post aliquot enim dies suppurata punctione ꝙ infixū est fluitabit.

De hyposphagmate. Cap. XX

HYposphagma dicitur, quando ob percussionem quampiā fractis aut contusis uasis intra tunicas oculorum sanguis colligitur, ac statim quidem in principio sanguineus color apparet, postea uero liuescit. his mederi oportet communi adhibita curatione, quam paulo suprà de ulceribus explicauimus, sectione uenæ, purgatione, ac reliquis quę sequuntur, infundendo albumen oui tepefactum, aut sanguinem turturis seu columbæ. superiori uero genæ lanam uino, oleo rosaceo & ouo madefactam applicabimus, utq; oculus ad emittendam lachrymā commode aperiatur, uinculo laxiori utemur. postero die fouendus sæpissime oculus spōgia expressa ex decocto absinthij, sed potissime hyssopi, lana extrorsum apposita, atq; ubi iam oculus sine inflāmatione sit, melle inungat̄, aut liquido linimēto Herasistrati, aut collyrio aromatico. benefacit quoq; solatri succus cū melle illitus, & thus cū æquali bituminis pondere suffitū. ad diuturna uero hyposphagmata id mirifice cōfert: in ahenū rubrum pueri impolluti urinā cōiectā, tudicula ęnea sub sole aliquot diebus subigito, donec quantum succi sat fuerit exudetur, tunc finito arefieri, & adiecto melle utitor. Aliud Apollonij mēphitæ ad hyposphagmata & uibices. Lapidis hæmatitę, sanguinis à corde asini extracti, ac sub sole aresacti

portiones

portiones æquas cũ pueri urina terito, adiecto nasturtij succo, quod hiberida uocant, ac collyria cõficito, usus tempore cum muria infundito. Aliud. Lapidis hæmatitæ, columbini sanguinis arefacti, asinini sing. drach. iiij. gummi drach. ij. terito simul, ut dictum est & utere. collyria quoq; Democratis applicabis, diasmyrnium & dialibanum & diacrocum appellata, præcellitq; ijs fœnogræci succus decoctus, sicut docuimus, & columbinus sanguis.

De punctionibus quales à stilo eueniunt. Cap. XXI

PVnctiones oculorum quales à stilo aut quopiam tali cõtingunt, post curationem communem quam iam prædiximus, statim à principio turturis aut columbæ sanguine, aut oui albumine irrigentur. atq; initio quidem fomenta omnia uitari oportet. tertia uero aut quarta transacta præinanito uniuerso corpore spongijs souebis, & illines cataplasmata quæ ad inflammationes descripta sunt, ac collyria erosione penitus carẽtia admouebis, etiam si ulcera impura cognoueris. uteris ergo spodiaco & tephro, & stella, & similibus. benefacit & Nili diarhodon cũ ouo dilutum & infusum.

De uulneribus profundioribus. Cap. XXII

VBi uero profundius maiusq; ulcus in oculo obtigerit, ut insiti humores egredi periclitentur, obseruari oportet ne inflammatio superueniat, quam febris subsequatur. præ omnibus ergo si uirtus tolerauerit, cubiti uena secanda est: inter initia enim nihil hoc præsidio efficacius, sed si sectio uenæ fuerit prætermissa, ad purgantem medicinam studium conuertes. quod si ne id quidem fieri possit, usitatis clysteribus aluum duces. oculũ uero oui albumine irrigabis, & illines linimento quod ex ouo simul cum uitello ac rosaceo & uino tepefacto cõficitur, excipiẽs lana & applicãs: subsequentibus diebus souebis rosarum aut meliloti decocto, instillabisq; lac mulieris cum ouo tepefactum. linimentis præterea uteris quæ ad inflãmationes descripta sunt, præsertim quod ex capitulis papaueris, meliloto, croco & pane pręparatur. frons quoq; & tempora modico opio, plurimo croco admixto inungenda sunt. leuia uero sint linimenta, & superior tãtum gena illinatur, ut cõmode aperiatur oculus ad defluentes lachrymas excernẽdas, qua ratione leuia quoq; ligamenta adhiberi oportet. quod si aliqui linimenta non tolerauerint, inungentur genæ, frons & tempora Nili diarhodo. at si uehementior dolor infestauerit, abrasis capillis & uertici & occipiti cucurbitulæ applicentur, propinenturq; in nocte quodpiam eorum quæ anodyna appellãtur. circa septimam uero dilutissimum Nili diarhodon usq; ad exactam curationem instillabis. sorbitiones autem pro cibo eligendæ sunt boni succi, bonamq; reddentes aluum, oportet enim aluũ perq; facilem esse, sed à uino usq; ad declinationem omnino abstinere oportet. cauenda quæcunq; caput replent & defluxum irritant.

De albuginei humoris excretione. Cap. XXIII

SI uero puncto oculo albugineus humor excernatur, ita ut oculi quantitas contrahatur, cætera quidem fient ad inflammationem arcendam quæ superius dicta sunt: sed post inflammationis & ulceris declinationem balnei usus & uinum tenue temperatum & boni succi conferet, ut scilicet corpus probo alimento nutriatur & humidum reparetur.

De prolapsu totius oculi. Cap. XXIIII

TOtius oculi prolapsus ex aliqua uiolenta capitis percussione contingit, aut carbũculosis ulceribus, aut membranis & uasis quibus oculus insitus est, fractis uel relaxatis. in nõnullis enim oculus uniuersus adeò extrorsum procidit, ut à genis operiri nequeat, imò interdum ad malas usq; & supcilia prolapsus attingit: euenitq; id potissime ob casum è sublimi loco, uel ob uiolẽtas capitis pcussiones, periculosa

periculosa sanè affectio, propterea confestim curanda est sectione uenæ aut purgatione, aut quodam alio ex ijs quę ad ulcera suprà explicauimus. è cibo quoque subtrahi oportet: deinde ouum, rosaceum & uinum lana excipiens apponito, postea cataplasma quod ex capitulis papaueris, croco, meliloto & pane cōficitur, uel folia hyoscyami cum pane, uel psyllium calida modice madefactū illinito. assidue uero linimenta immutanda sunt, ne partes concalefactæ suppurentur. subsequentibus diebus ubi parum profeceris, deraso capite occipitio cucurbitulam applicabis. si tamen adsit inflammatio, cucurbitulę non conuenient, sed tepidum lac cum ouo iugiter infundi oportebit. declināte inflammatiōe diarhodon Nili cum ouo, aut cum modico mellis ad saniem excernendā illinendum est. sæpe etiam sub genam specilli nucleus immittendus, ut agglutinatio quæ fieri posset, impediatur. q̃ si oculi prolapsus ingens omnino fuerit, ita ut nulla amplius spes uisionis super sit, cataplasmatis utemur quæ suppurandi facultatē habeant: sed & lenticula cum melle illinenda est, atq; inflammatione declinante balneum admittendum.

De ulceribus in superficie existentibus ab humorū decursu genitis, caligine, nubecula, epicaumate & encaumate. Cap. XXV

VLcera uero magis in superficie existentia, ob decursum humorum generata diuersimode nominanī: caligo enim est ulcus superficiarū in nigro oculi apparens, cœruleum caliginoso aeri simile, nigri maximam partem occupans: q̃ si ad pupillam peruenerit, uisum difficilem reddit. nubecula est eiusdem nigri ulcus, sed caligine profundius & angustius, colore candicans. epicauma dicit quando nigrum oculi in superficie exasperatū incēditur, ac speciem cineris præbet. encauma uero est ulcus plerūq; ab igne generatum, cum crusta impura in nigro aut albo oculi adueniens. in nigro tamen si ad profundum penetrauerit, plerūq; inter repurgandum ulcus ampliori tunicarum erosione inuecta humores paulatim effunduntur, totusq; oculus effluit. ad ulcera igitur quæ in summa superficie extiterint, siue cum febre, siue absq; febre sint, aluo prius per clysterē euacuata, Nili diarhodon dilutissimum infundimus, atq; in ipsis infundendi collyrij interuallis, lac interim paulatim instillamus. post aliquot uero dies Nili collyrio admiscēdū chia cum Apollonij, aut aromaticum, denique his quoq; puris utendum. at ubi purgata ulcera fuerint, Cleonis collyrium applicabis: ocyssime enim cōglutinat ac tenues cicatrices reddit, ut uix sensu percipi possint.

De Argemo. Cap. XXVI

ARgemum est ulcusculum in iride circulo, in albo quidem nigrum, in nigro uero candidum apparens: quod cum profundius sordidiusq; contigerit, & nimis propere mundificetur, sæpe procidit uuea, ideo emplasticas illi medicinas in principio adhiberi oportet, ut sine inflammatione persistat, atq; obiter oculi tunica subnutrita crustam deponat.

De fossulis & concauitatibus. Cap. XXVII

FOssulæ appellantur, quando in nigro, caua, angusta puraq; ulcera eueniunt, puncturis similia. cōcauitates uero sunt rotunda & latiora fossulis ulcera, minus tamē profunda, q̃ non acribus collyrijs purgāda sunt, sed potius mitiorib. nutrienda, p̄cipue quę fossulæ dicunī. cōcauitates aūt si antiquanī, primo leuiter ab stergētibus curabimus, deinde ad incarnātia pgemus, qualia sunt ex thure confecta. at ubi planę fient, aut parū admodū concauæ, Cleonis collyriū adhibebimus. ubi uero etiā sordidæ sint, mulsam infundimus. nos uero fœnogręci decocto præparato sicuti diximus, mellis portiunculā cōmiscentes rem quæsitā cōsequimur. utimur etiā ad caua & sordida ulcera Theodotio Seueri cū oui albumine diluto, quod sine omni prosus dolore mūdificat, & ocyssime ad cicatricē ducit. neq; uero p̄termittenda hic est cōmunis illa curatio, quam suprà de ulceribus tradidimus.

De pute

De pure aut ijs quæ onychia, id est ungulæ appellantur Dionis collyria. Cap. XXVIII

PVs in ulceribus genitum diuersas appellationes sortitur. ungula enim uocatur, quando à profundiori ulcere effluens pus intra ipsas tunicas labitur, collectumq; in circulo iridis speciem ungulæ imitatur. plurimo uero pure conueniente, ac nigri dimidium occupante, aut se per totam corneam diffundente, oculũ hypopyon, quasi suppuratũ uocamus. potest idem sine ulcere accidere, si capitis dolor aut lippitudo aut inflammatio præcesserit, ob cuius ingentem ardorem disruptis uasis sanguis effusus suppuretur. omnia uero hypopya pulsatorius dolor, ac circa uniuersum oculum rubor & temporum dolor consequitur, quæ reiectis in principio fomentis curabimus, facta prius alui per clysterem inanitione sanguinẽ à superiori cubiti uena mittentes. deinde uenam quoq; anguli maioris oculi absque illa consueta colli deligatione secabimus: tum cucurbitulas occipitio, aut sanguisugas temporibus applicabimus: inde collyrijs ad inflammationem, præcipue Nili diarhodo cum ouo aut lacte diluto utemur. transacta tertia locũ spongijs primo moderate, deinde per additamenta paulatim procedendo, magis ac magis souebimus. suntq; hic emplastica collyria euitanda, discutientia uero & excolantia admittenda, præsertim chiacum Apollonij, & similia. quę uero diasmyrnia uocantur, uehementissime discutiẽtia & exiccantia statim quidẽ tenuiores partes uberrime euacuãt: residuum uero crassius redditum cogitur & exiccatur, ut uix extirpari queat. medicus uero quidam apud nos probatissimus ocularius, etiam concussione capitis multos hypopyo laborantes sanauit: statuebat eñ eos in sella erectos, & utrinq; ex obliquo caput complectebatur, deinde concutiebat ita, ut nos manifeste pus delatum inferius conspicaremur, ubi deinceps ob grauitatem persistebat. quando igitur pus in superficie fuerit, atq; ulceri proximus, in mundificando ulcere omnino & pus euaporat. ubi uero pus longe penitior profundiorq; ulcere fuerit, ut per medicamenta excolari nequeat, oculum circa iridem quæ & corona appellatur, sub ipsius puris loco acu oblique perforari oportebit, ita eñ pus excernetur: hæc tamen chirurgia admittenda non est, nisi loca inflammatione caruerint. Ex Demosthene. Vbi uero in coniunctiua tunica suppurationes fiunt, cum eminentia rubedine maioriq; pulsu, eleuatis genis circumplexoq; humore coniunctiuam in parte inferiori scalpro sensim incides, atq; ubi pus effluxerit, utrinq; oui albumen instillabis: deinde integrum ouum cum uino mulso subactum, molli lana excipiens oculo applicabis & alligabis: postero die spongia ex aqua expressa souebis, instillatoq; ouo rursus lanam prædicto medicamento madefactam appones, ac post tres dies collyrium ad Cleonem relatum illines, aut quodpiam aliud corũ quæ ad puncturas admitti solẽt. Dionis uero collyriũ tale est: spodij drach. vi. thuris, squãmæ æris, myrrhæ, acaciæ, spicæ nardi, opij torrefacti sing. drach. i. gummi drach. vi. confice cum aqua pluuiali. usus tempore cum oui albumine infundito, deinde lanam cum prædicto medicamento apponito. quod si cessante inflammatione ex incisione caro decumbat, præcedens collyrium lacte dilutum illinito. probe etiam contrahit & mundificat chiacum.

De Phlyctænis. Cap. XXIX

PHlyctænæ & in albo oculi & in genis eueniũt, plerunq; tamen circa corneam consistunt: harum quædam in superficie, quædam in profundo fiunt. cornea enim tunica ex quatuor ueluti membranulis densissimis tenuissimisq; constituit. interdum igitur phlyctæna sub prima membrana exoritur, unde & colore nigrior apparet: interdum sub secunda aut tertia quæ & candidior spectantibus offertur, quoniam in profundo occultatur: natiuus enim color phlyctænę niger est. cornea uero

uero tunica ueluti cornu candicat. quãto ergo phlyctæna profundior fuerit, tanto candidior apparebit, magisq́ dolorifica, & molestior: namq́ phlyctæna siue ob multitudinẽ erumpat siue ob acrimoniam erodat, ut inde membrana ulceretur, ulcus quidem in superficie facillime, difficillime uero in profundo curabitur. imminet enim periculum, ne residuum corneæ, cum per quàm tenue sit, infringatur, & procidat uuea, atq́ oculi humores effluant, præsertim si fractio in pupilla euenerit. fractionem enim pupillæ, quocunq́ modo curetur, aliud ingens malum consequitur: nam obducta ulceri cicatrice, intercæpta uidendi acies excæcabitur. cum uero nonnunquam contingat ut ob corneæ tunicæ erosionem uuea prolabatur, atque imaginem præbeat ueluti phlyctænæ in superficie existentis, id diligentiori inquisitione indagari oportet. phlyctæna ergo existens in superficie undequaq́ simili modo nigrescit, non multa tamen neq́ exquisita nigredine: uueæ uero delapsæ pars tantum quæ procidit, nigra est aut cœrulea. illud uero indicium maximum, q́ basim circuli uueæ prolapsæ candidam cõspicaberis: cornea enim tunica colore candida est, qua fracta defluxit uuea. sed & pupillę magnitudo in uuea delapsu minuitur, aut omnino figuram uariat: neq́ enim in eo defluxu pupilla figuram exquisite circularẽ seruabit, sed in aliqua parte ueluti reuulsa apparebit. prædictæ igitur notæ diligenter sunt aduertendæ, & ægritudines distinguendæ, quoniam pro ægritudinũ differentijs curationes quoq́ immutanť. in uueæ enim pro lapsu magis adstrigentibus & repellentibus utemur, in phlyctænis autem sensim discutientibus. ergo phlyctænas curabimus, primo iubentes, ut ægri parũ loquantur, euitentq́ sternutationes, iram, spiritus detentionem, nimium splendorem: deinde cibũ, ac potũ q́ maxime cõtrahentes, aluũ quoq́ clystere acri citabimus, tentabimusq́ lactis potione mollire, his quibus neq́ in stomacho acescit, neq́ nidorem contrahit, neq́ uomitum prouocat. ubi enim quidpiam horũ euenerit lac remoueri oportet, ac ius potius gallinæ aut cnici cremorem, aut aloen, aut aliquid simpliciorum aluum ducentium propinare. euitanda autẽ uehementiora cathartica præcipue quæ stomacho aduersantur. ligamenta etiam & linteorum lanæ ue applicationes ab eisdem remouebimus: sunt enim hęc infestissima nõ eis tantum, sed omni quoq́ lippitudini, quæ ob acres humores euenerit. locus igitur in principio illinendus est quando inflammatio obsederit, leuibus quidem rebus sed apte adhærentibus. sumes enim linteola tenuissima & mollissima super quibus extendes cataplasmata, & toti oculo appones complectendo malam superciliũ & tempora, ac tandiu permittes quandiu humida fuerint: ubi uero aruerint, statim auferes, nouumq́ rursus simili modo appones. eligere autem oportet illa, quæ ad inflammationes conueniunt, ueluti ouorum uitellos cum croco & opij portiuncula sapaq́ & pane subactos. congruunt etiam quæ adstringunt ueluti poma cydonia decocta, aut malicoria in aqua elixata: obseruandumq́ sicuti sæpius dictũ est, ne oculus arcte uinciatur, id enim aduersissimũ est, imò sedata inflammatione cataplasmata quoq́ remouebis grauitatis ratione lædentia. in principio igitur diarhodon Nili cum lacte dilutum & infusum melius adhibebis, deinceps diasmyrnium dialibanum & diacrocum. fomenta uero in principio quidem tepida applicabis, calidiora enim inflammationem exacuunt, post principium autem fomentorum calor augendus est. deambulationes & reliqui motus initio non conueniunt, transacto initio balnea cæteraq́ calefactoria conceduntur. toto curationis tempore à uino abstinendum, & calida aqua potanda, cibiq́ molles & qui facile digerantur, assumendi, cauendumq́ in his à uenæ sectione in fronte, aut angulis oculorum. procidit enim oculus, præcipue si inflammatio simul affuerit, aut ulceratio profundior.

Cc De cata-

De carbunculis genarum ex Seuero. Cap. XXX.

Quoniam uero carbones è genere phyctenarum sunt, in genis & ipsi orientes trahentesq́ oculum ad maximum affectionis consensum, aduersus hos quoq́ præsidia afferemus, ubi prius notas, quibus discerni possint, tradiderimus: nam & alia quædam genas occupantia carbunculorū suspicionē afferunt imperitis. hordeola enim parui & uari circa genas contingunt, sed cum tumore quodam, & plerunq́ absq́ inflammatione, nec cū multo dolore: carbones aūt statim à principio maximū ruborē præseferūt, ut ab eis oculi incendant̄, neq́ cito intumescūt, aut attolluntur: ob immoderatū enim feruorē ueluti fractio quædam carbonū superficiem inuadit, quodq́ inde effluit tanq́ mordax & acre, arefacit, & comburit, inq́ propinqua loca morbum disseminat. ideo uehemēs inflammatio cōsequitur, non oculos tantū pertingens, sed & partes circumiacentes aures præcipue & glandulas, ut inde frequēter magna ulcera, & fractura oculi eueniat, imò & prolapsus, & staphyloma, & prosphysis: at ancylosis, & palpebrarum glabrities, præterea carbonum cicatrices crassiores sunt & iugiter ulcerantur. atq́ in reliquis quidem corporis partibus sanguis à carbonibus effluens ob torrefactionem ater est, in oculis uero nullus omnino sanguis à carbunculo emanat, neq́ eñ sanguis in oculo exuberat, propterea carbunculi plerunq́ colore albi in genis contingūt. si forte igitur ob congruam curationem festina sanitas consequatur carbonis uestigium non apparet. si uero persistat morbus difficilisq́ reddat̄, locus necessario nigrescit. carbonibus ergo inchoantibus, neq́ ad cataplasmata neq́ ad unctiones statim properandum est, sed prius clystere aluus ducenda, dein lacte moderate decocto corpus purgandum & in quibus sanguis redundat uena secanda, tum spongia locus fouendus, sumendo à simplicioribus initiū. nos enim adstringentibus, & refrigerantibus sæpe & exiccantibus medicinis tales curauimus. in principio itaq́ dum adest incensio humorum ebullitionem studentes extinguere coriandro trito rubedinem oculi inungimus, interdū & solanū cum passo tritum & loco appositum, carbunculum confestim aboleuit, sed uictus ratio in principio mirum in modum confert. frigida tamen cataplasmata, carbonibus oculorum adhibita, repellūt quidem quod influit, sedantq́ exteriores inflammationes, sed formidandū ne materię præcipitentur ad oculum, id enim solanum passo cōmixtum perpetrauit: nam tumorem quidem protinus aboleuit, oculum uero excæcauit. at carbones iam depascentes uarie curandi sunt: quod enim effluit acre existens & mordax uicinis partibus distribuitur, & morbum cōmunicat, ut periculum sit ne ipse oculus afficiatur iniuria: nam inde erosio solet contingere. spongia igitur fouendus oculus, & moderate irrigandus est, rosarum, aut rubi, aut palmitum uitis decocto, quod quidem tepidum sit & ad lactis liquorē accedens. q̄ si putrida efficiant̄ loca, quia iam depascentia pręualuerit, sæpe enim etiā genæ excidūt, tunc ad tales defluxus hypocistidis succum aquæ admiscemus, myrtumq́ & acaciam passo diluentes, locum inungimus, quippe in curando corpore materiæ eligendæ sunt, medicinas enim nimiū efficaces hæc loca nō tolerant, ut æruginem æris & similia: nam quamuis alioqui sua mordicatione spem salutis afferre possint, ab oculis tamē sunt remouenda, cū partes neruosæ & carnibus denudatæ ab his quæ uehementer mordicant, afficiantur iniuria, ut sphacelismum quandoq́ inferant. nos ergo cortices mali punici pręsertim acidi cum lentibus elixantes expressamq́ inde medullam cum melle subigentes utilissime sæpe applicauimus, id enim ocyssime mundificat & humores ad locum delatos reprimit: nam pinguia depascentias intendunt, quæ si intendantur, in uino malicoria decoquito atq́ ea priuatim sine lentibus applicato, aut folia oliuæ trita apponito. malicoria tamen elixata, & trita cum melle crustas efficacius

exterunt

exterunt. sunt & medicamenta composita ad carbunculos utilissima, in principio enim inflammationis pastillus ex solano uesicario summopere extinguit, cũ moderate refrigeret & exiccet. si uero excrescens caro sit contrahenda, pastillum Musæ aridum terimus, & apponimus. sin contra incarnari oporteat eundem cum sapa solutum illinimus. at si ad cicatricem intendamus, rursus ex solano uesicario pastillum assumimus. Apollonij collyrium ad carbunculos. In oculorũ carbunculis, inquit Apollonius, hoc ego medicamento uti soleo: spodij drach. iiii. lapidis scissilis drach. i. croci triobolum, myrrhæ paululum torrefactæ tantundem, terito cũ uino odorato quousq; exiccent, deinde passi cretici, aut alterius minime acris heminam admisceto, atq; omnia simul subigens, confice, & illine: crustas enim deterit, & repurgat ulcera, siue extra genas siue intra in profundo morbus contigerit. confert etiam fluori & inflammationi. ac si dolor oculum infestauerit, istud collyrium illinito, & statim morbus desistet: recrementi plumbi triti abluti & exiccati drach. iiii. spicæ nardi drach. i. gummi drach. ii. succi foliorũ oliuæ uiridium quod sat fuerit, confice omnia cum succo, & utere. facit & diarhodon Nili cum ouo infusum, omnibus uero præcellit nardinũ Candidi genus usq; ad sanitatẽ adeptam illitum. opus uero est, ut iam depuratis ulceribus fomenta applicemus, dein lac nucleo specilli illitũ sub genas imponamus, angulosq; inuicem separemus, ne ancyle, aut prosphysis fiat, propterea neq; ligandus oculus est, præcipue post mundificationem: nam in carbunculorum principio si inflammationes ac maximæ extensiones contigerint, cogimur lenticulam cum pane applicare. sed & psyllium calida aqua submadefactum deinde tritum inflammationes mitigat, ad maximos enim reliquarum inflammationum oculi dolores appositum, illico somnum conciliat. neq; uero obliuisci debemus cataplasmata quàm leuissima facienda esse: nec multo tempore sinenda loco affecto immorari: namq; ita putredinẽ adaugent, & oculum summa afficiunt iniuria, quemadmodũ etiam in phlyctænis prędiximus. aliquantulũ ergo sedatis inflammationibus à cataplasmatis in carbunculis, & phlyctænis protinus abstinebimus, ad aurium uero inflammationem quæ per consensum affici solent, splenium ex cerato butyri applicato.

Ex Demosthene de cancerosis ulceribus oculorum. Cap. XXXI

VLcuscula uero in nigro oculi genita cicatrici aduersantia, parua, dolorifica, uenas insitas habentia, exiguas, uaricosas, cancerosa appellantur, quæ interdum imaginaria cicatrice obducuntur, & absq; manifesta ratione euanescunt. percipiuntur etiam punctiones quædam usq; ad tempora discurrentes cum defluxu humoris moderate acris & tenuis & cum perpetuo ipsarũ partium oculi albæ inquam & nigræ rubore, sed & ciborum appetitus prosternitur, uehementerq; increbrescũt dolores, si acriora medicamenta applicentur. morbus is senioribus maxime post diuturnas lippitudines accidit, & mulieribus, quibus mẽses defecerint, quem si curandum suscæperis, primo uniuersum corpus purgabis præfatus fieri non posse, ut exacte sanetur, mitigari tantũ posse, ut facilius feratur: quod fiet adhibita prius congrua uictus ratione, deinde & medicamentis quorum dolores sedandi facultas est. talis ergo sit uictus ratio, postquam è lecto surrexerint oleo dulci uniuersum corpus ungatur ac modico rosaceo seu omphacino caput refrigeretur, uiridi sindone super oculo extensa: deinde iubeto, ut deambuletur in occluso loco & à uentis remoto tacite ac sine ulla prorsus concitatione, neq; caput quantũ fieri potest agitetur. post multam & quietam deambulationem traducito in domicilium conclusum neq; adeo obscurum, ibiq; omisso capite reliquum corpus oleo rursus inungito, inferiores partes ac lumbos præcipue perfricando. tum propinato lactis mediocriter decocti, remota parte quæ cõcreuerit, circa heminam unam,

id enim delatas acrimonias obtundit,& uentrem mollit. si uero lac nō tolerent, pollentam cum passo temperato & mediocriter calido sorbendam exhibeto, postea si se fame uexari dixerint, duo tantum oua sorbilia cōcedito, meridianumq; somnū prohibeto. circa uero decimam horam fricentur, deinde purissimo pane uescantur, cum opsonio quopiam eorū, quæ lentoris participes sint, qualia sunt oua sorbilia, cerebrum suillum duabus aquis decoctum, è piscibus muræna, torpedo, glaucicus, ex oleribus malua, attriplex, lactuca. danda & alica, oryza, laganū in gallinæ iure elixatum, pedes suilli, amylum perquam decoctum, denturq; omnia moderate. uinum uero album, tenue, subadstringens, moderate & ipsum exhibeatur. à salsamentis & leguminibus omnino abstinere oportet, imò & à balneo nisi necessitas urgeat, uel ob lassitudinem, uel concoquendi difficultatem, ac tunc quoq; diu immorandum non est, sed cito egrediendum. dolore uero & defluxu uexantibus illinenda sunt medicamenta erosione carentia, quæ ad ulcera pura cōueniūt, quale est spodiacū, & quod ad Cleonem refertur, & similia, infundendaq; assidue in oculum uel ouum, uel lac muliebre tepidū. mitigat etiam lenticulæ cremor infusus, succusq; polygoni & plantaginis, & portulacæ, sed ad temporum dolores diarhodo Nili collyrio utimur. q; si ob ingentes inflammationes cogimur adhibere cataplasmata sumendū est id quod ex papaueris capitulis præparatur, quantum fieri potest leuissimum, iam enim sæpius diximus, quam sint euitanda cataplasmata in his qui calido oculorum affectu laborant. admiscebis autem illi ex capitibus papaueris collyrio crocum & lac muliebre. q; si tempus sinistrū doluerit, hæc uerba in charta describito acarachamat, arachameri, mariariel. sin dextrū, scribito, abdenalata, balace blamatha, analaba, anathalaba, thanathalama, albana, laba, alba, labaa, ababaa. si uero utraq; tempora laborauerint, utrunq; describito, & alligato in parte dolenti uel collo, uel etiam ipsis temporibus, & dolor sedabitur defluxusq; coërcebitur.

De maleficis ulceribus oculorum. Cap. XXXII

ALia præterea malefica ulcera oriuntur, quædam à maiori angulo, quædam à nigro oculi, quædam ab albo, inchoantia oculum præcipue in corporibus mali succi, & ijs qui acribus edulijs uesci consueuerūt, ocyssime erodentia. effluit ab his ulceribus sanies plurima, & fœtida, doloresq; uehementes & febres consequuntur, sæpe & alui fluxus inuadit, nonnunq; & circumuicinę partes depascuntur. has ergo depascentias prædicta uictus ratione curari oportet, nisi q; hic summopere cauendū est ab eis, quę uentrem molliunt. propterea aues præcipue montanas potius exhibemus, oculo uero infundimus ouum aut lac, & reliqua collyria superius explicata. sed si ipsum oculū depascentia inuaserit, ita occurremus, Pompholygem optimam muliebri lacte ablutam illinemus, & rabo prius aqua abluto linamenta imponemus: idem facit cerussa lota, & exiccata, & cum lacte apposita, aut lotura plumbi arefacta, quā colligimus assidua attritione plumbei mortarij cū pistillo similiter plumbeo. confert & recrementū plumbi lotū & amylum unumquodq; cum muliebri lacte illitū. q; si cataplasmata adhibere cogamur, mala citonia elixata applicabimus, uel rosas uirides, uel siccas uino madefactas. item, polygonum, solanum, sedum, serim cum polline farinæ hordeaceæ. si uero in temporibus & fronte uasa intumuerint, uasorum quoq; rationem habere oportebit.

De myocephalis & pterygijs. Cap. XXXIII

QVotiescunq; profunda ulcera ob corneæ erosionem siue fracturam fiunt, pars uueæ decidit, quæ nigra apparet uel cærulea, & circa basim eiusdem prolapsæ partis circulatim inspiciuntur erosæ corneæ candida labia. q; si diutius prolapsus iste perseuerauerit, callosiora euadunt, & adhuc candidiora uidentur

fracturæ

fracturę labia:uuea uero decidente pupilla omnino contrahitur,ita ut uel prorsus conspici nequeat,uel conspiciatur mutata figura & situ.atq; his notis myocephalum distinguitur à phlyctęnis, myocephalumq; uocatur, quod capitis muscæ formam præseferat. indiget autem repellentibus,& adstringentibus medicamentis, qualia sunt è uino confecta,inter quę illud insigne est.cadmię,æris,chalcitidis cru dæ sing.drach.i.æruginis drach.iiii.myrrhæ troglodyticæ,croci sing.drach.ii.salis ammoniaci drach.i.gummi drach.iiii.cum uino antiquo adstringenti cōficito.facit ad pterygia,encanthidas,id est,angulorū oculi ulcera,asperitates quas trachomata appellant,exterit etiam cicatrices. In alio codice reperi hoc ad staphylomata efficax:misyos crudi drach.xii.in heminæ aquæ semisse subigito,deinde croci cōtritissimi drach.xx.admisceto,ac rursus conterito, tum sumito myrrhæ drach. xii. simulq; omnia cōficito,& utere.quod ubi loco liniueris,spongiam mollem superponito,& alligato. Aliud probum faciens ad staphylomata. Misyos crudi drach.ii.croci,gummi sing. drach. i. uino subigito & utere. Collyrium Hori ad myocephala faciens cum Theodotio ad diuturnos tenuesq; defluxus. Cadmię æris,croci sing.drach.viii.opij,chalcitidis sing.drach.xii. misyos usti,myrrhæ,acaciæ,gummi sing.drach.iiii.utere ex aqua.mire facit ad eadem Seueri Theodotiū, quæ si loca inflammata fuerint crassius illines. si non adsit inflammatio cum ouo infundes præcipue Theodotium. inflammationibus uero cataplasma diacodion, aut psyllium calida aqua madefactum illinatur,neq; interim congrua uictus ratio prætermittatur.

De staphylomatibus. Cap. XXXIIII.

STaphylomatum plures sunt differentiæ,propterea & causæ eorundem diuersæ,plerunq; tamen quomodocunq; euenerit staphyloma uisum destruit.dicitur uero staphyloma quando cornea tunica ita incuruatur, ut eminentiam acino uuæ similem reddat. & interdum quidem humoribus intra corneæ membranulas suffusis à quibus cornea abscedere & incuruari sine fractione cogitur & staphyloma efficit: interdū ex quadam ueluti phlyctæna intra easdē cornee membranulas profundius consistente,& tunicam eleuante,neq; tamē infringente contingit.uocatur etiam staphyloma,quando ob corneæ fracturā magnus uueæ delapsus euenerit. differt hoc à primo, quoniam in illo cornea tantū incuruatur, unde & totus tumor candidior apparet:in hoc uero frangitur, & quod procidit cęruleum,aut nigrum uidetur.ubi uero maxima obtigerint staphylomata,ut etiā extra genas promineant,& indurentur obducta illis cicatrice dura in circulo corneæ,talis affectio clauus uocat̄,quoniā omnino claui capitulo assimilet̄.quocūq; igitur pacto morbus iste acciderit oculus duobus dispendijs cæcitati inquam & deformitati subijcitur,quem quidem ad naturalem habitum uelle reducere, unum est ex ijs, quæ ab arte fieri nequeunt.formæ uero emendandę aliquod studium impendi potest, qđ maxime à chirurgia sperandum est.noua igitur staphylomata quæ cū inflammatione fuerint, cataplasmatis & collyrijs quæ ad inflammationes descripta sunt & congrua uictus ratione curabimus. In quibus autem intra corneæ membranulas suffusi humores curuitatē effecerint, si dolor uexauerit cataplasma adhibebimus ex semine lini & fœnogręco cū mulsa decocto.declinantib.uero doloribus lomentū cū rosis aut semine lini ex aqua applicabimus, aut rubi folia,aut uitis albæ racemos acerbos cum æquis portionibus butyri, & terebinthinæ apponemus & alligabimus. ad dolores quoq; conuenit solani succus cum lacte mulieris infusus. Collyrium ad inflammationes.Halcyonij drac.iiii.salis ammoniaci,aphronitri,lachrymæ oleastri sing.drach.i.gummi unc.ii.conficito cum aqua. Theodotion autem Seueri collyrium brassicæ succo dilutū,crassiusq; oculo applicatū superligata

ſpongia tumorem remouet, niſi ægritudo fuerit diuturna. cæterum ſtaphylomata quæ baſim habent ampliorem, & quibus inſitæ uenæ plenæ ſanguinis inerint diſficulter ſanantur. inſanabilia uero ſunt uerrucoſa, colore uaria, temporibus dolorem impartientia. his nihil aliud adhiberi oportet, præter ea quæ dolorẽ mitigant, qualia aduerſus malefica ulcera ſupra docuimus.

Chirurgia ſtaphylomatum. Cap. XXXV

AD ſtaphylomata igitur quæ anguſtam baſim habuerint, neq; malefica ſint, actionem quæ κατὰ σφίγξιν, id eſt, per cõſtrictionẽ fieri ſolet, adhibebimus. ſumito duas acus ſingulas filum duplex contortũ æquali prorſus longitudine habentes, deinde ſtatue ægrum ad tuos pedes ſupinũ reflexo capite decumbentem, ita ut occipitiũ illius tuis genibus innitatur, tũ diſpanſis genis per mediam baſim ſtaphylomatis, à ſuperiori parte deorſum aut ab inferiori ſurſum acum infigito, q̃ neq; ualde craſſa, neq; oblonga ſit. inde detento oculo ab acu transfixa alterã acũ duplex filum habentem ſimili modo infigito, à paruo oculi angulo ad magnũ per eandem mediam baſim ſtaphylomatis, ut duarum infixarum acuum figura cruci aſſimiletur aut literæ X. ſi enim paulo obliquior transforatio fiat curatio hæc ex acubus cõmodior erit, poſtea incidentes duplicium filorũ principia, duo quidem ſuperiora principia ſupponentes ſuperiori acus principio, inferiora uero inferiori diligentiſſime colligamus, ac ſimili modo tranſuerſa acus principia cõſtringimus, tum abſcindentes caput ſtaphylomatis ſolam ipſius baſim derelinquimus, filorũ gratia, ne ipſis exciſis effundantur oculi humores, fiatq; cõcauitas amplior. at cur incidimus ſtaphyloma? primo quidẽ compendiariæ curationis cauſa, ocyus enim lina excidunt, & ulceratio ſanatur, deinde ægrotus quoq; toto medicationis tempore magis ſine dolore perſiſtit, quoniã locus difflatur, neq; inflammatio notatu digna conſequitur. poſt exciſionem uero apicis ſtaphylomatis attrahi acus oportet, lina ſicuti diximus cõſtringendo, poſtea lac aut oui albumẽ inſtillabimus atq; ouum cũ melle, & modico uini ſubactum molliq; lana exceptum ſuperponemus, temporibusq; idem eodem pacto illinemus, & deligabimus quietemq; imperabimus. poſtridie ſpongia diligenter expreſſa fouebimus, dein lacte prius infuſo ouũ lana exceptũ alligabimus, id pluribus diebus repetendo donec lina exciderint: quibus exciſis tenera collyria illinenda ſunt, quę ad ulcera deſcribunt̃, quouſq; ulcus mundificetur: poſtremo ad ea quę cicatricem inducunt, pergendum eſt.

De ulceribus ad cicatricem ducendis. Cap. XXXVI

PVrgatis oculorum ulceribus & iam repletione indigentibus, obſeruandũ eſt ne ad carnis redundantiam deueniant, quin potius paulo cauiora ad cicatricẽ ducenda ſunt, pręcipue ſi ulcus fuerit in pupilla. eminentes enim cicatrices uiſum impedient, afferentq; deformitatem, & genarum occurſu lęſæ defluxium ciebunt. quadantenus uero cauæ melius apparẽt, lucemq; excipiunt, honeſtioresq; ex parte fiunt, ac tales euadunt ſi à mollibus & emplaſticis medicamentis, ad ea quæ cicatricem inducunt per compendia properabimus. præſtatq; ſi forte clandeſtine caro ſuperexcreuerit cõfeſtim contrahere, & attenuare eminentiam, dein cicatricem inducere. abijci quoq; oportet medicamenta cicatricem tingentia, præſertim ulcere in pupilla exiſtente: nam nigrefacta uiſui reſiſtunt. ſed & ligationes in oculorũ ulceribus ſunt remouendæ, quibus aliqui utuntur, ulcerum depreſſionem quęrentes: exulceratus enim oculus ſi alligetur, immobiliſq; perſiſtat, genis frequẽter annectitur. præterea ulcera iam cicatricem conſequuta perquam diligenter aduertere oportet: nam quidam decipiuntur, & dum cauiores cicatrices concauitates eſſe opinantur, illinunt mollibus incarnantibusq; collyrijs, atq; ita loca quidẽ nõ incarnantur, membranæ uero craſſeſcunt. quando ergo uideris ulceris ſuperficiẽ ſplendidam

didam, albam lenem'que redditam, candidam'que oculi partem natiuũ colorem reparasse, ac penitus destillatione carere, scito iam cicatricem perfectam esse. optimũ uero collyrium quo utimur ad purgata ulcera, & ad ea quæ cicatricem requirunt, est id, quod ad Cleonem refertur.

De cicatricibus oculorum siue albuginibus. Cap. XXXVII

OMnes cicatrices in nigro oculi candidæ uidentur, densata enim cornea tunica subiectus cæruleus color nõ amplius transparet: eminentes præcipue albescunt, planę minus candicant, cauiores parti nigrę oculorũ quodammodo assimilantur. harũ quęcunq; adstringentibus medicinis usq; ad sanitatem curatę fuerint, magis obscurantur, quoniam membranę adstrictione illa quàm plurimũ densantur. callosarũ uero, diuturnarũ & crassarũ cicatricũ medicationẽ recusare oportet, ad has enim per quàm acribus collyrijs utendũ esset à quorũ erosione reliquæ oculi partes ulcerarentur. q̃ si suffusio, aut glaucedo adsit, superuacuũ omnino est cicatrices extergere, sed opus est prę reliquis omnibus qui cicatricẽ uelit abstergere, congrua uictus ratione corpus alere, ut cõmensurata materia, probus'que succus per totũ diffundi possit. ab omnibus igitur acribus, salsis, & crassi succi, ac uini nimietate abstinere oportet, maxime uero concoctioni studere, rebus'que boni succi mediocriter uesci, balnea'que intra ipsum curationis tempus effugere. locus autẽ illinendus est ante cibum hesterna cœna exactissime concocta, percepta'que capitis & uniuersi corporis leuitate, aluo'que exonerata. neq; statim inungẽdus est qui modo à lecto surrexerit, neq; ante cœnam. euitanda etiam sunt medicamenta, quę cicatricem excoriant: quidam enim acria medicamenta sublinentes, & cicatricem excoriantes, spongijs'que candida ramenta à nigro oculi cõuertentes ostentatione quadam circunferunt, deinde illinunt quopiam eorũ quæ tingendi facultatem habẽt. defluxibus autẽ & inflammationibus ob medicamentorũ acrimoniam superuenientibus, atq; interdũ ipsismet cicatricib. dissolutis, profundanť ulcera, ut rursus cogantur adstringentibus, & emplasticis uti collyrijs, & ita cicatrices crassiores reddũt. eligẽda ergo sunt attenuãtia medicamẽta mixta cũ ijs q̃ moderate adstringũt

Materia eorũ quę attenuãt cicatrices & albugines ex Galeno. Ca. XXXVIII

NOn minima abstergendi potestate pollent & æs ustũ & squamma eiusdẽ & flos, chalcitis'que pariter usta. quæ si abluantur, adhuc quidẽ abstersio permanet, tanto uero actione imbecillior, quanto & immordacior efficitur, nos autẽ immordacioribus tutius utemur. his ualidiora sunt misy, erugo ęris, ita ut misceanť ijs quę ad sycoses, & callositates cõueniunt. quidam istis gallam adijciunt, medicamentum uehementer adstringẽs, uehementius tamẽ est & adstrictione, & acrimonia atramentũ sutoriũ, qđ adustione, & lotione moderať, ac squamma stomomatis congenerẽ pręstat materiam. quęcunq; igitur adstringentia, substantia ualde terrestri cõstãt, illa asperitates, sycoses, & callos eliquant, quemadmodũ misy, ęrugo æris, & similia. quę uero in censu succorũ sunt, ueluti omphacium, hypocistis, glauciũ, acacia in linitionibus adhibita lachrymarũ defluxu facile elui solent, cornua autẽ cerui & caprarum combusta sine erosione abstergunt. at thus paucioris quidem abstersionis particeps est, sed dolori aduersatur, maturandi'que uires habet. contra dictorum animalium cornua, abstersione quidem præcellunt, nihil uero ad dolorem uel ad maturationem proficiunt, cũ frigida & sicca sint. thuris cortex generose quidem & ipse adstringit, uerũ à prædictis omnibus superatur. pollen confracti inter gestandũ thuris quẽ mannam uocant, à thure differt quod admixtis illi quibusdã corticis ramentulis nõnihil adstrictionis cõparauerit. habet & abstersionis aliquid armeniũ quo pictores utuntur, & atramentũ indicũ, ideo ulceribus inflammatione carẽtibus cõfert. aloe uero mixtæ cuiusdã facultatis est sicut & rosa,

inest enim illis quædam amaritudo qua abstergant, inest & astrictoriũ quidpiam quo unire possunt, & ad cicatricem perducere. at sal ammoniacum, & assius lapis, eiusdemq; flos efficacissima sunt medicamenta, ut etiam ad scabiosas genarũ affectiones conueniant. ex aromaticis autem medicinis utiliter admiscemus cassiam, folium, amomum, quæ cum discutiendi uiribus adstrictionem quoq; cõmixtam habent. illud commune de omnibus abstersorijs medicamentis cognosci oportet, quæcunq; temperata sunt, & quæcunq; sycoses, & callos eliquant, cuncta hæc etiam ad cicatrices crassas congruere. Collyrium ad cicatrices & hebetudines. Arseniaci scrup. viii. salis ammoniaci scrup. iii. ammoniaci thymiamatis tantundẽ, seminis rutæ unc. ii. arido utere.

Ad cicatrices oculorum & albugines. Cap. XXXIX

RECentes cicatrices impunissime abstergit equinum lac cum modico melle assidue illitum: uel anethi purpurascentẽ florem cũ paucissima aqua subigito, linteoq; excolatum bis in die in oculũ instillato, deinde seminis cucumeris hortensis mansi succum linteolo expressum iugiter in oculum fundito. Aliud ad albugines. Dracunculum qui semen habet terra latens piperi simile, terito cũ melle & illine. uel sideritidis herbæ semen tritissimum insufflato, postea oculũ manu leuiter detinens frigida aqua abluito. generose etiam abstergit halcyonium cũ aqua, & ammoniacũ thymiama cum uino & melle subactum. ꝙ si infans albuginem patiatur, mater ammoniacum mandat, oculoq; infantuli apponat. facit & anemonæ radix bulbo similis, si exactissime teratur & applicetur. præterea anagallidis cæruleum florem habentis succus cũ melle, nitrum cũ oleo antiquo, fumarij quod chelidonium appellatur succus cũ melle, menthæ succus mirandũ in modũ, fimus columbinus ad cotem cũ aqua dilutus præter opinionẽ, felis animalis domestici fel illitum. Aliud ad difficilẽ albuginem. Butyrũ priuatim illitũ extreme confert, ut ecce hoc, polliceri enim plura nõ possum, cũ omnẽ pollicitationẽ exuperet. Aliud optimũ. Lactis mulieris, melanteriæ à clauis antiquis cũ aceto confectæ, mellis boni portiones æquas simul misceto & excolato ac tanq̃ diuino medicamento utitor. Aliud. Rumicis domestici, & plantaginis semẽ in fictili cremato teritoq; exactissime & utere. Aliud. Croci, piperis partes æquas cũ felle animalis domestici quod felem uocamus assumito in collyria & utitor. uel capita pullorũ hirundinis urito in olla, dein trita in corneo uase reponito & utere. est enim præsidiũ utilissimũ & ad oculorũ uulnera stibio par. Aliud ad ulcera & albugines. Fellis uitulæ heminã paulatim decoquito, deinde tantundẽ mellis coniicito, myrrhæq; & croci sin. drac. ii. omniaq; simul subigito, tũ rursus in aheno decoquito quantũ sat fuerit, atq; in ænea pyxide seruato & utere. Aliud. Lapidẽ quẽ sarcophagũ uocant ex quo principum sepulchra conduntur, terito & cribrato, & cũ saliua ieiuni hominis præsertim ipsiusmet ægri diluito, & bona spe illinito. Aliud. Lapidis magnetis uiui, lapidis ophitæ, stibij, salis thebaici portiones æquas terito & cribrato, deinde cũ succo herbæ quã nycterida appellant & cũ melle subigito, & illine facto spicillo ex sarcophago lapide. Aliud. Chalbanũ liquefactum cum melle subigito & utere. Aliud cito & mirũ in modum albugines tollẽs. Squammæ stomomatis ferri, aluminis scissilis, æruginis uermicularis sin. drac. ii. cũ aqua subigito, & collyria cõficito. Aliud succi rhamni, aut si haberi potest seminis, si neutrũ habeatur foliorũ unc. ii. ammoniaci thymiamatis unc. i. testarum sepiæ tantundem, mellis attici unc. ii. confice & utere. Quidam solũ ammoniacũ cũ rhamni succo subigentes illinũt: idem succus priuatim illitus cicatrices tingit. Collyriũ Archigenis ad albugines ut sæpe unica illitione curentur, quod & ad omnẽ hebetudinem facit: cochlearũ ustarũ drach. iii. æris usti drach. iiii. squammæ æris drach. vi.

squammæ

squammę stomomatis ferri drach. xii. æruginis æris drach. vi. aluminis scissilis tantundem, lapidis scissilis, aloes sing. drach. i. omphacij aridi drach. ii. lycij indici drachmas quatuor, chalcitidis, myrrhę sing. drach. iii. thuris & corticis sui sing. drac. i. croci, crocomagmatis sing. drac. ii. spicę nardi drach. iii. florum mali punicę, drac. ii. gummi drach. viii. terito ex aqua & collyria conficito, usus tempore aqua diluito, aut arida trita applicato, si libet. probe etiā facit ad ulcera, inquit Apollonius, collyriū quod pepiesmenon uocatur & armation, & quod è uino cōficitur supra descriptum ad myocephala, atq; ijs similia, quę loco de collyrijs ad plurimos usus confectis explicabuntur. Theodotium uero Seueri crassius illitum tantam tenuitatem cicatricibus infert ut sensu nullo modo discerni queat. at omnium præstantissimum est quod Regi Alexandro inscribitur, confectum ex croco, spica celtica & terra ampelitide, quod inter arida ad plurimos usus inuenies.

Albuginum tinctura. Cap. XL

ABstineri oportere ab ijs quæ cicatrices tingūt, iam supra docuimus. ne tamē ignorentur quęnam istud pręstare queant, de illis quoq; dicendum censuimus. gallam inquiunt tritam paratam habeto, etiam usus tempore nucleo specilli calefacto medicamentum assumito, & albuginem attingito, dein atramentū sutorium aqua dilutū illinito, uel malicorium primo, postea atramentū sutoriū applicato. uel punicorum malorū carnem cum paucula aqua exquisitissime tritam seruato, & usus tempore cū succo hyoscyami usq; ad quindecim dies frequenter illinito. uel misy cum aqua subactum, in pastillos conficito, quos deinde post gallæ illitionem albugini applicabis. Aliud faciens quoq; ad oculorū glaucedinem. gallarum, acaciæ, sing. drach. i. atramenti sutorij drach. ii. utere. Aliud florum punicæ, atramenti sutorij, acaciæ, gummi sing. drach. i. stibij, gallæ sing. drach. ii. si flores punicæ nō adsint, sumito membranosum illud quod acinis interiacet.

Ad oculos glaucos ut pupillæ nigrescant. Cap. XLI

SVccum corticis mali punici dulcis infundito, inde dispansis genis florem cęruleum hyoscyami tritum ex uino instillato, aut hyoscyami succum. sunt autem flores congruo tempore colligendi & reponendi. Aliud. Acaciæ fructum tritum adiecta gallarum portiuncula in succo anemonæ diligenter ad mellis consistentiam assumito, deinde humorem diligenter cribro setaceo expressum seruato, & utere ut dictum est. Aliud: cucumeris agrestis succū mulieribus oculos glaucos habentibus illinito & nigros efficies. Aliud: hyoscyami florem cęruleum in umbra exiccatū repone, atq; usus tempore uino austero dilue, & primo quidē uinum illinito deinde florem seorsum contritum, temq; statim expediet.

De medicatione infantium. Cap. XLII

SOrdium multitudo immensa in oculis puerorum deprehenditur, & plerunq; ob materiæ nimietatem genæ intumescunt: qui cū natura calidiores humidioresq; sint, eorum collyria refrigerandi ualideq; exiccandi nec parum adstringendi facultate ad influentem sordium copiam repellendam pollere oportet. tanta enim adstrictio puerorum collyrijs inest, ut ad trachomata quoq;, id est, asperitates adhibeantur, & quamuis plus æquo acriora esse uideantur, quam quę infantibus illinitute possint, nihil tamē uereri oportet, quoniam ob indigenæ humiditatis, & sordium multitudinē acrimonia retunditur, præterq; quod assiduo lachrymarum impetu medicamentum eluitur. nobis autem usu probatum præcipuum & admirandum collyrium est, quod habet, lapidis scissilis, lapidis hæmatitæ sing. drachmas xx. æruginis, chalcitidis torrefactæ, æris singu. drachmas quatuor, opij, myrrhæ sing. drachmas vi. gummi drachmas duas, hæc enim collyrij confectio & ratione probatur, & experimento utilis inuenitur, quā usus tempore aqua dilui oportet.

Aliud

Aliud quoq; ad eadem expertum collyrium, habet, lapidis scissilis, & hæmatitę sing. drach. iiii. æris usti, ammoniaci thymiamatis, misyos usti, chalcitidis similiter ustę sing. drach. viii. opij, seminis hyoscyami, gummi sing. drac. iiii. confice, & usu rus aqua dissoluito. debemus tamē in principio ijs quoq; admiscere quidpiam eorum quæ erosione carēt, atq; inde paulatim ad ualidiora medicamenta proficisci. neq; tibi displicebit aloe ad oculos iugiter defluentes nō puerorum tantū, sed adultorum quoq;, quā dilues aqua ad crassiorem consistentiam, angulisq; oculorū nucleo specilli applicabis. conferet etiam præter opinionē collyrium quod Theophilion appellatur, descriptum inter reliqua collyria ad plurimos usus.

De asperitatibus densitatibus'ue, sycosi & callo, collyriaq; diuersa, & liquida linimenta ad asperitates. Cap. XLIII

CVm hic ratio rerum affinitatem conspiciat, & tanquam inuicem connexas uirtutes deprehendat, admonet nihil mediū interponi oportere, sed ista potius seriatim determinari. asperitates igitur quæ & densitates à nonnullis uocantur, ex mala curatione frequenter fiunt, cū medici plus æquo in oculos infundant collyria. ac ueluti exterioribus uulneribus cū pinguia adhibentur, inutiles quędā carnes suboriuntur, idem hic quoq; conspici licet. eueniunt autē ex defluxu antiquo nequaq; erodente: nam si acris foret oculum prius insigni nocumento afficeret, quàm genis communicaretur affectus. quandoq; tamen etiam nullo defluxu præcedente nullaq; manifesta causa apparente cōtingunt, sed & in asperitatibus à defluxu genitis densiores, scabriores, magis sanguinolentæ inuersæq; genę uidentur. in his uero granula quædam milij aut eruorum paruorum instar genis inhærentia spectantur, estq; id genus reliquis curatu difficilius. differunt præterea, q densitates quidem defluxu carentes cum rubore superficiariam densitatē habent, quæ uero à defluxu fiunt inæqualiores, eminentioresq; cum dolore simul & grauitate contingunt, ambæ tamen humentes oculos reddunt. sycosis autem altioribus eminentijs ac ueluti insectis constat, quam nescio cui potius, quàm hianti fici comparem, at callositas diuturna asperitas est, induratas callosasq; inæqualitates habens. quidam igitur uel ferro uel ficuum folijs abradere asperitates conantur, quem quidem ego conatum fallacem iudico: magis enim augentur, & duriorum cicatricum interuentu stimulatis iugiter oculis assidui fluores suboriuntur, propterea collyrijs paulo supra ad infantes descriptis tutius curabuntur: quæ uniuersis genis, nisi inflammatę fuerint, nucleo specilli illinemus, & plurimum confricabimus. si enim à frictione cito absistemus, magis densabuntur, & defluxus augebitur. q si causa perseueret, ad potentiora medicamenta accedemus, quale est habens testarum sepiæ, pumicis singu. drach. viii. rubricæ sinopicæ drach. iii. ammoniaci thymiamatis drachmam unam, gummi drach. xx. confice, atq; usus tempore aqua diluito, magnam inde laudem consecuturus, quoniam statim post illitionem in spongiam absterforiam squammulæ quædam excident. spongia enim ex aqua frigida expressa post usum collyrij locus tergendus est. aliud præterea collyrium ad eosdem affectus, habet cadmiæ, squammæ æris, salis ammoniaci singu. drac. iiii. opij drac. ii. gummi drac. xii. cū aqua cōficito. ego uero collyrio arido Seueriano usus profeci, cuius tu quoq; experientiā habebis magistram. Apollonius aūt medicamētis inquit ad genas exasperatas utendū est, quibus crassissimas cicatrices deterimus, quale est hoc: æris usti drac. viii. myrrhæ drac. i. cadmiæ drac. iiii. acaciæ, cassiæ, spicæ nardi, cinnamomi, croci sing. drach. i. piperis gra. xvi. hyperici, ammoniaci thymiamatis singu. drachm. iii. æruginis æris obolos duos, gummi drach. xi, confice cū uino antiquo austero, & utere. Aliud ad defluxus & densatas genas: cadmiæ drach. xvi. æris usti drach. iiii. seminis hyoscyami drachmam unam

unam, opij drach.duas, myrrhæ,fructus ericæ arboris,acaciæ ſing.drac.quatuor,
gummi drach.octo.omnibus exquiſitiſſime tritis lac muliebre admiſceto,& colly
ria conſicito,quæ deinde uſus tempore adhibito prius fomento lacte mulicbri di/
luta illines. Liquida ad aſperitates,quæ & ad hypopia conueniunt. Chalciti/
dis uſtæ drach.iii.croci drach.viii.mellis drach.nouem.arida ex aqua terito,atque
ubi exiccata fuerint,mel admiſceto & utere. Aliud liquidum quod Theophiliũ
appellatur faciens ad ſycoſes, & omnes carnium excreſcentias. æris uſti, miſyos
uſti,myrrhæ, croci, omphacij ſing. drachmam unam,uini chij aut ſimilis adſtrin/
gentis antiqui odorati unc.ſexdecim,mellis attici unc.decem, ſunt alia quoq; col/
lyria ad aſperitates conferentia,quale eſt Phœnix,& Dionyſius,ac ſimilia,quæ in
collyrijs ad plurimos uſus deſcribentur. in quibus uero ſimul cũ genarum aſperi/
tatibus, tunicæ etiam oculorũ inflammatæ, dolore afficiuntur, admiſceri oportet
proprijs inflammationum medicamentis quidpiam quod abſtergendi uim habe/
at,qualia ſunt collyria è uino confecta. ceſſante autem inflammatione oculorum,
aſperitates ſunt abſtergendæ. at in exulceratis cũ mordicante defluxu, tali medi/
camento uti non poſſumus:cornea enim magis erodetur, & uueæ maior prolap/
ſus fiet,uehemensq; dolor ægrum corripiet, & maleficus defluxus augebitur, er/
go huiuſcemodi collyrium his adhiberi oportet: pumicem contritiſſimum, cum
tragacantha diluta aſſumimus, collyriaq; oblonga cõficimus, deinde genas molli
ter inuerſas plurimũ cõfricamus,poſtea lac infundimus & collyria adhibemus ad
phlyctænas & ulcera. progreſſu temporis ubi dolor ceſſauerit, ad acriora collyria
tranſcendimus, illis genas ſicuti diximus confricando. miſcemus uero his quæ ad
ulcera conueniunt collyrium è uino confectum paulatim commixtionem ipſorũ
augendo,ut neq; genæ tunicas oculorum lædant, & ulcera mundificata replean
tur,& ad cicatricem ducantur.

De oculorum imbecillitate ex Demoſthene. Cap. XLIIII

IMbecilli appellantur oculi,qui neq; candidum,neq; ſplendidum, neq; igneum
colorem ſpectare poſſunt,ſed à quauis leui cauſa ſuperata uidendi acie lachry/
mas præcipue inter legendum effundunt:differunt.q; hi à rhyadicis,id eſt,à fluen/
tibus & emanantibus oculis,q fluentes abſq; cauſa extrinſeca aſſidue lachrymãt,
imbecilli uero cauſam quampiam requirunt,quos curari oportet deambulationi/
bus,curſibus,ſuperiorum partium exercitationibus cum frictione,ſpiritus deten/
tione, capitis abraſione, leui oculorum frictione, poſt exercitia, & aquæ frigidæ
aſperſione in caput.aquæ etiam potio & mediocris uictus ratio ac elata & ſonora
lectio adhibenda eſt, nec adſtringentia, refrigerantia, emplaſticaq; medicamenta
recuſabimus ſi fuerint neceſſaria.

De myopia. Cap. XLV

MYopes appellantur qui à natiuitate,puſilla quidem prope conſpiciunt,pro/
cul uero magna aſpicere nequeunt,legendisq; literis oculos admouent. qđ
quidam expanſis oculis, quidam moderate apertis efficiunt. hunc morbum tan/
quam immedicabilem dereliquimus.

Ad nyctalopas,cum eos qui noctu non uident,tum eos qui noctu
magis proſpiciunt. Cap. XLVI

NYctalopas uocant, qui interdiu quidem uident, ſole uero occidente imbe/
cillius aſpiciunt,ſed noctu nihil penitus cernunt,uideturq; id ob capitis im/
becillitatem contingere, præſertim ob uiſorij ſpiritus reliquorumq; humorum ac
tunicarum oculi craſſitudinem.contra alij noctu quidem melius cernunt,interdiu
peius,lucenteq; luna in nocte nihil aſpiciunt, quod quidem perrarũ eſt, ſed primũ
plurimis accidit,qui noctu non uident.ſi boni habitus fuerint, ſanguinis miſſione
curandi

curandi sunt, tum à cubito, tum ab angulis oculorum. sin prauo succo abundauerint, eos idoneo medicamento purgabis: deinde post communem euacuationem apophlegmatismos adhibebis, ac per nares materiã attrahes, sternutationes ciendo. eritq́; ad id conueniens medicamentum quod habet piperis, uuæ taminiæ sin. scrupu.ii. sinapi scrupu.iiii. terito, & cribrato, deinde cum succo radicum betæ ad mellis liquidi consistentiam, excipito. quæ ubi simul subegeris naribus admouebis, iubebisq́; ut per nares attrahantur, idq́; diebus quinq́; aut septem efficies. utere & alijs ad purgandas nares medicamentis, quæ supra descripsimus libro sexto capite de nasi ægritudinibus. exhibeatur præterea ante cibum hyssopus, origanũ, ruta, sitq́; omnis uictus ratio attenuatoria. q̃ si curatio per hæc nõ successerit, rursus catharticũ offeres, quale est quod habet, scammonij triobolum, castorei obolos duos, salis triobolum. ad imbecilliores uero scammoniæ obolos tantum duos adijcies. talis purgatio repentinam sanitatem sæpe restituit aut morbũ magna ex parte leuauit. post paucos deinde dies exhibendum erit catharticum, quod pituitam simul & bilem trahat, quale est habens colocynthidis obolos duos, scammoniæ & salis sing. obolos quatuor. confice pilulas sex datoq́; mediocrem temperaturam habentibus tres, robustioribus cunctas. oculis etiam mel despumatum illines, & ad iniectum humorem retinendum occludi iubebis, uel oleo antiquissimo inunges, uel aluminis scissilis in fictili cremati drachmas duas, salis ammoniaci, aut cappadocis drach.i. omnia simul cum melle subacta, uel solum ipsum alumen cum melle tritum illines. uel cyclamini recentis uel ceparum succum cũ melle, aut lacte mulieris, uel hyænæ fel in oculum instillabis: acrium tamen medicamentorũ usus assiduus remouendus est, sicut antiquissimum oleum nunquam omittendũ. traditur à quibusdam conferre his hepar hirci assum & cũ sale absq́; oleo feruens comestum. quidam & sanie ab hepate dum torrefit effluente illinendos oculos iubent, alij idem hepar elixantes admotos eleuato uapori oculos fouent. prodest & elaterium c̃ melle per interualla illitum, præterea fel perdicis, aut capræ agrestis, aut hirci, sed fel buglossi piscis prę cæteris iuuat. à uino etiam in principio penitus abstinere, & omnia crassum succum reddentia euitare oportet. ad hos autem qui noctu quidem melius uident, interdiu uero peius, quia nos spiritum nimis esse attenuatum, & tunicas rarefactas conijcimus, atq́; ita eodẽ spiritu dissipato uisum debilitari, contra in nocte cum in seipsum coëat & crassescat, sensum uidendi excitare, propterea iudicamus solo robori reparando insistendum esse. Herophilus tamen in libro de oculis ex aduerso ad eos inquit qui interdiu non uident, gummi, crocodili terrestris simum, misy, hyænæ fel trita cum melle bis singulis diebus illinito, iecurq́; hircinũ comedendum præbeto. ego uero id magis congruere arbitror ijs qui noctu non uident.

De oculorum hebetudine ex Galeno. Cap. XLVII

Hebetudo est obscuritas uisus plurimis de causis eueniens. uel enim spiritus crassescunt, uel tunicæ condensantur, uel humores oculorũ non crassescunt tantum, sed etiam lentiores fiunt. hebetari præterea contingit qui longa ægritudine uel ingenti mœrore confectus sit. in senioribus uero præter quod humores & tunicæ crassiores redduntur, uisorij quoq́; spiritus imbecillitas aduenit, plurimaq́; diminutio & casus, atq́; optici nerui & tunicarũ oculi ueluti corrugatio. diminutis enim humoribus seniorum, exhaustoq́; spiritu sursum ad pupillam deferri solito, cornea tunica eo usq́; rugosa euadit, ut quidam senes nihil penitus, quidã uix & perperam uideant. concidunt enim supra se inuicem rugæ, & tanquam congeminata tunica, aliam insuper aduentitiam crassitudinem suscipit. communia uero præsidia ad hebetudines, eiusdem generis sunt cum ijs, quæ ad inchoantes suffusiones

ſiones admouentur, partim in collyriorum formam confecta, partim liquida, quæ induratis tunicarum inflammationibus congruunt, partim arida, quorum omniū confectiones in fine huius libri dicentur.

De obſcuritate. Cap. XLVIII

OBſcuritas eſt omnimoda uel maxima ex parte uidendi interceptio, abſq; ulla manifeſta cauſa circa oculum apparente, pura enim undiq; pupilla conſpicitur, quæ interdum paulatim irrepit, interdum repente ingruit, ut per q; modicum, uel nihil omnino cernatur. obſcuritatis ergo ſenſim irrepentis cauſæ pluri mæ ſunt, quas ſuprà in hebetudine memorauimus. repentina uero ob obſtructionem nerui optici, craſſis lentisq; humoribus confertim in ipſum cadentibus, uel propter eiuſdem reſolutionem generatur. hanc ægritudinem præcedunt cruditates aſſiduæ, uini meri potio, moraq; ſub ſole, capitis calefactio aut refrigeratio, poſt cibum cōtinuæ lectiones uel balnea, uomitus, cōcubitus importunus & immoderatus, uiolenta ſpiritus detentio, quod tubicinis frequētiſſime cōtingit. hæc atq; his ſimilia moderata hebetudinē efficiūt, immoderata obſcuritatē. quandoq; uero obſcuritas accidit ob uehementē capitis percuſſionem, aut caſum à ſublimi loco, neruo optico reſoluto aut cōfracto, aut (quæ omniū benigniſſima eſt) ob ingentem concuſſionē delapſa humorum multitudine, & neruum opticū obſtruente. neruo igitur reſoluto aut tarde, aut nihil mouetur oculus: ſed ſi ob uiolentā capitis percuſſionem, uel caſum à cerebri connexione abſcindatur, primo quidem oculus redditur prominentior poſtea etiam excauatˈ, & non alitur. at ubi propter craſſorum lentorumq; humorum multitudinem, abſq; alia cauſa nerui cauitas obſtruatur grauitas capitis neceſſario præcipue in radicibus oculorum cōſequitur. ſi ergo repentina obſcuritas inuaſerit, & æger plethoricus fuerit, cubiti uenam ſecare oportet: tunc enim expeditiſſimū præſidium ſanguinis miſſio eſt. deinde aliquot interiectis diebus faſciam collo nectentes conſtringemus, uenisq; tumefactis iterū exoluemus, & idem tertio repetemus, ad ſpiritus agitandos, & humorū obſtructiones uiolenter cōcutiendas. poſtea à tumefactis angulorū uenis naſo adiacentibus utrinq; ſanguis copioſe mittendus eſt. ego enim tres quandoq; heminas ab ijs ipſis uenis eduxi. tum cucurbitulam cum ſcarificatione occipitio protinus affigemus. contingit enim plerunq; ut cucurbitula adhuc inhærente homo repente conſpiciat. neq; tamen hoc ſolo præſidio contenti erimus, ſed refectis uiribus poſt diem tertiā purgabimus, deinde ad uictus rationem cōuertemur. ad hos aūt quibus plurimo tempore paulatim obſcuritas accidit, ubi prius recta uiuendi ratione corpus præparauerimus, ab angularibus uenis, ut præmonſtrauimus, ſanguinem mittemus: & ſi æger pauci ſanguinis fuerit, id protinus à principio facere oportet: deinde cucurbitulā cum ſcarificatione occipitio affigere, poſtea purgare ac circa uiuendi rationem præ reliquis omnibus cōcoctionis curā habere. tum uero enitendū eſt, ut alimētis præcipue mollem aluum reddamus, perq; aliquot dies danda aloe cum terebinthina in pilulas redacta, ſeu cnici ſuccus cum melle, & inferiorum partium exercitio: pluribusq; in obſcuro loco deambulationibus utendum, à uino etiam abſtinendū, & aquæ potio uiriliter tolerāda. ſed & omne craſſioris ſucci alimentū aſſiduumq; concubitū, & capitis inſolationē balneaq; & meridianos ſomnos uitare oportet, neq; poſt cibū nimis agitari, neq; legere aut ſcribere. impetus quoq;, ira & curæ ingētes uehementesq; animi impreſſiones & formidines, præſertim poſt cibum, uomitusq; aſſidui fugiendi ſunt. cōfert præterea ſingulis diebus frigida, præſertim pluuiali aqua faciem abluere, oleoq; uniuerſum corpus inungere. perſeuerāte morbo etiā caput purgabimus ijs quæ in nares funduntur, qualia multa ſuperius ad dolorem capitis prædocuimus: utemurq; apophlegma

phlegmatismis quos ibidem diximus. illitio uero oculorũ persistente adhuc ægritudine, primo quidem simplicioribus fiat, sicut melle quod acapnon uocant, aut oleo antiquo, postea ad composita quoq; accedemus. nos uero Dicentetii collyrij usu & liquido Aglaidæ linimento ad suffusiones cõfecto gloriam comparamus. est & aliud liquidum ad obscuritates & hebetudines & ad membranarũ asperitates cõmune, quod habet croci, myrrhæ sing. drach. i. piperis grana xv. spicæ nardi obolos duos, succi fœniculi drach. xvi. ammoniaci thymiamatis, æruginis singul. drach. i. mellis unc. v. arida minutissime terito, dein succũ fœniculi infundito, postea ubi subegeris & exiccaueris melle adiecto conficies, & in pyxidem æneam recondes, atq; ante illinitionem spongia prius ex aqua marina calida expressa oculum fouere oportet. hæc quidem omni obscuritati cõmunia sunt, peculiariter uero ijs quibus crassorũ lẽtorumq; humorũ decursu nerui optici meatus obstructus est. post sanguinis missionẽ cucurbitulæq; applicationẽ & purgationẽ sinapismũ capiti applicabimus. postea adurenti medicamẽto occipitiũ exulcerabimus, effusioneq; calidæ aquæ supra caput utemur, prćcipue si salsa nitrosaq; aqua fuerit.

De oculorum resolutione. Cap. XLIX.

NOn tãtum neruus opticus, sicut prædiximus, sed totus oculus nõnunquam resoluitur, uel simul cum uniuerso corpore dextris aut sinistris partibus resolutis, uel ipse priuatim affectus: interdum & gena tantum resoluitur, quæ si sola sit resoluta, sine sensu redditur, & oculus semper occlusus persistit. sin oculus resoluat̃, obliquæ motiones & quæ sursum ac deorsum fiunt expediri non possunt, & si acrius medicamentum illeueris, nulla mordicatio percipitur. ergo gena tantum resoluta uniuersum corpus aloidarijs euacuabimus, & aquæ potionem plurimasq; deambulationes & partium inferiorum frictiones adhibebimus: deinde genis alumen scissile acerrimo aceto dilutũ & calidiora collyria, quale id quod è sandice conficitur, iugiter illinemus. quod si adhuc morbus perstiterit, resuendam genam consulimus. totius uero oculi resolutio præcipue in prouectioribus ætate, curatu difficilis est. quæ si à natiuitate euenerit, omnino insanabilẽ iudicabis. in quibus ergo spes salutis relinquitur, eos ita curari oportet. primo si probæ temperaturæ fuerint, cubiti uenam secabis. postridie aluum clystere ablues, deinde catharticco corpus purgabis: mox apophlegmatismis uteris, atq; inde ad ea quę per nares purgant, accedes. postremo cucurbitulas occipitio cum scarificatione & temporibus hirudines applicabis. castoreum etiam priuatim & cum absinthio propinabis dandum & puleium, hyssopus, ruta cum oxymelite & sale, illinendumq; castoreũ capiti cum rosaceo & aceto, ex eodemq; linimento mollissima lana excepto pars aliqua clauso oculo applicanda est. ita quantitatem moderando ne intra oculum influere possit: deinde exterius frons & genæ castoreo cum aceto & croco inungenda sunt. mihi uero uidentur liquida ex castoreo & melle confecta huic morbo non parum accõmodari. à uino autem carniumq; alimento, & à reliquis quæ nutrimẽtum uel multum uel crassum afferre possint, omnino abstinendũ, assumendaq; omnia quæ alui excretiones faciles reddant, & humores attenuent. in principio uero balnea quoque & fomenta & insolationes interdicere oportet: sed uomitus ieiunis, assumptis raphanis concedendus est, ita ut uomiturus ad partem allisi oculi sine multo agitatu declinet.

De glaucedine ex Demosthene. Cap. L.

GLaucedo duobus modis intelligitur, altera proprie, et est crystallini humoris ad glaucum colorem transmutatio, arefactio & cõcretio. altera species glaucedinis ex præcedẽti suffusione producit̃, humore in pupilla uehemẽtissime congelato & arefacto, quæ quidem insanabilis est. at quæ proprie glaucedo appellat̃, in prin-

in principio nõnunq; sanari potest deambulatione pro uiriũ ratione totiusq; corporis frictione, & lauacris pcipue capitis. æstate uero etiam balnea frigida concedenda, caputq; ad cutim abradendũ, oculiq; oleo tãtum antiquo inungendi sunt.

De suffusione ex Demosthene. Cap. LI

SVffusio est influxio humidi in pupilla concreti, ita ut completa uisum prohibeat: qua inchoante tanquam pusilli culices & caliginosa quædam corpuscula assidue præ oculis occursare solent: quibusdam ueluti lanarum filamenta & telæ aranearum, quibusdam circa lucernas circuli offeruntur: quæ cum apparere incipiunt, pupilla minus accurate inspectantibus interdum pura uidetur, interdũ colorem pelagi præ se ferre. sed increbrescente ægritudine accidentia quoq; increbrescunt, quę ubi ad summũ peruenerit, æger excæcatur, & pupilla ad candidum colorem sine ullo penitus splendore mutatur, quamuis in uarijs suffusionibus uarij colores conspici soleant. quædam enim aeris colorem, quædam uitri imitatur, quædam subalbescit, quædam ad cœruleum uergit, quædam glaucescit, quæ etiam insanabilis est. suffusi ergo in principio nisi quid prohibeat, uenæ cubiti sectione & acribus clysteribus purgationibusq; curanẽ: deinde cucurbitula occipitio cum scarificatione affigenda est, utendumq; per interualla apophlegmatismis & ijs quæ per nares purgant. à uino autẽ in tota medicatione & ab omnibus caput replentibus, à balneisq; abstinendum, nisi uel lassitudinis uel cruditatis causa sint necessaria: ac ne tum quidem in aere balnei diutius immorari, neque in labro persistere, sed sensim quidem ingredi, confestim uero egredi oportet, sitq; uictus ratio attenuatoria. medicamentis uero utendum primo simplicibus, quemadmodum melle, oleo antiquo, & fœniculi succo, postea cõpositis liquidis & aridis collyrijs quæ non multo postea inter communia præsidia describentur.

De mydriasi seu dilatatione pupillæ. Cap. LII

MYdriasis & pupillæ dilatatio uocatur, quando pupilla colore quidem nihilo deterior fit, latitudine uero longe naturam excedit, ut interdum iridis circulo appropinquet, qua sæpe uisus omnino intercipitur, sæpe pars tantum, ut uideat quidem æger, sed imbecilliter: ob uisilis enim spiritus dispersionem omnia illi pusilliora apparent. euenit hæc ægritudo quãdo humoribus uel confertim uel paulatim defluxis, uuea clandestine extenditur, & pupilla plus æquo ampliatur: quæ quidem ægritudo satis difficilis curatu est, quoniam uuea membranosa existens, ubi semel distẽsa fuerit, induratur, neq; facile amplius colligi potest. solet id morbi genus pueris frequentius ob tunicarum imbecillitatem contingere. magni etiam oculi magnas pupillas habent, propterea & ij quoq; in hunc morbum facile delabuntur. hos primo, nisi quid prohibeat, uenæ cubiti sectione aut purgatione curari oportet: quæ si fieri nequibunt, angulorum oculi uenas incidito, deinde cucurbitulam occipitio applicato, lenesq; ac longas deambulationes in obscuro loco faciendas mandato, omni studio enitendo ut materia ad inferiores partes trahatur, ideo in principio clysteribus uti oportet, membrorumq; inferiorum frictionibus. post deambulationem uero inunctionemq; marina aqua faciem abluito, hyeme quidem tepida, æstate autem frigida, immo & facies tota in eadem aqua mergenda est, ibiq; apertis oculis aliquo tempore detinenda. quod si desit marina dulci aquæ quidpiã salis adijcito, aut poscam aquosam sumito. à uino autẽ usque ad exactam sanitatẽ omnino abstinendũ, sitq; omnis uictus ratio attenuatoria, aluoq; molliendæ idonea: neq; ad balneũ crebro accedendũ est, atq; ubi accesserint capitis lotioni parcendũ, utendumq; medicamẽtis subadstringentibus, sicut rosa, croco, nardo, thuris cortice, pompholyge, spodio, acacia: uehementiores eñ acriores q; facultates humorũ copiam attrahentes, membranas distendunt, latioremq;

pupillam efficiunt:propterea & uehementer adstringentia,sicuti chalcitis, misy, & nimium refrigerantia,ut cicuta membranas indurant, & emplastica ut cerussa easdem crassiores reddũt.omnino pupillam plus æquo cogere & coarctare inutile est,nam ita tandem diminuetur.

De diminutione pupillæ. Cap.LIII

Diminutio pupillæ dicitur,quando angustior,obtusiorq; redditur,quod sæpe ob periculosas imbecillitates,uel intensissimos capitis dolores contingit. apparent ijs propter pupillæ angustiam uisibilia ueris ampliora,quibus curationem mydriasi contrariam adhiberi oportet,superiora membra exercendo,humeros inquam & brachia cum spiritus detentione, caputq; & faciem diligenter fricando, extremisq; digitis oculos cõtrectando,ac calida faciem fouendo,deinde inungendo caput unguento aliquo eorum quæ moderate calefaciant,sicut irino. tum genis paululum dispansis illinendum erit oculo acre & rarefaciens medicamentum quod humores possit attrahere,quale hoc est:ammoniaci thymiamatis drac.i.ero comagmatis drach.iiij.croci drach.ij.æruginis drach.i.cum aqua subigito,consicito & utere.facit & liquidum Herasistrati. sorbitionibus uero boni succi,uinoq; flauo & odorato alantur,cibumq; somnus consequatur. balnea quoq; conueniũt ac calidæ aspersio super capite.

De atrophia & diminutione oculorum. Cap.LIIII

Atrophiam.i.innutritionem oculus pati dicitur,quãdo ob uehemẽtes capitis dolores aut acutas febres paulatim depressus,concauatus,omninoq; pusillior redditus,& ob paruitatem obscurus,impedit uisum,euenitq; id frequenter quando uulneratur uel perforatur:estq; tunc omnino insanabilis.differt atrophia à diminutione,nam diminutio solam pupillã paruiorẽ reddit: atrophia uero totũ oculũ pusilliorem depressioremq; efficit. hos quoq; curari oportet fouendo oculos spongia ex calida aqua expressa & lac tepidum instillando,ac prorsus à collyrij applicatione abstinendo,cibiq; offerendi sunt optimi succi plurimiq; alimenti, uinum quoq; flauum & tenue: utendumq; lauacris & calidæ infusiõne super caput,superiorumq; membrorum exercitijs & spiritus detentione.

De expressione oculorum. Cap.LV

Exprimi etiam oculi solent,ita ut eminentes persistant,quod accidit ijs qui in athleticis certaminibus suffocãtur,aut mulieribus nimio pariendi dolore afflictis,aut ob plurimum defluxum confertim à capite irruentem.si ergo ob suffocationem euenerit,cubiti uenam incidito: ac si crassi quoq; humores oculũ inuaserint,atro elleboro aut scammonia purgato. quæ uero ob pariendi laborem expressiones oculorum contigerint, muliebrium locorũ purgationes sanant,ijs igitur succurrẽdum erit. quod si in uiris post sanguinis missionem aut purgationem affectus perstiterit, cucurbitulam occipitio affigito, potionemq; aquæ & ciborũ cõtractionem adhibeto. oculo aũt lana melle illita cum modico croci apponenda est,linteolumq; complicatum supra suauiter alligandum. confert ijs etiam transacto principio faciem marina aqua foueri, ac loco illini seridis, aut polygoni,aut psyllij succum cum opio & quæcunq; cogendi contrahendiq; uires habent.

De confusione. Cap.LVI

Confusio oculi plerunq; ingentes percussiones consequitur, contingitq; ob uueæ inflammationem uasis ipsius cõfractis.in hac pupilla colore turbulenta maior seipsa aut minor efficitur: quę quidem uenæ cubiti sectione curãda est, sanguineq; ab animali nuper iugulato,præcipue à turture,uel saltem à columba, totum oculum replendo,mollemq; lanam ouo,cum uino & rosaceo madefactam apponendo & alligando,idemq; postridie faciendo. tertia die fomenta adhibebimus,&

mus & lac instillabimus: deinde uitellum oui assum cum melle & croco super linteolo extenso apponemus. ubi uero pupilla iam satis purgata fuerit, illinemus collyria ad antiquas dispositiones confecta, ut aromaticum, chiacum Apollonij, & similia. sanabilior uero confusio illa est in qua pupilla tantum dilatatur: colore uero & figura illæsa persistit. at difficilime sanatur ea in qua pupilla contrahitur.

De ijs quæ oculorum albo innascuntur. Cap. LVII.

QVæ in albo oculorum oriuntur, præter naturam omnia, quorum quædam nullum odorem afferentia, nec multum à naturali colore euariantia pilos frequenter producunt. hæc curabis hamulo arripiens & extendens, deinde scalpro pro pterygijs præparato incidens, tum insperso sale renuissimo torulum appones & alligabis, reliquamq; medicationem adhibebis, quæ ad pterygia incisa docebimus. quædam subrubea, tumida & uaricosa sunt, dolorifica, antiqua & asperæ, affectionis consensum temporibus inferentia. hæc tu omnia tanq; malefica effugies, nam in chirurgia delapsus oculi consequetur.

De pterygijs. Cap. LVIII.

PTerygion uocatur quando in oculi albo siue ex scabie siue ex cõtinuis defluxibus caro superexcreuerit, cuius incrementum à maiori angulo frequentius incipit, rarius à minori, rarissime ab inferiori superioriue parte genarũ, quod usque ad nigrum protendi solet. si uero excesserit, nonnunquam pupillam attingit uisumq; intercipit. facile curantur pterygia albescentia quæ angustam basim habuerint, difficulter quæ sint his opposita. subrubra enim phacelos interdũ hemicranicosq; dolores inducunt, depulsis tamen accidentibus oculus liberatur. ea uero pterygia quibus initia suffusionis iunguntur, curanda non sunt: nanque ijs sublatis citius inuadit suffusio, neque etiam curari oportet crassa, inuersa, callosa, uaricosa, affectionis consensum temporibus communicantia: sunt enim hæc malefica & cancerosa. quæ uero usque ad pupillam perueniunt, ita ut uisum impediant, si auferantur, oculum quidem à destillationibus liberant. cicatrix autem ob chirurgiam superueniens, nihilominus excæcat. denique illa tantum pterygia manuum arte sunt medicanda, quæ ad nigrum usq; peruenerint. parua uero & in ra albi fines contenta enitendum medicamentis compescere.

Medicamenta ad pterygia. Cap. LIX.

PTerygium egregie cõpescit aridum ad scabiem ex chalcitide & cadmia confectum, & quæ ad scabiosos angulos describuntur, & Theodotiũ Seueri con tritum & aridum applicatum, omniaq; abstergentia collyria, ad asperitates & sycoses descripta, & quæ ad myocephala & staphylomata congruunt, pſertim quod è uino conficit. Archigenes uero ad pterygia sume inquit, atramenti sutorij, gummi, salis ammoniaci sing. drach. ii. quæ trita ex aceto in collyria redigito & utere.

Aliud. Populi nigræ succũ cum duplo mellis illinito. Aliud. Pumicem torrefactum illine. Aliud. Magnetis uiui, æruginis, rubricæ sinopicæ, ammoniaci thymiamatis sing. drac. iiij. croci drach. ii. mellis unc. ix. quod etiam ad albugines conuenit. Aliud faciens quoq; ad hypopia & hebetudines. Glaucium terito et cribrato, deinde modica aqua subiges, tantumq; cineris pompholygis addes quantũ susceperit, & collyria conficies, quibus bis in die cum aqua uteris.

Aliud. Fel capræ cũ succo artemisiæ & melle admiscebis & illines. Aliud.

Aes ustũ terito cum urina pueri incorrupti & utere. uel squãmæ æris rubri, nitri rubri, pumicis, cimoliæ sing. drach. iiij. tere ex aceto quousq; exiccenẽ, inq; fictili mũdo seruato & utere. Aliud ad pterygia probatũ. Chalcitidis crematæ donec in prunã cõuersa sit drac. iiij. croci drach. i. terito & exiccato & utere. Aliud.

Chalcitidis ustæ drach. xx. cadmiæ drach. x. squammæ rubræ drach. v. piperis

drach.i.utere arido.uel squammæ rubræ unc.i.grana piperis xv.utere tanquã uni co & experto. Aliud. Testas sepiæ ustas cum sale ammoniaco terito & applica, uel atramentũ sutoriũ cũ pari portiõe fellis suilli subige & illine:uel magnetem uiuũ exquisite terito,& aridũ semel in die applicato,uel æris drac. xij.squammæ drach.vi.sandaracæ tãtundẽ,æruginis,croci,salis sing. drach.vi.myrrhæ drac. i.mellis unc.ix.uel æris usti,auri pigmenti,squãmæ,sulphuris uiui,plumbi,cornu cerui usti sing. drac. v. cum succo marrubij terito in sole, donec arescant & utere

Pterygiorum chirurgia. Cap.LX

HAc uero arte ingredimur ad pterygiorum ablationem. diductis utrinq; genis uolsellã in meditullio pterygij infigentes sensim extendimus, ne corneæ pellicula eleuetur. si enim simul auferatur ingentes inflammationes affert. deinde acum sumimus cum filo & equina seta, atq; hanc subfigimus pterygio uolsella extenso:postea cum subiecto filo pterygium alligantes,ipsum filum sensim sursum attrahentes extendimus, iubentesq; ut minister fili caput apte detineat, nos utraq; manu capientes agitamus supra & infra pterygium excoriantes,incipiendo à nigro oculi usq; ad angulum: tum eadem seta continuitatẽ soluentes quæ ad nigrũ uergit,et filo extendentes,partem pterygij iuxta basim declinantẽ ad angulum scalpro abscindimus, obseruãdo ne angulus ipse aut genæ lædanť. genis eñ incisis ægritudo superuenit quæ prosphysis appellať.dissecto uero angulo destillatio occupabit.at si pterygij basis relinquať,renascetur pterygium,nisi quopiam medicamento eorũ quæ suprà descripta sunt,absumať.commensuratã ergo proportionem coniecturis consequi oportet. quod si æger formidolosus oculos aperire nõ audeat,uolsellam superiori genæ submittentes extrorsum tendentes sensim inuertimus,deinde opus aggredimur sicuti dictũ est:quo peracto in oculum muriam acriorem infundimus,deinde lanam ouo madefactã imponentes alligamus: postridie exoluentes ac moderate fouentes, album & molle collyrium Seueri infundimus.in quarta reiectis mollibus incarnantibusq; collyrijs alia ad huiusmodi affectus facientia applicamus.quæ uero ad hos affectus accõmodantur, sunt nardina theodotia,& quæ ex uino conficiuntur.

De angulorum augmentis quæ encanthides appellanť. Cap.LXI

ENcanthides uocanť quãdo angulus maior ad nasum uergens,ob redundantem carnem excreuerit,quod maxime canibus euenit:nõ raro tamen id quoque hominũ genus inuadit quod in mari uersať. benignior ergo encanthis indolens,mollis sublaxaq; est. malefica uero dura, inæqualis,pungentes dolores inferens. benignas curari oportet lenibus medicamentis aridis, quale est ad scabiosos angulos ex chalcitide & cadmia cõfectũ.optimũ quoq; hoc quod habet aluminis scissilis,misyos assi,atramenti sutorij portiones æquas:egregie eñ absumit encanthidas.utere etiã Theodotio Seueri arido & eo qđ ad myocephala è uino cõficiť.

Chirurgia encanthidum. Cap.LXII

ENcanthidas uero magnas & maleficas uolsella correptas abscindimus. quod si maior quoq; eminentia fuerit,acus cum duplici filo basi infigẽda est,deinde filũ constringendũ dimittendũq; interim donec caro liuescat, quam postea scalpro abscindemus,aridumq; ad scabiem illinemus,& linteum complicatum imponemus.postridie locum fouebimus.trãsacta tertia illitu mellis curabimus.cauendum uero est ne angulus simul à basi cum naturali carne abscindať, alioqui fluores quos rhyadas uocant superuenient.

De eruptione sanguinis ab angulis. Cap.LXIII

AB oculorum angulis erumpit sanguis potissime infantibus ob cõtinuos eiulatus & distensiones,apertis genarum uasis:quos curari oportet poscæ frigidæ

gidæ infusione, gelidæq; aquæ aut etiam poscæ inspersione super caput. instillandum quoq; est albumen oui cui misceri collyria possunt, quæ ad tenues defluxus conueniunt, inferioraq; membra uinculis cõstringẽda, & crassior cibus offerẽdus. maiori uero morbo infestãte, cucurbitula occipitio cũ scarificatiõe apponẽda est.

De genarum agglutinatione quam prosphysin uocant, ac Ancylosi. Cap. L X I I I I

GEnæ albo oculi uel nigro uel sibi inuicem conglutinantur ex ulcere præcedente. quãdo uero albo agglutinant, ut oculi motus impediat, hunc affectũ ancylosin uocãt. quæ igitur agglutinationes utriusq; genæ in angulo factæ fuerint, eas uolsella extendi dissecariq; oportet, ac linamento separari, deinde ut reliqua ulcera curari. si uero genarum extrema cum tunicis oculi glutinentur, hamulo quem cæcum uocant gena extensa, glutinationem scalpello incidemus, deinde carnis excrescentias arido quopiam cõtrahemus, atq; æs contritissimũ genis ipsis subillinemus usq; ad exactam curationem, obseruando ne oculus illigetur.

De pediculis palpebrarum & lendibus. Cap. L X V

PEdiculi in palpebris generãtur, lati, pusilli, multi, ab ingluuie, sordibus & prauo uictu trahentes originem. curanturq; primo quidem pediculos ipsos diligentissime extergendo, marinaq; aqua abluendo, postea loco medicamentum illinendo quod habet aluminis scissilis drach. ij, uuæ taminiæ obolum unum, piperis obolos duos, æris usti drach. i. myrrhæ obolos duos, lapidis scissilis triobolum, misyos assi drachmam unam. tere, & arido utere. inungendum preterea caput & exterendum cum ijs quę discutiunt & firmant, membraq; inferiora exercenda sunt, uictusq; ratio adhibenda quæ bonum succum afferat: ac simili modo lendibus earundem partium medeberis.

De hispiditate genarum, & deprauato pilorum ordine & phalangosi. Cap. L X V I

HIspiditatem dicimus quando sub ipsis naturalibus genarum pilis noui suboriuntur, qui interius uergentes pungunt tunicas, & oculorũ defluxus prouocant. dicitur etiam hispiditas quando genæ relaxantur, uel quando palpebræ ita introrsum declinant, ut pili haud facile appareãt, nisi extensis diductisq; genis. medici uero ipsarum genarum relaxationem phalangosin seu casum appellãt. pilorum uero suborientem propaginem dystœchiasin, id est ordinis prauitatẽ. eueniunt hi morbi ac præcipue ordinis prauitas ob humoris redundãtiam, sicuti etiã tellus aquarum copia plurimas herbas producit. quod quidem facilius fiet, si defluens humor sine erosione fuerit: si enim illi salsedo inerit, pilos etiam naturales eradicabit. perfectæ ergo asperitatis curatio est genarũ cõsutio. quoniã uero nonnulli ob mollitiem animi se chirurgico præstare nõ tolerãt, his succurrendũ est eo modo quo possumus. talia itaq; præsidia ad hunc morbum antiqui tradiderunt.

Medicamenta ne pili euulsi renascantur. Cap. L X V I I

PVngentes pilos ubi euulseris, inuersas genas recenti ranarum aut cimicũ sanguine illinito, sinitoq; refrigerari, uel chamęleontem album urito, ac cinerem ranarum sanguine excipito, atq; usus tempore saliua diluito, & post euulsionem pilorum inungito: uel succum chelidonij & fumariæ herbæ cum idonea gummi quantitate excipito, desiccariq; sinito, & parua collyria formato, deinde utere ut dictum est. uel cochlearum carnes cum uiridium ranarum harundineta incolentium, uel herinacei terrestris sanguine subigito, & adiecta atramenti sutorij commensurata quantitate exiccari sinito, & utere cauendo ne pupillã attingas. uel hirundines ustas terito, & post pilos euulsos utere. uel lumbricos terræ in olla crematos quousque cinerescant terito, & assumpto pari sandarachæ pondere utitor.

uel filiquas aridas minime antiquas infringito, & quod in concauitatibus eius in ueneris, modicum uiscidum & melleum nucleo fpicilli assumens post pilos euulfos illines, idem sæpius repetendo. extreme autem confert, inquit Archigenes, sanguis herinacei terrestris & fellis eiusdem par pondus, & castorei quod sufficit. castoreum uero exquisitissime tritum sanguine & felle excipitur, & quædam uelu ti squammulæ formantur. usus tempore squammulam ieiuni hominis saliua dilui to, & post euulsionem pilorum genæ uniuersæ illinito, detinetoq; in loco circa ho ram dimidiam, donec arescat: æger quidem dolore afficietur, sed pili amplius non renascentur. uel psyllij, seminis cicutæ, cedriæ portiones æquas noctuæ sanguine excipito, & utere ut dictum est, cauendo ne oculum attingas. uel frustulum ueteris ueli nauis accipito, lucernæq; pro funiculo imponito, quam deinde ligustrino oleo replebis, ac eius fuliginem in æneo uase colliges, quã pilis euulsis pro stibio iugiter illines: et si pili renascanẽ, idem repetito. uel aluminis rotundi partes duas, taurini fellis partem unã exquisite terito & collyria conficito: pilisq; à radice euulsis illine diebus quatuor. uel fellis uituli, castorei, gũmi, partes æquales sine aqua subigito & collyria conficito, & ter singulis diebus illinito, & finem quæsitũ consequeris. uel suis masculi fel & adipem ex eodem animali, in fictile nouum densissimum leuigatissimumq; conijcito, atq; aceti acerrimi & olei alini singulorum trientem infundito, densioriq; linteo circumligato, & finito usq; ad dies septem, deinde effundens in mortarium tundito, & habebis tanquam aurum quod etiam toto corpori conferet. oleum uero alinum, amygdalinum esse dicitur.

alinu i. oleu amygd:

Glutina pilorum. Cap. LXVIII.

FRactos interius præter naturam palpebrarum pilos, masticha calido spicillo illita glutinat, in pristinũq; ordinem redigit. simili modo bitumen, gluten taurinum, cochlearum acu perforatarum mucus, ammoniacum thymiama, hieraciæ liquor, reliquorumq; succus quæ anacollyria quasi glutinatoria appellantur. facit & hoc compositum: resinę aridæ, picis aridæ, sulphuris uiui, bituminis sing. drac. i. ceræ drach. vij. colliquefacta reponito, usus tempore spicillo excipito, & calefactum medicamentum imponito, pilos enim glutinat.

De sutura palpebrarum ex Leonida. Cap. LXIX

SEdeat patiẽs à sinistris artificis in sede humiliori aduersus splendidam lucem, sintq; duo periti ministri assistentes, alter retrò occurrens, alter transuerse. artifex uero prius collyrio aut scarificatione leui, suffecturam sectionem cutis superuacuæ & rugosæ in gena existentis designet, ne plus aut minus secetẽ quàm oporteat. si enim latior fuerit incisio, reddetur æger lagophthalmus, id est oculum habens leporinũ: sin angustior sit, laxabitur rursus gena, & simili modo pili infestabunt. locus etiam uersus palpebram in meditullio genæ superficiaria sectione signetur. post designationem genam inuertẽtes deducimus incisionem interius ultra pilos præter naturam, ut exterius ad naturales declinent. quandoque etiam si pili præter naturã adhuc interiores sint, in ipsorum loco incisionem statuimus, ut à superueniente cicatrice renasci prohibeantur. nihil uero obstat, quin duæ quoque incisiones fiant: altera interius ultra pilos præter naturam ut palpebra exterius refrangatẽ, altera in eorundem pilorum loco. fit autem incisio profunda: conferet enim refractioni & genarum leuitati, transeatq; ab altero palpebræ termino ad alterum. deinde toruli duo parui duplicati figura triangulares apponantur, alter maiori angulo, alter minori: in quibus torulis minister retrò assistens apicibus utriusq; pollicis innitatur, & unico impetu genam distendat. artifex aũt pollice sinistræ eandem genam extendat sub supercilio digito innitẽs, ut gena æqualiter extendatur. optimæ extensionis indicium erit, si signum in meditullio genæ

impressum

impressum proprium locum seruauerit.post extensionem sectio transuersa in uir gulæ modum inferius facienda est superficiaria, ne defluens sanguis chirurgiam impediat.sitq; hæc sectio palpebris proxima, deinde sectio superior figura lunari fiat,atque hæc quoq; incipiat inferius in regione maioris anguli, & cum ascende rit ad signum in meditullio existens,declinet rursus inferius ad minorē angulum, sitq; & ipsa magis superficiaria ne musculi genæ lædantur. postea minister trans/ uerse assistens genam extendat,tum hamulum infigat principio circumfusi uela/ minis: si oculus quidem sinister fuerit in minori angulo,sin dexter in maiori:idq; uelamen hamulo attractum altera manu scalpello sutorio diligenter excorietur, ne profundata excoriatione lędanē musculi ac genę,& relaxatio insanabilis relin quatur.post cutis uero abscissionē ad suturam peruenire oportet,sitq; prima sutu ra in medio,deinde utrinque binæ,ut quinque omnino suturæ fiant. post consu/ tionem extensa æqualiter gena,splenio emplastico supra supercilium suturas ap- pendito. ipsis autem sectionibus spleniola parua glutinatoria & inflāmationem sedantia applicato,deinde lanam ouo madefactam toti oculo imponito & alliga/ to.at quoniam in nonnullis acris salsusq; humor delatus naturales pilos destruit, palpebramq; duram efficit, pilis uero contra naturam enascentibus augm ntum præstat,difficulterq; in his genę inuertuntur,acu cum filo firmiori mediam palpe bram transf gere oportet,filumq; sursum trahere,atque ita inuersa palpebra scal/ prum admouere & incidere,ut dictum est.sutura uero deorsum trahens probatur in inferiore gena reddita hispidiore, atque in hac quoque prius signetur, quanta futura sit relaxatæ & superuacuæ cutis incisio.nam si latior fiat, genæ euersio su peruenier:sin angustior,uanum erit artificiū. post signationem toruli eodem mo do angulis applicantur,& genæ extenduntur.deinde minister malę digitum inni tens deorsum trahat,fiatq; prius sectio lunaris,quæ est inferior,deinde transuersa & uirgularis quam palpebræ proximam esse oportet. tum excoriandum sicut do cuimus,& consuendum,& reliqua quę sequuntur peragenda sunt.sola autem su tura in inferiori gena contenti sumus reiecta incisione,ne gena euertatur.

De ectropijs.i.euersionibus genarum ex Demosthene. Cap.LXX

GEnæ plerunque euertuntur exulceratione præcedente,& carne ipsarum su/ peraucta, nonnunquā uero & ob duriorem cicatricē gena simul attrahitur & euertitur, quod præcipue genæ inferiori accidit. ac moderatas quidem carnis excrescentias arido infra scripto curabis: æris usti, atramenti sutorij, misyos assi, chalcitidisq; assæ sing. drach. i. uel æris usti drach. viij. misyos torrefacti drach. ij. chalcitidis torrefactæ tantundem,atramenti sutorij drach. i. uel æruginem æris in testa torrefactam terito, & priuatim illinito,uel plumbi usti par pondus adijcito.

Chirurgia euersionum ex Antylo. Cap.LXXI

MAiora uero carnis augmenta specillo circūcidere oportet:deinde æs ustum contritum applicare, aut aloem cum manna, & postridie fomentis primo adhibitis idem repetere. in tertia post fomēta usque ad exactam curationem mel illinendum.quod si adhuc maior euersio fuerit, tali artificio succurrendum est. in interiori parte genæ duas sectiones literæ Λ figura diducito,ita ut angustior pars labdæ inferius uersus malam iaceat, latior uero uersus palpebras. deinde uela/ men in labdæ speciem simul cum subiecta carne incidito, neque enim gena infe/ rior chartilaginea est.cutis tamen indiuisa seruanda est.tum labra incisionis sutu/ ra colligito.unica uero sutura in partibus palpebrę adiacētibus sufficiet,atq; hoc modo gena inflexa & curuata introrsum cōuertet.at si cicatrix ob aliquā necessi tatem exterius inducta genam euertet, auferri quidem oportet, sicut prædixi/ mus,ab intrinsecis genæ partibus uelamen in labdæ speciem,sectionem minime

profundam

profundam faciendo,& futura ut docuimus, eiusdem sectionis labia colligendo. postea exterius cicatricem uolsella extendentes, acum cum duplici filo sub tubere totius cicatricis transfigimus, à minori angulo inchoantes & acum ad maiorē ducentes. tum acu ibi permissa ad utrosq; ipsius terminos filum subducimus, & totum tuber cicatricis extendimus, atque ita incidimus, simul cum tubere infixam acum auferentes, ac post chirurgiam extrinsecæ sectioni linamenta imponentes, torulum ab aqua frigida expressum applicantes & alligantes usque ad tertiam dimittemus, torulum tantū adiacentem frigida subinde madefaciendo. in tertia uero spōgia ex aqua tepida expressa fouebimus: hoc enim tempore reliqua nō conferunt, cum caueri oporteat ne unio interius facienda suo fine frustretur. ubi uero iam facta unione uulnus aboleuerit, affatim postea fomentationes sunt adhibendæ: præter enim quod cicatricem attenuabunt, etiam oculum lenient. deinde collyria adstringentia intra genam illinemus. extrinsecam uero sectionem in tota curatione apertam seruabimus, molliora medicamenta applicantes. erit enim ob exterioris cutis alligationem idoneum adiumentum ad genam introrsum cōuertendam. si uero encanthidis morbi ratione gena euertatur, abscissa encanthide gena in propriam naturam restituetur. nosse aūt oportet superioris genæ euersionem esse incurabilem. sed illa quoq; quæ ob resolutionem genæ inferioris contigerit, incurabilis est. simili modo quæ ob uelaminis sectionem iusto latiorem euenerit, præcipue in futuris deorsum trahētibus. item quæ ob latam cicatricem fiat, ulcere uidelicet præcedente, ueluti post carbones.

De lagophthalmis. Cap. LXXII

Lagophthalmi dicuntur qui reuulsa superiori gena oculo aperto sicut lepores dormiunt: generaturq; affectus is quandoque ob suturam qua gena plus æquo retrahitur, ita ut oculus contegi nequeat: quandoq; ob ulcus spontaneum, quod præcesserit ueluti post carbones. est autem curandus lunari sectione totius cicatricis, curuum quidem sectionis sursum ducēdo, apices uero deorsum uersus palpebras. deinde sectio impositis filamentis lineis amplianda, ac gena deorsum trahenda, donec naturali figura æqualis reddatur. genæ uero conuulsæ ea parte secantur qua conuelluntur, ac simili modo laxantur. in curatione autem medicamenta exiccantia, et aquam mulsam uitari oportet, sed tetrapharmacum dilutum applicandum, & fœnograeci cremore locus fouendus: utq; summatim dicam, relaxandi impinguandiq; modus est eligendus.

De oculorum duritie ex Demosthene. Cap. LXXIII

Oculorum duritiem uocamus, quando genæ & oculi ipsi ita indurantur, ut cum difficultate moueri possint, dolentes rubentesq;, sed potissime post somnum uix aperiuntur palpebræ, neq; humor ullus distillat, ac sordes quę in angulis oculorum consistunt, paruæ auersæq; sunt & subaridæ, & si genas ab eis extricare quærimus, haud facile ob duritiem extricamus.

De ariditate oculorum. Cap. LXXIIII

Ariditatem uero oculorum dicimus, ubi oculi subaridi & prurientes fiant, & leniter doleant absq; genarum duritie.

De scabie oculorum. Cap. LXXV

Scabiem adesse dicimus, quādo oculi ulcerosi, rubei & ualde prurientes fiunt, genæq; rubescunt, lachrymaq; salsa & nitrosa distillat.

Curatio duritiei ariditatis scabieiq; oculorum. Cap. LXXVI

Tribus ergo prædictis affectionibus diligēs cura adhibenda est: neglectæ ēm suffusiones, albugines, lippitudines diuturnas, ulcera & staphylomata inferunt. ac primo ariditati totius reliqui corporis medicatiōe occurremus cū ijs quæ humores

humores ad oculum trahunt, qualia sunt arida medicamenta quæ describentur: stratioticum inquam & dicentetum, & similia. eodem modo duritiem quoq; medicinis humorem euocantibus corrigemus, illinentes liquidum Herasistrati & reliqua huiusmodi, ac deinde his quæ molliunt & humectant intentes, quemadmodum calidæ temperatæ & dulcis infusione, & assiduis spongiarum fomentis. refrigerantia uero emplastica glutinatoriaq; medicamenta sunt recusanda, & aquæ frigidæ infusio. ab ijs enim magis induratur oculus. at si scabies simul cum duritie euenerit (nam ob humorum acrimoniam genæ exasperantur, ut anguli quidem erodantur, ulcerosiq; fiant, oculi uero & genæ indurentur, difficulter que moueantur) tunc adhibito prius spongiæ fomento angulis illinemus, primo aridum ad scabiem confectum, deinde mediocri tempore interiecto, rursus spongia fouebimus, & applicabimus quæ humorem euocare queant. quale est liquidum Herasistrati, & collyrium stratioticum & dicentetum. aridum uero ad scabiem ita conficitur. Chalcitidis crudæ, cadmiæ sing. drach. v. tritas in ollulam cōijcies, quā deinde opertam et gypso illitam in uase locabis temperatum acetum continente, ut exterius quidem madefiat, interius uero nihil humoris influat, atq; ita septem diebus dimittito, tum in sole exiccato & terito. Aliud ad erosos angulos lachrymas ciens. Spodij drach. iiij. omphacij aridi drach. ij. spicæ nardi triobolum, piperis torrefacti grana xv. tere & utere. Aliud ad erosos angulos & scabiosas affectiones oculorū q; duritiem. Cadmiæ drach. ij. chalcitidis crudæ drach. i. aloes obolos duos, æruginis obolum sem. piperis grana x. florum rosarum drach. i. confice & utere. Aliud ad scabiem oculorū. Cadmiæ, æris usti, spicæ nardi sing. drach. i. piperis torrefacti obolos duos, conficito cum aceto in sole & utitor tanq; idoneo. Aliud. Cadmiæ unc. i. folij unc. ij. piperis unc. i. confice & utere. Aliud ad defluxus conferens admirandum. Costi unc. vi. æris unc. ij. fuliginis, cedriæ unc. i. utere. Aliud Capitonis ad oculos aridos angulosq; erosos.

Cadmiam in speciem farinæ terimus, dein melle attico irrigantes in fictile uas conijcimus contegimusq; operculo perforato, & luto illinimus, erectoq; uase inter carbones ignem uentulo excitamus. ubi uero candidus uapor eleuari inceperit, tollimus ab igne uinoq; antiquo cadmiam extinguimus, postea sumimus huius drach. viij. æris usti tantundem, stibij drach. iiij. armenij lapidis si modo aderit, drach. i. singulaq; terentes & cribrantes, collyria cum uino conficimus & exiccamus, quæ genis nucleo specilli in stibij morem mane & uespere illinimus. nos uero cadmiam & reliqua omnia adipe uiperæ commiscentes torrefacimus, postea uino extinguimus & desiccatis utimur. Aliud. Cadmiæ drach. ij. æris usti, lapidis hæmatitæ sing. drach. i. croci noui optimi drach. viij. terito singula & melle illita afflato, uinoq; extinguito & utere. Aliud mirabile ad defluxus. Costi, æris sing. unc. iij. fuliginis cedriæ unc. i. Aliud ad scabiem oculorum, sycosim, putredinem & carnis excrescentiam. Cadmiæ, chalcitidis singulorū unc. iij. piperis grana xv. nardi celticæ drach. i. tere cadmiam & chalcitim cum uino, deinde exiccatis addito nardum & piper contritissimum. Aliud Archigenis ad omnia quæ prædiximus: amurcam decoctā cum melle terito & utere. sunt alia quoque multa quæ infrà describentur, inter collyria ad plurimos usus.

De glabritie & ptilosi palpebrarum. Cap. LXXVII.

Glabrities & ptilosis palpebrarum morbi sunt, ac glabrities quidem tantum pilorum defluxus est, ob acrem distillationem cōtingens. in ptilosi uero palpebræ crassescunt, callumq; obducunt, ut affectus sit ex glabritie & oculorum ariditate compositus, propterea & auxilia similia erunt ijs quę superius tradidimus: cæteris tamen præfertur aridum Philoxeni ad pruriētes crassosq; angulos & ad

hebetudines

hebetudines conferens:cadmiæ drach.viij.salis ammoniaci,croci,spicæ nardi sin. drach.ij.piperis albi drach.i.tere & utere. Apparatus diuersi,& primo stibiū muliebre faciens ad ptilos & erosos angulos.stibij usti et muliebri lacte extincti drac. xiij.aloes,spicæ nardi,myrrhæ sing.drach.ij.hordei usti cōtritissimi drach.iiij.confice & arido utere. Ad ptilos & palpebras erosas. Medullam bubulam pedis dextri anterioris cum fuligine subigito & utere.fuliginem uero ita facito:papyrū pro funiculo lucernæ aptato,impositoq; oleo sesamino accendito, ac supra lucernam fictile leue,aut æneum uas detersum locato, uaporemq; excipito, ac paulatim pēna colligito,deinde cum medulla terito . uituli etiam coagulum illitum summe confert.simplicia uero medicamenta ad ptilos erosasq; palpebras sunt,amurca decocta,lycium indicum, armenium quo pictores utuntur, cum aqua illitum,quod simul deprauatos succos absumit, & pilos auget naturales . ærugo ferri pluribus diebus sub sole cum myrrha subacta & in collyria redacta,spodium ceparum succo exceptum. Sosandri ad milphoses affectusq; diuturnos & ad encanthidas:cadmiæ,stibij, chalcitidis crudæ, misyos crudi sing.drach.viij. terito,& asperso melle in fictile uas conijcito,tegitoq; operculo perforato,lutoq; illinito,deinde inter accensos carbones erigito.ubi uero candidus uapor apparuerit,tollito ab igne,& uino restinguito,postea adijcito spicæ nardi drachmas duas,croci torrefacti tantundem,piperis drach.i.omnia simul terito & utere.

De abscessibus genarum ex Demosthene. Cap.LXXVIII

INteriores quidem genarum partes inuertendæ secādæq; sunt,humorq; exprimendus,deinde muria infundenda,lanaq; ouo madefacta superliganda.postridie foueri oportet & melle illini,ac reliquam mordicationem adstringentis collyrij infusione perfici.exterioribus uero partibus post sectionem humidiq; expressionem linamenta melle illita imponemus,lanamq; alligabimus.abscessus autem qui genarum chartilaginem simul corruperint,si exterius quidem contigerint,fieri potest ut ouo & melle purgentur,deinde cum medicamento incarnenitur quod aridum cephalicon uocant.sin locum intrinsecum occupauerint, genam inuertemus,& partem chartilaginis denudatā circumrademus, atq; contritissimo ære inspergemus,in tertia mel illinemus,postea adstringentibus collyrijs utemur.

De lithiasi genarum. Cap.LXXIX

LIthiasin genarum appellant, quando inuersis genis inexistunt quædā tophis simillima,in speciem uarorum candida & aspera.hanc curari oportet, genas inuertendo,& scalpro angusti apicis cutim incidendo,deinde cyathisco specilli inhærentem tumorem excudendo, tum ære usto trito locum sternendo,ouumq; cū uino & rosaceo lana exceptum alligando,& postridie fomenta adhibendo,in tertia uero mel illinendo.quod si extra genas tophi enascātur,post incisionem & excussionem splenium tetrapharmaci apponito.

De grandine oculi. Cap.LXXX

QVandoq; si palpebræ inuertant̄,supereminent rotunda & translucida quędam tubercula speciem grandinis imitantia,quibus dissectis effluit humor albumini oui similis,quæ eodem modo inuersis genis scalpro secari oportet & humorem excerni,postea infrā scriptū aridum illini: æris usti drach.ij.squāmæ drac. i.sandarachæ tantundem,æruginis,salis ammoniaci,croci sing. drach.ix.myrrhæ obolos duos cōfice & utere. euenit uero nōnunq; etiā extra genas subdura grando similis fabæ,quā siquis uiolente attigerit ingens dolor & quādoq; animi defectio excitat̄,quæ simili modo summā cutim secādo & cyathisco specilli detergendo curat̄,ac mellis linimentorūq; applicatione & fomentis facile sanat̄.q; si medicamētis ad grandines uti uolueris,ista eligito:pollinis tritici unc. ij.sulphuris uiui unciam

unc.i.cũ aqua ſubigito,ac paſtillos confice & utere.conferunt & quę ad hordeolũ inferius deſcribentur.

De hordeolo genarum. Cap. LXXXI

HOrdeũ appellamus quando in gena prope palpebras potiſſime exterius contingit ſuppuratum quoddam tuberculum figura hordei grano ſimile, quod facile curabis,ſi fomento cerę candidę ſuper nucleo ſpecilli calefacto materiam diſcuties:aut abſciſſo capite muſcæ reliquo corpore hordeolũ fricabis. uel chalbanã cũ modico nitri ſubactam,uel ſagapenũ ex aceto tritum appones, quod etiam ad grandines facit.locus quoq; ſpongia, & calido pane fouendus eſt, ac poſt humidi excretionem melle illinendus,deinde ad collyria ulcerum accedendum.

De ganglijs,atheromatibus,ſteatomatibus,& fauis genarũ. Cap. LXXXII

EXtra genas tales quoq; morbi contingunt,ac ganglia quidem ceratis & malagmatis curantur,quæ ad ganglia deſcribentur,& fomẽto aquæ calidæ.ganglium enim nerui contritio eſt, faui uero paruaq; ſteatomata & atheromata nonnunquam curantur ſi faſtigijs eorum adurens medicamentum applicetur, donec adiacens cutis uſq; ad profundum incruſtetur, deinde poſt cruſtæ caſum ſpicillo cyathiſci tunicula humorem continens excidatur:quę ſi nequeat,ſubſcripto medicamento putrefiat:ſandarachæ drach.ii.auri pigmenti drach.i. ſquammę æris,elaterij ſing.drach.ii.ellebori nigri drach.i.chartæ uſtę quantum ad colorandum ſufſecerit confice & utere cũ roſaceo.quæ uero ſuperexceſſerint,chirurgia curabuntur,quemadmodum in reliquo corpore fieri conſueuit, ad baſim excidendo ſimul cum tunica humorem continente,poſtea labijs ſutura coniunctis medebimur ſicuti cæteris ulceribus quæ ſuuntur: obſeruandumq; in chirurgia ne faſciola cutis incidenda nimis late incidatur,alioqui leporini oculi efficientur.

De uaricibus genarum & maleficis appendicibus. Cap. LXXXIII

VAricès genarum ne curato, ſunt enim maleficæ, neq; earundem appendices tumidas dolentes, & ſubrubras & in ſeipſas preſſu digitorũ redeuntes, quoniam hæ quoq; maleficæ ſunt & inſanabiles.

De ægilope ex Seuero. Cap. LXXXIIII

AEgilops abſceſſus paruulus eſt iuxta maiorem angulũ genitus, morbus ob corporũ tenuitatem & ſubiacentis oſſis putredinem medicatu difficilis, qui loci propinquitate ſæpe & ipſi oculo nocumentum impartitur, per foramen exiguum à natura in eodem angulo factũ.inchoante ergo inflammatione primo ſtatim die enitemur repellere, Antonini collyrium loco inflammato illinentes, aut quodpiam aliud eorum quę uehementer repellunt & ſtupefaciunt.cõſueuit enim linimentũ repercutere quod defluxit.ſi uero inflammatio perſeuerauerit, curabitur ſicut reliquæ inflammationes curari ſolent, diſcutientibus medicamentis,quę agere poſſint ſine eroſione: ab acrioribus enim oculus ſimul afficit,inq; ipſa parte male habente inflammatio crebreſcit.nos uerononndum permutatis inflammationibus emplaſtro barbaro, uel leæna uel minerua, uel eo qđ ex ſalice, uel quod ex aceto & oleo conficitur utentes,abſceſſum diſcutimus & exiccamus. Aſclepiades autem ad ægilopas talia deſcripſit medicamenta: ſucci illecebræ quã quidam portulacam ſiluestrẽ uocant aut ſemperuiuũ minus, ſucci ſolani ſingulorũ unc.ii. thuris drach.viii.chalbanæ drach. vi. maſtichæ unc.iii. thus tritum decoquito,atque ubi ſolutum fuerit chalbanam præmollitam addito, maſticham enim recuſamus. Aliud. Thuris, myrrhæ ſin.drach.viii.ladani drach.iiii.ceræ,aluminis, aphronitri,coaguli leporis ſing.drach.iiii.tundito & cũ irini unguenti fece ſubigito.quod ſi euincentibus diſcuſſorijs medicamẽtis inflammatio ſubpuretur quam citiſſime incidito,expurgatoq; tabo ſubſcriptis præſidijs utitor. at ſi ita ad angulũ declinet,ut nihil prorſus ad ſuperficiem uergat,tunc ſcalpello phlebotomo anguli

Illecebra ĩ portulaca ſilu[illegible]

meditulliū incidere oportet, deinde carnem superuacuam exiccare. quod fiet si nil pingue loco applicabimus, ideo in principio decocta lente aut malicorio cū melle utemur. loco uero expurgato, genitaq; iam carne uitrum minutissime tritū apponimus, in eo usq; ad exactam curationem perseuerantes: est enim præsidiū omnino admirandum, cuius uirtus oratione satis explicari non possit. sed & alumen scissile modica terebinthina ad emplastri consistentiam, assumptum purgat, incarnat & ad cicatricem perducit. in ulceris uero cōcauitate medicina imponenda est, paruulumq; splenium extra applicandū, quo nos regimine usi nullo ulterius medicamento ad recentes ægilopas indiguimus. at quæ ab antiquis ad hūc morbum scribuntur sunt huiuscemodi: chamæmali folia mansa & apposita, aut maluæ folia simili modo mansa & cum sale illita, ac post apertionem eadem malua trita usque ad cicatricem applicata. apponitur & myrtus manducatione subacta, uel labrusca, uel muris auricula, uel solani præcipue uesicarij folia, uel ægilopis inter frumenta nascentis cremor cū frumentacea farina, uel plantaginis folia. thus quoque & fimus columbinus simul teruntur, & applicantur. qđ lapidescit, & usq; ad integram cicatricē persistit. Aliud: propoleos, terebinthinę, thuris portiones æquas terito ac spleniū cōficito & utere. facit & aridum ex eruis cum melle. Aliud: fel ouis fumo exiccatum tritum ægilopi ulcerato appones. Aliud thus tritum liquida pice exceptum ad formam emplastri applicabis. id enim inchoantes quidē ęgilopas discutit, ruptos uero ulceri appositum sanat. Aliud etiam ad strumas expertum: lilij radicem recentem terito ad emplastri consistentiam & loco admoueto. frangit enim repurgat, & ad cicatricem perducit.

De ustione ægilopum. Ca.p LXXXV

SI uero perseuerante morbo os uersus angulum putrefactum perforetur & in summa cuti superficiaria cicatrix obducatur, primo triangularem sectionem adiacentis carnis faciemus, ita ut angustior pars sectionis ad angulum uergat, deinde spongia oculo applicata cauteria ignita sectioni usque ad os admouebimus, donec exciderit squamma, partes obliquas in cōcauitate ulceris & maxime superiores inurendo: tibi enim diligentius spectanti in prima cauterij applicatione, angustissimum foramen, humidam tanquam lachrymulam ulceri instillans superius ex obliquo apparebit: propterea in eo foramine cauteriū uehemēter firmari oportet. idonea uero inustione peracta, decoctam lenticulam cū melle applicabimus. at ubi crusta deciderit satisq; ulcus purgatū sit: alumen tritum cū liquida terebinthina ad emplastri formam cōmixtum ulceris concauitati apponemus, ocyssime enim repurgat, & incarnat, & ad cicatricem ducit. sed & uitrum contritissimū applicatum optime incarnare compertum est.

De anchilope, Cap. LXXXVI

CIrca prædictum locum, ubi ęgilops fieri solet, contingit interdum quodpiam humidum, segne, melleum, seu pultaceum in tunica plerunq; contentū, sine dolore, paulatim incrementū suscipiens: quod chirurgia curabitur, sicut alia in reliquo corpore atheromata curari consueuerūt, incisa superficie & sublata ad basim tunica illum humorem continente. post quam ablationem ut tutior sanitas reddatur, nec morbus regeneretur, cauterio ignito locū inuremus: deinde lenticulam primo cum melle, postea alumen cum terebinthina sicut diximus, apponemus.

De fluoribus oculi & aduersus eosdem stibium Alexandri Regis. Cap. LXXXVII

FLuidi dicuntur oculi quando ex ulcere, aut pterygij encanthidis ue ablatione angulus totus sublatus sit, ne influēs lachryma amplius detineri possit, sed ad malas delabatur. quod interdum etiam ob ægilopas male curatos contingit. fluidi

etiam

etiam uocantur qui assiduarũ destillationum ratione iugiter lachrymant. priori-bus medebimur angulũ profunde abscindentes, deinde idoneo medicamento lo-cum densantes,& cõfirmantes,quale est quod rephron uocatur. si uero callus ad-sit,quopiam acriori medicamento irritandus erit. ijdem manuũ quoq; artificio cu rari solent:nam collo fascia constricto uena naso adhærens prẹsignata specillo dia gono inciditur, deinde oculo spongia defenso cauterium triangulare applicatur, non quidem usq; ad os penetrando,sed cutim tantum sectionemq; adurendo, cui postea lenticulam cũ melle subactam illinemus: tum mundificato ulcere, ne ocu-lus inter incarnandum conglutinetur,exactissime separandus est donec carne pu-ra angulus repleatur.eidem confert alumen cum terebinthina.oculos uero diutur na destillatione lachrymantes & humescentes, ante omnia aquæ potione,& cibi abstinentia,deinde exercitijs, deambulationibus, capitis frictione, abrasioneq; & frigida infusione curabis: uictuq; uteris qui optimũ quidem succum,sed crassius-culum reddat,locoq; maxime illines emplastica refrigerantia,& adstringentia me dicamenta,& post illitionẽ frigida posca lauabis. tale uero ad huiusmodi usus ex-perimento probarũ est: succum à plantagine expressum excolato,& in fictile no-uum conijcito, mundoq; linteo adopertum insolato, singulis diebus uersando, & arefactum recondito, quo deinde pro arido collyrio uteris. at stibium Alexandri Regis insigne faciens ad fluores,& ptiloses,ita conficitur: terræ ampelitidis,croci, nardi celticæ par pondus cum melle irrigato,& in ollulam conijcito,regitoq; oper culo perforato,& luto illinens prunis imponito.ubi uero caliginosus uapor per fo ramina eleuari desiuerit,tollito ab igne,finitoq; refrigerari, deinde minutissime te rito,& cribrato,ac pro stibio utitor.

Ex Seuero de inurentibus tempora. Cap. LXXXVIII

QVidam barbaris legibus seruientes in diuturnis oculorum distillationibus tempora inurunt, siue medicamento,siue medulla ligni iuglandium,quem operandi modum hyscam appellant:alij candenti ferro inustionem perficiunt. sed ego quandoq; ob istius modi inustionem nimis profundam & perperam factam uidi cum alienis humoribus natiuos simul absumptos, ut oculus ad summam ari-ditatem delaberetur,morbusq; subreperet insanabilis.ac primo dolor molestus,ar dorq; ingens excandescebat,qui cum lenientibus collyrijs magis excitabantur: li-quidum enim collyrium intra oculum influens, ab immoderato calore afflatum in quasdam ueluti arenulas uertebatur: quarum asperitatem dum oui illitione miti-garemus,id quoq; ab ardore torrefactum in quarundam tanq̃ membranarum spe ciem cõmutabatur,quẹ ita oculo agglutinabantur,ut maxima cum difficultate se pararentur.ac si lac experiremur,id etiam crassius reddebatur, deniq; omnia liqui da incendebant.propterea iam defessi fœnogręci succũ infudimus,statimq; non-nihil quidem mitigauimus, sed & hic ui morbi superabatur. demũ ratione ducti, ad rosaceum tepefactum,& infusum accessimus, maximumq; inde iuuamentum retulimus, ut nobis deinde absentibus æger hoc solo usus præsidio ab accidenti-bus leuaretur. sed ad alia quoq; permulta in oculorũ morbis rosacei utilitas à no-bis deprehensa est.si enim ariditas etiam à natura contigerit, ut oculus uix mouea tur,atq; omnino lachrymis careat,rosaceum collyrij loco utilissime adhibebimus.

De arteriæ sectione ex Seuero. Cap. LXXXIX

CHirurgiæ quæ circa caput, & frontem perficitur una nobis communissima inuentio est,ut distillatio sanetur: artificia uero magis propria & particularia pro uirtutis,accidentiũ,locorumq; ratione,ac pro distillationis materia uariamus. ergo cum unum arteriarum genus sit,loci uero diuersi, nunc de posterioribus lo-quemur: ipsæ enim ueluti principia quẹdam sunt earum, quẹ in capitis superficie

uidentur. si igitur uehemẽtes dolores, uel sphacelismi, uel staphylomata, uel oculorum procubitus urgeãt, arterias posteriores capitis incidere oportet. protinus enim iuuantur ægri. locus itaq; præradendus est, pulsusq; diligentissime tactu aduertendi, & post aures interuallum trium circiter digitorũ demetiendũ iuxta caluæ partem, quod occipitiũ uocatur: sectioq; nõ obliqua, sed transuersa usq; ad os facienda, & pericraniũ exquisitissime abradendũ, atq; emanatio sanguinis usq; ad animi deliquiũ toleranda, si uirtus robusta dolorq; uehemens fuerit: ita enim accidẽs mitigabitur. deinde cuneolũ sectioni æqualem uulneri immittimus, adiectisq; cuneolo plurimis linteis thorulũ posca madefactum superponimus, postea arctiori uinculo colligamus, in fronte utrunq; uinculi principiũ cõnectentes. postridie permixtis uino & oleo ligaturam madefacimus, quam insolutam permitti oportet. in tertia solutis uinculis labra uulneris moderate colluemus, & os abrademus, idem quarta & quinta die repetentes, quousq; os sanguinẽ emiserit: id enim indicabit abrasionẽ peractam sufficere. illinenda uero sunt linamẽta emplastro ex pumice, aut ex oleo & cera confecta, deinde arido ex orobis quod cephalicũ uocatur, aut nostro qđ monogenes quasi unius generis appellatur: namq; hoc statim post abrasionem applicatũ carnem producit: habet autẽ pollinis farinæ partes duas, colophoniæ contritissimæ partem unam, quo arido linamentũ conspergimus, & splenio, quod detinet linamentum quodpiam eorum quæ ex cerussa conficiuntur, illinimus. inducendæ enim cicatrici conferunt.

De periscyphismo, id est, excoriatione pericranij. Cap. XC

PEriscyphismum quoq; admouebimus, ubi diuturna tenuisq; destillatio oculos infestauerit, plurimaq; uasa sint, quæ destillent. primo igitur abraso loco animaduertere oportet, ne in futura coronali musculi temporũ incidantur: nam sectio transuersa paulo supra frontem ducenda est, ab uno tempore ad alterũ proficiscens, dissecto simul pericranio exquisitissime abraso: deinde immissis cuneolis linamenta applicabimus, ac reliqua peragemus, quę in arteriarum sectione docuimus, potissime madefactionẽ eligentes, quę fit cum uino & oleo cõmixtis. transacta tertia ad suppurantia accedemus, deinde ad ea quæ exiccare possint. si ergo à sincipite tantũ distillatio fiat, sectione prædicta contenti erimus. si uero nõ tantũ à superioribus uasis, sed etiam à temporibus fluxus deferatur, præter sectionẽ quã diximus duas alias quoq; lunares admouebimus, in singula parte singulam, incipiantq; ambę tam dextra quàm sinistra à principio sectionis superioris transuersæ ductæ, descendantq; desuper usq; ad mediã frontẽ lunari forma progressæ, & circa supercilia auertanť, ne musculi temporũ afficiantur iniuria, fitq; trium sectionũ figura π literæ græcæ similis, cornibus ad partẽ intrinsecam incuruatis hoc modo π, atq; hic quoq; cuneolos in sectiones mitti oportebit, & reliqua quæ sequuntur peragere, sicuti dictum est. De uasorum curatione cum cauterijs ex Leonida.

Inualuit consuetudo, inquit Leonidas, ubi destillatio mixta fuerit, à sincipite & fronte ad musculos temporũ ultra minores oculorum angulos prope tempora, supra fines superciliorũ cum nuclearibus cauterijs crustas inducere, diligenter obseruando ne musculi temporũ attingantur. in destillationibus uero sincipitis collum constringo, ut uasa frontis magis attollantur, eaq; capillis primo derasis inuro.

De hypospathismo. Cap. XCI

HYpospathismum eligunt, qui periscyphismi deformitatem uitare uoluerint, hunc enim cicatrix circularis maxima sequitur. est tamen hypospathismi curatio debilior imperfectiorq; periscyphismo, propterea periscyphismus pręfertur, ubi summa necessitas urgeat.

De uaſorum curatione & de linimento è capitibus uiperarum confecto. Cap. XCII

VAſorum curationem admittimus uno tantũ oculo patiente & ad fluores angulorum, & ad hemicranias, atq; ubi uenæ frontis nimis altæ, eminentesq; fuerint. uas autẽ atramento ſignamus, deinde extremis ambarum manuũ digitis cutem frontis ex utraq; ſigni parte attollimus, & ſuperficiariã ſectionẽ in ipſo ſigno ſecundũ uaſis rectitudinem ducimus, poſtea iterũ membranas cuti ſubiectas paulatim ſecamus quouſq; uas nudũ appareat: mox duobus hamulis ſectionis labia ſubleuantes, & ſenſim ſcalpello ſubradentes, idẽ uas à circuniacentibus membranis ſeparamus, cui deinde cæca uolſella attracto & ſuſpenſo acum cũ duplici filo ſubmittimus, ſublataq; acu filũ dimittimus: idemq; in altero uaſis termino efficimus, tum perforato uaſe ſanguinẽ mittimus, quo educto, quantũ ſatis uidebitur, utrunq; terminũ ſuppoſitis filis connectimus, intermediamq; partẽ abſcindimus: tum linamentis immiſſis thorulũ ex aqua frigida expreſſum applicamus, & alligamus. poſtridie uino & oleo madefacimus, tertia ſoluimus, ac moderate abluentes, linamenta ex melicrato apponimus, donec fila exciderint, imò uſque ad exactam incarnationẽ eodem utemur, eſt enim pręſidiũ efficax. cicatricẽ uero inducemus medicamento quod melinũ uocatur, aut quod ex cadmia cõficitur. Ad diuturnas deſtillationes ualde probatũ. Viperarũ capita in olla exquiſite urito, cineremq; cũ lupinorum amarorum cremore ſubigito, temporaq; illinito, & admiraberis.

De temporum cataplaſmatis & de glutinatorijs & linimentis. Cap. XCIII

QVoniam uero deſtillationes à ſuperioribus locis ad oculos deferuntur, ab hemicranijs enim ſphacelis, & capitis fluoribus oculorũ dolores augentur, ut propterea ipſi oculi paucis remedijs indigeant, tunc agglutinatorijs, & linimentis, ſicuti dictum eſt, uti debemus, quando oculi ob capitis dolores deſtillent, aut quando uaſa frontis, & temporum curua extenduntur. ubi uero non à uaſis frontis, & temporum & genarum, ſed à profundioribus humores deferuntur, tunc agglutinatoria & linimenta potius nocebunt. præterea ſi ſine inflammatione deſtillent oculi, agglutinoria fluorem ſiſtent. at ſi inflammatio adſit, humores potius à circuniacentibus partibus ueluti excolatos ad loca inflammata exprimẽt. ergo agglutinatoria, quæ ex ſimilagine, ouis & thure cõficiuntur, ſunt recuſanda. cum enim exiccentur cauſas irritant, & diſtillationes adaugent. quæ uero mollia perſiſtunt, præter quod nõ extendunt, etiam frigiditate adſtrictioneq; comprimunt uaſa. ſi igitur cauam lædens calida fuerit, croci, opij, myrrhæ, thuris portiones æquas ad fecis conſiſtentiam cum aqua ſubactas illinimus, protinus enim conciliato ſomno, dolor ſedabitur: idem poteſt ſtratiota fluuiatilis cum aloe, aut polygonũ cum maſticha tritum. præterea mandragoræ cortex cum thure mirum in modum iuuat, & maſticha cum ſucco braſſicæ illotæ ſummopere exiccat. præterea fabrorũ fuligo quam hephæſtiam uocant, cum ouo irrigata fluores ſiſtit. ad frigidam uero intemperiem calx uiua cum ouo, aut ſtercus hirundinis cum maſticha, & oui albumine confert.

Totius capitis linimenta ex Seuero. Cap. XCIIII

TOti capiti calida intemperie affecto, acaciam cum uino tritam illinemus. ab aceto enim abſtineri oportet in huiuſmodi capitis linimentis. facit & terra ſamia cum ſucco plantaginis, aut ſolani. frigidiori uero cauſa exiſtente, ut æger capitis frigiditatem aperte percipiat, & defluens lachryma frigida ſit, remedia frigido affectui contraria applicabimus, ſicut naſturcium cũ ouo tritum & erucæ ſemen cum aceto, & thapſia cum ſinapi & aceto ſubacta. quod pręſidiũ efficaciſſimum eſt. cochleæ etiam libycæ cũ thure ſimul & aceto tritæ iam maximũ fluoris impetum reſecarunt. præterea hirundinum nidus ſimul cum ſtercore ibidem in-

uento aceto irrigatus difficiles hemicranias sanat: idem potest euphorbiū cū aceto tritum, uteris quoq; puluisculis, & smegmatis supra descriptis ad diuturnos capitis dolores.

Cataplasmata oculorum ex Dioscoride. Cap. XCV

Cataplasmata uero oculorum inflammationes sedantia, sunt sicuti rubi folia, aut parietariæ, aut tribuli uirentis, aut portulacæ, aut sedi, aut polygoni, aut seridis, aut coriandri, aut cupressi, aut hyoscyami, aut cucurbitæ ramenta, seu peponis caro, uel capitulorū papaueris decoctum, uel ipsamet capitula elixata, trita, & illita. confert & panis aqua madefactus cū modico rosaceo applicatus, & ouū cū rosaceo, & uino mixtū ac torulo lanæ assumptū, & appositū: uel oua assa seu elixa cū modico croci & opij, ad phasioli unius quantitatē ex sapa terito & applica. Aliud Asclepiadis ad maximos dolores & defluxus. Rosarum aridarum drach. iiii. opij, croci sing. drac. i. confice pastillos cū passo in quo melilotū decoctū fuerit, atq; usus tempore adiecto pane diluito cū passo & applica. Aliud ad dolores maximos & uigilias, semen psyllij in aqua feruenti finito madefieri, deinde agitato donec emplastri formam suscipiat & oculo illinito, somnū enim iucundū inducet. Aliud ad dolores procubitusq; oculorū, & eminentias. Capita papaueris in mulsa elixata exprimes & proijcies, & seruatæ mulsæ admiscebis tritici aut hordei pollinem, & modico rosaceo adiecto illines. poteris etiam pollinis loco polentam aut purum panem miscere. cataplasmata uero tempora omnino, supercilia, & frontem cōplectantur gena tantū superi comprehensa: ne si inferior quoque opprimatur, aperiri oculus nequeat ad influentē lachrymam excernendam: iugiter autem æstate præsertim sunt permutanda, ne calefacta morbū exacuant, tepidissimaq; applicentur, sicut in hyeme leniter calida.

Linimenta oculorum. Cap. XCVI

In uehementibus doloribus genas exterius inungi oportet, præcipue Nili diarhodo aut quopiam anodyno collyrio eorum quæ ex croco cōficiuntur, uel cro co trito cū modico succi papaueris aut hyoscyami cremore. Aliud linimentum ad uehementes dolores ex Asclepiade. Aloes, licij indici, rosarum uiridium, croci, opij, myrrhæ sing. partes æquas cum uino subigito, ac pastillos formato, in umbraq; exiccato. usus tempore passo diluito, & oculis illinito. Aliud ad repellendum efficax. Foliorum mali aridorum & minutissime contritorū lib. i. myrrhæ unc. ii. gummi unc. vi. glaucij unc. ii. cū aqua subigito. Aliud lachrymas statim & destillationem compescens, faciens & ad scabiem oculorū. Aeris drach. iiii. croci, opij, gummi sin. tantundē, piperis drac. ii. cū aqua subigito, id extra illitū maximos humorum impetus rescindit, obseruari autē oportet, ne medicamentum in oculos decidat. Aliud quod Phloginū inscribitur. Aeris usti ac loti drac. xii. croci drach. vi. piperis drach. iiii. myrrhæ drach. iii. opij tantundem, gummi drach. xii. subigito cum uino antiquo odorato, & adstringenti.

De aridis collyrijs.

Aridorum medicamentorū quædam affectū in oculis perdurare nō sinunt, defluxus scilicet humorū prohibendo, ex quibus oculi uitiari consueuere, quale est confectū è phrygio lapide. quod nos, inquit Galenus, composuimus, optimumq; esse longo experimento probauimus, propterea apud omnes fere nationes quibus Romani imperant usitatissimum est, cuius cōfectionem proxime explicabo. longe enim præstantius arbitror futuris morbis occurrere, quam iam factos curare, id uero ad oculos in sanitate seruandos efficacissimū esse cognoscitur. Vritur phrygius lapis in fabaceas moles diffectus, quas in ollulam nouā coniectas perforato operculo tegimus, exteriusq; luto illinimus, & prunis admouemus, deinde ignitum lapidem ex priori olla in alteram nouam coniectū butyro recenti extinguimus, extinctū in eandē ollam rursus conijcimus & prunis admouemus, tum iterū ignitum

ignitũ,ubi iam purus,sincerusq; uapor ascendat,in alterã ollam coniectũ uino antiquo fuluo & odorato restinguimus, postea tertio in primam ollam coniectum simili modo ignimus,ac deniq; cum modico attici mellis extinguimus,ita ut mellis qualitas in lapide relinquatur.q̃ uero inferius describent̃,sint apud te pluribus antea diebus exquisitissime trita,æris usti,piperis albi,folij sing.unc.i.stibij drac.xii. quibus admiscebis lapidis usti triti & cribrati,lib.i.postremo ubi omnia exactissime uniueris,optimi opobalsami drach.xi.adijcies. eligendũ opobalsamũ splendidum, substantia tenue, ac minime crassum, eius enim crassitudine medicamentũ nõ arefieret.id ergo specillo impositũ genis illinendũ est,obseruãdo ne tunicæ oculorum attingantur, cogendusq; interim æger.hoc quidẽ nos cõposuimus, quo si quis recte utatur,lippitudines prohibebit. Stibium ad ornandas palpebras præseruans potissime pueros. Stibij drach.xvi.plumbi drach.viii. florũ rosarũ,myrrhę,spicę nardi,thuris,piperis sing.drach.ii.squammæ, croci sing.drach.i.nucleorum palmularum numero x. omnia in fictile coniecta diligenter torrefacito,inde ubi in mortario exquisite triueris,& cribraueris,adijcito opobalsami electi liquore tenuissimi cochlearia duo,sinitoq; arescere,& utere. Aliud formę palpebrarũ conferens. Stibij unc.iii.purpurę uerę ustę,spicę nardi sin.unc.i. Aliud ad decorem angulos rarefactos & humectos moderate exiccans.Cornu cerui usti,purpuræ ustę sin.unc.iii.squammarũ helcysmatis,id est,scorię argenti unc.i,Stibium optimũ ad tenuẽ defluxũ & erosos angulos, qđ etiã imbecillos oculos alit ad plurimos morbos expertũ,& omnibus mirifice occurrẽs. pręstat idẽ ornatũ.illitũ em̃ diu persistit in angulis. qđ habet carnis purpurę torrefactę drac.iiii.succi anemonę drac.vi. stibij usti & uino extincti,succi baccarũ sambuci sin.drac.iii.spinæ Aegyptię,hordei usti,acacię sin.drac.ii.mororũ rubi ustorũ,costi usti sin.drac.iii.folij drach.iiii.terito singula seorsum,dende omnia colligito, & in plumbeo uase seruato. Aliud stibiũ ad ornandas palpebras. Stibij usti & lori,nucleorũ palmularum sin.drac.viii.atramenti sutorij,spicę celticę sin.drac.ii.cõfice,& utere tanq̃ probato. Linimẽta ex sandice ad refrigerationes,resolutionesq; genarũ,quales cõtingunt ijs,qui cynice cõuelluntur, faciunt & ad uidendi acumen ante balneũ illita: sandicis drac.xii.crocomagmatis drac.vi.piperis drac.iiii.gummi drac.vi.cum aqua subigito.quidam adijciũt opobalsami drach.iiii. & illinunt. Aridũ Danai ad uisus debilitatẽ,quod ab eo in regia ciuitate, tanq̃ res sacra c. xx. H-S summa cũ difficultate extorquebatur. quod etiam genis illitũ pręseruat à lippitudine, habẽs æris usti unc.i.ungues aromaticos maiores crematos numero sex, piperis,hordei sin.gra.xxi.nucleos palmularũ ustos numero nouẽ,muscas,quas chalcomyas uocant,num.xxi.folij scru.ix.sanguinis draconis tantundẽ.æs eligito ab æneis lebetibus derasum coniectumq; cũ reliquis in ollam fictilem ad prunas tribus diebus urito, ter quotidie urina incorrupti pueri, ac postremo dulci aqua restinguendo. chalcomyas uero muscas quęrito,ubi cõuersant̃ boues, quas si ibi nõ inuenies,sumito à cadaueribus animaliũ. Aliud ad genarũ decorem, faciens & ad oculorũ ariditatem,medetur & omni lippitudini,sedato dolore illitum. Aeris usti contritissimi unc.ii.cedriæ puræ unc.iiii.subigito æs cum cedria ad glutinis consistentiam,deinde in harundinẽ condito,qua exterius luto oblita in clibano prunis operies, totaq; die simul cũ nocte permittes, postridie extractam conteres & adijcies psilarij collyrij drach.xxiiii.croci drach.ii.folij scrup.ii.& uteris. Aliud aridum collyrium expertũ, plurimas destillationes exiccans, uidendiq; acumen præstans cicatricesq; optime extenuans. Aeruginis,chalcitidis,stibij sing.unc.i.cum mediocri mellis quantitate irrigato,atq; in ollam conijcito,quam teges operculo perforato, lutóque illitam ures, donec candidus uapor ascendat: deinde terito &

utere. si uero id nõnihil erosionis habere uolueris, addito post ustionem gra. xxv. piperis. Aliud desiccatorium probatissimũ. Cadmiæ, mellis sing. unc. ii. æris usti drach. iiii. salis ammoniaci drach. ii. piperis drach. iiii. spicæ drach. ii. cadmiam contritissimam melle irrigatam urito, uinoq́ austero restinguito, deinde cum reliquis subigito, & utere. qđ etiam ad euocandas lachrymas & ad palpebrarũ asperitatem efficax est. Aridũ ad lachrymantes oculos, & qui à longa lippitudine recte nõ conualuerint, nõ parum quoq́ præseruationi idoneum, Cadmiæ, æris usti sin. drach. viii. stibij drach. iiii. cadmiam cum ære crassius contundito, atq́ ubi cũ melle irrigaueris in ollam conijcito, & urito, sicuti toties dictũ est, uinoq́ antiquo odorato restinguito, & ubi arefeceris stibium seorsum torrefactum & minutissime tritum misceto. quidam adijciunt armeniaci quoq́ drach. ii. Aliud aridum croceum præseruatorium. Aloes, croci, glaucij, sarcocollæ, sing. unc. i. terito minutissime, & utere. Aliud quo utor ad uariasq́ ægritudines illino, quod frequenter intra unum diem destillationes compescit. nec raro hoc ego cũ uino tanq̃ collyrium subegi, & arefactum adhibui, mane & uespere genas subillinens, cui nonnunq̃ adijcio, stibij drac. viii. facit & ad ægilopas, genasq́ erosas, & trichiasin post pilorũ euulsionem palpebris illitũ. Sarcocollæ, croci, glaucij flaui, aloes, chelidonij sing. unc. i. myrræ troglodyticæ drac. iiii. chelidoniam tritam & cribratam reliquis addito, & omnibus simul subactis utitor. Aridũ collyrium expertũ à cęcitate preseruãs oculos. Stibij, fuliginis purpurę uerę sin. scru. iiii. rosarũ siccarũ scr. ii. croci scru. iii. folij scr. i. spicę nardi scr. iii. terito, & utere. fuliginẽ uero sic facito: purpurã cedria inspersam incendito, operitoq́ la genula, siue ahenulo, & inhęrentem fuliginem penna detergito & colligito. Aliud aridũ ad acuendũ usum, faciens etiam ad pruritus solisq́ inustiones inchoãtesq́ lippitudines, refrigerationis causa illitũ ante cibũ & post cibũ. Cadmię drac. ii. salis ammoniaci drac. i. piperis aluminis scissilis sin. drac. ii. folij, cerussæ sin. semiobolũ terito cũ uino albo sinitoq́ arefieri, & utere. Aliud aridũ acre. Cadmię drach. xxiiii. salis ammoniaci drach. xii. piperis albi drach. vi. folij drach. ii. Aliud optimum. Cadmię drac. viii. croci, salis ammoniaci sing. drac. ii. spicę nardi, piperis albi sing. drac. i. tere & utere. Aridum seuerianũ. cadmię lotę drach. viii. salis ammoniaci drach. iiii. piperis drac. ii. folij tantundem terito & exactissime cribrato. Aliud. Cadmię drach. viii. testarum sepię unc. ii. salis ammoniaci, piperis, folij sing. unc. i. terito & utere tanq̃ probato. Aliud ad uisum acuendũ Oribasij. Radicis chelidonij, aloes sin. unc. ii. folij unc. i. piperis decorticati drach. iiii. ellebori albi drach. i. confice & utere.

Aliud aridum Apollonij ad hebetudines. Cadmię drach. viii. fecis uini antiqui aridæ, piperis albi sin. drach. v. salis ammoniaci drach. x. sandarachæ drach. ii. folij tantundem, nitri ceratia tria. confice, & utere. Aliud ad suffusiones & hebetudines. Herinaceũ marem adhuc uiuentẽ in ollam conijcito, & adiecto succi fœniculi cyatho, magnoq́ thuris grumo totam ollam exterius luto oblinito, donec quę cõtinentur omnia cinerescant, deinde terito & arido utere, tanq̃ probato: idẽ faciunt & capita uiperarum cremata, & illita. Aliud. Ellebori albi & piperis portiones æquas terito, & cribrato. utere tribus diebus ubi corpus per aluũ per nares perq́ os expurgaueris. Aliud ad inchoantes suffusiones, glaucedines, & mẽbranarum crassitudinẽ. Cadmiæ drach. xxiiii. salis ammoniaci drach. x. sandarachæ drach. iiii. ellebori albi, folij sing. drach. ii. confice, & utere. ego uero indigens collyrio, qđ ad pręsentẽ affectũ conueniat, hoc minutissime tritũ adhibeo, plerunque tamẽ huiuscemodi collyrijs nardinũ aut theodotiũ admisceo. Aliud probatum ad uisum acuendũ. Cadmię drach. viii. folij, spicę nardi, piperis, croci, auri pigmenti, salis ammoniaci, chelidonij sing. drach. ii. foliorum artemisiæ drach. i. confice & utere.

De liquidis

De liquidis collyrijs. Cap. XCVIII

Liquida medicamenta componuntur ex admixtione ſuccorum, liquorũ, mellis, ammoniaci thymiamatis, & reliquorum temperatiorum, quæ repugnantes uirtutes non habeant, qualis eſt myrrha, thus, chalbana, & huiuſmodi, quæ tunicas rareſaciant, craſſosq́ ſpiritus, & humores attenuent, humoremq́ præter naturam diſcutiant, ſuoq́ temperamento tunicis oculorũ robur inducant. Liquidũ ad uiſus acumen, quod pictoribus, aurificibus, & ſenibus congruit. Succum è granis punicorum expreſſum conijce in fictile atticum, leuigatiſſimum, & denſiſſimum, tenuiq́ linteo opertum ſoli exponito, donec ad craſſitudinem mellis concreuerit, deinde mellis par pondus adijcito, ſeruatoq́ in uaſe fictili: antiquatum enim præſtantius efficitur. uſus autem tempore hora cubandi oculis leuiter illinito.

Aliud. in phialam uitream oleo repletam tenera fœniculi folia conijcito, ac diebus quadraginta ſoli exponito, deinde expreſſo fœniculo oleum illinito. Aliud ad uiſus acumen. uiperarum adipem in uitream ampullam conijcito, quo liquefacto ſpicillum intingito, & illinito, neq́ parum iuuabis.

Aliud ad acumen uiſus.

Colocynthidis ſemen terito, & cribrato & cum melle inungito, eſt enim expertum. Aliud ad acumen uiſus ſuffuſiones & cicatrices oculorũ. Chamæleontis nigri radicem urito, & terito exquiſitiſſime, & illinito. Aliud, Lumbricos terræ in fictili cremato, donec cinereſcant, dein terito & applica. Aliud, Hirundinis pullos uiuentes in ollam conijcito, totamq́ exterius luto oblitam urito, & cinere trito cum melle utitor, quod ego adhibui ad albugines, & inchoantes ſuffuſiones.

Aliud. Mel, oleum antiquum, ſuccum fœniculi pari pondere miſceto, & utere. Aliud. Sagapeni drach. i. aphronitri drach. v. mellis, lib. ii. nos uero ſubſcripto utimur: ſuccorum caucalidis, chamædryos, coronopodis ſingu. portiones æquas, excolato & exiccato, collyriaq́ conficito & utere. quod ſi liquido uti malueris cum melle diluito. Aglaida liquidum ad inchoantes ſuffuſiones. Floris æris, piperis ſingu. obolos quinq́, croci drach. ii. myrrhæ obolos quinq́, caſtorei drach. ii. fellis gallinę drach. i. omphacij drac. unius octauam, ſpicæ nardi obolum unum, lapidis hæmatitæ, ſpumæ nitri ſing. obolos duos, floris ſalis drac. xxxii. opobalſami tantundem, mellis unc. v. omnia ſimul trita in argenteo uaſe ſeruato, & utere. Liquidũ Panchreſtum Heraſiſtrati ad inflationes pruritum inferentes, ad oculorum ariditates, ad aſperitates, ad antiquas lippitudines, ad aures ſuppuratas, ad ulcera, quę difficulter coaleſcunt, ad anginas, ad depaſcentias oris, & pudendorum. æris uſti drach. vi. myrrhæ, miſyos aſſi, ſing. drach. iii. piperis, drach. i. croci drach. i. s. uini auſteri antiqui heminas tres, paſſi cretici heminam i. s. arida prius cum uino ſubigito, & ubi imbibita fuerint paſſum inijcito, & unito atq́ in æneo uaſe mitiori igne ad mellis conſiſtentiam decoquito, in pyxideq́ ænea ſeruato, & utere. Aliud ad uiſus acumen, albugines antiquas, lippitudines, hebetudines, obſcuritates probatũ, quod appellatur Caſia. Fel integrum tauri in pyxidem æneam coniectum decem diebus dimittes, poſtea adde myrrhæ, croci, opobalſami, ſingu. drach. ii. piperis gran. x. mellis attici ad duplũ fellis. terito ſingula, & in æneum uas omnia ſimul conijcito, deinde ſuper calido cinere elixato uſq́ ad mellis conſiſtentiam, ſeruatoq́ in ænea pyxide & utere tanquam probo: ſimul enim ac illiueris, ſtatim uirtutem indicabit. Aliud liquidum quod ex ſucco uerbenacæ conficitur faciens ad hebetudines, ad pupillæ imbecillitatem, & ad obſcuritatem. confert & ad angulos à tenui deſtillatione eroſos, & inchoantes ſuffuſiones.

Fellis capræ drachmas octo, lycij indici drachmas iii. piperis drachm. quatuor, ſucci uerbenacæ rectæ drachm. xvi. mellis attici unc. iii. terito piper & ſubtiliſ-

ſimo

simo cribro excutito, deinde ubi in mortario adhuc plurimum subegeris, adijcito primo succum aridum & contere, postea succū liquidum, postea lycium, atq; ubi omnia diligenter subacta fuerint, mel indito, postremoq; omnia cū felle unito, & utere. quidam uero uerbenacæ tritæ & cribratæ drach. viii. injiciunt. at si collyriū nimis exaruerit, reformato, finitoq; ut arescat. Aliud ad suffusiones quod Bo/sum appellatur. Siluri piscis fel, mellis attici duplū, fellis accipitris par melli pondus confice, & utere. Aliud Hori ad suffusiones probatū. fellis corui nuper occisi unc. iiii. sagapeni persici, succi cyrenensis sing. drach. i. opobalsami tantundem, mellis unc. ix. Aliud ualde probatum, quo ego feliciter utor. Fellis capræ drach. iiii. opobalsami, croci sing. drach. ii. spicæ nardi, casiæ, lachrymæ oleæ æthiopicæ, aluminis scissilis, medullæ struthocameli, myrrhæ sing. drach. i. mellis unc. i. cōficito diligenter in pyxidemq; ex ære cyprio assumito, & utere. Aliud

Ex theriaca Andromachi, opobalsami, succi cyrenensis sing. drach. i. mellis sine fumo drach. v. primo drach. iiii. theriacæ uino dulci antiquo diluito, deinde opobalsamum & mel addito. Aliud Apollonij ad suffusiones quod uirilis potentia inscribitur. Sagapeni drach. ii. succi cyrenensis obolos duos, ellebori albi drach. ii. rutæ agrestis drach. i. aphronitri drach. iiii. mellis unc. ix. Aliud bonum. omphacij drach. ii. myrrhæ, salis ammoniaci, opobalsami, lachrymæ oleæ æthiopicæ, ammoniaci thymiamatis sing. drach. i. fellis hyænæ drach. ii. omnia cum melle excipito, & utere. Aliud. Adipis uiperæ drach. i. s. croci, omphacij, opobalsami sing. drach. i. myrrhæ drach. s. mellis quod sufficit. Aliud ad omnes hebetudines & suffusiones, facit & ad nimiam genarum hispiditatem: mellis unc. ii. opobalsami drach. ii. myrrhæ, succi cyrenensis, opopanacis sing. drach. i. Aliud ad suffusiones etiam diuturnas. Lapidem uiten scythicum cum felle aspidis terito & illine. eligatur aspis quæ uocatur acontia, id est iaculum, in cuius dorso fel inuenitur hepati annexum. id admodum singulare est, ut intra quinq; dies ęger uisum recuperet, res prorsus maxima & admiranda. facit & ad genarū asperitatem, raro tamē & à perpaucis haberi potest. Aliud. adipis uiperę, fellis gallinę albę, floris æris, succi rutæ agrestis, lactis canini, opobalsami, partes æquas terito, & utere. interdum pro flore æris pono atramentum. Aliud liquidum nigrum ad fluidos affectus. Sumito melanteriæ prius lotæ & diligenter exiccatæ, lib. i. & adiecto acerrimi aceti sextario finito integra die madefieri, deinde in olla ærea aut ferrea suauiter decoquito donec ter efferbuerit, postea colato & addito mellis despumati sextarium, molliq; igne decoquito usq; ad glutinis consistentiam, uersando assidue tribus absinthij ramis simul connexis: & ubi crassitudinē suscæperit, unciā atramenti sutorij admisceto, atq; nucleo spicilli angulis oculorū illinito. Aliud ad repellendas destillationes, & abstergendas oculorum tunicas, quod etiam cicatrices attenuat. Melanteriæ præparatæ sicut prædiximus, mellis, & fœnogræci par pondus, simul misceto, & excolato, deinde placido igne iugiter agitando ad mellis consistentiam decoquito, & seruato. succum autem fœnogræci eo modo præparabis, quem supra docuimus, capite de ulceribus oculorum. inter excolandum uero succum fœnogræcum ne exprimito, sed finito ut sponte defluat, ac si post confectionem refrigerationemq; medicamenti grumum quempiam inueniēs, aut abijcies, aut in mortario conteres, studetoq; omnino ne grumuli ad usum perueniāt. Aliud liquidum ad sycoses & omnes carnis eminentias & ad encanthidas, incipientesq; lippitudines. Misyos assi drach. vi. atramenti sutorij drac. iiii. mellis unc. iiii. confice, & utere. Liquidū Oribasij ad hypopia absq; ulcere. atramenti sutorij, croci sing. drach. viii. myrrhæ drach. iiii. mellis, lib. i. confice & utere. Aliud liquidum eiusdem Oribasij. Mellis unc. ii. opobalsami, myrrhæ singu.

sing.drach.ii.succi cyrenensis,opopanacis sing.drac.i.s.Eiusdem aliud liquidum ad hypopia:balsami,croci,aloes,myrrhæ sing.drac.i.uini unc.iii.mellis unc.vi. primo crocus cum modico uino abluitur,deinde aloe & myrrha, & post bonam consistentiam omnia uniuntur cũ melle & in uitreo uase seruantur. illinito bis in die, & si res urgeat,etiam ter:repurgat enim incarnat, & ad cicatricẽ perducit usq; ad exactam curationẽ adhibitũ.in plurimis tamẽ post mundificationẽ accedimus ad collyria,præcipue ad illud, quod Aegypiarium faciem illustrans inscribitur.

De collyrijs quæ ex croco & uarijs succis conficiuntur. Cap. XCIX

GLaucij drach.xxiiii.sarcocollæ drach.xvi.croci,gummi sing.drach.viii. tragacanthę drachm.iiii. arida exquisitissime terito,& tragacantha madefacta excipito. uel ita confice: sarcocollam in aqua diluito, postea glaucium cribratum & rursus contritum conijcito, deinde crocum in minutissimum puluerem redactum & tragacantham contritissimam ac gummi simili modo commisceto,ut eodem die,aut postridie formam collyrij accipiant.diacroca enim si diutius in mortario cõmorentur,aut nigrescunt,aut uires transmutant.id uero collyriũ oui albumine dilutũ in oculũ instillabis,incipiente quidẽ declinatione crassiusculũ,morbo autem iam apertissime declinante aqua dilutũ illinito. Aliud Diasmyrniũ glaucij drac.xlviii.sarcocollæ tantundem,croci drach.iiii. opij,myrrhæ, lapidis hæmatitæ sin.drach.vi.tragacanthæ drach.xlviii.gummi drach. xvi. cũ aqua cõficito & usus tempore albumine oui diluito. Aliud quod phosphorum inscribitur ad uehementes dolores, & omnes inflammationes & maximos humorum defluxus. Glaucij drach.lxiiii.sarcocollæ drach.xxxii.croci drach.xxiiii.opij,myrrhæ,lapidis hæmatitæ sing.drach. vi.tragacanthæ,gummi sing. drach. xvi. confice cum aqua & in morbi principio cum oui albumine instillato.Anodinum diachylon ad omnem insignem dolorem quod & somnum conciliat:glaucij drach.xlviii.sarcocollæ drach.xvi.croci drach.viii.opij, lycij indici, succi rosarum, succi mandragoræ,succi cicutæ sing.drach.iiii.tragacanthę drach.xvi. gummi drach.viii.assumito in meliloti decocto,quod ita conficitur.meliloti libram in pluuialis aquæ sextario ad tertias decoquito,& excolato, atq; ad medicamenti confectionem seruato. Collyrium è succo polygoni: succi polygoni unc. vi. lycij indici drach. vi. aloes drachmas quatuor, opij drachm.iii.acaciæ nigræ electæ drachm.xii. uini antiqui odorati quod sufficit.facit ad omnes oculorum morbos,destillationes reprimit,& omnes dolores sedat,conuenitq; cum balneo,propterea ubi illiueris, iubeto ægrũ lauari.congruit etiam ulceribus. Aliud ex succo rhamni ad chemoses & ingentes dolores,quod quidem uehementer extollunt. Aeris,cadmiæ, opij sing.unc. ii.aloes,croci sing.scrup.xii.acaciæ,gummi sing.unc.viii. succi fructuum rhamni unc.xii.aquæ quod sufficit.quod si succo abundaueris,gummi tantum aqua diluito,cætera solo succo conficies. Aliud collyrium è succo uerbenacæ quod maximos humorum defluxus intra secundam illitionem sistit. Croci drach.iii. meliloti drach.vi.glaucij drach.xii.opij scrup.iii.amyli drach.iiii. gummi drac.i. terito uerbenacæ rectæ succũ paulatim infundendo,& collyria formato.Est & aliud collyrium cuius uis credi nõ possit ad lippitudines, ad œdemata, ad inflationes omnemq; humorum defluxum, quod desperatos oculorum morbos citra tres dies penitus sanat: croci drach.viii.amyli drach.xii.glaucij drac. xvi. albuminis oui drac. iii.tragacanthæ drach.iiii.terito uerbenacæ rectæ succum paulatim infundendo.

De collyrijs quę monohemera quasi unius diei nuncupantur ex Galeno. Cap. C

COllyria quæ monohemera appellantur,cũ albumine oui illita statim à principio

cipio plerunque ſanant eas lippitudines, quæ ſine corporis plenitudine eueniunt: nec raro magnas quoq; inflammationes ita ſedauerunt, ut ueſpere æger balneum ingrederetur, ac poſtridie nardino collyrio ad inſtaurationem & robur parandum uteretur. nardino autẽ in prima illitione pauculũ quidpiam collyrij admiſcemus, quod repellere poſſit ac ſiſtere: in ſecunda uero eius tantũ, quod ſiſtendi uim habeat. duę enim illitiones medicamenti ſufficient, longa deinde ambulatione uſq; ad exactam curationem ante balneũ adhibita. è monohemeris igitur quę proprie trygode, id eſt, feculenta appellantur, quædam multam habent acaciam, quædam perpaucam, aut omnino nullam, quędam æris ſquammam ſuſcipiũt, quædam æs uſtum cũ plurimis alijs, quę mediocriter adſtringunt, diſcutiunt, & maturant, qualia ſunt crocus, myrrha, lycium indicũ, caſtorium, thus: hæc enim ſine uehementi adſtrictione maturant, atq; diſcutiunt. in quibus autẽ adſtringentia dominabuntur, plurimũ albuminis oui admiſcendũ eſt, præſertim ſi medicamentũ quidpiam metallicorũ habuerit. at in quibus crocus, myrrha, caſtorium, thus, & lycium excellit, tũc collyrium craſſiuſculũ admouebitur. ad moderatos uero dolores fomentum ex ſpongia ſemel ſingulis diebus, aut bis adhiberi oportet, imò ſi uehementior dolor ſtimulauerit, etiam ter & quater & ſæpius, in longioribus pręſertim diebus, ſitq; fomentum ex meliloti, aut fœnogræci decocto, à quibus tamen arcendi ſunt quorũ uniuerſum corpus repletum fuerit: monohemera enim ob ſuas reſtringendi uires corpus obſtruunt, & meatus condenſant, cumq; multitudo materiæ oculis ſubſit, tunicæ corneæ frangendæ occaſionẽ præſtant. nos uero ad recentes lippitudines Seueri Theodotiũ illinentes, ſpongiamq; extra oculum applicantes, ægrum à morbo liberauimus, quem plerunq; hortati ſumus ſtatim poſt primam illitionem ut balneũ ingrederetur. monohemera uero ſunt huiuſcemodi. Collyriũ monohemerum quod ita appellatur quoniam unica illitione ſanat, facit ad diuturnos & difficulter ſanabiles affectus, ſed pręcipue ad genarum aſperitatem ſublitũ confert, oportetq; poſt illitionem diu oculo clauſo perſiſtere, facit & ad confuſiones oculorũ, & ſtaphylomata, eſtq; pueris aptiſſimũ. quod ad hos, qui mordicationem tolerabunt aqua dilues, ad reliquos, ouo, omnibus uero eleuata gena ſubilliues. quod ſi uehemens fuerit dolor cum ouo inſtillato. habet autẽ, cadmiæ drach. xxiiii. atramenti ſutorij, chalcitidis aſſatæ, opij ſingu. drach. xii. piperis gra. xxiiii. mellis unc. i. s. gummi drach. xxiiii. confice cum aqua, & poſtremo mel adijcito. Collyrium pelarium quod in principio cũ aqua, in uigore ægritudinis, ouo, in declinatione cũ eodem quidem ouo, ſed craſſius diluitur, deinceps ouum cum aqua cõmiſcetur, poſtremo cũ ſola aqua diſſoluitur. ad ulcera tamen minus efficax eſt: cadmiæ drach. xvi. ceruſſæ drach. xlviii. acaciæ, opij ſingu. drach. xxiiii. amyli, tragacanthæ, gummi, ſing. drach. xii. æris, myrrhæ ſing. drach. iii. confice cum aqua.

Aliud pelarion quod Antoninus uocatur. Cadmię, ceruſſæ ſing. drac. xxiiii. acaciæ drach. viii. opij drach. xviii. gummi, tragacanthæ, amyli ſin. drach. ix. myrrhæ drach. iii. æris uſti drach. i. s. croci tantundem, confice cum aqua, hoc magis ulceribus congruit. Aliud pelarium quod ſynecdemũ appellant. Cadmiæ unc. iii. ceruſſæ unc. v. pompholygis unc. iii. opij unc. i. s. acaciæ, gummi, myrrhæ ſing. drach. viii. tragacanthæ drach. iii. amyli drach. vi. æris uſti, croci ſing. drach. iiii. optimum uero ad chemoſes eſt & reliquas lippitudines etiam in uigore, ad omnesq; ulcerationes, neq; genas craſſiores reddit: repurgat enim & replet, ac pręcipue callum cicatrici inducit, ſi pro pompholyge tres uncias cadmiæ uſtæ ſuſcæperit.

Aliud Pelarium quod Edeſſenũ uocatur. Cadmiæ drach. xvi. ceruſſæ drac. viii. opij drach. iiii. amyli, acaciæ, tragacanthæ, gummi ſing. drach. ii. confice cum aqua, & uſus tempore cum eadem diluito.

De ſiſten-

De sistentibus collyrijs. Cap. C I

COllyria quæ ſtaltica.i.ſiſtentia uocantur,repellendi uim habent: reprimunt enim tumultuarij defluxus impetum,quorum quædam Hermolai,quędam Hexacontarchia appellātur: ſuntq́ amborum prope infinitæ materiæ,ad quas illi dens medicus prę nimia copia tanquam pelagi uorticibus obrutus,ab intentione deterretur.ſingulorum igitur facultates ſunt diſtinguēdæ,actusq́; illarum ad certum finē ducendi.nouimus enim omnia quæ ſiſtunt,refrigerandi adſtringendiq́ uim habere,& aliquatenus exiccandi,uariariq́; in ſingulis his pro maioris aut minoris ratione.talia ergo ad aridiores lippitudines congruunt non ſtatim tamen in principio priuſquam cōcoctio appareat.nos uero optimum deprehendimus candidum Seueri collyrium,quod ex ſucco fœnograeci, cadmia,ceruſſa & tragacantha conficitur,quodq́; deinceps deſcribitur:ſed delata ad concoctionem lippitudine ruſus inter plurima ſiſtentia utile Hecatontarchium inuenimus, magisq́; adhuc quod poſt ipſum deſcribitur. habet autem hecatontarchium æris drach. xij. cadmiæ drach.xvi.myrrhæ drach.iiij.acaciæ drach.xxxij.gummi tantundē.nonnulli addunt & croci drach.i.cōfice cum aqua.hoc collyrium aquoſum illitum ad complicatos affectus congruum eſſe deprehenditur,ubi inflammatio ſimul & extenſio & humorū defluxus aderit.genas uero & earundem aſperitates cum aqua illitum attenuat & leuigat emendatq́; hebetudines adſtringendo,& ueluti exprimendo humores qui ſunt in oculo:oculis tamen uegetiorem ſenſum habentibus cum albumine oui diluimus.quod ſi quando albumen deerit, pane puriſſimo cui nihil ſalis penitus inſit,madefacto & excolato ad illitionem utimur.poterit etiam pro pane ſincera farina aſſumi,eodemq́; modo pręparari.illud aduertendum,medicamenta oculorum confertim applicāda non eſſe:alij enim collyrio illito aliud ſuperillinendo oculus extranea quadam re perturbatus magis iniuria afficitur.ergo ſicut prædiximus, Hecatontarchium ad complicatas affectiones aſſumimus, uſus tempore aqua diluentes:eius enim applicandi ratio ita ſe habet.Eſt pręterea aliud collyrium ad ſiſtendum,priori longe efficacius, quod eandem quidem materiam continet, ſed proportione ponderum diſcrepat: huius quidem nos maximam uim frequenter experti ſumus,ſed à multis medicis quàm optimū ſit,ignoratur.habet autem æris uſti,cadmiæ ſing.unc.iij.opij,myrrhæ ſing.drach.iiij. acaciæ,gummi ſing.drach.vij. confice cum aqua:certe hoc collyrium arcanam quandam uim poſſidet. oportune enim applicatum deſperatos morbos ſanare, moleſtiſſimosq́; dolores ſedare ſolet.applicandi oportunitas in ipſo lippitudinis uigore eſt,quando maturatio ſit & ſordes appareat, atq́; in oculo quidpiam tanquam ſanguinolentum perſpicitur:ſeu uero chemoſis ſiue inflammatio in palpebris fuerit,ad omnia pariter efficaciſſimum medicamentū inuenies: ad tantam enim facilitatem ægri perueniunt,ut qui prius uigilijs torquerentur, ſtatim poſt illitionem ſomnū conſequātur. optima itaq́; ſpe ad hoc collyrium accedito,aduertens num eo illito tenuis lachrymula defluat:erit enim id quoq́; proſperi euentus ſignum,ſi poſt illitionem nihil lachrymarū defluxerit. qui ergo poſt primam illitionem nō ultra lachrymant,incōtractiq́; perſiſtunt,& ueluti ſomnum capeſcunt,ſanitas ſtatim ſperanda eſt,ut ſecunda illitione opus nō ſit.quod ſi in prima illitione contractio euenerit,protinus album en oui moderate calefactū inſtillabis.nam in ſecunda aut tertia illitione à contractione liberabuntur:primo enim tanquam re extranea offenſus oculus mordicabit:deinde ueluti aſſuetus magis gaudet:ſubobſcurus enim pruritus cum quadam iucunditate ſuperuenit, quod quidem proſperitatis indicium eſt,quoniam partes profundæ liberatæ ad ſuperficiem cauſas propellunt. hos uero qui illiti ſunt admonere oportet, ne ante maturationem collyrij

Arcanu collyriu

oculos aperiãt: agitati enim meatus rarescunt, simulq; in profundum descendens medicamentum mordicationem inducit. post maturationem uero iam sine multa fomentatione spongiæ applicandæ sunt, dilutiusq; collyrium illinendum. genæ enim ob crassiora linimẽta tenduntur, neq; pondus facile ferunt, ita ut affligetur æger. in principio igitur morbi, ouo tantum tepefacto, nam calefactum crassius seipso redditur, dilutissimum collyrium facere oportet: ita enim applicatum ad uehementes dolores admirandum deprehenditur, quoniam ea modica adstrictio quæ illi inesse uidebatur, prorsus aboletur. porrò perpetuo usq; ad morbi uigorem ouum in diluendo admittemus. postremo in declinatione aquam potius eligimus. illitio uero sub genis ducenda est, nam ita etiam asperitates auferuntur, & infantibus oculorum ardore laborantibus mirifice consuletur. possemus quidem innumera præter hæc auxilia recensere, difficultatem legentibus potius quàm utilitatem afferentes, sed maluimus pauca certissimis experimentis probata non multo labore eligere, & eorum facultates simul & confectiones sine inuidia explicare. Aliud collyriũ sistens Oribasij quod ex oleo conficitur. Cadmiæ ustæ & lotæ drach. xl. æris pariter usti & loti drach. viij. opij drach. x. myrrhæ drach. xi. acaciæ drach. cxx. gummi drach. cvij. cum aqua subigito, & cum uncijs tribus totidemq; drachmis omphacini assumito. Aliud ex oleo probatum, facit ad principia lippitudinum, destillationes & antiquas ęgritudines & ad erosas palpebras.

Cadmiæ, æris sing. drach. xxiiij. myrrhæ drach. iij. opij drach. i. acaciæ, gummi sin. drac. xlviij. olei omphacini unc. ij. subige cũ aqua. Aliud collyriũ quod ego tãquam insigne munus cum maximo labore impetraui, faciens multo efficacius ad omnia quæ prædiximus, & ad asperas genas earũdemq; imbecillitatem, quod non prius illines quàm mercedem acceperis. Cadmiæ drach. viij. aloes drach. vi. chalcitidis crudæ drach. viij. æris usti, opij, croci, fructus ericæ sing. drach. iiij. acaciæ, gummi sing. drach. xij. confice cum aqua. Aliud. Collyriũ ericatum quod illustre achariston uocat, faciens ad antiquas destillationes maximosq; dolores qui sine ulcere infestent, quod à principio usq; ad finem cum aqua illinitur: dilutum etiam cum ouo diuturnos defluxus ulceri punctos sistit, cum aqua asperitates attenuat, albugines exterit, ueteres oculorũ turbulentias sanat, ac post Pterygiorum sectionem utilissimum est: extenuat enim membranas cicatricesq; planas reddit, nec minus facta perforatione suffusis confert: ob suauem enim adstrictionem oculum firmat, estq; ad infantes efficacissimũ. cadmiæ drach. iiij. fructus ericæ, opij, myrrhæ sing. drach. viij. hoc ego quidem expertus non sum, sed quæcunque in ipso promittuntur, noui ab alio fieri posse quod proxime præcedit.

De immordacibus collyrijs. Cap. CII

EOrum quæ immordacia appellantur, quædam terrestris substantiæ sunt, media quodammodo inter calorem & frigus, parsq; eorum paucissimam quandam frigiditatem uel caliditatem præ se fert, pars omnino ab utraque seiungitur, quorum totum genus emplasticũ est, contrariam habens qualitatem ijs quæ aperiunt, qualis est samia stella tenuior existens ea quæ absolute samia terra appellatur, & pompholyx lota, cinisq; eiusdem pariter lotus, & cadmia cremata & lota, quæ tamen nõ omnino abstergendi ui caret, siue ante ustionem, siue postea lauetur. pompholygi uero & spodio paulului adstrictionis inest, ad quam naturam quoq; plumbũ ustum & lotum acedit: immordax enim est, nonnihilq; habet adstrictionis, cui prorsus assimilatur amylum & cerussa lota. caret etiam erosione fœnograeci decoctum, oui albumen, & lac quod boni succi fuerit. in eodem genere sciri oportet crocum esse & tragacantham. stibium uero illotum quidem summopere adstringit, sed lotum exoluitur, ut prope immordax reddatur. Aliud genus est

hus est eorum quibus quidpiã inest mordicationis, propter adstrictionem quam habent annexã, ut rosa, thus: cum enim rosæ modicæ adstrictionis participes sint, thus uero abstersionis, ac præterea thus moderate calefaciat, ideo maturare & dolorem sedare possunt. eiusdem generis maturando & temperate discutiendo crocum & myrrham esse iudicabimus, inter se tamen differentes, quoniã crocus quidem mediocriter adstringit, myrrha uero sine adstrictione discutit & humiditates leniter desiccat. ad difficiles ergo affectus immordacissima à medicis adhibentur, inter quos corneæ tunicæ ulcera sunt, siue simplicia siue erodẽtia fuerint, & uueę prolapsus sanie mordaciore effluente: talibus enim neque adstringentia conueniunt, quæ effluentem saniem impingant, & dolores ob erosionem euenientes adaugeant, necꝫ acria quæ morbi causas intendant, sed remittentia digerentiaꝗ medicamenta, quę ita discutiunt & euacuant, ut necꝫ ulceratam partem importune nutriant, cicatricem ue inducant, necꝫ delapsum humorem impingant & occludant, qualia etiã sunt maturantia, quamuis maturantia ad huiusmodi affectus temere applicanda non sunt. quid uero de acidis amaris ue medicamentis dicamus? quàm mordacia sint, taliumꝗ morborum irritatoria, quamuis nitrosa & salsa longe magis officiant. ad has ergo ægritudines prædictum immordacium medicinarum genus accommodari debet, quæ acria ulcera cum defluxu sine erosione curare possunt. progressu enim temporis ab affecto membro deprauatos humores exhauriunt, & exiccando suauiter discutiunt ad loca probum sanguinem deriuantes, uocanturꝗ à medicis huiusmodi collyria libiana, & cycnaria quæ trita cum lacte temperatæ mulieris oculis applicantur, emplastica interim parte oui prætermissa. inest enim lacti serosa pars moderate abstergens, qua præposita curatio non parum indiget, nam ad ulcera replenda abstersorium sine erosione requiritur. quod si huiuscemodi lac non affuerit, fœnogræci decoctum diluendis collyrijs eligemus, quando illud quocꝫ cuiusdam abstersionis particeps sit.

De candidis collyrijs immordacibus & cycnarijs. Cap. CIII

QVæ spodiaca & tephra uocantur, communem habent sedandi refrigerandiꝗ uim, erosione mediocriter carentem. Aliud uero album quod multos latuit, ob cõfectionis subtilitatẽ à nõnullis etiã nihil posse creditum, nobis magno emolumento fuit ad propositos morbos. egregie autem cõfert ad omnem calidam lippitudinem, facitꝗ ad prurientes erosasꝗ genas. nos enim frequenter ad huiusmodi intemperiem cum quàmplurima experti frustraremur, data tandẽ huius medicamenti copia, insignem eius potestatem in difficillima re cognouimus, nancꝫ æger adeò leuatus est, ut cœlitus apparuisse collyrium uideretur. diuine etiam facit ad oculorũ hypopia: breui enim tempore humorem sine erosione exiccat, pacatumꝗ oculum seruat, & per cõpendia sanitatem restituit: ac rubores qui prope minorem angulum in albo oculi fuerint, in quorum centro pustula quædã est, à qua totus rubor efficitur, mirum inmodum curat. necꝫ ulceratio omittenda est, cui non minus hoc medicamento succurritur, ut ne fœnogræco quidem indigeamus, quoniam id quocꝫ ad confectionem collyrij accedit. usus uero illius alibi aliter uariatur. nam ad uehementem dolorem albumine oui dilutimus, & statim sedatur. ubi autem dolor quidem non urget, sed genæ crassiores sunt, cum aqua solutum infundimus & quandocꝫ illinimus, absoluteꝗ ad omne calidæ lippitudinis principium, aliam collyriorum materiam superuacuam iudicamus: id enim reliquis omnibus sui generis longe uiribus præstat, immordacissimum simul & doloris sedantissimum. nam cum cætera tanquam quæ opium & amylum interdum & myrrham suscipiant, adstrictionem quandam inferant, id tantum ab his omnibus immune est, præcellitꝗ potestate illi quod Crocerum uocatur: nam ad

feruores ustiones'que genarum, & ad ardores à sole contractos confert, tenuesq; & acres defluxus ex aqua illitum obtundit. interdum rosarum decocto dilutum & infusum glaucedinem oculorum, & crystallini humoris prominentiam emendat: estq; præsidium his præcipue oculis utilissimum, qui adstrictionem tolerare nequeunt. cuius confectio habet cerussæ unc. ij. cadmiæ unc. vi. tragacanthę unc. iij. cadmiã racemosam sub carbonibus accensis opertam uentilamus, quam ignitam asinino lacte restinguimus, tunc rursus sub prunis occulimus & ignitam eodem lacte restinguimus, tertioq; idem repetimus. deinde tritam & subtilissimo cribro excussam in mortarium minime profundum conijcimus, adiectaq; aqua fontis purissima subigimus, postea subsidere sinimus. ubi subsederit, tubo aquam cum concretis grumulis exhaurimus, tum iterum puram aquam infundimus, & exquisite subigimus, ac subsidere permittimus, rursusq; tubo aquam exhaurimus, idem toties repetendo donec nullus amplius concretus grumulus aquæ insederit. inde cadmia diligenter exiccata, sex uncias in mortarium conijcimus: superinfusaq; pluuiali aqua purissima exactissime terimus, ut linguę nulla occurrat asperitas. postea cerussam prædicto modo ablutam cadmiæ admiscemus, simul cum aqua pluuiali quindecim diebus subigentes: tunc tragacantham candidam, & lucidissimam abluimus, abiectisq; subsidentibus harenulis infundimus fœnograeci cremorem, totaq; die ac nocte madefieri sinimus: imbibetur enim à tragacantha tanquam à spongia. præparatur autem fœnogræci cremor sicuti in principio huius libri docuimus. postero die ubi tragacãtham paulatim in mortario subegerimus, adijcimus cadmiam & cerussam atq; exactissime commiscemus, seruamusq; in uase uitreo, quod tenui linteo opertum in loco arenti ponendum est, ut auram excipiat, quoniam languet collyrium, & formatu contumax redditur, si in humido loco ponatur: neq; enim contritio illius tantum temporis quantum formatio postulat. talis ergo collyrij confectio & facultas est, poterisq; hac uia & ratione ad cõgeneres materias accedere, qualia sunt libiana, tephra, spodiaca, cycnaria, & candida è rosis & succo coriandri confecta, quorum omnium optimũ prædictum collyrium deprehendimus. Aliud efficacissimum quod etiam expertum est. Cadmiæ lotæ ut prædiximus unc. iiij. cerussæ simili modo lotæ unc. xvi. amyli recentis tantundem, opij, tragacanthæ sing. unc. iiij. reliqua cum aqua subigito, ut prædiximus. tragacantham uero succo fœnogræci madefacito, amylumq; eligito, neq; acidum neque fœtidum. Collyriũ onilabion uocatum, molle dolorem sedans, stupefaciens ex genere cycnariorum existens, facit ad ulcerationes post morbi uigorem, si dolor affuerit, Cerussæ lotæ unc. vi. cadmiæ ustæ & lotæ unc. iiij. pompholygis lotæ, opij tragacanthæ, gummi sing. unc. ij. confice cum aqua. Collyrium Asclepiadis dolorem sedans ad uniuersos defluxus, ulcera, psydracia, oculorũ prolapsus, chemoses uniuersosq; oculorum affectus, Cerussæ lotæ, terræ samiæ singul. unc. viij. cineris pompholygis loti drach. iiij. tragacanthæ drach. ij. gummi drach. iiij. confice cum aqua, & usus tempore cum ouo diluito. Collyriũ quod uocatur Athanasia, Cadmiæ ustæ & lacte asinino extinctæ unc. xij. opij unc. v. cerussæ, succi mandragoræ, amyli hordeacei sing. unc. xij. subige cum aqua, & confice cum octuaginta ouorum albuminibus. Cycnus collyrium reginæ ad maximos dolores plurimosq; alios affectus. Cadmiæ lotæ drac. xvi. cerussæ lotæ drach. viij. acaciæ flauæ, opij flaui, tragacanthæ, gummi albi, amyli sin. drach. ij. subigito cum aqua, atq; amylum postremum adijcito, facile enim acescit & acre reddit collyrium. omnia uero assumito cum quatuor ouorum albuminibus. Collyrium boli sedatorium omniumq; inflammationum maturatorium, Cerussæ lotæ drac. xxxij. croci drac. iij. opij drach. iiij. amyli recentis drach. viij. gummi drach.

Coferio ...

mi drach.vi.subigito cum aqua. Collyrium spumæ argenti quod Augustum uocatur: spumæ argenti ustæ & lotæ, cadmiæ ustæ singul.unc.ii. pompholygis lotæ unc.i. terræ samiæ tantundem, cerussæ lotæ unc.quatuor, opij unc.i.amyli, croci sing.unc.ii.tragacanthæ unc.iiij. subigito cum aqua.hoc dolores mitigat, destillationes compescit, pacatumq; oculum seruat.

Collyria libiana stella tephra & spodiaca. Cap.C IIII

COllyrium libianum Asclepiadis ad phlyctænas, inustiones, hypopia, chemoses, staphylomata, ingêtes dolores reliquosq; affectus, cicatrices etiam extergit, quod habet Cadmiæ ustæ & lotæ drach.xvi, stibij loti drach.xii. amyli tantundem, cineris pompholygis, stellæ, plumbi usti & loti, tragacāthæ sing. drach.viij. opij, myrrhæ sing. drac.ii.gummi drach.xvi.assumito cum uiginti ouorum albuminibus. Aliud libianum Oribasij ad principia ægritudinum. Cadmiæ ustę & lotæ, cerussæ lotæ, tragacanthæ sing.drach.xvi.gummi drach.xiiij.stibij usti & loti, amyli sing.drach.xij.plumbi usti, terræ samiæ, pompholygis lotæ sing.drach. viij.myrrhæ, opij sing.drach. ii. confice cum aqua. Collyrium stellæ magni Cadmiæ ustæ & lotæ drach. xxxij. stibij usti & loti drach. xxiiij. pompholygis ustæ drach.xxxij.thuris, stellæ samiæ sing.drach.xx.myrrhæ, opij sing.drach.iiii.tragacanthæ drach.xvi.gummi, amyli sing.drach.xxxvi. confice cum aqua. Asclepiadę insuperabilis mitigatoriaq; stella ad ingentes dolores, phlyctænas, staphylomata, sordida ulcera & depascentia, & diuturnos affectus, extergens quoq; cicatrices. Cadmiæ ustæ & lotæ drach.xviij.cineris pōpholygis loti, plumbi usti & loti sing. drach.viij.cerussæ ablutę drach.xvi.stellæ samiæ, tragacanthę sing.drac.viij.myrrhæ opij sing.drach.ii.gummi drach.vi.confice cum aqua. Aliud collyriū Oribasij ad ulcera & phlyctęnas, ruptiones, inustiones, prolapsus uueæ, staphylomata, hypopia, erosiones, depascentias, carbunculos, ad omnesq; magnas ægritudines.præcipue uero ad ruborem & glaucedinē oculorum efficax est, quod in principio dilutius infundes, & ubi tenuis abstersorius ingensq; defluxus fuerit, cum lacte diluito.ubi autem crassior fuerit aquam assumito, Cadmiæ ustæ & lotæ, stibij loti sing.unc.ii.squammæ ablutæ, gummi sing.unc.iiij.terræ samiæ ustæ & lotę unc.iij.cineris pompholygis cremati & abluti unc.i.opij drach.vi.confice cum aqua & audacter utere. Collyrium spodiacum Demosthenis faciēs ad inflammationes & defluxus. Cadmiæ lotæ drach.xxviij.stibij loti, cerussæ lotæ sing. drach. xxiiij. stellæ samiæ, opij sing. drach.vi.thuris drach.iiij. gummi drach.xv. subige cum succo foliorum oliuæ.ita uero succus cōficitur: tenera oliuæ folia abluta tundito in mortario partem aquæ admiscens, quæ ad succum diluendum sufficiat, deinde exprimito, per purumq; linteum excolato. Aliud spodiacum molle cuius uires admiraberis, faciens ad destillationes & humorū impetum, & ad ulcera, inustiones & phlyctænas, quod habet Cadmiæ ustæ & lotæ drach.viij. stibij usti & loti, opij, gummi sing.drach.ij.stellæ samiæ drach.iiij.confice cum aqua & utere. Collyrium tephrum tenues defluxus quemadmodū & præcedens crassos glutinososq; reddit, propterea ad æstiuas destillationes efficacissimum est. Cadmiæ ustæ & lotæ drach.xxv.stibij loti drach.xx.stellæ samiæ drach. vi.cerussæ drach. iii.opij drach.v. gummi drach. viij. ouorum recentium albumina sex subige cum aqua. Philagrij collyrium mordacitate penitus carens, obtundit enim destillationum erosiones, propterea ad acres tenuesq; defluxus audacter admitti potest.habet autem pompholygis ustæ & lotæ, stellæ samiæ, amyli sing.drach.xxv.cerussę quam siricum seu sandicem uocant tantundem, gummi albi, plumbi usti & loti sing.drach.xl.singula priuatim urito, lauato, exiccato, pendito & commisceto, & quæ postremo adijci debet, primo gummi est, deinde amylum. Aliud eiusdem

stella herba [illegible]

ad replenda ulcera, prȩcipue q̃ malefica fuerint. Cadmiȩ, põpholygis, plumbi, stibij singulorum ustorum & ablutorum, drachmas uigintiquinque, tragacanthȩ drachmas decem confice cum aqua.

Collyria ex thure. Cap. C V.

COllyria ex thure ad defluxus, chemoses & cõcauitates, Cadmiæ drach. viij, thuris drach. xx. cerussæ drach. xl. opij, stellæ samiæ, gummi sing. drach. vi. confice cum aqua, usus tempore cum ouo diluito. Aliud collyrium quod Trypherum inscribitur ad inustiones, phlyctænas, chemoses, & præsertim in ijs qui nullam prorsus mordicationem sufferre possunt. Cadmiæ lotæ, thuris, amyli, sing. drach. xx. cerussæ lotæ drach. xlviij. opij drach. vi. gũmi drach. xvi. usus tempore cum ouo diluitur.

Collyrium cleonis. Cap. C VI

COllyrium cleonis ad cicatrices in puris ulceribus suo tempore inducendas, quo nos utentes plurimũ felicitamur: profundissima enim ulcera ocyssime replet, & sine inflammatione conseruat, tenuissimasq́ cicatrices inducit, quod habet Spodij, plumbi sing. lotorum drach. iiij. stomomatis ferri loti. croci sing. drac. unam, gummi drachmas duas cõfice cum aqua, & usus tempore dilue cum lacte aut ouo. ipsum autem, inquit Apollonius, profundis ulceribus applicamus cum aqua in qua maduerit tragacantha.

Collyria diarhoda candida & uiridia, & diarhodon Nili. Cap. C VII

COllyrium diarhodon Nili ad ingentes dolores, plurimumq́ ac tenuem defluxum, ad phlyctænas, oculorũ prolapsus, ad sordida ulcera, asperitatesq́ palpebrarum. rosarum uirentium exectis unguibus drach. uigintiquatuor, croci coricij drach xij. opij drach. i. spicæ nardi tantundem, gummi drach. vi. confice cum aqua, & usus tempore cum ouo liquidissime diluito. quidam eodem ad confusiones pupillarumq́ dilatationem utũtur. Collyrium diarhodon quod magnum uocatur, seu uiride ex septuaginta duabus drachmis rosarum confectum ad chemoses, ingentes dolores, phlyctænas, inustiones, staphylomata, prolapsus oculorum, hypopia, defluxus antiquos, diuturnas lippitudines, morbosq́ difficulter sanabiles. rosarum uirentium exectis unguibus drach. lxxii. cadmiæ lotæ drach. xxv. croci drach. vi. stibij tantundem, æruginis, spicæ nardi, squammæ sing. drac. ii. opij, myrrhæ sing. drach. iii. gummi drach. xxiiii. confice cum aqua. Collyrium Flori. Collyrium quo usus est Florus in matre Drusi, cum penè à reliquis medicis absumpta esset, Acaciæ rosarũ siccarum sing. drach. xlviij. meliloti drach. xxviij. cineris pompholygis, croci sing. drach. xxiiij. pomorum mandragoræ drach. xij. seminis hyoscyami, opij sing. drach. vi. myrrhæ, æris usti & loti sing. drach. quatuor, gummi drach. xl. phalerni, pluuialis aquæ sing. heminas tres. uino & aqua permixtis adijcito rosas, melilotum, semen hyoscyami, poma mandragoræ, quæ si deerint corticem sumito, finitoq́ tribus diebus madefieri, postea expresso liquore utere ad collyrij confectionem, est enim probatissimum. Philagrij collyriũ diarhodon ad inflammationes conueniens, si prædicto leni & erosione carenti comamisceatur. rosarum uiridiũ exectis unguibus drach. lxxx. æris usti drach. xxxij. confice cum uino antiquo adstringẽti aromatico. Diarhodon album nostrum, inquit Oribasius, in uigore morbi adhibendũ ad ulcera, ad hypopia, inustiones, crustas, & ulcera sordida, Cadmiȩ, stibij singulorum ustorum & lotorum, rosarum recentium exectis unguibus sing. drach. viii. opij, croci, amyli sing. drach. iiij. aloe drach. ii. tragacanthæ drach. iii. confice cum aqua. quidam addunt samiæ stellæ drach. ii. diarhodum album ex succo hyoscyami confectum. cerussæ unc. xxv. cro

ci unc.

ci unc.v.opij unc.xij.myrrhæ unc.v.rosarum uiridiũ exectis unguibus unc.xviij. gummi drach. c. rosas ex aqua terito, deinde cerussam commisce. liquores uero & gũmi succo hyoscyami madefacito & confice, utereq; ad tenuissimos & acres defluxus,& ad eos qui simul sunt cum ulceribus,generose enim repellit.

Aliud collyrium. Cap.C VIII

COllyrium uiride quod ex chalbana conficitur, ad insignes dolores & antiquos affectus. Cadmiæ, æris singulorum ustorum & crematorum, spodij, opij,chalbanæ,myrrhæ,gummi sing.drach. viij.confice cum aqua.quidam etiam pompholyga adijciunt.

Collyria diasmyrna & chiaca è uino confecta. Cap.C IX

COllyrium diasmyrnum odoratum quod Synerqton uocãt, medicamentum ad diuturnos affectus compositum, ad fluores oculorum & ægilopas.Cadmiæ,lapidis hæmatitæ loti, sing.drach.xxviii. cineris pompholygis drach.xxiiij. myrrhæ drach.xlviii.croci drach.xiiij.opij drach. viii. piperis grana xxx. gummi drach.vi.confice cum uino antiquo adstringenti. utimur eo ad recentes ægritudines cum oui albumine affatim diluentes. collyrium Asclepiadæ quod Panacia inscribitur, ad ingentes dolores, tenuem plurimumq; defluxum, feruores siue epicaumata,phlyctænas.item ad membranarũ eminentias, asperitates, antiquos affectus, & ad hos qui linimentorum copia nocumentum perceperint. Cadmiæ, squammæ sing.lotarum, æris usti & loti,gummi sing.drach. xii.croci drach. xx. myrrhæ,lapidis hæmatitæ,spicæ nardi,rosarum siccarum, opij sing.drach.iiij.piperis grana xxiiij. confice cum uino odorato adstringenti, & usus tempore cum oui albumine reddito dilutissimũ. Collyrion Isotheon faciens ad hypopia, ad sordida & concaua ulcera, destillationũq; principia, præsertim in plenis corporibus, ubi crassissimarũ sordiũ multitudo in oculis inuenitur. Cadmiæ drach. viii. æris usti,rosarum siccarum,croci sing.drach. iiij. folij drach.i.lapidis scissilis,opij sing. drac.ii.myrrhæ drac.i.gummi drac.vi. confice cum uino odorato adstringenti & utere dilutissimo, uede reliquis dictum est: atq; ubi iam manifestam instaurationem perceperis, cum albumine oui dissoluto, illinitoq; sub genis, deinde lauato. quod si æger post illitionem affligetur,oui albumẽ instillato.ad myocephala uero & staphylomata cum lacte diluito:nonnulli descriptioni adijciunt piperis gra. xix.sed ego in huiusmodi morbis à pipere abhorreo. Collyrium Dionysius inscriptum,faciens ad myocephala, asperitates, defluxus,obscuritates, ac potissimum ad antiquas destillationes. Cadmiæ drach. xiij. æris usti drac.ix.lapidis scissilis,spicæ nardi sing.drach.iii.lapidis hæmatitæ,casiæ,lycij indici,opij sing.drac.i. piperis grana xxi.croci,folij,aloes,acaciæ fuluæ singulorũ drach.ii.myrrhę drach.iiij. gummi drac. vi. confice cum uino austero antiquo, & utere tanquam efficacissimo,in principio quidem cum ouo diluens, postea uero cum aqua: illius eñ actio pollicitationes excedet. Collyrium chiacum ex Demosthene,ut inquit Apollonius,non ad pura tãtum,sed depascentia quoq; ulcera,& ad eminentias oculorum, antiquosq; affectus,ad crassitudinẽ genarum,ad sycoses,ectropia,clauos,staphylomata,omnesq; ingentes dolores,& ad oculorum asperitates.præterea antiquas cicatrices delet,& nouas crassasq; attenuat,quandoq; corpulentius,quandoq; dilutius illinendum est,& interdum per interualla,interdum assidue.facit & ad carbunculationes & suppurationes pus excolando,deniq; ad omnes oculorum ęgritudines efficacissimum est,quod habet spodij drac.iij. gummi drac.i.æris drac.ij. croci drac.iiij.opij tantundem,piperis grana xij.cõfice cum uino chio aut alio antiquo austero. Aliud chiacum nostrum,inquit Oribasius,ad staphylomata,hypopia,ulcera pura & sordida, & ad antiquos affectus. rosarum uiridium exectis

unguibus drach.xij.cadmiæ mollis,opij ſing. drach.xxiiij. ceruſſæ drac.xvi.æris drach.i.fructuũ ericæ drach.xii.ſtibij,ſquãmæ æris ſing.drac. viij. myrrhæ,ſpicæ nardi,croci,acaciæ,nitri,lycij ſing.drac.iiij.aluminis ſciſſilis,chalcitidis uſtæ drac. iiij.caſtorij drach.x.omphacij drach.ii.gummi drac.xxxii.confice cum uino antiquo auſtero,atq; uſus tẽpore cũ ſucco fœnogręci,aut albumine oui diluito.Collyrium aromaticũ ex Demoſthene ad inflãmationes præ humorum multitudine cõtingẽtes attenuãdo,diffundẽdo,diuidẽdo,ac p halitũ digerẽdo,faciẽs q̃q; ad ulcera impura:pompholygis drac.i.æris uſti,croci ſing.drac.ii.myrrhæ,gummi ſing. drach.iij.lapidis hæmatitæ, opij ſing.drach.iiij.piperis gra.xviij.cũ uino chio,aut alio auſtero,cõfice. Collyriũ qđ ſcylaciũ inſcribiť,ex ſemine hyoſcyami,faciẽs ad chemoſes & ad omnes diuturnos deſtillatorioſq; affectus,ac primo cum ouo dilutiſſimũ inſtillabis,poſtea cum eodem ouo tantũ ſubactũ illines. Cadmię ęris uſti, lapidis hæmatitę,chalcitidis uſtæ ſing.unc.iij.miſyos uſtæ,opij ſing.unc.i.s.ſeminis hyoſcyami unc.i.aloes drach.vi.cũ uino auſtero confice & utere. Aliud collyriũ faciens ad myocephala admirandũ, quod pterygia encanthidaſq; abſumit, faciens ad cicatrices & aſperitates abſtergens. Cadmiæ,æris uſti,chalcitidis crudæ ſing.unc.i.æruginis raſilis drac.iiij.myrrhæ,croci ſing.drach.ii.ſalis ammoniaci drac.i.gummi drac.iiij.confice cum uino auſtero. Collyriũ Philagrij de quo ita ſcribit.tertiũ præter hæc collyriũ noſtrũ eſt,quod præſeruatoriũ inſcribiť, in principio morbi defluentes humores repellens, & obiter imbecillos oculos iniuriæq; expoſitos firmans,ut non ſolũ inchoante lippitudine,ſed ſanis quoq; pręſeruationis gratia illinẽdũ ſit,qđ ita habet.Cytinorũ.i.florũ mali punicę,qui floribus anemonæ aſſimilanť,drac.xxv.glaucij drac.xvi.aloes,gũmi ſing.drac.v. myrrhæ troglodyticæ,omphacij ſicci ſing.drac.iij.atramenti indici drac. yii.folij drac.i.opobalſami pro aſſumendo medicamento drac.y. cõfice cum uino auſtero antiquo.

Aliud Philagrij. Cap.c x.

COllyriũ Philagrij è bdellio & ſtyrace cõfectũ iamdudũ mihi exptiſſimũ, qđ nõ ſolũ maturat, ſed intẽperiẽ quoq; à frigore ſine inflãmatione factã emendat,habẽs bdelij drac. vi.thuris maſculi, myrrhæ ſin.drac.x.ſarcocollę,chalbanæ, ſtyracis,croci ſin.drac.v.lycij,caſtorei,ammoniaci thymiamatis,gũmi ſin.drac.ij. confice cum aqua.

Collyria abſterſoria ad aſperitates. Cap.c x i.

COllyrium abſterſoriũ ad aſperitates confectũ,quod Phœnix uocatur ad milphos & antiquos affectus, ad genaſq; & angulos exacerbatos. Lapidis hæmatitæ,lapidis ſciſſilis ſingulorum uſtorum & lotòrũ drach. xxii. æris uſti & loti drach.xvi.æruginis,cadmiæ racemoſæ,chalcitidis torrefactæ ſing. drach.iiij.opij drach.vi.gummi drach.xvi.confice cum aqua.collyriũ ad aſperitates ad Nonum relatũ.Lapidis hæmatitæ,lapidis ſciſſilis ſin.unc.vi.æris uſti unc.iij.cadmiæ unc. xii.ęruginis raſilis,gũmi ſin.unc.vi.chalcitidis aſſę unc.i.opij unc.ij.Collyriũ qđ Theophiliũ inſcribiť ad aſperitates efficax. Cadmiæ unc.xii.æris unc.xxiiij.ęruginis unc.iij.opij unc.xij.gummi unc.xvi.confice cum aqua, & in principio cum ouo diluito,in declinatione ex eodem ouo linimentũ parato.Collyriũ quod oxyſter uocať,ad aſperitates probatũ,Pumicis,oſtreorũ, miſyos,ſingulorũ uſtorum, gummi portiones æquas confice cum aqua. Aliud oxyſter ad albugines,quod etiam cicatrices attenuat,pacatumq; reddit oculum. Ammoniaci,rubricæ ſinopicæ ſing.unc.iii.ceruſſæ gummi ſin.unc.ii.pumicis torrefacti unc.i.confice cum aqua. Collyrium ad aſperitates ex Oribaſio,quod eutonum appellať.Aeris uſti, cadmiæ ſing.drac.xxiiij.æruginis drac.xii.croci,opij,myrrhæ ſing.drac.iij.gũmi drach.ix.confice cũ aqua: confert enim egregie ad exaſperatas calloſaſq; genas; & ad ſcabioſos oculos, ectropia, antiquos defluxus qui ſine ulcere ſint, miſceťq;

cycnario

cycnario, aut cuipiã ex diacrocis ad urgentes morbos, sumiturq; admiscendi me-
dicamẽti decima pars, neq; cũ illines genas inuertere, sed absolute inungere opor
tet: id nõnulli armation, quidã opisthobares, nos uero euronon appellamus. Col-
lyrium eiusdem. Optimũ, inquit, collyriũ abstersoriũ ad asperitates conueniens,
quod Trialum inscribitur, ex duobus lapidibus confectũ. Lapidis hæmatitæ, lapi
dis scissilis sing. drac. xviij. æris usti, cadmiæ, æruginis, chalcitidis, gũmi sin. drac.
viij. opij drach. vi. confice cum aqua, & instilla donec patiens tolerauerit. gena ue
ro fricanda non est, neq; specillum submittendũ, sed tantũ oculus nucleo illinen-
dus. Aliud eiusdem ad antiquos affectus. Chalcitidis drach. xxvii. cadmiæ
drach. xxi. æris usti, lapidis hæmatitę, croci, misyos sing. drach. xvi. myrrhæ drac.
xviij. opij drach xiij. gũmi drac. xxiiij. cum uino antiquo subigito. Collyrium ex
althea ad antiquos affectus, contrahit enim asperitates, et oculũ firmat: serici unc.
vi. æris unc. iij. opij unc. iiij. gummi unc. xxv. foliorum tenerrimorũ oliuæ exem-
ptis fibris drach. x. cum uino spathite subigunt oliuæ folia, seorsumq; in mortario
duobus diebus exquisitissime teruntur, uinum paulatim instillando. postea ubi
contritissima fuerint, æs simili modo minutissimum adijcitur, atq; ita demũ cum
uino conficies. si enim statim à principio uinum affatim infunderes, folia fluitan-
tia contundi nõ possent. ære autem subacto sericum conijcito, deinde opium, po-
stremo gummi: tum assumito & utitor, inter initia quidem instillando, in declina-
tione uero illinendo. Collyrion armation appellatum quo Ptolemæus rex uteba-
tur, quod cicatrices exterit, uisum exacuit, & ad asperitates conuenit. æris usti &
loti, ammoniaci thymiamatis, corticis thuris, gummi sing. drach. viij. confice cum
aqua. quædã descriptiones habent & æruginis drach. ii. Aliud ex hæmatite ad
uisum acuendũ, cicatricesq; & callos exterendos: ammoniaci thymiamatis, æris
usti & loti, lapidis hæmatitæ, gummi sing. drach. xxiiij. æruginis drac. viij. confice
cum aqua. Aliud abstersoriũ Oribasij faciens ad chemoses & principia morbo
rum dilutum ex ouo infusum. Cadmiæ drac. viij. æris, ęruginis sing. drach. xii. la
pidis hæmatitæ, lapidis scissilis sin. drac. xviij. chalcitidis torrefactæ, opij sin. drac.
vi. croci, myrrhę sing. drac. iii. gũmi drac. ix. cõfice cum uino, & utere ex ouo. Col
lyriũ Philagrij seorsum illitũ, uel cũ diarhodo Philagrij superius descripto. pumi-
cis, testarũ sepię sin. dra. xvi. gũmi drac. xxxij. cõfice cũ aqua. huic ego adijcere so
leo æris drac. xvi. ubi efficacius fore oportere intelligã. Collyriũ quod Nirion in-
scribit, callosos affectus cicatricesq; exterens, & suffusionibus cõferens, Cadmię,
ammoniaci thymiamatis sing. drac. xlviij. opij, ęruginis, myrrhæ, aloes sing. drac.
xvi. lapidis hæmatitæ, salis ammoniaci sing. drac. xxiiij. chalbanæ drach. xii. opo-
panacis, fellis tauri sing. drac. viij. gummi drach. xl. confice cum aqua, & dilutiori
utere. Collyrium ad asperitates, faciens ad milphoses, ulcera concaua, uulnera an
tiqua, staphylomata & myocephala, Lapidis hæmatitæ, lapidis scissilis, æris usti
sing. drac. iiij. cadmiæ, æruginis sing. unc. ii. chalcitidis ustæ, opij sing. unc. i. rosas
uirentes si affuerint, si non affuerint, aridas in aqua die ac nocte madefacito, qui-
bus deinde expressis & excolatis eo cremore medicamentum conficies. Collyri-
um abstergens albugines unica illitione plurimum sui uigoris ostendens, faciens
ad pterygia & encanthidas, quod etiam erosione caret, Cõchylij purpurarum cre
mati drach. x. æris usti drach. xi. squammæ æris drach. ii. æruginis drachmas sex,
atramẽti sutorij, myrrhę, stomomatis singulorum drach. iij. aluminis scissilis obo
lum unum, lapidis scissilis, lapidis hęmatitæ, fimi crocodili, lycij, corticis thuris, flo
rum mali punicę sing. drac. i. succi omphacij aridi drac. v. chalcitidis, thuris mascu
li sing. obolos duos confice cũ aqua. Collyriũ aliud Heliadæ, albugines citissime
tollens ut admireris: armenij lapidis quo pictores utuntur, gypsi, floris æris, ærugi

nis,testarum sepiæ ustarum,ammoniaci thymiamatis,magnetis lithosperma trahentis scrup.ii. seminis raphani scrup. xxx.seminis uiolæ albæ scrup. vi. gummi scrup.xii.confice cum succo rutæ. Collyriū pepiesmenon quod ait Apollonius optimum esse medicamentum ad cicatrices, & carnium excrescentias, ad genarū asperitates,ectropia,sycoses,lithiases,grādines,callosos affectus,pterygia,encanthidas, scabiem oculorum, membranarum crassitudinem, & ad multas crassasq; destillationes:dilutum enim & infusum fluxum compescit, tutoq; expurgat & attenuat,atq; exquisitissime abstergit,pacatumq; seruat oculum,estq; omnium iucundissimum & lenissimū,quod ita habet. æris usti & loti obolos quinque, croci drachmam unam, myrrhæ troglodyticæ triobolum, spicæ obolosduos,casiæ triobolum, cinnamomi, opij singulorum.obolos duos, piperis grana quinque,gummi drachmam.i.uini chij aut alterius austeri odorati quod sufficit.& si descriptioni addideris spodij drac.iiii. fiet ad oculorum defluxus medicamentum efficacissimum. Collyriū ex lapide hæmatite ad acuendum uisum,quod etiam cicatrices & callos exterit.ammoniaci thymiamatis drach.xxiiij.æris usti & loti.lapidis hæmatitæ,gummi sing.drach.xxiiij.æruginis drach.viij.confice cum aqua. Aliud collyrium Isidori memphitici quod rhinarium inscribitur ad acuendum uisum.

Ammoniaci thymiamatis drach. xvi.æruginis uermicularis drach. xij.mollīū testarum sepiæ drach.viii.sagapeni tantundem, opopanacis,gummi sing. drach. ii.succi cyrenensis drac.i. singulis cum aqua subactis adijce succi fœniculi, mellis attici sing.drach.xii.confice & utere. quidā uero ex amicis ita cōficiebat: ammoniaci thymiamatis unc.xv.æris rasilis unc.xvi.& drach.ii.testarum sepiæ unc.i.s. sagapeni unc.iij.& drach.vi. opopanacis,succi cyrenēsis sin.drac.ii.relecto gummi cum aqua conficiebat. Aliud collyrium ad inchoantes suffusiones,quod aureum appellať,sternutatiōes illitu prouocans, ita ut ex auribus liquor aqueus exprimatur.sagapeni persici puri drac.viij.æruginis drac.vi.ammoniaci thymiamatis,gummi sing.unc. ii. dilue cum aqua & liquido utere, ac citra quinq; dies eius efficacia indicabitur, & pupillam splendidam reddet. Collyrium Marciani quod in meipso,inquit,expertus sum,dum mihi suffusionis periculum immineret.chelidoniam fumariam circa sepes nascentem,rutam,fœniculum,coriandrum sumito, & ex singula quaque succum exprimito & excolato, tribusque uncijs huius succi addito,opobalsami,mellis attici sing.drach.iiij. & usq; ad glutinis consistentiam conterito,deinde infundito succi conyzæ minoris unc.i.cumq; omnia recte simul confecta sint, injce gummi puri triti & cribrati quantū medicus conijciet ad probā collyrij formam sufficere.uteris hoc ad inchoantes quidē suffusiones cū uino diluens. ad hebetudines uero oculorū cum aqua,illitumq; sub sole statuito. Collyriū ad suffusiones quod Proteus inscribiť,ad inchoantes suffusiones,ad omne q; genus hebetudinis nemini cedens,cicatrices etiā & callos exterens,quod ita habet.Cadmiæ,chalcitidis crudæ,cerussæ singul.drac.xl.piperis albi drach.xxx. succi cyrenēsis, ammoniaci thymiamatis, gummi singulorum drachmas uiginti, opopanacis,opobalsami sing.drach.xvi.opij drachmas decem, sagapeni, lachrymæ oliuæ æthiopicæ quæ oleastrum appellatur,myrrhæ,singulorum drac.xii.auri pigmenti scissilis drachmas octo. cōfice cum aqua pluuiali et usus tempore cū aqua diluito. Aliud collyrium indicū Hermophili securæ felicitatis ad omne hebetudinis genus,faciens etiā ad inchoantes suffusiones,estq; iucundissimi odoris. Cadmiæ,atramenti indici sin.drac.xvi.æruginis, succi medici,opobalsami sin.drac.iiij.piperis albi drac.viij.gūmi drac.xii.cōfice cū aqua. Aliud collyriū qď ad Bassum refertur, faciēs ad inchoātes suffusiones, uniuersasq; hebetudines & cicatrices exterens. Cadmię ustæ & lotę drach.xvi.atramenti indici,piperis albi

albi ſing.unc.vi.ceruſſæ unc. iiij. Item fel integrum unius hyenæ & decem ſcarorum piſcium,et quatuor perdicum,opij unc. i.opobalſami,opopanacis, ſagapeni ſing.unc.ii.gummi drach.i.cõſice cum ſucco fœniculi. Aliud collyrium ad hebetudines,albugines & ſuffuſiones quod Armation inſcribitur.fellis hyenę drac. iiij.aphronitri,æruginis,ſagapeni ſing.drach.iij.gũmi,chalbanæ, ammoniaci thymiamatis ſing.drach.ij. baccarum lauri exemptis corticibus, drach.lxx.ariſtolochiæ rotundæ drach.i.conſice cum aqua. Aliud collyrium quod flauum inſcribitur efficaciſſimũ,ad ſcabioſos eroſosq́; oculorum angulos,et ad genas ſycoſe affectas. Cadmiæ drach.viij.chalcitidis uſtæ,gummi ſing.drach.xl.quidam adijciunt croci drach.xix.myrrhæ drach.xij. Collyriũ Ptolemæi felix ad ſcabioſos eroſosq́; angulos,ad diuturnos pruritus,milphoſes et hebetudines.pſorici drach. vij. ſandarachæ drach.xxx.chalcitidis uſtæ drach. xxviij. croci drach.xxiiij.myrrhæ, caſiæ ſing.drach.xii.opij drach.ix.piperis albi drac.ii.piperis nigri drac.xvii.omphacij drach.xvi. miſyos uſti drach.iij. folij drach. i. gummi drach.xxxij.conſice cum aqua. Aliud collyrium quod aureum appellatur, ad eroſos angulos & ſcabioſos affectus,Sandarachæ drach. xxiiij.piperis albi gra.xii. myrrhæ drach.vi. gummi drach. ii. conſice cum aqua & cum eadem uſus tempore diluito. Collyrium Dicenteton ex Demoſthene,Cadmiæ drach.iiij.æruginis,miſyos, ſucci papaueris,piperis albi ſing.drach.iii.gummi drach.ii.cõſice cum aqua: facit ad prædictos affectus & ad hebetudines & inchoantes ſuffuſiones cicatricesq́; exterit, eſt enim calidæ tẽperaturæ. Collyrium uero ſtratioticon ita habet,Cadmię drac. viii.ceruſſæ drach.xvi.piperis albi,æruginis, opij,omphacis ſing. drac.ii.gummi drac.iiij.facit & ad aſperas palpebras.Collyrium abſterſorium,Chalcitidis uſtæ, croci,ammoniaci thymiamatis ſing.ſcrup.ii. gummi ſcru.iiij. conſice cum aqua. facit & ad hypopia,argema, nubeculas,caligines, & ad aſperitates cum melle dilutum.Collyrium quod phœnix niger appellatur,Gummi unc.i.nucleorum palmularum uſtorum unc.iii.mellis unc.ii.conſice cum aqua.hoc utebatur medicus Afer,maximeq́; in ipſo confidebat.nigrum phœnicem uocamus,quoniã palmularum nucleos crematos habeat. Aliud collyrium abſterſorium. Chalcitidis lotæ,croci, ammoniaci thymiamatis ſing. unc.ii.gummi unc.i.cõſice cum aqua. facit,ad hypopia argema,nubeculas,caligines, & ad aſperitates cum melle dilutum. Aliud probatum priuatim ad oculorũ cicatrices,& ad hebetudines,aſperitates & pterygia.teſtarum ſepiæ,pumicis, ſquammæ æris,ammoniaci thymiamatis,ęruginis,cornu cerui uſti ſing.unc.i.myrrhæ,thuris ſin.unc.ii.opij unc.iij.

Collyria quæ inſtillantur enſtacta appellata. Cap.C X I I

COllyrium enſtactum panacianũ,Cadmiæ,gummi ſing.drach.lxiiij.miſyos, ſtibij,atramenti ſutorij,piperis albi ſing.drach.xxxii,opij,æruginis,opobalſami ſing.drach.xvi.facit ad acuendum uiſum & callos exterit. Collyrium quod aromaticum inſcribitur.æris, opobalſami ſing. drac.xv. gummi drach.lxiiij.facit ad eadem. Aliud Aromaticum. æris drach.xvi.æruginis, myrrhæ,croci,piperis,opij ſing.drach.iiij.ſpicæ nardi, opobalſami ſing. drach.ii.gummi drac.iiij. conſice cum aqua. Aliud enſtacton Oribaſij. Cadmiæ drach. xvi.ceruſſæ drach.viii.opij,opobalſami ſing.drach.iii.ęruginis,omphacij,piperis albi ſingul. drac.ii.gummi drac.v. Aliud collyriũ enſtacton turbulentias ſedans, & uiſum exacuens. Cadmię uſtæ & cum urina pueri extinctæ drac.x. ſtibij drac.vi.atramenti ſutorij,æruginis ſing.drac.i.s.piperis,miſyos ſing.drac.ii.opij,opobalſami ſin.drac.i.gũmi drac.vi.cõſice cũ aqua. Aliud nigrũ uiſũ exacuẽs,facit et ad eroſos angulos. Stibij uſti & loti drac.xl.cadmiæ drac.xvi. nardi celticæ,myrrhæ, croci ſing.drach.viii.omphacij,opij ſing.drach.vi.conſice cum aqua.

Collyria

Collyria diaceratos. i. è cornu confecta Asclepiadæ ad ulcera, phlyctænas, & ad exterendas cicatrices. Cap. CXIII.

Cornu cerui usti & loti, opij sing. drach. i. thuris, gummi sing. drach. iiij. confice cum aqua. Aliud ad calidiores affectus acriori humore cum ulcere defluente. Cornu cerui usti & loti, plumbi usti & loti sing. drab. xvi. cineris pompholygis loti, acaciæ, thuris, gummi sing. drach. viij. squammæ æris, croci, opij sin. drach. ii. myrrhæ, tragacanthæ sing. drach. i. amyli drach. iiij. confice cũ succo hyoscyami Aliud Oribasij, præcipuum ad ulcerum uigorem, ad clauos, staphylomata, & huiusmodi affectus, genis hispiditatem non inducendo. facit & ad ulcera cicatrici renitentia ad ipsasq; cicatrices refractas, Acaciæ drac. xl. stibij drac. xxxij. plumbi, cornu cerui, singulorum ustorum & lotorum, drac. xx. æris drach. xvi. opij drach. vi. myrrhæ, thuris sing. drach. iiij. cõfice cum aqua. Aliud collyrium è cornu cõfectum ad oculorum cicatrices exterendas cum aqua illitũ, quod cum ouo etiam ad ulceratos oculos utiliter instillatur. Aeris usti & loti unc. v. scrup. xv. plumbi usti & loti unc. xi. scrup. vi. stibij loti unc. ii. testarum sepiæ unc. iiij. & sem. æruginis, ammoniaci thymiamatis, thuris, myrrhæ, opij sing. unc. ij. s. acaciæ unc. iij. scrup. xv. gummi unc. xi. scrup. xvi. confice cum aqua.

Collyria nardina & theodocia. Cap. CXIIII

Collyrium nardinum quod Zoilus inscribitur, ad antiquos affectus myocephala & ulcera antiqua & staphylomata. Cadmiæ, stibij, æris usti sing. drac. viij. cerussæ, castorei sing. drach. iiij. spicæ, aloes sing. drach. i. s. folij, croci, chalcitidis torrefactæ, atramenti sutorij, lycij indici, opij sing. drach. i. myrrhæ drach. ij. acaciæ drach: viij. gummi drach. xx. confice cum aqua. Aliud collyriũ nardinũ Candidi immordacissimũ, desiccatoriũ, faciens ad eos qui collyriorũ erosionẽ nõ tolerãt. Cadmię lotæ unc. xvi. ęris loti unc. xij. cerussę unc. viij. stibij loti unc. xl. croci, myrrhæ troglodyticæ sing. unc. iiij. aloes, spicæ nardi, acaciæ sin. unc. i. opij unc. ii. gũmi unc. viij. conficecũ aqua. Collyriũ nardinũ Theodocij qđ sæpissime experti sumus ad myocephala & diuturna oculorum ulcera & conturbationes. est etiam abstersorium & quod debiles oculos mirum in modum firmet.

Cadmiæ lotæ, stibij loti, acaciæ, gummi sing. drach. xxv. rosarum siccarum exectis unguibus drach. xij. æris usti & loti drach. viij. myrrhæ troglodyticæ tantundem, castorei, lycij indici, croci, folij, spicæ nardi, chalcitidis torrefactę, cerussæ, fructus ericæ, opij, gallarum immaturarum sing. drach. ij. confice cum aqua, ad quæ in principio quidem cum ouo instillato, in declinationibus uero cum aqua subillinito. Collyrium quod Gedium inscribitur à nonnullis, Ammoniacum uocatum faciens ad inchoantes lippitudines, epicaumata, concauitates, & omne ulcerum genus, ad hypopia, conturbationes, antiqua myocephala, staphylomata & ungulas. confert & ad inflammationes quæ ob hydatidas contingunt, repurgat enim replet, & ad cicatricem perducit. his uero qui ob aliquam causam siue dolor capitis, seu lippitudo fuerit, dormire nequeunt, egregie somnum conciliat, tanquam soporiferum medicamentum. diluitur cum ouo aut lacte, aut aqua, liquore temperato aut crassiori, pro ratione acuminis sensuum eorum quibus illinitur, quod habet cadmiæ lotæ drachmas sexdecim, cerussæ lotę, castorei sing. drachmas sex, nardi indicæ, casię sing. drachmas quatuor, stibij loti, gummi sing. drach. xl. aloes, croci sing. drach. vi. myrrhæ drach. ix. squammæ æris drach. v. chalcitidis ustæ & lotæ drac. xvi. rosarũ, plumbi usti & loti sing. drach. xx. lycij indici, opij sing. drac. iij. lapidis scissilis loti drach. iiij. s. cõfice cum aqua, est em̃ ualde probatũ. Collyriũ Nicariũ uocatũ faciẽs ad myocephala & fossulas oculorũ cũ thure, & ad delẽdas cicatrices, Cadmiæ ter ustæ, & cum lacte muliebri extinctæ, æris usti & loti sing.

drach.

drach.xxxij.myrrhæ,opij ſingul.drach. xij.ſpicæ nardi drach.iij.aloes drach.viij.acaciæ,gummi ſing.drach.xxiiij.confice cum aqua. Collyrium indarium faciens ad hebetudines et exterens cicatrices: piperis,ſtibij ſing.drach.viij.cadmiæ,gallę, ſpicæ nardi,acaciæ,gummi ſing.drach.iiij.coſti drach.i.opobalſami drach.ii. Collyrium placanon Theodotij faciens ad maximas fluxiones & ingentes dolores: cadmiæ lotæ drach. xvi. croci,myrrhæ troglodyticæ ſing.drach.iij.caſtorei,aloes ſing.drach.iiij.æruginis drach.i.lycij indici,opij ſing.drach.ii.acaciæ,gummi ſin. drach.xxiiij.confice cum aqua,diluitur cum ouo ad craſſiorem cõſiſtentiam,confert & ad paruos genarum tumores. Collyrium Chryſi teſtamentum appellatum quod moriẽs epheſiorum templo reliquit,ut deſperati à medicis potiſſime ad templum confugerent, tandemq́ ab Hadriano Cæſare inuentum eſt. facit ad epiphoras aſperitates, & ad omnes deſperatas ægritudines, phlyctænis medetur, concauitates explet, & cicatrices delet,oculum que patatum conſeruat, ouo aut lacte commode dilutum & inſtillatum,eſtq́ omnino præſentaneum medicamentum quod ita habet. Cadmiæ lotę,gũmi ſing.drach.xx.ſtibij drach.xv.ſpicæ nardi,ęruginis uermicularis ſing.drach.iij.myrrhæ troglodyticæ,æris uſti, æruginis, piperis,lycij indici,opij,opobalſami,caſię ſing.drach.ii.croci,caſtorei ſing.drach. i.ſquammæ ferri,ſtomomatis,ceruſſę,lapidis ſciſſilis,atramenti ſutorij, ſucci fœniculi,fellis capræ ſing.drach.iiij.cõfice cum uino aminæo,aut phalerno, aut alio antiquo auſtero aromatico. Collyrium quod magnum Theodotiũ uocatur, cadmiæ uſtæ & lotæ,æris ſing.unc.viij.ſtibij loti unc. xxv. roſarum ſiccarũ,ceruſſæ, chalcitidis,gallarum,æruginis,croci,ſpicæ nardi,myrrhæ troglodyticę,ſcobis hebeni,caſtorei,lycij indici,thuris,opij,ſarcocollæ,pompholygis ſing.unc.i.acaciæ, gũmi ſing.unc.i.confice cum aqua.quidam addunt folij,amomi, cornu cerui uſti & loti ſing.unc.i.roſarum unc. iij. gummi uero & acaciæ ſing.drach. xxiiij.facit ad inchoãtes lippitudines,ad ulcera uniuerſa, nouasq́ & antiquas deſtillationes, ad inflãmationes,carbones, hypopya,depaſcẽtias,pũctiones,oculorũ prolapſus, myocephala,ſtaphylomata,genarũ aſperitates,& ad omnes deſperatos affectus. cõfert & ad inuſtiones ſub ſole factas inter calcem & puluerẽ, aut aliqđ huiuſcemodi.aufert etiã inflãmata pterygia cum butyro illitũ,diluit ad ulcera cũ ouo uel cum lacte mulieris,ſi malefica fuerint. Aliud Theodotion Seueri. Aliud etiã collyriũ apud nos inueniẽ,inquit Seuerus,à quodam antiquo deſcriptũ,& ipſum quidẽ eandem compoſitã materiã continens,ſed actu plurimũ differentẽ, omniũ eñ collyriorũ quæ ſuperius explicata ſunt: utiliſſimũ eſſe cõpertũ eſt,cuius confectionẽ neceſſariã eſſe duxi,q̃ dicerẽ,cum nõ omnibus nota ſit.habet aũt cadmiæ drach.xxiiij.æris uſti drac.xij.ſtibij,acaciæ,gũmi,ęruginis uermicularis ſin.drac. xl.ceruſſæ,aloes,myrrhæ ſing.drach.viij.chalcitidis torrefactæ, miſyos aſſi,nardi celticę,folij,ſpicæ nardi,croci,caſtorei,lycij indici,roſarũ ſiccarũ ſing.drac.iiij.ſcobis hebeni,gallarũ immaturarũ,opij ſing.drac.ij.cadmiã quidẽ ſub ignitis carbonibus occulentes & uentilantes adurimus, deinde ignitã aſinino lacte reſtinguimus.ſtibium uero in fictile cõiectũ perforato operculo occludimus cremamusq́, & eodem modo lacte reſtinguimus . tum ſingula uſta ſeparatim trita & cribrata abluimus & exiccamus, quæ deinde ſeorſum ponderata in confectionem conijcimus.gummi uero non aridum ſed madefactum & dilutum apponimus: ita enim neq́ quidpiam lignoſi aut arenoſi relinquetur, quoniam poſt dilutionem excolatur.atq́ ita præparatũ ad cõmodiſſimã collyrij compactionẽ non parũ cõfert, quidam prædictæ deſcriptioni addiderũt coſti drac.viij. ut ad exterẽdas cicatrices & pterygia & encanthidas efficacius cõficerent medicamentũ: nouimus tamẽ ad inflãmatiões et ulcera coſtũ nõ cõuenire.huiꝰ uero collyrij poteſtates haud facile explicari

plicari possunt: cum enim toties desperatos affectus ad naturalem habitum reuocauerit, si pro meritis commendabitur, omnem fidem excedet. ut uno tamen uerbo omnia simul complectar, quæcunque à Theodotijs, à nardinis, & ab his quæ ex cornu conficiuntur fieri posse diximus, ab hoc longe præstantius sperari queunt: nam ad nouas ægritudines illitum, & deinde spongia oculo apposita, protinus patientem sanitati restituit. ad antiquos uero & desperatos morbos siue instillemus siue illinamus, nunquam concepto fine frustrabimur. ad lippitudines tamen sanatu faciles potius illinimus. ad cõcaua uero & sordida ulcera dilutum instillamus, quod cum ouo aut cum succo fœnograeci, quandoque etiam cum mulsa diluimus: sed ad myocephala & ad genarũ asperitates exterendas, & ad cicatrices attenuandas cum aqua ad crassiorem consistentiam conficimus, nam cicatrices ad tantam tenuitatem perducit, ut omnino uisu percipi nequeant: utque summatim dicam, arcanas quasdã possidet uires. ad staphylomata quoque brassicæ succo ad congruam cõsistentiam dilutum, & oculo superligata spongia applicatum, tumorem dissoluit & encanthidas sanat. idem tritum & ad pulueris formam redactum pterygia attenuat: admirabile quidem et ad alia multa compertum est, sed nos quoque posterioribus permittemus duce experientia obseruare, quot in hoc præsidio sint facultates: nam & quidam ad diuturna sedis ulcera & fistulas felicissime adhibuerunt, propterea nõ erit absurdũ si ad polypos narium & ad ozænas accõmodetur. cadmiæ drach. lxx. stibij drach. lij. myrrhæ drach. v. spicæ nardi, croci sing. drach. x. castorei drach. xvij. squammæ ferri stomomatis drach. xiij. folij, cerussæ, lapidis scissilis, atramẽti sutorij, succi fœniculi, fellis capræ sing. drach. xiiij. æris usti, piperis, lycij, thuris, casiæ, opobalsami, opij sing. drach. vij. æruginis uermicularis drac. xx. gummi drach. lxx confice cum uino aminæo. Collyriũ ex fœniculo, cadmiæ unc. ix, stibij, fœniculi sing. unc. viij. misyos crudi, æruginis sing. unc. vi. piperis unc. v. atramenti sutorij, croci, omphacij sing. unc. i. s. chalcitidis, folij sing. unc. i. spicæ nardi unc. iiij. s. opij unc. v. s. opobalsami unc. iij. gummi unc. xij. decoque fœniculum in aqua pluuiali, & cum eius decocto conficce collyria.

AETII AMIDENI LIBRI SEPTIMI FINIS, IOANNE BAPTISTA MONTANO MEDICO VERONENSE INTERPRETE.

CHARTARVM INDEX

AA a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Omnes terniones, præter Ff quaternionem.

BASILEAE IN OFFICINA FROBENIANA, PER HIERONYMVM FROBENIVM ET NICOLAVM EPISCOPIVM MENSE AVGVSTO ANNO M D XXXV

FRO BEN.